

Ιωάννη Γ. Ζιγδη
Προέδρου Ε.Δ.Η.Κ.

Η Τραγωδία του Κυπριακού Ελληνισμού

ΚΑΚΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΗ Γ. ΖΙΓΔΗ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ Ε.ΔΗ.Κ.

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ
ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΑ

ΤΟΜΟΣ Β' ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

© 1990 ΚΑΚΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.
Πανεπιστημίου 57 & Εμμ. Βεράκη 2ος όροφος 105 64
Τηλ. 32.41.200 - 32.41.958

CACTUS EDITIONS
ODYSSEAS HATZOPOULOS & Co
57 Panepistimiou & Emm. Beraki Str. 2nd floor 105 64
Tel. 32.41.200 - 32.41.958
Telex 221319 CACT GR.

ΙΩΑΝΝΗ Γ. ΖΙΓΔΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΔΗΚ.

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ
ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

1. Μπροσώ στο ΝΕΟ ΕΘΝΙΚΟ Δεχισμό
ΚΕΔΡΟΣ, 1974
2. ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
Τέσσερις μήνες αγώνα στις Η.Π.Α.
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΝΗ, 1976
3. ΠΡΟΤΙΜΗΣΑ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ
ΚΕΔΡΟΣ, 1977

*Στην ιερό μνήση
των πεσόντων και αγνοουμένων
του Κυπριακού αγώνα
για την Ελευθερία*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΜΕΡΟΣ Ι : Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	15
ΜΕΡΟΣ ΙΙ : Η ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΕΤΣΕΒΙΤ	59
ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ : Η ΔΕΠΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ	93
ΜΕΡΟΣ ΙV : Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ	117
ΜΕΡΟΣ V : Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΥΠΟΥ	268
ΜΕΡΟΣ VI : ΤΟ ΠΟΡΙΣΜΑ	342
ΜΕΡΟΣ VII: Η ΝΕΜΕΣΙΣ	357

ΑΡΧΙΜΕΤΡΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τραγωδία του Ελληνισμού της Κύπρου, όπως κορυφώθηκε με την κατάληψη του 37,5% του εδάφους της Μεγαλονήσου από τον «Ατιλά Ι», τη δημιουργία 200.000 προσφύγων και 2.000 αγνοουμένων, αποτελεί τη μεγαλύτερη εθνική συμφορά μετά τη Μικρασιατική καταστροφή.

Εάν δεν βρεθεί μια οριστική και δίκαιη λύση, η τουρκική κυβέρνηση, σπαφελούμενη μιας νέας μας «γκόφαρ» ή κάποιων ανοικτών γι' αυτήν διεθνών συνθηκών, θα καταλάβει ολοκληρωτή την Κύπρο. Τότε θα έχουμε, εκτός των άλλων, να υποδεχθούμε στον χώρο του ελεύθερου ελληνικού κράτους και 500.000 νέους πρόσφυγες!...

Για τους λόγους αυτούς, γενική υπήρξε από την πρώτη στιγμή η αξίωση του ελληνικού λαού να πληροφορηθεί πώς φτάσαμε στην κατάσταση αυτή και ιδιαίτερα να ενημερωθεί πλήρως για τους υπεύθυνους του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου, του «Ατιλά Ι» και του «Ατιλά ΙΙ» του 1974, που οδήγησαν στον τουρκικό θράμβο.

Η διερεύνηση αυτή άρχισε να γίνει γιατί η κυβέρνηση Καραμανλή αποφάσισε, στις 7 Μαρτίου 1975, την αναστολή της ποινικής δίωξης των υπευθύνων της εθνικής αυτής τραγωδίας.

Η κυβέρνηση εκείνη για να δικαιολογηθεί αυτήν τη «βραχύχρονη» αναβολή, όπως τη χαρακτήριζε, στην οποία συμφώνησαν και οι αρχηγοί των άλλων κομμάτων της Βουλής, επικαλέστηκε «εθνικούς» λόγους.

Η «βραχύχρονη» αυτή αναβολή διατηρήθηκε επί 11 χρόνια και μόνο στις 21.2.1986 αποφασίστηκε από τη Βουλή η σύσταση Εξεταστικής των Πραγμάτων Επιτροπής. Η απόφαση όμως του Υπουργικού Συμβουλίου για την αναστολή της ποινικής δίωξης των υπευθύνων εξακολουθεί πάντοτε να ισχύει.

Τη σύσταση της Εξεταστικής Επιτροπής ο κ. Α. Παπανδρέου ζήτησε επανωλημμένα ως αρχηγός της Αξωματικής Αντιπολίτευσης. Η ΕΔΗΚ, αντίθετα, επέμνε πάντοτε στην άρση της αναστολής της ποινικής δίωξης, ως της πιο ενδιαφευγμένης ενέργειας. Η Αριστερά, μετά την ανάληψη της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ, επέμνε στο «άνογμα του Φακίλου της Κύπρου» και κατέκρινε την κυβέρνηση ότι δεν το έκανε για να μη χαλάσει

τις σχέσεις με τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ!...

Στις 21.12.1982, ο κ. Παπανδρέου, ως πρωθυπουργός και, ανακοίνωσε ότι το 1983 θα γινόταν οπωσδήποτε η συγκρότηση της Εξεταστικής Επιτροπής.

Η υπόσχεση δεν τηρήθηκε, και μόνο την 1.11.1984 κατατίθηκε στο Προεδρείο της Βουλής σχετική πρόταση 99 βουλευτών του ΠΑΣΟΚ. Και η πρόταση, όμως, αυτή δεν συζητήθηκε, γιατί στο μεταξύ διαλύθηκε η Βουλή.

Ακολούθησε η πρόταση των 129 βουλευτών του ΠΑΣΟΚ στις 4.12.1985, που εγκρίθηκε από την Ολομέλεια της Βουλής στις 21.2.1986.

Από τους κύκλους της ΝΔ η σύσταση της Εξεταστικής Επιτροπής ούδέποτε αντιμετωπίστηκε ευνοϊκά, γιατί τη συνείχε ο φόβος μήπως αποκαλυφθούν επιβαρυντικά στοιχεία για τον ιδρυτή του κόμματος κ. Κ. Καραμανλή, τον Ε. Αβέρωφ και τους συνεργάτες τους, πολιτικούς και στρατιωτικούς, χουντικούς και μη εξεδήλωναν δε την πεποίθησή τους ότι αυτή δεν θα έφτανε ποτέ στην έκδοση πορίσματος.

Χαρακτηριστικό του κλίματος αυτού είναι και το ακόλουθο σχόλιο δεξιής τριημερίδας: «Χωρίς αποτέλεσμα Γνωρίζοντας όσα προσηφέρθηκαν και ακόμα περισσότερο, βίαιοι διπλωματικοί κύκλοι θεωρούν πιθανό να στονήσει σταδιακά η όλη υπόθεση σε λίγο καιρό, αφού πρώτα εξυπηρετηθούν κάποιες ενδιαχόμενες σκοπιμότητες, που έκαναν την κυβέρνηση να αποφασίσει να συζητηθεί το θέμα αύριο στη Βουλή και να συσταθεί Εξεταστική των Πραγμάτων Επιτροπή». («Ελεύθερος Τύπος», 20.2.1986).

Και, ατυχώς, η πρόβλεψη αυτή δικαιώθηκε, γιατί και η λειτουργία της Επιτροπής δεν υπήρξε όσο θα έπρεπε αντικειμενική, αφού επηρεαζόταν από τις εκάστοτε μεταβαλλόμενες σχέσεις μεταξύ των δύο «μεγάλων» κομματικών παρατάξεων της Βουλής, για να καταλήξει σε ένα «Πόρισμα» που είναι ανώζιο από κάθε άποψη. Εκτός από την απειροταλογία του είναι ένας απαράδεκτος και άκομπος τρόπος συγκάλυψης των βασικών υπευθύνων της εθνικής τραγωδίας.

Φυσικά, αναμενόταν ότι κατά τη συζήτηση του Πορίσματος από την Ολομέλεια της Βουλής θα γινόταν η επιβαλλόμενη κριτική για την ικανοποιητική διαπίστωση του πλιεκού κειμένου, ώστε να γίνει η αντικωμωδία διαπίστωση και ο καταμερισμός των ευθυνών σε αυτούς που διαχειρίστηκαν την κρίσιμη εποχή το μεγάλο εθνικό θέμα.

Ατυχώς, όμως, με δήλωση του Προέδρου της Βουλής στις 13.2.1989, και χωρίς να λάβει απόφαση το Σώμα, η συζήτηση

αυτή αναβλήθηκε επ' αόριστον κατόπιν συστάσεως — όπως αναφέρθηκε — του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Γ. Βασιλείου.

Είναι, βέβαια, αξιολόγητος ο τρόπος αυτός λειτουργίας του κοινοβουλευτισμού στη χώρα μας, με αποτέλεσμα οι υπεύθυνοι για τη μεγαλύτερη εθνική τραγωδία να εμφανίζονται ακόμα και σήμερα σαν «αθνώμενοι» και «αθνοί» και το όνομά τους να προβάλλεται για την ανάληψη εκ νέου του ανέτατου κρατικού λειτουργήματος της Προεδρίας, δηλαδή, της Ελληνικής Δημοκρατίας!...

Σπάνια παρατηρείται ανάλογη εξασθένηση στην πολιτική ιστορία ενός λαού. Και τούτο έχει επιβεβαιωθεί ακόμα περισσότερο μετά τη δημοσίευση των «απορρήτων αρχείων» του Φόρβιν Όφφιν του 1959, από τα οποία επιβεβαιώνονται επίσημα οι κατηγορίες που έγιναν, από το 1959, για τον τρόπο σύναψης των Συμφωνιών Ζυρίχης και Λονδίνου, που υπήρξαν η απαρχή του κατήφορου, που οδήγησε στον «Αττίλα Β».

Για τους λόγους αυτούς, αποφάσισα να θέσω στη δημοσιότητα την κατόρθό μου στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής, γιατί αποσιώπη μια αντικειμενική και εθνικά αναγκαία παρουσίαση του μεγάλου αυτού θέματος, από την εξέλιξη του οποίου θα εξαρτηθεί η τύχη όχι μόνον του κυπριακού Ελληνισμού, αλλά και αυτού του ελληνικού έθνους.

I. Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

A. Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΥΓΚΑΛΥΨΗΣ ΤΩΝ ΕΥΘΥΝΩΝ

Στις 8 Νοεμβρίου 1974, υποβλήθηκε στην Εισαγγελία Πλημμελειοδικών Αθηνών από τον δικηγόρο Γεώργιο Αλεφαντάκη, έμπιστο του Ιωαννίδη, μήνυση κατά της τότε στρατιωτικής ηγεσίας (Α/ΕΔ στρατηγού Γρηγ. Μπουδένου, Α/ΓΕΣ αντιστρατήγου Α. Γαλιατσάνου, Α/ΓΕΝ αντιναυάρχου Π. Αραπάκη και Α/ΓΕΑ αντιναυάρχου Α. Παπανικολάου) «επί εσχάτη προδοσία και στάσις, γιατί δεν εξειλέσαν τις διαταγές του Πολεμικού Συμβουλίου προς απόκρουση της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο».

Στις 7 Δεκεμβρίου 1974, η μήνυση διαβιβάστηκε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και ο τότε Α/ΕΔ στρατηγός Αρμυόζης διέταξε τον προϊστάμενο του Γραφείου Δικαστικού του ΓΕΣ, ταξίαρχο Χρ. Μπέλλα, να ενεργήσει προκαταρκτική εξέταση για τα καταγγελλόμενα.

Ο ταξίαρχος Μπέλλας άρχισε άμεσα την προκαταρκτική εξέταση, την οποία επεξεργάστηκε και επί των αιτιολογικών και των υπαιτιών του προδικαστήματος κατά του Προέδρου Μακαρίου.

Στις 7.3.1975, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε την «προσωρινή» αναστολή της δίωξης των πολιτικών και στρατιωτικών εγκλημάτων κατά το προδικαστήμα, τον «Ατίτλο Ι» και τον «Ατίτλο ΙΙ».

Στις 8.3.1975, ο ταξίαρχος Χρ. Μπέλλας έλαβε εντολή να υποβάλει τον φάκελο της μήνυσης Αλεφαντάκη στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, ύστερα από την παραπάνω απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, ενώ είχε εξετασθεί ήδη 50 περίπου μάρτυρες. Τη διαταγή εξέδωσε ο τότε υπουργός Εθνικής Άμυνας Ε. Αβέρωφ, που θεώρησε ότι στην απόφαση της αναστολής περιλαμβάνονταν και η διαταχθείσα προκαταρκτική εξέταση για την υπόθεση αυτή.

Η αναστολή έγινε βάσει του άρθρου 273 του ΕΠΚ, σύμφωνα με το οποίο «Ο αρμόδιος υπουργός δύναται να αναστολή προσωρινώς την έναρξιν ή την πρόοδον της ποινικής διώξεως, αλλά μόνον επί πολιτικών εγκλημάτων και εκκίτων εξ αυτών δύνανται να

διαταραχθούν οι διεθνείς σχέσεις του κράτους. Η αναστολή δό-
νεται να γίνει το βραδύτερον μέχρι της έναρξης της εν το
ακροατήρια συζητήσεως και πάντοτε μετά από προηγουμένη
σύμφωνον απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Τον ίδιο περίπου χρόνο με τον Αλφρανόση υπέβαλε και ο τ.
δήμαρχος Αθηναίων Δ. Μπέης μήνυση κατά των υπαιτίων του
πραξικοπήματος εναντίον του Προέδρου Μακαρίου, πολιτικών
και στρατιωτικών αξιωματούχων του καθεστώτος Ιωαννίδη,
στην Εισαγγελία Αθηνών.

Η ποινική δίωξη και για τη μήνυση αυτήν αναστάλη κατόπιν
εντολής του τότε υπουργού Δικαιοσύνης, σύμφωνα με τη διάτα-
ξη του άρθρου 30 παρ. 2 ΚΠΔ — αντίστοιχη του άρθρου 273 του
ΣΠΚ — στην οποία, όμως, δεν περιέχεται η λέξη «προκαταρι-
τής».

Και οι δύο, όμως, διατάξεις (του ΣΠΚ και της ΠΔ) αφορούν
αποκλειστικά και μόνον τη δυνατότητα αναστολής της ενάρ-
ξεως ή της προόδου της αρχαιμένης ήδη ποινικής διώξεως. Αλλά
έναρξη ποινικής διώξεως, κατά την κρατούσα στη νομολογία
άποψη, είναι η διαταγή για την έναρξημ προανακριτικής τουλά-
χιστον και όχι ασφαλώς προκαταρκτικής εξέτασεως, στην ο-
ποία δεν υπάρχουν κατηγορούμενοι.

Από τη σαφή διατύπωση των διατάξεων αυτών και συνεπώς
τη γραμματική ερμηνεία τους (άρθρο 273 του ΣΠΚ και 30 της
ΠΔ) και τη νομολογία, οι υπουργοί Εθνικής Άμυνας και Δι-
καισύνης δεν είχαν το δικαίωμα να αναστείλουν την πρόοδο
των προκαταρκτικών εξετάσεων που άρχισαν να διεξάγονται για
τις δύο μνησείς και να διατάζουν τη διακοπή τους προτού πε-
ρατωθούν.

Το περίεργο είναι ότι, κατόπιν της αποφάσεως του Υπουργι-
κού Συμβουλίου, θεωρήθηκε πως αμείψουν στην αναστολή της
ποινικής διώξεως και πράξεις αξιωματικών που κατηγορούντο
για κλοπές και ληψιασίες κατά το τριήμερο του πραξικοπήμα-
τος (ληψιασία Προεδρικού Μεγάρου, Αρχιεπισκοπής, Μετο-
χίου Μονής Κόκκω, οικιών Π. Λυσαράδη και Αζίνα). Σχετική
μήνυση υπέβαλε ο Αριστόδημος Καζηριαναριώτης στις
30.4.1976 στον ΑΣΔΕΝ, κατά του Μιχαήλ Γεωργιάση, ταξίαρ-
χου, του Παν. Γιαννακοδήμου, ταξίαρχου, και 150 άλλων στρα-
τιωτικών, στην οποία όμως λόγω της διαταγής του Ε. Αβέρωφ
δε δόθηκε συνέχεια.

Η ποινική δίωξη των στρατιωτικών εγκλημάτων γίνεται
πάντα αποτεπγγέλτα — άρθρο 269 ΣΠΚ — σε συνδυασμό με την
αρχή ότι ο κολασμός πρέπει να είναι άμεσος. Έπρεπε, επομέ-
νως, από τη 16η Ιουλίου 1974 οι αρμόδιες διοικήσεις των Ενό-

πλων Δυνάμεων να προέβαιναν στην έναρξη ποινικής δίωξης των υπαιθύνων για τη στάση (πραξικόπημα) στην Κύπρο. Καμία ανάλογη ενέργεια δεν έγινε ποτέ από τους αρμόδιους στρατιωτικούς διοικητές.

Επειδή στο πραξικόπημα και στα στρατιωτικά εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο ήταν «αυτουργοί» ή «συναίτιοι» στρατιωτικοί με τον βαθμό του αντιστρατήγου, έπρεπε την ποινική δίωξη να ασκήσει απευπ'αγέλτα ο υπουργός Εθνικής Άμυνας (άρθρο 269 του ΣΠΚ). Ο Ε. Αβέρωφ, επομένως, ο οποίος από τότε και μέχρι τη λήξη της αποφάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου δεν άσκησε τέτοια ποινική δίωξη, υπείχε βαρεία ευθύνη.

Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 7.3.1975, ως και η αναγνωρίσιμη παράνομη διαταγή του υπουργού Εθνικής Άμυνας για την αναστολή της προκαταρκτικής εξέτασης για τη μήνυση Αλφραντάκη, καθώς και του υπουργού Δικαιοσύνης για τη μήνυση Μπέη, σφαιλονται, προφανώς, στο γεγονός ότι η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή ήθελε να καλύψει τις ευθύνες τις δικές της και της στρατιωτικής ηγεσίας, την οποία διατήρησε εν ενεργεία ως και μετά τον «Αττίλα Β».

Αξίζει στο σημείο αυτό να καταχωρίσουμε σχετική περικοπή από άρθρο του Νίκου Σαρφίν, του προσωρινού «Προέδρου» της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά το πραξικόπημα:

«Όχι! Η αντικειμενική διά της Δικαιοσύνης έρευνα δεν συμφέρει για το Φάκελο της Κύπρου... Γιατί με τμήσεις δικαστές το μεγαλύτερο θα φτάσει στο κόκαλο. Και στην περίπτωση της κυπριακής τραγωδίας, κόκαλο σημαίνει Έλληνας πολιτικός, με κύριο βάρος πολλά κεφάλια από τον Καραμανλισμό...

«Η Διακομματική Επιτροπή δεν μπορεί να προσφέρει τίποτα. Αλλάς θα την πληρώσει κάποιος μικρός... Θέλω να έρθω στην Ελλάδα να καταθέσω...» («Ελεύθερη Ώρα», 16.1.1982).

Βεβαίως, δεν του επιτράπηκε να «έλθει και να καταθέσει», καίτοι απηύθεσε σχετική αίτηση και στην Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό, που συγκροτήθηκε στις 21.2.1986.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι, λόγω του χρονικού νόμου «περί ευθύνης υπουργών», τον οποίο δεν θέλησε, παρά την επιμονή μας, να αντικαταστήσει με δικό της κομμάτι από τις κυβερνήσεις της Μεταπολίτευσης, οι ποινικές ευθύνες των υπουργών της κρίσιμης περιόδου έχο^ν παραγραφεί. Για τούτο η ανάκληση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, της 7.3.1975, ήταν η μόνη ενδεδειγμένη λύση για να προχωρήσει η Δικαιοσύνη στο έργο της διερεύνησης και του καταλογισμού των ποινικών ευθυνών, ενώ η Εξελεστική Επιτροπή μόνον πολιτικές

εθόνος θα μπορούσε να καταλογίσει — αν και από τις 8 εξεταστικές Επιτροπές των τελευταίων χρόνων μία και μόνη κατέληξε σε πόρισμα, εκείνη που συστήθηκε για την υπόθεση Χατζηπάνου, το 1950.

Επομένως, η σύσταση της Εξεταστικής Επιτροπής το 1986 ήταν ουσιαστικά μια εντυπωσιακή ενέργεια, χωρίς πραγματική αξία.

Και ατυχώς, όπως θα δούμε, έτσι αποδείχθηκε από την τελική εξέλιξη.

Β. Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ι. Η ΠΡΟΤΑΣΗ

Η πρόταση των 129 βουλευτών του ΠΑΣΟΚ για τη σύσταση Εξεταστικής Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 27 του Κανονισμού της Βουλής, για διερεύνηση-αξιολόγηση των στοιχείων του Φακέλου της Κύπρου υποβλήθηκε στις 4.12.1985 και συζητήθηκε στη συνεδρίαση της Βουλής της 21ης Φεβρουαρίου 1986.

Η πρόταση έχει ως ακολούθως:

4/12/85

Προς
Τον Αξιότιμο Κύριο Πρόεδρο
της Βουλής των Ελλήνων

Το ΠΑΣΟΚ είχε από τον καιρό ακόμα της ύφεσής του προβάλει το αίτημα της κίνησης των νόμιμων διαδικασιών για να εξεταστούν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες σχεδιάστηκε και εκτελέστηκε στην Ελλάδα και στην Κύπρο το προδοτικό και εγκληματικό πραξικόπημα εναντίον της ανεξαρτησίας του Κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας και της τότε λαοπρόβλητης ηγεσίας του.

Και σε συνέχεια ως Κυβέρνηση διακήριζε την αναγκαιότητα να προχωρήσουμε στο αίτημα του φακέλου της Κύπρου για να πληροφορηθεί ο Ελληνικός και ο Κυπριακός Λαός ποιοι είναι υπεύθυνοι για την Κυπριακή τραγωδία.

Στα πλαίσια αυτής της θέσης του ΠΑΣΟΚ, που, όπως πιστεύουμε, εκφράζει τα αισθήματα ολόκληρου του Ελληνισμού, υποβλήθηκε στην Εθνική Αντιπροσωπία της Γ' περιόδου Προεδρευομένης Δημοκρατίας η από 1/11/1984 αίτηση 99 Βουλευτών του ΠΑΣΟΚ με την οποία προτεινόταν η σύσταση Εξεταστικής των πραγμάτων Επιτροπής.

Μεσολάβησαν όμως από τότε κρίσιμες για το όλο Κυπριακό

θέμα ενέργειας, δηλαδή οι πιο πρόσφατες πρωτοβουλίες του κ. Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ, που 'χαν γεννηθεί και στον ίδιο τον κ. Ντι Γκουεργιάρ κάποιες ελπίδες ΔΙΚΑΙΗΣ και ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ λύσης του Κυπριακού προβλήματος.

Οι συνθήκες που δημιουργήθηκαν από αυτή την ατμόσφαιρα, όπως είναι ευνόητο, να καθυστερήσει η προώθηση της διαδικασίας η οποία απαιτούνταν για τη συζήτηση στη Βουλή της αίτησης των 99 Βουλευτών και έτσι η αίτηση αυτή δεν συζητήθηκε, αφού στο μεταξύ εκήλυε και η πρόκληση διάλυση της Βουλής.

Πιστεύοντας ότι τώρα πια, ύστερα από τις τόσες αναβολές και ελπίδες, είναι η ώρα να επανέλθουμε στο θέμα.

Επιστημαίνοντας δε και την ιερότητα του χρόνου που έχουμε ως αντιπρόσωποι του Έθνους να ανταποκριθούμε θετικά στο ακατάλυτο δικαίωμα του Ελληνισμού να πληροφορηθεί και να βεβαιωθεί:

α) Για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εκδηλώθηκε και ολοκληρώθηκε το εγκληματικό αυτό πραξικόπημα ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ και ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ,

β) Για όλα τα θέματα που συνδέονται μαζί του, με τις τραγικές του συνέπειες και γενικά με την όλη τραγωδία που ακολουθήθηκε (επιβολή «Αττίλας» στην Κύπρο, κατάληψη και κατοχή του 37% των εδαφών του ανεξάρτητου Κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας, εξορία χιλιάδων ομήρων — αγνοούμενων — εκδίωξη, βίαιο ξερίζωμα και προσφυγοποίηση των Ελληνοκυπρίων του Βορρά από τις εστίες τους — Κυρήνεια, Αμμόχωστος κ.λπ. —, καταστροφή Ιερών Χριστιανικών ναών, λεηλασία αρχαιολογικών θησαυρών στο καταχρόμενο τμήμα της Κύπρου, αντικτύπηση του Ψευδοκράτους του κ. Νικητιάδ, ταπεινή προσπάθεια νομιμοποίησής του κ.λπ.).

Έχουμε την τιμή να

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ:

Τη σύσταση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγρ. 2 του άρθρου 68 του Συντάγματος, σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 27 του ισχύοντος Κανονισμού της Βουλής, Εξελεστικής των πραγμάτων Επιτροπής, στην οποία να ανατεθεί η εξουχιστική άρνηση για την, κατά το δυνατό, ανακάλυψη, εξιχνίαση και αξιολόγηση των στοιχείων τα οποία μπορούν να συνδέσουν το φάκελο της υπόθεσης, που επικράτησε να αποδίδεται με τον όρο «φάκελος της Κύπρου», καθώς και τη λεπτομερειακή διερεύνηση και εξέταση όλων των πτυχών του μεγάλου αυτού ζητήματος.

2. Η ΑΠΟΦΑΣΗ

Η απόφαση της Βουλής, εξάλλου, της 21ης Φεβρουαρίου 1986 έχει ως ακολούθως:

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Έχοντας υπόψη:

- α. Το άρθρο 68 παρ. 2 και 3 του Συντάγματος,
- β. Το άρθρο 27 του Κανονισμού της Βουλής,
- γ. Την από 2 Δεκεμβρίου 1985 πρόταση 129 Βουλευτών του ΠΑΣΟΚ προς τον Πρόεδρο της Βουλής,

Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

αποφασίζει

1. Συναστιά Εξεταστική Επιτροπή, για την έρευνα, συγκέντρωση και αξιολόγηση των στοιχείων της υπόθεσης της Κυπριακής τραγωδίας, που επικράτησε να ονομάζονται «Φάκελος της Κύπρου», σύμφωνα με την αναφερόμενη στο προοίμιο πρόταση των βουλευτών.

2. Ορίζει προθεσμία 6 μηνών, από σήμερα, για την περίπτωση της εξέτασης και την υποβολή του περίστατος στη Βουλή.

3. Η Εξεταστική Επιτροπή έχει όλες τις εξουσίες και υποχρεώσεις που ορίζονται στο άρθρο 27 του Κανονισμού της Βουλής, χωρίς κανένα περιορισμό.

Γ. ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΖΙΓΔΗ

Κατά τη συζήτηση της Ολομέλειας της Βουλής για τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής υποστήριξε τα ακόλουθα (Πρακτικά Βουλής, 21.2.1986):

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι Βουλευτές, το γεγονός ότι μια προδοσία, η οποία οδήγησε σε μια τόσο μεγάλη εθνική τραγωδία σαν της Κύπρου, δεν έχει διερευνηθεί από τη Βουλή των Ελλήνων μέχρι σήμερα, αποτελεί βαριάτατη παράλειψη καθήκοντος. Δεν υπάρχει καμία δικαιολογία, εκτός από αιτιολογίες, που έχουν αντικείμενο τη συγκάλυψη ορισμένων αδυναμιών και σκοτασματοτήτων της καθημερινής μας ζωής. Είναι ανάγκη να διερευνηθούμε την προδοσία, για να μη μεταβληθεί η σημερινή τραγωδία στην Κύπρο σε μια δεύτερη Μακροσηματική καταστροφή. Γιατί, αν συνεχίσουμε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε το θέμα, πολύ φοβάμαι ότι δεν αποκλείεται μια μέρα να κλάψουμε, υποδεχόμενοι τους Κυπρίους

αδελφοί μας, όπως το 1922 κλάψαμε, υποδεχόμενοι τους αδελφοί μας της Μικράς Ασίας.

ΕΠΙΚΑΙΡΗ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η συζήτηση αυτή, εν αντιθέσει προς όσα υποστηρίχθηκαν, είναι επίκαιρη, ιδίως γιατί έρχεται ο κ. Σουλς* μεθείρνω. Επιβάλλεται η φωνή μας — η φωνή της Βουλής των Ελλήνων — ν' ακουσθεί στον αμερικανικό λαό, ότι τα σφάλματα των κυβερνήσεων του πρέπει κάποτε να σταματήσουν. Γιατί είμαι βέβαιος ότι ο αμερικανικός λαός δεν είναι αλληλέγγυος με την εγκληματική πολιτική, την οποία ακολούθησαν οι κυβερνήσεις του επί του Κυπριακού και απέναντι της Ελλάδας.

Πρέπει, επομένως, να μιλήσουμε χωρίς φόβο ότι θα γίνουμε ασυμπαθείς. Είμαι βέβαιος ότι ο δημοκρατικός αμερικανικός λαός θα μας είναι αγνώμων, γιατί διά της διερευνήσεως του θέματος θ' αποδείξουμε πόσο έσφαλαν οι κυβερνήσεις του, όχι μόνο σε βάρος της Ελλάδας, όχι μόνο σε βάρος της ειρήνης στη Μεσόγειο, αλλά σε βάρος της ειρήνης, της ακεραιότητας και της ασφαλείας της δικής του.

ΓΙΑΤΙ Η ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ

Κόρις, όταν πλείωσε η συμφορά, οι πολεμικές επιχειρήσεις, και αποκαταστάθηκε — λέγεται — η Δημοκρατία στην Ελλάδα, υπήρξαν ορισμένοι Έλληνες, που αισθάνθηκαν την ανάγκη να προσφύγουν στη Δικαιοσύνη.

Υποβλήθηκαν, απ' όσα ξέρω, τέσσερις μηνύσεις, από τις οποίες η μία του Γ. Αλφαντάκη, φίλου στανού του Ιωαννίνω, διά της οποίας εζητείτο να προσυχθεί στο δικαστήριο η ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων της δικτατορίας — Μπουβάνος, Γαλιτσιάνος, Παπανικολάου και Αραπάκης — «επί σφόδρα προδοσία και στάσει». Η μήνυση αυτή διαβιβάσθηκε στο υπουργείο Εθνικής Αμύνης και το υπουργείο Εθνικής Αμύνης ανέθεσε στον αρμόδιο, ταξίαρχο τότε και νυν ναύαρχο Μπέλκα, τη διερεύνηση της υποθέσεως.

Ο Μπέλκας διενήργησε προκαταρκτική εξέταση, όχι ανάκριση, προχώρησε αρκετά και εξέτασε ένα μεγάλο αριθμό άλλων υπαθίνων. Οπότε μια μέρα ο υπουργός της Εθνικής Αμύνης, ο κ. Αβέρωφ, του λέει ότι με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αναστέλλεται η ποινική δίωξη των ενεχομένων στην Κυπριακή τραγωδία. Ο Μπέλκας υπάκουσε, αλλά βέβαια η πράξη

* Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ.

του υπουργού ήταν παράνομη, γιατί ο Μπαλκας δεν διενεργούσε εκείνη τη στιγμή ούτε «προκαταρκτική εξέταση». Αλλά, έκανε «προκαταρκτική εξέταση» και δεν επιτρέπεται με κανένα τρόπο, προτού υποβάλει το πόρισμά του, να σταματήσει η διερεύνηση.

Υπήρχε, βέβαια, την ίδια εποχή μία μήνυση κατά της ηγεσίας της δικτατορίας, η οποία υποβλήθηκε στην Εισαγγελία του Πρωτοδικείου Αθηνών. Μηνυτής, ο νυν δήμαρχος Αθηνών κ. Δημήτριος Μαύης. Και εκ' αυτής της μηνύσεως άρχισε να γίνεται προκαταρκτική εξέταση, αλλά ήλθε η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία την σταμάτησε.

Το ίδιο έγινε, βέβαια, και για τη μήνυση την οποία υπέβαλε ένας τρίτος Ελληνοκυβύτιος για τα ίδια θέματα.

Το 1976-77 ένας διαπρεπής Ελληνοκύπριος, ο Άριστ. Κατζηπαναγιώτου, υπέβαλε μία νέα αίτηση, για να εξετασθεί η υπόθεση τουλάχιστον των αξιωματικών οι οποίοι εγκληματίστησαν, διότι προκάλεσαν υλικές ζημιές ή σκότωσαν πολίτες που δεν πήραν μέρος στο πραξικόπημα. Ο κ. υπουργός Εθνικής Αμύνης απαγόρευσε να δοθεί συνέχεια, διότι υπήρχε η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου!

Επιτρέψτε μου να συνοψίσω Πρότεον, είναι εύληθη της τότε κυβερνήσεως ότι σταμάτησε την προκαταρκτική εξέταση παράνομα. Και δεύτερον, είναι επίσης παράνομη και άλογη, για οικονομικούς λόγους και αν αλήθεια, η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου — η απαγόρευση της υποβολής και διερεύνησης μηνύσεων για υλικές ζημιές που έγιναν στην Κύπρο.

Ορισμένοι αξιωματικοί, από τους «εθνικοφρονείς» της χούντας, παρεβίβασαν οικείες, μάγαρα, όχι μόνον του Αρχιεπισκόπου αλλά και του Λουσαρδίου και ενός πλήθους άλλων διαπρεπών Κυπρίων, και κατέκλεψαν το παν. Ο κ. Αβέρωφ είπε τότε ότι για εθνικούς λόγους πρέπει να σταματήσει η υποβολή και να μη διεξαχθεί ανάκριση και επί των μηνύσεων αυτών!...

ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Έτσι, από το '75 μέχρι σήμερα, δεν έγινε διερεύνηση των υποθέσεων του εγκλήματος ούτε για κοινικές υποθέσεις ούτε για πολιτικές. Η Ένωση Κέντρου, η ΕΔΗΚ, από το '77 δεν έπαυσε να ζητά τη διερεύνηση του θέματος. Παίρναμε, βέβαια, πάντοτε αρνητική απάντηση. Όταν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ήλθε στην εξουσία, επίσης υποβάλαμε επανειλημμένα, διά του Τύπου, ερωτήσεις και προτάσεις για την εξέταση της υποθέσεως. Ζητούσαμε να επιτραπεί στους αρμοδίους να προχωρήσουν στην προκαταρκτική εξέταση, ούτως ώστε, όταν σχηματιστεί μία καθαρή εντύπωση, να πάμε σ' ένα δεύτερο στάδιο, διερεύνησης

του θέματος ή διάξεης των εγκληματιών. Δυστυχώς, ούτε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ μάς άκουσε, και το 1982 είπε ότι θ' ακολουθήσει τον Κανονισμό για τη σύσταση μιας «Εξειδικευμένης των πραγμάτων Επιτροπής», στην οποία θα ανέβει τη διερεύνηση του όλου θέματος.

Εμείς αντιμετώχθημεν σ' αυτό, γιατί η εξειδικευμένη των πραγμάτων επιτροπή έχει τα εξής μειονεκτήματα:

Πρώτον, η παράδοση στην Επιτροπή αυτή εγγράφων εθνικού συμφέροντος εξαρτάται από τη θέληση του αρμοδίου υπουργού. Μπορεί, δηλαδή, ο κ. υπουργός Εθνικής Αμύνης να πει ότι αυτό το έγγραφο δεν σας το παραδίδω για λόγους εθνικού συμφέροντος. Μπορεί ο υπουργός των Εξωτερικών να κάνει το ίδιο. Χαίρομαι που ο Πρωθυπουργός με τη σημερινή δήλωσή του λείπει την επιφύλαξη μας αυτή.

Το δεύτερο μειονέκτημα είναι ότι οι ερωτώμενοι, οι καλούμενοι ως μάρτυρες, μπορεί ν' αρνηθούν να καταθέσουν, εάν υπάρχει κίνδυνος να ενδοχουποιηθούν διά της καταθέσεώς των.

Και το τρίτο, το φοβερότερο, διότι έχουν παραγραφεί τα ποινικά αδικήματα. Μόνον την πολιτική ευθύνη των άρστων του εγκλήματος μπορούμε σήμερα να διερευνήσουμε και να διαπιστώσουμε. Ποινική ευθύνη δεν υφίσταται, διότι, δυστυχώς, ακόμη διατηρείται ο περί ευθύνης υπουργών νόμος, όπως τον καθόρισε η δικτατορία. Ούτε η Νέα Δημοκρατία τον άλλαξε ούτε η παρούσα κυβέρνηση τον άλλαξε. Και γι' αυτό βρισκόμαστε προ αυτού του κόπας θλιβερού φαινομένου, τα περί ευθύνης των κοινοβουλευτικών υπουργών να τα καθορίζουν νόμοι της δικτατορίας. Σύμφωνα δε μ' αυτούς τους νόμους, όπως ξέρετε, κάθε ποινική ευθύνη των υπουργών αποσβέννεται, παραγράφεται, εάν περάσει η πρώτη σύνοδος της επομένης, από της διαπράξεως του εγκλήματος, Βουλής.

Έτσι, επομένως, η Επιτροπή μας θα διερευνήσει και θα καταλογίσει μόνον πολιτικές ευθύνες, διότι ακόμα και αν μέσα στο πόρισμά της διαπιστώνονται σαφώς ευθύνες ποινικές, αυτές έχουν παραγραφεί. Ο περί ευθύνης υπουργών νόμος δεν μπορεί να κινηθεί στην προκειμένη περίπτωση, επειδή έχουμε παραγραφή των αδικημάτων.

Εν πάση περιπτώσει, εμείς, εφόσον επέλεξε τον τρόπο αυτόν η κυβέρνηση, δεν μπορούμε παρά να δώσουμε θετική ψήφο, με όλες μας όμως τις επιφυλάξεις. Και υπογραμμίζοντας τούτο: πρέπει ταυτοχρόνως η παράνομη απαγόρευση της προκαταρκτικής εξέτασης να λυθεί να υφίσταται.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

Πρέπει και για τις τέσσερις μηνύσεις, που ξέρω ότι υπάρχουν στα υπουργία Εθνικής Αμύνης και Δικαιοσύνης, να ληφθεί στους αρμοδίους ότι μπορεί να συνεχίσουν την προκαταρκτική εξέταση. Και όταν καταλήξουν σε ένα συμπέρασμα, τότε βεβαίως η μαρτυρία από τη συνολική διερεύνηση του εγκλήματος — η πολιτική διά της Βουλής και η ουσιαστική διά της Δικαιοσύνης — θα μας επιτρέψει να σχηματίσουμε αντικειμενικούς απόψεις και να λάβουμε δίκαιες αποφάσεις επί του μεγάλου αυτού εθνικού θέματος.

Για να γίνει, βέβαια, αποδοτική η διερεύνηση από την Επιτροπή μας, κ. Πρόεδρε, πρέπει να περιορισθείμε στην περίοδο από τον Ιούλιο του 1974 μέχρι τις 14 Αυγούστου 1974. Δηλαδή, αφότου εστάλη η επιστολή του Μακαρίου προς τη γαλιτα μέχρι τη στιγμή που ο κ. Καραμανλής, ως υπεύθυνος κυβερνήτης της χώρας, είπε: «Δεν μπορώ να τιμήσω τη συμφωνία της Ζυρίχης, την οποία εγώ υπέγραψα, παρά τη γενική αντίθεση της Βουλής — της εποχής εκείνης — διότι η Κύπρος βρίσκεται μακριά».

Αυτά είναι τα δύο χρονικά όρια μέσα στα οποία πρέπει να περιοριστεί η διερεύνηση για να φθάσουμε κάποτε σε κάποιο συμπέρασμα. Διαφορετικά, δεν θα τελειώσουμε ποτέ. Είναι τόσα πολλά τα αντικείμενα που θα πρέπει να διερευνηθούν.

Η Επιτροπή πρέπει να ζητήσει αμέσως:

Πρώτον: τα αρχεία της ΕΟΚΑ Β', τα οποία αποκαλύφθηκαν στην Κύπρο λίγο πριν από το πραξικόπημα και τα οποία περιγράφουν πώς προετοιμαζόταν η εξέταση του Μακαρίου.

Δεύτερον: τις όσες καταθέσεις όλης της ηγεσίας των ενόπλιων δυνάμεων της εποχής εκείνης, ως και αυτών που την διαδέχθηκαν.

Τρίτον: πρέπει, βεβαίως, να υπάρξουν καταθέσεις των αξιωματικών που την εποχή εκείνη υπηρετούσαν στην Κύπρο. Ήδη — και το λέω για να υπάρχει στα Πρακτικά — υπάρχουν 167, νομίζω, καταθέσεις τέτοιων αξιωματικών στο υπουργείο Εθνικής Αμύνης. Πρέπει να είναι στο γραφείο Κύπρου, εκτός αν χάθηκαν. Οι αξιωματικοί μετά την 14η Αυγούστου υποχρεώθηκαν και κατέθεσαν τις απολογίες τους, από τις οποίες μπορεί να βρουν πάρα πολύ χρήσιμα πράγματα για την όλη υπόθεση.

Συμφωνώ ότι πρέπει να είναι εξάμηνη η προθεσμία των εργασιών της Επιτροπής, και εάν αποδειχθεί ότι χρειάζεται και άλλος χρόνος, να δώσουμε μια μικρή παράταση.

Δεν πρέπει να δώσουμε μεγαλύτερο χρόνο, διότι φοβόμαι — και δεν το κρύβω από τη Βουλή και από την κυβέρνηση — ότι θα συμβεί το ίδιο που συνέβη και στο παρελθόν. Από τις οκτώ «Εξελεστικούς των πραγμάτων Επιτροπές» τις οποίες συγκρότησε

η Βουλή των Ελλήνων από το 1950, δύο ή τρεις μόνον έφθασαν σε πόρισμα. Όλες οι άλλες τελείωσαν εντελώς άδοξα, χωρίς να δοθεί συνέχεια στο έργο τους, και τα μεγάλα ερωτήματα για τα οποία συγκροτήθηκαν μένουν ακόμα αναπάντητα. Πρέπει να κάνουμε το παν, διότι θα είναι είσχος, εάν και σε αυτή την Επιτροπή, ύστερα από 2-3 μήνες, ξεχάσουμε την αποστολή της και της δώσουμε την ίδια συνέχεια που δόθηκε σε άλλες ανάλογες Επιτροπές.

ΟΙ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ. Η ΠΗΓΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Κύριοι συνάδελφοι, νομίζω ότι δεν πρέπει να καταχρασθώ του χρόνου σας. Θα πρέπει να πω ποια, κατά την αντίληψή μου, είναι τα συγκεκριμένα αντικείμενα της διερευνήσεως της Επιτροπής αυτής. Διότι, διαφορετικά, θα πολιτικολογούμε.

Όπως ξέρετε, οι φίλοι μας οι Αμερικανοί, ο Γκουεντφόστερ, ο αρχιστρατήγος του ΝΑΤΟ κατά την περίοδο της δικτατορίας, δεν έπαιαν να υποστηρίξουν ότι οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις ήταν υπόδειγμα για όλη τη Σομαχρία. Μάλιστα, στην Αεροπορία είχαν δώσει βαθμό 1. Έλεγαν ότι υπάρχει επάρκεια πολεμοφοδίων και αέλιου, εις τρόπον ώστε οι Έλληνες να είναι υπέρθετοι για τις ένοπλες δυνάμεις που είχαν. Αντίκρουσα τον στρατηγό Γκουεντφόστερ, όταν πήγα στην Ουάσινγκτον. Του απάντησα ότι οι Έλληνες έχουν πολύ μεγάλες αμφιβολίες γι' αυτή την επάρκεια, αλλά η απάντησή του ήταν πολύ κατηγορηματική.

Η τραγωδία της Κύπρου το 1974, για να μην περιστροφώμαστε περί πολλά και άσχετα, είναι η συνέπεια των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου. Όταν οι Έλληνες δέχθηκαν τις περί διζωνικής απόψεως, όταν δέχθηκαν να υπογράψουν τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, έβαλαν τον σπόρο της καταστροφής.

Και να, πώς εκδικείται η Ιστορία! Στις 15 Αυγούστου, στην πιο κρίσιμη στιγμή του 1974, ο κ. Καραμανλής είπε: Έκανα λάθος, συγχωρήστε με κι εσείς που ζείτε και οι Έλληνες που θα έρθετε, γι' αυτό το μεγάλο μου σφάλμα. Η Κύπρος είναι μακριά και δεν μπορώ να τη βοηθήσω!...

Θα αναφερθώ σε δύο θέματα μόνον, απ' όσα είπαν ο κ. Μητσοτάκης και ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου. Οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου μας έφεραν στην πρώτη μεγάλη σύγκρουση με τους Τούρκους, με κίνδυνο πολέμου, στις 27 Δεκεμβρίου 1963, όταν εζητείτο ψήφος εμπιστοσύνης από την πρώτη κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου. Όλο το απόγειο της τελευταίας

* Βλέπε Γ.Γ. Ζίγγης: «Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο — Τέσσερις μήνες αγώνα στις ΗΠΑ» (σεσ. 163-194).

ημέρας, που γινόταν η ψηφοφορία, έμεινα στο Πολιτικό Γραφείο με τον Σοφοκλή Βενιζέλο και με τον Στ. Κωστόπουλο, για να παρακολουθούμε τις εξελίξεις στην Κύπρο, διότι οι πληροφορίες ήταν ότι η ΤΟΥΡΔΥΚ ήταν έτοιμη να χυπηθεί την ΕΛΔΥΚ και, επομένως, υπήρχε άμεσος κίνδυνος να κηρυχθεί πόλεμος εκείνο το απόγευμα. Ευτυχώς, ο Σοφοκλής Βενιζέλος είχε την ωιστροφία, αργά το βράδυ, να προτείνει η ηγεσία και των τριών στρατιωτικών δυνάμεων — των αγγλικών, που βρίσκονταν στις βάσεις τους, της ΤΟΥΡΔΥΚ και της ΕΛΔΥΚ — να ανατεθεί στον Άγγλο Αρχιστράτηγο. Έτσι, διότι οι τρεις δυνάμεις επέθησαν υπό την ίδια ηγεσία, δεν έγινε η σύγκρουση. Αποφεύχθη ο πόλεμος. Υπήρξε, πράγματι, αυτό μια προσφορά ιστορική του Σοφοκλή Βενιζέλου. Γιατί συνήθως αναφερόμαστε στον Σοφοκλή Βενιζέλο για να τον μιστηρίζουμε, ενώ ήταν ένας άνθρωπος ο οποίος είχε πάρα πολλά προσόντα και προσέφερε πολλές εθνικές υπηρεσίες ανεξαρτήτως των μειονεκτημάτων που είχε, όπως έχει κάθε άνθρωπος.

Ο κ. Μητσουτάκης μίλησε για το «πρωτόκολλο Τούμπα - Τουγλαγιαγκιλή. Ασφαλώς δεν τον βοήθησε η μνήμη του, γιατί το «πρωτόκολλο» αυτό ήταν μία έκθεση ιδεών του κ. Τούμπα, την οποία προσυπέγραψε ο Τουγλαγιαγκιλή για να βεβαιώσει το γνήσιο της υπογραφής του πρώτου!... Δεν είδαμαε καθόλου την Τουρκία. Γι' αυτό, όταν μιλούσαμε εμείς για συμφρόνια και για πρωτόκολλο Τούμπα, γελοούσαν οι Τούρκοι. Είναι γνωστό αυτά τα πράγματα και νόμιζα ότι δεν θα έπρεπε να τα επαναφέρομαε προς συζήτηση.

Κωνσταντίνος Μητσουτάκης (αρχηγός Νέας Δημοκρατίας): Η υπογραφή, δηλαδή, του Τουγλαγιαγκιλή δεν έχει σημασία.

Ιωάννης Ζιγδής: Επρόκειτο περί καθόλου ιδεών του κ. Τούμπα.

Κωνσταντίνος Μητσουτάκης: Υπέγραψε το πρωτόκολλο και το περιεχόμενό του το ξέρει.

Ιωάννης Ζιγδής: Να μην εμφανίζουμε ότι η αποστασία μάς ε-κλήρωσε στην «Ένωση». Είναι αστειό και ασέβεια προς την Ιστορία. Καλύτερα να μην απμένουμε.

Η ΔΙΠΛΗ ΕΝΩΣΗ

Κόριοι, η ιστορία του Κυπριακού συνοψίζεται στο ότι ουδέποτε οι Τούρκοι εδέχθησαν την ένωση. Οι Τούρκοι ζητούσαν πάντοτε διπλή ένωση. Και σε αυτόν τον προσανατολισμό στράφηκαν και οι Άγγλοι στην αρχή και οι Αμερικανοί κατόπιν. Αυτή είναι η τραγωδία του Κυπριακού προβλήματος. Στους Αμερικανούς οφείλεται η επιβολή της δικτατορίας. Και επιβλήθη η δικτατορία για να δοθεί λύση στο Κυπριακό και να διατηρηθεί η

ενότητα της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ. Δεν τα λέω αυτά πρώτη φορά, ιδίως στη Βουλή των Ελλήνων. Τα είπα και εκτός Ελλάδος. Εδώ, έχω το κείμενο της καταθέσεώς μου στο Κογκρέσο των ΗΠΑ, στις 27 Μαρτίου 1974, όταν κλήθηκα, μετά την απόδρασή μου από την Αθήνα στις 14 Μαρτίου, να μιλήσω για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Υπάρχει ολόκληρη η κατάθεσή μου στα Πρακτικά του Κογκρέσου και δεν μπορεί να υπάρξει καμία αμφιβολία γι' αυτά που σας είπα'.

Το είπα και το απέδειξα, και για τούτο έτυχα της δυσμενούς του κ. Κίσσινγκερ, ο οποίος, όταν έγινε το Πραξικόπημα, το οποίο βλέπαμε μοιραίο, φρόντισε να βρει χύμας δυο δικαιολογίες για να καλυφθεί. Και για μένα έγραψαν οι αμερικανικές εφημερίδες ότι ήμουν «προφήτης», γιατί στο Κογκρέσο είπα πως «δεν φοβάμαι το καλοκαίρι ότι θα μαυροφορέσουν οι γυναίκες της Κύπρου και της Ελλάδας, γιατί αυτές είναι συνηθισμένες. Φοβάμαι μήπως μαυροφορέσουν και οι γυναίκες του Κάνσας Σίτυ». Αυτό, βέβαια, τους έκανε μεγάλη εντύπωση και όταν, δυστυχώς, επιβεβαιώθηκαν από τα πράγματα και ήλθαν σοβαροί εκπρόσωποι του Τύπου να ζητήσουν περισσότερες πληροφορίες, τους είπα τη γαλλική φράση «grouvez vous en prévoyant» (να κυβερνάς είναι να προβλέπεις). Αλλά και να πολιτεύεσαι είναι να προβλέπεις. Δυστυχώς, δεν μπορούν να γίνουν τόσες ανοησίες χωρίς να φθάσουμε σ' αυτή την κατάσταση.

Κύριοι συνάδελφοι, όταν έγινε το Πραξικόπημα της Κύπρου, η αμερικανική κυβέρνηση βρισκόταν σε μια κατάσταση διαλόγου. Ο κ. Νίξον, λόγω του Ουόιτεργκαϊτ, βρισκόταν σε μια κατάσταση τέτοια που φοβούνταν ότι σύντομα θα αναγγιλλόταν η αυτοκτονία του. Έμεινε μόνος ο κ. Κίσσινγκερ και τότε με τους ανθρώπους του προσπάθησε να εκμεταλλευθεί τη θλιβερή υπόσταση αυτής της δικτατορίας, η οποία παρίστανε τον εννοιακότη της εθνοπροσοπής και τον σιγήρα του ελληνικού λαού!...

Ο ΕΜΠΛΙΓΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΥΝΤΑΣ

Όπως ξέρετε, οι Αμερικανοί δεν έχουν μια υπηρεσία για κάθε κλάδο διοίκησης. Το σύστημά τους είναι οι υπηρεσίες τους να είναι πολλαπλές. Έχουν πέντε—δέκα υπηρεσίες για τον ίδιο σκοπό. Όταν θέλουν να προχωρήσουν μίαν υπόθεση, δεν απευθύνονται σε ένα μόνον παράγοντα, απευθύνονται σε πέντε—δέκα, ούτως ώστε να δημιουργήσουν μια κατάσταση σύγχυσης για τις πραγματικές τους επιδιώξεις. Τι συνέβη, λοιπόν; Είπαν στον

* Testimony of John Zighelis on American Policy towards Greece. Hearing before the committee on foreign affairs etc. House of Representatives (March 27, 1974).

TESTIMONY OF JOHN ZIGHDIS ON AMERICAN POLICY TOWARD GREECE

HEARING BEFORE THE COMMITTEE ON FOREIGN AFFAIRS AND ITS SUBCOMMITTEE ON EUROPE HOUSE OF REPRESENTATIVES

NINETY-THIRD CONGRESS

SECOND SESSION

MARCH 27, 1954

U.S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE

Ιωαννίδη και στους ηγέτες των Ενόπλιων Δυνάμεων, τον Αραπάκη κτλ., «αν κάνετε πραξικόπημα, μη φοβηθείτε, γιατί η Τουρκία δεν πρόκειται να σας επιτεθεί. Αφού εγκαταστήσετε ένα αντιμακαριακό καθεστώς, τότε θα έρθετε με τη βοήθειά μας σε συμφωνία με τους Τούρκους, για να γίνει η δεκλή ένωση».

Αυτοί οι κύριοι ήταν τόσο σύγυροι γι' αυτό που τους είπαν οι Αμερικανοί, ώστε και όταν έγινε το Πραξικόπημα και πέρασαν πέντε μέρες μέχρι την εισβολή, αυτοί «αγρόν ηγόραζον», καίτοι οι πρεσβευτές μας τους ειδοποιούσαν ότι ετοιμάζονται για απόβαση οι Τούρκοι.

Αυτά τα τηλεγραφήματα που σας διάβασε ο κ. Πρωθυπουργός για τον Γουεργίτη είναι γωστήα. Αλλά δείτε τι συνέβη ακριβώς: αυτά, βέβαια, γράφτηκαν στον αμερικανικό Τύπο τότε και μόνο στον ελληνικό δεν αναφέρθηκαν. Ο άνθρωπος της CIA, ο κ. Κορομηλάς, διαβεβαίωσε τον Ιωαννίδη ότι οι Τούρκοι δεν πρόκειται να κατήσουν το πόδι τους στην Κύπρο. «Όταν σκοτώσεις τον Μακάριο και φέρεις μια αντιμακαριακή κατάσταση — του είπε — τότε θα επέμβουμε και εμείς και θα γίνει συμφωνία για το μοίρασμα της Κύπρου». Και το πιστέψαμε ο αρχός. Στους άλλους, όμως, τους περί τον Αραπάκη, γιατί αυτός ήταν ο σημαντικότερος πράκτορας της DIA στην ηγεσία των Ενόπλιων Δυνάμεων — ο Μπουνάος και οι άλλοι έρχονταν πολύ κάτω (αμφιβάλλω αν ο Παπαηκολόου ανήκε σ' αυτή την κατηγορία), σ' αυτούς είπαν οι άνθρωποι των μυστικών υπηρεσιών των ΗΠΑ: «Αφήστε τους Τούρκους να εγκατασταθούν σε μια στενή λωρίδα της Κύπρου, για λόγους εσωτερικούς. Κατόπιν, δεν θα προχωρήσουν. Θα έχουμε μια συμφωνία για τη μορφή του νησιού και έτσι όλοι θα είμαστε ευχαριστημένοι».

Και γι' αυτό είδατε τι συνέβη στις κρίσιμες εκείνες ώρες. Ο Σίσκο ήλθε στην Αθήνα στις 7.30' το πρωί της 20ής Ιουλίου, ενώ είχε αρχίσει πλέον η εισβολή. Βρήκε τον Ιωαννίδη, βρήκε και τον Γκιζίκη και τους αρχηγούς των Ενόπλιων Δυνάμεων και άρχισαν να συζητούν. Ο Ιωαννίδης, σε μια στιγμή απόγνωσης, του είπε: «Μας εξαπατήσατε και γι' αυτό θα χτυπήσουμε την Τουρκία». Οπότε ο Σίσκο πήρε το καπέλο του και έφυγε. Από εκείνη τη στιγμή είχε τελειώσει η δικτατορία Ιωαννίδη στην Ελλάδα.

Ο Ιωαννίδης προφανώς είχε συμφωνήσει να μη γίνει καμία οχύρωση της Κύπρου, να εγκαταλειφθούν τα βόρεια παράλια, γιατί είχε πεισθεί ότι μετά τις αμερικανικές διαβεβαιώσεις δεν ήταν δυνατόν να γίνει απόβαση. Έτσι τον είχε διαβεβαιώσει ο Κορομηλάς. Και πρέπει να ξέρετε ότι ο κ. Τάσκα, ο «φίλος» μας, δεν είχε δει ποτέ τον Ιωαννίδη. Ο Ιωαννίδης είχε την ψευδαίσθη-

ση ότι διά του Κορομηλά συνεννοείτο κατ' εφεσίαν με την Ουάσινγκτον, ότι είχε πραγματικά όλη την εμπιστοσύνη της αμερικανικής κυβέρνησης. Και εκεί την έπαθα!...

Αντιθέτως, οι άλλοι, με τον Αραπάκη επικεφαλής, οι οποίοι όπως αποδείχθηκε ήταν σε μεγαλύτερα κλιμάκια της ΔΙΑ, είχαν συμφωνήσει να γίνει μια «μικρή απόφαση», και γι' αυτό τα τηλεγραφήματα που ακούσατε. Όταν ο Γεωργίτσας, εξαλλος μετά την εισβολή, ρωτούσε «Τι συμβαίνει; Δώστε μας διαταγές να αντιδράσουμε, του απαγόρευαν ο Μπονάνος και οι άλλοι: «Αυτοσυγκράτηση, ψυχραιμία» και τα τσακίτα. Και για τούτο θα βρείτε στην ανάκριση ότι ο Μπονάνος είπε σε μια στιγμή στον Γεωργίτση: «Βρε αδελφέ, για μια "γωνίτσα", στην οποία θα μείνουν, γι' αυτό θα κάνουμε φασαρίες». Αλλά σε λίγο επαναστάτησαν ο λαός της Κύπρου και οι κατώτεροι αξιωματικοί και έτσι, λίγο πριν το μεσημέρι της 20ής, άρχισε η αντίσταση κατά του εισβολέα.

Αυτά που συνέβησαν δείχνουν τι έγινε. Κατά τη συνάντηση Σίσκο-Ιωαννίδη, της 20ής Ιουλίου, όταν ο Ιωαννίδης είπε «Μας εξαπατήσατε, θα χτυπήσουμε την Τουρκία», ο Σίσκο πράγματι φοβήθηκε πολύ. Και τότε δεν μπορούσε να βρει άλλον να ηγηθεί της δικτατορίας. Δεν υπήρχε διάδοχος κυβέρνησης. Η κυβέρνηση του Ανδρουτσάκοβιου, όταν είδε τη στάση του αρχηγού της, κρόφηκε. Έτσι, έμεινε μόνον η δεύτερη ομάδα των πρακτόρων με επικεφαλής τον Αραπάκη. Με αυτόν, πράγματι, ήλθε σε συνεννόηση την 21η Ιουλίου ο κ. Σίσκο και με αυτόν — άκουσον, άκουσον — συμφώνησαν τα ζητήματα της 22ας Ιουλίου την πρώτη κατάπαυση του πυρός στις 4 μ.μ. της ίδιας ημέρας και στις 25 του μηνός την έναρξη διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό στη Γενεύη! Καμία ελληνική κυβέρνηση δεν πήρε τις αποφάσεις αυτές για την Ελλάδα. Τις πήρε ο κ. Αραπάκης!

Φαίνονται αφηγήσεις από μισθολόγημα όλα αυτά. Αλλά όταν θα γίνει η ανάκριση, θα διαπιστωθούν επίσημα και τότε βέβαια θα ντρέπονται αυτοί που πρέπει να ντρέπονται και θα είναι περήφανοι για το Κυπριακό αυτοί που αξίζει να είναι περήφανοι.

Και τώρα, μερικές λεπτομέρειες: Μέσα στις πέντε ημέρες που πέρασαν μεταξύ πραξικοπήματος και εισβολής, εάν αυτοί δεν ήταν τόσο παραδομένοι στις οδηγίες που έπαιρναν από τους ανθρώπους της CIA και της ΔΙΑ, θα μπορούσαν να οχυρώσουν και να εξοπλίσουν την Κύπρο. Είχαμε δύο γερμανικά υποβρύχια, τρεις σύγχρονες τορπιλακάτους, που μπορούσαμε να στείλουμε εκεί, όπως και στρατό και αεροπλάνα, τη νύχτα. Αλλά δεν έγινε τίποτα. Αυτά τα πήγαινε-έλα των υποβρυχίων του Αραπάκη είναι, βέβαια, για κωμωδία, δεν είναι για τραγωδία.

Η ΜΕΤΑΚΛΗΣΗ ΤΟΥ κ. Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Και όταν έφθασε η κατάσταση σε σημείο που δεν υπήρχε δυνατότητα συνεχίσκως της δικτατορίας, γιατί ο Ιωαννίδης έφυγε και ο Ανδρουτσόπουλος εξαφανίστηκε, τότε οι Αμερικανοί σκέφθηκαν ποιον. Τον κ. Κωνσταντίνο Καραμανλή, που ήταν εξόριστος στο Παρίσι!...

Του είπαν «Ορίστε, ελάτε να σώσετε την κατάσταση, γιατί αν δεν έλθετε εσείς, ποιος ξέρει πού θα πάει η Ελλάδα και πού θα πάει η ανατολική πλευρά του ΝΑΤΟ».

Δεν έγινε αμέσως η συμφωνία. Στις 16 Ιουλίου, ο κ. Καραμανλής προσφέρθηκε και είπε από το Παρίσι ότι «είναι διαθέσιμος». Ουδένια απάντησις. Στις 21, χρειάστηκε να γίνει, όπως θα θυμάστε, το διάγγελμα του Ντάβου από την Ντόντσε Βέλλε και ορισμένων άλλων αξιωματικών της Θεσσαλονίκης, που ζητούσαν να επιστρέψει ο Καραμανλής.

Το κωμικό είναι ότι εγώ, που ήμουν ο μόνος Έλληνας πολιτικός στις ΗΠΑ σκεπή την αποχή και παρακολούθησα τις δύο συνεδριάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, το βράδυ της 20ής, βλέποντας την κατάσταση και τις αποφάσεις που είχαν ληφθεί, αρνήθηκα να πάω σ' ένα γοίμα, το οποίο θα μου παρέθεσαν οι ομογενείς της Νέας Υόρκης. Πήρα το νυχτερινό τρένο και επέστρεψα στην Ουάσιγκτον. Όλη τη νύχτα σκεπτόμουν τι να κάνουμε, γιατί ήμασταν αποκλεισμένοι από παντού.

Το προί, έγραψα μια έκκληση προς τους Έλληνες αξιωματικούς και τους έλεγα: «Αν δεν καταλάβετε τη δικτατορία σε 24 ώρες, δεν είστε προασπιστές, είστε νεκροθάφτες του ελληνικού έθνους». Σε λίγο, ήλθαν στο διαμερίσμα-γραφείο, όπου έμενα, πάρα πολλοί Έλληνες και Αμερικανοέλληνες, ακόμα, φου, και πράκτορες της CIA. Τους τη διάβασα και είπαν ότι είναι πολύ καλή. Προσπαθήσαμε...

(Θόρυβος από τη Νέα Δημοκρατία, κωδικοκροσιές).

Ιωάννης Ζίγδης: Γελάτε. Να κλαίτε, αγαπητοί μου, διότι αν καταλαβαίνετε τι λέγω, θα έπρεπε να κλαίτε. Αλλά χαίρομαι που σας βλέπω και στα τραγικά να γελάτε!...

Προσπαθήσαμε το μήνυμα αυτό να το μεταβιβάσουμε στην Αθήνα. Πήραμε το BBC, ήταν κλειστό. Πήραμε την Ντόντσε Βέλλε. Και τότε, ο κ. Μαρρόπουλος, που υπηρετούσε εκεί — λέγω τα ονόματα για να ξέρουμε τι λέμε — όταν άκουσε το διάγγελμα, μας είπε: «Κόριε Ζίγδη, μας σώζετε, διότι αυτή τη στιγμή υπάρχει πλήρης σύγχυση, άγχος, σκοτάδι». Και τούτο προφανώς διότι αυτά που έλεγα ήταν διαπιστώσεις και συμπεράσματα, που προήρχοντο από το Συμβούλιο Ασφαλείας, από τη καλύτερη πύξω συνεδρίασή του.

Το βράδυ, όμως, τι έγινε. Το διάγγελμα Ζιγδή, το οποίο βρήκε ο Μαρόπουλος ότι ήταν καταπληκτικό, περίεργα διαβάστηκε περικοπημένο και τελευταίο στο Δελτίο. Πρώτο διαβάστηκε το διάγγελμα Ντάβου, το οποίο είχε εν τα μεταξύ κατασκευασθεί, διότι έπρεπε εκείνη την εποχή να εμφανισθεί ως λαοσπρόβλητος ο κ. Καραμανλής!

Ο κ. Καραμανλής ήλθε στην Ελλάδα στις 2 π.μ. της 24ης Ιουλίου — μιλάμε τώρα από άποψη Ιστορίας και πρέπει να το ακούσετε αυτό —, αφού έδωσε τρεις υποσχέσεις. Στους τρεις μήνες που έμεινε στην Αμερική, όσες φορές αναφερόμουν σ' αυτόν, έβλεπα μία απόθεση απ' όλα τα κλιμάκια της αμερικανικής ιεραρχίας. Μου έκανε εντύπωση πώς κατόπιν τον πήραν από το χέρι και τον έφεραν εδώ*.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΥΠΟΧΕΣΕΙΣ

Ο κ. Καραμανλής έδωσε τρεις υποσχέσεις. Η πρώτη ήταν να φέρει τον βασιλιά. Η δεύτερη, να μη θίξει τη χούντα, για να φανεί ότι είναι συνέχεια η κυβέρνηση του της χούντας.

Και το τρίτο...

Γεώργιος Μισσηλιδής: *Ποια φαντασία έχεις.*

(Κοιδοσκορυσίς).

Ιωάννης Ζιγδής: Θα σας πω σε λίγο ποιο ήταν το τρίτο.

Όταν ήλθε εδώ πέρα ο κ. Καραμανλής, βέβαια, εξαπάτησε τον βασιλιά. Ακόμα περιμένα το τηλεφώνημα του κ. Λαμπρία.

* Για παραπάνω, πρέπει να προστεθεί και το άλλο:

Κατά τη σύσκεψη των πολιτικών ηγετών, που συγκλήσει ο κ. Γκιζίκης στις 2.00 μ.μ. της 23ης Ιουλίου, για να υποδοχθεί ο Προέσπουργός που θα σχημάτιζε την πολιτική κυβέρνηση, προσήλθε και ο κ. Αβέρωφ, ο οποίος πρότεινε τον κ. Καραμανλή.

Ο στρατηγός Γκιζίκης και η ηγεσία των Ενόπλιων Δυνάμεων απέρριξαν την πρόταση με τη δικαιολογία ότι ο κ. Καραμανλής βρισκόταν μακριά από την Ελλάδα, από την οποία αποουσίαζε επί δύο σχεδόν χρόνια και δεν γνώριζε επαρκώς την εσωτερική κατάσταση.

Η εντολή δόθηκε στον κ. Κωνσταντόπουλο, ο οποίος δέχθηκε να σχηματίσει κυβέρνηση σε συνεργασία με την Ένωση Κέντρου. Ύστερα από αυτό, η σύσκεψη διακόπη για τις 7 μ.μ., για να καταρτίσει εν τα μεταξύ ο κ. Κωνσταντόπουλος, μαζί με τον κ. Μαύρο, τον κατάλογο των υπουργών.

Ειδικά όμως μετά τη διακοπή, έγινε νέα επαφή Γκιζίκης-Αβέρωφ-Αραπάκης και άλλων αξιωματικών, οι οποίοι, ως λέγεται, έφεραν μήνυμα που ελήφθη στην ΚΥΠ από τον συμφρασιό παράγοντα.

Αυτός ήταν ο λόγος που ο κ. Γκιζίκης αληθινότερα την εντολή που είχε δώσει προ ελέγου στον κ. Π. Κωνσταντόπουλο και συμφέρονταν να κληθεί ο κ. Καραμανλής, ο οποίος και έπεισε να ανταποκριθεί αμέσως στο κάλεσμα του.

Το τρίτο ήταν, βέβαια, ότι «εκ' ουδενί λόγω» θα χρησιμοποιήσει τη λέξη «πόλεμος» με την Τουρκία, ούτε ως απειλή. Αυτή είναι η επίσημη διαβεβαίωση που έδωσε στους Αμερικανούς — που προβοδούντο σπάσιμο της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ και εκμετάλλευση του γεγονότος από τους Σοβιετικούς — για να έλθει και να αναλάβει την κυβέρνηση.

Δείτε, λοιπόν, τι λένε τα γεγονότα.

Πρώτον: όταν ήλθε ο κ. Καραμανλής εδώ, ορκίσθηκε στον Γκιζίκη. Γιατί; Για να δείξει ότι είναι συνέχισμα της χούντας. Χρήστος Φωτιάσιουλος: Ε, όχι, κ. Ζίγδη. Νεροπή!

(Θόρυβος, καθυστερούσιος).

Ιωάννης Ζίγδης: Πρόγματι, πρέπει να αγανακτείτε. Όταν καταλάβατε τι ακούτε, πρέπει να αγανακτείτε.

Δεύτερον: διατήρησε τη στρατιωτική ηγεσία, αυτήν την αποτυρούσα, στη θέση της.

Τρίτον: έβγαλε το ΝΔ 519/26.7.74, διά του οποίου έδινε αμνηστία σε όλα τα εγκλήματα των χουνταίων! Βεβαίως, το διάταγμα αυτό αναγκάστηκε να το ανακαλέσει κατόπιν και να προχωρήσει στη δίκαιη των χουνταίων, όταν αυτοί, σχεδόν μετά από κάποιο χρόνο, έγιναν κίνδυνος γι' αυτόν.

Τέταρτον: μετά τον «Αττίλα Πα» βράβευσε τους προζυκοπηματίες-αξιοματικούς. Η κυβέρνηση του κ. Καραμανλή προήγαγε τον Ιωαννίδη σε υποστράτηγος!...

Δείτε, λοιπόν: σφόδρα επίστραψε ο κ. Καραμανλής και επί πολύ χρόνο, Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέμεινε ο Γκιζίκης! Και τον διατήρησε και μετά τις εκλογές τον Γκιζίκη, για να αποδείξει, προφανώς, ότι ήταν συνέχισμα της δικτατορίας. Η ίδια ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων — ο Μπανόνος, ο Αραπάκης, ο Παπανικολάου και ο Γαλιτσόνας — ήμεινε και μετά την καταστροφή της Κύπρου, μετά τον δεύτερο «Αττίλα». Προηγουμένως εκδόθηκε το ΝΔ 519/26.7 που αμνήστευε όλη τη χούντα. Και, τελευταίο, προηγάγαμε και τον Ιωαννίδη και τον κάναμε υποστράτηγος!...

Δεν υπήρξε, επομένως, διακοπή της δικτατορικής διακυβερνήσεως. Αυτό που επιζητούσε ο κ. Αβέρωφ, τη γέφυρα, πραγματοποιήθηκε. Πραγματοποιήθηκε, όμως, πάνω στα ερείπια της Κύπρου!...

Το μόνο πράγμα στο οποίο κράτησε τον λόγο του ο κ. Καραμανλής ήταν ότι οι λέξεις «πόλεμος με την Τουρκία» δεν χρησιμοποιήθηκαν ούτε ως απειλή κατά της «γείτονος και συμμάχου χώρας». Και αυτή ήταν η πολιτική, η οποία τον κατέστησε υποχείριο όλων των εκβρασμών της τότε αμερικανικής πολιτικής ηγεσίας — του κ. Κίσσινγκερ, ο οποίος στα τέλη της

περιόδου Νίξον αισθανόταν πολύ δυνατός, αλλά γνώριζε ταυτοχρόνως ότι βρισκόταν και σε πάρα πολύ κρίσιμη θέση.

Η ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΑΤΤΙΛΑ Β»

Κύριοι, η κυβέρνηση του κ. Καραμανλή, της λεγόμενης «Εθνικής Ενότητας», μόλις ανέλαβε την εξουσία μπορούσε να αντικαταστήσει την ηγεσία των Ενόπλιων Δυνάμεων, να στείλει...

Ιωάννης Κεφαλογιάννης: Ο Καραμανλής ήρθε μόνος του. Τι είναι αυτά που λέτε;

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν ήρθε μόνος του ο Καραμανλής, τον έφεραν. Και τον έφεραν τα αφεντικά της χούντας και τον επέβαλαν. Αυτό ακριβώς έγινε στην Ελλάδα.

Ιωάννης Κεφαλογιάννης: (Δεν ακούστηκε).

Πρόεδρος (Ιωάννης Αλευράς): Παρακαλώ, σταματήστε. Αν θέλετε να μιλήσετε, εκτός της αιθούσης.

Ιωάννης Ζιγδής: Και η ευθύνη για τον δεύτερο «Αττίλα» είναι ευθύνη της λεγόμενης κυβερνήσεως «Εθνικής Ενότητας», δεν είναι ευθύνη των χουνταίων. Γιατί, αν ο Καραμανλής...

Ηλίας Βουργουκιάδης: Υπουργός Εξωτερικών ήταν ο Μαύρος.

Ιωάννης Ζιγδής: ...έλλαξε την ηγεσία των Ενόπλιων Δυνάμεων, αν έστειλε τα υποβρύχια, που μπορούσε να στείλει — τις τορπιλακάτους, τα αεροπλάνα — δεν θα γινόταν ο δεύτερος «Αττίλας», όταν μάλιστα η κυβέρνηση είχε στα χέρια της τη διαταγή του Τσίρκου αξιωματικού, ο οποίος συνελήφθη στις 29 του μηνός Ιουλίου, και η οποία διαταγή μιλούσε σφίγς περί δεύτερου «Αττίλα». Αντιθέτως, στέλναμε τον κ. Μαύρο να κάνει διαπραγματεύσεις στη Γενεύη, χωρίς να είμαστε κύριοι του στρατού!...

Αξιώτατοι συνάδελφοι, κυρίες και κύριοι, αυτός που σας μιλά επέστρεψε από την Αμερική στις 3 Αυγούστου. Αυτός που σας μιλά, τους τέσσερις μήνες που έμεινε στις ΗΠΑ, είχε έρθει σ' επαφή με την ανώτατη στρατιωτική και πολιτική ηγεσία της Αμερικής. Μόνο με τους φίλους του κ. Κίσσινγκερ δεν μπόρεσε να συζητήσει.

Όταν λοιπόν ήρθα εδώ πέρα, μετέφερα βασικά ένα πολύτιμο μήνυμα. Μου είχαν πει όλοι οι φίλοι μας οι Αμερικανοί ότι, φόβος πάτε στην Ελλάδα, να πείτε στον κ. Καραμανλή ότι θα πρέπει να δώσει τη στρατιωτική ηγεσία. Δεν μπορείτε με ανθρώπους, οι οποίοι υπακούουν σε διαταγές ξένων δυνάμεων, να παίξετε το διπλωματικό παιχνίδι, να κάνετε διπλωματικές διαπραγματεύσεις στη Γενεύη ή αλλού.

Οι Αμερικανοί φίλοι μας μου έλεγαν, επίσης, προτού επιστρέψω εδώ: «Το μεγάλο ατού που διαθέτετε είναι οι βάσεις. Αν απειλήσετε να κλείσετε τις βάσεις, μπορείτε να επιτύχετε ως

αντάλλαγμα την αποχώρηση των Τούρκων από την Κύπρο. Έτσι, πρέπει να χρησιμοποιήσετε το πάρα πολύ ισχυρό αυτό από που διαθέτετε». Αυτά τα έλεγαν άνθρωποι που δεν θέλω να πω τα ονόματά τους τώρα, θα τα αναφέρω όμως την κατάλληλη ώρα!

ΜΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Το βράδυ της 3ης Αυγούστου, όταν επέστρεψα στην Αθήνα, στο αεροδρόμιο με υποδέχτηκε πολύς κόσμος και από την κυβέρνηση μόνον ο κ. Παπασιπέρου και ο κ. Πρωτόπαπας, όχι ως υπουργοί, αλλά ως άτομα-προσωπικοί φίλοι. Μίλησα στο αεροδρόμιο, και η πρώτη μου κουβέντα ήταν να αλλάξει η στρατιωτική ηγεσία, η οποία είναι προδοτική. Δεν το κράτησα μυστικό, το ίδιο επανέλαβα όταν πήγα στη Ρόδο μετά από δύο μέρες. Αλλά το βράδυ της 3ης Αυγούστου, κίριε Αβέρωφ, έφτασα σε πολύ κακή κατάσταση στο ξενοδοχείο μου, διότι ήμουν κριαμένος και είχα ταλαιπωρηθεί πάρα πολύ στο ταξίδι. Είχα τρεις γιατρούς πάνω από το κρεβάτι μου, όταν ήρθε ο Παναγιώτης Κανιλλόπουλος να με δει και να μου πει το «καλώς όρισες». Οι γιατροί δεν ήθελαν να μου επιτρέψουν να κουβεντιάσουμε. Ελέμεινα και είπα να τον δω, γιατί δεν ξέρω τι θα γίνει αύριο. Γιατί το να φύγει η προδοτική ηγεσία ήταν το σύνθημα, η αρχή, η επιταγή, που μου έδωσαν όλοι οι φίλοι μας Αμερικανοί, ακόμα και του Πενταγώνου, που δεν ανήκαν στην DIA ή τη CIA.

Είπα, λοιπόν, στον κ. Κανιλλόπουλο να πει στον πρόεδρο της κυβερνήσεως ότι στο πρώτο του καθήκον αύριο είναι να αλλάξει την ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων. Πρέπει να βάλει πραγματικούς Έλληνες αξιωματικούς επικεφαλής των Ενόπλων Δυνάμεων. Διότι, αν κρατήσετε αυτούς που έχει — τους Αραπάκηδες και τους άλλους —, τότε δεν έχουμε Ένοπλες Δυνάμεις και ο Μαύρος παίζει θέατρο στη Γενεύη, δεν μπορεί να κάνει τίποτα. Μάλιστα, του υπέδειξα ότι, αν θέλει να βάλει αξιωματικούς που είναι πράγματι Έλληνες, να προτιμήσει τον στρατηγό Σιαπκαρά ή τον Τζαννιτή. Ο δεύτερος ήταν βασιλόφρονας, ο πρώτος ήταν ακομμάτιστος. «Βλέπετε», τόνισα, «δεν κάνω εισήγηση για φίλους μου, κάνω εισήγηση για αξιωματικούς που είναι πραγματικά Έλληνες». Κατόπιν είπαμε και μερικά άλλα, τα οποία δεν θα σας αναφέρω. Τόνισα, όμως, ότι το μεγαλύτερο όπλο μας είναι η απειλή να κλείσουμε τις βάσεις. Και είπα, επίσης, ότι είναι όπλο πολύ σοβαρό η απειλή ρήξεως με την Τουρκία, διότι από ακριβώς φοβούνται οι Αμερικανοί. Αυτό είναι που θα τους κάνει να υποχωρήσουν, διότι μια ρήξη με την Τουρκία φοβούνταν ότι θα είχε σαν συνέπεια σοβιετική επέμβαση στα Στενά.

Ο κ. Κασιδιάρης με άκουσε με πολύ ενδιαφέρον, γιατί τότε ήμασταν από τους τρεις-τέσσερες, που θεωρούνταν σαν ηγεία της Αντίστασης — μη βλέπετε τι έγινε κατόπιν.

Αλλά δείτε ποια ήταν η συνέχισα: Αν διαβάσετε τα πρακτικά της Βουλής της 17.1.75, θα δείτε ότι ο κ. Δημήτριος Τούτσος, που υπήρξε υφυπουργός της Παιδείας επί Κυβερνήσεως Καραμανλή, ανέφερε στη Βουλή ότι την επομένη δόθηκε από την Κυβέρνηση εντολή στην Τηλεόραση, στο Ραδιόφωνο και στον Τύπο, ώστε τη φωνή ούτε τη μορφή του κ. Ζήδη να προβάλλουν. Και αυτό κράτησε — άρχισα — μέχρι τις 9 Μαρτίου 1985, διότι δεν είμαι ακόμα βέβαιος αν έχει πάψει εντελώς να υφίσταται σαν επιταγή, λόγω των διασυνδέσεων, τις οποίες ξέρετε.

(Γέλια από τη Νέα Δημοκρατία, κωδυοκρουσάκις).

Κύριοι Βουλευτές, μπορείτε να γελάτε, για να μην κλαίτε. Είναι καλύτερο να γελάτε, παρά να κλαίτε.

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Σας είπα ορισμένες στιγμές της πρόσφατης ιστορίας μας, διότι ως εκπρόσωποι του ελληνικού λαού πρέπει να είμαστε καλά ενημερωμένοι, για να μπορούμε να επιτελέσουμε το καθήκον μας σωστά. Χρειάζεται πλήρης διαρεύνηση της υποθέσεως αυτής της τραγωδίας. Διότι, αν συναχθούν τα πράγματα όπως έχουν, φοβάμαι ότι η τραγωδία, αργά ή γρήγορα, θα ολοκληρωθεί με το ξερίζωμα του ελληνικού λαού της Κύπρου. Σας λέω δε και τούτο: Δεν είναι περίεργο ότι δεν έγινε η εκκαθάριση των χουντικών, που έπρεπε να γίνει μετά το 1974. Αλλά δεν έγινε ούτε η στοιχειώδης διαρεύνηση του εγκλήματος. Και δεν έγινε διότι πάρα πολλοί από την πολιτική ηγεία της Ελλάδας, αντί να βρίσκονται στη Βουλή, θα βρίσκονταν στο Άγιον Όρος!... Όπως επίσης πάρα πολλοί απ' αυτούς που κόνισαν σήμερα τον πρωταγωνιστή στην Κύπρο, θα είχαν αντιμετωπίσει ίσως τη λαϊκή αγχώνη. Αρκετά δεχτήκαμε να υφιστάμεθα αυτή την κατάσταση. Νομίζω ότι είναι καιρός να αλλάξουμε φύλλο, εάν θέλωμε βέβαια σαν Βουλή να ανταποκριθούμε στο καθήκον μας.

Προσέξτε, είναι ορισμένες στιγμές που είναι ιστορικές. Και αυτή η στιγμή θα κρίνει αν αυτή η Βουλή των Ελλήνων είναι αντάξια ή είναι ανάξια εκπρόσωπος του αιωνίως μαρτυρούμενου για την ελευθερία του ελληνικού λαού. Σας ευχαριστώ.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Συμπολιτείας).

Δ. ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΑΒΕΡΩΦ

Ευθὺς μετὰ τὴν ἀγόρευσίν μου, ὁ Ε. Αβέρωφ θεώρησε υποχρέωσή του νὰ ζητήσῃ τὸν λόγο γιὰ νὰ δώσει ἐξηγήσεις γιὰ τὴν ἀρνήση τῆς λεγομένης κυβέρνησης «Ἐθνικῆς Ἐνότητας» νὰ ἀποσταλεία στρατιωτικὴ βοήθεια στὴ μαχόμενη Κύπρο μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνέληψη τῆς ἐξουσίας στις 24.7.74 μέχρι τις 14.8.74, ὅταν ἐκδηλώθηκε ἡ δεύτερη τουρκικὴ ἐισβολή — ὁ «Αττίλας II» — ἐς καὶ κατόπιν.

Ἡ «ἀπολογία» τοῦ Ε. Αβέρωφ βρέθη ἀπὸ ἀνακρίβειες, σύγχυση ἡμερομηνιῶν καὶ φανταστικὸς ἐπινοήσεις, οἱ ὁποῖες τὴν καθιστοῦν γλαφυρὸ ἀνάγνωσμα!... Τὴ δημοσιεύουμε γιὰ τὴν πλήρη ἐπιμέτρηση τοῦ ἀναγνώστη.

Ἰσχυρὰ ἀπ' αὐτὴν, δίνονται στὴ δημοσιότητα ἡ ἀποστομωτικὴ ἀπάντηση τοῦ πτερ. Μιγκούλη, καὶ ἐμπεριστατωμένη κριτικὴ τῆς ἀπὸ ἀνώτατο ἐξωκομματικὸ ε.π. τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἡ ὁποία εἶναι ἀποστομωτικὴ καὶ διαγράφει τὸ μέγεθος τῶν εὐθύνων τῶν κ. Καραμανλῆ καὶ τοῦ Ε. Αβέρωφ, ἰδίαιτερα γιὰ τὸν «Αττίλα II».

Ἀλλὰ ἐπανήλαθ ἐπὶ τὸ θέμα ὁ Ε. Αβέρωφ τὸν Ἀπρίλιο, γιὰ νὰ πάρει τὴν ἀπάντηση μετὰ τὰς ἐπιρροαί μου τῆς 24.4.1986, ποὺ ἐπίσης καταγράφονται πῶς κἀπὸ καὶ, τέλος, τὸ δελτίο Τύπου ποὺ ἐξέδωσα στις 12.6.1987, μετὰ τὸ δημοσίεημα τοῦ Τύπου γιὰ τὴν κατάθεση τοῦ Αβέρωφ στὴν Ἐπιτροπὴ.

1. Ἡ ΑΓΟΡΕΥΣΗ

(Πρακτικὸ Βουλῆς, 21.2.1986)

Τώρα, ὁ κ. Ζιγὸς μᾶλλον σ' ἓνα ἄλλο θέμα, τὸ ὁποῖο εἶναι τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς. Καὶ ἐκεῖ θα προσκομίσουμε πολλὰ τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ κατατοπιστικά ἐς πρὸς τὸ γιατί δὲν ἀλλάξαμε ἀμέσως τὴν ἡγεσία καὶ δεύτερον, γιατί δὲν ἐστοίλαμε στὴν Κύπρο δυνάμεις γιὰ νὰ ἀντικροῦσαν τὸν «Αττίλα». Θα εἶμαι πάρα πολὺ περιληπτικός, ἀλλὰ νομίζω καὶ πιστικός.

Δὲν ἀλλάξαμε ἀμέσως τὴν ἡγεσία, διότι ἐκείνη τὴν ἄρα, πάντως στις πρῶτες ἐβδομάδες, ἀλλὰ καὶ ἀργότερα στους πρῶτους μῆνες, ἡμεῖς δόξαμι τῶν κατεστῆρων ἐξωκομματικῶν καὶ ἰδίως τοῦ λεκανοπεδίου, οἱ ὁποῖοι ἦσαν φανατικοὶ ἰσταννδικοὶ καὶ οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ ἀσπείραθοῦν νὰ μας δέσουν ὅλους. Ἰσως νὰ μὴν ἴδωσαν τὸν κ. Ζιγὸν, διότι ὄλασε στὴν Οὐάσιγκτον*.

(Χειροκροτήματα ἀπὸ τὴν πτέρυγα τῆς Νέας Δημοκρατίας).

Τόσο τὸ πρῶγμα ἦταν ἀληθές ὥστε, ὥσπου νὰ ζεδοντιάσει τὴν

* Ὁ κ. Ζιγὸς εἶχε ἐπιστρέψῃ στὴν Ἀθήνα στις 3 Αὐγούστου '74.

κατάσταση — και την ξεδόντισσα με τη μέθοδο του σολαμιού και ορισμένων χαδιών —, υπήρξαν μέρες κατά τις οποίες οι παλιοί σωμαχητές μου του κινήματος του Ναυτικού είχαν πάει και με όπλα κλεμμένα από τις αποθήκες του ΝΑΤΟ, έστησαν καρτέρι στο Πέραμα, υπό τον Αλέκο Παπαδόγγονα, ο οποίος ήταν διοικητής του κέντρου Παλάσκα, και φρουρούσαν για να μην έλθουν αλεξιπτωτιστές του Μεγάλου Πάικου οι οποίοι ήταν εκ των φανατικότερων Ισπανιδικών.

Και θέλατε με τέτοια κατάσταση να πιο «αδιαφορό» και ελάτε δώστε μας:

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).

Κουνήστε το κεφάλι, κύριε Ζίγδης, αυτό κάνετε όλη σας τη ζωή, κουνήστε το. Εμείς κουνάμε τις καρδιές μας, πιστώντε μας, και θα εξακολουθήσουμε.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).

Ιωάννης Ζίγδης: Σας τρέμει όλη την ώρα, ενώ εγώ γιλά. Πρίεδρος (Γιάννης Ν. Αλεξιάδης): Παρακαλώ, κύριοι, παρακαλώ. Ευάγγελος Αβέρωφ-Τσοπίτσας: Αφού σιγά-σιγά έβαλα εξισωματικούς δικούς μου μέσα σ' αυτές τις μονάδες για να μπορώ κάπως να τις ελέγξω, στο τέλος, με μια προσωπική παρέμβαση του Καραμανλή, με τη βοήθεια του αείμνηστου Σόλωνη Γκόικα, υποχρεώσαμε όλες τις μονάδες τις επικίνδυνες της Αττικής να μετασταθμεύσουν στο νησιά, λέγοντας ότι το κάνουμε για να βοηθήσουμε την άμυνα των νήσων, αν χρειαστεί. Και τότε μας λήθησαν τα χέρια και αρχίσαμε να κάνουμε τις εκκαθαρώσεις που μπορούσαμε, χωρίς να ρίξουμε τον τόπο στον κίνδυνο μιας νέας και πιο φανατικής και πιο επικίνδυνης χούντας, όπως απέδειξε ότι ήταν ο Ισπανίδης.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).

Τώρα, ο κ. Ζίγδης επίμονο — ληστούμαι που αναγκάζομαι να τα λέω, αλλά δεν είναι δυνατόν να μην υπερασπιστώ την αλήθεια και τα πρόσωπα που προσέφεραν μη μυθιστορηματικές υπηρεσίες — ότι ο Καραμανλής είχε δώσει υπόσχεση στην Αμερική να μην κάνει πόλεμο κι ότι αυτό απέφυγε να το κάνει.

Η ιστορική αλήθεια που θα προκύψει στην Εξεταστική Επιτροπή είναι ότι μόνον ο Καραμανλής ήθελε, επίμονο και δέταζε να σταλείμα στρατό στην Κύπρο. Και άρχισε να σχηματίζεται στην Κρήτη μια πολύ ισχυρή μεραρχία, με όργανα μάχης. Είχαν επιταχθεί πολλά μεταγωγικά πλοία και ήταν έτοιμοι προς απόπλου. Οι περισσότεροι όμως των στρατιωτικών συμβούλων μας, και εγώ ο ίδιος, προσωπικά, διαφώνησα τόσο με τον κ. Καραμανλή όσο και με τον κ. Ράλλη, οι οποίοι ήλθαν ένα

πρωί στις 6 η ώρα στο Πεντάγωνο και ήταν υπέρ της αποστολής της μεραρχίας. Έθεσα ενώπιόν των τα θέματα που είχα μελετήσει και είδα ότι θα ήταν εγκληματική αυτή η ενέργεια, κύριε Ζίγγη, γιατί τα σωστά τα είχαμε υποσχεθεί στο έθνος και όχι στην Αμερική*.

(Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).
Ιωάννης Ζίγγης: Και στις 14 Αυγούστου!

Ευάγγελος Αβέρωφ-Τσιτσίκης: Και θέλω, κύριε, λίγα λόγια να σας πω, για να πεισθείτε ότι έτσι ήταν τα πράγματα.

Έγιναν ομαλίες για τα «Φάντομ» που δεν στείλαμε. «Φάντομ» είχαμε παραλάβει τότε, 18 εν συνόλου. Με διαταγή του Καραμανλή εστάλησαν στην Κρήτη για να είναι έτοιμα να πάνε στην Κύπρο. Το ένα χύλασε κατά την προσγείωση, γιατί δεν είχαν εκπαιδευτεί ακόμη οι αεροπόροι μας στο νέο αυτό όπλο. Τόσο πολύ δεν είχαν εκπαιδευτεί όποτε σε τμηματική προσγείωση το ένα καταστράφηε**.

Αλλά και πέραν αυτού, αν σήγαιναν, για να έχουν καύσιμα που να μπορούν να γυρίσουν θα έπρεπε να έχουν δύο βόμβες αντί των πωσάρων και να μένουν υπεράνω της Κύπρου μόνον 5 έως 8 λεπτά. Ποιος τρέλος θα έστελνε αυτά τα αεροπλάνα, τα χρησίμα για το μέλλον, να καταρριφθούν από τους Τούρκους; Διότι οι Τούρκοι στα νότια παράλια είχαν τρία ραντάρ και διάφορα αεροδρόμια, από τα οποία μπορούσαν να σηκώσουν 50 δικά τους μόλις θα τα έβλεπαν στα ραντάρ, και να τα αναχαιτίσουν.

Ελέγχθησαν πλείστες τέτοιες ανακρίβειες. Η χούντα έστειλε ένα αεροπλάνο στην Κύπρο με καταδρομείς. Επρόκειτο να στείλει τέσσερα το ένα έρθασε, και από κακή συνειννόηση καταρρίφθη από την εθνοφρουρά και σκοτώθηκαν, νομίζω, όλοι οι άνδρες.

* Η μεραρχία, όπως θα αναφερθεί παρακάτω, δεν ήταν έτοιμη περί μόνο στις 19 Αυγούστου — δύο μέρες, δηλαδή, μετά την ολοκλήρωση του «Αττίλα Πε!... Εθν. σημαίας, ο κ. Καραμανλής, που επισκέφθηκε το Επιτελείο στις 5.30 π.μ. της 14ης Αυγούστου. Ζήτησε πράγματα την άμεση αποστολή της μεραρχίας στην Κύπρο, προσφερόμενος μάλιστα να επιβεβαιώσει ο ίδιος στη νηροπομπή, αποδεικνύοντας ότι αγνοούσε ακόμα την κατάσταση. Η ιστορία όμως φαίνεται μάλλον να είναι αποτέλεσμα της φαντασίας του Αβέρωφ, ο οποίος, θέλοντας προφανώς να εντυπωσιαστεί τους αεροαπύλους στη Βουλιά, χωρίς να το αντιληφθεί, εζήτησε σοβαρά τον κ. Καραμανλή.

** Το «Φάντομ» βρέσκονταν στην Κρήτη από τις 20 Ιουλίου, για να αποπυκνών κατά των εισβαλλόντων την ημέρα εκείνη Τούρκων στην Κύπρο. Τότε καταστράφηκε και το ένα απ' αυτά, λόγω υπερφόρτωσης και όχι σπουδαιότητας του πιλότου. Η αποστολή τους όμως στην Κύπρο ουδέποτε πραγματοποιήθηκε.

Συτήρας Γκίκας: Πάν ενός.

Ευάγγελος Αβέρωφ-Τσοίτσας: Μάλιστα, πλην ενός.

Ελέχθη για τα υποβρύχια, για τον στόλο, ο οποίος έπρεπε να πάει. Αρρομονείτε — διότι εδώ ο υπερπατριωτισμός μάς κάνει να αλλοιώνουμε τα πράγματα — ότι οι Τούρκοι είχαν εκλάβει τρία αντιτορπιλικά για δικά μας και με τρία μόνον αεροπλάνα εφοπλίζουν το ένα αντιτορπιλικό τους και έβλασαν πολύ σοβαρά τα άλλα δύο. Θέλατε, λοιπόν, με τέτοια έλλειψη αεροπορικής καλύψεως δικής μας και με πλήρη και συνεχή κάλυψη δική τους, να στείλουμε τον στόλο μας και να μην μπορούμε να υπερπισθόμαστε ύστερα τα άλλα νησιά.

Ιωάννης Ζιγής: Τι λέτε;

Ευάγγελος Αβέρωφ-Τσοίτσας: Μιλήσετε και για υποβρύχια. Σας πληροφορώ ότι οι Τούρκοι εκείνη την εποχή είχαν στα βόθρη — όχι μεγάλα βόθρη, αλλά κανονικά βόθρη —, μπροστά στην Κύπρο, τρία υποβρύχια εν σκηνισία, τα οποία με τα μηχανήματα «Σόναρ» συλλαμβάνουν παν υποβρύχιο και γνωρίζουν και την απόσταση που θα υπάρχει μεταξύ τους. Και θα στείναμε τα κεινούργια μας υποβρύχια, τα οποία ίσως θα εκπαλούντο το υπερπισθισθούν άλλες περιοχές, να πύσαν επί σφαγή τόσο από τα αεροπλάνα όσο και από τα υποβρύχια.

Κύριοι, δεν συζητούμε τρελά πράγματα. Δεν είμεθα πολιτικοί του 1897. Είμεθα πολιτικοί του 1912-1913, του 1940-1941 και θα εξακολουθήσουμε να είμεθα τέτοιοι. (Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).

Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να πω πολύ περισσότερα και επί των μεθιστορημάτων. Το 1974, για την αποστολή του Καραμανλή δεν είχαν καμία απόλυτος ανάμιξη οι Αμερικανοί. Βέβαια, ο κ. Ζιγής είδε ανότατα πρόσωπα — δεν αμφιβάλω — στην Αμερική. Εγώ δεν διασώζω να πω ότι είμαι φίλος των Αμερικανών, εξακολουθώ να διατηρώ πολλές σχέσεις. Ουδέποτε μου έγιναν οι παραμικρές νίξεις απέναντι τα οποία είπε ο κ. Ζιγής. Τον Καραμανλή ούτε, όπως λέγεται, τον έφερε εγώ. Τον έφερε το κύρος το οποίο είχε και το οποίο ήταν απαραίτητο για να συμβαλλούσε η κατάσταση. (Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).

Και η οποία συμμαζεύτηκε πλήρως μόνον τον Φεβρουάριο του 1973, όταν οι Ισπανοί είχαν οργανώσει μία πολύ αφυπνιστική συμμαχία, την οποία εντοχώς ένας στρατηγός και εγώ, διά δύο προσώπων μας τα οποία είχαμε βάλει μέσα στη συμμαχία, παρακολουθούσαμε, και τότε μπορούσαμε και να εκκαθαρίσουμε το στράτευμα και να λάβουμε μέτρα ώστε να μη νιόθουμε ότι απειλούμεθα από τον κερήνα των Ισπανών.

νδικών, ο οποίος ήθελε να αντιδράσει.

Την Εξεταστική Επιτροπή, κύριοι συνάδελφοι, όπως είπε και ο αρχηγός μας, θα την ψηφίσουμε. Εύχομαι, προσκαπικώς, να ασχοληθεί με όλη την περίοδο την οποία είπα, αφενός για το παρελθόν, για να αποδοθεί η δικαιοσύνη, και αφετέρου για το παρόν, για να προληφθούν κίνδυνοι μεγάλοι. (Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).

Ιωάννης Ζίγδης: Κύριε πρόεδρε, μία λέξη μόνο θέλω να πω, για να αποκαταστήσουμε τα πράγματα.

Πρόεδρος (Ιωάννης Ν. Αλευράς): Σύντομα, παρακαλώ, γιατί υπάρχει και κάποια σειρά.

Ορίστε, έχετε τον λόγο.

Ιωάννης Ζίγδης (...)

Είπε διάφορα ενδιαφέροντα πράγματα ο κ. Αβέρωφ. Ευχαριστώ διότι το ανέφερε. Διότι έργο της Εξεταστικής Επιτροπής θα είναι να αποδείξει ότι ο κ. Αβέρωφ είναι καλύτερος μυθιστοριογράφος, όταν βρίσκεται στο βήμα εκείνο, παρά όταν κάθεται στο σπίτι του και γράφει μυθιστορήματα.

Ευάγγελος Αβέρωφ-Τσιτσάς: Θέλω να πληροφορήσω τον κ. Ζίγδη ότι όλα τα μυθιστορήματά μου και τα άλλα λογοτεχνήματά μου έχουν εξαντληθεί και είναι στην πέμπτη έκδοση πλην ενός και ότι έχουν μεταφραστεί και σε περισσότερες γλώσσες. Άρα, κάποιος καλός είμαι και σαν μυθιστοριογράφος. (Χειροκροτήματα από την πτέρυγα της Νέας Δημοκρατίας).

Εάν σας γράφατε, θα είχατε πολύ μεγάλη επιτυχία.

Ιωάννης Ζίγδης: Εάν δημοσιεύατε αυτά που είπατε σήμερα, θα είχατε παγκόσμιο ρεκόρ μυθοπλαστικής.

2. ΟΙ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΣ ΑΒΕΡΩΦ

Οι παραπάνω προκλητικές ανακρίβειες του Ε. Αβέρωφ προκάλεσαν την μηνι πολλών αξιωματικών της Αεροπορίας. Χαρακτηριστική και η επιστολή του Αντιπτεράρχου ε.α. Χρ. Μεγκούλη, που δημοσιεύτηκε στον «Ελληνικό Κόσμο» στις 23.1986, με τον τίτλο «Λέτε ψέματα, κ. Αβέρωφ, για τα Φάντομ».

Η ακόλουθη παράγραφος είναι από τις πιο χαρακτηριστικές της επιστολής: «Όπως (ο κ. Αβέρωφ) απαντών εις τον κ. Ζίγδη, ανέφερε μεταξύ των άλλων, ότι τον Ιούλιο-Αύγουστο 1974, τα αεροσκάφη "Φάντομ" δεν ήσαν ως θέσει να εκτελέσουν αποστολές εις Κύπρον. Ουδέν αναληθέστερον. Και τα αεροσκάφη (22 συνολικώς) ήσαν έτοιμα να εκτελέσουν αποστολές και οι χειρισταί πλήρως ετοιμοπόλεμοι, "εκπαιδευθέντες μάλιστα εις Αμερικήν"».

Α΄ ΦΑΣΙΣ - «ΑΤΤΙΛΑΣ Ι»

Η τουρκική εισβολή εις Κύπρον εις την πραγματικότητα αναμένετο από την ελληνικήν Ηγεσίαν δεν απειλείσεν έκδηλῶν.

Έκδηλῶν απειλείσεν ο γράσος με τον οποίον αίτη την αντιμετώπισε. Αντιδράσεν ως εάν είχαν υποστή κυριολεκτικῶς πλήρη και ολοκληρωτικὸν στρατηγικὸν και τακτικὸν αιφνιδιασμὸν.

Οι αρχηγοὶ των Ενόστων μας Δυνάμειν εδικαιολόγησαν την επιδειχθείσαν κατὰ την κυπριακὴν κρίσιν ἀβρόνειάν των εις το γεγονὸς ὅτι 1) η χώρα μας δεν ἦτο ἔτοιμη διὰ πόλεμον, 2) εις την αριθμητικὴν υπεροπλίαν του αντιπάλου, 3) εις την μεγάλην ἀπόστασιν της Κύπρου ἀπὸ την Ελλάδα.

Αλλὰ τα ανωτέρω δεν ισταθοῦν διότι:

Αι Ε.Δ. ἦσαν αξιόμαχοι, καλῶς εκπαιδευμένοι και εξοπλισμένοι*. Θα ἔπρεπε κατὰ την Κυπριακὴν κρίσιν του «'74», να επιδειχθῆ ὅπως επιουχθῆ παν ὄφελος ἀπὸ την ποιοτικὴν υπεροπλίαν την οποίαν εἰχομεν ἐναντι των Τούρκων, την ὑπαρξιν εις το Ελληνικὸν Ναυτικὸν υπερουγχρόνιαν μονάδων (Υ/Β με ταχύτητα εν καταβάσει ἄνω των 21 κόμβων, με τελευταία συστήματα εκτοξεύσεως Κ/Θ ταρπιλῶν ηξητημένη βλητικότης, ταχτίας παραπλοκάτους Κ/Θ βλημάτων, ταχτίας και εκουγχρονισμένης Τ/Α κ.λπ.) και εις την Ελληνικὴν Αεροπορίαν εξαιρέτων Α/Φ τύπου Phantom (22 τον αριθμὸν) ἀπὸ την ὑπαρξιν επιπλέον, των 30 και πλέον αεριωθουμένων της Ο.Α., (δι' αερομεταφοράς στρατευμάτων και ὠκεῖ) και πλοῦς, ἀπὸ την ανεξάντλητον πηγὴν αμφορικῶν σκαφῶν διὰ τας διὰ θαλάσσης μεταφοράς ἐνδύχιστων εις την Κύπρον.

Εφ' ὅσον το κυβερνάς των Αθηνῶν εἶχε σχεδιάσει το «Πραξικοτήμα», — και φυσικὸν ἦτο να σημεινῆ ἀντίδρασιν των Τούρκων εἰς αὐτὸ —, ἔδει να εἶχε λάβει ὅλα τα αναγκαία μέτρα διὰ την ἐπίσχυσιν της ἀμόνης της Κύπρου.

Και αν υποσθῆ ἀκόμη ὅτι προ του Πραξικοτήματος λόγω των τεταμένων σχέσεων Αθηνῶν — Αιουκιστίας, δεν ἦτο δυνατὴ η ἀποστολὴ ἐπισχύσεων εις την Κύπρον, θα ἦδύνατο αἴτη να λάβη χώραν και εις ταχύτατον μάλιστα ρυθμὸν, εφ' ἧς το Πραξικοτήμα ἐξεδηλώθη. Μέχρι και της εκδηλώσεως της τουρκικῆς εισβολῆς εἶχον μεσολαβῆσαι πέντε (5) ολόκληροι ἡμέραι, κατὰ τα οποία θα ἦδύνατο να ἐπισχυθοῦν αι αμυντικαὶ δυνάμεις της Κύπρου με πολεμικὸν ὕλικὸν (πυροβολικὸν και κυρίως

* Το ΝΑΤΟ, το οποίον προέβλεπεν εις αὐχρῶς αξιολογήσεις, τας κατέτασεν εις τα καλύτερας αὐτοὶ δυνάμεις. Εἰδικῶς διὰ την Αεροπορίαν πέντε πολεμικαὶ μοῖραι μέλλε προσφέρας (Μάϊον 1974) εἶχον λάβει την κορυφατήν βοθηολογίαν (Π) (ἔδε και ἀπόρρητον Τακτικὸν Αρχηγοῦ Αεροπορίας, Α-142, Παιονικολάου 20.9.74).

Α/Α, άρματα μάχης, πυρομαχικά κ.λπ.), άνδρες και μέσα, δι' εντατικής χρησιμοποίησας των Α/Φ της Ο.Α., αεροικών ταχυπλόων σκαφών, Ο/Γ κ.λπ. Θα ηδόναντο να είχαν επαναφερθή εις κατάστασιν λειτουργίας τα περισσότερα από τα αμυντικά μέσα (μόνιμοι και ημιμόνιμοι οχυρώσεις, πυροβολεία κ.λπ.) της Κύπρου. Το Ναυτικόν θα ηδόναντο να είχαν αποστείλει από της εκδηλώσεως του Πραξικοπήματος δύο τουλάχιστον εκ των νεοτείκτων (γερμανικής κατασκευής) Υ/Β μας εις «πολεμικήν» περιπολίαν παρά τας βορείους ακτάς της Κύπρου. Θα ηδόναντο να προετοιμασθή η Κύπρος δι' «επιδοχήν» της αναμενομένης αποφαιτικής δυνάμεως, διά ναριοθετήσεως των θαλασσίαν περιοχών προ των ακτών, διά τοποθετήσεως αμφοδίων, ενεδρών, υλικού υπονομεύσεως, διά τοποθετήσεως ναρκών ξηράς επί της ακτής, διά μεταφοράς ταύκς εις την περιοχή της αναμενομένης αποφάσεως και δυνάμεων Στρατού.

Διά των ανωτέρω μέτρων εις ουδέν θα εξησθέναι η άμυνα του ελλαιδικού χάρου, διά τον οποίον εδικαιολογούντο ότι κροβούντο οι Έλληνες ηγήτορες. Εν σύνταγμα Στρατού, ενώ ουδέν θα εσήμενε διά την άμυναν της Ελλάδος, θα εκλιών ασφαλέως την πλάστιγγα της νίκης υπέρ των Ελλήνων εις την Κύπρον και τα δύο Υ/Β εις την Κύπρον εις ουδέν θα εξησθένίζον τον ρόλο του Ελληνικού Ναυτικού εις περίπτωσιν ελληνοτουρκικού πολέμου, ενώ θα ηδόναντο να ανακόψουν την απόβασιν των Τούρκων.

Όσον αφορά την μη αποστολήν μαχητικών αεροσκαφών από την Ελλάδα εις την Κύπρον, επροβλήθη ως δικαιολογία η αριθμητική υπεροχή του αντιπάλου και η μεγάλη απόστασις. Κατ' αρχήν η αριθμητική υπεροχή του εχθρού δεν ήτο πραγματική. Πολλά από τα Α/Φ του είχαν καθήλασθαι λόγω ελλείψεως ανταλλακτικών, βλαβών κ.λπ. Τα τουρκικά Α/Φ δεν ηδόναντο να δράσουν κατά την νύκτα και ποιοτικάς (υλικών και προσωπικών) ήσαν κατά πολύ κατώτερα των ελληνικών Α/Φ και ιδίως των Fantoms. Είναι αληθές ότι διά τα ελληνικά Α/Φ υπήρχε το μειονέκτημα της αποστάσεως, αλλά τούτο δεν εσήμενεν ότι δεν ηδόναντο να δράσουν έστω και εκ' ελάχιστον εις το κυπριακόν θέατρον πολέμου (υπολογίζετο ότι ο χρόνος παραμονής των υπεράνηι του κυπριακού θεάτρου πολέμου θα ήτο μεταξύ 5 και 12 λεπτά). Αλλά και τα ελάχιστα λεπτά της παρουσίας των εις την Κύπρον θα επηράζον τρομακτικάς την πορείαν των γεγονότων.

Εάν ληφθή υπ' όψιν ότι η κατάσταση εις τας τουρκικάς Ε.Δ. υπήρχεν αξιοθρήνητος, δύνανται κανείς να αντιληφθή πόσον θα ήλλαζεν η ροή του πολέμου εις την Κύπρο, εάν η Ελλάς έσπεργε να αποστείλη έστω και μικράς ενισχύσεας.

Β' ΦΑΣΙΣ — «ΑΤΤΙΛΑΣ Π»

Αλλά ακόμη εκπληκτικότερη ήτο η άρνησις της ελληνικής ηγεσίας να σπέρη εις βοήθειαν της Κύπρου κατά την β' φάσιν του «Αττίλα». Μέχρι της εκδηλώσεώς της είχαν μεταλαβήσασιν είκοσι δύο (22) ολόκληροι ημέραι, κατά την διάρκειαν των οποίων όλος ο κόσμος εγνώριζεν ότι οι μιν Τούρκοι ενίσχυσον ενστατικώτατα τας δυνάμεις των εις Κύπρον, οι δε Έλληνες απέφυγον να αποστείλουν εκεί ίστω και εν φυσίγγιον'.

Οι μιν Τούρκοι εξηρησιμοποίησαν τας διαπραγματεύσεις διά να καρδίωσιν χρόνον και αποκτήσασιν συντριπτικήν εις την Κύπρον δύναμιν έναντι των αντιπάλων των, οι δε Έλληνες ανέμενον από αυτάς την λύσιν του Κυπριακού. Και ηρηνδιάζοντο εκ νέου την 14ην Αυγούστου, ως και την 20ήν Ιουλίου. Και ηδράμων και πάλιν με τας ίδιαις δικαιολογίας: *Δεν είχαμεν αεροσκάφη — και εζητήσαμε αυτά από τους Άγγλους (οι οποίοι φυσικόν ήτο να αρνηθούν, αφού είχαμεν ίδιας μας) —, δεν είχαμεν συγκροτήσει την μαχητήν, που θα ηθέλωμε ν' αποστείλωμεν, ενώ είχαμεν όλον τον χρόνον να την συγκροτήσωμεν εγκαίρως, διότι η απόστασις της Κύπρου ήτο μεγάλη! και τέλος πάλιν, θα αφήναμε την Ελλάδα ανεπεξέργαστον.*

Αλλά ήσαν σοβαρά δικαιολογία αυτά;

Εάν εις την α' φάσιν του «Αττίλα» ηδύνατο κανείς να δικαιολογήσῃ κάποια την ελληνικήν ηγεσίαν, εις την β' φάσιν θα ήτο αδύνατον.

Πρώτον, διότι είχαμεν την πείραν της α' φάσεως.

Δεύτερον, διότι η ισορροπία δυνάμεων μεταξύ Ελλάδος-Τουρκίας είχαν αλλάξει υπέρ ημών.

ι) Εις το Ναυτικόν οι Τούρκοι είχαν απολέσει έν αντιτορπιλικόν και τούς είχαν αχρησιωθή έτερα δύο.

ii) Εις την Αεροπορίαν είχαν απολέσει εις την Κύπρον ένα των είκοσι δύο μαχητικόν αεροσκαφών και είχαν αχρησιωθή ή είχαν υποστεί βλάβας ισάριθμα. Άλλα τόσα υπελογίζοντο τα αεροσκάφη που είχαν απολεσθεί ή υποστεί βλάβας κατά τας

* Στις 31 Ιουλίου 1974, ανελήφθη αιχμάλωτος στην Κύπρο, μία μέρα μετά την αποβίβασή του, επικεφαλής 20 αρμάτων μάχης, ο τούρκος περισταρτής θεορακισμένος Μουσταφά Σατινάλ. Επίσημα του κρατούσας διαταγής του στρατηγού Ουράν Τσιπάλ, που ήταν επικεφαλής των τουρκικών δυνάμεων ασφαλής, για την απέλευση του «Αττίλα Π». Οι διαταγής περιελάμβαν αμέσως στην αποχή του τότε Προέδρου της Κύπρου Γλαύκου Κληρίδη. Γι' αυτές ενημερώθηκε αμέσως και η ελληνική κυβέρνηση, αν και το κείμενο της παραδόθηκε στις 10 Αυγούστου. Η έναρξη υλοποιήσεως των διαταγών έγινε στις 6-7 Αυγούστου, με την κατάληψη του Καρεβλί και της Λακίθου. Αλλά η κυβέρνηση των Αθηνών... αγρόν ηγάρει!

μετακινήσεις των από τα αεροδρόμια.

ιι) Εις τον Στρατόν είχαν απολίσσει το μέγιστον τμήμα των πλέον επιλέκτων μονάδων των (αλεξιπτωτιστάς, πεζοναύτας, ΛΟΚ κ.λ.π.).

Από τας μετά την α' φάσιν εκτιμήσεις διαφόρων ξένων στρατιωτικών εμπειρογνομημόνων, αλλά και Τούρκων, προέκυπτεν ότι η κατάστασις των τουρκικών Ε.Δ. ήτο αξιοθρήνητος.

Ήτανικαιτέρα ευκαιρία διά να αντιμετωπισώμεν τους Τούρκους εις την Κύπρον — και μάλιστα αυτήν την φοράν με την παγκόσμιον κοινήν γνώμην υπέρ ημών, αφού οι Τούρκοι ήσαν πασιφανώς οι παρασπονδούντες, με τας ιδίας μας δυνάμεις αλαβήτους και τον λαόν μας κατεχόμενον από το αίσθημα εκδικήσεως διά μίαν άδικον ήτταν, που προσφάτως μόλις είχομεν υποστεί — δεν θα ηδυνάμεθα να φαντασθώμεν ότι θα μας επαρουσιάζετο. Και όμως, την απέλακτίσαμεν*.

Η τότε κυβέρνησις Εθνικής Ενότητος διά του υπουργού Εθνικής Αμύνης (Αβέρωφ) ειδικαιολογείτο ότι δεν επενέβαινε εις Κύπρον διότι οι στρατιωτικοί της σύμβουλοι («πορισσότεροι», προφανώς, από τα μέλη της τότε στρατιωτικής ηγεσίας) διαφώνουν με την απόφασιν του Καραμανλή (την οποίαν κατά τον κ. Αβέρωφ υποστήριζε θερμώς και ο τότε υπουργός παρά τη Προεδρία της Κυβέρνησης, Γ. Ράλλης) περί αποστολής μίας «ενισχυμένης μεραρχίας εις Κύπρον».

Εν τούτοις η Κυβέρνησις Εθνικής Ενότητος επέμεινε να παραμείνη επικεφαλής των Ε.Δ. η ίδια ηγεσία ήττης της α' φά-

* Εις 15 Αυγούστου, ο Κ. Καραμανλής είχε δηλώσει ότι «η Κύπρος είναι... μικρή(!) και δεν μπορούμε να τη βοηθήσουμε!».

† Η εντολή δια την συγκρότησιν μίας ειδικής μεραρχίας εις Κρήτην, δι' αποστολήν εις Κύπρον εις περίπτωσιν ανάγκης — κατόπιν επιθυμίας του τότε Πρωθυπουργού (Καραμανλή) —, εδόθη υπό του Αβέρωφ (ιστ. Εθνικής Αμύνης) προς τον ΑΕΔ (Μπουδάνου) την 3ήν Ιουλίου 1974. Καί την 8ην Αυγούστου 1974 εδόθη εις τον ΑΕΔ (υπό του ίδιου του Καραμανλή) εντολή όπως αποσυρθή η συγκρότησις της. Μέχρι και της 14ης Αυγούστου 1974 (οπότε εξεληλύθη ο «Ατίλας II») είχαν μεσολαβήσει δύο (2) ολοκληρωι εβδομάδες από της ενάρξεως συγκροτήσεώς της. Ο χρόνος αυτός δι' έναν τέτοιον σοβαρόν σκοπόν, διά τον οποίον συνεκροτείτο η μεραρχία (όταν μάλιστα ο παρήν της — το 2ον Σύνταγμα Πεζικού — υπήρχεν ήδη εις την Κρήτην) έπρεπε να είναι υπερπλεονάζων. Αλλά φαίνεται ότι ο «σκοπός» ήτο απλά «πρόσχημος». Η συγκρότησις της μεραρχίας (με σκοπόν ως φαίνεται την απομάκρυνσιν των — θεωρουμένων από την τότε Κυβέρνησιν — επικινδύνων μονάδων από την περιοχή Αττικής) είχε αρχίσει ως τα τέλη Ιουλίου, οπότε είχε μεταφερθεί εις Κρήτην (από την περιοχήν Αττικής) το 2ον Σύνταγμα Πεζικού. Την ίδιαν εποχήν είχαν απομακρυνθεί από την περιοχήν Αττικής και οι κώπες μονάδες.

σεως της εισβολής.

Ο τότε υπουργός Εθνικής Αμύνης, δικαιολογούμενος διά τούτο, ανέφερεν: «Δεν αλλόξαμε αμέσως (μετά την Μεταπολίτευσιν δηλ.) την ηγεσίαν (στρατιωτικὴν) διότι εκείνην την ὥραν, πάντως στις πρώτας εβδομάδας, ἀλλὰ και αργότερον, στους πρώτους μήνας, ἤμαθα δέσμοι των κατωτέρων αξιωματικῶν και ιδίως του λεκανοπεδίου, οι οποίοι ἦσαν φανατικοὶ Ιωαννιδικοὶ και οι οποίοι ἦσαν έτοιμοι να αποπειραθοῦν να μας δέσουν ὅλους» (Πρακτικά Βουλῆς, 21.2.1966).*

Αλλὰ η Ιωαννιδική ηγεσία των Ενόπλιων Δυνάμεων (και ο ίδιος ο Ιωαννίδης) παρέδωσε την εξουσία στους πολιτικούς. Γιατί αυτοὶ δεν ζήτησαν να ορέσων νέα ηγεσία, ως απαραίτητο ὄρο για την ανάληψη της εξουσίας; Γιατί τουλάχιστον δεν ζήτησαν εγγυήσεις ότι οι υφιστάμενοι αξιωματικοὶ θα ἦσαν νομιμόφρονες ἀπέναντί τους;

Αλλὰ και εάν υποθέτῃ ότι ο φόβος τῶν, ως τους αποκαλεῖ ο Αβέρωφ, «φανατικῶν Ιωαννιδικῶν» ἦτο πραγματικός, διότι τότε — όταν, ως λέγει, «αποχρέωσαν ὅλες τις μονάδες τις επικίνδυνες της Αττικής να μετασταθμεύσουν στα νησιά λέγοντας ότι το κάνουν για να βοηθήσουν την ἄμυνά τους, αν χρειαστεί» — δεν τας έστειλάν εις την Κύπρον, ποῦ η δικαιολογία θα ἦτο ακόμη πλέον ισχυρή.

Και θα προβάνοντο ἐπί πλέον, και ο Αβέρωφ ἀλλὰ και η τότε Κυβέρνηση, πλέον ασφαλεῖς — αφού οι επικίνδυνοι Ιωαννιδικοὶ θα εὑρίσκοντο τόσον μακρὰν του Ελλαδικοῦ χώρου — ἀλλὰ και

* — Εν τῆγμα Πεζοναυτῶν, εις Λέμνον.

— Εν τῆγμα Πεζικοῦ, εις Ρόδοι.

— Γαλλικὰ ὄπλα Μάτης, εις Έβρον.

— Ἄλλαι μονάδες και σχηματισμοί.

Την ἄγν Αυγούστου κινήσιν ἀπελθῆς του Καρμανλῆ περί «αποτροφῆς της ἐπιτολής», ἤρχισαν απομακρύνεσθαι ἀπὸ την Αττικὴν και οι τελευταῖαι θεωρούμεναι ως επικίνδυνοι μονάδες, ἦσαν: δύο λόχοι αρπιστροφόρων οχημάτων μεταφορῆς προσωπικοῦ και η διοίκησις του 3ου Συντάγματος Πεζοναυτῶν εις Κρήτην, και το Τῆγμα Πεζοναυτῶν Χαλκιδίκης.

Τελικῶς, η συγκρότησις της «επίτολης» Μαραγκῆς συνετελερέθη την 19ην Αυγούστου — δύο τμήμας μετὰ την λήξιν του «Αετῆα Π». Και διατηρέθη εις Κρήτην, ὡς — ως ἔλεγε ο Αβέρωφ εις τον ΑΕΔ Μπανόνου — αποπέλαση το «μιστικῶν ὄλων παροχῆς βοηθείας προς την Κύπρον». «Επιτορλιθῆς, δηλαδή, της αποστολῆς ενσχύσεων, θα εἰθέτο ο Καρμανλῆς και ολέκτερος η κυβέρνησις». Πίστεται, δηλαδή, η κυβέρνησις ότι και Τούρκοι, προκειμένου ν' αποφύγουν την διεθνή κατακραυγή, θα εἰθέοντο την παρουσίαν της ἀλλογενεῖς κυβερνήσεως εις την νησοποιήν και θα ἀπέφραγον να ἐπιθεθοῦν εναντίον της» (Βλ. και «Η ἀλήθεια», σελ. 130, Στρατηγῶ Μπανόνου).

ταυτοχρόνως θα ενισχύαμε την άμυνα της Κύπρου; Εάν οι μονάδες αυτές ουδεμίαν αντίρρησην έφερον διά την μετακίνησίν των εις τα «νησιά», πολύ περισσότερο δεν θα αντίδραον διά την μεταφοράν των εις την Κύπρον.

Άλλοι, επομένως, λόγοι φαίνεται ότι υπηγόρευσαν την μη αλλαγήν της στρατιωτικής ηγασίας (αντιλημμένα υποχρεώσις ίσως της πολιτικής ηγασίας προς την στρατιωτικήν;) ή και άλλης φύσεως τωσαύται'.

Άλλωστε ο ίδιος ο τότε υπουργός Εθνικής Αμύνης (Αβέρωφ) ήτο κατά της ενισχύσεως της ΕΦ Κύπρου, διότι πίστευεν ότι:

Ιον) Δεν ήτο δυνατόν να επιτευχθεί πλέον ισορροπία δυνάμεων εις Κύπρον

Ιον) Η αποστολή ισχυρών δυνάμεων εις Κύπρον ήτο λίαν επικίνδυνος (λόγω προσβολής των κατά τον πλουν των, υπό της Τουρκικής Αεροπορίας και λόγω αδυναμίας ιδικής μας προς προστασίαν των χωρής αποδυνάμωσιν του Ελλαδικού χώρου).

Ιον) Η παροχή ενισχύσεων προς την ΕΦ θα είχεν ενδεχομένως ως συνέπειαν κηρύξιν Ε/Τ πόλεμου. (Βλ. και «Η αλήθεια», σελ. 320, 336, 337, Στρατηγού Μπουνάνου).

Ο Αβέρωφ, εις την Βουλήν (21 Φεβρουαρίου 1966) είπεν, ό-

‘ Ο ΑΕΔ και η ηγασία του Στρατού (Α/ΓΕΣ, Υπαρχηγός ΑΕΔ, Διοικητής Στρατός, Β' Υπαρχηγός Στρατού, Διοικητής Α' Σώματος Στρατού) ήλλαξαν δύο μόλις ημέρας μετά την λήξιν του «Αγίλλα Παύλου» την 19ην Αυγούστου, 1974, κατόπιν κορτής. Ταυτοχρόνως, ο στρατηγός Ντάβος προήχθη εις Α/ΓΕΣ και ΑΕΔ αναλαμβάνει ο απεστράτηγος Δ. Αραπάκης, ανακαλούμενος εκ της αφόρσεως. Αι ηγασίαι, αντίθετα, Ναυτικό και Αεροπορίας ήλλαξαν πολύ αργότερα (αρχές Ιουνίου 1975).

Ο Αραπάκης εξηγησάσθη εις παραίτησιν από αξιωματικός του Ναυτικού, οι οποίοι τον ηρώτων ότι θα φέρων εις την δημοσιότητα σοβαράς εναντίον του κατηγορίας. Με την αποστράτευσίν του, όμως, του απειμαθήτη ημνησικός ο βαθμός του ναύαρχου...

Αλλά και εις την Κύπρον, η κυβέρνηση «Εθνικής Ενότητας» επέμενε να διατηρή την αποστολήσαν — καθ' ομολογίαν του ίδιου τότε ΑΕΔ — Ηγασίαν, των εκεί στρατιωτικών δυνάμεων (Ταξίαρχον Γεωργιάδη και Επιτάλειον του). Και μόλις την όην Αυγούστου 1974 αντικατίσθη τον Α/ΓΕΕΦ με τον Στρατηγόν Καραγιάννην.

Μετά τον «Αγίλλα Πα», η κατάσταση εις την Κύπρον υπήρξεν πράγματι, από στρατιωτικής απόψεως, αξιοθρήνητος. Ως ο ίδιος ο νέος Α/ΓΕΕΦ διαπίστωνεν, αι Στρατιωτικοί Μονάδες ευρίσκοντο ουσιαστικώς αν διαλύσασιν. Αλλά και αυτός ουδέν έπραξεν διά να τοιας επανομηκεροτήσθ, ή να υπαφέρει σχετικώς εις το Εθνικόν Κέντρον και να υπήσθη υπάγουσαν αποστολήν Ενισχύσεων, με την δικαιολογίαν ότι «και αν το έπραττον δεν θα εισηκούετο» (που αν κρίνη κανείς από τας ανωτέρω διατυπωθείσας απόψεις του Υπ. Εθνικής Αμύνης — περί αδυναμίας παροχής Βοήθειας προς την Κύπρον — πράγματι ίσως αότα θα συνέβαιεν).

σαν αφορά την αποστολήν αεροσκαφών εις την Κύπρον, ότι αυτό «θα ήτο εγκληματική ενέργεια» διότι:

— Οι αεροπόροι μας δεν είχαν εκπαιδευθεί ακόμη στο νέο όπλο (τα νέα Α/Φ Fantoms) τόσο πολύ δε δεν είχαν εκπαιδευθεί ώστε αι ειρηνική προσγείωση το ένα (Α/Φ) κατοστράφη.

— Θα έπρεπε τα Α/Φ να έχουν δύο βόμβας (αντί των τριών) για να μπορούν να μείνουν υπεράνω της Κύπρου μόνον 5 έως 8 λεπτά.

— Οι Τούρκοι είχαν στα νότια παράλια τρία radar και διάφορα αεροδρόμια από τα οποία μπορούσαν να σηκώσουν 50 δικά τους αεροσκάφη και να αναγκάσουν τα δικά μας.

Τα ανωτέρω δεν ευσταθούν. Διότι:

α) Ο ίδιος ο Αβέρωφ (εις επιστολήν του δημοσιευθείσαν εις αθηναϊκήν εφημερίδα της 31ης Οκτωβρίου 1980) αναφέρει ότι τα 22 Fantoms είχαν 18 πληρώματα εκπαιδευθέντα εις ΗΠΑ. Άλλωστε τα Α/Φ αυτά είχαν παραληφθεί από του τέλους Απριλίου 1974 (τρεις δηλ. σχεδόν μήνας προ της εισβολής) και εις την Ελλάδα τα πληρώματά των υφίσταντο εντατικήν εκπαίδευσιν. Αλλά και εάν ακόμη υποτεθεί ότι τα Α/Φ Fantoms την 20ήν Ιουλίου δεν αβερώνοντο απαλότατος έτοιμα (διότι προβάλλεται ως απόδειξις η καταστροφή ενός εξ αυτών την 20ήν Ιουλίου κατά την προσγείωσίν του εις Κρήτην, η οποία, όμως ως αναφέρει υπόμηνος πτέρωχος της Αεροπορίας, ωφείλετο ουχί εις σφάλμα του χειριστού, αλλά εις υπερφόρτωσιν του Α/Φ), θα έδει να είχε ληφθεί μέριμνα, όταν μάλιστα το έθνος ευρίσκετο εν επιστρατεύσει, αι χειρισταί των να είχαν συμπληρώσει την εκπαίδευσίν των εντός των 25 και πλέον ημερών, που ημερολόγησαν μέχρι της εκδηλώσεως του «Αττίλα II».

Επομένως, το επιχείρημα της ελλιπούς εκπαιδευμένην πιλότων Α/Φ Fantoms δεν ευσταθεί, παλλώ μάλλον όταν οίσοι κατά την πρώτην επίδειξίν των την 20ήν Απριλίου 1974 εις Ανδραβίδα «σινήρπασαν πράγματι τους παρεκκολληθόντας θεατάς με τας τολμηράς ασκήσεις και τους επικίνδυνους ελιγμούς και γενικάς με την εξαιρετον δεξιοτεχνίαν χειρισμών (ίδη και εφημερίδας εποχής).

β) Και με δύο μόνον βόμβας έστω, τα Α/Φ μας θα ηδόναιτο να έχουν αποτελέσματα. Και 5 έως 8 λεπτά υπεράνω της Κύπρου ήσαν υπεραρκετά, αν αναλογισθόμεν άλλωστε ότι:

(i) Τα Ισραηλινά Α/Φ, που κατοστράφην τας πυρηνικάς εγκαταστάσεις του Ιράκ, είχαν εις την διάθεσίν των ενός (1) μόνον λεπτού παραμονήν υπεράνω του στόχου των.

(ii) Κατά την αργεντινο-αγγλικήν διένεξιν των νήσων Φόλκλαντ (το 1982) τα αργεντινά Α/Φ αποστύλλοντο εις το θάλατρον

επιχειρήσεων καίτοι τα κοίσιμά των μόλις επήρκειν διά να φθάσουν εις αυτό και να επιστρέψουν εις τας βάσεις των.

γ) Όσον αφορά τα τουρκικά radar, που αναφέρει ο Αβέρωφ: Οι Τούρκοι δεν δίδθητον radar εις την Κύπρον. Δίδθητον μόνον έν απηργασμένον τύπου Radar (TPS-ID) εις την Νότιον Τουρκίαν, παρά την πόλιν Αναμίου, έναντι της Κύπρου. Επομένως, μέχρις ότου φθάσουν τα Α/Φ μας εις την Κύπρον, ο εντοπισμός των θα ήτο πολύ δύσκολος, αν όχι αδύνατος. Άλλωστε θα ελαμβάνετο μέριμνα — ως επιβάλλεται εις πολεμικάς αποστολάς — όπως η πτήσις των Α/Φ μας σχεδιασθεί κατά το δυνατόν εκτός εμβελείας των εθνικών radar μέχρις αφιξούς των εις το ύψος της Κύπρου, όπως και πράγματι γένετο διά την αποστολήν των μεταγωγικών αεροσκαφών της Αεροπορίας μας, εις Λευκωσίαν, την νύκτα της 21ης προς 22ην Ιουλίου και κατά την οποίαν ουδέν Α/Φ υιάστη την παραμικράν ενόχλησιν από τουρκικά μαχητικά (κατά τον πόλεμον των Φόλκλαντ, αεροσκάφη της Αργεντινής, ίνα μή εντοπίζονται από τα αγγλικά radar, ίπαντο τόσο χαμηλά — υπέρνω της επιφανείας της θαλάσσης — ώστε η προστατευτική ύαλος του θαλάμου χειριστού (πιλότου) τρανίζετο συνεχώς από τα όπλα).

Εάν η επέμβασις των ελληνικών Α/Φ Fantois εις την περιοχήν αποβόσεως γένετο κατά τας νυκτερινάς ώρας, ουδεμίαν ή αμελητέαν αντίδρασιν καίτοι θα συνήντων, γνωστής ούσης της αδυναμίας τότε της τουρκικής Αεροπορίας να δρα κατά την νύκτα.

Αλλά και κατά την διάρκειαν της ημέρας, η επέμβασις των ελληνικών μαχητικών Α/Φ εις την Κύπρον (περιοχήν αποβόσεων) λόγω ακριβώς του μεγάλου αριθμού των ιταμένων εις την περιοχήν τουρκικών ελικωπτέρων και Α/Φ θα είχε πολλάς πιθανότητας αφηνδίασμού του εχθρού και, επομένως, θα ηδύνατο να είναι ακόμη πλέον αποτελεσματική και, τέλος, όσον αφορά την επέμβασιν ελληνικών Α/Φ: η εμφάνισις των και μόνον εις τον κισριακόν ουρανόν, θα ήτο αρκετή διά να εξηφάσει και ανεπιτέροση το ηθικόν τόν εκεί σκληρώς μαχομένων αδελφών μας και αποθαρρύνη τοις Τούρκοις.

«Εάν οι Έλληνες είχαν αποστείλαι εις Κύπρον ίσως και πόσους μαχητικά Α/Φ, οι Τούρκοι θα απέτυρον τας δυνάμεις των εκ Κύπρου», οδήλωνεν ο τότε υπουργός Αμύνης της Τουρκίας Ισίκ (δηλώσεις του εις την Βελγικήν εφημερίδα «Libre Belgique» τον Σεπτέμβριον 1975, εις έν εκ σειράς άρθρων της υπό τον τίτλον: «Τουρκία 1975 — Τα τέκνα του Αττίλα». Και ο Τούρκος δημοσιογράφος Αλή Μπιράντ έγγραφεν: «Έστι και έν ελληνικόν μαχητικόν ΑΦ, εάν είχε εξορμήσει α-

πὸ τὴν Κύπρον, θὰ εμαθαίνομε τὴν ἀσφαλίην.

Ἐλέχθη ἀπὸ τὸν Ἀβέρωφ ὅτι οἱ Τούρκοι οὐκ ἔπαινον τὴν ἀποχὴν (τῆς ἀσφαλῆς) εἶχαν στὰ βόθῃ — ὄχι μεγάλη βόθῃ, ἀλλὰ κανονικὰ βόθῃ — μπροστὰ στὴν Κύπρον τρεῖς υποβρύχια ἐν ἀκινήσει, τὰ ὁποῖα με τὰ μηχανήματα «Σόναρ» συνελάμβαναν παν Υ/Β καὶ ἐγνώριζον καὶ τὴν ἀπόστασιν, ποῦ θὰ ὑπάρχει μεταξὺ τους. Καὶ κατέλιγε κομπλιμάς ὁ Ἀβέρωφ: «Καὶ θὰ στέλνομα τὰ κεινοῦργα μας Υ/Β, τὰ ὁποῖα ἴσως θὰ ἐκαλοῦντο νὰ υπερασπισθοῦν ἄλλες περιοχάς, νὰ πῶσιν ἐπὶ σφαγὴν, τόσο ἀπὸ ἀεροπλάνο ὅσο καὶ ἀπὸ Υ/Β».

Ἀσφαλῶς ὁ Ἀβέρωφ, καίτοι τότε ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, φοῖνεται με αὐτὰ ποῦ εἶπε ὅτι δὲν ἐγνώριζε οὔτε τὰς δυνατότητας τῶν ἰδικῶν καὶ κεινοῦργῶν, ὡς λέγει, καὶ πράγματι ὑπερσυγχρόνως Υ/Β μας, ἀλλ' οὔτε τὸ ἀξιοθρήνητον τῶν τουρκικῶν Ε.Δ. καὶ τὸ πεπαλαιωμένον τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν καὶ συγκεκριμένως τοῦ Ναυτικοῦ — καὶ εἰδικώτερον τῶν Υ/Ν τῶν — καὶ τῆς Ἀεροπορίας.

Τὰ ἰδικὰ μας Υ/Β ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τουρκικὰ ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν ὡς πολὺ μεγαλύτερα βόθῃ, εἶχον «Σόναρ» τελευταίτερα καὶ μεγαλύτερας ἐμβείας, τορπίλας μεγαλύτερου βεληνεκοῦς καὶ κατευθυνομένας καὶ προσηνῶς τάχτητά ἐπιθέσεως — καὶ, ἐπομένως, κοπιότητα χειρισμοῦ — ἐν καταπόσει ἀσυγκρίτως μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ τουρκικὰ. Δὲν θὰ ἦσαν, ἐπομένως, τὰ ἰδικὰ μας Υ/Β οὐκἄν τὰ ὁποῖα θὰ ἐστέλλοντο «νὰ πῶσιν ἐπὶ σφαγὴν» — ὡς εἶπεν ὁ Ἀβέρωφ —, ἀλλὰ τὰ πεπαλαιωμένα τουρκικὰ, τὰ ὁποῖα καὶ θὰ ἀπετείλουν μίαν πολὺ τρωπὴν καὶ εἰκόλον λείαν τῶν ἰδικῶν μας Υ/Β.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιπρόσθετας τῆς τουρκικῆς Ἀεροπορίας, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀβέρωφ λέγει ὅτι «με τρεῖς μόνον ἀεροπλάνο, ε-βουόλαξαν τὸ ἓνα Α/Τ τους καὶ ἐβλάψαν σοβαρὰ τὰ δύο ἄλλα» καὶ ὅτι ἐμεῖς θὰ εἶχαμε πλήρη ἐλλειψὴν καλύψεως ἀεροπορικῆς καὶ ἐπομένως, ὁ στόλος μας, τὰ πλοῖα μας, θὰ ἐκινδύνευον σοβαρῶς ἀπὸ τὰ τουρκικὰ Α/Φ, ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ Ἀβέρωφ ὄχι μόνον δὲν ἔχει γινῆσιν ἀκριβῆν τῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ τῶν δυνατοτήτων τῶν τουρκικῶν Α/Φ καὶ Α/Τ καὶ παραλλήλως τῶν δυνατοτήτων τῶν ἰδικῶν μας Α/Τ καὶ Α/Φ.

Καὶ ἐξηγοῦμεθα:

Κατ' ἀρχὴν, ἐναντίον τῶν τουρκικῶν Α/Τ, τῶν πλεόντων α-νοικτὰ τῆς Πύρου καὶ τῶν ἐκληφθέντων ὑπὸ τῶν τουρκικῶν Α/Φ ὡς ἀλληλικῶν ἢ δὲν εἶχον ἀποσταλεῖ 3 ἀλλὰ 48 Α/Φ κατὰ κίματα, (ἴδε καὶ «Ἀπόφαση-Απόβαση» Ἀλῆ Μπιρῆντ).

Δεύτερον, τὰ τουρκικὰ Α/Τ διακρίνοντα ὅτι τὰ προσεγγίζοντα Α/Φ ἦσαν τουρκικὰ, οὐδεμίαν προτομωσίαν ἀποκρούσεως

των είχαν αναλάβει. Τουναντίον άρτησαν τα τουρκικά Α/Φ να προαιγγίσουν ανανοχλήτως μέχρι και της στιγμής της αφίσταως των βομβών των, καθ' όσον ουδέποτε κρονατόζοντο ότι οι Τούρκοι αεροπόροι, βλέποντες κυματίζουσιν την τουρκικήν σημαίαν επ' αυτών, θα διαπράττον το λάθος να τα προσβάλλουν. Δι' ό και είχαν εκλάβει τους χειρισμούς επήστιαως των τουρκικών Α/Φ ως... άσκησιν! Ότε τα Α/Τ εβλήθησαν, ήτο πλέον αργά να αντιδράσουν, και λόγω των αφηνιδιασμού των εκ του γεγονότος ότι εβήλλοντο από ιδικά των Α/Φ και λόγω του ψυχολογικού αντικτύπου επί των πληρωμάτων, αλλά και ακόμη λόγω της μη καλής εκπαιδύσεως των πληρωμάτων των και της μη καλής λειτουργίας του συστήματος Α/Α αμύνης των. Δεν οφείλεται, επομένως, η επιτυχής προσβολή κατά των τουρκικών Α/Τ εις την... ικανότητα της «τρομεράς» τουρκικής Αεροπορίας.

Το γεγονός μάλιστα που — παρά τον αφηνιδιασμόν που επέστησαν τα Α/Τ και παρά την έλλειψιν εκπαιδευμένου προσωπικού — ηδονήθησαν να καταρρέουν 2 τουρκικά Α/Φ, αποδεικνύει ακριβώς το αντίθετο ότι η τουρκική αεροπορία έδει να θεωρήται ως «μικράς αξίας», εφ' όσον θα αντιμετώπιζεν αντίδρασιν είτε από θαλάσσης (Α/Α παρά πλοίαν επιφανείας) και είτε ακόμη περισσότερο από Α/Φ και, μάλιστα, υπερσύγχρονα ως τα ιδικά μας F4U's.

Διότι αυτό που λέει ο Αβέρωφ ότι τα πλοία μας θα ήσαν άνευ αεροπορικής κάλυψεως δεν ευσταθεί, όταν ο ίδιος μάλιστα άλλοτε είχε αναφέρει ότι τα Α/Φ ηδόναντο να παραμείνουν άναυθεν της Κύπρου 5-8 λεπτά. (Εις επιστολήν του, εις απάντησιν του αντισυραράρχου ε.α. Χρ. Μεγκολή, «Ελληνικός Κόσμος», 2.3.1986). Αλλά ημείς δεν όμιλομεν περί δικών μας πλοίων επιφανείας εις το κυπριακόν θέατρον πολέμου. Τα υποβρύχιά μας και τα αεροσκάφη μας θα ήσαν αρκετά να αντιμετωπίσουν την αεροναυτικήν δύναμιν των Τούρκων, χωρίς καν την παρουσίαν πολεμικών μας σκαφών επιφανείας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Είναι περισσότερο από επαρκή, νομιζομεν, τα ανωτέρω, διά να αποδειχθή η ανακρίβεια και το ανυπόστατον των στοιχείων, τα οποία επεκολόγη ο Ε. Αβέρωφ, διά να καλώψη τας ειδήνας του Κ. Καραμανλή και τας ιδικάς του διά τον «Αττίλα II», αι οποίαι είναι βαρύταται. Και προβάλλει ως θέμα στοιχειώδους ηθικής

* Απόδειξις η μεγάλη φθορά την οποίαν υφίστασιν τα τουρκικά Θ/Φ από τα Α/Α παρά υπερήκει της Κύπρου κατά τον «Αττίλα II» (καταρτίθησαν τότε άνω των 23 τουρκικών Α/Φ και υφίστασιν σοβαρός βλάβησ ισχύουσα).

πύξως να εμφανισθούν αμφοτέρωι εις την Επιτροπήν της Βουλής διά το Κυπριακόν, διά να καθορίσουν οριστικώς την θέσιν των. Το αντίθετο θα είναι καθαρά λιποταξία.

Γ' ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ

1. Αλλά θα ήταν λειψή, η εικόνα η σχετική με τις «στρατηγικές» ικανότητες του Ευάγγελου Αβέρωφ, αν δεν προσθέταμε εδώ και μια παλαιότερη γνώμη του στρατηγού κ. Ανδ. Σιαπκαρά, που δημοσιεύθηκε εις «Το Βήμα» ύστερα από μια συζήτηση στη Βουλή, που έγινε στις 17 Απριλίου 1976.

Για τη συνεδρίαση αυτή, κατά την οποία έλαμψε «εκτενώς» το... στρατηγικό δαιμόνιο του κ. Αβέρωφ, ο κ. Σιαπκαράς έγραφε:

Οι «παλικουρισμοί», οι οποίοι κατά καιρούς εις στιγμάς δέχθεν οργής εκστομίζονται, είναι όχι απλώς ενδείξεις, αλλά αποδείξεις της αλλείψιας ενθυμίας. Δεν θα αναφερθώ εις λόγους, οι οποίοι με πλάγιον τρόπον διαχρυσίζονται κατά καιρούς εις τον ελληνικόν λαόν· δι' άσκησιν δημοκρατίας. Θα αναφερθώ εις την Ελληνικήν Βουλήν, ενόπιόν της οποίας ό,τι λέγεται πρέπει να λέγεται με είσθημα ειθύνης και κατόπιν σοβαράς σκέψεως.

Εις την εν τη Βουλή συζήτησιν της 17ης Απριλίου ηγέρθη θέμα περί ενδεχομένου επίσημου «ρόλου» των εν Ελλάδι αμερικανικών βάσεων, αίτινες διαθέτουν ικανότητας ηλεκτρονικού πολέμου και αίτινες, ενδεχομένως, δύνανται να διακόψουν τας τηλεπικοινωνίας της ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας εις περίπτωσιν ελληνοτουρκικής συγκρούσεως. Ο υπουργός Εθνικής Αμύνης απήρτησεν αμέσως τω εής:

«Θέλω να σας δώσω μίαν πληροφορίαν. Σας πληροφορώ ότι ουδέποτε, εις ουδεμίαν περίπτωσιν παρετηρήθη διακοπή τηλεπικοινωνιών εις την Ελλάδα. Εις την εξωφρενικήν περίπτωσιν που θα παρετηρείτο — και δύνασθε να είσθε βέβαιος ότι θα μας ήτο γνωστόν από πού θα προέρχεται η διακοπή — έχετε ασφαλίαν ότι με την χρήση μιας δι'ολογίας θα μπορούσε άμσως να εξουδετερωθεί. Επαναλαμβάνω όμως ότι ουδέποτε παρετηρήθη». (Πρακτικά της Βουλής, Σάββατον 17 Απριλίου 1976, σελ. 4505).

Απόψεις, ως αι ανωτέρω, είναι επικίνδυναι διά την εθνικήν άμειναν και, μάλιστα, εις κρίσιμους στιγμάς ως αι σημερινά και ειδικότερον μετά την κτηθείσαν πείραν από την επίθεσιν της Τουρκίας κατά της Κύπρου και την σέσιν των ΗΠΑ.

Αι ΗΠΑ, εις την περίπτωσιν της επίθεσεως της Τουρκίας

κατά της Κύπρου, ανέτρεψαν και αυτήν ακόμη την επίσημον αποστολήν του Έκτου Αμερικανικού στόλου κτλ.

Και πιο κάτω αναφέρει:

«Αι σκέψεις αι διατυπωθείσαι εις την Ελληνικὴν Βουλὴν ὑπὸ ἐπιπέθου ὑπουργοῦ, ὅτι μόνον εἶναι επικίνδυνοι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ καθίστανται περισσότερο επικίνδυνοι ὅταν χειροκροτοῦνται ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς καὶ δὲν ἀντικροοῦνται ἀπὸ τὴν Ἀντιπλοῦτητα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ Ἐθνικὴ Ἀντιπροσωπεία δὲν ἀντιλήφθη τὰς τραγικὰς συνεπείας αὐτοῦ τοῦ συλλογισμοῦ διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας.

Ἡ τύχη τῆς ἐλληνικῆς Πολέμηκῆς Αεροπορίας, εἰς τὴν περίπτωσιν τουρκικῆς ἐπιθέσεως, θὰ κριθῆι ὅχι εἰς τὴν πρώτην ἄφραν, ἀλλὰ εἰς τὰ πρῶτα λεπτά τῆς πρώτης ἄφρας. Αεροπορία διὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐθνικὴν ἄμυναν σημαίνει σπουδαϊκὴ στήλη τοῦ συστήματος ἀμύνης τῆς Ἑλλάδος.

Με τὰ σύγχρονα δεδομένα, ἀχρηστεύσεως ἢ ἐξασθένησεως εἰς ἀπαράδεκτον βαθμὴν τῆς ἐλληνικῆς Αεροπορίας, θὰ παραλίσει ὅλο το σύστημα ἀμύνης τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τι θὰ χρησιμοποιοῦται τότε μία ἐπέμβασις τῆς «δύλοχίας»; Ἄθια τοιαύτη ἐπιχείρησις θὰ κατέληγε νὰ εἶναι ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου, ἀφοῦ διὰ τεχνικοὺς λόγους θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ πρὶν περάσειν τοὐλάχιστον δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφραν, ποῦ «θὰ μας ἦτο γνωστὸν ἀπὸ πῶς προέρχεται ἡ διακοπή».

Καὶ τελειώνει ὁ κ. Σιαπκορὰς τὸ περισπούδαστο ἀρθροῦ του με τὰ ἀκόλουθα δραματικὰ:

«Εἶναι κοινὰς νὰ ἀπορεῖ με τοὺς συλλογισμοὺς, οἱ ὁποῖοι κατευθύνουν τὴν ἐλληνικὴν ἐθνικὴν ἄμυναν καὶ νὰ διερωτῶται εἰς ποῖας χεῖρας ἔχει παραδοθῆι ἡ ἐπιβίωσις τῆς Ἑλλάδος».

Καὶ νὰ συλλογιζοῦται κοινὰς ὅτι «αὐτοὶ οἱ χεῖρες» καὶ πανόμῳ διὰ τὴν συγγραφὴν μυθιστορημάτων» διαχριστήσαν χρόνια ὀλόκληρα τὰ ἐθνικὰ θέματα καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τὴς πιο κρίσιμες στιγμὰς τῆς Κυπριακῆς Τραγωδίας.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ 24.4.1986

Στὴ συζήτηση τῆς Βουλῆς στὴς 23.4.1986, ὁ Αἰβέρωφ ἐπανήλθε ἐπὶ τῶν θέσεών του πάνω στο Κυπριακὸ. Ἐπειδὴ ἀπουσίαζε, ἔδωσα στὸν Τύπο, τὴν ἐπομένη, τὴν ἀκόλουθη δήλωσις:

«Ἀποπειράθηκε καὶ πάλι, κατὰ τὴ χθεσινὴ συζήτηση στὴ Βουλῇ, ὁ κ. Αἰβέρωφ νὰ ἀποσιώσει τὴς συντηρητικὰς ἐπιθέσεις ποῦ βαρύνουν τὴν κυβέρνησις τῆς λεγόμενης "Ἐθνικῆς Ἐνότητος" γιὰ τὸν "Αττίλα Β'". Καὶ γιὰ τοῦτο επικαλέστηκε τι:

Ὅτι αἰφνιδιάστηκε ἡ κυβέρνησις αὐτὴ, ὅταν αὐτὸς ἐκδηλώθηκε στὴς 14 Αὐγούστου 1974, καὶ ἔσπειρε νὰ συγκαλέσει στὴς

5.30 το πρωί σύσκεψη με τη στρατιωτική ηγεσία για να συζητήσουν περί του πρακτικού. Αποτέλεσμα της σύσκεψης εκείνης ήταν, φυσικά, ότι δεν μπορούσε να γίνει τίποτα, γιατί η Κύπρος βρισκόταν πολύ μακριά!...

Επειδή απουσίαζα από τη Βουλή την ώρα εκείνη, επιβάλλεται να δοθεί στον κ. Αβέρωφ εκ νέου μια αλιγόλογη απάντηση.

Ο "σφηνιδισμός" για τον "Αττίλα II" είναι εντελώς αδικαιολόγητος, διότι οι Τούρκοι δεν έπαυσαν μετά τον "Αττίλα I" να στέλνουν στην Κύπρο νέες δυνάμεις και να προχωρούν καταλαμβάνοντας συνεχώς μεγαλύτερο έδαφος.

Αλλά και η "σύσκεψη" με τη στρατιωτική ηγεσία, που ήταν υποθήκη για την οργάνωση του αντεθνικού Πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου, για το οποίο άφησαν ανοχύρωτη και σχεδόν άσπλη την Κύπρο — πράγμα που επέτρεψε τον "Αττίλα I" — τι μπορούσε άλλο να δώσει παρά τη διαπίστωση αδυναμίας αντίδρασης.

Ο κ. Αβέρωφ δεν αντιλαμβάνεται ακόμα και σήμερα ότι η βασική κατηγορία κατά της κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας" είναι ότι διατήρησε την ίδια ανίκανη και αντεθνική στρατιωτική ηγεσία και μετά την 23ην Ιουλίου, παρ' όλη την εξόφθαλμη ανάγκη αντικατάστασής της. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μείνουν αγρησιμοποιήτα τα υποβρύχια, τα αεροπλάνα, αλλά και οι χερσαίες δυνάμεις που μπορούσαν να σταλούν στην Κύπρο μετάξυ 23ης Ιουλίου και 14ης Αυγούστου 1974 και να σώσουν την κατάσταση.

Αντί να αντικαταστήσει την αντικλιγγήτη αυτή στρατιωτική ηγεσία από την πρώτη μέρα ανάληψης της εξουσίας, η κυβέρνηση "Εθνικής Ενότητας" τη διατήρησε και μετά τον "Αττίλα II", και μάλιστα ύστερα από αυτόν προήγαγε τον Ιωαννίδη σε στρατηγό, όπως και πολλούς άλλους συνεργάτες του!...

Είναι κυνικός ο ισχυρισμός, επίσης, ότι η κυβέρνηση "Εθνικής Ενότητας" την 14η Αυγούστου ζήτησε αεροπαρική κάλυψη από τους Άγγλους, αφού είναι γνωστό ότι αυτοί την παρέιχαν στις δυνάμεις της εισβολής — όπως απέδειξε με τα εμπειρισταμένα άρθρα του ο στρατηγός Σιατκαράς.

Για να δημοκοπήσει, όμως, και να ικανοποιήσει την αριστοβόλουσα τότε κοινή γνώμη, η κυβέρνηση "Εθνικής Ενότητας" έσπεισε να κάνει το τρίτο μεγάλο λάθος αντί, δηλαδή, να απελευθερωθεί το κλείσιμο των βόσκων, να φύγει από το ΝΑΤΟ, με αποτέλεσμα να αφήσει τον μεγάλο αυτόν συμμαχικό Οργανισμό "ξέφραγο αμπέλι" στους Τούρκους.

Μετά την ολοκλήρωση της Κυπριακής Τραγωδίας, ο κ. Κ. Καραμανλής, αντιλαμβανόμενος πόσο καταστρεπτική για την

Ελλάδα ήταν η έξοδός μας από το ΝΑΤΟ, εκλιπάρησε την επιστροφή μας σ' αυτό για να αντιμετωπίσει το βέτο — φυσικά — της Τουρκίας. Και τότε θεώρησε ότι η ένταξή μας στην ΕΟΚ — την οποία είχε αποκρούσει με πάθος το 1957 και 1961 — θα ήταν σωτήρια όχι οικονομικά, αλλά πολιτικά, θα μας βοηθούσε δηλαδή, να επιτύχουμε την επιστροφή μας στο ΝΑΤΟ!...

Συνέπεια όλων αυτών των ανεπίτρεπτων λαθών είναι ότι ο κ. Κ. Καραμανλής αδιαφόρησε για τους όρους με τους οποίους θα μπαίναμε στην ΕΟΚ, με αποτέλεσμα η βιομηχανία μας να βρίσκεται σήμερα σε διάλυση, και δέχτηκε τους όρους της Συμφωνίας Ρότζερς για την επιστροφή μας στο ΝΑΤΟ, της οποίας τα "πλεονεκτήματα" δεν χρειάζεται να επαναλάβω εδώ.

Η πλήρης επιβεβαίωση όλων αυτών θα γίνει, βέβαια, από την Εξεταστική των πραγμάτων Επιτροπή της Βουλής για την Κυπριακή Τραγωδία. Αλλά ο κ. Αβέρωφ καλό θα είναι, όταν επιδίδεται στην ιστορία, να ξεχνά τη μυθιστορία.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ 12.6.1987

Μετά την κατάθεση του Ε. Αβέρωφ στη Εξεταστική Επιτροπή και όσα έγραψε ο Τύπος σχετικά, θεώρησα καθήκον μου να κάνω τις παρακάτω δηλώσεις:

Η κατάθεση του κ. Ε. Αβέρωφ στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό δεν αναφέρθηκε καθόλου — όπως τουλάχιστον φαίνεται απ' όσα ανέγραψε ο Τύπος — στην ανάρτηση της φοβερής κατηγορίας ότι από τις 24 Ιουλίου 1974, ημέρα που ορκίστηκε η λεγόμενη κυβέρνηση «Εθνικής Ενότητας», μέχρι τις 14 Αυγούστου, που εξαπολύθηκε ο «Αττίλας Β», δεν στάλθηκε από την Αθήνα στον μάχηκο για την υπόστασή του κυπριακό Ελληνισμό ούτε ένα... φυσίγγιο!...

Για να διασκεδάσει το γεγονός αυτό ο κ. Αβέρωφ επιδόθηκε στην ανάπτυξη του μελοδραματικού μίθου της εντολής Καραμανλή την ημέρα εκείνη (14 Αυγούστου) να σταλεί στην Κύπρο μία μερτζιλιά και στη νησοπομή να επιβαστούν ο ίδιος (ο κ. Καραμανλής), ο κ. Αβέρωφ και ο κ. Ράλλης για να... φιλοτιμηθούν οι Τούρκοι και να μην την βομβαρδίσουν με την αεροπορία τους, αφού ελληνική αεροπορική προστασία ήταν, όπως ισχυρίζεται, εκ των πραγμάτων αδύνατη. Και σάθηκε η χώρα από μια τόσο σοβαρή περιπέτεια χάρη στη σαφροσύνη του κ. Αβέρωφ, ο οποίος με την επιμονή του απέτρεψε την υλοποίηση της παραπάνω παρορμητικής απόφασης του κ. Κ. Καραμανλή!...

(Ο μύθος φυλάσσεται ανστηρά από το 1974, αλλά δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά από τον κ. Αβέρωφ εις «Το Βήμα» της 25.7.1985).

Και όμως, στο ιστορικό αυτό επεισόδιο καμία αναφορά δεν έγινε από τον κ. Κ. Καραμανλή στο διάγγελμά του της 15ης Αυγούστου 1974, όταν ανήγγυλε στον ελληνικό λαό ότι δεν μπορούσαμε να βοηθήσουμε στρατιωτικά τη μαχόμενη Κύπρο, διότι... βρισκόταν μακριά! (Προφανώς, η Μεγαλόνησος είχε μετατοπιστεί πάρα πολύ από τη θέση που βρισκόταν το 1960, όταν ο κ. Κ. Καραμανλής σαν πρόεδρος της ελληνικής κυβέρνησης και ο κ. Ε. Αβέρωφ σαν υπουργός Εξωτερικών ανέλαβαν με τις Συνθήκες Ζυρίχης — Λονδίνου τον ρόλο του εγγυητή της ανεξαρτησίας και της εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας).

Αλλά ο κ. Κ. Καραμανλής έλαγε επίσης στο διάγγελμά του εκείνο: «Η κυβέρνηση μου, η οποία ορίστηκε την 24η Ιουλίου δεν είχε άλλη επιλογή παρά να δώσει την μάχη στον διπλωματικό τομέα».

Όλα αυτά βέβαια είναι ανακριβέστατα, «προφάσεις εν αμαρτίαις», διότι οι τουρκικές δυνάμεις μετά τον «Αττίλα Ι» βρισκόταν σε τόσο άσχημη κατάσταση ώστε ήταν σαφής η υπεροπλία των ελληνικών — ιδίως της Αεροπορίας και του Ναυτικού (σύγχρονα υποβρύχια, περιπόλετοι καταδρομείς, πυραύλων κτλ.) — ώστε με μια άξια ηγεσία θα μπορούσαν να μετατρέψουν την τουρκική επιτυχία της εισβολής σε μια συντριπτική ήττα για την Τουρκία. Σχετικός είναι και οι μαρτυρίες του Τούρκου δημοσιογράφου Αλή Μπιράντ, ως και του υπουργού Άμυνας της Τουρκίας Ισίκ, ο οποίος δήλωνε σε βελγική εφημερίδα το 1975: «Εάν οι Έλληνες είχαν αποστείλει έστω και τέσσερα στρατιωτικά αεροσκάφη, οι Τούρκοι θα απέσυραν τις δυνάμεις τους από την Κύπρο...».

Αλλά, βέβαια, για να συμβεί μια τέτοια ανατροπή της κατάστασης έπρεπε να αλλάξει η αντίκλη και προδοτική ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων (Ελλάδας και Κύπρου) την οποία ο κ. Κ. Καραμανλής κράτησε τη μισή μέχρι την επομένη του «Αττίλα Β» και την άλλη μισή μέχρι τα μέσα του 1975. Λόγω κοίων υποχρεώσεων άραγε;

Ότι ο κ. Κ. Καραμανλής ούτε ο κ. Αβέρωφ στην επιστολή και την κατάθεσή τους αναφέρονται στο συγχαρητήριο τηλεγράφημα του κ. Ετσεβέτ, το οποίο πήρε ο πρώτος μόλις ορκίστηκε η κυβέρνησή του. Ήταν, άραγε, η περίεργη αυτή εκδήλωση αβροφροσύνης αποτέλεσμα μιας συμφωνίας μεταξύ του κ. Κ. Καραμανλή και του κ. Ετσεβέτ με τις ελπίδες του κ. Κίσιπνγκερ περί «αυτοσυγκρατήσεως», την οποία ο Τούρκος πρωθυπουργός ερμηνεύει ότι η Ελλάδα δεν θα επενέβαινε στρατιωτικά στην Κύπρο και έτσι θα αφηρόταν να

πραγματοποιήσει όλα του τα σχέδια, όπως και τελικά έγινε;

Από την ορκωμοσία της κυβέρνησης Κ. Καραμανλή μέχρι τον «Αττίλα II» οι Τούρκοι παραβίαζαν συνεχώς τη συμφωνία εκκευρίας της 22.7.74, την οποία είχε συνάψει ο κ. Κίσιπγκερ με τον πρωθυπουργό της Τουρκίας κ. Εισεφίτ και τον... ναύαρχο Αραπάκη (!) για να ανακουφιστούν οι ένοπλες τουρκικές δυνάμεις, που μέχρι τότε είχαν καταλάβει μόνον το 2,5% του κυπριακού εδάφους και βρίσκονταν σε εξαιρετικά κρίσιμη κατάσταση, λόγω της συντόνιστης έστια, αλλά ηρωικής αντίστασης της Εθνοφυλακής, της ΕΛΔΥΚ και του κυπριακού Ελληνισμού.

Γιατί, καθ' όλο αυτό το διάστημα των 22 ημερών, ο κ. Κ. Καραμανλής επιδίδεταν στο διπλωματικό παιχνίδι της Γενεύης, όταν οι Τούρκοι, όχι μόνον παραβίαζαν την ανακοχή, αλλά ακόμα και όταν στις 30 Ιουλίου περιήλθαν στα χέρια της κυπριακής κυβέρνησης τα σχέδια του «Αττίλα II», που έφερε επάνω του ένας αιχμάλωτος τουρκικός αξιωματικός.

Όλα αυτά δημιουργούν φοβερά ερωτήματα για τυχόν υποχρεώσεις που αναλήφθηκαν έναντι του κ. Κίσιπγκερ, για να συγκρατηθεί στην ανάθεση της κυβέρνησης στον κ. Κ. Καραμανλή, ύστερα από την αποστομή του Ιωαννίδη, που είχε στον κ. Σίσκο στις 21.7 μετά την τουρκική εισβολή: «Μας εξαπατήσατε. Τώρα, δεν μας μένει παρά να επιτεθούμε κατά της Τουρκίας!»... Τυχόν πραγματοποίηση της απειλής θα οδηγούσε στην καταστροφή της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ, η οποία ήταν κείρια στα στρατηγικά σχέδια του κ. Κίσιπγκερ για την περιοχή. Και γι' αυτό η καθάρωση του Ιωαννίδη.

Αλλά ούτε ο κ. Κ. Καραμανλής ούτε ο κ. Αβέρωφ δεν ανέφεραν τίποτα και για τον τρόπο με τον οποίο μετακρίστηκε ο κ. Γκιζίκης να δώσει την εντολή του σχηματισμού της νέας κυβέρνησης στον κ. Κ. Καραμανλή, που βρισκόταν στο Παρίσι. Στην αρχή της σύσκεψης των στρατηγικών με τους πολιτικούς αρχηγούς το απόγευμα της 23ης Ιουλίου, είχε κατηγορηματικά απορρίψει σχετική πρόταση του κ. Αβέρωφ. Και όμως, άλλαξε γνώμη μετά από τρεις ώρες, όταν μάλιστα είχε δώσει την εντολή στον Π. Κανελλόπουλο, ο οποίος είχε πια έτοιμο και τον κατάλογο των υπουργών της κυβέρνησής του.

Σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες, η αλλαγή έγινε ύστερα από ένα τηλεγράφημα που ήλθε στην ΚΥΠ και το οποίο μέσω Αχιλλέα Καραμανλή, Πηλέγκου, αδελφών Παλασίνη και Μαρκετάκου έφθασε στα χέρια του Αραπάκη και του Αβέρωφ, οι οποίοι το παρουσίασαν στον Γκιζίκη!... Τι έλεγε το τηλεγράφημα αυτό; Και από ποιον προήρχετο;

Αυτά είναι μερικά από τα αμείλικτα ερωτηματικά που πρόβα-

λαν από την κατόρθωση Αβέρωφ και την έκθεση Καραμανλή προς την Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό.

Χωρίς απάντηση σ' αυτά και σε πολλά άλλα, που δεν είναι της ώρας να αναφέρουμε, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έληξε το έργο της Επιτροπής επί του Κυπριακού, εκτός εάν αποστολή της είναι — πράγμα που αποκλείουμε κατηγορηματικά — η συγκάλυψη και όχι η αποκάλυψη των υπευθύνων της Κυπριακής Τραγωδίας.

II. Η ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ ΕΤΣΕΒΙΤ

Μετά την έναρξη της λειτουργίας της Επιτροπής, την οποία παρακολουθούσα με πολλή προσοχή και ενδιαφέρον, εκδίδο- ντας κάθε φορά, που το θεωρούσα χρήσιμο, σχετικές ανακοινώ- σεις, εξέδωσα στις 23 Ιουλίου 1986 μίαν άλλη, με την οποία ανέπτυξα τους λόγους για τους οποίους δεν πρέπει να εορτά- ζεται η ημέρα της 24ης Ιουλίου ως επέτειος της «αποκατάστα- σης» της Δημοκρατίας.

Μετά από λίγες μέρες, μου απιστάλησαν από την Τουρκία οι δηλώσεις τις οποίες έκανε ο κ. Μπουλέντ Ετσεβίτ, ο Τούρκος πρωθυπουργός του «Αττίλα», κατά την επέτειο της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, στις 21 Ιουλίου 1974.

Θαύρησα καθήκον μου τις δηλώσεις αυτές να τις αποστείλω στον πρόεδρο της Επιτροπής και να τις δώσω στη δημοσιότητα. Επακολούθησε σάλλος!...

Η σχετική, όμως, συζήτηση υπήρξε πολύ χρήσιμη, γιατί από αυτήν προέκυψαν σαφώς οι αθέμιτες της ελληνικής πλευράς για την καίρια φάση της Κυπριακής Τραγωδίας.

Παραθέτουμε παρακάτω τα σχετικά κείμενα:

Α. ΜΗΝΥΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ» ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (23.7.1986)

Εορτάζουμε και σήμερα την επέτειο της αποκατάστασης της Δημοκρατίας. Της κατ' εφημερισμόν...

Πράγματι, στις 24 Ιουλίου 1974, ορκίστηκε ενόπιον του Προέδρου της χουντικής δημοκρατίας στρατηγού Γεωργίου ο νίος Πρωθυπουργός, νομιμοποιώντας έτσι το παράνομο καθε- στός της επιταξίας.

Η κυβέρνηση του της λεγομένης «Εθνικής Ενότητας» κρά- τησε στη θέση της τη χουντική στρατιωτική ηγεσία που είναι υπεύθυνα για το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου στην Κύπρο και τον «Αττίλα Ι», για να οδηγηθούμε στον «Αττί- λα ΙΙ» και να δημογραφηθεί το σημερινό καθεστώς, κάτω από το οποίο στενάζει ο κυπριακός Ελληνισμός, αγωνιώντας για την επιβίωσή του. Επιστέγασμα των ενεργειών αυτών ήταν η

προαγωγή του Ισκαννίδη σε υποστράτηγο!...

Στις 14 Αυγούστου, εξάλλου, όταν εκδηλώθηκε ο «Αττίλας II», αντί ο νέος Προϋπουργός να απειλήσει το κλείσιμο των αμερικανικών βάσεων, εάν δεν έφρευαν οι Τούρκοι από την Κύπρο, ανακοίνωσε την αποχώρηση της χώρας... από το ΝΑΤΟ, εκμεταλλευόμενος την αφέλεια των αριστεριστών και αφήνοντας τον μεγάλο αυτόν αμυντικό Οργανισμό «ξέπραγο απείλει» στη διάθεση των Τούρκων, οι οποίοι κατόρθωσαν έτσι να τον μονοπωλήσουν για να δημιουργηθεί το πρόβλημα του Αιγαίου, με την τριπλή όψη — του επιχειρησιακού ελέγχου, του FIR και της υφαλοκρηπίδας.

Όλη αυτή η κληρονομιά της 2ης Ιουλίου παραμένει έκπαικτα ανοικτή κληγή, απειλώντας τη διεθνή υπόσταση της Ελλάδας, την ανεξαρτησία και εδαφική της ακεραιότητα, ως και την υπόσταση του κυπριακού Ελληνισμού.

Λίγο αργότερα, ο νέος Προϋπουργός, εκμεταλλευόμενος την ψύχωση της εποχής, που πήρε τη συνθήματική έκφρασή της με το περίφημο «ο Καραμανλής ή τα τανκς», έσπευσε να προκηρύξει εκλογές την 17η Νοεμβρίου — για να ξεχαστεί, προφανώς, ότι η ημέρα εκείνη ήταν ιερή λόγω της θυσίας του Παύλου Χυγίου — με τον παραμορφωτικό της λαϊκής βούλησης νόμο της ενισχυμένης αναλογικής, που μοιραία θα οδηγούσε κάποτε, όπως τότε καταγγείλαμε, σ' ένα νέο εθνικό διχασμό.

Σήμερα, ο διχασμός αυτός είναι πραγματικότητα και απειλεί να μεταβληθεί σε εθνική ρήξη, με καταστροφικές συνέπειες για την υπόσταση της ελληνικής πολιτείας στο εσωτερικό και διεθνώς, ως και του Ελληνισμού της Κύπρου.

Σήμερα, υπάρχει η δυνατότητα του εξιλασμού! Υπάρχει η δυνατότητα να αποκαταστήσουμε πραγματικά τη Δημοκρατία και την εθνική σύμπνοια για να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά τους παραπάνω κινδύνους. Και τούτο με έναν απλό τρόπο: με την κατάργηση της αμαρτωλής ενισχυμένης και την υιοθέτηση του ένταφου συστήματος της απλής αναλογικής.

Εάν γίνει αυτό, θα παύσει αμέσως η γενεσιουργός αιτία του εθνικού διχασμού και θα επέλθει η σύμπνοια.

Η απλή αναλογική δεν εμποδίζει τη δημιουργία αυτοδύναμων κομματικών κυβερνήσεων, εάν ο λαός το θέλει. Εάν, όμως, ο λαός δεν έχει αυτή την πρόθεση, η απλή αναλογική επιβάλλει την κομματική σύμπραξη για τη δημιουργία συμμαχικών κυβερνήσεων, που πάνε σ' ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα σφαιρίζουν τη λαϊκή βούληση.

Οι ημέρες είναι χαλεπές! Επιβάλλεται η λήψη δραστηκών α-

ποφάσεων, πριν είναι αργά. Αυτή είναι η ιστορική πρόκληση που αντιμετωπίζουμε βασικά το ΠΑΣΟΚ. Και πιστεύουμε ότι το κόμμα της Αλλαγής θα έχει το θάρρος χωρίς νέες αναβολές να δώσει την επιβαλλόμενη απάντηση.

Β. Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Αθήνα 8.8.86

Κατά τη φετινή επέτειο της εισβολής στην Κύπρο, ο τουρκικός Τύπος έγραψε πολλά για το «ιστορικό» γεγονός. Όπως ήταν επόμενο, ένα μεγάλο μέρος της αρθρογραφίας αυτής αναφερόταν και στον ρόλο του τότε πρωθυπουργού κ. Ετσεβίτ. Ο τελευταίος, όμως, θέλησε υποχθονώς τον να απαντήσει, για να θέσει τα πράγματα στην ορθή κατά την άποψή του βάση.

Έτσι, σε μια συνέντευξη που έδωσε στην εφημερίδα της Κωνσταντινουπόλεως «Μιλλιέτ», στις 21.7.86, αναφέρεται μεταξύ άλλων στον ρόλο του κ. Κίσινγκερ κατά την εισβολή, αλλά και στη συνάντηση που είχε με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας κ. Κ. Καραμανλή στο Μοντράι της Ελβετίας (10.3.78).

Η συνάντηση εκείνη έγινε μεταξύ των δύο, διότι ο κ. Καραμανλής δεν ήθελε με κανένα τρόπο να παρευρίσκεται ο υπουργός των Εξωτερικών της Ελλάδας, επομένως και ο ομόλογός του της Τουρκίας.

Δεν θέλησε, επίσης, ο κ. Καραμανλής να τηρηθούν επίσημα πρακτικά.

Όπως, όμως, ισχυρίζεται ο κ. Ετσεβίτ, η συνάντηση εκείνη «άνοιξε τον δρόμο για την επίλυση του προβλήματος του Αιγαίου». Κατά τη συνάντηση συζητήθηκαν επίσης τα γεγονότα του Ιουλίου-Αυγούστου 1974. Και ο κ. Ετσεβίτ παρουσιάζει τον κ. Καραμανλή να του λέει:

«Στις διαπραγματεύσεις του Μοντράι ο κ. Καραμανλής μου είπε: "Είχατε δίκαιο πραγματοποιώντας την πρώτη φάση των πολεμικών σας επιχειρήσεων (σ.μ.: εννοεί τον Αττίλα Ι), αλλά δεν έπρεπε να πραγματοποιήσετε τη δεύτερη φάση (σ.μ.: Αττίλα ΙΙ)".»

Τη συνέντευξή του ο κ. Ετσεβίτ τελειώνει με τα ακόλουθα: «Εγώ δεσμεύομαι ακόμα από τον λόγο που έδωσα στον αξιότιμο κ. Καραμανλή, ύστερα από την επιμονή του, και κρατώ σιγή αναφορικά προς τον διάλογο που άρχισα με τον ίδιο και που συνεχίσαμε με άλλους τρόπους... Εάν ο αξιότιμος κ. Καρα-

μεγάλης δώσει τη συγκριτικότητά του για κοινό ανακρινόμεν ή μου επιτρέψει να αποκαλώ με μονόπλευρα σχετικά προς τον διάλογό μας, εγώ το πράττω με ευχαρίστηση.

Νομίζω ότι οι δηλώσεις Ετσεβίτ είναι πολύτιμες, όχι μόνο για το θέμα του Αιγαίου, αλλά και το Κυπριακό, που είναι ο λόγος της συγκροτήσεως της Επιτροπής σας.

Για τούτο σας κοινοποιώ μετέφραση του κειμένου της συνέντευξης Ετσεβίτ, με φωτοτυπία από το πρωτότυπο. Επίσης, το σχετικό απόσπασμα του βιβλίου του Ουάλ Τουλιαλάρ «Η φυλακή των ηγετών» (1986, σελ. 187-9), με φωτοτυπία, επίσης, του αρχικού κειμένου.

Είναι προφανές από τα κείμενα αυτά ότι ο κ. Καραμανλής πρέπει να άρει τη σιωπή του, ή τουλάχιστον να αποδοματίζει τον κ. Ετσεβίτ από την υποχρέωση να μη δώσει το περιεχόμενο των συζητησιών τους στο Μοντράι.

Επιτρέψτε μου να παρατηρήσω ότι, κατόπιν αυτών, προβάλλω ως ανάγκη για την επιτυχή επιτέλεση της αποστολής της Επιτροπής σας, να συμβάλετε ώστε να πάσει ορισταμένη η σιωπή πάνω στα δύο αυτά θέματα, που έχουν μεγάλη σημασία για την τύχη του κυπριακού Ελληνισμού, αλλά και των σχέσεών μας με την Τουρκία στο Αιγαίο.

Με πολλή εκτίμηση
Γιάννης Γ. Ζιγδής
Πρόεδρος ΕΔΗΚ

Στις 21 Ιουλίου 1986, τη 12η επέτειο του «Αττίλα Ια», ο υπό-θνος γι' αυτόν πρωθυπουργός της Τουρκίας κ. Ετσεβίτ, απονείμοντας σε επικρίσεις στρατηγών και άλλων για την πολιτική του, προέβη σε μακρές δηλώσεις στην εφημερίδα της Κωνσταντινούπολης «Μίλλετ».

Στις δηλώσεις αυτές, ο κ. Ετσεβίτ αναφέρεται στον ρόλο που έπαιξε ο κ. Κίσινγκερ για την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, αλλά και στις συνομιλίες που είχε με τον κ. Καραμανλή για την Κύπρο και το Αιγαίο στο Μοντράι της Ελβετίας στις 10.3.78.

Παράρτηρος οι δηλώσεις αυτές δεν παρουσιάστηκαν ούτε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ούτε από τον Τύπο στην Ελλάδα. Αλλά και η πολιτική ηγεσία, την οποία αφορούσαν άμεσα, προτίμησε τη σιωπή!... Μικροστά σ' αυτή την κατάσταση, ο

Τον προκαλεί με συνέντευξη Ετζεβίτ
να λύσει τη σιωπή του για τον Ατίλα

BOMBA ZIGLI για Καραμανλή

κ. Ζιγδής θεώρησε υποχρέωσή του να τις θέσει υπόψη της Επιτροπής της Βουλής για το Κυπριακό (επιστολή του προς τον πρόεδρο της Επιτροπής κ. Χρ. Μικραγιωάννη 8.8.86) διότι εμπόδιον άμεσα στις αρμοδιότητές της — στον σκοπό για τον οποίο συγκροτήθηκε.

Πρέπει να τονιστεί ότι ο κ. Ζιγδής δεν είχε ότι οι δηλώσεις αυτές εξίεραιζαν την αλήθεια, ούτε πρότεινε στην Επιτροπή να καλέσει τον κ. Καραμανλή για να καταθέσει πάνω σ' αυτές. Η ενέργεια του κ. Ζιγδή αποτελούσε επίτευξη εθνικού καθήκοντος για δύο λόγους:

α) Αν οι δηλώσεις του κ. Ετσεβίτ αποδεικνύονταν ουκοφαντικές για τον κ. Καραμανλή και τους συναργάτες του, θα έπρεπε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για να πείσει ο διεθνής διασημός της χώρας και της τότε πολιτικής ηγεσίας της από την τουρκική πλευρά.

β) Αν, αντίθετα, αποδεικνύονταν ότι οι δηλώσεις Ετσεβίτ ανταποκρίνονταν στην ιστορική αλήθεια, τότε θα προέκυπταν μεγάλες ευθύνες, τις οποίες η Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό θα έπρεπε να καταλογίσει τις βάρους της τότε ελληνικής ηγεσίας.

Τα αποτελέσματα της επιστολής αυτής υπήρξαν συγκλονιστικά και ακαριαία.

Έτσι:

1. Μέσα σε 24 ώρες, ο κ. Καραμανλής, για πρώτη φορά από του παραιτήθηκε, έωσε τη σιωπή του και δήλωσε ότι αποδομαίει τον κ. Ετσεβίτ για τη δημοσίευση των «ανεπίσημων» πρακτικών των συνομιλιών του Μοντραί, που κράτησε τότε ο Τούρκος πολιτικός, ως και των λεπτομερειών των συνομιλιών αυτών για το Κυπριακό και το Αιγαίο.

Ο κ. Καραμανλής, όμως, δεν διαφύσσει ότι με τη δική του απύιτηση δεν παρέστη ο Έλληνας υπουργός των Εξωτερικών και δεν κρατήθηκαν επίσημα πρακτικά των συνομιλιών. Υποστήριξε ότι επρόκειτο για απλή «συνάντηση γνωριμίας» και όχι για διαβουλεύσεις και λήψη αποφάσεων. Το αντίθετο, απιχώς, αποδεικνύεται από το επίσημο ανακοινωθέν που εκδόθηκε μετά τις συνομιλίες του Μοντραί και από τη συζήτηση στη Βουλή σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων στις 17.3.78.

2. Την επομένη, ο κ. Ετσεβίτ έκανε δηλώσεις με τις οποίες επανέλαμβανε κατ' ουσίαν ό,τι είχε πει και στις πρώτες αλλά, αν και αποδομαίθηκε από τον κ. Καραμανλή, δεν έδωσε στη δημοσιότητα τα «ανεπίσημα» πρακτικά και τις λεπτομερείες των συνομιλιών του Μοντραί με τον ισχυρισμό ότι είναι απασχολημένος με τις εκλογές που θα γίνουν στις 20.9.86.

3. Η αντίδραση της Νέας Δημοκρατίας στην επιστολή Ζιγδή

υπήρξε μια αληθινή έκρηξη υστερίας και πανικού. Στις πρώτες της δηλώσεις με ένα απίθανο υβριστικό κατηγορημα τον Πρόεδρο της ΕΑΗΚ ότι ήταν συνεργός σε μια «σκυωρία» για την παραπλάνηση του λαού εν όψει των δημοτικών εκλογών. Τον κατηγορούσε, συγκεκριμένα, ότι υπήρξε όργανο του ΠΑΣΟΚ, του κ. Παπανδρέου... του κ. Λιβανού — προφανώς, για να μπλέξει τον κ. Παν. Κανελλόπουλο — και ακόμα του κ. Κοιτοόγωργα, που ήταν στο νοσοκομείο (για τα τρία τελευταία ονόματα τη σκυτάλη είχε αναλάβει κατ' επιταγήν ο φιλικός της Τύπος). Μετά τη δεύτερη, όμως, δήλωση Ετσεβίτ παραλίγο να τον ανακηρύξει «εθνικό συνεργήτη», γιατί δεν έσπασε να δώσει τα κείμενα κείμενα στη δημοσιότητα!

4. Την ίδια μέρα παρενέβη ο επιστρέψας από το Μεξικό Πρωθυπουργός, ο οποίος έκανε δηλώσεις με τις οποίες υποστήριξε ότι «ο κ. Ετσεβίτ για κάθε Έλληνα αποτελεί την πλέον αναξιόπιστη πηγή πληροφοριών».

Η δήλωση αυτή κατέρριψε τη θεωρία περί σκυωριών Ζιγδά-ΠΑΣΟΚ, αλλά θεωρήθηκε σαν σασίβιο για τη Νέα Δημοκρατία και τον φανερό- ή κρυφό-καρματωλικό Τύπο, ο οποίος κατοχυρώθηκε πίσω από αυτήν για να κατακυρωνώσει με απίθανες ύβρεις τον πρόεδρο της ΕΑΗΚ σαν συκοφάντη!

5. Ο κ. Ζιγδάς, την ίδια μέρα που έγιναν οι δηλώσεις του Πρωθυπουργού, δήλωσε ότι είναι λάθος να παραβλέπεται ελαρχής η μαρτυρία και του μεγαλύτερου ακόμα εγκληματία, γιατί σιδέχεται για διάφορους λόγους ο ίδιος να ομολογήσει τα εγκλήματά του και να αποκαλώψει τους συνεργούς του. Αλλοίμονο, αν κατά το Ποινικό Δίκαιο θεωρούνταν εκ προοιμίου αναξιόπιστοι οι εγκληματίες, χωρίς δικαστική διαλεύκανση των όσων ισχυρίζονται. Έτσι, θα θεωρήσουμε αναξιόπιστο τον κ. Κόσσιγκερ, αν μας πει αύριο πως οργάνωσε την τραγωδία της Κύπρου, όπως και όλα τα αρχαία που προέρχονται από την αντίθετη πλευρά κάθε αντιδικίας.

6. Ακολούθησαν δηλώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου, ο οποίος υποστήριξε ότι η «Επιτροπή, ανεπηρέαστη από κάθε είδους δηλώσεις και δημοσιεύματα (π.σ.: άρα και του Πρωθυπουργού) αποτελεί το εθνικό της χρέος για την πλήρη διαλεύκανση των αιθιακών της Κυπριακής Τραγωδίας...».

Κατά συνέπεια, οι δηλώσεις Ετσεβίτ θα εξεταστούν από την Επιτροπή του Κυπριακού.

7. Κατόπιν αιτών, ο κ. Ζιγδάς υποστήριξε ότι προβάλλει αμεύλικτο το συμπέρασμα ότι είναι θέμα τιμής για τον κ. Καρματωλή να προσέλθει στην Επιτροπή για να καταθέσει και να την πληροφορήσει για τις συνομιλίες του με τον Ετσεβίτ. Γιατί, αν

δεν το κάνει, αναγνωρίζει προφανώς την ενοχή του.

Διαφορετικά, όλες οι υλακίες της Νέας Δημοκρατίας και του (φαστρο- ή κρισπο-) καραμανλικού Τύπου σε τίποτα δεν θα χρησιμεύσουν παρά να υπογραμμίσουν την επιθυμία τους να ταφεί μετά 12 χρόνια η μεγάλη αυτή υπόθεση για να μην πληροφορηθεί ο ελληνικός λαός όλους τους υπεύθυνους της μεγαλύτερης μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνικής τραγωδίας.

Γι' αυτό η προσφορά του κ. Ιωάννου Ζιγδή στην υπόθεση είναι πράγματι ιστορική — προσφορά ενός αληθινά υπεύθυνου πολιτικού ηγέτη, η οποία έχει ήδη συντρέξει τα είδωλα των ψεύτικων «θεών» και «αθναρχών»!

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΤΣΕΒΙΤ ΣΤΗ «ΜΙΑΛΙΕΤ»

(21.7.1986)

Ο Καραμανλής είπε: «Οι συζητήσεις να παραμείνουν μυστικές».

ΑΓΚΥΡΑ (ιδιωτική υπηρεσία):

— Ο Μπουλέντ Ετσεβίτ σε ανακοινώσεις (αποκαλύψεις) του επί της ειρηνευτικής επιχείρησης της Κύπρου και των τουρκοελληνικών σχέσεων έκανε γνωστό ότι το μοναδικό αίτιο της αποχώρησής του το 1974 από την πρωθυπουργία ήταν το γεγονός ότι «είχαν κλείσει στην κυβέρνηση συνασπισμού της εποχής εκείνης οι δρόμοι ελεύθερης λύσης του Κυπριακού». Ο Ετσεβίτ, ο οποίος αποκάλυψε ότι ο πρόεδρος της ελληνικής κυβέρνησης εκείνης της εποχής Καραμανλής, κατά τη συνάντηση-συζήτηση που είχε μαζί του στο Μοντραί, του ζήτησε μετ' επιμονής να παραμείνει αυτή μυστική, είπε: «Εγώ είμαι ακόμα δεσμευμένος όσον αφορά την επιμονή του αξιότιμου Καραμανλή με τον λόγο μου αναφορικά προς τις συζητήσεις και τον διάλογο που ακολούθησα».

Ο Ετσεβίτ διευκρίνισε πως, σε περίπτωση που ο Μερβίν Τόκερ* θα έπαιρνε το σύμφωνα του Καραμανλή για κοινή με αυτόν ανακοίνωση σχετική προς τις διαπραγματεύσεις ή σε μονόπλευρη ανακοίνωση, θα το έπραττε.

Ο Ετσεβίτ στις γραπτές δηλώσεις του, που μας έστειλε, σχετικά με τις σχέσεις και τα δημοσιεύματα της εφημερίδας μας, είπε τα εξής: «Ένας αξιότιμος στρατηγός, που έλαβε μέρος στην ειρηνευτική επιχείρηση της Κύπρου, βασίζόμενος σε ορισμένες σκέψεις, τις οποίες αποκαλεί "σχέδιο Κίτσινγκερ", εμφανίζει ως ιστορικό λάθος την αποχώρησή μου από την πρωθυπουργία προτού οδηγηθεί σε μια λύση το Κυπριακό».

* Δημοσιογράφος, πολιτικός και γαβρός του Ισραήλ.

Παραίτηση από την προδοτικότητα;

«Στην ουσία, δεν υπήρχε ένα σχέδιο Κίσεινγκερ, αλλά ο αξιότιμος Κίσεινγκερ είχε κάποια ρεαλιστική και εποικοδομητική προσέγγιση, που έπρεπε να αξιοποιηθεί στον καιρό της. Όπως χρόνια τώρα πολλές φορές έχω ανακοινώσει, το μοναδικό αίτιο της αποχώρησής μου από την προδοτικότητα το 1974 ήταν ότι είχαν κλείσει (μπελοκαρυστεί) οι δρόμοι που θα επέτρεπαν να βρεθεί λύση στο Κυπριακό. Και στην έλλειψη στην Τουρκία του Κίσεινγκερ, μια πείραξη της τότε κυβέρνησης σωματισμού στην Τουρκία αντιτάχθηκε. Η αντίσταση αυτή είχε τερθεί κατά τον πιο σαφή και κατηγορηματικό τρόπο σε μια συνεδρίαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας.

Εγώ, ακόμη και σ' εκείνη την κατάσταση δεν εγκατέλειψα την προσπάθεια για μια επίκαιρη αξιοποίηση της συμβολής του Κίσεινγκερ στην αναζήτηση μιας επίγουσας λύσης στην Κύπρο. Γνώριζα πως μια κυβέρνηση μειωότητας δεν μπορούσε να λάβει άμεσα ψήφο εμπιστοσύνης. Ωστόσο ο σκοπός μου ήταν, στο διάστημα του ενός μηνός, το οποίο μου παρέιχε μια παρόμοια κυβέρνηση, αναδεχόμενος την πλήρη ευθύνη να κόψω τα βήματα εκείνα τα οποία ήταν αναγκαία για την επίτευξη μιας λύσης. Γιατί έβλεπα πως όσο περνούσε ο χρόνος θα δυσχεραίνονταν η επίλυση και θα παρήκαιε η ακεραιότητα. Ωστόσο δεν μου δόθηκε η άδεια για μια προσωρινή κυβέρνηση, ούτε αποκλειστικά γι' αυτόν τον σκοπό.

Οι αντιεγκλήσεις για ηρωισμό

«Λυπήθηκα πολύ, γιατί ο αξιότιμος απόστρατος στρατηγός με εμφανίζει ότι ενεπλάκη σε αντιεγκλήσεις ηρωισμού. Τότε, όταν τα πλήθη μου απέδιδαν ηρωισμό, εγώ με επιμονή έλεγα πως τον ηρωισμό τον επέδειξε ο τουρκικός στρατός. Επιπλέον, απαγόρευσα τις φωτογραφίες που με παρουσίαζαν με κράνος και που είχαν τυπώσει και παλούσαν ορισμένες επιχειρήσεις.

Αντιμετώπισα με έκκληξη τα γραπτά του αξιότιμου Μπέν Τόκερ στη "Μίλλιγιτ"».

Ο αξιότιμος Μπέν Τόκερ έχει παρακαλοποιηθεί εκ του σύνεργου, ως δημοσιογράφος, τη συνομιλία μου με τον Καραμανλή στο Μοντρεάλ. Πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά την πραγματικότητα. Εγώ επέμεινα να συμμετάσχει στις συνομιλίες και ο υπουργός Εξωτερικών μας, αλλά επειδή ο αξιότιμος Καραμανλής, για δικούς του καθαρά λόγους, δεν θέλησε να λάβει μέρος στη συνάντηση και ο Έλληνας υπουργός των Εξωτερικών, αντιτάχθηκε στην παρουσία και του Τούρκου υπουργού των Εξωτερικών.

Σε τέτοιο μάλιστα βαθμό, ώστε δεν δέχθηκε ο Τούρκος υπουργός των Εξωτερικών ούτε να παρευρίσκεται στο Μοντραί. Και τούτο γιατί, όπως είπα, δεν ήθελε ο Καραμανλής να έλθει στο Μοντραί ο Έλληνας υπουργός των Εξωτερικών. Γιατί, προφανώς, θα είχε βασικούς λόγους. Αυτή είναι η αιτία για την οποία στη συνάντηση από μέρους μας συμμετείχε μόνον ο Γενικός Γραμματέας του υπουργείου των Εξωτερικών.

Τα μεταξύ μας διαμειφθέντα, και πάλι ο αξιότιμος Καραμανλής ζήτησε με επιμονή να είναι απόρρητα. Σε τέτοιο μάλιστα βαθμό που μετά κόπου δέχθηκε να τηρηθούν ιδιαιδικά (αντίσημα) και όχι επίσημα πρακτικά.

Μολοντούτο ενώ τη στάση που ακολούθησα την καθόρισα διαβουλευόμενος με την κυβέρνηση μας, το υπουργείο των Εξωτερικών, το Γενικό μας Επιτελείο, και όλους τους αρμοδίους και συναρμοδίους. Επειδή ο αξιότιμος Καραμανλής επιθυμούσε να διεξαχθούν οι συνομιλίες μέσα σε πολύ στενά πλαίσια, μολονότι δεν συμμετείχε σ' αυτές, παρευρίκατο στο Μοντραί μια υψηλής στάθμης επιτροπή (ομάδα) από το υπουργείο των Εξωτερικών, που με βοήθησε. Το Μοντραί δεν κατέληξε σε φάσκα όπως υποστηρίζει ο αξιότιμος Μπέν Τόκερ. Αντίθετα, εκείνη η συνάντηση ιδιαίτερα άνοιξε τον δρόμο για την επίλυση του προβλήματος του Αιγαίου. Άρχισε ένας καρποφόρος διάλογος, που καθόριζε την επίλυση του θέματος. Σε ποια θέματα και σε ποια σημεία, πώς θα φθώναμε σε μια δίκαιη λύση, φάνηκε κατά τη διάρκεια της συνάντησής μας με τον αξιότιμο Καραμανλή.

Δυστυχώς, μετά τις 12 Σεπτεμβρίου 1980 ο διάλογος διακόπηκε εντελώς*. Αυτό για μένα ήταν μεγάλο λάθος.

Ένας επίδοξος διάλογος

«Ο αξιότιμος Μπέν Τόκερ είναι ένας από τους πιο εγγύτερους μάρτυρες ότι και μετά το Μοντραί ο διάλογος που άρχισε εκεί με τον αξιότιμο Καραμανλή και μ' εμένα ήταν πραγματικά επίδοξος. Κατά καιρούς είχε πολύτιμα συμβάλει και ο ίδιος σ' αυτόν τον διάλογο. Γι' αυτό θλίβομαι για όσα γράφει τώρα στη "Μιλλιέτ" τόσο από τη δική μου σκοπιά όσο και από τη σκοπιά της προσωπικότητάς του.

Εγώ δεσμεύομαι ακόμη από τον λόγο που έδωσα στον αξιότιμο Καραμανλή, ύστερα από την επιμονή του, και κρατώ σιγήν αναφορικά προς τον διάλογο που άρχισα με τον ίδιο και που συνεχίσαμε με άλλους τρόπους. Αλλά ο αξιότιμος Τόκερ είχε ευρύ κύκλο γνωριμιών στην Ελλάδα. Έχει γνωριμία με τον αξιότιμο Καραμανλή. Εάν ο αξιότιμος Καραμανλής δώσει τη

* Επιβολή της Χούντας Εβρίν στην Τουρκία.

συγκριτάθεισά του για κοινό ανακοινωθέν ή να μου επιτραπεί να αποκαλέσω μονόπλευρα σχετικά προς τον διάλογό μας, εγώ το δέχομαι μετ' ευχαριστήσεως.

Ο κ. Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΛΥΝΕΙ ΤΗ ΣΙΩΠΗ ΤΟΥ

Από το Γραφείο του Πάρος Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή έγινε στις 10.8.86 η ακόλουθη ανακοίνωση:

1. Για τη συνάντησή του στο Μοντράι με τον κ. Ετασβίτ, ο κ. Καραμανλής ενημέρωσε τη Βουλή καθώς μετά την επιστροφή του. Και τόνισε ότι επρόκειτο περί συνεντεύσεως γνωριμίας και όχι αναζητήσεως λύσεων των υφισταμένων μεταξύ των δύο χωρών προβλημάτων.

2. Κατά τη συνάντηση αυτή ουδέμία εκατέρευθεν και δε' ουενδήποτε θέμα ανελέγηθη δέσμευση.

3. Ο κ. Καραμανλής απέκλεισε εξαρχής ουαδήποτε διαπραγματεύση ή και συζήτηση για το Κυπριακό, δεδομένου ότι το θεωρείσε, όπως δήλωσε, θέμα αποκλειστικής αρμοδιότητας της κυπριακής κυβερνήσεως.

4. Ο κ. Καραμανλής ζήτησε μόνο από τον κ. Ετασβίτ να του εξηγήσει γιατί η Τουρκία πρόβη στην εγκληματική επιχείρηση της 14ης Αυγούστου του 1974, για την οποία δεν υπήρχε καν το πρόσχημα του χιαντικού πραξικοπήματος, που είχε επικαλεσθεί κατά την πρώτη εισβολή της στην Κύπρο.

Ο κ. Ετασβίτ προσπάθησε να δικαιολογήσει την ενέργεια αυτή λέγοντας ότι η στρατιωτική ηγεσία της χώρας του ζήτησε να προωθηθούν οι δυνάμεις εισβολής σε ασφαλλότερες θέσεις.

5. Στα θέματα του Αιγαίου διαπιστώθηκε διαφωνία τόσο επί της ουσίας όσο και επί της διαδικασίας. Και παραπέμφθησαν, ως γνωστόν, σε υπηρεσιακό διάλογο μεταξύ των Γενικών Γραμματέων των υπουργείων Εξωτερικών των δύο χωρών.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ούτε μυστήριο ούτε δεσμεύσεις υπάρχουν γύρω από τη συνάντηση του Μοντράι. Επιπλέον, ο κ. Καραμανλής δεν θεωρεί τον κ. Ετασβίτ δεσμευμένο για τίποτα απέναντί τους.

ΔΗΛΩΣΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ρωτήθηκε αν «προτίθεται η κυβέρνηση να λάβει θέση για την επιστολή Ζιγδή, καθώς και για α) τον τρόπο με τον οποίο προεβλήθη το θέμα στον φιλοκυβερνητικό Τύπο, και β) για τα σχόλια του αντιπολιτευομένου Τύπου και απάντησε:

«Κανένα σχόλιο».

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΝΔ

Σχετικό με την επιστολή Ζίγη, η ΝΔ ανακοίνωσε τα εξής:

«Τεχνητό θόρυβο για να αποπροσανατολίσουν τον ελληνικό λαό από τα προβλήματα που καθημερινά επισκιάζουν στον τόπο, επιχειρούν ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με την επιστολή Ζίγη προς την Εξεταστική των Πραγμάτων Επιτροπή της Βουλής για την Κύπρο.

Η ελεεινή επιχείρηση θα μείνει στο στάδιο της απόπειρας. Αποκαλύπτει, όμως, την απόφαση του Ανδρέα Παπανδρέου να ποροδοτήσει την πόλωση και την οξυτήτα ως έσχατο μέσο για να κρατηθεί στην εξουσία, αδιαφορώντας για τις συνέπειες.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι χαρακτηριστική του ήθους και της πολιτικής θρασύδειλίας ενός ανθρώπου που ποτέ δεν στόλμησε να αναλάβει την ευθύνη για τις πράξεις του. Αυτή τη φορά κφόρεσε τη μάσκα "Ιωάννης Ζίγης".

Όστε ο Ανδρέας Παπανδρέου ούτε το φερόμενό του έχουν το ηθικό και εθνικό ανάστημα για να ήζουν τον Καραμανλίνο Καραμανλή. Ο Καραμανλής βρίσκεται πολύ ψηλά για να τον φθάσουν παρόμοιες υλακίες.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΤΗ ΝΔ

Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος απαντώντας στην ανακοίνωση της Νέας Δημοκρατίας έκανε την ακόλουθη δήλωση:

«Η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας αφηγήσασε και επιδιόχετο σε πρωτοφανή, για τα πολιτικά χρονικά της χώρας, λασπολογία και πολιτική αναξιότητα. Επιβεβαιώνεται έτσι ποιος επιδιώκει την πόλωση και την οξυτήτα. Έχει ιστορικό παρελθόν βαρότατο.

Η ηγεσία της ΝΔ, προσκαλλημένη στην εθνικά μωσαϊκή μεκροπολιτική της τακτική, επιχειρεί να συνδέσει την επιστολή του κ. Ζίγη, επίσημο και γνωστό για το ήθος και τον ανδρισμό του πολιτικού άνδρα, με τον Πρωθυπουργό και την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

Πρόκειται για πολιτική θρασύτητα. Και αποδεικνύει ότι η θρασύδειλία, και όχι μόνον αυτή, ανδημεί στην ηγεσία της ΝΔ. Υποβιβάζει τον δημοκρατικό διάλογο και τα πολιτικά ήθη.

Την καλούμε να σεβαστεί τις ευθύνες που αναθέτει το Σύνταγμα στην Αξιωματική Αντιπολίτευση.

ΞΑΝΑ Η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η Νέα Δημοκρατία απάντησε ως εξής:

«Ο ελληνικός λαός γνωρίζει το ιστορικό παρελθόν όλων μας,

το βαρύ και το ελαφρύ. Αν η κυβέρνηση και ο κ. Ανδρέας Παπανδρέου θέλουν να "αποσυμβωσύν" από την επιστολή Ζιγδή, οφείλουν να την καταδικάσουν κατηγορηματικά και απερίφραστα, αντί να τον εξιμούν. Αναμνήματα και δεν το έπραξαν. Ας το πράξουν τώρα, άλλως παραμένουν υπολόγοι απέναντι στο έθνος.

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Την επόμενη μέρα (11.8.86) η ΕΔΗΚ απάντησε στις ανακοινώσεις του κ. Καραμανλή και της Νέας Δημοκρατίας με ένα δελτίο Τύπου που ανακρίνει τους ισχυρισμούς και τις κατηγορίες κατά της ΕΔΗΚ και του κ. Ζιγδή:

«Η επιστολή του προέδρου της ΕΔΗΚ κ. Ιωάννη Ζιγδή προς τον πρόεδρο της Εξελεστικής Επιτροπής της Βουλής για την Κυπριακή Τραγωδία του 1974 προκάλεσε έντονος αντιδράσεις από τη ΝΔ, αλλά και από τον κ. Κ. Καραμανλή.

1. Η ΝΔ επιδόθηκε στο γινωστό της εβρεολόγιο και στην προβόλη ισχυρισμών με τους οποίους αυτογελοιοποιείται — προϊόν προφανώς του πανικού της και έκφραση των αισθημάτων ενσυχής από τα οποία δασκαπέχεται. Έτσι:

α) Αποδίδει την επιστολή του προέδρου της ΕΔΗΚ σε αξίωση του ΠΑΣΟΚ, το οποίο θεωρεί υπεύθυνο για τη συγγραφή και δημοσίευσή της!

Τούτο, όμως, αποτελεί έναν απόλυτα ψευδή ισχυρισμό. Ο κ. Ζιγδής, όπως καλά ξέρουμε, όχι μόνο δεν ήλθε σε καμία επαφή με τον αποσυμβωσύντα τότε στο εξωτερικό Πρωθυπουργό, αλλά ούτε με κανένα στέλεχος ή σπαθό του ΠΑΣΟΚ. Η πρωτοβουλία ήταν αποκλειστικά δική του και έγινε με την πεποίθηση ότι επιτελούσε το έθνικό του καθήκον.

β) Η ΝΔ ισχυρίστηκε επίσης ότι η επιστολή αποτελεί "σκικαρία", για παρακλάνηση της κοινής γνώμης, εν όψει των δημοτικών εκλογών! Στην περίπτωση, όμως, αυτή θα πρέπει να μετέχει στη "σκικαρία" και ο κ. Μπουλέντ Ετασβίτ, που έκανε τις δηλώσεις, οι οποίες αποτέλεσαν την αιτία της επιστολής Ζιγδή. Αλλά ο κ. Ετασβίτ, όπως φαίνεται σαφώς από τις δηλώσεις του, απαντούσε σε κριτικές Τούρκων στρατηγών και δημοσιογράφων, που γράφτηκαν με σικικαρία τη 12η επέτειο της εσβολής στην Κύπρο.

Η ΝΔ, επομένως, θα πιστώσει ότι και η επέτειος του "Ατιβλά" υπήρξε στοιχείο της "σκικαρίας"!... Έτσι πρέπει να λειτουργήσει η αρρωστημένη φαντασία των συντακτών των ανακοινώσεων της.

γ) Κατηγορεί η ΝΔ τον πρόεδρο της ΕΔΗΚ ότι, όταν εξαγ-

γιάθηκε η απόφαση συγκροτήσεως Εξωτερικής Επιτροπής για το Κυπριακό, πήρε επικριτική στάση. Βέβαια, αυτό όσων ο κ. Ζήγος, διότι νόμιζε και νομίζει ακόμα ότι η διερεύνηση της εθνικής αυτής τραγωδίας έπρεπε να γίνει πρωταρχικά από τη Δικαιοσύνη και όχι από τη Βουλή. Αλλά αφού η τελευταία συγκρότησε την Εξωτερική Επιτροπή, ο κ. Ζήγος γιατί να την αγνοήσει ή να τη σαμποτάρει; Αυτός είναι μωρός, ανόμιος να τόχουν και του πιο επικινδύνου σχολιασμού.

δ) Η όλη κριτική της ΝΔ βασίζεται στον ισχυρισμό ότι ο κ. Ζήγος υπήρξε όργανο του ΠΑΣΟΚ, στην προσπάθεια του τελευταίου να σπυλαθεί ο "εθνάρχης" κ. Καραμανλής.

Αλλά ακόμα και τα νήπια της Ελλάδας γνωρίζουν ότι ο κ. Ζήγος δεν είναι φτιαγμένος για τέτοιους ρόλους, όπως αποδεικνύεται από τη μακρά σταδιοδρομία του. Ο ισχυρισμός είναι μία άλλη απόδειξη των παραλογοτήτων της ηγεσίας της ΝΔ. "Εξ ιδίων κρινοί τα αλλότρια..."

ε) Απ' όλα αυτά γίνεται φανερό ότι οι αντιδράσεις στην επιστολή Ζήγος αποκλείουν την εκδήλωση της λογικής του παραλόγου και του αισθήματος ενοχής από τα οποία διακατέχεται η ηγεσία της ΝΔ. Αλλά και της έλλειψης πολιτικού ήθους, εφόσον χωρίς λόγο υφρίζει με τρόπο που να προξενεί τον αποτροπισμό ακόμα και των φρονίμων σπυλαχών της Δξιάς.

2. Αλλά ως έλθουμε τώρα στους υπαθύνους του Γραφείου Τύπου του τ. Πρωθυπουργού και Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλή.

α) Στην απάντηση που έδωσαν στον Τύπο, ακολουθούν και αυτοί προφανώς τη λογική του παραλόγου...

Έτσι, ισχυρίζονται ότι η συνάντηση Ετσεβίτ-Καραμανλή στο Μοντράι υπήρξε "συνάντηση γνωριμίας" των δύο Πρωθυπουργών και, επομένως, δεν έγινε καμία διαπραγματέυση! Οι παιδαριώδεις αυτοί ισχυρισμοί διαψεύδονται από τις επόμενες παραγράφους της ανακοίνωσης.

β) Και προβάλλει αμέσως το αμείλικτο ερώτημα:

Αφού επρόκειτο για "συνάντηση γνωριμίας" γιατί ο κ. Καραμανλής επέμεινε να αποκλείσει τον Έλληνα υπουργό των Εξωτερικών και συγκεκριμένα τον στενά συνδεδεμένο με αυτόν κ. Π. Παπαληγούρα, αλλά και όλα τα στελέχη του υπουργείου των Εξωτερικών, με αποτέλεσμα να αποκλεισθεί και ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών, όπως δηλώνει κατηγορηματικά ο κ. Ετσεβίτ; Ο κ. Ετσεβίτ επέμεινε και επέτυχε να παρευρίσκεται ο Γ.Γ. του υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας. Και, επίσης, γιατί η επιμονή του κ. Καραμανλή να μην κρατηθούν επίσημα πρακτικά, αλλά μόνον "ανεπίσημα", όπως τονίζει ο κ. Ετσεβίτ;

Όλα αυτά, τα πρωτόκολλα, δεν αποδεικνύουν ότι ο κ. Καραμανλής δεν ήθελε να υπάρξουν αυθήκοοι μάρτυρες των όσων θα έλεγε στον Τούρκο ομολόγό του, με αποτέλεσμα τις πολύ περίεργες και δυσμενείς γι' αυτόν φήμες, που από τότε και μέχρι σήμερα κυκλοφορούν εις βάρος του.

γ) Αλλά η ανακοίνωση αυτοδιαφείδεται όταν ισχυρίζεται στην παράγραφο 3 ότι "ο κ. Καραμανλής απέκλεισε εξ αρχής οποιαδήποτε διαπραγμάτευση ή και συζήτηση για το Κυπριακό" (!) όταν στην παράγραφο 4 που ακολουθεί αναφέρεται ότι συζητήθηκε το Κυπριακό και έμμεσα επιβεβαιώνεται ο ισχυρισμός του κ. Ετσεβίτ για ό,τι άκουσε για τον "Αττίλα Ι και ΙΙ"

Αλλά για τα θέματα του Αιγαίου η παράγραφος 5 τονίζει ότι "διαπιστώθηκε διαφωνία τόσο επί της ουσίας όσο και επί της διαδικασίας. Και παραπέμφθηκαν σε υπηρεσιακό διάλογο μεταξύ των γενικών γραμματέων των υπουργών Εξωτερικών των δύο χωρών".

δ) Οι συντάκτες της ανακοίνωσης Καραμανλή ξεχνούν και το επίσημο ανακοινθέν που έγινε μετά τη συνάντηση Μοντραί και το οποίο λέγει:

"Οι δύο Πρωθυπουργοί συναντήθηκαν για να συζητήσουν διμερή προβλήματα των δύο χωρών. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης εγκαινιάστηκε ένας φιλικός και ειλικρινής διάλογος. Αποφασίσθηκε να τον συνεχίσουν σε προσεχή συνάντηση" (Εφημερίδα της 11.3.78).

Το ίδιο προκύπτει και από τη συζήτηση στη Βουλή της 17.3.78, χωρίς όμως να δίδεται τίποτα το συγκεκριμένο για το περιεχόμενο των συζητήσεων και συμφωνιών.

Και από τις δύο αυτές πηγές αποδεικνύεται ότι στη συνάντηση έγιναν συνομιλίες και διαπραγματεύσεις για την Κύπρο και το Αιγαίο, χωρίς να εξειδικεύονται. Για τούτο και η γενική δυσφορία της κοινής γνώμης και των κομμάτων της Αντιπολίτευσης.

ε) Αλλά υπάρχει και ένα πολύ σοβαρό θετικό στοιχείο από την απάντηση του κ. Καραμανλή. Αποδοσμάει τον κ. Ετσεβίτ να αποκαλύψει το περιεχόμενο των συνομιλιών και συμφωνιών, που έγιναν κατά τη συνάντηση του Μοντραί.

Η αποδόσμηση αυτή του κ. Ετσεβίτ είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για να ενημερωθεί η ελληνική και τουρκική κοινή γνώμη για το τι πραγματικά συνέβη στη "συνάντηση γνωριμίας", για να ακουστεί ο ελληνικός αντίλογος και για να φθάσουμε σε μια αντικτή προσέγγιση των όσων συνέβησαν.

3. Υποψη από τα ανωτέρω, προβάλλουν επισπκτικά δύο συμπεράσματα:

α) Έχει υποχρέωση ο κ. Ετσεβίτ να προβεί σε δηλώσεις που

δεν μπόρεσε να κάνει μέχρι σήμερα για τα διαμεριζόμενα στο Μοντραί και να δημοσιεύσει τα "ανεπίσημα" πρακτικά που κρέτησε και από τα οποία προκύπτουν πάρα πολλά σημαντικά στοιχεία υπέρ της Τουρκίας και γι' αυτό κακίζει την κυβέρνηση της χούντας του Εβρέν, που δεν δέχθηκε να της τα ανακοινώσει!...

β) Ο κ. Κ. Καραμανλής πρέπει να σκοπίσει εξ' ιδίας πρωτοβουλίας στην Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό.

Αυτά είναι τα δύο πολύ σημαντικά αποτελέσματα μέχρι σήμερα της επιστολής Ζιγδή προς τον πρόεδρο της Επιτροπής της Βουλής για το Κυπριακό.

ΤΟ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΝ ΤΟΥ ΜΟΝΤΡΑΙ

Το επίσημο ανακοινωθέν από τη συνάντηση Καραμανλή-Ετσεβίτ στο Μοντραί της Ελβετίας, στις 10.3.78 — σε πλήρη διάσταση με την ανακοίνωση του Γραφείου Τύπου του κ. Καραμανλή — έχει ως εξής:

«Οι δύο Πρωθυπουργοί συναντήθηκαν για να συζητήσουν διμερή προβλήματα μεταξύ των δύο χωρών. Κατά τη διάρκεια της συνάντησής τους δύο Πρωθυπουργών εγκαινιάστηκε ένας φιλικός και ειλικρινής διάλογος. Αποφασίσθηκε να συνεχίσουν τον διάλογο αυτόν σε προσεχή συνάντηση, με την πεποίθηση ότι με έναν τέτοιο διάλογο θα μπορούσαν να φθάσουν σε πρακτικά αποτελέσματα προς όφελος των δύο εθνών και να ανοίξουν τον δρόμο για συγκεκριμένες λύσεις στα διάφορα προβλήματα που διαταράσσουν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Οι δύο Πρωθυπουργοί συμφώνησαν ότι κάθε πλευρά θα μελετήσει τις απόψεις της άλλης, όπως διατυπώθηκαν στη συνάντηση του Μοντραί, έτσι ώστε στην προσεχή συνάντησή τους να συνεχίσουν τον εποικοδομητικό διάλόγό τους. Εν τα μεταξύ η εξέταση των θεμάτων αυτών θα συνεχισθεί διά των κανονικών διαύλων.

Κατά την παρούσα συνάντηση οι δύο Πρωθυπουργοί επιβεβαίωσαν την πολιτική βούληση των κυβερνήσεών τους να αναζητήσουν ειρηνικές λύσεις των προβλημάτων που υπάρχουν ανάμεσα τις δύο χώρες».

ΝΕΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΤΣΕΒΙΤ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟΝ κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Ο κ. Ετσεβίτ, μετά τις αντιδράσεις που προκάλεσαν στην Ελλάδα οι αρχικές του δηλώσεις, προέβη σε νέες σχετικά με το θέμα. Τις καταχωρίζουμε όπως τις μετέδωσε η Γ.Γ. Τύπου και Πληροφοριών στο δελτίο τουρκικού Τύπου, στις 12.8.86.

Ο τουρκικός Τύπος (12.8) καταχωρίζει δηλώσεις του πρώην

πρωθυπουργού κ. Ετσεβίτ, σχετικά με τη συνάντησή του τον Μάρτιο του 1978 στο Μοντρεάλ με τον κ. Κ. Καραμανλή. Με τον πρωτοσέλιδο τίτλο «Ετσεβίτ: Υπάρχουν πρακτικά της ιδιωτικής συνομιλίας με τον Κ. Καραμανλή», η «Τριουχοκυρίε» γράφει:

Ο κ. Ετσεβίτ δήλωσε ότι λόγω έλλειψης χρόνου δεν θα κάνει στη φάση αυτή αναλυτικές δηλώσεις για τη συνάντησή του με τον Κ. Καραμανλή στο Μοντρεάλ, αλλά μετά τις συμπληρωματικές εκλογές (28 Σεπτεμβρίου). Είπε ότι στις επίσημες συνομιλίες του Μοντρεάλ δεν συζητήθηκε το Κυπριακό παρά μόνον κατά τη διάρκεια ιδιωτικής συνομιλίας του με τον Κ. Καραμανλή, όταν ο τελευταίος διαμαρτυρήθηκε για τη δεύτερη επιχείρηση των Τούρκων στην Κύπρο. Σ' αυτή την παρατήρηση ο κ. Ετσεβίτ απάντησε: «Αν είχαν ληφθεί υπόψη οι προτάσεις, που υποβάλαμε στη δεύτερη διάσκεψη της Γενεύης, θα είχε βρεθεί συμβιβαστική λύση χωρίς να απαιτηθεί δεύτερη στρατιωτική επιχείρηση».

Ο κ. Ετσεβίτ υπογράμμισε ότι το Κυπριακό δεν συζητήθηκε μετά από επιθυμία του Κ. Καραμανλή και ότι στην ιδιωτική συνομιλία τους, μόνον, ο Κ. Καραμανλής αντιλήφθηκε ότι δεν είχε ενημερωθεί εγκαίρως για τις τουρκικές προτάσεις που είχαν υποβληθεί στη Γενεύη.

Εξάλλου, είπε ότι το περιεχόμενο των συνομιλιών του Μοντρεάλ δεν καταχωρήθηκε σε επίσημο πρακτικό, πάλι μετά από εκδήλωση σχετικής επιθυμίας του Κ. Καραμανλή. Ο κ. Ετσεβίτ προσέθεσε ότι κρατήθηκαν μόνον ιδιωτικά πρακτικά και ότι στη συνομιλία παρεμύθησαν ο τότε Γ.Γ. του τουρκικού ΥΠΕΞ κ. Σουκρού Εϊσκεντέγ και ο κ. Π. Μολυβιάτης.

Γι' αυτό θεωρεί (ο κ. Ετσεβίτ) ότι δεν έχει το δικαίωμα να ανακοινώσει μονόπλευρα ένα ιδιωτικό πρακτικό. Ο κ. Ετσεβίτ τόνισε πάντως ότι, όπως γράφει η εφημερίδα, αισθάνεται την ανάγκη να προβεί σε δήλωση μετά τη δήλωση του κ. Καραμανλή, που τον αποδεσμεύει. Ο κ. Ετσεβίτ είπε:

«Στις συνομιλίες στο Μοντρεάλ το βήμα δόθηκε στο πρόβλημα του Αιγαίου. Ο Κ. Καραμανλής επιθυμούσε οι συνομιλίες να μην έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και είχε επιμείνει στο σημείο αυτό. Είχε ζητήσει περισσότερο από την αναζήτηση λύσης στο πρόβλημα του Αιγαίου να προσπαθήσουν να γνωριστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη και να καταλάβουν καλύτερα τις εκτείνωθεν απόψεις».

Ο Κ. Καραμανλής θιάρησε ουστό στη φάση κοινή να αναζητηθούν κατάλληλες μέθοδοι για εξόρση λύσης, αντί να συζητηθούν οι τεχνικές πλευρές του ζητήματος. Μετά τις συνομιλίες στο Μοντρεάλ, άρχισε ένας γόνιμος διάλογος, σύμφωνα με

δικός μου εκτιμήσεις, μεταξύ των Γ.Γ. ΥΠΕΞ των δύο χωρών. Τον διάλογο αυτόν παρακολούθησαμε και οι δυο μας με ιδιαίτερη επιμέλεια. Η συνάντηση του Μοντραί, παρ' όλο που δεν προέκυψαν συγκεκριμένες λύσεις, δεν παύει να είναι κατά τη γνώμη μου σημαντική εξέλιξη στις σχέσεις μας.

Η αποδοχή της αναγκαιότητας για αναζήτηση λύσης στο Αιγαίο με διαπραγματεύσεις ήταν ένα σημαντικό γεγονός. Αν ληφθεί υπόψη ιδιαίτερα το πόσο έχουμε μείνει πίσω τα τελευταία χρόνια στις διαδικασίες αυτές και κυρίως το γεγονός ότι έχει διακοπεί τελείως ο διάλογος ανάμεσα στις δύο χώρες, τότε θα γίνει καλύτερα αντιληπτή η σημασία των εξελίξεων του 1978.

Εντύπωσή μου είναι από τη συνάντηση του Μοντραί και από την πορεία του διαλόγου, που ακολούθησε ότι ο κ. Καραμανλής:

— Δεν θεωρούσε σωστό να συζητηθεί το Κυπριακό ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, αλλά έβλεπε σαν επιβεβλημένη λύση τις διακοινοτικές διαπραγματεύσεις.

— Ήταν πολύ ευεχέστερος στις λύσεις που θα προτεινόταν για το θέμα της υφαλοκρηπίδας, του αναξίμου χάρου στο Αιγαίο, καθώς και στην με οποιονδήποτε τρόπο επισκόπηση της ελληνοκυριακής κυριαρχίας στα νησιά και στην ασφάλειά τους.

— Θεωρούσε επιβεβλημένη την οριστικοποίηση και την επίλυση μιας λύσης στο πρόβλημα του Αιγαίου με διατηρία ή με προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο.

Ο κ. Ετσεβίτ, συνεχίζει η εφημερίδα, υπογραμμίζοντας πως ουδέποτε ο ίδιος είπε ότι στη συνάντηση του Μοντραί συζητήθηκε το Κυπριακό και ότι στην Ελλάδα καταβάλλεται προσπάθεια να δημιουργηθεί θέμα άδουκτης εκμετάλλευσης εις βάρος του Κ. Καραμανλή, τόνισε πως με τη δηλώσή του που δημοσίευσε η «Μιλλέτ» στις 21 Ιουλίου ήθελε απλά να απαντήσει στον Μπίν Τόκερ, που θέλησε να εμφανίσει τη συνάντηση του Μοντραί σαν φιάσκο.

Ο κ. Ετσεβίτ, καταλήγει η εφημερίδα, προσέθεσε ότι ορισμένοι δημοσιογραφικοί και πολιτικοί κύκλοι στην Ελλάδα κυκλοφορούν αντίθετα σχόλια και πληροφορίες σε θέματα εξωτερικής πολιτικής.

ΣΧΟΛΙΑ ΤΗΣ ΕΔΗΚ ΓΙΑ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΤΣΕΒΙΤ (13.8.86)

1) Το πρώτο σημαντικό αποτέλεσμα της επιστολής του πρόεδρου της ΕΔΗΚ κ. Ι. Ζιγδά προς τον πρόεδρο της Εξελεστικής Επιτροπής για το Κυπριακό είναι ότι ο κ. Ετσεβίτ — αφού αποδοσε από τον κ. Κ. Καραμανλή — έκανε νέες δηλώσεις για την κερύφημη συνάντηση στο Μοντραί.

Αναμένουμε τώρα ότι και ο κ. Καραμανλής, συνεπής σε στοιχειώδες εθνικό καθήκον, θα παρουσιασθεί μόνος του στην Επιτροπή της Βουλής και θα προβεί σε μια πλήρη κατάθεση για τα γεγονότα Ιουλίου-Αυγούστου 1974.

2) Βίβλια, θα πρέπει να αναμείνουμε το πλήρες κείμενο των νέων δηλώσεων Ετσεβίτ προτού γίνουν τα επιβαλλόμενα σχόλια. Από δημοσιογραφικές όμως πηγές πληροφορούμεθα ότι ο κ. Ετσεβίτ αναφέρεται σε γενικότητες και δεν εισέρχεται στις κρίσιμες λεπτομέρειες των συζητήσεων με τον κ. Καραμανλή, που υποσχόταν μέχρι τώρα, ούτε και δίνει στη δημοσιότητα το κείμενο των «ανεπίσημων» πρακτικών που κράτησε. Και τούτο διότι κατά τις ίδιες πηγές «δεν θέλει να αναμιχθεί στις ελληνικές διαμάχες». Η δικαιολογία αυτή φαίνεται ότι είναι αποτέλεσμα επίμονων διαβημάτων από καραμανλικούς παράγοντες, για να μην πει τίποτα που θα βλάψει τον τ. Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας και να εμφανισθεί σαν συνήγορός του!...

3) Είναι απολαυστικός ο τρόπος με τον οποίον οι εφημερίδες της ΝΔ «περιποιήθηκαν» το χέρισμό μας δελτίο. Ενώ επί τρεις ημέρες αφιέρωναν οκτάστυλα για να υβρίσουν και συκοφαντήσουν τον κ. Ζήδη, χτες καταλήφθηκαν από κρίση σπυνοφυΐας και αναφέρουν περιορισμένα αποσπάσματα του δελτίου, κατά τρόπον, όμως, που να παραποιούν πλήρως την έννοιά του!...

Πρέπει να σημειωθεί ότι καμία από αυτές δεν δημοσίευσε τη μετάφραση των δηλώσεων Ετσεβίτ της 21.7.86, που δόθηκε μαζί με το δελτίο. Αυτό σημαίνει δημοσιογραφική δεοντολογία!...

Αλλά υπάρχουν και πλέον «διανοημένους» παραλλαγές του προτίπου αυτού. Πράγματι, μερικές άλλες — «σοβαρότερες» —, συνεπείς στις μεταπτυχιακές παιδιές στην υψηλή τέχνη της υποκρισίας, χωρίς να δημοσιεύουν ούτε το κείμενο ούτε τη μετάφραση, σχολιάζουν κατάλληλα διαλεγμένα αποσπάσματα του δελτίου και της μετάφρασης για να εμφανίσουν τον πρόεδρο της ΕΔΗΚ ως άνθρωπο περιορισμένης αντίληψιας... και μειωμένης εθνικής συνείδησης!...

4) Δίδουμε σήμερα, όπως είχαμε υποσχεθεί, τη μετάφραση αποσπασμάτων από δύο βιβλία δημοσιογράφων και πολιτικών, που κυκλοφόρησαν πρόσφατα στην Τουρκία και τα οποία αναφέρονται στον κ. Ετσεβίτ και το Μοντράι.

Το πρώτο είναι του Τζουλίτ Αρτζαγορέκ, «Ο Ετσεβίτ στη φυλακή» και το δεύτερο του Οράλ Τουλάσάρ, «Η φυλακή των ηγμένων».

ΤΟΥΡΚΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΥΝ «Ο ΕΤΣΕΒΙΤ ΣΤΗ ΦΥΛΑΚΗ»

Του Τζουνίτ Αρτζαγιουρέν

Στο έργο του «Ο Ετσεβίτ στη φυλακή», σελ. 161 — που κυκλοφόρησε πρόσφατα — ο πολύ γνωστός Τούρκος δημοσιογράφος Τζουνίτ Αρτζαγιουρέν, αφού αναφερθεί στη συμβολή του Τούρκου πολιτικού στο να μη διακοπεί η στρατιωτική βοήθεια από τους δυτικούς συμμάχους και ιδιαίτερα τις ενισχύει για το στρατιωτικό καθεστώς παραφάσκος του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στη Σοσιαλιστική Ομάδα, εξηγεί την πενία του γιατί η στρατιωτική κυβέρνηση δεν τον συμβουλεύεται επί εθνικών θεμάτων. Η σχετική ερώτηση και η απάντηση που δόθηκε από τον Ετσεβίτ έχουν ως εξής:

— Για ποιες πληροφορίες (γνώσεις) που έχετε επί θεμάτων της εξωτερικής πολιτικής θα μπορούσαν να αποταθούν σ' εσάς οι στρατιωτικοί;

Ο Ετσεβίτ απάντησε:

«Εγώ, με καλή πρόθεση, πίστευα πως θα διεκδικούσαν τα εθνικά δίκαια της Τουρκίας στο Αιγαίο και κατά την περίοδο της 12ης Σεπτεμβρίου... Επί του θέματος αυτού, στις απειθείας ή στις άμισες σχέσεις μας με τον Καραμανλή είχα αντιλήξει ορισμένες σημαντικές πληροφορίες και είχα καταλήξει σε ορισμένες κρίσεις. Επειδή ο αξιότιμος Καραμανλής δεν ήθελε οι επαφές μας να διατυπωθούν σε πρακτικό και έκρινε σκόπιμο να παραμείνουν στα πλαίσια της αμοιβαίας ανταλλαγής απόψεων, αυτές δεν καταχωρήθηκαν στα κρατικά αρχεία. Τουλάχιστον σε παρόμοια θέματα, αν εκρίνεται αναγκαίο, μπορούσαν να καταφύγουν στις γνώσεις μου. Εκτός από αυτό, υπήρχαν και σημαντικά θέματα, τα οποία εγώ δεν γνώριζα, αλλά γνώριζε ο αξιότιμος Ντιμιρέλ.

Αλλά εκ των υστέρων είδα πως επί του θέματος αυτού η αναμονή προσφυγής στις γνώσεις μας ήταν υπέρμετρη αισιοδοξία. Αλλά, όπως έμαθα πρόσφατα, από δημοσιογραφικές έρευνες και από ανακινώσεις ορισμένων ξένων αρμοδίων, ήδη το πρωί της 12ης Σεπτεμβρίου (1980) μεταβιβάστηκαν από την Άγκυρα στην Αθήνα σήματα σύμφωνα με τα οποία η Τουρκία πλέον δεν θα πολυσταχολείτο με τα προβλήματα του Αιγαίου. Άλλωστε είναι χρόνια τώρα που δεν γίνεται λόγος πια για το πρόβλημα του Αιγαίου... Τις προάλλες, ο πρωθυπουργός αξιότιμος Οζάλ είπε ανοιχτά πως πρέπει να μην συγκιστροθεώμε στα ζητήματα του Αιγαίου και της Κύπρου».

«Η ΦΥΛΑΚΗ ΤΩΝ ΗΓΕΤΩΝ»

Του Ουράλ Τσαλιζιάρ

Στο έργο του Ουράλ Τσαλιζιάρ (ηγετικού στελέχους του κόμματος της Αριστεράς, Κόμμα Εργατών και Αγροτών Τουρκίας, «Η φυλάκη των ηγετών», εκδ. Καϊνάκ, 1986, σελ. 187, αναφέρεται μεταξύ άλλων πως ο κ. Εισεφίτ στις ιδιαίτερες συνομιλίες του με τους συγκρατούμενούς του πολιτικούς ηγέτες, μετά το προξικόσημα Εβρέν της 12ης Σεπτεμβρίου 1980, σκόπευε για σύντομο διάστημα και αυτός σύλληψή, έλεγε μεταξύ άλλων:

...Στις διαπραγματεύσεις του Μοντραί, ο Καραμανλής μου είπε: «Είχατε δίκαιο πραγματοποιώντας την πρώτη φάση των πολιτικών σας επιχειρήσεων» (εννοεί τον «Αττίλα Ι»), «αλλά δεν έπρεπε να πραγματοποιήσετε τη δεύτερη φάση» («Αττίλας ΙΙ»). Μόλις διέλυσε τον κυβερνητικό συνασπισμό το Κόμμα Εθνικής Σοτηρίας ήθελα, αναλαμβάνοντας το ρίσκο κάποιων παραχωρήσεων, που ίσως λειτουργούσαν εις βάρος του πολιτικού μου μέλλοντος, να λύσω το Κυπριακό. Γι' αυτό τότε επέμεινα να παραμείνω στην εξουσία ως κυβέρνηση μετασημίας 1) ...Εγώ, επειδή ήξερα ότι το Κυπριακό θα προκλιόταν τόσο διαχίρως και θα μεταβαλλόταν σε γάγγραινα, ήθελα να επιλυθεί μια ώρα αρχύτερα. Άλλωστε ακόμη χρησιμοποιείται συσχεζός εις βάρος μας στη διεθνή πλατφόρμα.

Πράγματι, το 1964 δεν έπρεπε να απελάσουμε με τη βία τους Ρομιοίς από την Τουρκία. Κατ' επί ο Ινονού έσφαλε. Γιατί σήμερα θα είχαμε μια σοκπιά να αντιπαρέτασσουμε τους Έλληνες της Τουρκίας έναντι πιέσεων στους Τούρκους της Δυτικής Θράκης. Εκτός αυτού, οι Ρομιοί που πήγαν στην Ελλάδα υποφέρουν εκεί τα πάνθενα...

... Όταν διαπραγματευόμουν με τον Καραμανλή — δεν το ξεχνώ —, ο ίδιος ανέφερε γι' αυτούς τους με τη βία μεταναστεύσαντες (απελαθέντες) Ρομιοίς και μου είπε ότι σφάλμαμε πολύ. Είχε δίκαιο. Ο Καραμανλής, όταν διαπραγματευόταν μαζί μου, ήταν πάντα μόνος... Γι' αυτόν τον λόγο υπάρχει και μια συνάντηση για την οποία δεν τηρήθηκαν ούτε ανεπίσημα πρακτικά (όπου δεν καταγράφηκαν αυτά που ελέγχθησαν). Είχαμε διανύσει αρκετή απόσταση με τον Καραμανλή και τους Ρομιοίς ηγέτες (εννοεί την κυπριακή ηγεσία). Αν παραμείναμε στην κυβέρνηση, ίσως θα καταλήγαμε σε ορισμένες συμφωνίες...

* Κατά τον Εισεφίτ, το Κόμμα της Δικαιοσύνης του Νεϊμερά, το ισλαμικό Κόμμα Εθνικής Σοτηρίας και το Κόμμα Εθνικοτικής Δράσης (του Τουρκμάν) απελάθησαν τις προθέσεις του και εκδήλωσαν την αντίθεσή τους. Στη συνέχεια, αντιτάχθηκε και ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κοροτοϊράκ, σέπει απειράτη η λύση κυβέρνησης μετασημίας υπό τον Εισεφίτ.

Σε κριτική του συγγραφέα του βιβλίου «ποιες προθέσεις είχαν σημασία οι διαπραγματεύσεις», ο Ετσεβίτ απαντά: Οι δύο πλευρές εξέφραζαν τις ανησυχίες και τις έγνοιες τους (sic). Αρχίζοντας από την επίλυση των θεμάτων αυτών, προχωρούσαμε. Τα όσα διεκτιμήθησαν με τον Καραμανλή, μόνον εκείνος και εγώ τα γνωρίζουμε. Συζητήσαμε πολύ σημαντικά πράγματα. Θα ήθελα να μεταφέρω στο σημερινό καθιστάς (εννοεί τη χούντα) αυτές τις πληροφορίες, που γνωρίζω. Άντι! θυμούνται μαζί μου, υπάρχει απαγόρευση πολιτικής δραστηριότητας κ.λπ. Αλλά το να μάθουν αυτά που γνωρίζω είναι απαραίτητο για την εξωτερική πολιτική της Τουρκίας. Τους έστειλα μηνύματα κατά τρόπον ώστε να τ' ακούσουν, (sic), εκόφισαν...»

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

(«Δημοκρατικός Λόγος» 13.8.86)

Ταυτόχρονα με την παραπάνω ανακοίνωση της ΕΔΗΚ δόθηκε στον Τύπο ανακοίνωση του πρωθυπουργού κ. Ανδρέα Παπανδρέου, η οποία έχει ως εξής:

«Δεν αμφισβητώ ούτε για μία στιγμή τις προθέσεις και την εντιμότητα του κ. Ιωάννου Ζίγη. Θέλω όμως να προσθέσω ότι ο κ. Ετσεβίτ, που είναι ο μέγας υπεύθυνος της Κυπριακής Τραγωδίας, αποτελεί για κάθε Έλληνα την πλέον αναξιόπιστη πηγή πληροφοριών».

Η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ (13.8.86)

Αμέσως μετά, εκδηλώθηκε ανακοίνωση της Νέας Δημοκρατίας με την οποία ισχυρίζεται ότι «και από την τουρκική πλευρά επιβεβαιώνεται ότι οι θέσεις που πήρε ο κ. Καραμανλής επί των ελληνοτουρκικών διαφορών κατά τη συνάντηση του Μοντραί υπήρξαν εθνικά άφορες».

Επομένως, όταν μας συμφέρει, οι τουρκικές πηγές είναι αξιοπίστεες!

Η ανακοίνωση της ΝΔ έχει ως εξής:

«Ο κ. Ζίγης, πέραν της άθλιας προσπάθειάς του να συκοφαντήσει τον πρώην Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Καραμανλή, διέπραξε και την εθνική απρέπεια να ζητήσει από τον κ. Ετσεβίτ να τον ενισχύσει στην προσπάθειά του αυτή».

Ο κ. Ετσεβίτ απαντώντας στην πρόκληση του κ. Ζίγη έκανε

* Είναι, πραγματικά, αξιοπρόσεκτη και... συγκινητική η στενοχώρια του «δημοκράτη» Ετσεβίτ και η στάση του κατά της χούντας Εβράν. Δυσανασχετό γιατί δεν ασκούνται από τους στρατιωτικούς και γιατί οι τελευταίοι δεν έχουνται να τους παρέσχει επεδόθημα πληροφοριών που έχει αποκομίσει από τη συνάντησή του με τον Κ. Καραμανλή.

χθες το βράδυ τις παρακάτω δηλώσεις:

«Κατά τη συνάντησή μας στο Μοντρεάλ εδόθη βήρος στο πρόβλημα του Αιγαίου. Ο κ. Καραμανλής δεν επιθυμούσε η συνάντησή μας εκείνη να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Το κατέστησε επιμόνως σαφές. Ζήτησε κατά τη συνάντηση τα δύο μέρη να προσπαθήσουν να γνωριστούν από κοντά και να κατανοήσουν καλύτερα τις απόψεις αλλήλων, περισσότερο και από την αναζήτηση λύσεων στο πρόβλημα του Αιγαίου. Από την άποψη αυτήν, αντί να υποσβέσουμε στις "τεχνικές λεπτομέρειες" των μεταξύ μας ζητημάτων, θεώρησε (ο κ. Καραμανλής) καλύτερο να σταθούμε στις ορθές κατευθύνσεις που θα μας οδηγούσαν σε κάποια λύση.

Μετά τη συνάντησή μας στο Μοντρεάλ, οι γενικοί γραμματείς των υπουργών Εξωτερικών των δύο χωρών άρχισαν έναν διάλογο, ο οποίος κατά την εκτίμησή μου ήταν αποδοτικός. Κατά τη διάρκεια της περιόδου που εγώ ήμουν πρωθυπουργός και ο κ. Καραμανλής πρόεδρος της Δημοκρατίας, παρακολουθούσαμε με ενδιαφέρον τον διάλογο αυτόν.

Παρά το γεγονός ότι κατά τη συνάντηση του Μοντρεάλ δεν τίθεται θέμα να υπάρξουν οριστικές λύσεις στο θέμα του Αιγαίου, τόσο κατά τη συνάντηση εκείνη όσο και κατά τον διάλογο που επακολούθησε, σύμφωνα με την προσωπική μου εκτίμηση, είχαν αρχίσει να διαφαίνονται ορισμένες τάσεις επίλυσης του θέματος που θα ικανοποιούσαν και τις δύο πλευρές.

Οι δύο πλευρές είχαν μπει στον δρόμο να κατανοούν καλύτερα τις επιθυμίες τους πόθους, το τι θα μπορούσαν να αποδεχθούν και το τι όχι. Κατ' εμέ, αυτό ήταν μια επωφελής εξέλιξη. Η αποδοχή της ανάγκης να αναζητηθεί λύση στο πρόβλημα του Αιγαίου μεταξύ των δύο χωρών με συνομιλίες, ή ακόμη απλά και μόνον η έναρξη μιας μεθοδεύσεως, ήταν κάτι το θετικό.

Η σημασία των εξελίξεων του 1978 γίνεται ιδιαίτερος κατανοητή εάν λάβουμε υπόψη μας πόσο πολύ παραμελήσαμε τα τελευταία χρόνια μια τέτοια μεθόδευση (βεβαίως διαλόγου) μεταξύ των δύο χωρών.

Σύμφωνα με τις προσωπικές μου εντυπώσεις, τις οποίες αποκόμισα τόσο κατά τη συνάντησή μας στο Μοντρεάλ όσο και κατά τη διάρκεια του διαλόγου που επακολούθησε, ο κ. Καραμανλής:

1) Δεν θεωρούσε ορθό να καταστήσει το Κυπριακό θέμα συνομιλιών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, εγώ θεωρούσε σκόπιμο να αναζητηθεί λύση με συνομιλίες.

2) Επέμενε ιδιαίτερος, οι λύσεις στα ζητήματα που αφορούσαν την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου και τον έλεγχο του εντερίου χώρου να μην επιρρέθουν σειά αμφισβητήσεως τόσο στην ελ-

ληνική κυριαρχία των νησιών του Αιγαίου όσο και στην ασφάλεια των νησιών αυτών.

3) Θεωρούσε ορθό, όταν αναρτήσαν ζητήματα σχετικά με την επίλυση του θέματος του Αιγαίου, οι λύσεις να οριστικοποιηθούν ή μέσω του Διεθνούς Δικαστηρίου ή με διαπραγμασία.

Με τις δηλώσεις αυτές του κ. Ετσεβίτ επιβεβαιώνεται ακόμα και από την τουρκική πλευρά ότι οι θέσεις που πήρε ο κ. Καραμανλής επί των ελληνοτουρκικών διαφορών κατά τη συνάντησή του Μοντραί υπήρξαν εθνικά άφραγες.

Ήδη η σκοπιμότητα κατέρρευσε, και ανήκει στον κ. Ζιγδή να κρίνει μετά την αβυσσότητα που διέπραξε εάν έχει θέση στην πολιτική ζωή του τόπου μας.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΖΙΓΔΗ

Το απόγευμα της ίδιας ημέρας (13.8.86), ο πρόεδρος της ΕΔΗΚ απάντησε στον Πρωθυπουργό και τη Νέα Δημοκρατία με τις ακόλουθες δηλώσεις:

«Υπήρξε βέβαια, κωκοήθης και ξεπέρασε κάθε αναστό όριο η προσπάθεια της ηγεσίας της Δεξιάς και των δημοσιογραφικών της οργάνων να αποδώσει την αποστολή της επιστολής μου προς την Επιτροπή για το Κυπριακό σε κυβερνητική πρωτοβουλία ή υπόδειξη. Και γι' αυτό ακριβώς δεν χρειαζόταν καμιά πρωθυπουργική παρέμβαση για να αποκαλυφθεί το ψεύδος. Όλη η Ελλάδα άλλωστε γνωρίζει τον Ζιγδή και τις αρχές του.

Θα ήθελα, όμως, να εκφράσω τη διαφωνία μου με τον κ. Πρωθυπουργό, ο οποίος φαίνεται να υποστηρίζει ότι όλοι οι εγκληματίες είναι αναξιόπιστοι. Ξεχνά προφανώς ότι όχι σε σπάνιες περιπτώσεις ο δολοφόνος, για τη δική του "δόξα" ή άλλη επίδειξη, ομολογεί το έγκλημά του και αποκαλύπτει τους ακούσιους ή εκούσιους συνεργάτες και τα τυχόν ενεργήόμενά του.

Θα ήταν, άραγε, αναξιόπιστος π.χ. ο κ. Κίτσινγκερ εάν κάποτε για τους δικούς του σκοπούς έλεγε την αλήθεια και αποκάλυπτε τους συνεργούς του στο έγκλημα κατά της Κύπρου του Ιουλίου-Αυγούστου 1974; Και γιατί από τον κανόνα αυτόν θα εξαιρείτο ο Ετσεβίτ;

Θέλω να πιστεύω ότι οι απόψεις αυτές δεν θα υποστηθούν από την Επιτροπή. Διαφορετικά, αυτή δεν θα εκπληρώσει το έργο της και έτσι θα δικαιωθούν απολύτως οι αντιρρήσεις τις οποίες διατύπωσα κατά τη συγκρότησή της, υποστηρίζοντας ότι η διευκρίνιση της Κυπριακής Τραγωδίας δεν ήταν θέμα της Βουλής, αλλά της Δικαιοσύνης.

Οπωσδήποτε, μετά την απρόσπετη αυτή εξέλιξη, νομίζω ότι για τον κ. Κωνσταντίνο Καραμανλή είναι πια ζήτημα τιμής η

εκείσια προσέλευσή του στην Επιτροπή και η άναρκη ολοκλήρωμένη κατάθεσή του για τα γεγονότα στα οποία πρωτοστάτησε ή γνωρίζω.

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ

Επιζητώντας τις πρωθυπουργικές δηλώσεις, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Μιλτιάδης Παπαϊωάννου δήλωσε τα εξής το βράδυ της 13.8.86:

«Οι σημερινές δηλώσεις του Πρωθυπουργού σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν παρέμβαση στο έργο της Εξεταστικής των πραγμάτων Επιτροπής της Βουλής για το άνοιγμα του Φακίλου της Κύπρου. Η Επιτροπή της Βουλής, αναστηράσθη από κάθε είδους δηλώσεις και δημοσιεύματα, επειδή το εθνικό της χρέος για την πλήρη διαλεύκανση των συνθηκών της Κυπριακής Τραγωδίας και τον καταλογισμό αθύνων.

ΖΙΓΔΗΣ: ΤΑ ΑΜΕΛΑΙΚΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ότι ο κ. Ετσεβίτ δεν εμφάνισε αμέσως το αντίσπημα πρακτικά από τη συνάντησή του Μοντραί, που είχε κρατήσει, έδωσε την ευκαιρία στη Νέα Δημοκρατία να τον ανακηρύξει περίκοι... εθνικό σωεργύτη!

Τις αντιρροσεις της Νέας Δημοκρατίας αναίρεσε την επομένη με δηλώσεις που ο Πρόεδρος της ΕΔΗΚ:

1) Προφανώς πάσχει από παράκρουση η ΝΔ και τα δημοσιογραφικά της έντοσα, ου μην αλλά και μερικοί καραμανλικόι κινδολοφόροι δημοκρατικής προελεύσεως. Με τη... λευκότητα του πολιτικού της παρελθόντος έχει φθάσει στην αναίδεια να αποφαινεται ότι «μετά την σβλιότητα που δέσπεζε ο κ. Ζιγδης δεν έχει θέση στην πολιτική ζωή του τόπου μας!...

Ποτέ δεν γέλασα περισσότερο, αλλά και ποτέ δεν αισθάνθηκα περισσότερο δικαιωμένος, διότι αποδεικνύεται ότι η επιστολή μου θα αποτελέσει σταθμό στη σύγχρονη πολιτική μας ιστορία για να παύσει ο εμπαιγμός της κοινής γνώμης από τους διαφθορείς της.

Εγώ δεν υιοθέτησα όσα είπε ο κ. Ετσεβίτ στις δηλώσεις του στις 21.7.86 για τις συζητήσεις του Μοντραί, για την Κύπρο και το Αιγαίο. Κάθε άλλο. Λάθος έκανε, επομένως, ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου να διακηρύζει ότι ο κ. Ετσεβίτ είναι για τους Έλληνες η πιο αναξιόπιστη πηγή πληροφοριών.

Αντίθετα, με την επιστολή μου έθεσα υπόψη της Επιτροπής — που θεωρώ πολύ σοβαρή υπόθεση και όχι μια μέθοδο συγκαλύψεως των ενόχων της Κυπριακής Τραγωδίας — όσα ο κ. Ετσεβίτ ανέφερε για τον κ. Καραμυλά στις 21.7.86, για

να διεκρινθηθούν και να λάμψει η αλήθεια.

2) Και ενώ η ΝΔ με κατηγορεί ότι θεωρούσα αξιόπιστη πηγή τα όσα είπε ο κ. Ετσεβίτ στις πράξεις του δηλώσεως, έρχεται η ίδια να δεχθεί ότι οι νοτίες του αποτελούν θέματα και κατακερματώνουν τους απάτριδες που προσπάθησαν να εμπλέξουν τον ηγέτη του «Αττίλας» στα κοινοτικά μας πράγματα!...

Αλλά και με τις νέες του δηλώσεις ο κ. Ετσεβίτ δεν αναίρεσε αυτό τα οποία υποστήριξε στις πράξεις, δηλαδή την αξίωση του κ. Καραμανλή να συνομιλήσουν μόνοι, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό του κ. Π. Παπαληγούρα επίσης, ότι υπήρξε αξίωση του κ. Καραμανλή να μην κρατηθούν επίσημα πρακτικά.

Με τις νέες του δηλώσεις ο κ. Ετσεβίτ αρνείται — καιτοι αποδοσεμήθηκε από τον κ. Καραμανλή — να δώσει στη δημοσιότητα τα «ανεπίσημα» πρακτικά, που κράτησε, όπως επίσης και τις λεπτομέρειες των συνομιλιών τους. Επαναλαμβάνει όμως, σε γενικότητα ότι αντικείμενο των συνομιλιών ήταν η Κύπρος («Αττίλας Ι»), ως και τα προβλήματα του Αιγαίου, για τα οποία μάλιστα συμφωνήθηκε να συνεχιστεί ο διάλογος από την Επιτροπή των γενικών γραμματέων των δύο χωρών.

Κατά τι, επομένως, αναίρεσε τις πράξεις του δηλώσεως ο κ. Ετσεβίτ για να τον ανακηρύξει η ΝΔ ως τον πιο γνήσιο και αξιόπιστο μάρτυρα της υπόθεσης; Προφανώς, του είναι αγνώμον, γιατί ακριβώς δεν δημοσιεύσει τα «ανεπίσημα» πρακτικά και δεν δώσει τις λεπτομέρειες των συνομιλιών.

Κατόπιν αυτών, οι άναρθρες φωνές της ΝΔ και των οργάνων της επιβεβαιώνουν το γνωστό λαϊκό ρητό: «Φωνάζει ο κλόφτης, να φοβηθεί ο νοικοκύρης»!...

3) Μετά τις εξελίξεις των τελευταίων ημερών, θα έλεγε κανείς ότι μπήκαμε στον χώρο του παραλόγου. Είναι, πράγματι, να γελά κανείς για το ήθος, τη φρασσιολογία και τη λογική των εκπροσώπων της συντήρησης και αντίδρασης στη χώρα μας (ΝΔ).

Ευτυχώς, όμως, υπάρχουν και οι δηλώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου. Πράγματι, ο κ. Παπαϊωάννου δήλωσε χθες: «Οι σημερινές δηλώσεις του Πρωθυπουργού σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν παρέμβαση στο έργο της Εξεισιατικής των Πραγμάτων Επιτροπής της Βουλής, για το άνοιγμα του Φακέλου της Κύπρου. Η Επιτροπή της Βουλής, ανεπηρέαστη από κάθε είδους δηλώσεις και δημοσιεύματα, επιτελεί το εθνικό της χρέος για την πλήρη διαλεύκανση των συνθηκών της Κυπριακής Τραγωδίας και τον καταλογισμό των ευθυνών».

4) Λαμβάνουμε υπό σοβαρή σημείωση όσα διά του εκπροσώπου της δήλωσε η κυβέρνηση. Διότι, εάν η Επιτροπή επί του

Κυπριακού αποδειχθεί φανάκι, όργανο συγκάλυψης της αλήθειας — για να εξυπηρετηθούν ελληνικές ή διεθνείς σκοπιμότητες —, τότε το πράγμα θα είναι πολύ σοβαρό. Θα ντρέπονται για μας οι γενιές των Ελλήνων που θα ακολουθήσουν.

ΟΙ ΚΡΑΥΓΕΣ ΥΣΤΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΚΑΡΑΜΑΝΛΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

Η επιστολή Ζήγδη προκάλεσε υστερικές εκδηλώσεις στη ΝΔ, αλλά και στα δημοσιογραφικά της όργανα. Απ' αυτήν δεν διέφυγαν ούτε οι κρυπτοκαραμανλικές εφημερίδες, οι οποίες εμφανίζονται ότι δέχθεν υπηρετούν τη δημοκρατική ιδέα!...

Άγος γραμμές αρκούν για να εμφανισθεί πόσο αστήρικτη ή μάλλον ανόητη και κακόπιστη υπήρξε η εναντίον του προέδρου της ΕΔΗΚ «αγανάκτηση» της μερίδας αυτής του Τύπου για την επιστολή του προς την Επιτροπή για το Κυπριακό.

1) Διαρρητάται ο Τύπος αυτός γιατί επί 12 χρόνια δεν μίλησε ο κ. Ζήγδης και εκδηλώνεται σήμερα εναντίον του «θνήρχη», που τώρα έχει αποσυρθεί από τα «εγκόσμια».

Φαίνεται όμως ότι το παραλήρημα έχει, ή υποκρίνεται ότι έχει, εξουδετερώσει πλήρως και τη μνήμη τους. Δίδει είναι γνωστό ότι ο κ. Ζήγδης αυτός μετά τις 3 Αυγούστου 1974 — όταν επέστρεψε από τις ΗΠΑ, στις οποίες διεξήγαγε έναν αμείλικτο πόλεμο εναντίον της δικτατορίας — δεν έπαισε να επικρίνει τον κ. Καραμανλή για την πολιτική του στο Κυπριακό και το Λιγυίο. Έτσι:

α) Ο κ. Ζήγδης είναι, πράγματι, ο μόνος πολιτικός που είχε το θάρρος να καταγγείλει τον κ. Καραμανλή:

Διότι στις 24.7.74 ορίστηκε ως προεδροποιργός ενώπιον του προέδρου της Δημοκρατίας της χούντας στρατηγού Γκιζίκη, τον οποίο διατήρησε στη θέση του και μετά τις εκλογές του 1974.

Διότι διατήρησε τη στρατιωτική ηγεσία της χούντας στη θέση της, με αποτέλεσμα να μην ενισχθεί η Μεγαλόνησος και να καταστεί δυνατός ο «Αττίλας Β» στις 14 Αυγούστου 1974.

Διότι, θέλοντας να δημοσκοπήσει και φανεί αριστός στους αριστερούς έφυγε από το ΝΑΤΟ και άφησε τον μεγάλο αυτόν Οργανισμό «ξέφαρο αμπέλι» για τους Τούρκους.

Διότι, μετά τον «Αττίλα Β», προήγαγε τον Ιωαννίδη σε στρατηγό κ.λπ.

Άτεγκτη, επίσης, υπήρξε η κριτική του προέδρου της ΕΔΗΚ προς τον Καραμανλή στη Βουλή της περιόδου 1977-81. Οι αγορεύσεις του θα μείνουν ιστορικές και θα αποτελέσουν για όλους τους πραγματικούς Έλληνες πηγή αντικαμμενικής ενημέρωσης

για τα γεγονότα της κρίσιμης εκείνης για το έθνος περιόδου.

β) Αλλά όταν οι καραμανλικές εφημερίδες υποκρίνονται ότι έχουν εκπλαγεί για την «αναπάντεχη» ενέργεια του κ. Ζιγδή, θέλουν να καλύψουν τον καιτό τους, δίδει όλη την παραπάνω δράση του, ή την αγνόησαν ή την παραποιήσαν όλα τα χρόνια, από τον «Αττίλα II» μέχρι σήμερα. Και αυτό για να μείνουν πιστές στην εντολή που πήραν από τον πρωθυπουργό κ. Καραμανλή τα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης «να μην προβάλουν τη μορφή και τη φωνή του κ. Ζιγδή» ειθίς μετά την επιστροφή του από τις ΗΠΑ και τις επικριτικές δηλώσεις του (Πρακτικά Βουλής 17.1.75, σελ. 335).

2) Κατηγορήθηκε ο κ. Ζιγδής ότι είναι ένας θλιβερός σκυοφάντης του κ. Καραμανλή, διότι δέχθηκε σαν αλήθεια ό,τι είχε για τον τελευταίο ο κ. Ετσεβίτ.

Η κακοήθεια είναι απόδημη. Πουθενά στην επιστολή του ο κ. Ζιγδής δεν λέει ότι αποδέχεται ως αληθινά όσα δήλωσε ο κ. Ετσεβίτ ούτε ζητάει από την Επιτροπή του Κυπριακού να καλέσει τον κ. Καραμανλή για να καταθέσει πάνω στο θέμα. Αυτό είναι δικό της ζήτημα.

Στέλλοντας την επιστολή του ο κ. Ζιγδής προσέφερε υπηρεσία στο έθνος διότι, εάν αποδειχθούν ψεύδη όσα ισχυρίζεται ο κ. Ετσεβίτ, τότε πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για να πάψει η Ελλάδα και η τότε πολιτική της ηγεσία να δυσφημείται διεθνώς.

Εάν πάλι αποδειχθεί ότι όσα ισχυρίζεται ο κ. Ετσεβίτ είναι στο σύνολό τους ή κατά ένα τμήμα αληθινά, τότε η Επιτροπή έχει καθήκον μετά την κατάλληλη διαμάχη να προβεί στον καταλογισμό των σχετικών ειθηνών, αν δεν είναι μηχανισμός για το θάψιμο του Κυπριακού.

Παρέ ταύτα, ο καραμανλικός Τύπος έχει το θράσος να αποκαλεί τον κ. Ζιγδή «σκυοφάντη»!...

3) Κατηγορήθηκε ο κ. Ζιγδής ότι με την επιστολή του υπήρξε ο φανερός παράγων μιας φοβερής «σκυωρίας» για την αποπλήρωση του ελληνικού λαού εν όψει των δημοτικών εκλογών και ότι πίσω του κρυβόταν ο απουσιάζων στο Μαξικό Α. Παπανδρέου, ο κ. Λιβανός — για να ενοχοποιηθεί και ο Π. Κωνσταντίνου — ή και ο αριστόκομος στο νοσοκομείο κ. Κουτσούγιαργας!...

Αλλά είναι γνωστό και στα μικρά παιδιά ότι ο κ. Ζιγδής από τη φύση του δεν είναι σκυωρός. Υπήρξε και είναι περήφανος και υπέθλιτος πολιτικός άνδρας, που λέει αδέσιακτα τη γνώμη του — άσχετα αν αυτή είναι ευχάριστη ή δυσάρεστη στους ακροατές του. Και τα μικρά γνωρίζουν ότι δεν μπορεί ο κ. Ζιγδής

να γίνει ανεργούμενο κινητός και μόνον η μαρτία του Τύπου της Δεξιάς μπορεί να του αποδώσει το χαρακτηριστικό αυτό.

4) Για να υποστηρίξουν τις εναντίον του κ. Ζιγδή όψεις οι κοινωλιεφόροι του Τύπου αυτού καταπλήσσουν τον αναγνώστη με την ικανότητά τους παραποίησης των γεγονότων και προ-σβολής της λογικής και της κοινής νοημοσύνης.

Έτσι, εμφάνισαν τον κ. Ζιγδή ότι «απέκρυψε σε κάποιες του ΠΑΣΟΚ» διότι ο κατηγορούμενος ούτε ήθος έχει ούτε πολιτική υπό-σταση. Όλα αυτά τα οφείλει στο ΠΑΣΟΚ που τον έκανε βου-λευτή και γι' αυτό είναι υποχρεωμένος να συμμετέχει ακόμα και σε θλιβερές σκευωρίες!...

Η συμπαράταξη (συνεργασία) ΠΑΣΟΚ-ΕΔΗΚ στις τελευταίες εκλογές ήταν μειωτική για την ΕΔΗΚ!... Ήταν κομμοφλο-ρισμένη προσχώρηση στο ΠΑΣΟΚ!... Η ΕΔΗΚ δεν προσέφερε τίποτα από απόψεως ψήφων στο ΠΑΣΟΚ. Δεν είχε καμία επι-ρροή στους κεντρικούς ψηφοφόρους... Και αυτό όταν όλος ο κό-σμος γνωρίζει ότι το αντίθετο συνέβη και ότι πολλές έδρες δια-τήρησε το ΠΑΣΟΚ αποκλειστικά και μόνον λόγω της συμπα-ράταξης με την ΕΔΗΚ.

Τέτοιον διανοητικού επιπέδου επικρίσεις χαρακτηρίζουν τη νοοτροπία της ηγεσίας της ΝΔ και των οργάνων της.

5) Το κομμάτι στην όλη υπόθεση είναι ότι όταν ο κ. Παπαν-δρέου, για να αντρείψει τις περί σκευωρίας ανοησίες του δεξιού Τύπου, προσπάθησε να καλέσει τον κ. Καραμανλή λέγοντας ότι ο κ. Επταβίτ είναι «αναξιόπιστη πηγή πληροφοριών για κάθε Έλληνα», έσπευσαν να ανακηρύξουν τον κ. Επταβίτ «εθνικό σωεργάτη» μόλις αυτός τους έκανε τη χάρη να μη δημοσιοποιεί αμέσως, όπως απαιτούσε με τις πρώτες του δηλώσεις, τα «αντι-πίσημα» πρακτικά των συνομιλιών του Μοντραί.

Αυτή είναι η συνείδηση της λογικής του φανερο- και κρυπτο-καραμανλικού Τύπου.

6) Απ' όλη αυτή την ιστορία μένει κενός κατάκλητος για τον πλοίο του υβρισολογίου του φανερο- και κρυπτο-καραμαν-λικού Τύπου. Η γλώσσα του είναι η γλώσσα των λαμπριών και των καταγωγίων χωρίς καμία αναστολή. Δεν υπήρξε όφρα, που να μην απευθύνει στον κ. Ζιγδή, διότι τόλμησε να αναφέρει το όνομα του «εθνάρχη» και «θεού» του!...

Και για μεν τις συντηρημένες μαινάδες δεν αξίζει ν' ασχολη-θεί κανείς περισσότερο. Ξεχωρίζει όμως κανείς δύο περιπτώ-σεις.

Η μία είναι της «δημοκρατικής» εφημερίδας που το Σάββατο της 7ης Αυγούστου κάλυψε την πρώτη της σελίδα με το περί-φημο: «Βόμβα Ζιγδή κατά Καραμανλή», και την επομένη, κατό-

πιν προφανώς άνωθεν... επισφραγίσας, έκανε στροφή 180 μοίρων, υβρίζοντας και χλευάζοντας τον κ. Ζίγη.

Συγκεκριμένο είναι επίσης το παράδειγμα της γηραιάς άρτιας της ευγενούς τέχνης της υποκρισίας, που περιύλουσε τον πρόεδρο της ΕΑΗΚ με ό,τι μπορούσε να συλλάβει η ευγενής διάνοια των κονδυλοφόρων της, με αποκορύφωμα να τον αποκαλέσει και «χυδαίος»...

7) Το επεισόδιο της επιστολής Ζίγη έχει και μίαν άλλη, σοβαρότερη ακόμα αξία. Αποτυπώνει την απόδειξη του πόσο είναι άρρωστο ένα σημαντικό τμήμα του ελληνικού Έθνους και πόσο χρειάζεται μια αποφασιστική πολιτική θεραπεία για την εξυγίανσή του. Διότι ο Έθνός αυτός δεν έχει άλλη αποστολή από το να σερβίρει στον ελληνικό λαό ψάδι, σιακωφοντίες και κακοήθειες, για να μην μπορεί να κρίνει τα γεγονότα από τα οποία εξαρτάται η τύχη του και να παρέμβει θέμα του εκάστοτε Μισοσία ή εθνάρχη της αρρεσκείας του!

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Ι. ΖΙΓΗ ΚΑΙ Ο ΑΘΗΝΑΓΓΟΣ ΤΥΠΟΣ

Ο συντηρητικός Έθνός κατηγορήσε από την αρχή τον πρόεδρο της ΕΑΗΚ σαν «αυθεντικό» του ΠΑΣΟΚ και συγκεκριμένα του προθιπουργού, που — ως συγκεκριθεί — βρισκόταν στο εξωτερικό!...

Ετη συνέχεια, όταν έγινε αντιληπτό ότι ο Προθιπουργός δεν έχει καμία ανάμιξη, επινοήθηκαν νέα ανόματα υποβολέων, λες και ο Ιωάννης Ζίγης υπήρξε ποτέ στη μακροχρόνια πολιτική σταδιοδρομία του υποχείριο οποιουδήποτε!... Αλλά αυτό δεν μπόρεσαν να το αναλογισθούν αυτοί οι κύριοι... Με τη... σειρά του, αναμειγμένος στην υπόθεση αναφέρθηκε από τον «Ελεύθερο Έθνός» ο ανεξάρτητος βουλευτής κ. Λιβανός, προφανώς για να ανακατέψουν τον θείο του τ. προθιπουργό Παναγιώτη Καλλιόπουλο.

Καθώς κατέρρευσε η ιστορία Λιβανού, τη σκυτάλη πήρε η ανεντιαιτικά αριστερή «Λογία», όπου προβλήθηκε ο ισχυρισμός ότι «τη δουλειά έπλησαν επάνω τους της καλαιοκομματικής πτέρυγας του ΠΑΣΟΚ και ανεξάρτητοι κεντρογενείς, προξάρχοι του κ. Κουτσόγιωργα». Φυσικά, την επομένη ο δεξιός Έθνός υιοθέτησε την «εκδοχή Κουτσόγιωργα», παρά τις κυβερνητικές διαφεύσεις για τα «μυστήρια»!

Όλα αυτά γιατί ορισμένοι κονδυλοφόροι δεν επιθυμούν να αντικρίσουν την πραγματικότητα του ηθικού αναστήματος του προέδρου της ΕΑΗΚ!

Τα κοσμητικά επίθετα και οι χαρακτηρισμοί που έδωσε ο

φιλοσοφικώς Τύπος στον κ. Ζίγδη, χαρακτηριστικά των συντακτών τους, πρέπει να αναφερθούν εδώ για να γνωρίζει ο δημοκρατικός λαός την ποιότητα της ελληνικής δημοσιογραφίας.

1. ΟΙ ΝΕΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«Ακρόπολις»: Αρχικά, η «Ακρόπολις» μίλησε για «κατόντημα Ζίγδη» και «λασπολογία», και την επομένη πρόβαλε το ψέμα ότι ο κ. Ζίγδης ήταν ο μόνος, που αντιμετώπισε σε υποβολή πρότασης του κ. Μαύρου για Εξεταστική Επιτροπή. Δεν εξήγησε, βέβαια, στους αναγνώστες της η καλή εφημερίδα ότι ο κ. Ζίγδης είχε ταχθεί υπέρ της παραπομπής της υπόθεσης στη Δικαιοσύνη σαν προσηφορότερη λύση. Τις επόμενες ημέρες, φιλοξένησε αρκετά λοιδορικά άρθρια κατά Ζίγδη, για να φθάσει στο αποκορύφωμά της στις 17.8.86, όπου ο κ. Ζίγδης χαρακτηρίζεται «ιδιόρρυθμος», «αποτυχημένος πολιτικός», «αρχηγός σφραγίδας», «εγκυβερνητικός γέρος» και άλλα σχετικά.

«Καθημερινή»: Συνταγωνιζόμενη την προηγούμενη, η εφημερίδα της κυρίας Βλάχου μίλησε για... «βλακώδη ιστορία», «επιτίμηση μετ' επισημίων», και περιορίστηκε ακόμα σε λίγα λοιδορικά σχόλια κατά Ζίγδη — «ευνδαίος» κ.λπ.

«Απογευματινή»: Η περίοδη αυτή εφημερίδα της Δελιάς το έβαλε, όπως και οι άλλες συντηρητικές εφημερίδες, με τη «σκωρία» του ΠΑΣΟΚ» και όταν ο ισχυρισμός κατέπεσε, άρχισε τις λοιδορίες κατά Ζίγδη μιλώντας για «νέο παραλήρημα», «πολιτικό ρετρό», «χαριστική βολή από Ανδρέας», για να φθάσει στο αποκορύφωμά του «αρχηγού άνευ οπαδών», «βλιβερού λειψάνου», «ο μη έχων πού την κεφαλήν κλίνει» κ.ο.κ.

«Βραδινή»: Η εφημερίδα αυτή δεν υπήρξε φοιδαλή σε αντικυβερνητικούς ισχυρισμούς και σε προσωπικές επιθέσεις κατά Ζίγδη. Στην αρχή, χαρακτήρισε ως «αναπαραγωγή τουρκικής προπαγάνδας» την υπογράμμιση της ανάγκης απάντησης στους ισχυρισμούς Ετσιβίτ από τον κ. Ζίγδη, για να περάσει αμέσως στη μεγαλοσχημόνα κλιτική καταγγελία «Αίσχος, λασπολόγιο!», και να αναφερθεί σε «οργανωμένο χέδιο με προώθηση τον κ. Ζίγδη». Το αποκορύφωμα του νταλιρίου της «Βραδινής» ήλθε στις 14.8.86, όπου ο κ. Ζίγδης ονομάστηκε... «γραφικός παλαιοκλήσιος», «αμετανόητος και λάβρος», «μοχλός σκωρίας», και συγκρίστηκε μετά το Δεκαπενταύγουστο με τους καλόηχους χαρακτηρισμούς... «καταγέλαστος», «φερόμενος» κ.λπ. Τον κατηγορήσαν, επίσης, για «σύμπλεγμα κατωτερότητας», «ηθική κατάπτωση», «εθνική αδιαφορία» κ.ο.κ.

«Ελεύθερος Τύπος»: Απολυτιστικός σε χαρακτηρισμούς και συκοφαντίες ο ΕΤ, αποκάλεσε τον πρόεδρο της ΕΑΗΚ «γραφείο δημοσίων σχέσεων του Εταερίτη», «Ηρόδοτο», ανακάλυψε «κόμπλεξ κατωπρότητας» προς τον κ. Καραμανλή των κκ. Ζιγδή, Μαιμού, και του Π. Κωνσταντίνου, ανέμαζε τον βουλευτή κ. Λιβανό στην πρωτοβουλία Ζιγδή και, βέβαια, όπως και ο υπόλοιπος Τύπος, χρησιμοποιείται αρκετές γελοιογραφίες.

«Μισσημβρινή»: Δεν αποτελείται, οποσδήποτε, εξαίρεση η «Μισσημβρινή» στον κανόνα του δεξιού Τύπου. Πολλές γελοιογραφίες, πολλά κοσμητικά επίθετα και χαρακτηρισμοί, όπως ο Ζιγδής «φριξίει», «συκοφαντεί», «στρωφοδικεί», «έχει αβυσσαλώδη πολιτικό πάθος», «κρίος» κ.λπ.

2. ΟΙ... ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ

Ας προχωρήσουμε, όμως, στις «δημοκρατικές» λεγόμενες εφημερίδες, πολλές από τις οποίες υπερέσπισαν πολύ «έξυπνα» τον κ. Καραμανλή.

«Ελευθεροτυπία»: «Βόμβα Ζιγδή» έγραψε στην πρώτη σελίδα του φύλλου της 9.8.86 η εφημερίδα που «στηρίζει την Αλλαγή και αλέγει την εξουσία», για να αλλάξει στάση από την επόμενη ημέρα, χαρακτηρίζοντας «έκθετος» τον κ. Ζιγδή, μιλώντας για «αβυσσότητα Ζιγδή», «ηγεία εν Ελλάδι» κ.λπ. Κρίμα για αρθρογράφους σαν τους κκ. Αγγελόπουλο, Μαιμού, Λικωαρδουπόλου, Καρζή και Μουσαφάτα...

«Τα Νέα»: «Σάλος για Καραμανλή», στο πρωτοσέλιδο της 9.8.86 για να αλλάξει διακριτικά στάση τις επόμενες ημέρες προς μια παράξενη ένοχη ουδετερότητα.

«Το Βήμα» (της Κυριακής): Ξεκίνησε από την ουδέτερη παράθεση στοιχείων για να φθάσει στο... «πολύς θόρυβος για το τίποτα», «άστοχη και ατυχής η επιστολή Ζιγδή», «ατυχής ενέργεια» κ.λπ. Όλα αυτά με την κάλυψη «καθαίρων» δημοσιογραφικών αναλύσεων...

3. ΑΡΙΣΤΕΡΕΣ ΚΑΙ... ΑΡΙΣΤΕΡΙΖΟΥΣΕΣ

«Η Πρώτη»: Η εφημερίδα αυτή κράτησε επαμφοτερίζουσα στάση στα όρια της ουδετερότητας, όπου κινήθηκαν άλλωστε και τα δύο κομμουνιστικά κόμματα από επίσημη άποψη. Έτσι, αναρωτήθηκε «γιατί κατηγορούν τον κ. Καραμανλή ότι αποδέχθηκε τον "Αιτίλα Γ" και τον απαλλάσσουν για τα εγκλήματα των συμφωνιών της Ζυρίχης και του Λονδίνου, κατηγορώντας τον για μια απερισκεπτή φρόνη», ρωτώντας επίσης αν αυτό είναι «αποκρυσία ή καιροσκοπισμός»...

Ξεχνά, όμως, η καλή εφημερίδα ότι δεν είναι εύκολο να ξεχαστούν οι Ζυρίχες και τα Λονδίνα, όσο υπάρχουν άνθρωποι να σηκώσουν το ανάστημά τους απέναντι στο καταστημένο, άνθρωποι που δεν υποκρίνονται και δεν κειροσκοπούν!...

Στη συνέχεια, η «Πρώτη» υποπτεύθηκε σχέδιο Ανδρέα για μετάβαση στην Προεδρία, για να ακολουθήσει ο κ. Μ. Ζοϊβελος και να αποκαλέσει τον κ. Ζήδη «δοξόετο ήπιο μιας μηδενιστικής πολιτικής»...

«Ριζοσπάστης»: Η κριτική εφημερίδα του ΚΚΕ κράτησε επιφυλακτική και ουδέτερη προς θετική προς τον κ. Καραμανλή στάση, αξιολογώντας την πρωτοβουλία Ζήδη σαν στοιχείο «αποπροσανατολισμού πολλαπλής χρήσης».

«Αυγή»: Δυσκολεύτηκε στην αρχή η «Αυγή» να κρύψει το φιλοκαραμανλικό της πρόσωπο, αλλά δεν τα κατάφερε μέχρι τέλος. Έτσι, κατηγορήσε τον κ. Ζήδη ότι καταφέρεται «εναντίον πάντων», ότι «ο επιρριμμένος Ζήδης προκαλεί κραδασμούς σε ΠΑΣΟΚ-ΝΔ», ότι «είναι ακόμα στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '60 και επινύχσε την ανέμμιξη Κοινοβουλευτισμού στη «βουλαία»!... Τα σχέδια περιτεύουν...

4. ΟΙ ΑΚΡΟΔΕΞΙΕΣ

«Ελεύθερη Ώρα»: Φιλοβασιλική και αντικαραμανλική η εφημερίδα αυτή, όπως ήταν φυσικό, κατηγορήσε πάλι τον κ. Καραμανλή για «προδοσία». Δεν θέλησε όμως να της... αμφισβητηθούν τα πρωτόνια του αντικαραμανλισμού!

«Εστία»: Η «Εστία», πάντα «αστεία», δεν μπόρεσε να αποφασίσει τι στάση να πάρει...

Αφήσαμε για το τέλος τις δύο εφημερίδες που κράτησαν τόση στάση απέναντι στην ΕΑΗΚ και την αλήθεια.

5. ΟΙ ΣΥΝΕΠΙΕΣ

«Δημοκρατικός Λόγος»: Ο ΔΛ υπήρξε μια δημοκρατική εφημερίδα, που δεν τα γύρισε την επόμενη ημέρα... Υπεράσπισε τον πρωθυπουργό και τον κ. Ζήδη από τις λοιδορίες και τις όβριες της Δελιάς και του Τύπου της.

«Αυριανή»: Δέχθηκε τα ομαδικά πυρά του φιλοκαραμανλικού Τύπου, γιατί δεν υπέστειλε τον αγώνα για τη διακρίβωση της αλήθειας.

Η εφημερίδα αυτή υπεράσπισε και πρόβαλε θαυμάσια τις θέσεις της ΕΑΗΚ και του προέδρου της. Τη δήλωση Παπανδρέου τη θεώρησε «σεγαροχάρτι στον Καραμανλή», που γνώρισε τη «λαϊκή κατακραυγή». Στην «Αυριανή» δημοσιεύτηκε το καλύτερο, ουσιαστικότερο και μετριοπαθέστερο άρθρο που γράφτηκε

όλο αυτό το διάστημα στον Τύπο, του κ. Κ. Βοσκορίτη, όποιος
όφρας κατά Ζίγη τις χαρακτηρίσει «χυδαία επίθεση σπύλα-
σης!»...

III. Η ΛΕΠΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Παρακολούθησα με ιδιαίτερη προσοχή τις εργασίες της Επιτροπής από τις συζητήσεις της Βουλής, τις επίσημες ανακοινώσεις και τον Τύπο. Και κάθε φορά που διαπίστωνα κάποιο πρόβλημα, φρόντιζα η Επιτροπή να έχει τις απόψεις μου με επιστολές, που απηύθυνα προς τον πρόεδρό της κ. Χρήστο Μπισουγιάννη, ή με ανακοινώσεις στον Τύπο.

Παραθέτουμε τις επιστολές-ακοινώσεις αυτές για την πληρέστερη ενημέρωση του αναγνώστη.

1. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Λόγω των περιέργων απόψεων, που διατυπώθηκαν ειδικά μετά τη σύσταση της Επιτροπής, έδωσα στη δημοσιότητα τις ακόλουθες δηλώσεις (24.2.1986):

«Επειδή η δημοσίευση των πρακτικών της Βουλής για την αποφασισθείσα σύσταση Εξεταστικής Επιτροπής για το Κυπριακό δημοόργησε ορισμένες παρανοήσεις και οπισσώδηποτε ασφαλισμένες εντύπώσεις, νομίζω ότι επιβάλλεται να γίνουν οι ακόλουθες διακρινίσεις:

Πρώτον: Όπως υποστήριξα στη Βουλή, η σύσταση Εξεταστικής Επιτροπής για το Κυπριακό (αρ. 27 του Κανονισμού του Σώματος) δεν μπορεί να οδηγήσει παρά μόνον στον καταλογισμό πολιτικών ευθύνων. Αποκλείεται να καταλογιστεί και ποινικές ευθύνες. Και τούτο διότι με τον ισχύοντα περί ευθύνων υπουργών χουντικό νόμο ΝΔ 802/31 — 12/1.1.1971, όπως τροποποιήθηκε από τη συντακτική πράξη 5/30.1.1974, έχουν παραγραφεί όλα τα ποινικά αδικήματα. Οι χουντικές διατάξεις, εξάλλου, δεν περιλαμβάνουν ποινική ευθύνη των υπουργών και των συνεργατών τους για πράξεις αμελείας. Έτσι, ποινικές κυρώσεις κατά των υπευθύνων της Κυπριακής Τραγωδίας δεν μπορούν να προκύψουν από το έργο της υπό σύσταση Εξεταστικής Επιτροπής.

Η Επιτροπή, εξάλλου, πρέπει να περιοριστεί την κρίσιμη περίοδο του Ιουλίου-Αυγούστου 1974, διότι, εάν επεκταθεί στη διερεύνηση όλων των πτυχών του Κυπριακού προβλήματος, δεν θα καταλήξει ποτέ σε πόρισμα...»

Δεύτερον: Η απόφαση του υπουργικού συμβουλίου της 7.3.75

αυστάσει την ποινική δίωξη των μηρυθίντων αξιωματικών από ιδιώτες για την εγκληματική δράση τους στην Κύπρο κατά την υπό εξέταση περίοδο (Ιούλιος-Αύγουστος '74). Η απόφαση αυτή του υπουργικού συμβουλίου πρέπει σήμερα να ανακληθεί, εάν θέλουμε να προχωρήσει η ποινική δίωξη.

Τρίτον: Η ανωτέρα απόφαση του υπουργικού συμβουλίου περιέλαβε στην αναστολή της ποινικής δίωξης και εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου, όπως οι κλοπές, οι ληστείες, οι φόνοι ιδιωτών, που δεν αναμείχθηκαν καθόλου στα γεγονότα. Με την ανεπίτρεπτη αυτή απόκλιση της αποφάσεως εκείνης έμειναν άνυτοι ικανοποιήσεως και τα θέματα ενεργειών, που είναι εγκληματικές κατά το κοινό Ποινικό Δίκαιο.

Τέταρτον: Με βάση την παραπάνω απόφαση του υπουργικού συμβουλίου, ο τότε υπουργός Εθνικής Αμύνης κ. Αβέρωφ ανέστειλε και την προκαταρκτική εξέταση την οποία διενεργούσε ο τότε ταξίαρχος του Δικαστικού των Ενόπλιων Δυνάμεων κ. Μπαλάς, κατόπιν μηνύσεως του δικηγόρου κ. Αλφαντάκη κατά της ηγεσίας των Ενόπλιων Δυνάμεων της χούντικής περιόδου.

Η ενέργεια αυτή του κ. Αβέρωφ ήταν σαφώς παράνομη, διότι αναστολή της ποινικής διώξεως δεν σημαίνει κατά τον νόμο και αναστολή της προκαταρκτικής εξέτασης. Εάν αφήνεται ο κ. Μπαλάς και οι υπαγγελοί Προποδικοί, που ενεργούσαν προκαταρκτικές εξετάσεις, βάσει των μηνύσεων που υπεβλήθησαν το 1974, να ολοκληρώσουν το έργο τους, θα είχαμε σήμερα τουλάχιστον μια σαφή εικόνα της προδοσίας και της τραγωδίας της Κύπρου.

Νομίζω ότι επιβάλλεται να δοθεί χωρίς καθυστέρηση εντολή στα αρμόδια ανακριτικά όργανα των Υπουργείων Εθνικής Αμύνης και Δικαιοσύνης να ολοκληρώσουν το έργο τους, που διακόπηκε από την παράνομη παρέμβαση του κ. Αβέρωφ.

Πέμπτον: Για την εξυπηρέτηση του έργου τόσο της Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής όσο και των ανακριτικών αρχών, νομίζουμε ότι επιβάλλεται να ανασταθούν στα υπουργεία Εθνικής Αμύνης, Εξωτερικών και Δημοσίας Τάξεως μερικές επιτροπές 2 ή 3 ειδικών προσώπων, που θα ασχοληθούν με τη διερεύνηση των αρχαίων τους.

Αυτός είναι ο επιβαλλόμενος τρόπος ενέργειας, εάν θέλουμε κάποτε να φθάσουμε όχι μόνο στην αντικαταρκτική γνώση των γεγονότων, αλλά και στον δίκαιο καταλογισμό των πολιτικών και ποινικών αθλητών της μεγάλης αυτής υπόθεσης.

Δεν επιτρέπεται και τη φορά αυτή, ενουνεύδητα ή από αμέλεια, να συντηρήσουμε στη συγκάλυψη της προδοσίας, αλλά και της εκτάσεως της τραγωδίας του κυπριακού Ελληνισμού την

περίοδο του Ιουλίου-Αυγούστου 1974».

2. ΟΙ ΕΝΟΠΛΙΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ «ΑΤΤΙΛΑ» I ΚΑΙ II

α) Στις 29.5.1986, κατέθεσα στη Βουλή και έστειλα στην Εξεταστική Επιτροπή αναφορά του στρατηγού κ. Α. Διακκαρά με τίτλο: «Συμμετοχή των αγγλικών Ενόπλιων Δυνάμεων στη στρατιωτική εισβολή της Τουρκίας εις Κύπρο».

β) Στις 23.3.1987, εξάλλου, απέστειλα στον πρόεδρο της Εξεταστικής Επιτροπής έκθεση ανώτατου στρατιωτικού ε.α.* για τη στρατιωτική αντιμετώπιση της εισβολής του «Αττίλα» I και II από τη χούντα και την κυβέρνηση της «Εθνικής Ενότητας».

Το περιεχόμενο της έκθεσης αυτής περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο «Αβέρωφ», που προηγήθηκε.

3. ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ

α) Η απόφαση της Εξεταστικής Επιτροπής να μην επιτρέπεται στους μάρτυρες να αναφέρονται στη δράση πολιτικών προσώπων σχετικά με την Κυπριακή Τραγωδία δημοσίευσε διάφορες φήμες περί συγκεκριμένου μεταβολής της αποστολής της.

Για τον λόγο αυτόν απέστειλα στις 24.11.1986 προς τον πρόεδρο της Επιτροπής τις ακόλουθες απόψεις:

«Στις χθεσινές ομημερίδες διάβασα — σας ομολογώ με πολλή έκπληξη — ότι η Επιτροπή σας αποφάσισε κατά πλειοψηφία “να μην επιτρέψει απαντήσεις εξεταζομένων, που αναφέρονται σε πολιτικά πρόσωπα”.

Πιστώω ότι η πληροφορία αυτή δεν είναι ακριβής, διότι μια τέτοια απόφαση μεταβάλλει σχεδόν πλήρως την αποστολή της Επιτροπής σας, η οποία συνίσταται στην “έρευνα, συγκέντρωση και αξιολόγηση των στοιχείων της υπόθεσης της Κυπριακής Τραγωδίας... σύμφωνα με την αναφερόμενη στο πόρισμα πρόταση των βουλευτών”. (Απόφαση Βουλής της 21ης Φεβρουαρίου '86).

Η πρόταση των βουλευτών, εξάλλου, καθορίζει ότι “το άνοιγμα του Φακέλου της Κύπρου (είναι αναγκαίο) για να πληροφρηθεί ο ελληνικός και ο κυπριακός λαός ποιοι είναι οι υπεύθυνοι για την Κυπριακή Τραγωδία”. Και πιο συγκεκριμένα: “α) Για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εκδηλώθηκε και ολοκληρώθηκε το εγκληματικό αυτό πραξικόπημα στην Ελλάδα και στην Κύπρο, β) Για όλα τα θέματα που συνδέονται μαζί του (μέχρι)... την ανακήρυξη του ψευδοκράτους του κ. Ντενκτάς”.

* Τον τίτλο ε.α. Κ. Ισοδύναμο.

(Πρόταση βουλευτών του ΠΑΣΟΚ της 17.2.86).

Τα προς διερεύνηση γεγονότα, επομένως, δεν είναι μόνον εκείνα για τα οποία βαρύνεται το δικτατορικό καθεστώς (πραξικόπημα και "Αττίλας Γ"), αλλά και όλα όσα επακολούθησαν μέχρι την ανακήρυξη του ψευδοκράτους του Ντενκτάς.

Η δεύτερη κατηγορία των γεγονότων συντελέστηκε όχι από τη δικτατορική κυβέρνηση, αλλά από πολιτικές. Και το πραξικόπημα, όμως, και ο "Αττίλας Γ", σύμφωνα με πολλές φήμες, δεν έγιναν αποκλειστικά από τα όργανα της δικτατορίας, αλλά υπήρξαν και διασυνδεδετισ πολιτικών.

Εάν, επομένως, οι μάρτυρες δεν μπορούν να καταθέσουν για τον ρόλο των πολιτικών, που τυχόν γνωρίζουν, στις διάφορες φάσεις της Κυπριακής Τραγωδίας (κατάθεση Παλαΐνη για διαβήματα Αβέρωφ προς στρατηγό Γκιζίκη στις 23.7.74), τότε ο σκοπός της συστάσεως της Επιτροπής σας ματαιώνεται κατά απαρίδεκτο τρόπο.

Για τους λόγους αυτούς, θα σας παρακαλέσω να με ενημερώσετε πάνω σ' αυτές τις πληροφορίες του Τύπου, διότι — εάν πράγματι έχει ληφθεί απόφαση συν αυτή που προαναφέρεται — είναι άκυρη, γιατί κείται έξω από τα πλαίσια που καθόρισε συγκεκριμένα η Βουλή για την Επιτροπή σας.

Θα σας είπα, επομένως, ευγνώμων για μία όσο το δυνατόν συντομότερη απάντησή.

β) Στις 27.3.1987, εξάλλου, άσπυλα και πάλι στον πρόεδρο της Επιτροπής την ακόλουθη επιστολή:

«Ευθίς μετά την επιστροφή μου από το Συνέδριο των Αποδήμων της Αυστραλίας, πληροφορήθηκα ότι κατά την εμβόλιμη συνεδρίαση της Επιτροπής σας, την 3η τέχ., θα αποφασιστεί ποιοι θα κληθούν να καταθέσουν για τον "Αττίλα Β", που είναι η αδικοχότερη σταγή της Κυπριακής Τραγωδίας.

Κατά την αντίληψή μου, όπως και κάθε αντικειμενικού μελετητή των γεγονότων, πρέπει χωρίς καμία αμφιβολία να κληθούν πρώτοι εκείνοι που διαχειρίστηκαν το Κυπριακό επί κυβερνητικού επιπέδου. Αυτοί είναι οι μόνοι που θα καταθέσουν επί πραγματικών γεγονότων, τα οποία οδήγησαν στην αύξηση της κατεχόμενης από τους Τούρκους επιφάνειας της Κύπρου από 2,5% σε 37,5%.

Προβάλλεται από μερικούς η άποψη ότι μια τέτοια κλήτευση θα αποτελέσει μειωτική για τους ανωτέρω ενέργεια. Η άποψη αυτή είναι προφανώς αδικαιολόγητη. Αρκεί προς αντίκρουση της να αναφερθεί η περίπτωση του προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών κ. Ρόναλντ Ρέγκαν, ο οποίος για το σκάνδαλο Ιράν-γκιφτ έσπευσε επανειλημμένα ο ίδιος να παρουσιαστεί και να

καταθέσει ενώπιόν της Επιτροπής της Γερουσίας στην οποία ανετίθη η διερεύνηση της υπόθεσης. Ο κ. Ρέγκαν είναι ο εν ενεργεία ανώτατος άρχων των ΗΠΑ, ο διαχειριζόμενος υπεύθυνα τη διακυβέρνηση της χώρας του.

4. Η ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΘΕΝΤΩΝ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 23η ΙΟΥΛΙΟΥ 1974

Στις 15.5.1987, έκανα τις ακόλουθες δηλώσεις:

«Η Εξεταστική Επιτροπή για το Κυπριακό συστήθηκε με την απόφαση της Βουλής της 21/2/1986 "για να πληροφορηθεί ο ελληνικός λαός και ο κυπριακός Ελληνισμός ποιοι είναι οι υπεύθυνοι για την κυπριακή τραγωδία". Σύμφωνα εξάλλου με την πρόταση των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, ύστερα από την οποία συστάθηκε, αντικείμενο της εξεταστικής έρευνας της Επιτροπής είναι "το εγκληματικό προζυκισίματά κατά του Μασκαρίτου, οι τραγικές του συνέπειες — η εισβολή του "Απίθα" στην Κύπρο, η κατάληψη και η κατοχή του 37,5% των εδαφών του ανεξάρτητου κράτους της Κυπριακής Δημοκρατίας, η εξαφάνιση 2.000 ομήρων, οι 200.000 πρόσφυγες και η ανακήρυξη του ψευδοκράτους του Ντενκτάς, η ιταμή προσπάθεια νομιμοποίησής τους" κτλ.

Οι εργασίες της Επιτροπής έχουν περιοριστεί μέχρι σήμερα στα θέματα του προζυκισίματος και του "Απίθα Ι". Όλες οι άλλες πτυχές του δράματος δεν έχουν διερευνηθεί. Για τούτο αναμενόταν από τον ελληνικό λαό και τον κυπριακό Ελληνισμό, που έχουν το "ακατάλυτο δικαίωμα να πληροφορηθούν και να βεβαιωθούν" πάνω και στις υπόλοιπες πτυχές της τραγωδίας, ότι θα εκαλούντο και οι διαχειρισθέντες την εξουσία μετά τις 23 Ιουλίου 1974 να καταθέσουν πώς και γιατί η τουρκοική κατοχή επεκτάθηκε την περίοδο αυτή από 2,5% σε 37,5% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας και πώς φθάσαμε στην ανακήρυξη του ψευδοκράτους του Ντενκτάς κτλ.

Περαιτέρω, η Επιτροπή με χθεσινή της απόφαση δεν θα κληθείσει, όπως έγινε μέχρι σήμερα για όλους τους μάρτυρες, την ηγεσία της κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας", αλλά στον μιν κ. Καραμανλή θα σταλεί επιστολή του προέδρου της, με την οποία θα καλείται να εκθέσει — και όχι με προσωπική κατεύθυνση — τη γνώμη του για όσα προηγήθηκαν και ακολούθησαν την εθνική συμφωνία. Οι δε κκ. Αβέρωφ και Μαύρος θα παρακληθούν να καταθέσουν προσωπικά στην Επιτροπή τις μαρτυρίες τους και τις απόψεις τους. Για κανέναν από αυτούς δεν θα αποσταλεί μέσω του εισαγγελέα κλήση να καταθέ-

σπον, όπως έγινε για όλους τους άλλους μάρτυρες, μέχρι σήμερα, σύμφωνα με το άρθρο 27 του Κανονισμού της Βουλής.

Η διαφορετική μεταχείριση αυτήν που διαχειρίστηκαν την εξουσία μετά την 23η Ιουλίου 1974 αποτελεί προφανή παραβίαση και του Κανονισμού της Βουλής, αλλά και της περί της ισότητας των Ελλήνων συνταγματικής διάταξης. Φαίνεται ότι, κάτω από τον εκβιασμό των βουλευτών της ΝΔ, που απειλούσαν αποχώρηση από αυτήν, εάν κλητευόταν ο κ. Κ. Καραμανλής, η Επιτροπή προσχώρησε στο δόγμα του Όργουελ "Όλοι είναι ίσοι, αλλά μερικοί είναι πιο ίσοι από τους άλλους"!

Βέβαια, η Επιτροπή, με τον τρόπο αυτόν, δημιουργεί μεγάλες αμφιβολίες όσον αφορά την ικανότητά της να ανταποκριθεί στη μεγάλη αποστολή για την οποία συνστάθη. Ελπίζουμε ότι η απόφαση αυτή είναι τακτικός ελιγμός και ότι τελικά δεν θα παραβιαστούν οι συνταγματικοί κανόνες για την επιδίωξή της. Πρέπει να σημειωθεί τέλος, ότι η απόφαση της Επιτροπής μεταθέτει το βάρος της εκτέλεσως προέβλου εθνικού καθήκοντος στους κκ. Καραμανλή, Αβέρωφ και Κίσιαρο.

Ελπίζουμε και ευχόμαστε να ανταληφθούν την υποχρέωσή τους αυτή διότι διαφορετικά θα έχουμε την απαρχή "νέων δεινών" στις πολιτικές εξελίξεις.

5. Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΟΥ ΝΑ ΚΑΤΑΘΕΣΩ Ο ΙΔΙΟΣ

Μετά την επιστολή του κ. Κ. Καραμανλή για τον «Αττίλα Β» και την κατάθεση του Ε. Αβέρωφ, θεώρησα υποχρέωσή μου να δώσω στη δημοσιότητα το γράμμα που έστειλα στον πρόεδρο της Επιτροπής, με ημερομηνία 12.6.1987.

«Με την επιστολή μου της 27/3/87 σας απέστειλα αντίγραφο μελέτης ανέκδοτου αξιωματικού των Ενόπλων Δυνάμεων ε.σ. η οποία αναλύει λεπτομερώς το τεράστιο θέμα της μη αποστολής οποιασδήποτε στρατιωτικής ενίσχυσης στη μαχόμενη Κύπρο καθ' όλη την περίοδο από 24.7.74 έως 14.8.74, όταν πραγματοποιήθηκε ο "Αττίλας Β".

Ελπίζω να είχατε την καλοσύνη να κοινοποιήσετε τη μελέτη αυτή στα μέλη της Επιτροπής, διότι αποτελεί αποστοματική απάντηση στους ισχυρισμούς του κ. Αβέρωφ για το αδύνατον, δήθεν, της αποστολής στρατιωτικής βοήθειας στην Κύπρο από την ημέρα που ανέλαβε την εξουσία η λεγομένη κυβέρνηση "Εθνικής Ενότητας".

Πριν κλείσω την παρούσα, θεωρώ καθήκον μου να επαναλάβω την πρόταση την οποία σας διατύπωσα προφορικά στο παρελθόν, να κληθεί από την Επιτροπή σας και να καταθέσω πάνω στο μεγάλο εθνικό θέμα. Νομίζω, πράγματι, ότι μπορώ να δώσω

στοιχεία, τα οποία θα την διευκολύνουν στη διαπόλιση του τελικού Πορίσματος της για τον αντικειμενικό καταλογισμό των ευθυνών της μεγαλύτερης μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνικής τραγωδίας».

6. Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΗΣ ΜΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Παρά τη σαφή διάταξη του Κανονισμού της Βουλής, η παραβίαση του απορρήτου των εργασιών της Επιτροπής από τους μάρτυρες και τα μέλη της υπήρξε συνεχής. Σχεδόν όλοι οι μάρτυρες μετά την κατάθεσή τους διαχέτιζαν στον Τύπο τα σπουδαιότερα σημεία της, που ήθελαν να προβληθούν από αυτόν.

Το μέλος της Επιτροπής Διονύσιος Λιβανός τιμαρτήθηκε στις 18 Ιουνίου με αποβολή από την Επιτροπή, επειδή έδωσε στον Τύπο ορισμένα πρακτικά. Και τούτο γιατί έπρεπε να απαντήσει σε ανακριβείς εναντίον του κατηγορίες, που δημοσιεύτηκαν, επίσης, στον Τύπο.

Ο Πρόεδρος της Βουλής κ. Γ. Αλευράς ζήτησε με επιστολή του να εκφράσω την άποψή μου επί του θέματος. Η απάντησή μου, στις 19.6.67, ήταν η ακόλουθη:

«Απαντώντας στην επιστολή σας 18ης τρέχ. θεωρώ αναγκαίο τον επαναδιορισμό του κ. Δ. Λιβανού στην Επιτροπή Κύπρου για την ανεπιδέσμη ολοκλήρωση της εθνικής αποστολής της».

7. ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ 3.8.1974 ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΑΡΧΩΝ

α) Η δημοσίευση στο «Καλάμι» στις 25.6.1967 της απόρρητης έκθεσης της χουντικής ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων στις 3.8.1974 προς τον Αβέρωφ προκάλεσε την παρακάτω δήλωσή μου, στις 25.6.1967:

«Οι αποκαλύψεις, που έκανε χθες το "Καλάμι", για τους υπευθύνους της τραγωδίας της Κύπρου είναι πράγματα συγκλονιστικά».

Το δημοσιευόμενο "απόρρητο υπόμνημα" της 3ης Αυγούστου 1975 — των τεσσάρων Αρχηγών των Επιτελείων προς τον τότε υπουργό Εθνικής Άμυνας κ. Ε. Αβέρωφ — αποτελεί την επισήμοτερη και ωμότερη ομολογία της προδοσίας εις βάρος της Κύπρου.

Οι τέσσερις αυτοί αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων πληροφορούν επίσημα τον τότε υπουργό Εθνικής Άμυνας ότι, πειθήνιοι στα κελεύσματα των κκ. Σίσκο, Τάσκα και των διοικητών του ΝΑΤΟ, εγκατέλειψαν αβοήθητη την Κύπρο από τις 19 Ιου-

λίαν — παραμονή του “Ατίλα Γ” — στη διάθεση των Τούρκων εισβολέων, με αποτέλεσμα τη σχετική επιτυχία της εισβολής, ενώ με τον συσχετισμό δυνάμεων που υπήρχε αυτή θα μπορούσε να καταλήξει σε όλεθρο των τουρκικών δυνάμεων.

Επιβεβαίωση των ανωτέρω αποτελεί και το άρθρο του αντι-στρατήγου κ.α. Ιωάννη Μπήτου που δημοσιεύθηκε στην “Καθημερινή” της 23ης Ιουνίου 1987.

Το καταπληκτικότερο, όμως, είναι ότι μετά την παραλαβή του υπονητήματος ο τότε υπουργός Εθνικής Άμυνας όχι μόνο δεν έστειλε τους ανάξιους αυτούς αξιωματικούς στο Στρατοδικείο, αλλά τους διατήρησε — για να συνεχίσουν, προφανώς, το “θεάρεστο” έργο τους — ως ηγεσία των Ενόπλιων Δυνάμεων, μέχρι της ολοκλήρωσης των σχεδίων των κκ. Κίσιιγκερ και Ετσέβι με τον “Ατίλα Π”.

Βέβαια, η καθήνη αυτή δεν είναι μόνον του κ. Αβέρωφ. Είναι ιδίως του τότε Πρωθυπουργού, αλλά και όλης της κυβέρνησης της λεγόμενης “Εθνικής Ενότητας”.

Κατά μοιραία σύμπτωση, στις 3 Αυγούστου 1974 επέστρεψα από τις ΗΠΑ, όπου βρισκόμουν από τον Μάρτιο του ίδιου έτους, διεξάγοντας έναν αμεύκτο αγώνα κατά του κ. Κίσιιγκερ και της χούντας. Επέστρεψα κομιστής μηνυμάτων προς την ελληνική κυβέρνηση από σημαντικούς πολιτικούς και στρατιωτικούς παράγοντες των ΗΠΑ, που αντιπολιτεύονταν τον κ. Κίσιιγκερ. Τα μηνύματα αυτά είχε την πρόθεση να διαβιβάσω προσωπικά προς τον πρωθυπουργό κ. Κ. Καραμανλή. Επειδή, όμως, το βράδυ της ίδιας ημέρας έπαθα έναν σοβαρό κλονισμό της υγείας μου, θεώρησα ως ευκαιρία την επίσκεψη που μου έκανε κατά τις 10.30 μ.μ. στο ξενοδοχείο μου ο αξιόμηστος Παν. Κανελλόπουλος, για να τον παρακαλέσω να τα διαβιβάσει το ίδιο βράδυ εκείνος στον Πρωθυπουργό.

Αντί, όμως, να κληθώ να ενημερώσω ο ίδιος τον Πρωθυπουργό, δόθηκε εντολή στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο και τον Τύπο “να μην αναφέρεται ούτε η φωνή ούτε η μορφή του Γιάννη Ζιγδή”. Και η εντολή αυτή τηρήθηκε μέχρι το 1985, όταν ο κ. Κ. Καραμανλής έκανε να είναι Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Σ’ όλα αυτά τα χρόνια, η κριτική που ασκούσα για την πολιτική των κυβερνήσεων της ΝΔ (για το Κυπριακό και το Αιγαίο, την Τουρκία, το ΝΑΤΟ και την ΕΟΚ) ή καλυπτόταν με σιγή ή εμφανιζόταν διαστρεβλωμένη ή ακόμα και ως προϊόν ενός δήθεν παθολογικού αντικαραμανλισμού!...

Μ’ αυτόν τον τρόπο επιχειρήθηκε η προγραφή μου από την πολιτική ζωή! Αλλά ήδη αποκαλύπτονται τα αίτια της ανόσιας αυτής συναμοσίας, για την οποία, όμως, δεν είναι ανάγκη να

επεκταθό σήμερα.

Αντίθετα, πρέπει να τονιστεί τοίχοι με όσα όρασε στο φως το "Καλάμι", η Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό είναι αδύνατον πια να μετατραπεί σε όργανο συγκάλυψης της αλήθειας για την Κυπριακή Τραγωδία, οποιουδήποτε και αν είναι οι εξωθεν επιρροές και οι τυχόν προσπάθειες απηρέσμου του έργου της.

β) Στις 27.6.1987, εξάλλου, έσπυλα στον πρόεδρο της Επιτροπής την ακόλουθη επιστολή:

«Τη δέησή μου για το απόρρητο υπόμνημα των τεσσάρων επιτελαρχών προς τον κ. Αβέρωφ έδωσα χθες στη δημοσιότητα, λόγω πολλών ανησυχητικών φημών για προσπάθειες να παρεμποδισθεί η Επιτροπή να εκτελέσει την εθνική αποστολή της.

Σήμερα, βλέπω στην "Καθημερινή" ότι οι φήμες αυτές έρχονται στη δημοσιότητα. Γράφει, πράγματι, η εφημερίδα (που μέχρι χθες σήκω στην κυρία η οποία σε συνέντευξή της προς τον Τούρκο δημοσιογράφο Ισπικί υποστήριξε ότι ο "Ατιλάς Ι είναι νόμιμος") ότι ο κ. Ζήνδος "έκδησε" για τον αντικαταρακμανισμό του και ότι "δεν θα καταθέσει στη Διακομματική επιτροπή για το Φάιτλετ της Κύπρου, σύμφωνα με απόφαση, που ελήφθη τις τελευταίες ημέρες".

Είναι γνωστό ότι τέτοια απόφαση δεν ελήφθη, και δεν είναι δυνατόν να ληφθεί από την Επιτροπή σας, Ελήφθη, προφανώς, από αμαρτωλά κέντρα αποφάσεων, που θέλουν να εκτρέφουν την Επιτροπή από την αποστολή της και να την μετατρέψουν σε όργανο απόκρυψης της αλήθειας πάνω στο μεγάλο θέμα της Κυπριακής Τραγωδίας.

Είμαι βέβαιος ότι όλοι οι συνάδελφοι, ανεξάρτητα από κομματική τοποθέτηση, θα αγνοήσουν τις ανίερές πιέσεις και θα ενεργήσουν κατά συνείδηση. Ειδικότερα για το θέμα της κατάθεσής μου στην Επιτροπή είναι ίσως χρήσιμο να υπομνησώ ότι είμαι ο μόνος εκπρόσωπος του πολιτικού κόσμου, που μπήκε στη φυλακή επί δικτατορίας για το Κυπριακό, μίλησε για το θέμα αυτό στο Κογκρέσο των ΗΠΑ και είχε επαφές με την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της χώρας αυτής από τον Μάρτιο έως τον Αύγουστο του 1974. Ήμουν δε και ο μόνος Έλληνας πολιτικός που παρακολούθησε τις δύο συνεδριάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ της 19ης και 20ης Ιουλίου 1974 στη Νέα Υόρκη.

Όλοι γνωρίζουν επιπλέον ότι δεν έπαυα έκτοτε να παρακολουθώ τις εξελίξεις του εθνικού αυτού θέματος και να παρέχω ολόψυχη τη συμπαράστασή μου στον αγωνιζόμενο για την επιβίωσή του Ελληνισμό της Κύπρου — καίτοι, για

τους γνωστούς λόγους, αυτό έχει αποβεί εξαιρετικά επιζήμιο για την πολιτική μου σταδιοδρομία!...

Παρακαλώ, να θέσετε την παρούσα υπόψη της Επιτροπής σας, προς την οποία επιθυμώ να εκφράσω για μία ακόμα φορά την εμπιστοσύνη μου ότι θα παραμείνει πιστή στην εθνική αποστολή της.

γ) Αλλά και στον Πρόεδρο της Βουλής κ. Ι. Αλιωρά έστειλα στις 27.6.1987 ανάλογη επιστολή με την ακόλουθη προσθήκη:

«Με το δημοσίευμα, όμως, από της "Καθημερινής" έρχονται στη δημοσιότητα τα φημολογούμενα περί προσαυθειών της ΝΔ και άλλων κέντρων αποφάσεων να μετατρέψουν την Επιτροπή από όργανο αποκάλυψης σε όργανο απόκρυψης της αλήθειας επί του μεγάλου εθνικού θέματος της Κυπριακής Τραγωδίας. Για τούτο θεωρώ καθήκον μου να απευθυνθώ προς Σας ως Πρόεδρο του Σώματος, διότι με τα "εκτεινόμενα" δεν θέγεται μόνον η Επιτροπή, αλλά και αλόκληρο το Σώμα της Εθνικής Αντιπροσωπείας, το κύρος του οποίου πρέπει να διαφυλαχθεί αλόβητος.

8. ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΤΗΣ ΝΔ ΓΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΖΗΓΔΗ

α) Απαντώντας σε σχετική ερώτηση δημοσιογράφων στις 29.6.1987 σχετικά με δέθεν δημοσιογραφικός πληροφορίας περί αποκλεισμού μου ως μάρτυρα, δήλωσα:

«Προχθές, δύο αθηναϊκές εφημερίδες — μετατρέποντας τις μόχθες επιθυμίες τους σε "είδηση" — προανήγγελλαν δέθεν απόφαση της Επιτροπής της Βουλής για το Κυπριακό, σύμφωνα με την οποία δεν θα κλητευθεί για να καταθέσει ο πρόεδρος της ΕΔΗΚ κ. Ιωάννης Ζήγδης, λόγω του γνωστού... "αντικαταρραμλισμού" του!...

Προφανώς, κατά τους κατασκευαστές της είδησης αυτής και τα αφεντικά τους, μόνο "φιλοκαταρραμλισκοί" μάρτυρες πρέπει να καταθέσουν στην Επιτροπή. Και να αποκλειστούν πολιτικοί του αντιστήματος του κ. Ι. Ζήγδη, που είχε και τη γνώση και το θάρρος να επικρένει από την πρώτη στιγμή με αδιάσειστα στοιχεία την πολιτική της κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας", για να εισπράξει την παράφορο μνην των κυβερνητικών και των υποτακτικών τους, αλλά και για να δικαιωθεί αργότερα πονηγηρικά, όταν έγιναν γνωστά τα γεγονότα.

Είναι προφανές ότι ο μόνος λόγος που δόθηκε η "είδηση" είναι ο εξουτελισμός προσώπων, ιδεών και θεσμών — και ειδικότερα στην περίπτωση αυτή ο θεσμός της Εθνικής Αντιπροσωπείας και της Επιτροπής που εκείνη όρασε για να αποκαλύψει τους υποκθίνους της μεγαλύτερης εθνικής τραγωδίας της γενιάς μας.

β) Για το θέμα επανήλθα με δηλώσεις μου, στις 13.7.1987:

«Προκαλεί τον οίκτο η προσπάθεια ορισμένων οργάνων του Τύπου να πείσουν την Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό να "αποαιωνοποιηθεί" και να μην κληθείσει τον πρόεδρο της ΕΔΗΚ για να καταθέσει ό,τι γνωρίζει για τη μεγάλη εθνική τραγωδία της Κύπρου.

Είναι μια ύβερρη συνέχεια της άνοδου επιταγής για την προγραφή του κ. Ι. Ζιγδή από την πολιτική ζωή, η οποία εφαρμόστηκε με τόση ανεπιθύμητη εμπάθεια ασταμάτητα από το 1974, όταν ο κ. Ι. Ζιγδής ειθής μετά την επιστροφή του από τις ΗΠΑ, στις 3.8.74, διαπίστωσε την πολιτική εθνικής μειοδοσίας που ακολουθούσε η τότε κυβέρνηση της δήθεν "Εθνικής Ενότητας".

Το μένος των φιλοκαραμανλικών αυτών παραγόντων αποτελεί έμμεσα αναγνώριση ενσχής, αλλά ταυτόχρονα και προσπάθεια εξουτελισμού της Βουλής και της Ειδικής Επιτροπής, που ύστερα από 13 χρόνια διορίστηκε για να διερευνήσει τις αιτίες της μεγαλύτερης μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνικής τραγωδίας.

Είναι κυριώς ο προβαλλόμενος "αντικαραμανλισμός", για τον οποίον κατηγορείται ο κ. Ι. Ζιγδής και στον οποίον καταφεύγουν απλά και μόνο για να εκβιαστεί η Επιτροπή και να αρνηθεί να τον κληθείσει για να καταθέσει τα στοιχεία τα οποία διαθέτει. Κανείς, επομένως, δεν έχει το δικαίωμα να εμποδίσει την Επιτροπή να μην τα γνωρίσει και να προδώσει έτσι τη μεγάλη εθνική της αποστολή.

Εξίσου αμαρτωλά και απαράδεκτα είναι τα περί υποβολής υπομνημάτων από τον κ. Ι. Ζιγδή. Υπομνήματα υποβάλλουν, καλώς εχόντων των πραγμάτων, μόνον όσοι δεν τολμούν να ορκιστούν για την ακρίβεια των καταθέσεών τους.

9. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΡΤ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Στις 17.7.1987, έδωσα στην ΕΡΤ την ακόλουθη συνέντευξη:

— Ποια είναι η έννοια της Μεταπολίτευσης;

— Από τα πολύ περίεργα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας είναι ότι η 24η Ιουλίου κορτάζεται ως η επέτειος της κατάλυσης του δικτατορικού καθεστώτος και της αποκατάστασης της Δημοκρατίας!...

Στις 24 Ιουλίου 1974, όμως, η κυβέρνηση της λεγομένης «Εθνικής Ενότητας» υπό τον κ. Κωνσταντίνο Καραμανλή:

— Ορκίστηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της χούντας στρατηγό Γκιζίκη, τον οποίο κράτησε μάλιστα στη θέση του μέχρι και μετά τις εκλογές του Νοέμβρη 1974. Έτσι, αναγνώρισε επίσημα το δικτατορικό καθεστώς.

— Διατήρησε στη θέση της τη στρατιωτική ηγεσία που ήταν υπεύθυνη για το Πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου κατά του Μακαρίου και για την εγκατάλειψη της Κύπρου στον «Αττίλα» στις 20 Ιουλίου — υπείκοντας στις εντολές των εκ. Σίσκο και Τάσκα. (Το έγκλημα ομολόγησαν οι τέσσερις αρχηγοί των Επιτελείων με την έκθεσή τους της 3ης Αυγούστου 1974).

— Εξίδωσε το Διάταγμα 519 της 26ης Ιουλίου 1974, με το οποίο έδινε αμνηστία σ' όλα τα εγκλήματα του καθεστώτος της εκτατίας — άλλο αν εξείρασε μεταγενέστερα τους λεγομένους «προταίτους». Και,

Προήγαγε σε υποστράτηγο τον Ιωαννίδη, στη συγκατάθεση του οποίου κρεμάτο, βέβαια, η άνοδος της στην εξουσία.

Ποια Δημοκρατία, επομένως, αποκαταστάθηκε στις 24 Ιουλίου 1974, για να κορτάζουμε την επίδειξή της;

Αντίθετα, η ημέρα εκείνη έπρεπε να είναι ημέρα εθνικού πένθους. Γιατί η νέα κυβέρνηση που ανέλαβε την εξουσία, όπως είχε προαναφερθεί, συνέχισε την πολιτική της εγκατάλειψης του Ελληνισμού της Κύπρου, που οδήγησε μετά 22 μέρες στον θρόμβο του «Αττίλα II». Καθ' όλο αυτό το διάστημα δεν έσπειλε ούτε ένα φυσίγγιο στον μαχόμενο για την υπόστασή του Ελληνισμό της Μεγαλονήσου, και το έγκλημα είναι ακόμα πιο φοβερό, γιατί τυχόν μετά τον «Αττίλα I» οι τουρκικές δυνάμεις είχαν τόσο αποδιοργανωθεί ώστε οι ελληνικές, και ιδίως το Ναυτικό και η Αεροπορία, θα μπορούσαν να επιφέρουν σ' αυτές ένα συντριπτικό πράγματι κτύπημα, κατά την ομολογία των ίδιων των Τούρκων.

Μετά τον «Αττίλα II» και την πραγμάτωση της δεχοτόμησης της Κύπρου, δεν υπήρχε πια λόγος για τη συνέχιση του δικτατορικού καθεστώτος στην Ελλάδα, διότι είχε εκπληρωθεί η βασική αιτία της επιβολής του. Γι' αυτό και η επανωμένη προκήρυξη εκλογών στις 17 Νοέμβρη 1974, στις οποίες, για να μη συμμετάσχουν, συνελήφθησαν οι ηγέτες της δικτατορίας, εξορίστηκαν και στάλθηκαν να δικαστούν αργότερα ως «προταίτους» του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου 1967.

Με τη μεθόδεση αυτή κατορθώθηκε να ξεχαστεί το έγκλημα της εγκατάλειψης του Ελληνισμού της Κύπρου και να πανηγυρίζει ο λαός μας για την αποκατάσταση του δημοκρατικού πολιτεύματος!!...

Η πτυχή αυτή της σύγχρονης Ιστορίας μας είναι ασφαλώς από τις θλιβρότερες. Την ημέρα ντροπής κατορθώσαμε να μεταβάλουμε σε ημέρα εορτασμού, εκμεταλλευόμενοι τη συναισθηματική φόρτιση του λαού μας, με μια πραγματικά αδίστακτη παραλληλοφύρηση, την οποία δεν θα μπορούσαν να επιτύχουν

οότε οι καλύτεροι διασημιστές της Λευφόρου Μόντισσον!...

Αυτή, απεχώς, είναι η θλιβερή πραγματικότητα για τους κορτασμούς της 24ης Ιουλίου!...

— Πότε τελείωσε η περίοδος της Μεταπολίτευσης;

— Η επομένη της ολοκλήρωσης του «Αττίλα II» είναι υπό τις συνθήκες αυτές η απαρχή της Μεταπολίτευσης, η οποία κράτησε μέχρι τις εκλογές του 1981, όταν ανήλθε στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ.

Σ' όλο αυτό το διάστημα παρέμειναν στις Ένοπλες Δυνάμεις και στις δημόσιες υπηρεσίες όσοι οπαδοί και στελέχη της δικτατορίας προσκίνησαν τη νέα κατάσταση. Εξακολούθησε η σχέση «πάτρωνα και υποτεκτικών» μεταξύ ΗΠΑ και Ελλάδας, και αποκορυφώθηκαν οι αρπακτικές διαθέσεις της Τουρκίας στην Κύπρο και το Αιγαίο. Επετάθη η προσπάθεια για τη συνέχιση της διαίρεσης σε «καλούς» και «κακούς» Έλληνες με τον εκλογικό διχαστικό νόμο της ανίσχυρης. Και, τέλος, θράμβησε ο αμοραλισμός στην πολιτική ζωή.

Από μίαν άλλη άποψη, το τέρμα της περιόδου της Μεταπολίτευσης μπορεί να οριοθετηθεί στις 9 Μαρτίου 1985, όταν ο κ. Κ. Καραμανλής υποχρεώθηκε να παραιτηθεί από την Προεδρία της Δημοκρατίας διότι το ΠΑΣΟΚ αρνήθηκε να υποστηρίξει την υποψηφιότητά του για μια δεύτερη περίοδο.

Το πραγματικό, όμως, τέρμα της Μεταπολίτευσης θα είναι όταν ο ελληνικός λαός, με την κατάργηση του κατενοθευτικού συστήματος της ανίσχυρης αναλογικής, πείσει να είναι τεχνητά διχασμένος σε δύο παρατάξεις και η δημόσια διοίκηση γίνει πραγματικά εθνική. Τότε μόνο θα απαλλαγεί οριστικά από τα κατάλοιπα των ψυχρώσεων των καθητήτων που έχουν δημιουργήσει τις τόσο επικίνδυνες για την επιβίωσή του σημερινές συνθήκες ως έθνος και ως κράτος.

Αντί για πανηγυρισμούς, επομένως, ή για κλάματα, εύχομαι τη σημερινή ημέρα το έθνος να προβληματιστεί και να πάρει τις μεγάλες του αποφάσεις, γιατί έτσι μόνο θα βρει τον δρόμο του για ένα περήφανο μέλλον!

10. Η 13η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ «ΑΤΤΙΛΑ»

Στις 13.7.1987, με αφορμή την επέτειο του «Αττίλα» έκανα τις παρακάτω δηλώσεις:

«Η 20ή Ιουλίου είναι η επέτειος της εισβολής των ορδών του "Αττίλα" στην ανεξάρτητη, κυρίαρχη και μέλος του ΟΗΕ Δημοκρατία της Κύπρου, της οποίας η Τουρκία ήταν μια από τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις.

Η ονομασία, που διάλεξαν οι Τούρκοι ιμπεριαλιστές για το

εγχείρημά τους, "Αττίλας", είναι ο πιο κινεσικός αυτοχαρακτηρισμός της ενέργειάς τους. Γιατί ο Αττίλας είναι το σύμβολο της μεσαιωνικής ανδροπίνης κτηνωδίας.

Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο και η παραμονή μέχρι σήμερα των στρατευμάτων κατοχής αποτελούν ένα ανελέητο κατηγορητήριο για τους διεθνείς οργανισμούς και τα κράτη που πρωταγωνιστούν δήθεν για την επιβολή της έννομης τάξης στην παγκόσμια κοινωνία.

Για την Ελλάδα, η 20ή Ιουλίου είναι ημέρα εθνικής καταστολής. Διότι η χουντική στρατιωτική ηγεσία της εποχής, που ήταν υπεύθυνη για το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου με το οποίο έδωσε το πρόσημα στους Τούρκους ιμπεριαλιστές για την εισβολή, εγκατέλειψε αβοήθητη την Κύπρο και τον κυπριακό Ελληνισμό, υποκλόνοντας στα κελιάσματα των κκ. Σίσκο και Τάσκα, όπως η ίδια ομολόγησε με το υπόμνημα που υπέβαλε στις 18.74 στη νέα κυβέρνηση, που διαδέχθηκε εκείνην του Ανδρουτσόπουλου.

Η προδοσία υπήρξε ακόμα πιο βαρύνουσα, διότι με την υποχώρηση της Ελλάδας στο Ναυτικό και την Αεροπορία θα ήταν δυνατόν να δεχθούν οι τουρκικές δυνάμεις ένα σαρωτικό πλήγμα, όπως μαρτυρούν οι ίδιοι οι Τούρκοι — δημοσιογράφοι, πολιτικοί και στρατιωτικοί.

Και, βέβαια, το πλήγμα θα ήταν ακόμα πιο αποφασιστικό αν με τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης αναλαμβάνοντο η ενδειγμένη επίθεση από την Ελληνική Αεροπορία και το Ναυτικό κατά των τουρκικών δυνάμεων, οι οποίες είχαν εντελώς αποδιοργανωθεί μετά την εισβολή.

Η κυβέρνηση, όμως, της λεγομένης "Εθνικής Ενότητας", αντί να στείλει τους ανάξιους στρατιωτικούς ηγέτες στο Στρατοδικείο, τους κράτησε στη θέση τους, για να συνεχίσουν την εγκατάλειψη του μαχομένου για την υπόστασή του κυπριακού Ελληνισμού, εξασφαλίζοντας έτσι μετά 22 μέρες τον θρίαμβο του "Αττίλα II".

Με τη μεθόδευσή αυτή πραγματοποιήθηκε η διχοτόμηση, που ήταν η βασική αιτία για την επιβολή του στρατιωτικού καθεστώτος στη χώρα μας, το οποίο δεν χρειαζόταν και να διατηρηθεί. Πράγμα που έγινε με τις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου.

Όσοι τυχόν έχουν αμφιβολίες για τα απίσταυτα αυτά γεγονότα, ως και για τις δυνατότητες των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων που δεν αξιοποιήθηκαν, παραπέμπονται στο νέο βιβλίο του Ν. Μαργακού "Καρμανλής-Εισαφίτ (Κύπρος, Αιγαίο, Μοντραί)", του συγγραφέα δύο άλλων αξιόλογων έργων — "Μαύρο στον τουρκόφιλο Ρήγκαν" και "Η Τουρκία". Στο βιβλίο αυτό

δίδεται μια πλήρης και αντικειμενική εικόνα των γεγονότων.

Ατυχώς, οι υπεύθυνοι του εθνικού αυτού εγκλήματος όχι μόνο δεν έχουν παραδοθεί στη Δικαιοσύνη, αλλά αφήνονται ελεύθεροι να κυκλοφορούν και να απαλαμβάνουν τα αγαθά των αξιωμάτων τα οποία τόσο κακοποίησαν οι ίδιοι.

Γι' αυτό, η αποστολή της Επιτροπής της Βουλής για το Κυπριακό είναι εθνική. Πρέπει να χυθεί το ταχύτερον άπλετο φως για τον καταλογισμό των εθνικών της μεγάλης αυτής εθνικής τραγωδίας. Και είμαστε βέβαιοι ότι αυτή θα φανεί ανάμεσα της αποστολής της, παρά τις αντιδράσεις και τις υπονομιώσεις που τυχόν θα συναντήσει στο έργο της, διαφορετικά, θα έχουμε μια νέα τραγωδία, που θα αφορά τους βασικούς θεσμούς του δημοκρατικού πολιτεύματος.

II. ΜΗΝΥΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΗΣ 24ης ΙΟΥΛΙΟΥ
Στις 23.7.1987, έδωσα στον Τύπο το ακόλουθο μήνυμα, το οποίο απέστειλα και στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Χρ. Σαρτζετάκη:

«Ο καθορισμός της 24ης Ιουλίου ως επετείου της κατάργησης του δικτατορικού καθεστώτος και της αποκατάστασης του Δημοκρατικού Πολιτεύματος αποτελεί μια αδιάσπαστη, όσο και προκλητική παροχάραξη της σύγχρονης Ιστορίας.

Πράγματι, η κυβέρνηση της λεγόμενης "Εθνικής Ενότητας", που διαδέχθηκε εκείνην του Ανδρουτσάπουλου στις 24 Ιουλίου 1974, ορκίστηκε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της χούντας στρατηγό Γκιζιση, τον οποίο και διατήρησε στο αξίωμα αυτό μέχρι και μετά τις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου. Αναγνώρισε, επαμένως, κατά τον επιστημότερο τρόπο το δικτατορικό καθεστώς.

Η ίδια κυβέρνηση εξέδωσε το διάταγμα 519 της 26.7.74 με το οποίο αφηήστωσε όλα τα εγκλήματα της χούντας. Προήγαγε σε υποστράτηγο τον ταξίαρχο Ιωαννίδη, χάρη στην ανοχή του οποίου ανέλαβε την εξουσία. Και, τέλος, διατήρησε στη θέση της την προδοτική στρατιωτική ηγεσία, η οποία αναγνώρισε με επίσημη έκθεσή της, της 3ης Αυγούστου 1974, ότι υπακούοντας στα κελύσματα των κκ. Σίσκο και Τάσκα εγκατέλειψε αβοήθητη την Κύπρο (ενώ μπορούσε να επιφέρει καιρό πλήγμα στις δυνάμεις εισβολής του "Αττίλα Γ", οι οποίες αποδείχθηκαν δραματικά ανίκανες να εκτελέσουν την εγκληματική αποστολή τους).

Η διατήρηση της στρατιωτικής ηγεσίας και η συνέχιση της πολιτικής εγκατάλειψης του μαχομένου για την υπόστασή του κυπριακού Ελληνισμού οδήγησαν μετά 22 μέρες — κατά τις οποίες δεν ιστάλη ούτε ένα ψαίγγω στην Κύπρο — στον

θρίαιβο του "Αττίλα II" και την ντε φάκτο δεχοτόμηση.

Για τη συγκάλυψη αυτού του εγκλήματος έγινε η εσκεπασμένη προσφυγή στις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου, με τις οποίες "καταλύθηκε" το άχρηστο πλέον δικτατορικό καθεστώς, αφού είχε επιτευχθεί ο βασικός λόγος της επιβολής του, η δεχοτόμηση δηλαδή του κυπριακού κράτους!...

Οι εορτασμοί της 24ης Ιουλίου, επομένως, δεν αποσκοπούν να τιμήσουν μια μεγάλη μέρα, αλλά να συγκάλυψουν τις ευθύνες εκείνων που βαρύνονται για τη μεγαλύτερη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνική τραγωδία.

Πρέπει, επομένως, οι εορτασμοί αυτοί να καταργηθούν το ταχύτερον, γιατί διαφορετικά η γενιά μας θα κερδίσει καταγέλαστη από την αμελικτη Ιστορία.

12. Η ΝΔ ΑΠΟΣΥΡΕΙ ΤΟΥΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

α) Τις πραγματικές διαθέσεις της εξέλιξης η ΝΔ με την απειλή αποχώρησης των εκπροσώπων της από την Επιτροπή, Κατόπιν αυτού έκανα την ακόλουθη δήλωση στις 24.7.1987:

«Επιτέλους, η ΝΔ απέρριψε το προσκοπίο και επιθυμία της είναι να αποσύρει την έδωση Πρωτόμακτος από την Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό. Αυτή είναι η έννοια της απόφασής της να αποσύρει τους εκπροσώπους της από την Επιτροπή. Δικαιολογία της, η δήλωση του Πρωθυπουργού ότι η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει όλους τους μέρητες, που μπορούν να τη διευκολύνουν ουσιαστικά στο έργο της, για τη διερεύνηση των υπευθύνων της εγκατάλειψης του κυπριακού Ελληνισμού την τραγική περίοδο Ιουλίου-Αυγούστου 1974.

Η ΝΔ βαρύνεται με την ευθύνη της καθυστέρησης επί 13 χρόνια της διερεύνησης της μεγάλης αυτής εθνικής τραγωδίας, προφανισμένη... εθνικούς λόγους! Αυτή ήταν η δικαιολογία της όταν σταμάτησε τη δικαστική διερεύνηση το 1975. Σήμερα, προβάλλει ως δικαιολογία της ενόργειάς της την απειλούμενη κλήτευση μη... "φίλοκαρμανλικόν" μαρτύρων, εσόν η σημασία των καταθέσεών τους να εξαρτάται από τους αποδιδόμενους σ' αυτούς συναισθηματισμούς και όχι από την αντικειμενική αξία των στοιχείων, που θα καταθέσουν. Υπό τις συνθήκες αυτές, όμως, η αποχή της από την Επιτροπή αποτελεί την επίσημη αναγνώριση των ευθυνών της τότε ηγεσίας του κόμματος για τη μεγαλύτερη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνική τραγωδία.

Μεταξύ εκείνων των οποίων φοβόμαι την κλήτευση ως μαρτύρων είναι και ο υποφαινόμενος διότι — μη γελάσετε — δεν

ήταν υπουργός κατά την υπό κρίση περίοδο!... Αλλά και τα παιδιά ακόμη γνωρίζουν ότι ο Ι. Ζήδης δεν ήταν δυνατόν ποτέ να ορκιστεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της χούντας και να αναγνωρίσει έτσι το στρατιωτικό καθεστώς, όταν έγκλειστος στον Κορυδαλλό αρνήθηκε να υποβάλει αίτηση αναθεώρησης της καταδικαστικής απόφασης του Στρατοδικείου ή ακόμα και αίτηση ανηκίστου βλάβης της υγείας του, για να μην προβεί στην τυπική, όποτε, αναγνώριση του καθεστώτος αυτού!

Δεν αξίζει να αναφέρω ότι υπήρξε ο μόνος Έλληνας πολιτικός, που καταδικάστηκε και κλείστηκε στον Κορυδαλλό από τη δικτατορία για το Κυπριακό. Ο μόνος που μίλησε στο Κογκρέσο για τις εθνοτικές κυβερνήσεις των ΗΠΑ για τη δικτατορία. Ο μόνος που τους κρίσιμους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο 1974 στις ΗΠΑ επέκρινε τον κ. Κίσινγκερ, ως τον υπεύθυνο για το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου και τον "Αττίλα Γ".

Με την επιστροφή μου στην Αθήνα στις 3.8.74 θέλησα να ενημερώσω την τότε κυβέρνηση της λεγομένης "Εθνικής Ενότητας" για τις ενέργειες που, κατά την αντίληψη φίλικών προς τη χάρη μας στρατιωτικών και πολιτικών ηγετών των ΗΠΑ, θα μπορούσε να κάνει ώστε να μεταβάλει σε καταστροφικό "φιάσκο" εις βάρος της Τουρκίας την εισβολή του "Αττίλα". Και αντί να εισπράξω την ευγνωμοσύνη, εισπράξα το εξάλλο μίσος και την προσπάθεια πολιτικής εξόντωσης, διότι προφανώς ήμουν αντίθετος προς την "εθνικόφρονα και δημοκρατική γραμμή" της... εγκαταλείποντας του μαχημένου για την υπόστασή του κυπριακό Ελληναισμό!...

Πρέπει η Επιτροπή του Κυπριακού να ολοκληρώσει το ερευνητικό έργο της και να συγκεντρώσει όλα τα στοιχεία για μια αντικειμενική διαπίστωση των γεγονότων και τον καταλογισμό των εθνοτών που βαρύνουν καθέναν εκ των τότε διαχειρισθέντων την υπόθεση. Αυτό είναι αναγκαίο, αλλά δευτερεύον.

Εκείνο που είναι πρωτεύον είναι: να γίνει φανερό σ' όλους ότι δεν πρέπει να αφεθούν οι Τούρκοι, επαφεισόμενοι δικών μας ανοησιών ή εγκληματικών διαθέσεων, να επαναλάβουν στο Αιγαίο, μια νύχτα, αυτό που έκαναν στην Κύπρο στις 20 Ιουλίου 1974. Και τούτο πρέπει να αντιληφθούν όλοι όσοι, όχι από είσθημα ανοχής, αλλά για διάφορους λόγους κομματικών σκοπιμότητων, επιμένουν να τερματιστεί πρόωπα το έργο της Επιτροπής, προτού ολοκληρωθεί η διερεύνηση της εθνικής τραγωδίας. Εάν συμβεί αυτό, και οι τελευταίοι θα έχουν εξίσου βαρύνει εθνοτικά για την υπονόμευση του μέλλοντος της χώρας ως έθνος και ως κράτος».

β) Επικολούηται και η παρακάτω δήλωση στις 11.9.1987.

«Φαίνεται ότι ο εκβιασμός της Επιτροπής της Βουλής για το Κυπριακό από τη ΝΔ πετυχαίνει...

Οι βουλευτές της ΝΔ θα επιστρέψουν στην Επιτροπή διότι αυτή δεν θα καλέσει να καταθέσει ο κ. Καραμανλής Κρήνεται αρκετό το υπόμνημα, που υπέβαλε καιτοι υπομνήματα σε εξειστωτικές επιτροπές υποβάλλουν μόνον οι κατηγορούμενοι και όχι οι μάρτυρες. Δεν θα κληθούν επίσης Κύπριοι μάρτυρες, χωρίς να δίνεται καμία σοβαρή δικαιολογία. Και τέλος, δεν θα κληθεί ο πρόεδρος της ΕΔΗΚ κ. Ιωάννης Ζήδης, που είναι ο πρώτος Έλληνας πολιτικός που διαπίστωσε και κατήγγειλε το εθνικό έγκλημα της εγκατάλειψης του κυπριακού Ελληνισμού στον "Αττίλα ΙΙ" από την ηγεσία της κυβέρνησης της λεγομένης "Εθνικής Ενότητας", τον Ιούλιο-Αυγούστο 1974!...

Εάν οι πληροφορίες αυτές είναι σωστές, η Επιτροπή, παραβιάζοντας την αποστολή της, θα επιφέρει ένα μεγάλο πλήγμα στους κοινοβουλευτικούς θεσμούς, διότι δεν συγκροτήθηκε για να συγκαλέσει παράτεχνα τις βέβαιες για τη μεγαλύτερη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνική τραγωδία, αλλά για να τις αποκαλύψει. Αυτό, άλλωστε, αποτελεί προϋπόθεση για να μην επαναληφθούν τα ίδια εγκλήματα και στο μέλλον.

Αλλά, προτού σχηματιστεί τέλική κρίση, πρέπει και περιμένουμε την επίσημη διακρίνιση των αποφάσεων της Επιτροπής, η οποία, ατυχώς, δεν δόθηκε με τις χθεσινές αντιπαραθέσεις ανακοινώσεις.

13. ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ ΤΟΥ «ΕΘΝΟΥΣ»

Για τις παρασημησιακές ενέργειες της ΝΔ με σκοπό τον τορπιλισμό του έργου της Επιτροπής, πολύ ενημερωτικό είναι το παρακάτω άρθρο της εφημερίδας «Έθνος» της 13ης Σεπτεμβρίου 1987:

Παρασκήνιο για τον Καραμανλή

Ως εδώ ήταν ο Φάκελος Κύπρου...

Η απόφαση της επιτροπής να ζητήσει από την Ολομέλεια του Οκτωβρίου πενήνήμερη παράταση, για να αρχίσει να συντάσσει το πόρισμα, σημαίνει ότι ο Φάκελος πάει για κλείσιμο.

Και πάει για κλείσιμο αφού η Επιτροπή κατάφερε μιν να περμηριάσει τον προδοτικό ρόλο του ΝΑΤΟ και της CIA, δεν μπόρεσε όμως να μείνει ανεπηρέαστη από τις σκοπιμότητες της μικροπολιτικής, αποκλείοντας την κατάθεση του προέδρου της ΕΔΗΚ Γ. Ζήδη και την επανεξέταση των κκ. Κ. Καραμανλή και Ε. Αβέρωφ.

Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες, ο πρόεδρος της Επιτροπής Κρ. Μπουσιγιάννης κάλεσε την Τετάρτη το βράδυ τους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ σε αίθουσα της Βουλής και τους ανακοίνωσε ότι πρέπει πάση θυσία να επανέλθει η ΝΔ στην Επιτροπή.

Είχε απειστήσιμες επαφές με τους νεοδημοκράτες Ι. Βαρφειτσιώτη, Γ. Παναγιωτόπουλο — ακραιφνείς καραμανλικοί και οι δύο — με τους οποίους διαπραγματεύθηκε την επάνοδο της ΝΔ, με αντάλλαγμα να μην κληθεί ο κ. Ζιγής...

Ο κ. Μπουσιγιάννης μάλιστα με τέτοιο τρόπο υπαινισσόμενος ότι έχει την κάλυψη του Πρωθυπουργού και ζήτησε, επιπλέον, να σταματήσουν οι διαρροές προς τον Τύπο περί ενδεχόμενης παραίτησης βουλευτών.

«Είμαστε όλοι σύμφωνα», ρήτησε ο πρόεδρος. Και απαξιάπαντες είπαν «ναι»... Έλα, όμως, που στο Κοινοβούλιο και οι τοίχοι έχουν αφτιά...

Από πηγή που βρίσκεται κοντά στη ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, μάθαμε πως ο κ. Παπαγιάννης δεν θεωρεί σκόπιμο να σχοληθεί άλλο η Επιτροπή με το κατά πόσον ευθύνεται ο κ. Καρμανλής στον «Αττίλα Β». Η κατεύθυνση που είχε δώσει εξαρχής στους βουλευτές τον ήταν επί λέξει: «Αιχμές για την αθήνη του, αλλά τίποτα παραπάνω».

Υπάρχει, πράγματι, αθήνη του τάος Προέδρου της Δημοκρατίας. Από τις μέχρι τώρα καταθέσεις των μαρτύρων δεν διαφαίνεται κάποια ενέργειά του που να μπορεί η Επιτροπή να θεμελιώσει μομφή για τη στάση του.

Αυτό, όμως, που δεν έχει κρινηθεί σε βάθος είναι: Μπορούσε να στείλει δυνάμεις για να αποκρουσθεί ο «Αττίλας Β»; Στο υπόμνημά του απαντά κατηγορηματικά «όχι», επικυλοόμενος την απόσταση και τη διάλυση των Ενόπλων Δυνάμεων από τη δικτατορία. Ποιος μπορεί να μη λάβει υπόψη του το δεδομένο αυτό;

Πάντως, υπάρχουν άλλοι μάρτυρες, όπως είναι ο στρατηγός Α. Σαπκαράς, ο οποίος επιμένει ότι είναι μόνος τα όσα λέγονται για αδυναμία επέμβασης στην Κύπρο. Πιστεύει ότι:

Είχαμε υπεροπλία από τους Τούρκους, μιας και περιλάβαμε αρχές του 1974 22 Φάτονμ, με τα οποία μπορούσαμε να βουλιάζουμε την τουρκική νησοπομή τους, πράγμα που δεν απαιτούσε πάνω από 5-6 λεπτά.

Για να γίνει όμως αυτό, θα έπρεπε ο κ. Ε. Αβέρωφ να στείλει στα σπίτια τους τους αρχηγούς κκ. Μπονάνο, Αραπάκη, Παπανικολάου, Γαλιατσάνο, δίδοι αυτοί ήταν εκτίνοι που συνέπραξαν με τους Τούρκους στην εισβολή.

Η διερεύνηση, λοιπόν, αυτής της άποψης θεωρείται επιβε-

βλημένη από ορισμένους βουλευτές του Κινήματος, γεγονός που κάνει έξω φρενών τους νοοδημοκράτες (και κάποιους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ...).

Στη απόρρητη πρακτικά της Επιτροπής ξεχωρίζει μια πρόσφατη τοποθέτηση του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Ν. Ριζόγιαννη:

«Πώς είναι δυνατόν να παύει στον κ. Ζίγγη; Με ποιο επιχείρημα; Με το επιχείρημα ότι θα καταθέσει εναντίον κάποιου προσώπου; Άλλωστε, ποια είναι η εντολή που πήραμε από την Ολομέλεια της Βουλής; Δεν είναι να κερυνήσουμε όλα τα γεγονότα του "Αττίλα" I και II; Μα, ακόμα κι όταν εμείς δεν επισημαίνουμε την ενδεχόμενη ευθύνη κάποιου ατόμου, δεν είναι στο χέρι του εισαγγελέα εφετών, στον οποίο θα παραπέμψουμε το πόρισμα, να παραπέμψει οποιονδήποτε;».

Οι νοοδημοκράτες βουλευτές που δεν ανήκουν στο καραμανλικό λόμπι έλεγαν στον διάδρομο: «Δίκιο έχετε, αλλά έχουμε εντολή από πάνω». Ο κ. Μητσοτάκης καταπνίγει τα αντικαραμανλικά του αισθήματα ακριβώς επειδή δεν θέλει να αποκλίσει ο τίτλος Πρόεδρος της Δημοκρατίας στόχο του ΠΑΣΟΚ, γιατί έτσι είναι σαν να συμμετέχει στο καθημερινό πολιτικό παιχνίδι.

Αυτό που θέλει είναι να παραμείνει ο κ. Καραμανλής στη σκιά της Πολιτιάς. Αλλιώς, τα σκιάγια θα πάρουν και τον κ. Αβέρωφ, στους βουλευτές του οποίου ο Ψηλός στηρίζεται...

14. ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Με αίτησή του προς τον Πρόεδρο της Βουλής, ο πρόεδρος της Επιτροπής ζητάει πεντάμηνη παράταση των εργασιών της, οι οποίες λήγουν στις 12.10.1987, για την ολοκλήρωση του έργου της (εξέλιξη μαρτύρων και διατύπωση του πορίσματος).

15. ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΗΤΕΥΣΗ ΜΟΥ

Μετά τη σχετική απόφαση, έδωσα στον Τύπο, στις 25.9.1987, την ακόλουθη δήλωσή:

«Προκαλεί τη γενική ικανοποίηση το γεγονός ότι ο εκβιασμός της ΝΔ δεν πέτυχε! Η Επιτροπή της Βουλής επί του Κυπριακού, για να συντάξει το πόρισμά της, θα ζητήσει και τη δική μου καταθέσει, την οποία φαίνεται ότι τόσο πολύ φοβάται το κόμμα της Αξιοματικής Αντιπολίτευσης για τον ιδρυτή του!...

Αντίθετα, η απόφαση της Επιτροπής να μην καλέσει τον κ. Κ. Καραμανλή αποτελεί βαρύτατο σφάλμα και τούτο διότι:

α) Παραβιάζει τη συνταγματική αρχή της ισότητας των Ελλήνων.

β) Αποτελεί δυσήθη πρόκληση η διαφορετική μεταχείριση ε-

νός τύπος Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας από Εξτεταστική Επιτροπή, όταν ο εν ενεργεία Πρόεδρος των ΗΠΑ προσήλθε αυθόρμητα και κατέθεσε στην Επιτροπή του Κογκρέσου για το περίφημο σκάνδαλο του Ιράν/Κοιμή, και

γ) Υπονομεύει, έτσι, το κύρος του πορίσματος της, αφού δεν θα στηριχθεί στη κατ'έκθεσιν εκείνου που υπεύθυνα διαχειρίστηκε τα εθνικά θέματα την περίοδο του "Αττίλα Β". Το υπόμνημα που υπέβαλε ο κ. Κ. Καραμανλής δεν αποτελεί αποδεικτικό υλικό. Είναι κατά νόμον απλά πληροφοριακό, χωρίς αποδεικτική αξία.

Αποτελεί, επίσης, σοβαρό κλονισμό του κύρους του πορίσματος το γεγονός ότι δεν θα κληθούν άλλοι πολιτικοί ηγέτες από την Ελλάδα και την Κύπρο να καταθέσουν, των οποίων όμως η μαρτυρία είναι απαραίτητη για τον σχηματισμό αντικειμενικής κρίσιμης για τις ευθύνες της μεγαλύτερης μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνικής τραγωδίας.

Υπό τις συνθήκες αυτές πρέπει να εκφράσουμε την εκτίμησή μας για την απόφαση του κ. Δρεπάνη να παραιτηθεί από την Επιτροπή, για να μην είναι συνυπεύθυνος στα παραπάνω σφάλματα και απορήματα.

16. ΑΓΟΡΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΜΗΝΗ ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΡΙΣΜΑΤΟΣ

(Πρακτικά Βουλής, 8.10.1987)

Η παρέμβασή μου κατά τη σχετική συζήτηση στη Βουλή πάνω στο θέμα είχε ως εξής:

Ιωάννης Ζιγής: Κύριε Πρόεδρε, η τραγωδία της Κύπρου είναι η μεγαλύτερη τραγωδία του Ελληνισμού μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. Διότις η Βουλή τον Φεβρουάριο του 1986 αποφάσισε τη συγκρότηση μιας Επιτροπής η οποία θα διερευνήσει το όλο θέμα της τραγωδίας αυτής και θα καταλογίσει τις ευθύνες — ελληνικές και ξένες.

Όταν η Βουλή πήρε την απόφαση, έδωσε εντολή να διερευνηθεί το όλον Κυπριακό θέμα. Ο κ. Παγορόπουλος ανέφερε τη σχετική περιεκτική της πρότασης των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ και είναι περιττό να επανέλθω. Απορώ, όμως, και εξίσταμαι πώς βρίσκονται συνάδελφοι της Νέας Δημοκρατίας, οι οποίοι θέλουν να εξαιρέσουν από το έργο της Επιτροπής τη διερεύνηση του «Αττίλα Β». Τότε, τι κάνουμε; Ο «Αττίλας Β» είναι το αποκορύφωμα της τραγωδίας και αυτό είναι το βασικό αντικείμενο έρευνας της Επιτροπής.

Εκείνο που μας ενδιαφέρει αυτή τη στιγμή είναι τι; Η πληρότητα και το κύρος του πορίσματος. Δεν μας ενδιαφέρει να

έχουμε ένα οποιοδήποτε πόρισμα. Για τούτο πάλι απορώ γιατί βιάζονται τόσο πολύ ορισμένοι συνάδελφοι να τελειώσει το έργο της Επιτροπής. Εκλογές, όπως μας επιβεβαιώνει επανειλημμένα ο κ. Πρωθυπουργός, δεν θα έχουμε πριν από τη συνταγματική προθεσμία. Γιατί τόση ανησυχία, μήπως μας προλάβουν οι εκλογές. Δεν το βρίσκω σωστό από απόψεως πολιτικής, αλλά ούτε και κοινού νου.

Κύριε Πρόεδρε, μας ενδιαφέρει η πληρότητα και το κύρος του πορίσματος. Επιτρέψτε μου να εκφράσω ορισμένες σκέψεις. Ο κ. Κάππος ρώτησε γιατί καθυστέρησε επί 12 χρόνια η συγκρότηση της Επιτροπής. Και προσέθεσε ότι έπρεπε να διαφανισθεί ο ελληνικός λαός για τους λόγους. Για να διαφανισθεί ο ελληνικός λαός για τους λόγους, έπρεπε η Επιτροπή να καλέσει τους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων ως μάρτυρες. Δεν τους κάλεσε.

Δεύτερον, για τα γεγονότα του Ιουλίου και του Αυγούστου δεν είναι δυνατόν να συλλέξουμε πληροφορίες, κύριε Πρόεδρε, μόνον από την Ελλάδα. Η Επιτροπή δεν έστειλε μίαν υποεπιτροπή στην Κύπρο να ζητήσει στοιχεία, τα οποία θα ήταν πολύ χρήσιμα για το κύρος του πορίσματος της.

Τρίτον, εδώ στην Αθήνα υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι έχουν γράψει και έχουν ασχοληθεί με το Κυπριακό συστηματικά. Πρέπει να αναφερθώ σ' αυτά που γράφει ο «Έλληνα Κύπριος» στην «Εστία» και σ' αυτά που γράφει στο «Έθνος» ο κ. Γρηγοριάδης. Η Επιτροπή τους αγνόησε.

Ιωάννης Βαρβακτσιάτης: Θα μπορούσε στην ουσία, κύριε Πρόεδρε, Πρόεδρος (Ι. Αλευράς): Παρακαλώ, παρακαλώ!

Ιωάννης Ζιγής: Νομίζω, κύριε Πρόεδρε, ότι είναι αδύνατον να έχουμε αντικειμενικό και πλήρες πόρισμα για τον «Ατίτλο II», εάν δεν κληθούν οι τότε πολιτικοί αρχηγοί και τα μέλη, ιδίως η ηγεσία, της λεγόμενης κυβερνήσεως της «Εθνικής Ενότητας». Καιρίς αυτό, εμπόζουμε καιτούς και αλληλέλους. Δεν θα γίνει πιστευτό το πόρισμα. Θα θεωρηθεί ότι είναι μια πολιτική συναλλαγή.

Αλλά θα σας πω και κάτι άλλο: αυτό δεν θα υπονομεύσει μόνον το κύρος της Επιτροπής και του Κοινοβουλίου· θα μας γελοιοποιήσει έναντι της Ιστορίας. Δίδει τα απόρρητα αρχεία του Στότη Νεηπάριμεντ και του Φόρεϊν Όφφισ θα δημοσιευθούν κάποτε και θα φανούν τα γεγονότα της περιόδου εκείνης. Δίδει κάθε 20 και 30 χρόνια δημοσιεύονται. Σε τι θα ωφεληθεί να αποκρίνομε εμείς τις ελληνικές εθόνες; Επομένως, είναι στοιχειώδης υποχρέωση για την Επιτροπή να καλέσει όχι μόνον την ηγεσία, αλλά και τους τότε πολιτικούς αρχηγούς για να κατα-

θέσουν, ιδίως για την περίοδο του «Αττίλα II». Θέλω δε να προσθέσω τούτο, κύριε Πρόεδρε...

Αθανάσιος Κανελλόπουλος: Θα συστήσουμε στην Επιτροπή πώς θα εκτελέσει το έργο της; Είναι έργο της Βουλής αυτό;

Ιωάννης Ζιγής: Εκτός των γεγονότων αυτών, εάν βιαστούμε στη σύνταξη του πορίσματος, θα κάνουμε ένα πολύ πρόχειρο έργο. Η σύνταξη του πορίσματος, ύστερα από τόσο ανακριτικό υλικό, θέλει χρόνο και θέλει σοβαρότητα. Δεν πρέπει, επαναλαμβάνω, για το κύρος του Κοινοβουλίου να σπεύσουμε. Η περίοδος την οποία ζητάει η Επιτροπή είναι πολύ μικρή. Εύχομαι να τελειώσει το έργο της, αν και δεν πιστεύω ότι θα το τελειώσει.

Κύριε Πρόεδρε, θα τελειώσει με αυτό: αυτό το πόρισμα, ή θα βοηθήσει το κύρος του Κοινοβουλίου ή θα το εξουτελίσει! Και βρισκόμαστε προ δύο προβλημάτων, τα οποία πρέπει να έχουμε υπόψη μας: Υπάρχουν απόρρητα έγγραφα σε κυβερνήσεις, ένοχος ή μη, ζώνες κυβερνήσεις. Αυτά θα βγούν στη δημοσιότητα.

Δεύτερον, πρέπει να απαντήσουμε σε ορισμένα θέματα τα οποία ετέθησαν και πρόκειται ο ελληνικός λαός μian απάντηση από την Επιτροπή — αλλά με την επιλογή των μαρτύρων αποδεικνύεται ότι δεν θέλει να την δώσει!

Ακούστε: Υπάρχει το φοβερό θέμα του άρθρου του «Κήρυκος» των Χανίων της 17.11.77. Έας διαβάσω τι λέει, μόνο μία περικοπή:

«Ας μάθουν ένας αυτοί οι δυο συνεταίροι (Κ. Καραμανλής και Γ. Μαύρος) υπάλληλοι του Αττίλα II...»

(Διαμαρτυρίες από την πλευρά της Νέας Δημοκρατίας).

Αθ. Κανελλόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, δεν έχει δικαίωμα ο κ. Ζιγής να υποδεικνύει στην Επιτροπή πώς θα ενεργήσει, πολύ περισσότερο να υπαισχύεται στην ουσία. Εάν συνεχίσει, κύριε Πρόεδρε, θα αποχωρήσουμε από την αίθουσα!

Πρόεδρος (Ι. Αλευράς): Με συγχωρείτε, κύριε Κανελλόπουλε, έχω την εντύπωση ότι μιλάει στο θέμα. Λέει τι πρέπει να περιλάβει το πόρισμα. Τον παρακολουθώ ιδιαίτερα. Εάν θα φύγει από το θέμα, θα τον παρακαλέσω εγώ να επανέλθει.

Ιωάννης Ζιγής: Λυπάμαι πολύ που αυτό αποδεικνύουν αίσθημα ενοχής...

Αθ. Κανελλόπουλος: Εσείς ό,τι και να πείτε, εφόσον πρόερχονται από σας, δεν έχουν αξία!

Ιωάννης Ζιγής: Εγώ δεν είπα ότι συμμερίστηκα την άποψη του κ. Μητσουσίδη. Είπα ότι, εφόσον υπάρχουν αυτά τα ερωτήματα, η Επιτροπή πρέπει να απαντήσει! Ό,τι νομίζει ότι είναι αντικειμενική απάντηση. Εάν δεν δώσει μian απάντηση, εκθέτουμε

και τον σωτό μας ως Βουλή, αλλά εκθέτουμε και τον ελληνικό λαό και θα γίνουμε καταγέλαστοι της Ιστορίας. Για τούτο, νομίζω, κύριε Πρόεδρε, ότι η Επιτροπή πρέπει να σκεφθεί και πάλι το θέμα των μαρτύρων...

(Διαμαρτυρίες από την πλευρά της Νέας Δημοκρατίας).

Αθ. Ξαρχά: Κύριε Πρόεδρε, δεν θα μας υπαγορεύσει τι θα κάνουμε. Δική μας είναι η ευθύνη.

Πρόεδρος (Ι. Αλιπαράς): Παρακαλώ, κύριε Ξαρχά, υπάρχει Προεδρείο. Θα κάνω εγώ την υποδείξη.

Αθ. Κανελλόπουλος: Κάνει την, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Ι. Αλιπαράς): Παρακαλώ, τελειώστε, κύριε Ζιγής.

Ιωάννης Ζιγής: Θέλω να κάνω μια παρατήρηση σ' αυτό που είπε ο κ. Κάππος, ότι δεν πρέπει το πόρισμα να γίνει αντικείμενο κομματικής συναλλαγής. Συμφωνώ. Αλλά είπε και κάτι άλλο: Να τελειώσουμε, γιατί φάνηκε η ευθύνη των ξένων κυβερνήσεων.

Κύριε Κάππο, υπάρχουν οι ευθύνες των ξένων κυβερνήσεων, αλλά υπάρχουν και οι ελληνικές ευθύνες... Και ρωτάει και αλίμονο, εάν όλες μας τις συμφορές τις ρίχνουμε στους ξένους. Πρέπει να αναλαμβάνουμε οι ίδιοι τις ευθύνες μας, γιατί, αν τις αναλάβουμε, δεν θα επαναλάβουμε τα ίδια λάθη στο μέλλον. Και αν επαναληφθούν τα λάθη της Κύπρου, θα έχουμε να κλαίμε για τις συνέπειές τους στο Αιγαίο!

Για τούτο νομίζω ότι πρέπει να ολοκληρωθεί η έρευνα και το πόρισμα να καταλογίζει ευθύνες, όχι μόνο σε ξένους, αλλά βασικά στους Έλληνες, διότι αυτοί διαχειρίζονται τις τύχες της πατρίδας τους.

Αθ. Κανελλόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, υποδείξεις στο έργο της Επιτροπής θα κάνει ο κ. Ζιγής.

Ιωάννης Ζιγής: Αυτή είναι η έννοια του πορίσματος της Επιτροπής και, αν δεν ικανοποιεί αυτά τα θέματα, τότε δεν θα είναι πόρισμα, θα είναι κάτι για το οποίο δεν θα είναι υπερόψιμος ούτε η Βουλή ούτε τα μέλη της Επιτροπής προσωπικά ούτε όσοι αυτή τη στιγμή αντιλέγουν σ' αυτά τα οποία λέγα. Σας ευχαριστώ πολύ.

IV. Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ

Τελικά, οι ιστορικές προσπάθειες της ΝΔ να μη γίνει η κατάθεσή μου απέτυχαν. Έτσι, ο πρόεδρος της Επιτροπής κ. Χρ. Μίτσογιάννης μού απήθηνε με ημερομηνία 9 Νοεμβρίου 1987 την ακόλουθη επιστολή:

«Εκτελώντας την απόφαση της Ολομέλειας της Επιτροπής μας, σας παρακαλώ να προσέλθετε στην αίθουσα της Γερουσίας του Μεγάρου του Κοινοβουλίου στις 10.00 π.μ. της Πέμπτης 12.11.1987, για να εξεταστείτε ως μάρτυρας».

Στις 10.00 π.μ. της Πέμπτης 12.11.1987, βρισκόμουν στο Μέγαρο της Βουλής, σε διαφανές δωμάτιο εκείνου στο οποίο συνεδρίαζε η Επιτροπή. Χρειάστηκε να περιμένω περισσότερο από μιάμιση ώρα για να με καλέσουν να αρχίσω την κατάθεσή μου. Η Επιτροπή συζητούσε για «διαδικαστικά ζητήματα». Όπως όμως, έμαθα αργότερα, ορισμένα μέλη της, που ανήκαν στη ΝΔ, επιδόθηκαν σε ένα απίθανο εβρεκολόγιο εναντίον μου, που χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν ο πρόεδρος και τα άλλα μέλη της Επιτροπής με μεγάλη μακροθυμία.

Όταν τελικά κλήθηκα να καταθέσω, βρέθηκα αντίστοιχος σε ένα περίεργο κλίμα με χαρακτηριστικό τις άσχετες και προκλητικές παρεμβάσεις του κ. Ι. Βαρβιτσιώτη και των συν αυτώ, τις οποίες χρειάστηκε να αντιμετωπίσω με λίγο χιούμορ και ειρωνεία.

Ο τρόπος, όμως, με τον οποίο έγινε η κατάθεσή μου, που επικράτησε σε τρεις συνεδριάσεις της Επιτροπής, ήταν απαράδεκτος. Η ομάδα των «χοϊλόγκων» της ΝΔ — των κκ. Βαρβιτσιώτη, Παναγιωτόπουλου και Φυτόπουλου, με τη συμπαράσταση και ορισμένων άλλων — επανειλημμένα προσπάθησε να διακόψει την κατάθεσή μου με κλέβος απειρών και ασχέτων παρεμβάσεων, προφανώς για να καταστρέψω τη δομή της και να εμποδίσω την εξαγωγή των μοιραίων συμπερασμάτων για την πολιτεία του ιδρυτή του κόμματός τους κ. Κ. Καραμανλή, του Ε. Αβέρωφ κ.λπ.

Αφαίρεσα από το κείμενο που παρατίθεται πιο κάτω, τις περισσότερες από τις παρεμβάσεις αυτές, για να διευκολυνθεί ο αναγνώστης στην αφομοίωση της ουσίας της κατάθεσης.

Πόσο, όμως, απαράδεκτη ήταν η συμπεριφορά των προανα-

φερθέντων κυρίαν φαίνεται από την ακόλουθη παρέμβαση του κ. Ι. Κουτσογιάννη, η οποία έγινε κατά το τρίτο μέρος της κατάθεσής μου:

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ότι σήμερα είναι η τρίτη φορά που καταθέτει ο κ. Ζιγής και πρέπει να πω ότι του γίνονται πολύπλευρες επιθέσεις, διακοπές. Και θέλω να κάνω σύγκριση, θα μου επιτρέψετε, με τον τρόπο που εξέτασε η Επιτροπή μας τον κ. Παπαδόπουλο, τον δικτάτορα, στον οποίο επί οκτώ ώρες υπήρξε μια πραγματική υεροτίλειστιά. Κανείς δεν τον διέκοψε, κανείς δεν του είπε τίποτα. Και κανείς δεν τον κατηγορήσει για όσα δεν είπε και για όσα απέκρυψε.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίνας): Γιατί αυτός ο εκτυρωτισμός, κύριε συνάδελφε;

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Όταν ήρθε ο κ. Αβέρωφ εδώ πέρα, προσέβαλε κείμενα προσωπικά, όταν τον εξέτασα. Και ουδείς τον διέκοψε. Και έλεγε ο κ. Αβέρωφ — επιτρέψτε μου — ότι ήθελε να πει. Επομένως, δεν τον διακόψαμε. Γιατί γίνεται αυτό στον κ. Ζιγής. Πραγματικά, εγώ δεν μπορώ να το κατανοήσω. Αφήνω αυτές τις συγκρίσεις για να βγουν τα ανάλογα συμπεράσματα.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίνας): Αυτό, κύριε συνάδελφε, απευθύνεται προς το Προεδρείο;

Βέβαια, η στάση του Προεδρείου δεν ήταν η ενδεικνυομένη, γιατί προφανώς τελούσε υπό τον εκβιασμό των μελών της ΝΔ, που επανειλημμένα απείλησαν με αποχώρησή τους από την Επιτροπή.

Μεταξύ των κατορθωμάτων των «χουλιγκανών» ήταν και η παραβίαση του απορρήτου των καταθέσεων. Πράγματι, δεν δίστασαν, ενώ συνεδρίαζε η Επιτροπή, να επικοινωνήσουν με τον κ. Καραμανλή και να μεταφέρουν δήλωσή του, που «ανασκεύαζε» κύριο τμήμα της κατάθεσής μου.

Επίσης, δεν δίστασαν να δώσουν στον Τύπο παραποιημένες τις συζητήσεις της Επιτροπής.

Χρειάστηκε, βέβαια, μεγάλη ψυχραιμία εκ μέρους μου για να αντιμετωπίσω τον «χουλιγκανισμό». Και αυτό έγινε γιατί πιστώσω ότι ο ελληνικός λαός πρέπει κάποτε να μάθει την αλήθεια για την Κυριακή Τραγωδία, αλλά και να μην αφήνουμε αναίθηνους να καταστρέφουν τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς.

Το κείμενο του πρώτου μέρους της κατάθεσής έχει ως ακολούθως:

Α. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, είναι γνωστή η ταυτότης του κυρίου μάρτυρα.

Παρακαλώ, τώρα, κύριε Πρόεδρε, να βάλετε το χέρι σας στο Ευαγγέλιο και να δώσετε τον νενομισμένο όρκο. Και παρακαλώ, επίσης, τους κυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

Ο μάρτυς θέτει το χέρι του στο Ευαγγέλιο και δίδει τον ακόλουθο όρκο:

«Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνον την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τί.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσγιάννης): Κύριε Πρόεδρε, μας είχατε απειθνήσει μια σειρά από επιστολές και υπομνήματα στα οποία εκθέτατε τις απόψεις σας και συγχρόνως ζητούσατε να κληθείτε και στην Επιτροπή για να προσθέσετε και ορισμένα άλλα πράγματα, τα οποία θέλετε να προσθέσετε.

Παράλληλας έχουμε εδώ, πλην αυτών, και τις αγορεύσεις σας στη Βουλή, όταν συννοστήθη η Εξεταστική Επιτροπή και κατ' ακολουθίαν οι απόψεις σας είναι εν πολλοίς γνωστές στα μέλη της Επιτροπής και σ' όλους μας.

Θα ήθελα να σας παρακαλέσω χωρίς κάποια ειδικότερη ερώτηση από μέρος μου να μας πείτε ό,τι έχετε να μας πείτε, ό,τι θέλετε να μας πείτε, πέραν βεβαίως αυτών που έχετε αναπτύξει στα υπομνήματα αυτά, γιατί αυτά και διαβιάσθησαν και γράφθηκαν στα πρακτικά της Επιτροπής και είναι εν γνώσει αυτής. Πέραν αυτών και όσων έχετε εκθέσει στη Βουλή, ό,τι έχετε να πείτε, παρακαλώ, να μας το πείτε, χωρίς ειδική ερώτηση από μέρος μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιωάννης Ζίγδης: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε. Ζήτησα να καταθέσω στην Επιτροπή σας γιατί αποδίδω εξαιρετική σημασία στην αποστολή της. Πρέπει επιτέλους να διερευνηθούν οι συνθήκες της μεγαλύτερης μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνικής τραγωδίας του Κυπριακού.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Θα τα αναγνώσετε;

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσγιάννης): Παρακαλώ.

Ιωάννης Ζίγδης: Για να μην πάρουμε πολλή ώρα. Γιατί αν αρχίσω να μιλάω έτσι αργά, θα πάρουμε πολλή ώρα, ενώ αυτό θα με διευκολύνει.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσγιάννης): Κύριε Πρόεδρε, εάν επιτρέπεται, πόσες σελίδες είναι;

Ιωάννης Ζιγής: Μα, δεν είναι θέμα σκέψιν. Εξαρτάται, δεν μπορώ να σας πω, γιατί είναι διάφορες σημειώσεις.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσαγιάννης): Είναι πρόλογος, δηλαδή.

Ιωάννης Ζιγής: Ακούστε, για να αντιληφθείτε τι θα κάνω πριν μπούμε στην ουσία: Πρώτον, θα πω την προέσχαση του Κυπριακού για να αντιληφθούμε πώς δημοσιογραφήθηκαν τα γεγονότα. Ειδικότερα, θα σας τα πω σε λίγο, θέματα της κρίσιμης περιόδου. Είμαι ίσως ο μόνος Έλληνας πολιτικός, ο οποίος βρισκόταν την κρίσιμη περίοδο του Κυπριακού στην Αμερική, στις ΗΠΑ. Επομένως, μπορώ να σας πω πράγματα τα οποία δεν γνωρίζετε, δεν γνωρίζουν οι άλλοι Έλληνες, από προσωπική μου εμπειρία.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσαγιάννης): Δηλαδή θα αναφερθείτε στην περίοδο του 1974.

Ιωάννης Ζιγής: Ακούστε, πρώτα-πρώτα θα αναφέρω τι έκανα για το Κυπριακό, για να ξέρετε με ποιόν μιλάτε.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσαγιάννης): Τι κάνατε εκεί στην Αμερική, δηλαδή.

Ιωάννης Ζιγής: Όχι μόνον εκεί. Παρακαλώ, να μου επιτρέψετε να κάνω την εισήγησή μου όπως νομίζω, γιατί υπάρχει μια σειρά, μια αρχιτεκτονική και, παρακαλώ, μην την καταστρέψετε. Πιστεύω ότι θα χάσει η Επιτροπή σας, αν δεν γίνει αυτό. Εάν δε με αφήσετε να κάνω αυτήν τη γενική θεώρηση του θέματος, θα πάω σε μίαν άλλη μαρτυρία, αφού πιστεύω ότι θα σας πω πράγματα για το Κυπριακό, που θα χρησιμεύσουν στην Επιτροπή.

Το Κυπριακό δεν βγήκε αμέσως, υπάρχει προέσχαση. Να με αφήσετε να συνεχίσω και θα είμαι όσο το δυνατόν πιο σύντομος.

Συνεχίζω, λοιπόν, — και τούτο όχι τόσο για την επιβολή κυρώσεων, που βεβαίως σήμερα είναι μόνον πολιτικές, αλλά για να μην επαναληφθούν στο μέλλον τα λάθη που προκάλεσαν την Κυπριακή Τραγωδία.

Ο τουρκικός επεκτατισμός είναι μια κατάσταση μόνιμη και οι Τούρκοι, σε αντίθεση μ' εμάς, ανεξαρτήτως κυβερνήσεων και καθεστώτων, ακολουθούν την ίδια επεκτατική πολιτική. Αυτά που έκαναν στην Κύπρο είναι έτοιμοι να τα επαναλάβουν με το πρώτο δικό μας λάθος στο Αιγαίο και στη Δωτική Θράκη. Επομένως, το πόρισμα που θα βγει από εδώ θα έχει όχι μόνο συμπεράσματα για τα λάθη που έγιναν, αλλά και κατευθυντήριες γραμμές για μια εθνική πολιτική προς αντιμετώπιση των προβλημάτων του μέλλοντος.

Αυτή είναι η κύρια αποστολή σας και δεν είναι οι κυρώσεις και ο καταλογισμός ποινικών αθλών. Θα είσθε δάσκαλοι του έθνους, αν το πόρισμά σας είναι αυτό που πιστεύω πως θα είναι.

Βέβαια, ζημιωθήκαμε, γιατί υπήρχε καθυστέρηση 13 ετών και, αν δεν υπήρχε, ίσως θα αποφεύγονταν κάμποσα λάθη που κάναμε από τότε. Πάντως, εκείνο που ήταν ζημιώ πραγματική ήταν η απόφαση της κυβέρνησής μας του 1975 να σταματήσει την προκαταρκτική εξέταση την οποία έκανε ο ναύαρχος Μπίλιακς, που θα μας επέτρεπε να έχουμε μία σκοπιά του όλου θέματος.

Δυστυχώς, ελήφθη η απόφαση εκείνη του υπουργικού συμβουλίου, την οποία ο κ. Αβέρωφ επεξέτεινε και στην προκαταρκτική εξέταση, όχι νομίμως — και έτσι σταματήσαμε σε εκείνη την περίοδο. Χάσαμε από τότε πολλά έγγραφα, πάθαναν πολλοί άνθρωποι και από αυτή την άποψη η Επιτροπή βρίσκεται σε μια δυσκολία συλλήψεως των γεγονότων και των ενεργειών αυτών των ανθρώπων.

Η καθυστέρηση, βέβαια, έχει το πλεονέκτημα, γιατί όπως ξέρετε το Στάιητ Ντηπάρτμεντ και το Φόρεϊν Όφφισ, δηλαδή τα υπουργεία των Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας και των ΗΠΑ, δημοσιεύουν μετά από ένα χρονικό διάστημα — μετά από 30 χρόνια το πρώτο και μετά από 20 χρόνια το δεύτερο — τα απόρρητα έγγραφα τους. Αυτό δε γίνεται σ' εμάς. Ήδη έχουν δημοσιευθεί τα απόρρητα έγγραφα της περιόδου μέχρι το 1956 του Φόρεϊν Όφφισ και πρέπει να τα γυαρίζει η Επιτροπή σας, γιατί, αν προχωρήσετε χωρίς να τα διαβάσετε, το πόρισμα σας θα είναι πάρα πολύ ασθενές, αφού μερικά χρόνια, που καθόρισαν την πορεία του Κυπριακού ήλθαν, τότε για πρώτη φορά στη δημοσιότητα.

Πάντως, αγαπητοί κύριοι, είμαι βέβαιος πως, ανεξαρτήτως κομματικών τοποθετήσεων, θα εκτελέσετε την αποστολή σας πισυνείδητα και το κύρος του πορίσματος σας ελπίζω ότι θα είναι αδιάσειστο και πρέπει να είναι αδιάσειστο για εθνικούς, όπως ήδη είπα, λόγους. Για να τελειώσω τον πρόλογο αυτόν πρέπει να κάνω και αυτήν τη διευκρίνιση: Σας έχουν σταλεί διάφοροι ένα σωρό χαρτιά, αλλά αυτά δεν έχουν αποδεικτική αξία. Αυτό πρέπει να το λάβετε υπόψη σας. Ό,τι δεν είναι κατάθεση μάρτυρα, σύμφωνα με τον Κανονισμό της Βουλής και την Ποινική Δικονομία, δεν έχει αποδεικτική αξία. Οποιοδήποτε, λοιπόν, υπόμνημα ή άλλο έγγραφο πήρατε δεν μπορείτε να το χρησιμοποιήσετε ως αποδεικτικό στοιχείο. Το τι έχει αποδεικτική αξία καθορίζεται από τον Κώδικα της Ποινικής Δικονομίας, από το Ποινικό Δίκαιο και από τον Κανονισμό της Βουλής. Επομένως, όσοι έστειλαν εδώ υπομνήματα είναι ανεπαρκείς. Δεν μπορείτε να πείτε ότι έχετε την μαρτυρία τους. Αυτά, εισαγωγικά.

Ανδρέας Ζαΐμης: Αφήστε τα διαδικαστικά.

ΚΙΟΥΠΡΟΥΛΟΥ: ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΑΣΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ιωάννης Ζιγής: Κύριοι, ως Δεδοκνήσιοι — και ο κ. Κλ. Ζερβός και ο κ. Παυλίδης και εγώ — έχουμε ταυτίσει την τύχη μας με την Κύπρο. Από μικρό παιδί αγωνίζομαι για την απελευθέρωση της Δεδοκνήσου και για την Κύπρο. Όταν το 1951 έγινα υπουργός άνω χαρτοφυλακίου, στην αρχή, και κατόπιν Βιομηχανίας, στην αγωνία μου για το Κυπριακό — γιατί είχε γίνει το δημοψήφισμα και υπήρχαν οι διαταγμοί του προέδρου της Κυβερνήσεως Νικολάου Πλαστήρα να το δεχθεί — σκέφτηκα να σταίλω τον Αναστάση Μπακάλμπαση — έναν έμπειρο πολιτικό, τον οποίο όλοι θα έχετε ακούσει — στην Άγκυρα, με το πρόσχημα να διαπραγματευθεί την αξία των κτημάτων των Δεδοκνησίων στη Μικρά Ασία, που δεν είχαν απαλλοτριωθεί μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, γιατί οι Δεδοκνήσιοι, όπως ξέρετε, ήταν Ιταλοί υπήκοοι και είχαν πολλά κτήματα στη Μικρά Ασία. Οι Ιταλοί δεν μπόρεσαν να φθάσουν σε μια συμφωνία με την τουρκική κυβέρνηση, και έτσι το πρόβλημα έμεινε ανοικτό. Πήγε ο Μπακάλμπασης και, βεβαίως, τα κτήματα της Μικράς Ασίας ήταν το πρόσχημα. Άρχισε τις συζητήσεις, οι οποίες οδήγησαν στο ταξίδι του Σοφ. Βενιζέλου στην Άγκυρα, το 1952. Το ταξίδι του Βενιζέλου ήταν για να διαρραμώσει γενικώς τις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας.

Ο Σοφ. Βενιζέλος, μιλώντας με τον Κιοουπουλού — τον τότε υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας, η οικογένεια του οποίου καταγόταν από την Κω — σε σχετική του ερώτηση, πήρε την απάντηση: «Ακούστε, εμείς ακολουθούμε τις παρακαταθήκες του Κεμάλ. Ο Κεμάλ μάς είπε να μην ενδιαφερόμαστε πλέον για χώρες και περιοχές, οι οποίες άλλοτε ήταν υπό την κατοχή μας και τώρα τις χόσαμε. Η υπόθεση της Κύπρου δεν μας αφορά».

Επέστρεψε ο Βενιζέλος πανευτυχής και μας το ανακοίνωσε. Η συζήτησή του, βέβαια, με τον Κιοουπουλού δεν ήταν επίσημη, ήταν προσωπική μεταξύ των δύο υπουργών των Εξωτερικών. Υπήρξαμε, φυσικά, και εμείς πανευτυχείς, διότι βλέπαμε ότι αρχίζει η λύση του Κυπριακού, γιατί ξέραμε ότι, αν οι Τούρκοι έμπαιναν στη μέση, δεν θα μπορούσε να προχωρήσει.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΜΟΥ ΣΤΙΣ ΗΠΑ (1954) ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΤΡ. ΠΑΠΑΓΟ

Το 1954, ο στρατάρχης Παπάγος, τότε πρόεδρος της ελληνικής κυβέρνησεως, με κάλεσε από τη Ρόδο να έρθω στην Αθήνα για να με παρακαλέσει να ηγηθώ μιας αποστολής που θα πήγαινε στις ΗΠΑ για να προκτομάσει την πρότη μας προσφυγή στον

ΟΗΕ για το Κυπριακό. Του είπα: «Στρατηγό μου, γιατί εμένα; Μου απάντησε: «Ακούστε, είστε ένα από τα ηγετικά στελέχη της Αντιπολίτευσης. Αν στείλω εσάς, είναι βέβαιος ότι δεν θα θεωρηθεί ότι ανακινούμε το Κυπριακό για κομματικούς ή προσωπικούς λόγους, αλλά διότι είναι εθνική υπόθεση. Έας παρακαλά, να πάτε». Επέμενε και μου ζήτησε να του πω ποιοι άλλοι να έρθουν μαζί μου. Και εγώ υπέδειξα ως βασικούς συνεργάτες τον Γεώργιο Μελά — άλλοτε υπουργό Εξωτερικών — και τον Λουκά Ακρίτα. Κατόπιν, προστέθηκαν και άλλα μέλη, αλλά αυτά έκαναν άλλη δουλειά.

Πήγαμε στις ΗΠΑ. Όταν φθάσαμε στην Ουάσινγκτον, πήγαμε να επισκεφθούμε τον Χένρυ Μπίρουντ, ο οποίος ήταν ο υφυπουργός των Εξωτερικών αρμόδιος για τα θέματα Μέσης Ανατολής και Νοτίου Ευρώπης. Ο Μπίρουντ μός είπε: «Κύριοι, λιπάμαι πάρα πολύ, αλλά η κυβέρνηση μας έχει λάβει ήδη την απόφασή της. Θα τηρήσει δυσμενή ουδετερότητα στον ΟΗΕ για την προσφορά σας». Βέβαια, δεν ευχαριστηθήκαμε καθόλου. Ζητήσαμε να έρθουμε σε επαφή με άλλους παράγοντες της πολιτικής ζωής των ΗΠΑ. Βλέπαμε ότι από το κυβερνών κόμμα — τότε, ο Αϊζενχάουερ ήταν πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών και ο Ντάλας υπουργός των Εξωτερικών — δεν έβγαινε τίποτα. Εκάρηκα να αποταθώ στην ηγεσία του Δημοκρατικού κόμματος. Επέκειντο οι προεδρικές εκλογές και οι Δημοκρατικοί είχαν κυβερνάσει τον Αντλί Στήβενσον ως υποψήφιο.

Ζήτησα, λοιπόν, από τον Αντλί Στήβενσον να μας δεχθεί και αυτός μας δέχθη — τον Γ. Μελά κι εμένα — στη Μινεάπολη. Πήγαμε εκεί, κουβεντάσαμε κομμάτια, σ' ένα πολύ φιλικό πνεύμα. Μόλις είχε γυρίσει από την Κύπρο. Του εξηγήσαμε την υπόθεση, και μας είπε: «Συμφωνώ πολύ την υπόθεσή σας, αλλά φοβάμαι ότι δεν τελειώνει εύκολα». Με το παρεχόμενο αυτό μου έστειλε και επιστολή στις 2.11.54 σε απάντηση δικής μου, πριν από τη συζήτηση στον ΟΗΕ.

Μετά τον Αντλί Στήβενσον, είπα να δοίμε τον Χάρη Τρούμαν. Ο Τρούμαν ήταν, ως γνωστόν, ο προηγούμενος πρόεδρος. Πήγαμε στο Κάνσας Σίτι, στο γραφείο του. Μας υποδέχθηκε ο άνθρωπος πάρα πολύ επίσημα στην αρχή, αλλά όταν του είπα ότι ήλθαμε να χειρετήσουμε τον «παρμπου-Χάρη» αυτός έπαυσε την επισιμότητα, γέλασε, κάθισε κάτω και αρχίσαμε τη συζήτηση σε φιλικό τόνο. Ο Μελάς του εξήγησε τα σχετικά θέματα και στο τέλος, αφού και εγώ προσέθεσα αρκετά, τον ρήτησα: «Κόριε Πρόεδρε, τι θα πω στους Έλληνες;». Και μου είπε τα περίφημα λόγια, τα οποία δεν ξεχνά: «Tell the Greeks that in this

case too, as always, I am on their sides! (Πίστε στους Έλληνες ότι και στην περίπτωση αυτή, όπως πάντα, είμαι στο πλευρό τους)!

Ήταν καταπληκτικό, μείναμε εντοί ο Μελάς και εγώ. Τον ρωτάει: «Να το πω στους δημοσιογράφους;» Μόνο μπαντά: «Μα, γιατί σου το είπα;».

Μόλις βγήκαμε έξω, είδαμε καμιά πενηνταριά δημοσιογράφους. Μας ρήτησαν: «Τι σας είπε ο πρόεδρος;». Τους ανέφερα τις παραπάνω λέξεις. Έμειναν καταπληκτικοί, έφυγαν βιαστικά, κι εμείς πήγαμε στο ξενοδοχείο μας. Μετά από τρεις ώρες, πήραμε πρόσκληση από το Σπύτη Ντηνάρμαντ να ξαναπαρευρισθούμε στην Ουάσιγκτον.

Πήγαμε στο Σπύτη Ντηνάρμαντ, είδαμε τον Μπάιρουοντ, ο οποίος ήταν μαζί με δύο άλλους εκείνη τη φορά, και μας είπε: «Κόριε Ζίγη, κόριε Μελά, να σας συγχαρώ». Του λέει: «Γιατί;». «Η κυβέρνηση μας άλλαξε γραμμή». Του λέει: «Γιατί άλλαξε γραμμή; Τι γραμμή παίρνετε τώρα;». Λέει: «Θα τηρήσουμε αυστηρή ουδετερότητα». Και του λέει: «Αυτό νομίζετε ότι θα μας ικανοποιήσει;». «Α, λέει, δεν ξέρω τι αποτέλεσμα έχετε κάνει!».

Φύγαμε από το Σπύτη Ντηνάρμαντ και πήγαμε στην πρεσβεία. Ο Θεόδωρος Πολίτης, τότε, ήταν πρεσβευτής. Όταν του είπαμε τι μας είπε ο Μπάιρουοντ, μας είπε: «Κάνετε λάθος, τον έχετε παρεξηγήσει. Είναι αδύνατον να σας είχε κάτι τέτοιο». Του λέει: «Το απόγευμα, σε έχει προσκαλέσει να πας επίσημα. Θα σου πει τι αποφάσισαν και αναλόγως θα κάνεις». Μας λέει: «Εάν αυτά που μου είπατε είναι σωστά, εγώ θα παραιτηθώ, διότι έχω αποτύχει ως πρόεδρος». Του λέει: «Μην το παίρνεις τόσο κατάκαρδα. Εγώ νομίζω ότι πρέπει να ευχαριστηθείς».

Ο Πολίτης πήγε το απόγευμα στο Σπύτη Ντηνάρμαντ και ο Μπάιρουοντ του επανέλαβε τα ίδια πράγματα. Όταν επέστρεψε στην πρεσβεία, έσπεισε να παραιτηθεί.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Επειδή δεν το είχε επιτύχει ο ίδιος, Ιωάννης Ζίγης: Ναι! Θεωρούσε ότι ήταν αδύνατον αυτό που πετύχαμε. Χρειάστηκε η δική μας παρέμβαση να γίνει αυτή η μεταβολή. Εν πάση περιπτώσει, τελικά, μετά από λίγους μήνες, πρεσβευτής έγινε ο Γεώργιος Μελάς και πήρε τη θέση του.

Έχω, και θα αφήσω στην Επιτροπή σας, τα γράμματα τα οποία μου έστειλε ο Στήβενσον αλλά και τις ευχαριστίες τις οποίες μου έστειλε ο Στεφανόπουλος, όταν πήγαμε στον ΟΗΕ, ως και ο Παπάγος, όπως επίσης και το γράμμα το οποίο εγώ έστειλα στον Στήβενσον για το Κυπριακό.

[Στο σημείο αυτό ο μάρτυς κ. Ζίγης καταθέτει στη Γραμματεία της Επιτροπής το γράμμα του Στεφανόπουλου, το γράμμα

του στρατάρχη Παπάγου, το σημείωμα (Πρακτικά) του γενικού προξένου του Σικάγο, του Μπαίτζου, για τη συνεννόηση με τον Τρούμαν, το γράμμα το οποίο έστειλε ο Στήβενσον στις 28 Σεπτεμβρίου και την απάντησή που του έστειλε εκείνος στις 2 Νοεμβρίου].

Είναι πράγματα τα οποία πρέπει να ξέρουμε, και η Επιτροπή σας πρέπει να τα ξέρει, διότι θα βοηθήσουν να καταλήξουμε σε ένα συμπέρασμα κάποτε.

ΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΞΑΡΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ ΤΗΣ Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΣΙΝΚΙ (Αύγουστος 1955)

Ένα άλλο επεισόδιο στο οποίο αναμείχθη αυτός που σας μιλά — και ξέρετε, στη δημοσιότητα αυτό έρχονται για πρώτη φορά, γιατί τότε ήταν κρατικά μυστικά και δεν τα έμαθαν παρά μόνον οι αρχηγοί της Αντιπρόιέσεως, ο Γεώργιος Παπανδρόπου και ο Σοφοκλής Βενιζέλος, και βεβαίως οι τότε κυβερνώντες — είναι και τούτο:

Το καλοκαίρι, τον Αύγουστο του 1955, ο Δημήτριος Μπασιλάκος, ο Αθανάσιος Παπαθανάσης και ο Γιάννης Ζιγδής απειρίεσαν την Επιτροπή της Βουλής, που πήγε στο Ελσίνκι για να πάρει μέρος στην πρώτη συνδιάσκεψη για τη συνύπαρξη, την οποία διοργάνωσε η Διεθνής Κοινοβουλευτική Οργάνωση. Πήγαμε εκεί. Οι δύο ήταν εκπρόσωποι του κυβερνώντος κόμματος — του Συναγερμού — και ο Ζιγδής ήταν της Αντιπολίτευσης. Πήγαμε, ως συνήθως, καθυστηρημένοι. Είδα και έλαβα για να μου επιτρέψει ο πρόεδρος να πάρω τον λόγο. Έκανα μία ομιλία. Το απόγευμα, έρχεται και με βλέπει ο Κλέμεν Ντόηβις, ο τότε πρόεδρος των Φιλελευθέρων της Μεγάλης Βρετανίας, μια προσωπικότητα πρώτου μεγέθους, και μου λέει: «Κύριε Ζιγδή, από αυτά που είπατε αντιλαμβάνομαι ότι δεν ξέρετε τι σας επιφορέσει ο κ. Ήντεν». Του απάντησα: «Ήλθαμε σε μια διεθνή συνδιάσκεψη για τη συνύπαρξη και δεν έπρεπε να μιλήσουμε επιθετικά — γι' αυτό». Μίλησα με έναν πολύ ήπιο τρόπο. Κι εκείνος μου είπε: «Σε λίγο, εκ' εκουσία της Τριμελούς Συνδιασκέψεως που συνέρχεται στις αρχές του Σεπτεμβρίου στο Λονδίνο, θα έχετε εκδηλώσεις εις βάρος του ελληνοισμού της Τουρκίας, στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη». Του απάντησα: «Τι μου λέτε». Και εκείνος: «Σας το λέγω, προσθέτοντας και τούτο: Προσφέρω να παράσχω τις καλές μου υπηρεσίες για να προληφθεί το κακό». Ήταν ένας φιλόκλην και άτομο πολύ μεγάλης πολιτικής επιβλέπειας.

Εγώ, βεβαίως, θεώρησα υποχρέωσή μου να το πω στους άλ-

λους δύο συναδέλφους, για να τηλεφωνήσουμε στον Στ. Στεφανόπουλο, ο οποίος μόλις είχε φθάσει στο Λονδίνο. Οι δύο άλλοι συναδέλφοι, ο Μπαμπάκος και ο Παπαθανάσης, δεν ξέρω τι υποπτεύθηκαν και δεν δέχθηκαν να κάνουμε το τηλεφώνημα. Μόνος μου να κάνω το τηλεφώνημα στον Μακαρίτη τον Στεφανόπουλο το θεώρησα ότι δεν θα είχε την απήχηση που θα έπρεπε. Άλλωστε, δεν περίμενα και τα γεγονότα να εξελιχθούν τόσο γρήγορα και έτσι είπα ότι, όταν γυρίσω στην Αθήνα, θα ενημερώσω την κυβέρνηση, τον Παν. Κωνσταντόπουλο, ο οποίος ήταν επίσης αντιπρόεδρος της κυβέρνησης.

Αλλά, αγαπητοί κύριοι, στις 7 το πρωί, στις 6 Σεπτεμβρίου, όταν έφθασε το καράβι στον Πειραιά, μοιράρισαν μέσα οι οφημεριδοπάλας. Όλοι κρατούσαν τις οφημερίδες με τους βανδαλισμούς των Τούρκων στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη. Είπα στον καιρό μου: «Είδες τι λάθος έκανες, Ζήδη; Έπρεπε να αδιαφορήσεις για την αντίδραση, για τη στάση των δύο συναδέλφων σου και να πάρεις την ευθύνη να τηλεφωνήσεις στον Στεφανόπουλο και στην κυβέρνηση».

Αυτό το επεισόδιο θα έχει συνέχια, διότι δεν τελειώνει εδώ.

Τον Δεκέμβριο του '63, έγιναν τα γνωστά γεγονότα μετά από την υποβολή από τον Μακάριο του υπομνήματος των 13 σημείων για την αναθεώρηση του Συντάγματος της Κύπρου. Παράλληλα τις τελευταίες μέρες του '63 να έλθουν σε σύγκρουση η ΤΟΥΡΔΥΚ και η ΕΛΔΥΚ, δηλαδή η Τουρκία και η Ελλάδα. Πέρασα ένα δραματικό αεροσπιτερίδιο στο Παλιτικό Γραφείο, με τον Βενιζέλο και τον Κωνσταντόπουλο. Επειδή δεν είχαμε άμεση επικοινωνία με τον Μακάριο, εισγγήθηκα και στείλαμε τον Γεώργιο Μελά στην Κύπρο, για να έχει μια επαφή με τον Μακάριο και να ξέρουμε τι κάνουμε. Εν τα μεταξύ, όμως, ο Βενιζέλος είχε μια θεώρηση ιδέα: είπε ότι για να αποφραχθεί η σύγκρουση των δύο εγγυητριών δυνάμεων, Ελλάδας και Τουρκίας, είναι καλό να θέσουμε την ΕΛΔΥΚ και την ΤΟΥΡΔΥΚ υπό την ηγεσία του βρετανού αρχιστρατήγου, αφού και η Μεγάλη Βρετανία είναι εγγυήτρια δύναμη. Αυτό και έγινε. Και έτσι αποφράχθη κι εκείνο το βράδυ ο πόλεμος, ο οποίος ήταν σχεδόν βέβαιος.

Η ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

(Φεβρ. 1964)

Όπως ξέρετε, η κυβέρνηση Παπανδρέου παραιτήθηκε και προεκήθησαν εκλογές, τον Φεβρουάριο του '64.

Τον Γενάρη, εξαιτίας των εκλογών δεν πήγαινε κανείς στη Συμβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο

Ετρασβούργο. Τότε, είπα ότι θα πάει γώ. Πήρα μαζί μου τον Γεώργιο Δρόσο και μερικούς άλλους και πήρα. Βρήκα μια κατάσταση, η οποία ήταν πάρα πολύ υπέρ της Τουρκίας. Ήθελαν, ο Σαρπέρ, ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, με τον Ερίμ και άλλους, να πείσουν το Συμβούλιο της Ευρώπης να κάνει μία επιτροπή ad hoc, η οποία να πάει στην Κύπρο και να διερευνήσει επί τόπου τα προβλήματα τα οποία δημιουργήθηκαν. Τότε, πήρα τον λόγο και είπα ότι «εδώ που ερχόμαστε — στο Συμβούλιο της Ευρώπης — είναι για να συμφιλιωθούμε και όχι για να καθυβώσουμε. Εφόσον θα συγκληθεί προσεχώς η πενταμελής Συνδιάσκεψη την οποία οργανώνει ο ΟΗΕ, είναι καλύτερο να αφήσουμε τη δειότερη Συνδιάσκεψη». Οι Εγγλέζοι ήθελαν να γίνει συνδιάσκεψη, για δικούς τους λόγους. Αλλά νομίζω ότι ήταν τόσο πειστική η ομιλία μου, ώστε και στην Πολιτική Επιτροπή και στη Γενική Συνέλευση επιτόχημα να αποφασισθεί η συγκρότηση αυτού του Οργάνου, που θα μας έμεινε περισσότερο.

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

(15 Ιουλίου 1965)

Ως υπουργός Βιομηχανίας παρηκολούθησα το Κυπριακό. Ήμουν σε στενή επαφή με τον Γεώργιο Παπανδρέου, καίτοι δεν ήταν αρμοδιότης μου η καθημερινή διαχείρισή του.

Όταν, τον Ιούλιο του 1965, έγινε το βασιλικό πραξικόπημα, ήμουν ο πρώτος που είπα ότι «Αυτό έγινε για το Κυπριακό, διότι ο Γεώργιος Παπανδρέου ήλθε σε ρήξη με την αμερικανική κυβέρνηση, με τον πρόεδρο Τζόνσον». Είχα πληροφορίες και υποστήριξα ότι το πραξικόπημα οφείλεται στο Κυπριακό, διότι και οι Αμερικανοί και οι Βρετανοί είχαν ως βασική γραμμή τη διχοτόμηση και ο Γεώργιος Παπανδρέου και η κυβέρνησή μας δεν την δέχονταν.

Όταν ήλθε η δικτατορία, ήμουν ο μόνος Έλληνας πολιτικός, ο οποίος κατήγγειλε ότι η δικτατορία φτιάχτηκε από την ΔΙΑ και όχι από τη CIA, όπως έλεγαν, γιατί η μεν ΔΙΑ ήταν πίσω από τους συνταγματάρχες, η δε CIA υποστήριζε τους στρατηγούς. Κατήγγειλα αυτό και είπα ότι η δικτατορία έχει επιβληθεί για την Κύπρο. Αυτό, βεβαίως, δεν ευχαρίστησε πολύ κόσμο. Αλλά, όταν ο Γεώργιος Παπανδρέου μάς μίλησε για τελευταία φορά στην κοινοβουλευτική ομάδα, νομίζω στις 13 Απριλίου 1967, και έβγαλε ένα λόγο πύρινο για τις εκλογές, που θα γίνονταν προσεχώς, στις 28 Μαΐου...

Ιωάννης Κουτσογιάννης: 13 Απριλίου ή Ιουνίου

Ιωάννης Ζιγής: 13 Απριλίου. Μιλώ για το 1967. Είπα, λοιπόν,

στον Γεώργιο Παπανδρέου: «Για τους εκλογές μάς μιλάτε, δεν βλέπετε ότι έχουμε καταδικαστεί να γίνουμε Εμαρτίτο του Κουβέιτ για τα προσεχή 10 χρόνια. Και αντί να κρούσετε τον κώδωνα του κινδύνου, μιλάτε για εκλογές». Βέβαια, αυτό δημιουργήσει μια νεκρική σιγή, έγιναν διάφορα παρασκήνια και η συγκέντρωση, από τον Εθνικό Ύμνο και τα ηρωικά άσματα, τελείωσε πένθιμα.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

Αυτή είναι η δράση μου μέχρι τη δικτατορία. Τώρα, από εδώ και πέρα, θα σας μιλήσω για τη δράση μου της περιόδου εκείνης, γιατί πολλοί με αναφέρονταν εδώ πέρα ότι σε όλη μου τη ζωή διακατέχομαι από ορισμένα βιώματα εναντίον του α' ή β' πολιτικού άντρα, πράγμα το οποίο θεωρώ ότι τους αδικεί, διότι προφανώς ή κρίνουν εξ ιδίων τα αλλότρια ή δεν ξέρουν τι λένε.

Ξέρετε ότι αμέσως μετά το πραξικόπημα, τα δύο κόμματα, η Ένωση Κέντρου υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου και η ΕΡΕ υπό τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο, συνεργάζονταν στενότερα. Η συνεργασία αυτή, βέβαια, έγινε πολύ παραγωγικότερη μετά το πραξικόπημα του βασιλιάς και την αφνησία που δόθηκε τον Δεκέμβριο του 1967, όταν γυρίσαμε από τις εξοχές και από τις φυλακές. Σε αντίκρουση των θεωριών τις οποίες διάσπειραν οι παράγοντες της δικτατορίας, ότι ο πολιτικός κόσμος δεν μπορούσε να κυβερνήσει, διότι μισούσε ο ένας τον άλλον, σκεφθήκαμε να προτείνουμε κοινό κροθιαφιργό, αν έφτανε η δικτατορία, τον οποίο θα απεδέχοντο και τα δύο κόμματα.

Επιφορτίστηκε να πάει να τα πει αυτά στον Γεώργιο Παπανδρέου και τον Π. Κανελλόπουλο. Πήγα στον Γεώργιο Παπανδρέου, στο Καστρί. Ήταν λίγες μέρες πριν από το Πάσχα του 1968. Μπήκα μέσα στο σπίτι, του τα είπα, ενθουσιάστηκε και μου είπε να πάω στον Κανελλόπουλο και να του πω ότι συμφωνεί. Όταν έβγαينا από το σπίτι του, είδα ότι το είχε περικυκλώσει η αστυνομία. Ήταν η τελευταία φορά, αν θυμάστε, που έβλεπε η αστυνομία τον Γεώργιο Παπανδρέου υπό περιορισμό.

Κατέβηκα στην Αθήνα, πήγα στην Ξενοκράτους, στο σπίτι του Κανελλόπουλου, αλλά δεν μπόρεσα να μπού μέσα γιατί είχε ήδη φθάσει η Αστυνομία. Έφυγα, και όλα αυτά, φυσικά, τα είπα στους φίλους των δύο κομμάτων, που με περίμεναν σε ένα σπίτι στο Κουκάκι.

Ο σύνδεσμος, ο αδελφικός, μεταξύ των δύο κομμάτων είχε, βέβαια, την πιο επίσημη εκδήλωσή του στην κηδεία του Γεωργίου Παπανδρέου, όπως θα θυμάστε. Αησιόμνησα, όμως, να πω ότι μετά την επίσκεψή μου, επειδή ο Γεώργιος Παπανδρέου δεν

μπορούσε πια να επικοινωνήσει με τον Κανελλόπουλο, έκανε εκείνο το περίφημο διάγγελμα του Πάσχα — «Η ημέρα της Αναστάσεως του Κυρίου είναι ημέρα της Στοιχειώσεως του ελληνικού λαού» — θα θυμάστε αυτό το ιστορικό διάγγελμα.

Μετά τον θάνατο του Γεωργίου Παπανδρέου, η κηδεία του ένωσε όλα τα κόμματα, όλο τον λαό. Θυμάστε ότι επικήδειο εξοφώνησε και ο Κανελλόπουλος και έγινε η μεγάλη εκδήλωση της ημέρας εκείνης από όλο τον λαό της Αθήνας.

Πέθανε ο Παπανδρέου και είχαμε τον Μπακόπουλο προσωρινό ηγέτη. Όταν πέθανε και ο Μπακόπουλος, έμειναν για τα δύο κόμματα ως ηγεσία ο Π. Κανελλόπουλος επίσημος αρχηγός της ΕΡΕ, ενώ η Ένωση Κέντρου είχε δύο εκπροσώπους — βέβαια, όχι επίσημα, γιατί δεν είχαν γίνει εκλογές — τον Γεώργιο Μαύρο και τον Γεώργιο Ζήδη. Αυτοί κράτησαν την κοινή γραμμή και υπέγραψαν τα κοινά ανακοινωθέντα και διαγγέλματα καθ' όλη την περίοδο.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟ «ΕΘΝΟΣ»

Ήλθε η απόπειρα κατά του Μακαρίου στις 8 Μαρτίου 1970. Τότε, ο κ. Κυριαζής, ο ιδιοκτήτης του «Εθνους», ήλθε και μας παρακάλεσε, τον Κανελλόπουλο, τον Μαύρο, τον Γεώργιο Ράλλη και εμένα, να κάνουμε δηλώσεις. Ούτε ο Κανελλόπουλος ούτε ο Μαύρος θεώρησαν ότι έπρεπε να κάνουμε δήλωση, ο δε Ράλλης είπε τον Κυριαζή: «Γράψε ό,τι θέλεις». Ο μόνος που έδωσε συνέντευξη απαντώντας σε συγκεκριμένα ερωτήματα υπήρξε αυτός που σας μιλάει αυτή τη στιγμή. Το αποτέλεσμα ήταν να συλληφθώμε — οι άνθρωποι του «Εθνους» και εγώ — να σταλείμε στο στρατοδικείο και να καταδικασθώμε. Καταδικάστηκα 4,5 χρόνια και έμεινα στον Κορυδαλλό μέχρι τον Ιανουάριο του 1972, όταν η δικτατορία υποχρεώθηκε να με αφήσει, λόγω ανηκίστου βλάβης της υγείας μου. Εγώ ούτε για αναθεώρηση της καταδίκης μου υπέγραψα αίτηση ούτε για ανήκοστο βλάβη. Δεν ήθελα ούτε τίποτα να αναγνωρίσω τη δικτατορία. Αυτοί αποφάσισαν με ειδική διαδικασία να με βγάλουν προσωρινά έξω, για να μην πεθάνω στη φυλακή και εκτεθούν και στο εξωτερικό.

Στη δίκη μου ήλθε όλος ο πολιτικός και πνευματικός κόσμος της χώρας και πολλοί δημοσιογράφοι.

Όταν ήμουν στη φυλακή, μετά από 15 ημέρες, ήλθε ο Γεώργιος Ράλλης για να μου εκφράσει εκ μέρους του Κωνσταντίνου Καραμανλή τα συγχαρητήριά του για τη στάση μου. Ο Γεώργιος Ράλλης ήλθε επανειλημμένα στη φυλακή και με επισκέφθηκε. Μία από τη φυλακή υπέγραψα μαζί με τους δύο

Eno Esperanza, 1-2 Agosto 1970

άλλους — τον Παν. Κανελλόπουλο και τον Γ. Μαύρο — δηλώσεις κατά της δικτατορίας.

Όπως σας είπα, βγήκα από τη φυλακή τον Ιανουάριο του 1972. Τον Φεβρουάριο, έγινε η μεγάλη κρίση του Κυπριακού. Ο Παπαδόπουλος ζητούσε την παραίτηση του Μακαρίου, έβαλε τους δεσποτάδες να τον δώξουν, ζητούσε κυβέρνηση εθνικής ενότητας κ.λπ. Τότε, εμείς οι τρεις, με τη δική μου πρωτοβουλία — γιατί πιστεύω πως η μετριοφροσύνη δεν πρέπει να αποδοίσει την ιστορική αλήθεια — πήγα στον Κανελλόπουλο και του είπα πως είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε δήλωση και να πάρουμε θέση. Και γράφηκε τότε η περίφημη εκείνη δήλωση: «δεν έχει το δικαίωμα ο Μακάριος να παραιτηθεί». Ήταν μια πολύ μεστή δήλωση, την υπογράψαμε οι τρεις και τη δόσαμε στον διεθνή Τύπο.

Ένα κορίφωμα της ομόνοιας μεταξύ της ΕΡΕ και της Ένωσης Κέντρου ήταν και η πρότασή μου, όταν ο Παπαδόπουλος εξήγγιλε το δημοψήφισμα για την αλλαγή του πολιτεύματος, να καταρτιστούν οι «Επιτροπές για την αποκατάσταση της δημοκρατικής νομιμότητας». Πρόεδρος της μιας — των πολιτικών — ήταν ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος και της άλλης, των πολιτών, ο Αντώνιος Φλόρας και ο στρατηγός Τζαννιτής.

Όπως ξέρετε, πολεμήσαμε το δημοψήφισμα, και εμένα παρά λίγο να με εκτελέσουν στην Αρχήγγελο της Ρόδου. Ίσως ήταν το πιο έντονο επεισόδιο, που έγινε κατά τον προεκλογικό αγώνα. Ασχολήθηκε πολύ ο Τύπος τότε και εγώ πήγα και κατήγγειλα στο δικαστήριο τους χωροφύλακες, γιατί φέρθηκαν όπως φέρθηκαν. Πήγαμε ως Επιτροπή στον Άρειο Πάγο και προσβάλαμε την εγκυρότητα των δημοψηφισμάτων. Έτσι, βλέπετε ότι πάντοτε ήμασταν μαζί, ΕΡΕ και ΕΚ.

Όταν έγινε το Πολυτεχνείο, επειδή είχα κάνει πριν από λίγες ημέρες εγχείρηση για κατάλοιπα της φυλακής, βρισκόμουν στον «Ευαγγελισμό».

Εγώ πρώτος έμαθα ότι έρχονταν τα tanks να χτυπήσουν το Πολυτεχνείο. Την πληροφορία μου έδωσε φίλος μου (ο συγγραφέας Γιάννης Μαγκλής) — θα γυλάσει — από γκαρδία της Χωροφυλακής της Κηφισιάς. Άκουσε τους αξιωματικούς να το λένε αναμεταξύ τους. Μου τηλεφώνησε το μεσημέρι ο φίλος μου και εγώ προσέκλινα να ειδοποιήσω τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους» χωρίς καθυστέρηση.

Η χούντα, μετά τα γεγονότα, έθεσε υπό κράτηση τον Ζίγη στον «Ευαγγελισμό», τον Κανελλόπουλο και τον Μαύρο στα σπίτια τους.

Όπως θα ξέρετε, λόγω της φυλακής είχα πάθει δύο θρομβώ-

σεις και, μετά αποκόλληση του δεξιού ματιού. Γι' αυτό έκανα τρεις επιχειρήσεις στα τέλη του 1973. Ήμουν πολύ κουρασμένος τον καινούργιο χρόνο. Έβλεπα ότι μαχόμασταν, αλλά δεν κάναμε τίποτα. Δεν είχαμε αποτέλεσμα. Και τότε αποφάσισα να φύγω κρυφά για το εξωτερικό, να πάω στην Αγγλία, όπου είχα φίλους στην κυβέρνηση. Ο τότε Πρόεδρος της Βουλής, ο Μπιμπρόν Κινγκ, ήταν πολύ φίλος μου, όπως και του Πατρισταύρου επίσης, ο υπουργός Σίρκιν, ως και άλλοι, μερικοί από τους οποίους ήταν φίλοι μου από τα χρόνια που σπούδαζα στο Λονδίνο. Σκόρπηκα να πάω εκεί, ίσως κάτι καταφέρω. Και έτσι αποφάσισα και στις 14 Μαρτίου 1974 έφυγα για το Λονδίνο. Το είπα όμως στον Κασιδιάρη, για να πάρω την έγκριση του πολιτικού κόσμου και να μη δημοσιογραφηθεί εντόπιση ότι εγώ έκανα μια ενέργεια, η οποία ήταν αντίθετη με το εθνικό και το πολιτικό συμφέρον.

Επομένως, βλέπετε ότι αυτός που σας μιλά δεν υπήρξε κάποιος διστακτής της ενότητας ή κάποιος ο οποίος εμπνέεται από προσωπικές εμπάθειες. Είναι ένας άνθρωπος, ο οποίος δούλεψε όσο του ήταν δυνατόν για την από κοινού αντιμετώπιση της συμφοράς της δικτατορίας, την οποία — επικυλιωμένα — ήμουν ο πρώτος που κατήγγειλε ότι εγκατεστάθη για να λυθεί το Κυπριακό σύμφωνα με τις επιθυμίες των Αμερικανών και των Εγγλέζων, με διχοτόμηση.

ΛΑΘΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

Ξέρετε ότι το Κυπριακό μάς προβληματίζει από το 1950, αμέσως μετά το δημοψήφισμα του Μακαρίου. Από τότε έως τον «Αττίλα Β» συνέβησαν πολλά λάθη των ελληνικών κυβερνήσεων, τα οποία επηρέασαν πολύ την εξέλιξη και υπήρξαν ίσως καταστροφικά για τους Κυπρίους. Λάθη — δεν είναι εγκλήματα όλα. Υπάρχουν και εγκλήματα, θα τα πούμε στο τέλος.

Το πρώτο λάθος μεγάλης ολκής που διακρίχθη ήταν η πρώτη προσφυγή στον ΟΗΕ από την κυβέρνηση του στρατηγό Παπάγου. Γιατί έκαναν αυτό το ανίσταστο λάθος. Ζήτησαν την «ένωση» και όχι την «αυτοδιάθεση». Παρά ενόσω δεν μπορούσε να γίνει λόγος με βάση το Καταστατικό των Ηνωμένων Εθνών. Μόνον περί «αυτοδιαθέσεως» προβάλλει αυτό — και ακριβώς λόγω αυτού του τυπικού λάθους, ο Σέλλγουν Λόντ, ο τότε υπουργός των Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας, κατάχρησε, κατεναιμάχως στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ τον μακαρίτη Στ. Σπυριδιόπουλο, ο οποίος ζητούσε την «ένωση».

Υπήρξε και ένα δεύτερο λάθος στην περίοδο εκείνη: έκαναν

την προσφυγή, χωρίς να προετοιμάσουν διπλωματικά την υπόθεση.

Και ένα τρίτο λάθος: αφήθηκαν να εξασφαλίσουν επίσημα το «αδιάφορο» της Τουρκίας, για το οποίο ο Κιουκρουλιού μίλησε στον Βενιζέλο. Και ξέρετε ότι υπήρξε ευκαιρία με τον μακαρίτη Παπάγο να επιτύχει από τον πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας, τον Μπαγιάρ, μια τέτοια επίσημη διαβεβαίωση, την οποία ατυχώς δεν ανταλλάχθηκε.

Ο Γεώργιος Πασματζόγλου, ο οποίος υπηρέτησε κατόπιν ως πρεσβευτής, όπως θα θυμάστε, στην Άγκυρα, γράφει στα απομνημονεύματά του [«Το χρονικό της ζωής μου», Αθήνα, 1971, σελ. 269]:

«Όταν ο Τζελάλ Μπαγιάρ, Πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας, ειθώς μετά τον σχηματισμό της κυβερνήσεως Παπάγου, επισκέφθηκε επίσημα την Αθήνα, στα τέλη Νοεμβρίου του 1952, είπα στον Μάξιμο, τον άλλοτε Πρεσβευτή, που του ζήτησα να βοηθήσει η Τουρκία την Ελλάδα στο Κυπριακό, ότι: "Ατυχώς στο ζήτημα αυτό δεν δυνάμεθα να κάνουμε τίποτα περισσότερο παρά να αγνοήσουμε το Κυπριακό, γιατί έχουμε με την Αγγλία πολλά συμφέροντα, τα οποία θα βλάψει η οποιαδήποτε ψυχρότης που θα δημιουργηθεί μεταξύ Αγγλίας και Τουρκίας"».

Ο Γεώργιος Πασματζόγλου, ειθώς μετά τη δήλωση αυτή, πήγε στην Εκάλη να συστηθεί στον Παπάγο για να τον ενημερώσει γι' αυτό που είπε ο Μπαγιάρ και να του συστήσει να ζητήσει μια επίσημη επιβεβαίωση της δήλωσής για την Άλωση... τουρκικό ενδιαφέροντος για την Κύπρο, κατά το επίσημο δέλεο που θα δινόταν το βράδυ εκείνο.

Ατυχώς ο στρατάρχης, κατόπι συμφώνησε να το κάνει, τελικά δεν μίλησε στους Τούρκους, «για να μην τους ανοίξει την όρεξη».

Και προσθέτει ο Πασματζόγλου:

«Όταν χάσαμε την ευκαιρία, η οποία μας εδίδετο, να αποσπάσουμε επιστημότερα δήλωση περί αλλείως τουρκικού ενδιαφέροντος στο θέμα της Κύπρου!»

Αυτό είναι το τριπλό λάθος του 1954. Ερχόμεθα τώρα στο 1955, όπου συμβαίνουν άλλα πράγματα.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ

Σας μίλησα για τη Συνδιάσκεψη του Ελσίνκι και σας είπα τι μου είπε ο Κλέμεν Ντύηβις. Σας είπα για ποιους λόγους δεν ειδοποίησα τον Στεφανόπουλο. Έγιναν τα γεγονότα, όπως μου είπε ο Κλέμεν Ντύηβις στις 6 Σεπτεμβρίου, ενώ συνεδρίαζε η Τριμε-

λής Συνδιάσκεψη για το Κυπριακό στο Λονδίνο, στην οποία συμμετείχαν για πρώτη φορά και οι Τούρκοι. Έγιναν οι βανδουλισμοί της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης. Βέβαια, ήταν φοβερό το πράγμα και ταπεινώση στον Ελληνικό Στρατό της Σμύρνης. Ήταν φοβερή η κατάσταση, αλλά εντυχώς υπήρχε ως γενικός γραμματέας του υπουργείου Βορείου Ελλάδος ο κ. Βλαχογιάννης.

Οι Τούρκοι έλεγαν ότι τα γεγονότα έγιναν σε αντεκδίκηση, γιατί στη Θεσσαλονίκη οι Έλληνες έριξαν μια βόμβα και πήγαν να κάψουν το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Κεμάλ Ατατούρκ. Ο Βλαχογιάννης, όμως, ενήργησε και συνέλαβε τους δράστες, που ήταν Τούρκοι: ο Οκτάβ Εγκίν, ένας δήθεν φοιτητής, και ο κλητήρας του τουρκικού προξεντίου Χασάν.

Ο Οκτάβ Εγκίν, νομίζω ότι είναι σήμερα διευθυντής της ΚΥΠ της Τουρκίας.

Σπυλιανός Μιλέτσας: Ήταν συμπαθής μου στο Γυμνάσιο και σήμερα κατέχει εξέχουσα θέση στο υπουργείο Εξωτερικών της Τουρκίας.

Ιωάννης Ζιγής: Οι πληροφορίες γι' αυτόν είναι ότι έκανε και νομάρχης και είναι ένας άνθρωπος που σταδιοδρόμησε πολύ.

Εν πάση περιπτώσει, είχαν συλλάβει και τον Χασάν και τον Εγκίν, και ο Βλαχογιάννης μαζί με τον Παναγιωτόπουλο, που ήταν εισαγγελέας στη Θεσσαλονίκη, συνέλαξαν όλο το υλικό και ετοιμάστηκαν να τους στείλουν στο δικαστήριο, για να καταδικασθούν. Οπότε η Ελλάδα θα είχε μια μεγάλη δικαίωση και ένα φοβερό «κατηγορώ» κατά της βαρβαρότητας της Τουρκίας. Εμμέτως, βεβαίως, αυτό θα βοηθούσε και στο Κυπριακό.

Και τι έγινε, αγαπητοί μου φίλοι. Ματί από τρεις-τέσσερις μήνες, ο υπουργός Βορείου Ελλάδος, ο φίλος μου, ο Δημήτρης Μπακάκος, φρόντισε και άφησε ελεύθερους τον Εγκίν και τον Χασάν και κατέστρεψε όλα τα επίσημα στοιχεία της δικογραφίας, που αποδείκνυαν την αθώη τους! Έβασε και τον Παναγιωτόπουλο από εισαγγελέα ιερέτην στη Θεσσαλονίκη και τον έστειλε στη Ρόδο! Από εκείνον, για πρώτη φορά, έμαθα όλο αυτό το κακό. Πικρήθηκα πάρα πολύ, γιατί δεν μπορούσα να φανταστώ ότι Έλληνας υπουργός, ο οποίος μάλιστα είχε την εμπειρία του Ελσίνκι, θα προέβαινε σε τέτοιες ενέργειες. Αλλά εκτελούσε, προφανώς, εντολές της τότε κυβέρνησης. Πράγματι, η κυβέρνηση Καραμανλή, που είχε αναλάβει πριν από λίγο καιρό την εξουσία, ήθελε να αποκαταστήσει οπωσδήποτε καλές σχέσεις με την Τουρκία. Για να σας βοηθήσω, θα σας δώσω το τυπογράφο άρθρο το οποίο δημοσιεύσει προσφάτως ο κ. Βλαχογιάννης. (Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει το άρθρο).

Βέβαια, την επίσημη εγκατάλειψη της ιδέας της αυτοδιάθεσης αποτελούν οι Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, το 1959. Με τις συνθήκες αυτές, εγκαταλείψαμε την ιδέα της αυτοδιάθεσης, κάναμε τη δέσφεν κυρίαρχη ανεξάρτητη Δημοκρατία της Κύπρου, αλλά με αυτές δεχθήκαμε και την επιστροφή των τουρκικών δυνάμεων στο νησί. Από το 1878, όταν πούλησαν οι Τούρκοι στους Άγγλους την Κύπρο, για πρώτη φορά κατούσαν δυνάμεις τουρκικές στην Κύπρο. Επίσης, αναγνωρίσαμε σχεδόν ομότιμες τις δύο κοινότητες, την ελληνική και την τουρκική. Όπως ξέρετε, υπογράψαμε μια συμφωνία εγγυήσεως, διά της οποίας η Αγγλία, η Τουρκία και εμείς γίναμε ισότιμοι εγγυητές και, βέβαια, οι Άγγλοι διατήρησαν τις δύο βέσεις της Δεκέλειας και του Ακρωτηρίου. Δεν είναι ανάγκη να σας δώσω, κύριε Πρόεδρε, τη συνθήκη εγγυήσεως.

Πρόεδρος (Χρήστος Μικεταγιάννης): Την έχουμε.

Ιωάννης Ζιγός: Βέβαια! Αυτή η συνθήκη — της Ζυρίχης και του Λονδίνου — υπήρξε η απαρχή της τραγωδίας του κυπριακού Ελληνισμού, την οποία υπέστη τα χρόνια, που ακολούθησαν.

Μια άλλη ενέργεια κατά της Κύπρου, από την κατούθωση της Ελλάδας, είναι το βασιλικό προζικότσημα της 15ης Ιουλίου 1965, όταν απειλήθηκε ο Γεώργιος Παπανδρέου και η κυβέρνηση του, για να έδωσαν στην εξουσία οι αποστάτες. Δεν ήταν δυνατόν, βέβαια, οι αποστάτες να βρουν λύση του Κυπριακού, και γι' αυτό καταλήξαμε στη δικτατορία. Όπως σας είπα ήδη, η επιβολή της δικτατορίας έναν βασιλικό λόγο είχε: Πώς θα γίνει η δεχοτόμηση της Κύπρου.

Η πρώτη επιβεβαίωση, αυτόν που σας είπα, είναι η απόσυρση της ενισχυμένης μεραρχίας που είχε στείλει η κυβέρνηση μας στην Κύπρο. Τον Νοέμβριο του 1967, έφυγε αυτή η περίφημη μεραρχία, η οποία είχε 30.000 δύναμη και 250 άρματα. Τα λάβα δόση πλέον κοινοποιήθηκαν αυτά, δεν είναι μυστικά, όπως ήταν άλλοτε. Λέγαμε στο παρελθόν κάποια άλλα νοήματα, αλλά νομίζω ότι σας τα γνώρισαν αυτά στο Επιτελείο.

Ανδρέας Ζαΐμης: Διαφορετικά μιν, αλλά μας τα είπαν.

Χρήστος Φωτιάσογλου: Όχι 250 άρματα, κύριε Πρόεδρε!

Ιωάννης Ζιγός: Αυτά δεν είναι δικά μου στοιχεία και πληροφορίες. Μεταφέρω πληροφορίες οι οποίες δόθηκαν επίσημα, νομίζω, στο Επιτελείο, όταν πήγατε προχθές να το επισκεφθείτε. Δεν πιράζω, άλλωστε αυτά που ανέφερα δεν σημαίνει ότι είναι ακριβή 100%. Έχω πληροφορίες που μπορεί να είναι λανθασμένες. Πάντως, οι αριθμοί που ανέφερα προέρχονται από ανακοίνωση του Επιτελείου.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Η δεύτερη φάση αυτής της προσπάθειας για τη διχοτόμηση είναι οι τρεις απόπειρες κατά του Μακαρίου. Τις ξέρουμε αυτές τις τρεις απόπειρες, που είναι του '70, του '73 και του '74. Έπρεπε να αποσταθεροποιηθεί το καθεστώς διότι οφείον υπήρχε ο Μακάριος, «ο Κάστρο της Μεσογείου», δεν μπορούσε να γίνει η διχοτόμηση, σύμφωνα με τα συμφέροντα των δύο μεγάλων δυτικών δυνάμεων.

Ένα τρίτο φοβερό γεγονός το οποίο βαρύνει τη δικτατορία είναι η συμφωνία Ούλοφ-Παλαμά στην καρνή σύνοδο των υπουργών των Εξωτερικών του ΝΑΤΟ στη Λισαβόνα, τον Ιούνιο του '71. Εκεί, συμφώνησαν οι δύο κυβερνήσεις να επέμβουν αμέσως και να βρουν λύση και όχι να αφήσουν τις διακοινοτικές να οδηγήσουν στη λύση, η οποία θα ικανοποιούσε και τις δύο κοινότητες.

Επίσης, συμφερό ήταν η αποστολή εκ νέου του Γρίβα στην Κύπρο, στα τέλη του 1971, για να συστήσει την ΕΟΚΑ Β', η οποία για τους δικούς της λόγους ενήργησε νομιζοντας ότι προωθεί την ένωση, ενώ υποσκαίπτει κάθε δυναμότητα ενόσωσης.

Οι τρεις δολοφονικές απόπειρες είναι του 1970 — σχέδιο «Ερμής», του 1973 — σχέδιο «Απόλλων» και του '74 — σχέδιο «Αφροδίτη». Και οι τρεις απόπειρες ήταν του ίδιου μοντέλου. Φαίνεται ότι ένας ήταν ο εμπνευστής, αυτός που τις παρακολουθούσε και αυτός που εισέπραξε στο τέλος την αποτυχία.

ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

Μετά την επιβολή των ανδρικών του Ιωαννίδη, τα σχέδια της διχοτόμησης γίνονται σφαιρότερα για να καταλήξουν στον «Αετώς Β» που την υλοποιήσει. Φαίνεται ότι στη συνάντηση της Ρώμης τον Οκτώβριο του 1973...

.....
Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όταν μιλάτε για τη συνάντηση της Ρώμης το 1973, χάνουμε τη σοβαρότητά μας.

Πρόεδρος (Χρήστος Μεσσαριάννης): Κύριε Παναγιωτόπουλε, τα σχέδια δεν χρειάζονται. Εμείς θα κρίνουμε την κατάθεση του κυρίου μάρτυρος.

Ιωάννης Ζιγής: Το 1973, έγινε η περίφημη Συνδιάσκεψη της Ρώμης, την οποία οργάνωσε η CIA με το καμουφλάζ του Παναγιωτισμού του Χάρβαρντ. Εκεί πέρα, παρέστησαν μεταξύ άλλων εκ μέρους της Κύπρου ο Νικητάς και ο Κληρίδης, από την ελληνική πλευρά ο Αβέρωφ και ο Μπίτσιος και από την αμερικανική ο Σάουρος Βανς — ο μεσολαβητής για την απόσυρση της ενισχυμένης μεραρχίας από την Κύπρο. Φαίνεται ότι εκεί

οριστικοποιήθηκε το σχέδιο για την ανατροπή του Μακαρίου. Τον Φεβρουάριο του 1974, άρχισε να καταρτίζεται το σχέδιο του πραξικοπήματος που θα ανέτρεπε τον Μακάριο, όπως και το σχέδιο της τουρκικής εισβολής, για να καταστεί πιο εύκολη η συμφωνία μεταξύ του δικτατορικού καθεστίου και της τουρκικής κυβέρνησης.

Οι βασικοί σταθμοί της τελευταίας αυτής φάσης ήταν: η επιστολή του Μακαρίου προς τον Γκιζίκη, της 2.7.74, το πραξικόπημα της 15.7.74, το οποίο απέτυχε γιατί δεν δολοφονήθηκε ο Μακάριος, ο «Αττίλας Ι» και ο «Αττίλας ΙΙ», ο οποίος θριάμβευσε μέσα σε 48 ώρες!

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Σας μίλησα μέχρι τη στιγμή αυτή για λάθη και εγκλήματα των ελληνικών κυβερνήσεων. Τώρα, θα σας πω σε γενικές γραμμές ποια ήταν η πολιτική την οποία ακολούθησαν οι δύο υπερδυνάμεις, η Μεγάλη Βρετανία και η Αμερική.

Για τη Μεγάλη Βρετανία πράτα. Ήταν, βέβαια, εντελώς αντίθετη στην αυτοδιάθεση, από την ημέρα διενεργίας του δημοψηφίσματος του 1950. Την εποχή εκείνη, κατόρθωσε η Αγγλική Αυτοκρατορία. Τότε, ο Ήντεν προσπαθούσε με τα δόντια να κρατήσει ό,τι μπορούσε να κρατήσει και φαίνεται ότι την Κύπρο όλοι οι παλαιοί οπαδοί του αγγλικού ιμπεριαλισμού τη θεωρούσαν ως απαραίτητο στοιχείο για τη διατήρηση της επιφάνειας της Αυτοκρατορίας. Όπως ξέρετε, ο Ήντεν μάς έδωσε την πιο επιγραμματική παρουσίαση της βρετανικής πολιτικής για την Κύπρο με την εξής περικοπή από μια ομιλία του στη Βουλή, στις 2.6.56: «Το ζωτικό ενδιαφέρον του Ηνωμένου Βασιλείου επί της Κύπρου δεν περιορίζεται εντός του NATO μόνον. Η βιομηχανική ζώνη της χώρας μας εξαρτάται σήμερα και θα εξαρτάται επί πολλά έτη ακόμη από τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής. Επιθυμώ, όπως καταστήσω προσεκτικούς όλους, συμπεριλαμβανομένων και των φίλων μας, ότι δεν δύναται να υπάρξει ζήτημα διά την χώραν αυτήν να ενδώση επί οιοδήποτε ουσιαστούς σημείοις διά την υπερέσπιν των νομίμων και των ζωτικών συμφερόντων της. Απόλλοια της Κύπρου σημαίνει και απόλλοια ορισμένων εγκαταστάσεων διά την προστασίαν του ανοφοδιασμού μας εις πετρέλαια και απόλλοια των πετρελαίων σημαίνει ανεργίαν και έλλειψιν επαρκών τροφίμων εις την Βρετανίαν».

Βλέπετε, λοιπόν, πώς εμφάνιζε το πρόβλημα της Κύπρου, για τη Μεγάλη Βρετανία ο προθιπουργός της. Η περικοπή αυτή εξηγεί και τη συμπεριφορά, την απάντη, του Ήντεν προς τον

Παπάγος. Ήλθε ο Ήντεν το 1953 να περάσει μερικές μέρες στην Ελλάδα για ανάρρωση και αρλοζεντίτο από τον σερ Τσαρλς Πηκ, τον τότε πρόβη της Αγγλίας. Ο Παπάγος, ο οποίος είχε τις καλύτερες διαθέσεις απέναντι στη Μεγάλη Βρετανία, πήγε να τον συναντήσει στο σπίτι του Πηκ. Μόλις μπήκε μέσα ο Παπάγος και είπε κάτι για την Κύπρο, σηκώνεται επάνω ο Ήντεν και του λέει «Βγαίτε, κύριε, έξω».

Ο Παπάγος κρέτησε, πράγματι, υποδειγματικά την ψυχραιμία του. Ένας άλλος θα 'παίρνε το περίστροφό του και θα τον εκτελούσε. Ήταν τόσο προκλητική η στάση του Ήντεν, που φαίνεται πράγματι απίστευτη.

Αυτή η αντίληψη για την Κύπρο εξηγεί και την προσπάθεια της Μεγάλης Βρετανίας να εμπλέξει στο Κυπριακό την Τουρκία. Γι' αυτό και για τη συμμετοχή μας στην Τριμερή Συνδιάσκεψη του Λονδίνου θυμάμαι, ότι διχάσθηκε ο πολιτικός κόσμος. Είπε η κυβέρνηση του Παπάγου να πάμε, αλλά από την Αντιπολίτευση πάρα πολλοί ήταν αντίθετοι, ενώ άλλοι κλονίσθηκαν και είπαν ότι ίσως θα πρέπει να φανοίμε ευελικτικοί, γιατί ποιος ξέρει πού θα καταλήξουμε. Εν τέλει, ήταν κολοσσιαίο λάθος να πάμε.

Με τις Συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου, όπως σας είπα, η Βρετανία κέρδισε την καλύτερη γι' αυτήν λύση δότι κράτησε τις δύο βόσεις, σαν κυρίαρχος. Δεν είναι «παραχωρημένες», η βρετανική κυριαρχία παραμένει. Καθόρισε τον εαυτό της εγγυητή της νέας δημοκρατίας! Και, βεβαίως, με το Σύνταγμα που επιβλήθηκε κατόπιν της νέας δημοκρατίας ανέκλινη να λειτουργήσει. Έτσι, η Μεγάλη Βρετανία είχε σαν μόνιμους πράκτορες την Τουρκία και την τουρκοκυπριακή μειονότητα, για να επηρεάζει την τύχη της Μεγαλονήσου.

Τώρα, τον Νοέμβριο του 1963, το λάθος του Μασκαρίου για την αναθεώρηση του Συντάγματος με την προβολή των 13 σημείων, από όλες τις πληροφορίες που έχω, οφείλεται στους Άγγλους. Αυτοί τον έπεισαν να τα προβάλλει, μόλις εξελέγη η κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου. Υπάρχουν πολλά στοιχεία γι' αυτό, δεν χρειάζεται όμως να επιμείνουμε.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

Στην κρίση, όμως, του 1974, τι έγινε; Έχω εδώ ένα βιβλίο — δεν ξέρω αν το έχετε κύριε Πρόεδρε. Είναι το βιβλίο του Τζέιμς Κάλλαχαν, του τότε υπουργού των Εξωτερικών και κατόπιν πρωθυπουργού της Μεγάλης Βρετανίας. Τι βγαίνει απ' αυτό το βιβλίο; Βγαίνει ότι ο Κίσσιγγκερ υπήρξε αυτός, ο οποίος έπεισε τον Ετσεβίτ να κάνει την εισβολή. Όταν ο Σίσκο ήλθε

στις 17 και 18 στο Λονδίνο, ο Κάλλαχαν τού έλεγε ότι δεν θα συγκρατήσουμε τον Ετσεβίτ παρά μόνον, εάν του πούμε ότι θα τον κτυπήσουμε. Ο Σίσκο δεν ήθελε να ακούσει τέτοια κουβέντα. Επέμεινε να πάρουν τον Ετσεβίτ με το μαλακό, να τον φέρουν στο φιλότιμο με τηλεφωνήματα και άλλα τέτοια.

Όταν έγινε ο «Αττίλας Ια και ιδίας ο «Αττίλας Ιβ, τότε η παρέμβαση του Κίσινγκερ ήταν πράγματι προκλητική. Στο βιβλίο του Νεοκλή Σαρρή «Η άλλη πλευρά του λόφου», το οποίο είναι μία από τις πιο σοβαρές μελέτες της Κυπριακής Τραγωδίας του Ιουλίου-Αυγούστου 1974 όσον αφορά την τουρκική δράση, θα δείτε τι ρόλο έπαιξε ο Κίσινγκερ γι' αυτή την καταστροφή, που επήλθε. Αλλά και ο Κάλλαχαν στον δεύτερο «Αττίλα», έ-
ξοφνα, λέει ότι είχε στον Κίσινγκερ: «Εμείς να βοηθήσουμε την ειρηνευτική φρουρά των Ηνωμένων Εθνών», η οποία κατά το μεγαλύτερο μέρος αποτελείται από Εγγλέζους, «αλλά πρέπει κι εσείς να μας ενισχύσετε, διότι με όσες δυνάμεις διαθέτουμε δεν μπορούμε αυτή τη στιγμή να αποφύγουμε ένα ανεξέλεγκτο ρεζάλι. Και δεν συμφέρει αυτό το πράγμα».

Ο κ. Κίσινγκερ αρνήθηκε μέχρι τέλους, μέχρις ότου ο Ετσεβίτ έκανε ό,τι ήθελε και έτσι τελειώσαμε στον «Αττίλα Ιβ. Είναι πολύ χρήσιμο αυτό, γιατί πρέπει κανείς να καταλόγίζει σε κάθε φάση τις πραγματικές ευθύνες του καθενός.

(.....)

Ιωάννης Ζιγής: Μετά την απόρριψη του σχεδίου «Μπιλ και Άτσικον» επιβλήθηκε, όπως είπαμε, η δικτατορία, η οποία δεν κατάφερε να λύσει ούτως ή άλλως το θέμα σύμφωνα με τις απόψεις των Αμερικανών. Όταν επιβλήθηκε η δικτατορία, έπρεπε η αμερικανική κυβέρνηση να εμφανίσει κάποια δυσαρέσκεια — να μην αναλάβει την ευθύνη για τη δικτατορία. Γι' αυτό προχώρησε στην εξής ενέργεια, όπως γράφει μια έκθεση του Κογκρέσου: «Η κυβέρνηση των ΗΠΑ (δήθεν) προς αποδοκιμασία του δικτατορικού καθεστώτος περίκοψε την παροχή προς την Ελλάδα στρατιωτικού υλικού, όπως π.χ. αεροπλάνων, πλοίων, τανκς, αλλά συνέχισε την παράδοση μικρών όπλων». Στις 16 Μαΐου 1967, η αμερικανική κυβέρνηση για να εμφανισθεί, ότι δεν είχε καμία σχέση με τη δικτατορία και ότι έπαιρνε κυρώσεις κατά των δικτατόρων, πήρε αυτή την απόφαση και την εξήγγειλε — «Έκθεση υπουργείου Εξωτερικών ΗΠΑ, η Ελλάδα σε πολιτική κρίση» κ.λπ.

Όταν πήγα στην Αμερική, τους είπα: «Τι είναι αυτό; Να σταματήσετε να δίνετε τα μικρά όπλα, γιατί αυτά βοηθούν την αστυνόμευση του ελληνικού λαού. Τα μεγάλα όπλα, γιατί τα αποδιώξετε; Θέλετε να καταστήσετε την Ελλάδα μια χώρα, η

αποία θα είναι "ζόφραγο αμπέλι" για τους γείτονες και η οποία δεν θα διαθέτει κανένα στρατηγικό βάρος στη Μεσόγειο». Και αυτή η ενέργεια ήταν μια ενέργεια, η οποία στρεφόταν εναντίον της Ελλάδας, διότι εξασθένιζε τη στρατηγική της παρουσία στη Μεσόγειο.

Βέβαια, την απόσυρση της ενισχυμένης μεραρχίας από την Κύπρο, όπως αναφέραμε, την οφείλουμε στον κ. Σάββου Βανζ. Είναι επίσης γνωστό ότι οι αμερικανικές κυβερνήσεις θεωρούσαν τον Μακάριο σαν τον «Κάστρο της Μεσογείου». Έχω ένα απόσπασμα από μια ομιλία του Ανδρέα Παπανδρέου στην Αμερική — δημοσιεύθηκε στη Monthly Review, τον Δεκέμβριο του 1972 — που ακριβώς αναφέρει αυτήν του την αντίθεση, ότι η Κύπρος με τον Μακάριο ήταν για την αμερικανική κυβέρνηση η «Κούβα της Μεσογείου». Εφόσον υπήρχε ο Μακάριος, δεν μπορούσε η Αμερική να επέμβει και να επιτύχει τη λύση, που θα επιθυμούσε.

Η ανατροπή της δικτατορίας — αυτό είναι προσωπική μου πεποίθηση — του Παπαδόπουλου από τον Ιωαννίδη δεν έχει καμία σχέση με το Πολυτεχνείο. Συνέβη, διότι στον πόλεμο του Γιορ-Κιτορ στις 6.10.73 ο Μαρκεζίνης, τότε προδιευθυντής, αρνήθηκε την ελεύθερη χρήση των βάσεων της Κρήτης στα αμερικανικά αεροπλάνα, που έρχονταν να βοηθήσουν τους Ισραηλίτες. Και κατόπιν αυτού, κόπηκε και ο Παπαδόπουλος και ο Μαρκεζίνης.

Στις 23 Νοεμβρίου 1973, ήμουν ακόμη στο νοσοκομείο. Όταν βγήκα, ήλθε και με είδε μια φίλη μου και μου είπε: «Ξέρεις, την Παρασκευή είχαμε να παίζουμε μπιρτζ με μια ομάδα κυριών της Αμερικανικής Στρατιωτικής Αποστολής (Jusmag) και, χωρίς να με ειδοποιήσουν, δεν παρουσιάστηκαν. Δεν εμφανίστηκε κανείς». Ύστερα από τις 25, την Κυριακή, όταν ξαναειδωθήκαμε, της είπα: «Αυτοκόμαστε για την αταξία, αλλά έπρεπε να συνοδεύσουμε τους συζύγους μας στη Λάρισα, για να φανεί ότι η επίσκεψη στον Γκιζίκη ήταν εθιμοτυπική και όχι πολιτική».

Ανδρέας Ζαΐφης: Κύριε Πρόεδρε, πότε μας κάνει ένα όνομα, όπως π.χ. της κυρίας αυτής που μας αναφέρετε.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Κουτσουμπολιά λέει τώρα.

Ιωάννης Ζιγδής: Αγαπητέ μου κύριε, ξέρετε ότι όταν αναφέρεται ένα όνομα πρέπει να σκέπτεσαι και τις συνέπειες. Αυτό, όμως, το λέω εγώ ο Ζιγδής και νομίζω ότι, μιλώντας εναντίον σας, μιλάω εν πλήρει συνειδήσει των αιθνήν μου. Εάν νομίζετε ότι με τέτοια πύω να σας επηρεάσει, απατάσθε φοβηρά.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσηγιάννης): Ημερότερα, παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζίγδης: Εγώ σας είπα μια προσωπική εμπειρία. Αξίζει, όσο αξίζει η ειλικρίνεια του Ζίγδη. Δεν είσθε υποχρεωμένοι να την πάρετε περισσότερο από αυτό.

Ξέρετε, υπήρχε και ένας στρατηγός Ζάι — αυτό νομίζω ότι ήταν το όνομά του — που πήγε μ' αυτούς τους κυρίους και βρήκε τον Γκιζίκη.

Λοιπόν, με τον Ιωαννίδη φθάσαμε στο πραξικόπημα, αλλά το ότι δεν σκοτώθηκε ο Μακάριος κατέστρεψε όλη τη στρατηγική της υποθέσεως και πήγαμε στην εισβολή.

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΥΑΣΕΙΓΚΤΟΝ

Εδώ πέρα, θα πρέπει να σταματήσει αυτή τη φάση, για να πάω στη μετάβασή μου στην Ουάσιγκτον, διότι αρχίζει πλέον η δράση μου για τη δικτατορία και την Κύπρο εκεί πέρα. Και απ' αυτή τη στιγμή και ύστερα, είμαι ο μόνος Έλληνας πολιτικός που βρίσκεται στις Ηνωμένες Πολιτίες και ο οποίος κατόρθωσε να έλθει σε επαφή με όλα τα ανώτατα κλίμακα του πολιτικού και επιχειρηματικού κόσμου της χώρας. Τον μόνον που δεν είδα ήταν ο Κίσιπγκερ, ο οποίος — για να πούμε και την αλήθεια — εκείνη την εποχή είχε το θέμα του Ουόιτγκετ, είχε τα θέματα του Νίξον, γύριζε όλη την Ευρώπη και ήταν σε μια πολύ δύσκολη φάση της σταδιοδρομίας του. Ο υπευργός με τον οποίο έκανα τις πρώτες συνομιλίες, ο Ρόζερ Ντέιβις, ο μετέπειτα πρεσβευτής στην Κύπρο, μου είπε: «Κύριε Ζίγδη, λυπάμαι που δεν μπορώ να σας κλείσω ραντεβού με τον κ. Κίσιπγκερ, διότι συμβαίνει αυτό και αυτό».

Σας είπα, νομίζω, ότι έφυγα απ' εδώ στις 14 Μαρτίου. Πήγα στο Λονδίνο και ήλθα σε επαφή με τον Σερ Χιου Γερην, ο οποίος ήταν πρόεδρος της «Επιτροπής για την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα». Ήλθα σε επαφή με τον Σίρκιν, τον Ένυελς και άλλους υπουργούς της βρετανικής κυβέρνησης. Ήλθα επίσης σε επαφή με τον λόρδο Μεϊμπρέιν Κινγκ — τότε Πρόεδρο της Βουλής των Κοινοτήτων. Όλοι αυτοί εξέφραζαν τη συμπάθειά τους. Αλλά στο μόνο που προχωρούσαν ήταν να κάνουν ορισμένες χειρονομίες, που έδειχναν ότι δεν συμπροσέσαν το καθεστώς. Εκείνη την εποχή, η βρετανική κυβέρνηση ακύρωσε μια επίσκεψη την οποία θα έκανε ο βρετανικός σπύλος στα ελληνικά λιμάνια και αυτό θεωρήθηκε σοβαρή ενέργεια αποδοκιμασίας της δικτατορίας!

Όταν ήμουν στο Λονδίνο, ήλθα σε επαφή με την κυρία Βλόχου, τον κ. Λαμπρία και με πάρα πολλούς εξόριστους και μη, Έλληνες. Είναι περιττό να σας πω λεπτομέρειες. Όταν πήγα από την Ουάσιγκτον το τηλεγράφημα του Μπ. Ρόζενταλ, ο ο-

ποιός ήταν πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων, θεώρησα καθήκον μου να μάθω από όλους τους Έλληνες που ήταν εκεί τη γνώμη τους, αν έπρεπε να δεχθώ την πρόσκληση. Όλοι μου είπαν «ναι». Ο κ. Καραμανλής ήταν στο Παρίσι. Τον πήγα στο τηλέφωνο και ανταλλάξαμε απόψεις. Μου μίλησε πολύ φιλικά και έτσι είχα και τις απόψεις του, όταν έφθασα στην Ουάσινγκτον, στις 24 Μαρτίου.

Στο ξενοδοχείο υπήρχε επιστολή του υφυπουργού των Εξωτερικών Ρότζερ Ντένβις, ο οποίος ήθελε να τον δω την επομένη στο Σουίτ Ντηκάρτμαντ. Πήγα, και είχαμε μαζί μια μακρά και φιλική συζήτηση, αλλά κατάλαβα πως όλα αυτά που μου έλεγε ήταν για να με κάνει πολύ ήπιο στην ομιλία που θα έκανα στο Κογκρέσο τις 27, αφού μάλιστα στής μετά τη δική μου θα ακολουθούσε η «κατάθεση» του Τάσκα. Εγώ του είπα «ντάξει», και ήταν η πρώτη προσγγίυσή μου σε εκείνη την κατάσταση. Η ομιλία μου στο Κογκρέσο και το άμεσο αποτέλεσμα της ήταν να ματαιωθεί η «κατάθεση» του Τάσκα. Φοβήθηκαν ότι ο προσηλυτής τους θα γελιοποιείτο ύστερα από όσα είπα και ματαίωσαν την κατάθεσή του. Βεβαίως, μίλησα σαν φίλος και σαν ιαότιμος σπείρας για μια καινή κατάσταση.

Η ομιλία μου είχε μεγάλη απήχηση στους κύκλους του Κογκρέσου και στις 19 Απριλίου δημοσιεύθηκε στον Τέμπο απάντηση σ' αυτά που είπα του στρατηγού Γκουιντάστερ, ο οποίος ήταν αρχηγός των δυνάμεων του ΝΑΤΟ στην Ευρώπη. Επκολούθησε ορμαγάδος επιθέσεων κατά του Γκουιντάστερ από τον Τέμπο, γιατί τον χρησιμοποιήσαν για να αντικρούσει μίνα — έτσι έγραφαν διαπρεπείς δημοσιογράφοι — και να υποστηρίξει το καθεστώς της τυραννίας της Αθήνας!

Τον Μάιο, μίλησα στον «Διεθνή Σύνδεσμο για τα ανθρώπινα δικαιώματα» στη Νέα Υόρκη κατόπιν έδωσα διάλεξη στο Πανεπιστήμιο του Κάρβαρντ και επίσης μίλησα στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων της Νέας Υόρκης, στην οποία είχα ακροατή και συνομιλητή τον Σάουρος Βανς. Είχα επίσημη πρόσκληση από αυτήν την Οργάνωση, που ακυρώθηκε με επέμβαση του Κίσσινγκερ. Όμως ο Σάουρος Βανς και άλλοι, είπαν ότι θα κάναμε τη συγκέντρωση ανεπίσημα. Πράγματι, συγκεντρωθήκαμε στο ίδιο ξενοδοχείο την ίδια ώρα, αλλά όχι επίσημα. Ήταν ακόμα, εκτός από τον Σάουρος Βανς και ο Σέσσινγκερ, ο βιογράφος του Κένεντυ και πολλοί άλλοι! Αρχίσαμε περίπου στις 6 μ.μ. και νόμιζα ότι θα φύγαμε στις 8 μ.μ. Η συζήτηση, όμως, κράτησε ως τις 2 το πρωί! Ο Σάουρος Βανς είχε τόψεις, γιατί τον έβλεπα πως προσπαθούσε να βρει δικαιολογίες για την

πολιτική που άσκησε η κυβέρνησή του τον Νοέμβριο του 1967. Ήταν ακόμα παρόντες οι δημοκράτες της «Νιου Γιόρκ Τάιμς», της «Ουόσιγτον Ποστ» και άλλοι. Σας τα λέω αυτά γιατί η κατηγορία που διατύπωσε ήταν: «Έχετε αποδυναμώσει την Ελλάδα στρατηγικά. Όλοι οι ανώτατοι αξιωματικοί που διοικούν τις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις δεν αξίζουν πεντάρα. Επιλέγονται από την *Justapp*, μόνο για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά σας».

Τον Ιούλιο, είχαμε τη Συνδιάσκεψη των υπουργών των Εξωτερικών του ΝΑΤΟ, στην Οτάβα του Καναδά, όπου έστειλα ό,τι τηλεγραφήματα νόμιμα χρήσιμα και καιρόχρονα έκανα τα κατάλληλα διαβήματα στην Ουόσιγτον και στο Λονδίνο.

Στις αρχές του Ιουλίου, εγκαταστάθηκε στη New Hampshire Avenue, όπου δημοσίεργησα ένα Ελληνικό Γραφείο, το οποίο υπήρξε η απαρχή αυτού που λέμε «Γερικς Λόμπι». Στην 1η Αυγούστου, έδωσα συνέντευξη στο ραδιοφωνικό συγκρότημα NPR και δημοσίευσα κριτική της πολιτικής του Κίσσιγκερ σε απάντηση άρθρου του Reston, στη «Νιου Γιόρκ Τάιμς» (22 Ιουλίου). Όταν ήλθε ο Μακάριος, στις 18, ήμουν ο μόνος Έλληνας πολιτικός που τον υποδέχθηκε στο αεροδρόμιο της Νέας Υόρκης. Προτού τον υποδεχθώ, τηλεφώνησα στον Κωνσταντίνου και τον ρήτησα αν θα τον υποδεχθώ σαν απλό Ζιγόδη ή σαν εκπρόσωπος του πολιτικού κόσμου της Ελλάδας. Ο Π. Κωνσταντίνου μου απάντησε: «Να του πεις ότι εκπροσωπείς τον πολιτικό κόσμο της Ελλάδας και ότι του συμπαριστάμεθα». Επικοινωνήσαμε η τουρκική εισβολή στην Κύπρο και στις 23 Ιουλίου έγινε η μεταπολίτευση στην Ελλάδα με την κυβέρνηση του κ. Καραμανλή.

Η ομιλία μου στο Κογκρέσο είναι αυτή εδώ, που κρατά. Την τύπωσε το Κογκρέσο και θα σας την καταβάλω — όσοι είσατε αγγλομαθείς να τη διαβάσετε.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγόδης καταθέτει στα πρακτικά της Επιτροπής την προαναφερθείσα ομιλία).

Την τύπωσε το Κογκρέσο, και αυτή βεβαίως στάλη, όπως όλα τα δημοσιεύματα που έκανα εδώ πέρα, στον Μήτσο Παπασπύρου. Ο Μήτσο Παπασπύρου ήταν ο σύνδεσμος. Αυτός έπαιρνε τις ομιλίες μου, τις δημοσίευε, τις μοίραζε και για τον λόγο αυτόν εκλήθη από τον στρατιωτικό επίτροπο να απολογηθεί με την κατηγορία της συνωμοσίας κατά του καθεστώτος. Δεν τον έστειλαν στο Στρατοδικείο, διότι τα γεγονότα του Ιουλίου, όπως ξέρετε, εξαλείφθηκαν με πολύ γρήγορο ρυθμό, και έτσι τον πήρε κι αυτόν η αμνηστία του νόμου 519 της 26ης Ιουλίου του

Ανέφερα, όταν συζητούσαμε για τις Ένοπλες Δυνάμεις, δύο πράγματα: αυτό που σας είπα, την αποδυνάμωση στη βοήθεια, που έκανε η αμερικανική κυβέρνηση, αλλά και το άλλο, αυτό που αναφέρει ο Κονδροκούκης στο βιβλίο του «Ο Γολγοθάς της Ελληνικής Δημοκρατίας», Αθήνα 1974 — «Ο ρόλος του αμερικανικού Πεντάγωνου στη διαμόρφωση της ηγεσίας του στρατού. Πώς έγινε Α/ΓΕΣ ο Σπαντιδάκης». Ο Κονδροκούκης έχει κάνει πραγματικά μια σοβαρή μελέτη και αποδεικνύει πως διά της *disparag* αναδεικνύονταν ως ηγέτες των Ένοπλων Δυνάμεων όχι άνθρωποι που είχαν αξία, αλλά άνθρωποι οι οποίοι ήταν όργανα, ήταν διατεθειμένοι να εξυπηρετήσουν το Πεντάγωνο, τις αμερικανικές απόψεις.

Σας είπα ότι η ομιλία μου αυτή προκάλεσε την απάντηση του στρατηγού Γκουιντάστερ και έγιναν επαναληφμένες συζητήσεις — στον Τύπο, στη Βουλή και στη Γερουσία — επικριτικές του. Θα σας πω σύντομα τι έλεγε στη συνέντευξή του της 19ης Απριλίου. Εγώ μίλησα στις 27 Μαρτίου. Αιτός έδωσε μια συνέντευξη στις 4 Απριλίου, η οποία δημοσιεύθηκε και εδώ στις 19 Απριλίου, προπαρμονές της απελευθέρωσης του Πραξικοπήματος. Σε αντίκρουση των κατηγοριών μου, ο Γκουιντάστερ λέγει:

«Με τη διατήρηση ισχυρών και καλά εξοπλισμένων Ένοπλων Δυνάμεων, η συνεισφορά της Ελλάδος στην κοινή αμυντική προσπάθεια του NATO είναι λίαν ουσιαστική και σημαντική. Υπό την ιδιότητά μου, ως αρχηγού των Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης, δύναμαι να είπω ότι είναι ιδιαίτερος ενθαρρυντική η έμφαση την οποία δίδει η Ελλάς στη διατήρηση των Δυνάμεών της σε άριστο επίπεδο εκπαιδευτικής και σε υψηλό βαθμό ετοιμότητας».

Όλα αυτά που σας λέω, υπάρχουν και στο βιβλίο μου «Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο — τέσσερις μήνες αγώνα στις ΗΠΑ», το οποίο, κύριε Πρόεδρε, καταθέτω επίσης στην Επιτροπή, για να το έχει υπόψη της.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσιγιάννης): Ευχαριστούμε.

(Στο σημείο αυτό, ο μάρτυς καταθέτει το προαναφερθέν βιβλίο στο Προεδρείο).

Ιωάννης Ζήγγης: Ο Γκουιντάστερ, ύστερα από την κριτική που υψώθη από τις εφημερίδες, αναγκάστηκε, όταν πήγε στη Βουλή των Αντιπροσώπων, στις 20 Ιουνίου, και τον επέκριναν οι βουλευτές, να δώσει την ακόλουθη απάντηση. Τον ερωτά ο βουλευτής Γιάντρου: «Πώς θα βλέπατε τη νότια πτέρυγα της Συμμαχίας χωρίς τη σημαντική συμβολή της Ελλάδας». Και απαντά ο Γκουιντάστερ: «Είναι σημαντική η συμβολή της Ελλάδας. Είναι απαραίτητη η συμβολή. Η Ελλάδα αποκομίζει ασφάλεια

από τη συμμετοχή της στη Συμμαχία και η Συμμαχία αποκομίζει ασφάλεια από το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι σύμμαχος και μέλος αυτής. Χωρίς την Ελλάδα δεν είναι δυνατόν να αντιληφθούμε πώς θα διατηρείτο η ισορροπία και η σταθερότητα της περιοχής».

Προηγουμένως, σε ερώτηση του Ρόζενταλ «για τις αποστρατείες του Πολεμικού Ναυτικού» — θυμάστε το προζήκοτση στο Ναυτικό, ύστερα από το οποίο αποστρατεύθηκαν ένα σωρό αξιωματικοί — ο Γκουιντάστερ είπε: «Αναπόφευκτα, σε μια κατάσταση του είδους αυτού υπάρχει μια χρονική περίοδος προτού οι διάδοχοι αποκτήσουν πλήρως το επίπεδο ηγετικής αποδοτικότητας».

Ο υπουργός Εθνικής Αμύνης Τζέιμς Γέδοινγκερ, στις 28.3.74, λέει ότι δεν προχωρεί πλέον η υπόθεση του «σομορσέιτς», δηλαδή των «λιμενικών δικαιολογήσεων» του αεροπλανοφόρου, στο Φάιλνρα, και ότι αυτό οφείλεται σε πολιτικούς λόγους: ενώ το Στάιτ Ντιπάρτμεντ έλεγε ότι οφείλεται σε τεχνικούς.

Αυτή ήταν η πρώτη έκφραση της ανησυχίας, που είχαν οι Αμερικανοί για το καθεστώς του Ιωαννίδη. Έβλεπαν ότι το καθεστώς Ιωαννίδη δεν ήταν σαν του Παπαδόπουλου. Φοβούνταν τους «σομορσέιτς» και τους «Καντοσφικούς» αξιωματικούς του. Φοβούνταν ότι από το καθεστώς μπορούσε να οδηγηθεί σε μια επανάσταση, που θα έφερνε αριστερή κυβέρνηση στη χώρα... Αυτό τους προβλημάτιζε πάρα πολύ, γι' αυτό ο Τάσκα, όταν πήγε στην Ουάσινγκτον, τον Μάρτιο, για να μιλήσει στη Βουλή, μίλησε στους κύκλους του Στάιτ Ντιπάρτμεντ και του Πενταγώνου κατά εναντίον του Ιωαννίδη και προσπάθησε να πείσει να μετακληθεί ο Καραμανλής, αλλά αντιμετώπισε άτα μη ακουδόνταν.

Πρόεδρος (Χρήστος Μουσουργιάνης): Τη διατύπωση αυτής της άποψης από τον Τάσκα, τότε την τοποθετείτε χρονικά;

Ιωάννης Ζέρβης: Όταν ήμουν εκεί, τον Μάρτιο του 1974. Άλλωστε ο Τάσκα δεν το έκρυβε. Θα ξέρετε από το βιβλίο του Σιαόρου Φιζάρη «Τα Παρασκήνια της Αλλαγής» (σελ. 45) τη συνάντηση, που έγινε στο Λόσος της Αττικής, μεταξύ Τάσκα, Τομ Πάπας, Αραπάκη — ίσως του Παπανικολάου — και διαφόρων άλλων αξιωματικών.

Και τους είπε τότε: «Γιατί δεν ενδιαφέραστε να ρίξετε τη δικτατορία και να φέρετε τον Καραμανλή». Ο Αραπάκης ήταν πρόθυμος, αλλά είπε: «Εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε το διάβημα».

Ανδρέας Ζαΐμης: Κύριε Πρόεδρε, ήσασταν εκεί;

Ιωάννης Ζιγδης: Σας λέγω τι γράφει το βιβλίο του Σπύρου Φυχάρη, ο οποίος είναι γνωστός δημοσιογράφος και διευθύνει «Το Βήμα». Πού να το ήξερα ότι θα χρειαζόταν να έχω εδώ πέρα το κείμενο; Μια, για τ' όνομα του θεού!

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Το έχουμε διαβάσει, κύριε Πρόεδρε, το αποβεβαιώνω εγώ από που λέτε.

Πρόεδρος (Χρήστος Μεσσαγιάννης): Εντάξει, συνεχίστε, παρακαλώ.

Ιωάννης Ζιγδης: Τον Απρίλιο έγινε αυτή η συνάντηση. Υπόσχεται ο Πάπας να πάει να το πει στον Ιωαννίδη, ότι φτάνει και η κυβέρνηση του. Ο Ιωαννίδης δεν απολάμβανε της εμπιστοσύνης της οποίας απολάμβανε μέχρι ενός σημείου ο Παπαδόπουλος.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όλοι οι Έλληνες προσέβλεπαν στον Καραμανλή τότε.

Ιωάννης Ζιγδης: Όχι και όλοι οι Έλληνες!

Ανδρέας Ζαΐμης: Υπάρχει και μία εξαιρεση.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Όχι μία, υπάρχουν πολλές εξαιρέσεις.

Ιωάννης Ζιγδης: Υπάρχουν πολλές εξαιρέσεις. Ακούστε, αγαπητοί μου φίλοι. Εγώ στην Αμερική έλεγα ότι από που κυκλοφορούσε, ότι δήθεν ο πολιτικός κόσμος ήταν χωρισμένος και ότι δεν θα μπορούσε να κάνει κυβέρνηση, ήταν ψέμα. Και έλεγα ότι έχουμε να προβάλλουμε δέκα προβληματικούς. Και ανέφερα διάφορα ονόματα. Να σας πω το μυστικό; Όταν ανέφερα το όνομα Καραμανλή, κατέβαζαν τα μούτρα οι Αμερικανοί. Ρωτήστε τον Γεώργιο Ράλλη για μια πληροφορία, που μου έδωσε ο Δημήτριος Παπασπύρου. Όταν ο Γεώργιος Ράλλης και ο Δημήτριος Παπασπύρου το 1972, μετά την ομιλία τους στο Κογκρέσο πήγαν στο Στάιτ Ντιπάρτμεντ, είχαν την εντύπωση ότι τους πήγαν εκεί για να καθίσουν τη γνώμη τους για το πώς θα γίνει η έξοδος από τη δικτατορία. Μόλις μάλφα για Καραμανλή ο Γεώργιος Ράλλης, σχεδόν τον απέσυραν. Βλέπετε, δεν έχω να σας τα φέρω γραπτά, αλλά νομίζω ότι όλοι οι έντιμοι άνθρωποι δεν θα τα αμφισβητήσουν — πολλοί άλλωστε τα ξέρουν γιατί τα άκουσαν οι ίδιοι από τον Ράλλη και τον Παπασπύρου.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Βεβαίως, κύριε Πρόεδρε, είναι γνωστό ότι ο Καραμανλής δεν άρεσε στους Αμερικανούς. Και είναι πολύ ωραίο, είναι τιμητικό για τον κ. Καραμανλή αυτό.

Ιωάννης Ζιγδης: Έτσι είναι. Υπήρχε εκείνη την εποχή μεγάλη δυσπιστία και θα σας πω σε λίγο στοιχεία, που έχω από δημοσιογράφους.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Με συγχωρείτε, κύριε Πρόεδρε, κάτι διαδικαστικό. Μήπως θα πρέπει να κάνουμε μια δεκάλεπτη διακοπή για να ξεκουρασθεί ο κ. Ζιγδης;

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσιγιάννης): Βεβαίως, διακόπουμε για 10 λεπτά.

(Μετά τη διακοπή)

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσιγιάννης): Επαναλαμβάνεται η διακοπή συνεδρίασης. Παρακαλείται ο κ. Ζήγδης να συνεχίσει την κατάθεσή του.

Ιωάννης Ζήγδης: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να θέσω υπόψη της Επιτροπής σας και αυτήν την περικοπή από κατάθεση του Κίσινγκερ στη Γερουσία των ΗΠΑ, ο οποίος προσπάθησε να αμυνθεί για την πολιτική της κυβέρνησεως των ΗΠΑ έναντι της Ελλάδος έναντι της δικτατορίας. Έλεγε, λοιπόν, ο Κίσινγκερ — επειδή εγώ τον επέκρινα ότι βοηθούσε το καθεστώς και οι εδή αφημερίδες του καθεστώτος έλεγαν ότι το υπαινίξοι ο Κίσινγκερ μ' αυτά που λέγει και κάνει — ότι «Οι στρατιωτικός σχέσεις με την Ελλάδα δεν πρέπει να θεωρηθούν ως επίδοκιμασία της μορφής της κυβερνήσεώς της. Βασίζονται επάνω στην ερημνεία που κάνουμε για τα αμερικανικά συμφέροντα, όπως και τα συμφέροντα της Συμμαχίας, όσον αφορά την άμυνα της Μεσογείας». (Επιτροπή Εξωτερικών Σχέσεων της Γερουσίας των ΗΠΑ, 7 Ιουνίου 1974).

Καταλαβαίνετε ότι εδώ πέρα υπάρχει μια ομολογία, ότι δεν εγκρίνουμε τη δικτατορία, αλλά τα συμφέροντα της Συμμαχίας είναι ανώτερα από το Σύνταγμα το αμερικανικό και από τον πρόλογο του ΝΑΤΟ, που μιλάει για εξασφάλιση των δημοκρατικών δικαιωμάτων του πολίτη.

Γεώργιος Παναγιωτοπούλας: Αυτή είναι η ρεαλιστική πολιτική του Κίσινγκερ!

Ιωάννης Ζήγδης: Αυτό είπε ο Κίσινγκερ και ήταν πολύ χρήσιμο, διότι όσοι είχαν νουν αντιλαμβάνονταν πού πήγαινε η πολιτική των ΗΠΑ. Ο γερουσιαστής Πελ λέγει: «Θα θέλατε να βλέπατε μια αλλαγή κυβερνήσεως στην Ελλάδα». Και ο Κίσινγκερ απαντά: «Δεν νομίζω ότι είναι πρόπον για μένα να κάνω σχέδια πάνω στις ελπίδες μου για την εσωτερική δομή άλλων χωρών».

Ο Κίσινγκερ χρησιμοποιεί μ' αυτό «δικλή γλώσσα», όπως λένε την αμφιλεγόμενη έκφραση, για να ικανοποιήσει τους πάντες και να είναι ελεύθερος να κάνει ό,τι θέλει, παραβαίνοντας τα πάντα.

Η κατάθεση τώρα του Σέλοσινγκερ, του υπουργού Εθνικής Αμύνης, στις 26.6.1974: «Πρέπει να αναγνωρίσετε ότι υπάρχουν προβλήματα όσον αφορά τις αντιλήψεις για την Ελλάδα μέσα

στη Συμμαχία. Αλλά όσον αφορά το στρατιωτικό μέρος της Συμμαχίας, η Ελλάδα παραμένει υπολογίσιμο μέλος της. Αν συμβάλει στο γενικό πνίγμα της Συμμαχίας, είναι ένα ερώτημα, που θα έπρεπε μάλλον να παραμεριστεί για την ώρα».

Όσον αφορά τη στρατιωτική πλευρά, η Ελλάδα παραμένει τόσο υπολογίσιμη όσο και προηγουμένως. Είδετε πως και ο Σάουζγουερ και ο Γκουντπάστερ ξέρουν τη δυναμικότητα των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Είναι, ίσως, οι καλύτερες δυνάμεις που έχει το ΝΑΤΟ, όπως θα δείτε και παρακάτω. Οπότε, ύστερα απ' αυτός τις δηλώσεις άρχισε η αντίδραση των σοβαρών δημοσιογράφων στις εφημερίδες.

Ο Μαρκουίς Τσαόλντ λέει: «Η Ελλάδα θέτει καινούργια προβλήματα στις ΗΠΑ». Είναι άρθρο του στην «Ουόσιγγτον Ποστ», στις 21.5.1974. «Υπάρχει πιθανότητα, ακόμη, για ένα άλλο πραξικόπημα, καθώς ο παριναός δικτάτορας ταξίαρχος Ιωαννίδης αποδεικνύει την ανικανότητά του, παρά τις φυλακίσεις, τις εξορίες και τα βασανιστήρια στα οποία υποβάλλει κάθε Έλληνα που υποψιάζεται πως είναι αντίθετός του. Ο κίνδυνος είναι ότι η επόμενη κρίση, που είναι δυνατόν να έλθει πολύ σύντομα, ως το τέλος του Μαΐου, μπορεί να έχει ως συνέπεια τον θάνατο εκατοντάδων ακόμη σπουδών στους δρόμους της Αθήνας».

Ο Τζακ Άντερσον, εξάλλου, τον οποίο γνωρίζετε διότι είναι παγκοσμίως γνωστός, γράφει στην «Ουόσιγγτον Ποστ» στις 27 Μαΐου: «Η στρατιωτική χούντα που είναι τώρα στην εξουσία θα ανατραπεί πριν από το τέλος του Ιουνίου. Αυτή είναι η καταβλητική εκτίμηση των ειδικών του Στάιτ Ντηπάρτμεντ, του Πενταγώνου και της CIA για τις ελληνικές υποθέσεις. Η αναμενόμενη εξέλιξη θα μπορούσε να φέρει στην εξουσία εθνικές δυνάμεις προς τις ΗΠΑ, πράγμα που θα ήταν ανεπανόρθωτο πλήγμα για τη Δυτική Συμμαχία. Γιατί, από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Ελλάδα υπήρξε θεμέλιος λίθος της αμύνης της Δύσεως στη Μεσόγειο. Οι ΗΠΑ κινδυνεύουν να χάσουν τις στρατιωτικές αεροπορικές βάσεις της Αθήνας και της Κρήτης, όπως και τις μικρότερες εγκαταστάσεις της Ελλάδας. Ο Ιωαννίδης δεν έχει εξασφαλισμένο τον πλήρη έλεγχο των στρατιωτικών».

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Αυτό είναι άρθρο, κύριε Πρόεδρε, σε εφημερίδα;

Ιωάννης Ζέγγος: Αυτό, σας λέγω, είναι άρθρα από δύο πολύ σοβαρούς αναλυτές, οι οποίοι βρίσκονται σε στενότητα επαφή με το Στάιτ Ντηπάρτμεντ, με το Πεντάγωνο, με τη CIA. Είναι, δηλαδή, οι αναγνωρισμένοι δημοσιογράφοι-πολιτικοί αναλυτές των ΗΠΑ.

Όταν πήγα να δω τον Στάμπελ Γουόλς, τον υφυπουργό Εξωτερικών, ο οποίος διαδέχθηκε τον Ντινίτς, κατόπιν δικής του προσκλήσεως — δεν ζήτησα εγώ να τον δω — στη συνομιλία μας, μία από τις μεγαλύτερες επικρίσεις μου κατά του στρατιωτικού καθεστώτος ήταν η εξασθένηση των Ενόπλων Δυνάμεων. Είναι δικά μου λόγια, αλλά σας τα μεταφέρω για να είμαι βέβαιος ότι αυτά που θα πω θα γίνουν σαφώς αντιληπτά. Στο γεγονός αυτό — της εξασθένησης των Ενόπλων Δυνάμεων — πρέπει να αποδοθούν σε μεγάλο βαθμό και οι παράλογες τουρκικές αξιώσεις για την υφαλοκρηπίδα, για τη μειονότητα της Θράκης και για την Κύπρο, που συνιστούν απειλή για την εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδας, της Κύπρου, αλλά και την ενότητα της Συμμαχίας. Η ευθύνη για όλα αυτά αποδίδεται από την ελληνική κοινή γνώμη στην αμερικανική κυβέρνηση, γιατί αυτή στηρίζει τη δικτατορία. Να πάει, επομένως, η παρέμβαση των ΗΠΑ. Δεν είπα ποτέ να παρέμβουν οι ΗΠΑ στα ελληνικά πράγματα. Του είπα: «Να πάμε να παρεμβαίνετε. Και όταν δεν παρεμβαίνετε, εμείς θα τα κατορθώσουμε με τους δικτάτορες. Όλος ο πολιτικός κόσμος είναι σύμφωνος, θα κάνουμε κυβέρνηση εθνικής ενότητας». Μου είπε: «Τι θέλετε να κάνουμε». Απάντησα: «Όπως οι Εγγλέζοι είπαν ότι ο στόλος τους δεν πάει στους ελληνικούς λιμένες, σαν ένδειξη της αλλοίωσης εκτιμήσεως προς το καθεστώς, κάμετε και εσείς το ίδιο». Αυτός με κοίταξε και άλλαξε χρώμα. Ήταν ο υφυπουργός των Εξωτερικών για τις Ευρωπαϊκές Υποθέσεις Στάμπελ Γουόλς. Πρώτα, η Ελλάδα υπήγχετο στη Διεύθυνση Μέσης Ανατολής. Κατόπιν, έδωσαν τις αρμοδιότητες στη Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, όπου υπήχθησαν η Ελλάδα, η Κύπρος και η Τουρκία.

Στις 18 με 19 Ιουνίου του 1974, έγινε στην Οτάβα η σύνοδος των υπουργών Εξωτερικών του ΝΑΤΟ, για να γιορτάσουν τα 25 χρόνια της Συμμαχίας. Έπρεπε να υπογράψουν μία διακήρυξη για την πίστη της Συμμαχίας στα ανθρωπιά δικαιώματα, στις ατομικές ελευθερίες κ.ο.κ. Πήγε και ο Σπ. Τετενίς και οι άλλοι που εκπροσωπούσαν το τότε καθεστώς, και την υπέγραψαν μεγαλύτερης. Ρώτησα τότε τους Αμερικανούς: «Μα, δεν ντρέπεστε; Δεν γελοιοποιείσθε με αυτά που κάνετε, όταν δέχεστε να βάζει την υπογραφή του σε τέτοια έγγραφα ο εκπρόσωπος του Ιωαννίδη και δεν γελοιοποιούνται οι σχέσεις μας και η Συμμαχία στο σύνολό της». Η απάντηση, βέβαια, ήταν πολύ πικράχολη.

Έστειλα τηλεγράφημα στον Κάλλαχαν στις 16 Ιουνίου, που έλεγε τα εξής: «Αυτή η κατάσταση, εξάλλου, των Ενόπλων Δυνάμεων της χώρας μου, παρακίνησε ένα γειτονικό μέλος του

NATO να προβάλλει αβέσπμες και επικίνδυνες αξιώσεις εις βάρος της ελληνικής εδαφικής ακεραιότητας, πράγμα που δημιουργεί απειλή για την ενότητα της Συμμαχίας. Ο λαός μας έφθασε να πιστεύει πως η θέση, που του έχει επιφυλαχθεί από το NATO, είναι ενός υποελλείος, που η γη του χρησιμοποιείται κατά την αυθαίρετη βούληση της Συμμαχίας, ανάλογα με τις ανάγκες της».

Αυτά τα οποία τηλεγραφήθηκαν τότε στον Κάλλαχαν, ο οποίος ήταν πρόεδρος της Διασκέυσης, δημοσιεύθηκαν στον Τύπο και έκαναν φοβερή εντύπωση, γιατί για πρώτη φορά εμφανιζόταν αυτή η άποψη στην αμερικανική κοινή γνώμη.

Τους έλεγα ότι «είπαι πού αποδυναμώνετε την Ελλάδα, το καλοκαίρι θα έχετε συμφορές στη Μεσόγειο». Είπα επίσης: «δεν λυπόμαι τις Ελληνίδες και τις Κύπριες που θα μαυροφορέσουν. Αυτές είναι συντησιμένες να μαυροφορέναι. Εκείνος που λυπόμαι είναι οι γυναίκες του Κόνσας Σίτος». Επειδή εκείνη την εποχή ήταν πρόσφατος οι εντυπώσεις από τον πόλεμο του Βιετνάμ, τους έκανε φοβερή εντύπωση η φράση, και συγκινήθηκαν. Και όταν έγινε ο «Αττίλας Ι» έρχονταν και με ρωτούσαν αυτοί οι μεγάλοι δημοσιογράφοι: «Κύριε Ζιγόνη, είσθε προφήτης». «Προφήτης δεν είμαι, αλλά το "πολιτεύεσθαι εστί προβλέπειν"». Αν δεν μπορείτε να προβλέψαι, να πας στο σπίτι σου».

Με αυτά σταματάμε την περίοδο πριν αρχίσει η κρίση, η κυπριακή.

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΡΙΣΗ

Και τώρα, μπαίνουμε στην κυπριακή κρίση. Ο αμερικανικός Τύπος στις αρχές του Ιουλίου ήταν πάρα πολύ φτωχός σε πληροφορίες για το Κυπριακό.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Πόσο θα βαστάζει αυτή η ενότητα; Ιωάννης Ζιγόνης: Αυτή εδώ η ενότητα δεν πρόκειται να βαστάζει πολύ. Αν μάλιστα δεν δεχθώ και διακοπές, θα τελειώσει πολύ πιο γρήγορα. Θέλω να σας δώσω μια ολοκληρωμένη εικόνα αυτής της τραγωδίας, η οποία είναι ελληνική τραγωδία, δεν έχει καμία κομματική χροιά, μέχρις αυτής της στιγμής τουλάχιστον, που μιλάμε.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ελπίζουμε και στο μέλλον.

Χρήστος Φωτιάδουλος: Να προσέξεται να μην έχουμε και στο μέλλον.

Ιωάννης Ζιγόνης: Ο Τύπος ήταν πολύ φειδωλός. Δεν έγραφε τίποτα. Εγώ ανησυχούσα πάρα πολύ όταν έμαθα ότι ο Ρόζερ Ντήβις από υφυπουργός διορίσθηκε, δέχθηκε να γίνει, πρεσβευτής στην Κύπρο. Είπα: «Θεέ και Κύριε! Τόση μετριοφρο-

σύνη — από επίσκοπος καντηλιανόφτης; Δεν μου καλοφαίνεται!».

Ιωάννης Κουκουγιάννης: Αλλά είχε υψηλή αποστολή.

Ιωάννης Ζιγής: Γι' αυτό, όταν στις 11 Ιουλίου διάβασα στις εφημερίδες τον λόγο που έβγαλε παρουσιάζοντας τα διαπιστευτήρια στον Μακάριο, είπα στους παρισταμένους εκεί πέρα, τον Θ. Κουλουμπή, τον καθηγητή, και τον Γιάννη Νικολόπουλο, τον πίασ διευθυντή του Γραφείου Τύπου της πρεσβείας μας — πριν, δηλαδή, γίνει η δικτατορία: «Μα, είναι αυτό ομιλία επίδοσης διαπιστευτηρίων ή επικήδειος». Διότι, να τι του έλεγε: «Μακαριότατε, επιβλήθηκε και καταλάβατε θέση μεταξύ των πολιτικών ηγετών του κόσμου» — και κάτι τέτοια!... Αυτόν τον οποίο εμφάνιζε η κυβέρνηση του ως το «Κάστρο της Μεσογείου», τον εξοβελιστίο οπισοδέησα, για τα συμφέροντα της ανθρωπότητας και της ειρήνης! Το έλεγε ποιος; Το έλεγε ο Ρότζερ Ντέιβις, με τον οποίο είχα επανειλημμένα μιλήσει. Έμεινα κατάπληκτος, και γι' αυτό είπα στους συνομιλητές μου: «Είναι διαπιστευτήρια αυτά ή επικήδειος».

Βρισκόμουν σε στενή επαφή την εποχή εκείνη με την πρεσβεία της Κύπρου. Πρόεδρος ήταν ο κ. Δ. Δημητρίου, ο αδελφός του υπουργού των Εξωτερικών, του Σαμαρών. Βέβαια, πήγαμε να τον στηρίξουμε τον άνθρωπο εκείνος τις πολύ δύσκολες και για τον καιρό του μέρες. Και μας άκουσε και δεν παραιτήθηκε, όπως ζητούσε ο αδελφός του. Έμεινε πιστός στον Μακάριο. Σε μια στιγμή, μετά την εισβολή, όταν βρισκόμουν στο σπίτι του — αυτό είμαι υποχρεωμένος να το αναφέρω, γιατί είναι ιστορικό — η γυναίκα του μου λέει με μια φοβερή πίκρα: «Μας παρεκλάνησε, κύριε Ζιγή, η CIA».

Χρήστος Μαρκοπούλος: Ποιανού γυναίκα;

Ιωάννης Ζιγής: Γυναίκα του κ. Δημητρίου, του πρεσβευτή. Ξέρετε, βγήκε από τα μέσα της. Έβλεπε την πίκρα. Σου λέει, απήνε όλη την ταλαιπωρία την πάθαμε διότι μας παρεκλάνησε η CIA. Σ' αυτή την περίπτωση, βέβαια, δεν τήρησα την προηγούμενη γραμμή να μην αναφέρω ονόματα, αλλά το έκανα γιατί έχει ιστορική αξία. Άλλωστε, δεν πιστεύω ότι μπορεί κανείς πλέον να ήξει σήμερα την κυρία, ενώ για τις άλλες κυρίες, αν έλεγα τα ονοματά τους, δεν ξέρω τι θα μπορούσε να συμβεί σ' αυτές.

Στις 18 Ιουλίου, έγινε η υποδοχή του Μακαρίου στο αεροδρόμιο της Νέας Υόρκης. Πήγα, όπως σας είπα, ως εκπρόσωπος του ελληνικού πολιτικού κόσμου, και τον υποδέχθηκα. Στις 19 Ιουλίου, έγινε η ομιλία του Αρχιεπισκόπου στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ο οποίος πράγματι εμφανίσθηκε ως «ο ισταυρωμένος».

Μου θέμει τον Χαϊλέ Σελασιέ, όταν μετά την επίθεση της φασιστικής Ιταλίας ήλθε στην Κοινωνία των Εθνών — ήμουν φοιτητής τότε, στη Γενεύη — και μίλησε κατά του Μουσολίνι.

Την επομένη, οι Τούρκοι εισβάλλουν στην Κύπρο και βγαίνει η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, η 353, την οποία δεν ξέρω αν την έχετε, σας την δίδω αγγλικά (στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδής παραδίδει την προαναφερθείσα απόφαση).

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσγιάννης): Την έχουμε.

Ιωάννης Ζιγδής: Πρέπει να την έχετε, διότι είναι πάρα πολύ σημαντική. Αυτή λέει ότι πρέπει να σταματήσουν οι συγκρούσεις, να αποσυρθούν τα ξένα στρατεύματα και να αποκατασταθεί το status ante, το προηγούμενο καθεστώς. Ήμουν στο Συμβούλιο στις 20. Άκουσα τα όσα εξέμισαν πολλοί εναντίον της Ελλάδας. Όχι εναντίον της δικτατορίας. Πραγματικά, έρθασα σε ένα σημείο απελπισίας.

Με είχαν καλέσει τραπέζι το βράδυ στη Νέα Υόρκη φίλοι της αφογεντίας. Το αρνήθηκα, μπήκα στο τρένο και γύρισα στην Ουάσιγκτον, στο γραφείο μου. Έμεινα όλη τη νύχτα και έγραφα. Και το πρωί, όταν ήλθαν ο Κουλουμπής και ένα σωρό από αυτούς που αποτελούσαν το μικρό λάμπι, τους το διάβασα. Ήταν μία έκκληση προς τους Έλληνες αξιωματικούς τους έλεγα: «Η θα γερμεύσετε τη δικτατορία μέσα σε 24 ώρες ή θα είστε νεκροθάφτες της Ελλάδας». Όταν τους διάβασα αυτή την έκκληση, όλοι οι παριστάμενοι είχαν να πουν, να τη δώσουμε στη δημοσιότητα. Πήραμε το BBC, ήταν κλειστά. Πήραμε την Ντύουσε Βέλλε, βρήκαμε τον Μαρόπουλο. Ο Μαρόπουλος, όταν του τη διαβάσαμε, είπε: «Κόρι Ζιγδή, είστε ο σωτήρας μας! Τα έχουμε κυριολεκτικά χαμένα εδώ πέρα. Δεν ξέρουμε τι θα γίνει. Να είστε βέβαιος ότι στη βραδινή εκπομπή θα δώσω πρώτη την έκκλησή σας αυτή». Το βράδυ όμως δεν έδωσε τη δική μου έκκληση πρώτη. Έδωσε την αμεσοβητούμενη έκκληση του στρατηγού Ντάβου και των 250 αξιωματικών για την επιστροφή Καραμανλή. Την έκκλησή μου την έδωσε τελευταία, περικοιμημένη. Τον ρώτησα τον Μαρόπουλο, όταν βρεθήκαμε στην Αθήνα: «Γιατί έγινε αυτό, εφόσον η μεν δική μου έκκληση ήταν επάνωτη, ενώ για την άλλη αμφιβάλλατε αν ήταν γνήσια; Πώς την προτάξατε;». Δεν μπόρεσε ο άνθρωπος να μου δώσει απάντηση.

Ο κ. Κίσιπγκερ — προσέξτε αυτό, είναι πολύ σημαντικό — και οι ιστορικοί του, του Σιαίτη Ντηπάρτενι και του Πενταγιόνου, υποστήριξαν επανειλημμένα ότι από τα γεγονότα της Κύπρου καταλήφθηκαν εξ ακροάτου. Τους ήρθαν δηλαδή από τον ουρανό! Δεν είχαν ιδέα γι' αυτά. Πρόκειται περί ψεύδους

αναίσχυντου, και αυτό βγαίνει από τα ίδια τα κείμενα τα αμερικανικά. Όλη η συμφορά η οποία επήλθε είναι προϊόν αυτού του μεγάλου διπλασιάζη. Τη θεωρία του «εξ απροόπτου» καθιστούν καταγέλαστη όχι μόνον τα ίδια τα γεγονότα, αλλά και η ειδησιογραφία του αμερικανικού Τύπου, των ημερών εκείνων. Βλέπεται τι γράφει ο *Λόουις Γκελμπ* στους «*Τάμς της Νέας Υόρκης*» της 2ας Αυγούστου: «*Δύο εκδοχές. Η επίσημη: "Εκκρόσσονται της αμερικανικής κυβέρνησεως στην Αθήνα πληροφορίες ότι στις 27 Ιουνίου από τον ίδιο τον Ιωαννίδη τα σχέδιά του για το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου". Κατά την ανεπίσημη εκδοχή, ο Ιωαννίδης μίλησε με τον αρχηγό της CIA στην Αθήνα, ενώ ο Τάσκα ενημέρωσε την ίδια ημέρα το Στάιητ Ντηπάρτμεντ — στις 27. Αυτό με τη σειρά του, του έδωσε εντολή στις 29 του μηνός, να διαβιβάσει στον Ιωαννίδη, στη στρατιωτική κυβέρνηση — και τον Ιωαννίδη προσωπικώς — μήνυμα σύμφωνα με το οποίο δεν έπρεπε να χρησιμοποιηθεί βία και ότι οιαδήποτε προσπάθεια μεταβολής της καταστάσεως στην Κύπρο θα είχε σοβαρές συνέπειες. Μετά από μία ημέρα...*

Χρήστος Μαροκόπουλος: Τι είναι αυτό που διαβάζετε;

Ιωάννης Ζιγώης: Σας είπα, αυτό είναι ενημερωτικό άρθρο του Λόουις Γκελμπ στους «Τάμς της Νέας Υόρκης». Τέτοια δημοσιεύματα υπήρξαν σ' όλες τις εφημερίδες. Αλλά εγώ σας αναφέρω εκείνο του πιο αξιόλογου αρθρογράφου της πιο έγκυρης εφημερίδας.

Μετά από μία ημέρα, το Στάιητ Ντηπάρτμεντ πήρε διαβεβαίωση από τον Τάσκα ότι διαβίβασε το μήνυμα, σύμφωνα με τις οδηγίες του, στον Ιωαννίδη. Το Στάιητ Ντηπάρτμεντ, στις 28, παίρνει διαβεβαίωση του Τάσκα ότι διαβίβασε το μήνυμα. Το Στάιητ Ντηπάρτμεντ δεν είχε πεισθεί ότι ο Τάσκα το μετέδωσε στον Ιωαννίδη και επανέλαβε την εντολή του. Ο Γκελμπ προσθέτει επίσης ότι η γλώσσα του μηνύματος ήταν αυστηρή, αλλά δεν περιείχε καμία ουσιαστική απειλή. Ο Τάσκα επιβεβαίωσε τα ανωτέρω στο γράμμα της ΑΧΕΠΑ στις 21.5.75.

Όπως ομολόγησε, δεν ακολούθησε τις εντολές του Στάιητ Ντηπάρτμεντ, γιατί επίσημα ο Ιωαννίδης δεν ήταν παρά αρχηγός της ΕΣΑ. Άλλωστε, έπρεπε γι' αυτόν μεγάλη προσωπική αντιπάθεια. Ο Τάσκα γνώριζε ότι το μήνυμα αυτό ήταν καρποφλόρισμα και δεν ήθελε να γειοσκοπηθεί. Σου λέει, το Στάιητ Ντηπάρτμεντ μπορεί να τα κάνει αυτά, αλλά εγώ εδώ στην Αθήνα θα γειοσκοπηθώ, όταν πάρουν στα σοβαρά αυτά που λέμε, αφού ό,τι είπε ο Ιωαννίδης εμείς του τα υποβάλαμε. Τώρα, λοιπόν, τι θα του απαντήσω; να πώ εγώ να του πω ότι δεν έκανα καλά; Γι' αυτό λοιπόν ο Τάσκα, για να σώσει τον εαυτό του, δεν

διαβίβασε το μήνυμα. Το διαβίβασε στον Άγγελο Βλάχο, τον τότε γενικό διευθυντή του υπουργείου Εξωτερικών, ο οποίος είπε: «Τι να το δώσω στον Ιωαννίδη, μήπως αυτός ακούσει». Και έτσι, έμειναν τα πράγματα εκεί.

Ο Ντέιβιντ Μάιντιντ στην «Ουάσιγκτον Σταρ Νιούζ» γράφει στις 28.74: «Η CIA διατηρούσε στενή επαφή όχι μόνο με τον Γ. Παπαδόπουλο, αλλά και με τον διάδοχό του ταξίαρχο Ιωαννίδη. Λέγεται πως ο πλησιέστερα προς τον Ιωαννίδη αξιωματούχος της CIA ήταν ο Πήτερ Κορομηλάς, Έλληνοαμερικανός, γνωστός επίσης και ως Κάρομ. Σύμφωνα με έναν Αμερικανό επίσημο, ο Κορομηλάς είχε αποσταλεί στην Αθήνα για να συναντηθεί με τον Ιωαννίδη, λίγο πριν το Πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου στην Κύπρο».

Βλέπεται πώς αποκαλύπτονται τα πράγματα, ιδίως στην Αμερική ο Τύπος είναι ελεύθερος πράγματι και συμφέρει αυτή η πολυδιάστατη ενημέρωση του αμερικανικού λαού.

Τις σχέσεις Ιωαννίδη και Αμερικανών τις θυμολογεί ο Αρεπάκης επίσης ως «Το Βήμα» της 25ης Μαΐου. Αλλά και ο ίδιος ο Γκιζίκης, εξεκολλογούμενος στον Αβέρωφ, ομολογεί ότι είχε διαβεβαιώσει ο Ιωαννίδης από τους Αμερικανούς να προχωρήσει στο πραξικόπημα.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Το καίθεσε και εδώ.

Ιωάννης Ζίγδης: Θα σας πω ένα άλλο φοβερό πράγμα που συνέβη. Στις 17 Ιουλίου, ο Σίσκο βρίσκεται στο Λονδίνο. Ο Κίσσινγκερ λέει στην Ουάσιγκτον ότι «κατελήφθημεν εξ απρόοπτου». Στις 18 Ιουλίου, όμως, ο Αμερικανός πρεσβευτής στη Λαϊκωσία Ρότζερ Ντέιβις πληροφορεί τον Κληρίδη για την επικείμενη τουρκική εισβολή! Ο πρεσβευτής των ΗΠΑ ξέρει ότι επικείμενη εισβολή. Και ο κ. Κίσσινγκερ λέει ότι «κατελήφθημεν εξ απρόοπτου» — αποκλειστική συνέντευξη με τον Κληρίδη.

Γιάννης Παναγιωτόπουλος: Και το λέει ο Αμερικανός πρέσβης στον Κληρίδη.

Ιωάννης Ζίγδης: Ναι, το λέει, στις 18, «θα γίνει εισβολή».

Μιχαήλ Παπακωνσταντίνου: Είχε εντολή της κυβέρνησής του να το πει.

Ιωάννης Ζίγδης: Μα, βέβαια, γιατί ήθελαν να παίξουν και στις δύο πλευρές, να εξαπατήσουν και τους δύο, και τους Κυπρίους και τους Έλληνες.

Εξίσου αβέσμοι είναι οι ισχυρισμοί της αμερικανικής κυβέρνησης για προσπάθειές της να περιορίσει την κρίση στα στενότερα δυνατά πλαίσια. Το αντίθετο είναι η αλήθεια. Από τις 2 Ιουλίου, όταν γράφτηκε η περίφημη επιστολή Μακαρίου, όλη

την εβδομάδα έλειπαν οι υπάλληνοι του Σταίητ Ντηπάρτμεντ από τα γραφεία τους. Όταν μάθαμε για την επιστολή, προσπαθήσαμε να επικοινωνήσουμε μαζί τους, διότι πράγματι είχαμε αναπτύξει πολύ φιλικές σχέσεις με τον Ντέη και με τον Ντε Σάβα και τον Μπόργιτ και με άλλους. Έλειπαν οι πάντες, έλειπε και ο υφυπουργός!

Γιόργιος Παναγιωτόπουλος: Είχατε ανησυχίες για την επιστολή;

Ιωάννης Ζιγής: Βεβαίως, διότι ακούσαμε και τα άλλα, πώς προκλήθηκε η επιστολή. Έλειπαν οι άνθρωποι του Σταίητ Ντηπάρτμεντ και ο ίδιος ο υφυπουργός. Έγινε το Πραξικόπημα. Από τις 16 το βράδυ, ο πρεσβευτής Ρότζερ Ντέηβις δέχθηκε τον υπουργό Εξωτερικών του Σαμφών, αποκαλύπτοντας έτσι τις προθέσεις της κυβέρνησής του για την επικείμενη αναγνώριση του νέου καθεστώτος. Ο Ρότζερ Ντέηβις βλέπει τον υπουργό Εξωτερικών του Σαμφών, τον Δημητρίου, και έτσι δείχνει ότι είναι έτοιμοι — στις ΗΠΑ — να αναγνωρίσουν το νέο καθεστώς.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Ο Δημητρίου είναι ο αδελφός του φίλου σας;

Ιωάννης Ζιγής: Μάλιστα, του φίλου μου. Η γυναίκα του είναι αυτή που σας είπα προηγουμένως. Αλλά θα σας το εξηγήσω το θέμα γενικώς.

Ως Αρχιεπίσκοπο και όχι ως Πρόεδρο υποδέχθηκε η αμερικανική κυβέρνηση τον Μακάριο στη Νέα Υόρκη, στις 18 Ιουλίου. Το ίδιο και ο Κίσινγκερ, όταν τον δέχθηκε σε ιδιαίτερη συνομιλία στην Ουάσινγκτον, στις 22 Ιουλίου. Στις 19, η αμερικανική κυβέρνηση μελακόρισε την έκδοση αποφάσεως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, η οποία θα εστράφητο εναντίον του νέου καθεστώτος. Στις 16 Ιουλίου, η αμερικανική διπλωματία εμπόδιζε το Συμβούλιο Ασφαλείας να καταδικάσει το καθεστώς των Αθηνών για το πραξικόπημα εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η στάση αυτή ωφείλετο στον κ. Κίσινγκερ προσωπικά, παρά τις αντίθετες εισηγήσεις των υπαλλήνων του Σταίητ Ντηπάρτμεντ. («Τάιμς Νέας Υόρκης», 18 Ιουλίου). Το είχαν σ' αμένα τον ίδιο άνθρωποι του Σταίητ Ντηπάρτμεντ. Μας είπαν ότι είναι στα μαχαίρια με τον Κίσινγκερ. Χρησιμοποίησαν πολύ αίσθητός εκφράσεις.

Στις 19 Ιουλίου, ο Σκόλα, ο εκπρόσωπος των Ηνωμένων Πολιτειών, και ο Ρίτσαρντ, ο εκπρόσωπος της Μεγάλης Βρετανίας, εμπόδισαν λήψη αποφάσεως στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Στις 19, όταν ήταν ήδη γνωστό ότι ξεκίνησαν τα τουρκικά καράβια για να κάνουν την εισβολή! Και όμως, έκαναν το παν για να μην

καταδικαστούν οι Τούρκοι για την εισβολή.

Ιωάννης Βαφειτσιώτης: Οι Τούρκοι. Στις 19 του μηνός.

Ιωάννης Ζιγής: Στις 19. Το Συμβούλιο Ασφαλείας έπρεπε να πάρει απόφαση για το πραξικόπημα, αλλά εν τα μεταξύ εγνώσθη ότι ξεκίνησαν τα τουρκικά καράβια και δεν ήθελαν να βγάλουν απόφαση.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσαργιάννης): Το Συμβούλιο Ασφαλείας, πώς επιλήφθη στις 19 του μηνός;

Ιωάννης Ζιγής: Το κάλεσε η ελληνική κυβέρνηση, η κυβέρνηση της χούντας.

Ιωάννης Βαφειτσιώτης: Γιατί να το καλέσει. Στις 19 του μηνός δεν έχουμε γεγονότα. Έχουμε την ανατροπή του Μακαρίου.

Ιωάννης Ζιγής: Σταθείτε. Πιο ήθεμα!

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσαργιάννης): Στις 19, πώς επιλήφθη το Συμβούλιο Ασφαλείας;

Ιωάννης Ζιγής: Ήταν αίτηση της χούντας και έστειλε επεγγόνιας τον Παναγιωτάκη, που ήταν στην Αθήνα, γιατί φοβούνταν μια μεγάλη καταδίκη. Στο μεταξύ, την ώρα που συνεδρίαζε το Συμβούλιο Ασφαλείας, έγιναν γνωστές οι πρώτες πληροφορίες για την εισβολή. Γι' αυτό δεν ήθελαν, ούτε η Μεγάλη Βρετανία ούτε οι ΗΠΑ, να βγει καταδικαστική απόφαση για το πραξικόπημα και την εισβολή. Στις 20 του μηνός βγήκε η απόφαση 353.

Ευγγνώμη, μήπως κάνω λάθος;

Ιωάννης Βαφειτσιώτης: Έχει κουραστεί ο μάργος.

Ιωάννης Ζιγής: Όχι! Υπάρχουν πάρα πολλές ημερομηνίες. Στις 19, ο Ρίτσαρντ και ο Σκόιλ εμπόδισαν να βγει η απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Πρόεδρος (Χρήστος Μπουσαργιάννης): Μήπως έχετε κουραστεί, κύριε Ζιγή;

Ιωάννης Ζιγής: Να τελειώσουμε αυτό το κεφάλαιο.

Ιωάννης Βαφειτσιώτης: Δεν θυμάστε βασικές ημερομηνίες.

Ιωάννης Ζιγής: Ξέρει τι συμβαίνει. Υπαγόρευσα ορισμένες σημειώσεις στη γραμματέα μου, η οποία δεν είναι και τόσο καλλιγράφος, μου μοιάζει!

Τι είναι αυτά που λέτε, κύριε Βαφειτσιώτη, για το όνομα του Θεού!

Η εισβολή μπορούσε να μεταωθηθεί, αν ο Έκτος Στόλος παρενέβαινε. Δεν το αμφισβητεί κανένας από. Ο Τάσκα λέει ότι η εισβολή ήταν αδύνατη χωρίς μακρά προετοιμασία. Συνόστησα τη λήψη ισχυροτέρων μέτρων και την παρεμβολή του Έκτου Στόλου, για να καταστεί σαφές στους Τούρκους ότι οι ΗΠΑ δεν ήσαν καθόλου ευχαριστημένες, καθώς επίσης και τη διακοπή της στρατιωτικής βοήθειας. Τα λέει ο Τάσκα στο γείμα της

ΑΧΕΡΠΑ το 1975. Ο Τάσκα τα λέει στην κυβέρνηση του και ο Κίσινγκερ δεν ξέρει τίποτα!... Όταν ο Σίσκο ήταν στην Αθήνα... — δεν θα μπο σε λεπτομέρειες εδώ, γιατί ξέρετε τι έκανε ο Σίσκο και ο Τάσκα, και ποιος υποχρέωσε τους υπετέλεργους να μην εκτελέσουν τις αποφάσεις που πήραν στο Υπουργικό Συμβούλιο για να αφήσουν αβοήθητη την Κύπρο. Αυτά τα λέει πολύ καλά ο κ. Κάλλαχαν στο βιβλίο που σας έδωσα, και εκεί φαίνεται ότι αυτά που λέει ο Κίσινγκερ, ότι ήταν δήθεν ανυποψίαστος, είναι καθαρά μισθώματα και αποτελούν πρόκληση για τον κοινό νου.

Πάντως, όταν ο Σίσκο ήταν στο Λονδίνο και μιλούσε με τον Κάλλαχαν, πού προσπαθούσε να πείσει τον Ετσεβίτ να μην προχωρήσει στην εισβολή, ανήγγειλε στον Τούρκο πρεσβευτή ότι θα επαναρχίσει η αμερικανική βοήθεια προς την Τουρκία, η οποία είχε διακοπεί λόγω της καλλιέργειας του σπίνου στη Μικρά Ασία!... Προ μέρων, βεβαίως, είχαν λάβει απόφαση να κόψουν τη βοήθεια λόγω της καλλιέργειας τού σπίνου, και εκείνη την κρίσιμη στιγμή ο Σίσκο, και εντολήν του Κίσινγκερ, αναγγέλλει στους Τούρκους ότι θα αρχίσει να δίδεται εκ νέου η οικονομική βοήθεια!...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Για να μην κάνουν εισβολή;

Ιωάννης Ζιγής: Για να κάνουν εισβολή! Τότε άρχισαν και οι διαπραγματεύσεις για να πάρει ο τουρκικός στρατός 118 άρματα! Γι' αυτό λέει ο Κάλλαχαν ότι η παρουσία του Σίσκο και η όλη πολιτική του προϊσταμένου του ήταν τέτοια, που έλεγαν στους Τούρκους «μη, αλλά ταυτοχρόνως και «προχωρήστε». Αυτό είναι, νομίζω, το σημαντικό από την πληροφορία του Κάλλαχαν, την οποία δεν είχαμε μέχρι σήμερα. Και, βέβαια, μέχρι σήμερα υποκειμενιστών ορισμένων πράγματα αλλά όποιος διαβάσει το βιβλίο του Κάλλαχαν καταλαβαίνει πόσο πραγματικό απάνιστο ρόλο έπαιξε αυτός ο Κίσινγκερ σ' αυτήν την κρίση.

Η Σοβιετική Ένωση, τον Μάρτιο, έκανε διάβημα σε πέντε κυβερνήσεις: Λευκοσίας, Αθηνών, Λονδίνου, Ουάσινγκτον και Αγούρας — και τους είπε: «Προσέξτε, μην αλλάξετε το καθεστώς στην Κύπρο, διότι εγώ δεν θα ανεχθώ τη νέα κατάσταση».

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Από πού προκύπτει αυτό;

Ιωάννης Ζιγής: Ο Σκόρος ο Τετάνος το λέει στην παραίτησή του, της 29ης Ιουνίου. Αυτό το διάβημα των Σοβιετικών το αγνοούν και οι πέντε κυβερνήσεις — διότι συμφέρει την καθμία για τους δικούς της λόγους.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Το οποίο διάβημα απειδείχθη ότι ήταν μιλόφα.

Ιωάννης Ζιγής: Όχι. Ακούστε, γιατί αυτό έχει μεγάλη σημα-

σία. Αποδεικνύει ότι η Σοβιετική Ένωση ήξερε ότι θα γίνει και η εξόντωση, η εκπαράθρευση του Μακαρίου και η διχοτόμηση της Κύπρου, και προσπαθούσε να την προλάβει. Γι' αυτό έκανε το δόλωμα. Και γι' αυτό ανήγγησε όπως ανήγγησε κατόπιν ο Κίσινγκερ, όπως θα σας εξηγήσω αμέσως.

Μιχάλης Παπακωνσταντίνου: Η Αμερική γιατί το έπραξε έτσι; Ιωάννης Ζιγής: Η Αμερική να κάνει διαβήματα σε ποινές Μάητος με την ελληνική κυβέρνηση. Ξέρει, όμως, τι σχέσεις είχαν. Οι άλλοι έκαναν ότι δεν καταλάβαιναν. Του λέει, είναι πάλι μια προσπάθεια της Σοβιετικής Ένωσης να επέμβει στη Μέση Ανατολή.

Γιόργιος Παναγιωτόπουλος: Πάντως, ο Μακάριος μπορούσε να το εκμεταλλευθεί αυτό.

Ιωάννης Ζιγής: Ο Μακάριος, θα δοίτε παρακάτω, δεν ήταν και αυτός αναμάρτητος.

Έως τις 22, εμείς στην Ουάσιγκτον χαροπαλεύαμε. Οπότε με παίρνει ο Ντέη στο τηλέφωνο στις 22 — νομίζω ήταν κατά το μεσημέρι — και μου λέει: «Τζον, τι θα έλεγες για μια κυβέρνηση Στεφανόπουλου, Μαρκοζίνη και Γαρουφαλιάς». Δεν είχε γίνει έως τότε κουβέντα για αλλαγή κυβέρνησης. Δεν είχαμε μάλει εμείς ότι ο Ιωαννίδης στις 20 είχε και στον Σίσκο μας εξασκητήσει, και γι' αυτό δεν μας μάλει τίποτα παρά να κηρύξουμε πόλεμο με την Τουρκία». Αυτό δεν το ξέραμε εμείς και δεν ξέραμε ότι αυτό ήταν το τέλος, ήταν η εκτέλεση της δικτατορίας. Όταν, λοιπόν, στις 22 με πήρε ο Ντέη — ενώ εμείς παλεύαμε στην Ουάσιγκτον για να φέρουμε στην Ελλάδα μια κυβέρνηση δημοκρατική — και μου ζήτησε να φέρουμε τώρα τον Στεφανόπουλο ως εξάρτημα της δικτατορίας, του απήντησα με τα λόγια του Καμπρόν. Και ο Τζον Ντέη κατάλαβε. Το βράδυ, το BBC ανήγγειλε ότι ο Κίσινγκερ δήλωσε σε συνέντευξη Τύπου ότι θα γίνει αλλαγή κυβέρνησης στην Ελλάδα. Εσείς εδώ πέρα δεν ξέρατε τίποτα την ημέρα εκείνη.

Γιόργιος Παναγιωτόπουλος: Το ακούσαμε από την Ντόστον Βόλλε.

Ιωάννης Ζιγής: Δεν υπήρχε τίποτα στην Αθήνα, που να ξέρει ο ελληνικός λαός. Την εκπαράθρευση της δικτατορίας και τη μεταβολή τη δημούργησαν οι Αμερικανοί.

Γιόργιος Παναγιωτόπουλος: Γιατί οι Αμερικανοί είναι αυτά; Πρόεδρος (Χρήστος Μπισσαριάνης): Κύρια Παναγιωτόπουλε, θα σας παρακαλέσω να μην ερωτάτε.

Γιόργιος Παναγιωτόπουλος: Με συγχωρείτε.

Ιωάννης Ζιγής: Στις 17 Ιουλίου, ο Τζέιμς Ρόστον, ο σπουδαίος δημοσιογράφος, έγραψε στη «Νιου Γιόρκ Τάιμς» ένα άρθρο α-

κολογητικό του Κίσιγγκερ. Έγραψε αμέσως απάντηση, που τη δημοσίευσε η ίδια εφημερίδα. Υπάρχουν αυτά τα στοιχεία που σας αναφέρα στο βιβλίο μου που σας έδωσα («Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο — τέσσερις μήνες αγώνα στις ΗΠΑ»). Ήταν αντίκριση του Κίσιγγκερ, και έλεγα: «Πού πας; Θα δημιουργήσεις χάος! Εσύ που εμφανίζεσαι σαν πυροσβέστης, θα είσαι ο εμπρηστής της ειρήνης στη Μεσόγειο!».

Τους ξέφυγε η κατάσταση των Αμερικανών, γιατί δεν δολοφονήθηκε ο Μακάρτος και δεν μπορούσαν εκείνη τη στιγμή να ρυθμίσουν όπως ήθελαν τα πράγματα. Όταν ο Ιωαννίδης είπε αυτά στον Σίκο — «μας προδίδετε» — τελείωσε ο Ιωαννίδης. Οι Αμερικανοί ζητούσαν διάδοχο και δεν έβρισκαν. Σκέφθηκαν να βρουν κάποιον άλλον πολιτικό, που μαζί με τη στρατιωτική ηγεσία να διορθώνει τη χώρα. Έρριξαν το όνομα του Σταφανόπουλου, ο οποίος, νομίζω, δεν είχε καμία σχέση με την υπόθεση. Άλλωστε, όταν μετά την επιστροφή μου τον ρώτησα σχετικά, μου είπε: «δεν έμαθε τίποτα». Το βράδυ της 22ας μιλούν για Γαρουφαλιά, πράγμα που δεν έπιασε. Και την επομένη, στις 23, ανηγγέλθη η Μικαπολίτευση.

Τη συνέχεια να την κάνουμε στην επόμενη συνεδρίαση. Πρόεδρος (Χρήστος Μικσαγιάννης): Διακόπτουμε την εξέταση του μάρτυρος και λήγει η συνεδρίαση.

Β. ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΔΟΣΙΑΣ

Ευθύς μόλις τελείωσε το πρώτο μέρος της κατάθεσής μου, δημοσιογράφοι με πληροφόρησαν για τα κατορθώματα του κ. Βαρβιτσιώτη και των συντρόφων του στην αρχή της συνεδρίασης της Επιτροπής, πριν από την κατάθεσή μου.

Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο, νομίζω, να παραθέσω από τη σχετική αρθρογραφία του Τύπου το επόμενο άρθρο του κ. Κ. Μαρδά στο «Έθνος» της 15.11.1987:

Ο Βαρβιτσιώτης και η «Φωνή του Κυρίου»

«Φωνή μου Ησαΐ, χείρες δε Ιακώβ!»

Σε «διατεταγμένη υπηρεσία» από τον κ. Καραμανλή βρισκόταν ο πρώην κοινοβουλευτικός υπουργός κ. Γ. Βαρβιτσιώτης, όταν το μεσημέρι της Πέμπτης, στην Επιτροπή για το Φάκελο Κύπρου, σηκώθηκε από το έδρανό του και στα καλά καθούμενα εξεστράφη για τον κ. Γ. Ζιγδή τη φράση: «Ο άνθρωπος αυτός είναι παράφρονος, έχει ψυχικές διαταραχές!».

Την εκτίμηση αυτή κάνουν βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, αλλά —

στα κρυφά — και της ΝΔ. Ο βουλευτής κ. Γ. Κουτσογιάννης μας δήλωσε αυθάδως ότι «θεωρώ την ενέργεια αυτή ως εκτίμηση διαταγής που έλαβε ο κ. Βαρβιτσιώτης από τον τίμας πρόεδρο, προκειμένου να διαστημασθεί προκαταβολικά η μαρτυρία του κεντρικού ηγέτη, ο οποίος από τις συμφωνίες της Ζυρίχης και ενταύθεν δεν αφήνει σε χλωρό κλαρί τον κ. Καραμανλή».

Η ερμηνεία της «διατεταγμένης υπηρεσίας» ενισχύεται και από τα εξής αδιαμφισβήτητα γεγονότα:

Ο κ. Βαρβιτσιώτης, που είναι από τους λίγους νεοδημοκράτες, οι οποίοι έχουν το προνόμιο να συμμετέχουν σε κροσιζιέρες με τον άρχοντα της Πολιτείας, σε κερσινή συζήτηση στη Βουλή, από το επίσημο βήμα, βγήκε και «en εξάλλη κατάσταση» φώναζε: «θεωρώ τον κ. Σαρτζετάκη κομπλεξικό!». Παρ' όλο που ο Πρόεδρος τον παρακάλεσε να διαγράψει τις φράσεις από τα πρακτικά, εκείνος πεισματικά αρνήθηκε.

Σημειώστε ότι την εποχή εκείνη ο πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Σαρτζετάκης υψίστατο τις επιδόσεις του δεξιού Τύπου επειδή πήρε πίσω ένα κρατικό αποκίνητο που δεν ιδιοκοπούσε η φρουρά του κ. Καραμανλή. Ο τελευταίος δεν μπορούσε να προβεί σε δηλώσεις. Μίλησε, όμως, μέσα του κοινοβουλευτικού του εκπροσώπου...

Στις τηλεοπτικές συνεντεύξεις που αποκάλυψε πρόσφατα το «Καλόμα», ο κ. Καραμανλής (στα πλαίσια των «αθηνρχικών» του καθηκότων) φαίνεται να παίζει και το ρόλο αρχισυντάκτη, αφού στον υπέθετο Τύπου του γραφείου του λέει:

Κ. Καραμανλής: «Κάνε μου τη χάρη. Αυτά τα νοήματα που έδωσαν σήμερα (π.σ.: για την πορεία της οικονομίας) να βάλεις κάποιες σημειώσεις να τα σχολιάσουν. Ο Βαρβιτσιώτης καλά το πήγε...».

Να, γιατί η έκπληξη, που ένωσαν τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής, ήταν στιγμιαία. Μετά από τις πρώτες φράσεις του κ. Βαρβιτσιώτη, όλοι κατάλαβαν ποιος ομιλεί. Μάταια ήταν η παρέμβαση του κ. Δ. Παγορόπουλου (ΠΑΣΟΚ), ο οποίος ζήτησε να διαγραφούν τα λόγια αυτά.

Στον βρόντο έπεσε η παράκληση του κ. Ν. Φαρουιάκη (Χριστιανική Δημοκρατία) να δοθούν εξηγήσεις και να λήξει η φασαρία. Αδίκως ο πρόεδρος κ. Χρ. Μπουσαγιάννης προσπαθεί να επιβάλει την τάξη. Οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ άρχισαν να αποδοκιμάζουν τον κ. Βαρβιτσιώτη.

Βουλευτής: Να ανακαλέσει, κύριε Πρόεδρε!

Γ. Βαρβιτσιώτης: Να γραφούν στα πρακτικά!

Έξω φρονών γι' αυτήν τη συμπεριφορά ήταν οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, διότι, όπως μας είπαν μετά τη συνεδρίαση, εκείνοι

ποτέ δεν έχουν φερθεί με αυτό τον αχαρκτήριστο τρόπο, ούτε και προς τους πιο προκλητικούς Ισπανοδικούς μάρτυρες. Ο κ. Γ. Κουμπογιάννης δήλωσε: «Ο κ. Βαρβιτσιώτης βρήκε... παράφραση τον κ. Ζίγη και θεώρησε ισογυιά του Γ. Παπαδόπουλο, προφανώς διότι υπήρξε συνεχολογής του».

Τέλειο, οι φράσεις του νεοδημοκράτη κυρομανλικού δεν διαγράφηκαν από τα πρακτικά. Ο κ. Γ. Ζίγης, που περίμενε σε δικλινό γραφείο, εκλήθη να καταθέσει. Και επικαλούμενος χάρτες, βιβλία, έγγραφα, δημοσιεύματα, κείμενα συμφωνιών, «σκόπισε» τις όψεις με τις παρακάτω καταγγελίες:

* Το μεγαλύτερο ποσοστό των ειθηνών για τη δεχοτόμηση της Κύπρου το έχουν οι Αμερικανοί και κατά δεύτερο λόγο οι Άγγλοι.

* Όταν ήμουν στις ΗΠΑ, το 1974, πολιτικοί που αντιπολιτεύονταν τον Χ. Κίσεινγκερ, μου είπαν: Μην περιμένετε λύση, αφού οι αρχηγοί των Ενόπλων δυνάμεων είναι συνεργάτες των μυστικών μας υπηρεσιών.

* Η συμφωνία της Ζυρίχης ήταν ένας σταθμός στην προδιαγεγραμμένη πορεία των ΗΠΑ για δεχοτόμηση της Κύπρου, την οποία προώθησε ο Χ. Κίσεινγκερ σε συνεργασία με τη CIA (Στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών).

Η κατάθεση του «παράφρασης» κεντρικού ηγέτη θα συνεχιστεί την επόμενη Πέμπτη. Αναμένεται με αγωνία η απάντηση του «παράφρασης» κ. Βαρβιτσιώτη...

Στις 20 Νοεμβρίου, ο κ. Μαρδός επανέρχεται και γράφει («Έθνος» 20.11.1987):

Στο μεταξύ, σε προσεχή συνεδρίαση θα συνεχιστεί η κατάθεση του προέδρου της ΕΔΗΚ κ. Ι. Ζίγη.

Όπως είπε ο νεοδημοκράτης — κυρομανλικός βουλευτής κ. Ι. Βαρβιτσιώτης, θεωρεί τον κεντρικό ηγέτη ως... «παράφραση»! Η υβριστική αυτή φράση έχει ανάψει τα αίματα στην Επιτροπή: «θα γίνει χαμός στη συνεδρίαση, μας... προειδοποίησε ο κ. Βαρβιτσιώτης, όταν του ζητήσαμε να προδιαγράψει την περαιτέρω τακτική του...»

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΠΡΕΠΕΙΑ ΤΟΥ κ. Ι. ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ

Κατόπιν όλων αυτών, θεωρήσα υποχρέωσή μου, να αποστείλω στις 14.11.1987 στον Πρόεδρο της Επιτροπής ως και στον Πρόεδρο της Βουλής την ακόλουθη επιστολή:

«Διάβασα στον χθεσινό Τύπο τις "φιλοφρονήσεις" που μου απηθύνε ο κ. Ι. Βαρβιτσιώτης κατά τη συνεδρίαση της Επιτρο-

πής σας, πριν μπω στην αίθουσα για να αρχίσω την κατάθεσή μου.

Κι εγώ μιν διασκόβωσα πάρα πολύ... για τη γενναϊότητα και την υπερβολία γλώσσας του κ. συναδέλφου! Φοβόμαι όμως ότι από το επεισόδιο αυτό δημιουργείται ένα καλό σοβαρό πρόβλημα για την Επιτροπή σας, η οποία έχει συσταθεί με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής για να διερευνήσει τις συνθήκες και να καταλογίσει τις ευθύνες για τη μεγαλύτερη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνική τραγωδία.

Είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί η απαραίτητη σοβαρότητα και αντικειμενικότητα για τη διεξαγωγή των εργασιών της Επιτροπής σας, όταν μετέχουν σ' αυτήν πρόσωπα με την ψυχική φόρτιση του κ. Βαρβιτσιώτη; Και είναι δυνατόν να διασφαλιστεί το κύρος των παρεπιπέτων στα οποία θα καταλήξει;

Βέβαια, το θέμα δεν αφορά μόνο την Επιτροπή, αλλά και τον Πρόεδρο της ΝΔ, στην οποία ανήκει ο κ. Βαρβιτσιώτης, σε τελική δε ανάλυση ασφαλιώς και τον Πρόεδρο της Βουλής.

Αλλά υπάρχει και μια άλλη πλευρά του θέματος, την οποία πρέπει να απαστημόνα: Η "δραματική" του κ. Βαρβιτσιώτη υπήρξε τοχαία ή μήπως αποσκοπεί να δώσει το σύνθημα γι' ανάλογες εκδηλώσεις θεαμασίμων ομοϊδεωτών του και εκτός του Κοινοβουλίου, ως ήδη φημολογείται.

Νομίζω ότι θα πρέπει να διερευνηθεί και η πλευρά αυτή του θέματος.

Αποχώς, δεν είχα ούτε από τον προεδρεύοντα της Επιτροπής ούτε από τον Πρόεδρο της Βουλής καμία διαβεβαίωση ότι θα καταβάλλετο η επιβεβλημένη φροντίδα για τη διατήρηση του ευπρεπούς κλίματος, που πρέπει να κυριαρχεί κατά τον χρόνο καταθέσεως των μαρτύρων. Γι' αυτό και η συνέχιση των κατορθωμάτων τών «χοϊλίγιων».

Β' ΜΕΡΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Το κείμενο της δεύτερης κατάθεσης έχω ως εξής:

Πρόεδρος (Παισανίος Ζακωλίωσ): Κύριε μάρτυρ, εάν η κατάθεσή σας έχει κάποια χρονολογική σειρά, σας υπενθυμίζω ότι είχατε φθάσει στις 23 Ιουλίου, την ημέρα που ανεγγύλη η Μεταπολίτευση στην Ελλάδα. Αν θέλτε, θα παρακαλέσω να συνεχίσετε μ' αυτόν τον ρυθμό.

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΓΙΑ ΑΠΡΕΠΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ιωάννης Ζιγδης: Κύριε Πρόεδρε, όταν καθίσα στις 12 Νοεμβρίου και βγήκα από την αίθουσα αυτή, άκουσα από τους δημοσιογράφους και την επομένη διάβασα στις εφημερίδες τα αποκάβιστα γεγονότα, τα οποία συνέβησαν στην αίθουσα αυτή πριν αρχίσει να καταθέτω. Θεώρησα καθήκον μου και προς την Επιτροπή σας και προς τη Βουλή και τη Νέα Δημοκρατία, να απευθίνω στον πρόεδρο, τον κ. Μπουσυγιάννη, μια επιστολή της οποίας πρέπει να έχετε και σεις γνώση. Η επιστολή είναι αυτή και σας την καταθέτω.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδης καταθέτει την προαναφερθείσα επιστολή στην Επιτροπή).

Αλλά, στην εφημερίδα «Έθνος» της 20ής Νοεμβρίου βλέπω ότι γίνεται ακιχή από το ίδιο πρόσωπο, για νέα γεγονότα αυτού του είδους. «Θα γίνει χαμός στη συνεδρίαση, λέει ο κ. Βαρβιτσιώτης, ο ήρωας των πρώτων γεγονότων. Το καταθέτω κι αυτό στην Επιτροπή σας!

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδης καταθέτει το προαναφερθέν δημοσίευμα στην Επιτροπή).

Κύριε Πρόεδρε, δημιουργείται ένα πρόβλημα για την Επιτροπή σας, εάν είναι δυνατόν να συζητούμε και να καταθέτουμε εδώ πέρα σε μια κατάσταση σαν αυτήν την οποία δημοσίωρησε ο κ. Βαρβιτσιώτης στην προηγούμενη συνεδρίαση, στις 12 Νοεμβρίου. Υπάρχει λοιπόν αυτό το διαδικαστικό, αλλά υπάρχει και ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα...

Πρόεδρος (Παναγιώτης Ζακαλιώσης): Κύριε Πρόεδρε, όπως γνωρίζετε, οι συνεδριάσεις της Επιτροπής είναι απόρρητες. Έχουν γραφεί κατά καιρούς στις εφημερίδες διάφορα πράγματα, τα οποία δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Η Επιτροπή, σε αλληεπλληλές συνεδριάσεις, έχει αποφασίσει να μην παίρνει υπόψη της αυτές τις δημοσιεύσεις, γιατί δημιουργούν περίεργα προβλήματα. Αυτά που δημοσιεύτηκαν στις εφημερίδες δεν αποδόουν την πραγματικότητα ακριβώς. Θα παρακαλώσα, λοιπόν, για να έχουμε κάποια πρόοδο στην κατάθεσή σας και η Επιτροπή να πάρει εκείνα τα στοιχεία που την ενδιαφέρουν, να αφήσουμε αυτό το κομμάτι.

Ιωάννης Ζιγδης: Κύριε Πρόεδρε, επιτρέψτε μου να τελειώσω, γιατί αυτά συνέβησαν και κατά πολύ χειρότερο τρόπο, αλλά η επείκειά σας τα εμφανίζει πιο ήπια. Εν πάση περιπτώσει, αυτό είναι διαδικαστικό θέμα. Υπάρχει και ένα δεύτερο:

Ο κύριος Βαρβιτσιώτης, όπως καταγγέλλεται («Έθνος», 15.11.87) υπήρξε συνωμιλητής του Παπαδόπουλου! Και όπως

αναφέρεται σε κάποια άλλη οφημίδα, υπήρξε συννομιλητής και του Μπουάνου! («Απογειωμένη» 23.7.86). Δημιουργείται ένα θέμα. Είναι δυνατόν οι συννομιλητές των δικτατόρων να είναι μέλη της Επιτροπής; Δυσία τότε οι «από εξέταση» γίνονται ανακριτές! Υπάρχει θέμα για την Επιτροπή σας, εγώ το θέτω και εσείς είστε το Σώμα που θα αποφασίσετε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, ο κ. Βαρβιτσιώτης αυτή τη στιγμή, όπως γνωρίζετε, είναι βουλευτής και κρίση υπουργός. Πιστεύω ότι δεν θα τον κρίνουμε εμείς για την προηγούμενη πολιτεία του.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Θέλω να απαντήσω, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Θα απαντήσετε, κύριε Βαρβιτσιώτη.

Ιωάννης Ζιγής: Ο κ. Βαρβιτσιώτης εξεδήλωσε πολλές φορές την ευγνωμοσύνη του απέναντί μου για τη στάση που πήρα όταν εδοκιμάζετο ως υπουργός για κάποιο σκάνδαλο ενός υφισταμένου τον ήμουν ο μόνος που δεν έσπεισα να τον επικρίνω. Και μου εξόρασε την ευγνωμοσύνη του δημοσία.

Γι' αυτό πήρα πολύ — δεν λέω με πίκρανα, γιατί εγώ παίρνω θαμάρσια τα πράγματα — με εξέπληξε η στάση του και θα ήθελα να ακούσω, τώρα που είμαστε ενόπιος εναντίου, εάν είναι έτοιμος να κάνει την επιβαλλόμενη ανάκληση.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Θα δώσει, κύριοι συνάδελφοι, τον λόγο στον κ. Βαρβιτσιώτη, αλλά θα πάρωακόσω, μετά την τοποθέτηση του κ. Βαρβιτσιώτη και του κ. Παναγιωτόπουλου, να κλείσει το θέμα για να προχωρήσουμε.

Ο κ. Βαρβιτσιώτης έχει τον λόγο.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Κύριε Πρόεδρε, δεν θα απαντήσω στα προηγούμενα που είπε ο κ. μάρτυς, γιατί δεν με αφορούν, γιατί ό,τι είπα το είπα δημοσία στη συνεδρίαση της Επιτροπής και κατά συνέπεια αναλαμβάνω το βάρος των όσων είπα. Κατά συνέπεια, είμαι υποχρεωμένος να απαντήσω στα όσα είπε, όσον αφορά την πολιτική μου τοποθέτηση στη διάρκεια της δικτατορίας.

Αν δεν το γνωρίζει ο κ. μάρτυς, το γνωρίζει πάντως ο ελληνικός λαός: από τον Σεπτέμβρη του 1969 μέχρι τον Μάρτιο του 1970, κρατήθημ από την ΕΣΑ σε πλήρη απομόνωση! Τέτοια απομόνωση που πήρανα πολλές φορές μπροστά στον καθρέπτη και μιλούσα, για να μην τρελαθώ! Όπως τρελάθηκα και απαγοιόστηκα, συνέπεια της απομονώσεως, ο συνταγματάρχης Βάρσος, που ήταν στο διπλανό δωμάτιο.

Θα ήθελα επίσης να καταστήσω σαφές, κύριε Πρόεδρε — στενοχωρούμαι που τα λέω, αλλά με προκάλεσε ο κ. μάρτυς —

ότι η χειρότερη μέρα της ζωής μου σ' αυτούς τους πέντε μήνες ήταν όταν φόρησε μια αράχνη σ' αυτό το δωμάτιο. Γιατί ήταν το μόνο σημείο ζωντανής επαφής με τον έξω κόσμο. Δεν ξέρω εάν ο κ. Μάρτυς μπορούσε να αντιδράσει περισσότερο. Εγώ δεν είχα και την ψυχική αντοχή του μάρτυρα, και έτσι επηρεάστηκα και από αυτό το γεγονός*. Πράγματι, ύστερα από μήνες, όταν απελόθην, εκλήθην από τον Παπαδόπουλο σε συνομιλία. Επήγα και του είπα τελειώνοντας ότι «μπορείτε να προσφέρετε μία υπηρεσία, εάν πάρα προκηρίζετε εκλογές. Εάν δεν το κάνετε, να είσθε βέβαιος ότι αλόκληρος ο ελληνικός λαός θα σας δει κρεμασμένο στην πλατεία Συντάγματος και θα σας φτύνει». Υπήρχαν πολλοί εκείνη την εποχή που στον πανίσχυρο δικτάτορα τα είπαν αυτά. Και όχι μόνον αυτό — γιατί αυτά μπορεί να αμφισβητηθούν πώς τα είπα και αν τα είπα —, αλλά τα έγγραφα και δημόσια με άρθρο μου, ακριβώς μετά, και δεύτερο άρθρο, όταν βγήκα με βιβλιοκρισία του βιβλίου του Γεωργίου Ράλλη «Η αλήθεια για τους Έλληνες πολιτικούς», που δημοσιεύθηκε στην πρώτη σελίδα της «Βραδυνής». Όσον αφορά τα περί Μπουδίνου είναι ασπασία και αποξιά να απαντήσει στον μάρτυρα**. Αλλά και αυτό το γεγονός της τοποθέτησής του μάρτυρα δείχνει πόσο ο μάρτυς είναι προκαταλημμένος, εναντίον μου. Γιατί αυτά τα γνωρίζει ο μάρτυς. Και αν δεν τα γνωρίζει, όφειλε να τα γνωρίζει.

Ιωάννης Ζιγώης: Να κάνει τον σταυρό μου! Εγώ είμαι προκαταλημμένος εναντίον σου. Εσύ ήσουν μέλι και γάλα, πριν αρχίσει...

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακιάκος): Μη διακόπτετε, κύριε μάρτυς.

* Η αντίδραση συγκινητική, αλλά όχι κραυγαώδη. Την ανέφερα πριν από τον κ. Βαρβιτσιώτη πολλά πραγματικά θέματα της Κοινότητας!...

Ο κ. Βαρβιτσιώτης δε μας λένε, όμως, που και πότε κρατήθηκε και δεν αναφέρει κανένα ντοκουμέντο για τη δήθεν διαζή του από τη Κοινότητα — την οποία αγνοούν πάρα πολλοί Συνέλληνες!...

** Ακόλουθη πράγματι απάντηση καταγγελλών που έγιναν δημοσία και επικυβερνητικά, χωρίς μέχρι την κατάθεσή μου να ανακληθούν!... Αρκεί, νομίζουμε, η ακόλουθη παράγραφος από συνέντευξη του στρ. Μπουδίνου στην «Απογευματινή» της 21.7.86, για να γιάσει ο αναγνώστης με τους τεχνησιασμούς Βαρβιτσιώτη. Εγώ είχα κάνει επαφές με τον Αβέρωφ και τον Γαρσιφалиά για να σχηματίσουν κυβέρνηση, αλλά αρνήθηκαν. Ενόσωμάς μου μαζί τους ήταν ο τεχνησιάρχης Μπουδίνος, που όμως παράλληλας ενθάρρυνε και τον Ιωαννίδη. Με τον ίδιο επιχειρήσει να αλυσώσει τον Βαρβιτσιώτη, τον Μπουδίνε και τον Δαμιανό. Μου είπε ότι «έχρονται υπό όρους»...

Ιωάννης Ζιγδής: Τι αστεία είναι αυτά.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Το ποιος είναι αστείος στην αίθουσα αυτή, το γνωρίζει ο ελληνικός λαός.

Ιωάννης Ζιγδής: Μα, είναι όβρεις αυτά που λέει. Εγώ είπα «τι αστεία είναι αυτά» και εκείνος μου λέει ότι είναι αστείος ο μάρτυς!...

Πρόεδρος (Παισαβνίας Ζακαλίνας): Κύριοι συνάδελφοι, δεν μπορούμε να συνεχίσουμε έτσι. Συνεχίστε, κύριε Βαρβιτσιώτη.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Αντιξάρτητα από όλα αυτά, ο ελληνικός λαός στις εκλογές του 1974 με εξέλεξε πρώτο βουλευτή όλης της Ελλάδος με 70.000 σταυρούς.

Πρόεδρος (Παισαβνίας Ζακαλίνας): Δεν αμφισβητούνται αυτά, κύριε συνάδελφε.

Χρήστος Φωτιάτσουλας: Είναι μία αντιπαράθεση στον κ. Ζιγδή.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Όταν αφορά τη δημόσια έκφραση της αγνωμοσύνης μου για την απύχνη πράγματι ιαχθήκη της διαδροής των θεμάτων, δεν τη θυμάμαι. Άλλωστε, και το ΠΑΣΟΚ της εποχής εκείνης δεν κατηγορήσει τον κ. υπουργό, διότι βεβαίως ο υπουργός δεν είχε αχθήκη για ένα υπηρεσιακό όργανο το οποίο επιλέγει από τα αρμόδια υπηρεσιακά όργανα. Δεν ήταν δική μου εκλογή ο διαπρόβας το αδίκημα. Εγώ πιστεύω, κύριε Πρόεδρε, ότι όλα όσα ελέχθησαν είναι για τη δημιουργία εντοπίστων. Και γι' αυτό σταματάω σ' αυτό το σημείο, για να συνεχίσω η κατάθεση του μάρτυρα.

Χρήστος Μαρματούλας: Χάνουμε, όμως, τον καιρό μας έτσι.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Να τον χάσουμε, κύριε συνάδελφε, όταν ελέχθησαν αυτά τα πράγματα. Θέλετε να αφήσω την τιμή μου ανυπεράσπιστη; Βεβαίως, ήρωες επεισόδιων δεν ήμνα. Αν ο κ. μάρτυς εξέλαβε μία τοποθέτησή μου ως επεισόδιο, μπορούν να το βεβαιώσουν οι συνάδελφοι. Τίποτα άλλο, κύριε Πρόεδρε.

(.....)

Πρόεδρος (Παισαβνίας Ζακαλίνας): Συνεχίστε, κύριε Πρόεδρε. Θα παρακαλέσω να θεωρηθεί λήξαν το επεισόδιο και να προχωρήσουμε στην κατάθεσή σας.

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριε Πρόεδρε, υπάρχει ένα θέμα ηθικής τάξεως και δεύτερον, ένα θέμα ουσιαστικό. Το θέμα ηθικής τάξεως είναι αν επιτρέπεται να συζητούμε εδώ μέσα με τον τρόπο με τον οποίο είδαμε και σήμερα να ομιλεί το μέλος της Επιτροπής κ. Βαρβιτσιώτης. Και, δεύτερον, αν επιτρέπεται κατόπιν των δημοσίων καταγγελιών, περί σχέσεων του με τη δικτατορία, να είναι μέλος της Επιτροπής αυτής.

Αυτό το αφήνω σ' εσάς, στη Νέα Δημοκρατία και στη Βουλή των Ελλήνων.

(Θόρυβος από την πλευρά των μελών της Νέας Δημοκρατίας).
Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, αυτό είναι θέμα πολιτικό. Δεν είναι δικό μας θέμα. Δεν μπορεί να τίθενται εδώ τέτοια θέματα. Θα σας παρακαλέσω πάρα πολύ.

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριε Πρόεδρε, ακούστε. Και αυτή τη στιγμή ο κ. Βαρβιτσιώτης υπήρξε υβριστικός και απειλές προς την Επιτροπή.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, αυτό θα το κρίνει η Επιτροπή και το Προεδρείο.

Ιωάννης Ζιγδής: Θα είχαμε τελειώσει σε δύο λεπτά, κύριε Πρόεδρε. Εν τούτοις και η απάντηση είναι υβριστική. Δεν συνεχίζω επ' αυτού. Το αφήνω στη κρίση σας.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, όπως παλαιός κοινοβουλευτικός και ξέρετε τον σεβασμό όλων. Αυτό θα το κρίνει η Επιτροπή. Αφήστε το.

Ο κ. Παναγιωτόπουλος έχει τον λόγο.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, ο κ. Ζιγδής έχει διπλή προσωπικότητα. Από τη μια μεριά, πράγματι, είναι ένας λογικός και αξιόλογος άνθρωπος και πολλές φορές εγώ εκτιμώ την επιχειρηματολογία του και τον τρόπο που χειρίζεται τα θέματα και από την άλλη, έχει μια εμπόθεια η οποία, όταν κυριαρχεί, δημιουργεί προβλήματα. Όταν έρχεται σήμερα εδώ στην Επιτροπή ο κ. Ζιγδής, τι θέλει να μας πει μ' αυτό το παρθενικό ύφος, όταν λέγει ότι ο κ. Βαρβιτσιώτης δεν μπορεί να είναι μέλος της Επιτροπής, διότι ήταν «σηναργάτης» της δικτατορίας. Αυτό, κύριε Πρόεδρε, το πράγμα είναι μια βαρύτητα έκφραση.

Ιωάννης Ζιγδής: Το θέτω στην κρίση σας.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όχι. Στην πολιτική, κύριε Πρόεδρε, όταν χρησιμοποιούμε τέτοιες εκφράσεις, δεν τις χρησιμοποιούμε έτσι αφελώς. Τις χρησιμοποιούμε για να δημιουργήσουμε ένα αντίστοιχο θέμα. Δεν ξέρει π.χ. ο κ. Ζιγδής ότι ο κ. Βαρβιτσιώτης — παμφηρέι εκλεγμένος επί 4-5 φορές από τον ελληνικό λαό — έχει όλα τα δικαιώματα που έχει ο οποιοσδήποτε βουλευτής της Ελληνικής Βουλής; Πώς μπορεί να λέγει, λοιπόν, σήμερα αφελώς: «Είμαι θέμα της Επιτροπής σας, εάν μπορεί ο κ. Βαρβιτσιώτης να είναι μέλος»;

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε συνάδελφε, είπα ότι το Προεδρείο τοποθετήθηκε επ' αυτού. Είπα ότι αυτό δεν είναι αρμοδιότητα του κυρίου μάρτυρος.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δείχνουν, όμως, μια κοκοπιστία και μια τοποθέτηση. Γι' αυτό και όταν εμείς είχαμε αντίρρηση για τον κ. Ζιγδή, δεν είχαμε για κανέναν άλλο λόγο, αλλά διότι

ένας πολιτικός εν ενεργεία δεν είναι δυνατόν παρά να καταθέσει μόνο με πολιτική σκοπιμότητα. Γι' αυτό και από την αρχή εγώ θέτω εν αμφιβολία την κατόρθωσή του. Διότι το πρώτο στοιχείο του μάρτυρος, όπως ξέρετε, από την Ποινική Δικονομία, είναι η αντικειμενικότης, η οποία στην προκειμένη περίπτωση πανηγυρικά ελλείπει. Δεν μπορεί να είναι αντικειμενικός ο κ. Ζήγης. **Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας):** Κύριε συνάδελφε, θα απαντήσω απ' αυτού. Η Επιτροπή θα κρίνει ακριβώς τη θέση του μάρτυρος, τις τοποθετήσεις του και τα στοιχεία τα οποία φέρει. Το γνωρίζετε πολύ καλά. Και απόφασή μας ήταν να έλθει να καταθέσει ο κ. Ζήγης.

Θα παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε, για να προχωρήσουμε — διότι ό,τι θα αποβεί από 'δύο και πέρα, στο σημείο αυτό, είναι θέμα καθαρά πολιτικό και μπορεί να ειπωθεί σε άλλα βήματα και σε άλλα μικρόφωνα με δηλώσεις ή άρθρα σας — να σταματήσουμε εδώ, διότι διαφορετικό δεν θα προχωρήσουμε.

Ιωάννης Ζήγης: Δεν αξίζει τον κόπο να συζητήσουμε, κύριε Πρόεδρε. Ελέγχθησαν οι εκθέσεις απόφας και θα κρίνει ο ελληνικός λαός.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Σύμφωνοι. Παρακαλώ, προχωρήστε στην κατόρθωσή σας.

(.....)

ΠΕΡΙ Κον ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Γεώργιος Παράσης: Κύριε Πρόεδρε, τον λόγο.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Ορίστε.

Γεώργιος Παράσης: Κύριε Πρόεδρε, ζητώ προκαταβολικώς συγγνώμη από σας και από τους συναδέλφους, αλλά εγώ νομίζω και δεν το βλέπω εύκολα ψυχολογικά, τουλάχιστον να προχωρήσει με την κοβέντα που επήλθε προτύπως και όλοι έτσι σιωπηρά το αφήσαμε να περάσει.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Να μην επανέλθουμε.

Γεώργιος Παράσης: Εγώ έχω ζήτημα ηθικής τάξεως για να επανέλθω.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Δηλαδή, ποιο είναι το θέμα σας;

Γεώργιος Παράσης: Το ζήτημα της ηθικής τάξεως είναι ότι ο κ. Ζήγης είχε βαρύνουσα κατηγορία για συνάδελφο και μέλος της Επιτροπής, ότι υπήρξε συνομιλητής του Παπαδόπουλου. Ο όρος «συνομιλητής» είναι γνωστός από τη δικτατορία, έχει περάσει σαν ορολογία, γνωρίζουμε λίγο-πολύ ποιοι ήταν οι συνομιλητές και πως πήγαιναν αυτοί οι συνομιλητές αυθαρέτως.

Εγώ σπεύδω να πω σε ό,τι αφορά τον εαυτό μου ότι αυτού του

είδους τους συνομιλητές σε πολύ λιγότερη εκτίμηση τους είχα και τότε και εξακολουθώ και τώρα, απ' ό,τι είχα τη χούντα. Για μένα είναι βαρύτερος όρος. Ο κ. Βαρβιτσιώτης έδωσε ορισμένους εξηγήσεις. Ασήγησε τι συνέβη με τον Παπαδόπουλο. Δεν ξέρω αν ήταν το ίδιο πράγμα, να σηκωθεί αυτεπάγγελα να μιλήσει με τον Παπαδόπουλο ο κ. Βαρβιτσιώτης ή αν πήγε στον φρούραρχο της ΕΣΑ, ως ποίμε, κάποιος συνάδελφος, και να ποίμε ότι συνομιλήσει με τη χούντα. Υπάρχει διαφορά. Δεν μπορεί ο κ. Πρόεδρος — με όλο τον σεβασμό που σας έχω, κύριε Ζίγδη — να λέγει για τον αποιονδήποτε ότι ήταν συνομιλητής της χούντας και να λέγει «θα τον κρίνεται». Ή θα επιμένει και θα μας πει πως ήταν συνομιλητής — και εγώ έχω πρόβλημα να συναγκιώζω, με συγχωρείτε για την έκφραση, με τον κ. Βαρβιτσιώτη και να κάνω μάλιστα αυτό το έργο — ή θα πρέπει να αποδεχθεί ο κ. Ζίγδης την εξήγηση που έδωσε ο κ. Βαρβιτσιώτης, για να αποκατασταθούν τα πράγματα. Εγώ ομολογώ ότι έχω ηθικό πρόβλημα πρώτου μεγέθους. Τι θα πει, κύριε Πρόεδρε, «να κρίνει η Εκτεροπή». Εγώ πρώτη φορά ακούω τη φράση αυτή σήμερα. Δεν έχω υπόψη μου την ιστορία του κ. Βαρβιτσιώτη. Λέτε εσείς, ήταν συνομιλητής. Ή θα πρέπει να ήταν συνομιλητής, οπότε εγώ τουλάχιστον έχω πολύ σοβαρό πρόβλημα να είμαι με τον κ. Βαρβιτσιώτη — δεν θα μπορούσα εγώ με άλλους συνομιλητές, να μην τους κατονομάσω, να κάθωμαι να κάνω αυτή τη δουλειά — ή εν πάση περιπτώσει ο κ. Πρόεδρος θα πρέπει να δώσει κάποιες εξηγήσεις, πώς εννοούσε αυτόν τον βαρύτερο όρο «συνομιλητής», για να προχωρήσει η Εκτεροπή. Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Δεν νομίζω, κύριοι συνάδελφοι, ότι μπορούμε να μιλάμε σε τέτοιες διαδικασίες αυτή τη στιγμή. Ούτε το έργο μας είναι ούτε έχουμε αυτές τις δυνατότητες. Εγώ κάνω έκκληση σε όλους να σταματήσει αυτή η ιστορία και να προχωρήσουμε στην κατάθεση του μάρτυρος διαφορετικά, θα μετατραπούμε σε ένα Σάββατο που θα ψάχνει περί παντός επιστητού.

Θέλετε τον λόγο, κύριε Βαρβιτσιώτη;

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Όχι, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Να το κλείσουμε το θέμα. Συνεχίστε, κύριε Πρόεδρε. Θα παρακαλέσω να θεωρηθεί λήξαν αυτό το θέμα και να συνεχίσετε την κατάθεσή σας.

Ιωάννης Ζίγδης: Πάντως, ανεγράφη στα πρακτικά ελπίζω, ότι η λέξη «συνομιλητής» υπάρχει στο «Έθνος» της 15.11.87 και το «συνομιλητής με τον Μπουνάνος» γράφεται στην «Απογευματινή» της 25.7.86. Κατάθεσα και τις δύο οφημερίδες.

Μερικοί βουλευτές: Επιμένει, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακλίκοξ): Τι «επιμένει, κύριοι συνάδελφοι; Από τις εφημερίδες το παίρνει. Ο κ. Βαρβετσιώτης έδωσε εξηγήσεις για τα πραγματικά περιστατικά. Από εκεί και πέρα, τι να κάνουμε εμείς, να μεταβληθούμε σε ανακριτικό σώμα; **Γεώργιος Παναγιωτόπουλος:** Κύριε Πρόεδρε, μου κάνει εντύπωση αυτός ο χειρισμός εκ μέρους του κ. Παράκη. Δείχνει μια ευαισθησία σε ένα θέμα για το οποίο όλοι είμαστε ευαίσθητοι, την οποία όμως άφραξε να εκδηλώσει και για μέλη της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ αυτή τη στιγμή, τα οποία συνομιλούσαν με τον κ. Παπαδόπουλο. Μου κάνει εντύπωση αυτό. Δηλαδή, πήγε να πει στον Αρχηγό του ότι «ξέρετε, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχει τον τάδε συναμλητή»...

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακλίκοξ): Κύριοι συνάδελφοι, παρακάλεσα να κλείσει αυτό το θέμα εδώ, γιατί δεν έχει τελειωμό.

Θα παρακαλέσω, κύριε Πρόεδρε, να συνεχίσουμε με την κατάθεσή σας και θα παρακαλέσω όλους τους συναδέλφους να σταματήσουν η ιστιόρα εδώ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ

Ιωάννης Ζιγής: Από όλη την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία που διάβασα για το Κυπριακό, εντύπωση μου κάνει η έκδοση του Γαλλικού Ινστιτούτου των Λιθών Σχίστου του 1985, το βιβλίο του Σαζέ Βονόξ, «Κύπρος: μια μικρή νήσος και οι Μεγάλες Δυνάμεις». Είναι ίσως η πιο ολοκληρωμένη, σφαιρική παρουσίαση του προβλήματος της Κύπρου. Για τούτο θα μου επιτρέψετε να σας διαβάσω μερικές παραγράφους και να σας καταθέσω το βιβλίο.

Ιωάννης Βαρβετσιώτης: Να το καταθέσει, κύριε Πρόεδρε. Δεν θέλουμε να μας διαβάσει βιβλίο ο κ. μάρτυς.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακλίκοξ): Αφήστε, κύριοι συνάδελφοι, θα παρεμβαίνο εγώ.

Ιωάννης Ζιγής: Δεν θα διαβάσω το βιβλίο, αγαπητέ μου. Γιατί δεν ηρεμείς; Ποιος σε μάτιασε;

Ιωάννης Βαρβετσιώτης: Κύριε Πρόεδρε, προσπαθήστε με. Θα αναγκασθώ να πω άλλα πράγματα για τον κ. Ζιγή».

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακλίκοξ): Κύριοι συνάδελφοι, θα διακόψω τη συνεδρίαση. Δεν είναι δυνατόν να συνεχίσουμε έτσι. Δεν είναι δυνατόν κάτω απ' αυτές τις συνθήκες να συνεχισθεί μια τέτοια συνεδρίαση τόσης σοβαρότητας. Ή θα συνεχίσει ο μάρτυς την κατάθεσή του, και θα σταματήσουν τα διαδικαστικά προβλήματα και οι παρεμβάσεις, ή θα διακόψω τη συνεδρίαση αυτή τη στιγμή και θα αποφασίσει η Επιτροπή αν θα συνεχίσει την κατάθεσή του ο κ. μάρτυς.

Διακόπτομαι για πέντε λεπτά, κύριοι συνάδελφοι.

(Μετά τη διακοπή)

Πρόεδρος (Πικουρίας Ζακωλάκης): Επαναλαμβάνεται η διακοπή του συνεδρίου. Παρακαλώ τη γραμματεία να συνοδεύσει και πάλι στην αίθουσα τον κ. μάρτυρα.

(Στο σημείο αυτό επανέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυς κ. Ζιγής)

Συναχίστε, κύριε Πρόεδρε.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ — ΜΙΑ ΓΑΛΛΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Κωνσταντίνος Ζιγής: Σας έλεγα ότι από όλη τη βιβλιογραφία που έχω διαβάσει, ελληνική και ξένη, μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση μια έκδοση του Γαλλικού Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων «Εξωτερική πολιτική», του 1985. Ο συγγραφέας είναι ο Σαμίχ Βενέζ και ο τίτλος του βιβλίου «Κύπρος: μια μικρή νήσος και οι Μεγάλες Δυνάμεις». Στο έργο αυτό, του οποίου ορισμένες σελίδες έχω μεταφράσει για να τις θέσω υπόψη της Επιτροπής σας — και θα τις θέσω μόλις διαβάσω μερικά πράγματα — λέει ότι η Κύπρος είναι από τα πιο κρίσιμα στρατηγικά σημεία της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Για τούτο η τύχη της νήσου αυτής εξαρτάται από τις αντιθέσεις των μεγάλων δυνάμεων — Ηνωμένων Πολιτειών, Σοβιετικής Ενότητας και αρχικά της Μεγάλης Βρετανίας. Λέγει, λοιπόν, ότι «η νήσος αυτή είναι αιχμάλωτος της γεωπολιτικής». Και αναπτύσσει τις απόψεις και τα συμφέροντα της κάθε μεγάλης δύναμης. Αρχίζει με τις ΗΠΑ και δείχνει ότι από το 1956 και εδώ, από τον Τζον Φόστερ Ντάλλες, η Αμερική αποβλέπει στη διχοτόμηση. Αναπτύσσει τις διάφορες φάσεις της αμερικανικής πολιτικής για την Κύπρο: Η πρώτη φάση ήταν «διχοτόμηση», του Ντάλλες. Η δεύτερη φάση ήταν «ανοχή του Μακάριου». Η τρίτη φάση ήταν «εξήλιμμα του Μακάριου» και η τέταρτη φάση είναι «αποστροφή στη διχοτόμηση».

Απ' αυτό θα σας διαβάσω μόνον δύο περικοπές, οι οποίες είναι πολύ χρήσιμες για τα όσα συνέβησαν. Γράφει ο Βενέζ: «Δύο δείκτες ενισχύουν ιδιαίτερα τις παραπάνω υποθέσεις. Ο δεύτερος είναι η αμερικανική στάση, όταν κλείσθηκε μια συμφωνία μεταξύ του τουρκικού και του ελληνικού κράτους το 1971 στη Λισαβόνα και τον Μάιο του 1973 στη Βιέννη, που οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στη μεσολάβηση του ΝΑΤΟ. Και είναι γεγονός ότι, σε συνέχεια της συνάντησης της Βιέννης, η ελληνική κυβέρνηση πήρε την απόφαση ν' αντικαταστήσει τον

Πρόεδρο Μακάριο με κάποιον πιο μαλακό... Αυτή η απόφαση, όταν μεταδόθηκε στην αμερικανική κυβέρνηση, έτυχε της επιδοκιμασίας της, με συμφωνία όμως να γίνουν τα πράγματα με τρόπο.

Λέει, επίσης, ότι «η πολιτική του Κίσιινγκερ ήταν διπλωματία εν θερμώ» και προσθέτει ότι «ο μαθητής του, ο Ετασβίτ αφήρησε ακεφάλα, με τις αιτιολογίες του, την "εν θερμώ" διπλωματία, όταν απέτυχε το πραξικόπημα γιατί δεν δολοφονήθηκε ο Μακάριος και τότε επισφαιρόμενος έστειλε τον στρατό του στην Κύπρο».

Απ' αυτά εδώ — σας τα είπα πολύ βιαστικά — δίνεται, μ' έναν πολύ επιγραμματικό τρόπο, τι συνέβη στο νησί αυτό και τι ρόλο «πυλαίων», όπως λέει, έπαιξαν η Ελλάδα και η Τουρκία. Γιατί περί «πυλαίων σχέσεων» είναι των μεγάλων δυνάμεων μιλά το βιβλίο αυτό. Δεν θα διαβάσω τίποτε περισσότερο. Θα σας παραδώσω το βιβλίο, κύριε Πρόεδρε, όπως θα κάνω και για πολλά άλλα, για να ξέρουμε τι λέμε και δεν κάνουμε απλά υποθέσεις.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακιάκος): Φυσικά, να μας παραδώσετε τα στοιχεία.

Ιωάννης Ζήγος: Γιατί η Επιτροπή είναι ένα σοβαρό όργανο της ελληνικής πολιτικής ζωής.

(Στο σημείο αυτό ο κ. Ζήγος καταθέτει στη Γραμματεία της Επιτροπής τα προαναφερθέντα έγγραφα).

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1974

Τώρα, να πάμε στον Ιούλιο και τον Αύγουστο, στην πιο κρίσιμη περίοδο. Όπως ξέρετε, τον Ιούλιο και τον Αύγουστο συνέβησαν τέσσερα μεγάλα γεγονότα: το πρώτο ήταν η επιστολή Μακαρίου, το δεύτερο ήταν το πραξικόπημα, το τρίτο ο «Αττίλας Ι», και το τέταρτο, η επάνοδος του κ. Καραμανλή και ο «Αττίλας ΙΙ». Αυτά είναι τα βασικά γεγονότα της κρίσιμης περιόδου.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Να αρχίσουμε από την επιστολή Μακαρίου. Η επιστολή Μακαρίου, με τηλεγραφικό ύφος, όπως την ξέρετε, επεδόθη στον Γκιζίκη το πρωί της 3ης Ιουλίου. Όπως όμως αναφέρεται από άλλους σχεδόν, αντίγραφο της επιστολής αυτής με απόρρητα μηνύματα στάλθηκαν στον τότε βασιλιά Κωνσταντίνο και στον Κωνσταντίνο Καραμανλή, ο οποίος βρισκόταν στο Παρίσι. Δεν χρειάζεται να σας πιο τι λέγει η επιστολή. Την ξέρετε. Αλλά υπάρχει τούτο το θέμα, ότι, ενώ η επιστολή αυτή εδόθη στον Γκιζίκη το πρωί της 3ης του μηνός και ήταν «μυστική» μέχρις

όπου δοθεί στη δημοσιότητα, όταν του την επέδιδε ο κ. Κρανιδιάτης, αυτός του είπε: «Το ξέρι το περιεχόμενό της» — πράγμα το οποίο εκλήθησα.

Επίσης ο κ. Μαρκεζίνης, ο οποίος είχε γράψει ένα βιβλίο για την περίοδο εκείνη, με τίτλο «Οι αναμνήσεις μου», στις σελίδες 541 έως 545 λέγει ταύτα: «Την 1η Ιουλίου, ήμουν στην καναδική πρεσβεία και εκεί συναντήθηκα με τον Παλαμά. Μας είπε κάτι για την Κύπρο ο καναδός πρόξενος, Φόγαμα και πήγαμε στο "Μάλο Πάιν" στην Κηφισιά, για να φάμε. Και εκεί, συζητούσαμε την επιστολή Μακαρίου και λέγαμε πώς είναι δυνατόν να σταλή και ποια είναι η αιτία της επιστολής αυτής». Η επιστολή υποτίθεται ότι εγράφη στις 2, εκδόθη στις 3 και ο Μαρκεζίνης την συζητούσε στο «Μάλο Πάιν» με τον Παλαμά την 1η του μηνός! Επίσης, ο Μαρκεζίνης προσθέτει την εξής παράγραφο: «Παρισσότερον όλων ηγόρουν ξανά τον τίπον τελεσιγράφου τον οποίον ελάμβανε η επιστολή, ενώ επέκριναν οι πληροφορίες ότι της τότε πρωθυπουργίας του Μακαρίου ήταν και άλλοι εξευλαδικοί παράγοντες εν γνώσει».

Καταγγέλληκε από ανθρώπους της δικτατορίας, και νομίζω και από τον Παναγιωτάκο, τον πρεσβευτή εδώ, αλλά και με πολλά άλλα δημοσιεύματα, ότι η επιστολή αυτή εγράφη από Έλληνας πολιτικός που δεν ήταν στην κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, λέγεται — δεν έχω αποδείξεις, σας το λέγω διότι αυτό πρέπει να το διερευνήσει η Επιτροπή σας — ότι βασικά τον σκελετό έγραψε ο κ. Αβέρωφ, την πήγε στον Μακάριο ο Νόβας και κατόπιν ο Μακάριος, αφού τη διάβασε, την έστειλε στον τότε βασιλιά Κωνσταντίνο και στον κ. Καραμανλή.

Διηγουργείται, επομένως, ένα θέμα εδώ πέρα. Ο μόνος που μπορεί να μας διαφωτίσει για όλη αυτή την υπόθεση υπέθιμα είναι ο κ. Καραμανλής, διότι αυτός πήρε την επιστολή και το μήνυμα, και πρέπει να μας πει τι μήνυμα του έστειλε ο Μακάριος και τι του απάντησε εκείνος. Γιατί αυτή η επιστολή ήταν από μian άποψη μια «προβοκάτσια», για να συγκρουστεί ο Μακάριος με την τότε δικτατορία.

Πρόεδρος (Παισιανίας Ζακαλίνας): Κύριε Πρόεδρε, η Επιτροπή έχει γνώση του θέματος της επιστολής. Υπάρχουν οι απόψεις του κ. Καραμανλή, η κατάθεση του κ. Αβέρωφ και άλλες πληροφορίες.

Ιωάννης Ζιγής: Εάν με διακόψετε όλη την ώρα, δεν θα μπορούσα να ολοκληρώσω. Σας λέω ότι εμείς δεν ξέρουμε γι' αυτά. Εάν τα έχετε διευρύνσει, έχει καλώς, δεν σας υποχρεώνει.

Πρόεδρος (Παισιανίας Ζακαλίνας): Σας προλαμβάνω.

Ιωάννης Ζιγής: Υπάρχει επίσης και τούτο το φοβερό, ότι ο

Μακάριος, όπως φανόταν, ήθελε σύγκρουση με τη χούντα και ομολόγησε στον Τομαζό και τους άλλους ότι «πρέπει να ζεκαθαρίσουμε την υπόθεση». Εν τούτοις, όταν επανειλημμένα από την Αθήνα — από τον κ. Κρανιδιώτη, από τον κ. Αβέρωφ και πολλούς άλλους — του έστοιζαν μηνύματα διά του κ. Μαγκλή και διαφόρων δημοσιογράφων να πάρει τα μέτρα του, δότι στοιμάζεται το πραξικόπημα, εκείνος αδιαφόρησε. Αδιαφόρησε απολύτως λέγοντας ότι «φάντα δεν με πιάνουν τα βόλια», ή κάτι τέτοιο. Και δημιουργείται το μεγάλο ερώτημα: Γιατί αδιαφόρησε; Πού βασιζόταν;

Η «ΑΔΡΑΝΕΙΑ» ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Θέτω υπόψη της Επιτροπής σας ορισμένες σκέψεις που κάναμε, όταν ήμουν στην Ουάσιγκτον, με ανώτατη σπουδή του στρατιωτικού και πολιτικού κόσμου των ΗΠΑ. Όπως ξέρετε, την τελευταία εποχή διορίστηκε πρεσβευτής της Αμερικής στην Κύπρο ο Ντήβις. Αυτόν τον άνθρωπο τον γνώριζα. Ήταν ο πρώτος υφιστάμενος τον οποίο είδα και μίλησα μαζί του, όταν πήγα στην Αμερική, και ήξερα τις απόψεις του για την Κύπρο και τον Μακάριο. Όταν επέδωσα τα διαπιστευτήριά του στον Μακάριο, στις 10 Ιουλίου, έβγαλε, όπως ήδη σας ανέφερα, έναν τέτοιο εγκωμιαστικό λόγο ώστε όταν τον διαβάσαμε στις εφημερίδες είπα στους παρισταμένους φίλους — στον καθηγητή Κουλουμπή και στον Νικολόπουλο, τον άλλοτε γενικό γραμματέα Τύπου της πρεσβείας μας: «Μα, αυτό είναι διαπιστευτήρια ή επικήδειος».

Ο Ντήβις, ο οποίος δολοφονήθηκε μετά, όπως ξέρετε, πρέπει να είχε καθησυχάσει τον Μακάριο ότι δεν θα γινόταν τίποτα εναντίον του, όπως έγινε το 1972 από τον τότε πρεσβευτή των ΗΠΑ. Δεν εληγγείται αλλιώς η αδράνεια του Μακαρίου. Επίσης, υπάρχει ένα άλλο ενδεικτικό στοιχείο: ξέρετε, μετά το Πραξικόπημα προσπάθησε η κυβέρνηση Σαμψών να ορίσει νέο πρεσβευτή στην Ουάσιγκτον — να καθαρίσει τον τότε πρεσβευτή Δημητρίου, ο οποίος ήταν αδελφός του υπουργού των Εξωτερικών, και να τον αντικαταστήσει με κάποιον άλλον.

Βέβαια, φροντίσαμε τότε και καταβάλαμε όλες τις προσπάθειες να του ενωχίσουμε το ηθικό του, για να μην υποκύψει ο άνθρωπος. Και βρισκόμαστε στο σπίτι του μαζί με άλλους, όταν σε μια στιγμή μου λέει η κυρία Δημητρίου: «Κόριε Ζήδη, μας εξηπάτησε η CIA».

Σας τα λέω όλα αυτά γιατί έχουν προφανή σχέση με αυτά που συνίβησαν με το Πραξικόπημα. Έχω εδώ τα στοιχεία και, εάν τα θέλξετε η Επιτροπή ή εάν με ρωτήσετε, θα τα δώσω. Αυτό

είναι το βιβλίο του κ. Μακαρίνη.

Πρόεδρος (Πανεπιστήμιο Ζακωβίνας): Καταθέτοντας τα στοιχεία, κύριε Πρόεδρε, διευκολύνετε την Επιτροπή στη σύνταξη του πορίσματος της.

Ιωάννης Ζιγής: Θα σας καταθέσω όσα νομίζω ότι δεν μπορείτε να βρείτε εύκολα. Του Τομπάζου, βεβαίως, τις δημοσιεύσεις το 1979 πρέπει να τις έχετε. Είναι μια σειρά από συνεντεύξεις οι οποίες συνετέλεσαν πραγματικά την Κύπρο, γιατί έφεραν στην επιφάνεια πράγματα, τα οποία δεν ήξεραν ίσως τότε. Ο δε Τομπάζος ήταν υπεύθυνος της Υπηρεσίας Πληροφοριών — της ΚΥΠ, ως κοίμα, της Κύπρου.

Αυτά για την επιστολή Μακαρίου. Μένουν, πάντως, δύο ερωτήματα, που χρειάζονται απάντηση. Το πρώτο: Την έγγραφη μόνη του ο Μακάριος ή του την επέβαλαν πολιτικοί παράγοντες της Ελλάδας; Και το δεύτερο: Ο Μακάριος, για να αδρανήσει, από πού πήρε διαβεβαίωση ότι δεν θα γίνει πραξικόπημα εναντίον του; Είναι μόνον ο Ντήβις, μόνον η CIA ή μήπως υπήρχαν και Έλληνες οι οποίοι συνεργάζονταν με αυτούς τους ξένους παράγοντες για να καθησυχάσουν τον Μακάριο; Είναι ιδιαίτερα επιτακτικό το ερώτημα αυτό!

ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΤΗΣ 15ης ΙΟΥΛΙΟΥ, 1974

Τώρα, περνάμε στο Πραξικόπημα. Την 1η Ιουλίου, υπεβλήθησαν οι παρατήρησης των κκ. Τετινέ, Βλάχου και Τζοήνη στον τότε Πρωθυπουργό. Στις 2 Ιουλίου, έγινε μια σύσκεψη υπό τον Μπανάνο, στο γραφείο του. «Το ίδιο εκείνο πρωί στις 2 Ιουλίου του 1974, στο Πεντάγωνο και συγκεκριμένα στο γραφείο του αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων στρατηγού κ. Μπανάνου, γινόταν μια σύσκεψη, στην οποία πήραν μέρος ο ταξίαρχος Μ. Γεωργιάδης, διοικητής της Εθνοφυράς, ο συνταγματάρχης Κομμάκης, διοικητής Καταδρομών ΑΟΚ της Κύπρου, ο υποστράτηγος Π. Παπαδόπουλος, συμμαθητής και κομμάτος του Δ. Ιωαννίδη, επιτελάρχης της Εθνοφυράς, ο ίδιος ο στρατηγός Μπανάνος και ο Δ. Ιωαννίδης. Οι τρεις πρώτοι είχαν κληθεί από τη Λευκωσία ειδικά για τη σύσκεψη. Ο Ιωαννίδης δεν δυσκολεύτηκε να μπει στο θέμα και τους έδωσε διαταγή να εφαρμόσουν το σχέδιο "Αναδιομήνη Αφροδίτη" για την ανατροπή του Μακαρίου και τον φόνο του από την Εθνοφυρά» — αυτό είναι από το «Έθνος» (14.10.87).

Είναι ασπίο να λέμε ότι το Πραξικόπημα έγινε λόγω της επιστολής Μακαρίου. Πρώτο-πρώτο, όπως βλέπετε, αποφασίστηκε την 1η Ιουλίου. Αλλά έχετε ομολογίες από χιλιάς πηγές ότι η γόντα το είχε αποφασίσει από τον Απρίλιο και τον Μάρ-

τιο, και ακόμα από τα τέλη του '73. Νομίζω ότι και εδώ κατετίθησαν τέτοια στοιχεία και δεν χρειάζεται να επιμείνω. Πάντως, φαίνεται ότι υπήρξαν αποφασιστικές οι συναντήσεις χόιντας και Τουρκίας στη Λισαβόνα και στη Βιέννη. Στη Λισαβόνα το '71 και στη Βιέννη το '73. Συμφώνησαν τότε η ελληνική και η τουρκική κυβέρνηση, με τις εισηγίες του ΝΑΤΟ, να εξοντώσουν τον Μακάριο και να διχοτομήσουν την Κύπρο. Και ακριβώς αυτό το σχέδιο υφάρμοσε ο κ. Ιωαννίδης στις 15 Ιουλίου.

Το ότι δεν «ήξεραν» οι Αμερικανοί είναι αστέιο, όπως σας το απέδειξα την προηγούμενη φορά που κατήθεσα. Σας διάβασα ποικιλιά από επίσημα αρχεία — από άρθρα σοβαρών προσώπων — ότι ήσαν εν πλήρη γνώσει. Ο Ιωαννίδης είχε πάρει την έγκρισή τους διά του Κορομηλά. Ο Κορομηλάς ήταν ένας από τους πράκτορες της CIA, με τους οποίους εργαζόταν σε άμεση επαφή ο Ιωαννίδης. Ήσαν εν πλήρη γνώσει και έστειλαν το τηλεγράφημα του Σίσκο στον Τάσκα, δήθεν για να έλθει σε επαφή με τον δικτάτορα και να του πει να μην κάνει το πραξικόπημα. Αυτό έγινε αποκλειστικά και μόνον για καμουφλάζ της αμερικανικής κυβέρνησης. Όλα τα σχετικά τμ έβγαλαν στη δημοσιότητα έγκυροι δημοσιογράφοι και, επομένως, είναι γελοίο να ισχυριζόμαστε ότι το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου δεν έγινε κατόπιν συμφωνίας με τους Αμερικανούς και με τις εισηγίες τους. Από τις εφημερίδες βλέπω ότι και ο καθηνός ο Γκιζίκης σάς τα είχε αυτά. Και υπήρξαν πάρα πολλές σχετικές πληροφορίες από άλλες πηγές.

Ο «ΑΤΤΙΛΑΣ Ι» — 20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1974

Και εργαζόμαστε στον «Αττίλα Ι»

Χρήστος Μαρκάτογλου: Κύριε Πρόεδρε, μήπως θα μπορούσατε εσείς να ρωτήσετε τον μάρτυρα να μας πει τι γνωρίζει για τις δύο αυτές συναντήσεις;

Πρόεδρος (Παρουσίας Ζακαλιώος): Δεν θα διακόψω εγώ τον μάρτυρα, κύριε συνάδελφε. Θα τον αφήσω να έχει τη ροή που θέλει στην κατάθεσή του. Από εκεί και πέρα, σημειώνουμε πού θα πίνουν οι ερωτήσεις και ρωτάμε.

Ιωάννης Ζιγής: Κύριοι, έγινε το πραξικόπημα, ανέλαβε την ευθύνη όλη η στρατιωτική ηγεσία, ο Γκιζίκης, ο Ανδρονεικόπουλος και ο Ιωαννίδης βεβαίως. Λένε ότι ο κ. Αραπάκης και ο κ. Παπανικολάου δεν ήσαν παρόντες όταν ελήφθη η απόφαση και ότι πληροφορήθηκαν για το πραξικόπημα μόνον αφού άρχισε να εκτελείται! Αυτό, βεβαίως, δεν απαλλάσσει τους δύο από την ευθύνη, διότι, αν διαφρανούσαν, έπρεπε να παραιτηθούν αμέσως ή να κάνουν αυτό που τους επέταξε το καθήκον τους.

Έγινε το πραξικόπημα, αναμένετο η τουρκική εισβολή, έπρεπε λοιπόν να σταλείουν ενισχύσεις στην Κύπρο. Αυτό δεν το έκαναν.

Σας παραπέμπω σε ορισμένες δηλώσεις του κ. Μαύρου: «Στις αρχές Σεπτεμβρίου του '74», λέει ο κ. Μαύρος, «σε μυστική συνάντηση που είχα με τον Μακάριο στην Ελβετία, μου εμπιστεύτηκε τούτο το καταπληκτικό είχε στα χέρια του αποδείξεις ότι η απόβαση των τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο έγινε κατόπιν συμφωνίας Αγκώρας και Αθηνών».

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλλίκος): Ποιά το αναφέρει αυτό ο κ. Μαύρος;

Ιωάννης Ζιγής: Το αναφέρει σε συνέντευξή του στην εφημερίδα «Το Βήμα», στις 25.7.1982.

Λέει ο κ. Μαύρος επίσης: «Την αποκάλυψη αυτή έκανα σε συνέντευξή μου στην εφημερίδα "Καθημερινή" στις 13.6.1976. Καμία αντίδραση δεν εκδηλώθηκε από τους θεγομένους. Και όταν στις 3.8.1977 ανήγγιλλαν τον αιφνίδιο θάνατο του Μακαρίου, η σκέψη μου σταμάτησε κάπου στα στοιχεία και στις αποδείξεις που είχε» — είναι από την ίδια εφημερίδα.

Ο κ. Μαύρος λέει επίσης στην εφημερίδα «Κύπρος», στις 3.3.1980: «Ο Μακάριος μου είχε πει, τον Αύγουστο του 1974, ότι κατείχε αποδείξεις ότι η χούντα των Αθηνών διευκόλυνε την τουρκική εισβολή στην Κύπρο». Αν σας χρειάζονται, να τα καταθέσω.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλλίκος): Βεβαίως, μας χρειάζονται.

(Στο σημείο αυτό ο κ. Ζιγής καταθέτει στην Επιτροπή σχετικά δημοσιεύματα).

Ιωάννης Ζιγής: Το πραξικόπημα είχε σκοπό την εξόντωση του Μακαρίου. Όταν απέτυχε, διότι διστάθη ο Μακάριος, τα βρήκαν φαίνεται δύσκολα, έπαθαν σύγχυση οι εδώ παράγοντες της χούντας. Ο δε Ετσεβίτ, ασκώντας την «εν θερμιά», διπλωματία του Κίσεινγκερ, έκανε την εισβολή. Ισχυρίζονται, βεβαίως, οι χουνταίοι ότι είχαν διαβεβαιώσεις πως οι Τούρκοι δεν θα εισέβαλλαν στην Κύπρο. Γι' αυτό κανείς από τη στρατιωτική ηγεσία δεν προσπαθήσει αμέσως να σταλεί ενισχύσεις. Όταν, όμως, απ' όλες τις κατευθύνσεις έρχονταν πληροφορίες ότι οι Τούρκοι στη Μερσίνα ήσαν έτοιμοι για εισβολή, τότε δόθηκαν από την ηγεσία διάφορες εντολές μετακινήσεως αεροπλάνων Φάντομ, αποστολής ενισχύσεων στην Κύπρο κ.ο.κ. Στις 18 του μηνός, όμως, έφθασε εδώ ο Σίσκο, ο οποίος τους είπε: «Μην κάνετε τίποτα διότι εγώ θα πάω στην Άγκωρα και θα εμποδίσω τους Τούρκους».

Μιχάλης Παπακωνσταντίνου: Κύριε Πρόεδρε, δεν πρόκειται πε-

ρί καταθέστας, πρόκειται περί εξιστορησέως γεγονότων.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακουλίκος): Κύριε συνάδελφε, είπαμε ότι είναι η άποψη του μάρτυρος αυτή και θα αφήσουμε να συνεχίσει την κατάθεσή του μ' αυτό το στιλ. Διαφορετικά, δεν μπορούμε να βγάλουμε πέρα την κατάθεση. Αυτοί που ήδη κατέθεσαν, κατέθεσαν πολύ περισσότερο ό,τι άκουσαν παρά ό,τι ζούσαν.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Κι εμείς ξέρουμε περισσότερο.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακουλίκος): Η Επιτροπή θα εκτιμήσει τα στοιχεία, θα εκτιμήσει από πού έχει τις πηγές ο κάθε μάρτυρας και θα τα αξιολογήσει στο πόρισμά της. Είναι ο καλύτερος τρόπος. Συμφωνήσαμε σ' αυτό.

Συνεχίστε, κύριε μάρτυς.

Ιωάννης Ζίγης: Ο Ιωαννίδης πίστεψε τον Σίσκο και έτσι συμφώνησε να μη σταλούν ενισχύσεις. Όταν, όμως, στις 20 του μηνός είδε ότι ο Σίσκο τον γέλασε, του είπε: «Μας εξαπατήσατε και γι' αυτό θα κηρύξουμε πόλεμο κατά της Τουρκίας». Αυτό ήταν το τέλος της δικτατορίας στην Ελλάδα.

Οι άλλοι της στρατιωτικής ηγεσίας δεν σπασοκοιμήθηκαν γιατί έγινε η εισβολή, αφού υπήρχαν στα σχέδια των συμφωνιών μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας να γίνει η διανομή της Μεγαλονήσου επίσημα. Γι' αυτό, όταν ο Γεωργίουτσης εξαλλοσ μιτούσε τον Μικονάκο «Τι θα γίνει, πέρτουν αλεξιπρωτιστός, έγινε απόβωση στην Κερήνεια», ο Μικονάκος τού απάντησε: «Για ένα κομματάκι γης τώρα θα κάνουμε πόλεμο».

Πάντως, όλοι αυτοί, όπως ο Αραπάκης, ο Παπανικολάου και πολλοί άλλοι, είχαν στενές σχέσεις με τον Τάσκα και με τον Ε. Αβέρωφ. Τόσο στενές ώστε κάποτε, τον Απρίλιο νομίζω... Σας παραπέμπω στα «Παρασκήνια της Αλλαγής», του Σταύρου Φυχάρη, στις σελίδες 44-45. Σε μια φιλική συνάντηση Τάσκα, Τομ Πάπας, Αραπάκη, Παπανικολάου και άλλων, ο Τάσκα τούς λέει να πουν στον Ιωαννίδη να σταματήσει η δικτατορία και να πάμε σε πολιτική κυβέρνηση. Πρόθυμος ο Αραπάκης, του είπε: «Βεβαίως, είμαστε σύμφωνοι, αλλά καλύτερα θα ήταν να το λέγατε εσείς αποθεσίως». Τελικά, ανέλαβε ο Τομ Πάπας να κάνει αυτό το διάβημα!

Βλέπετε ότι ήταν τόσο στενά συνδεδεμένη η τότε στρατιωτική ηγεσία με τους Αμερικανούς, ώστε μιλούσαν μαζί για καθαρά πολιτικά θέματα. Γι' αυτό και, όταν έγινε η εισβολή, αντί από την πρώτη ημέρα η στρατιωτική ηγεσία να επιτεθεί κατά των εισβολέων, έδωσε τα χέρια της και άφησε τους Τούρκους να κάνουν ό,τι ήθελαν.

Όπως ξέρετε, τις τρεις πρώτες ημέρες οι Τούρκοι έγιναν καταγλιωστοι στην Κύπρο. Αν στις 22 σπείλλοντο τα υποβρύχια

και τα Φάντομ, θα βούλιαζε όλη η αρμάδα και θα υφίσταντο μια τέτοια καταστροφή ανάλογη της οποίας είχαν πολλούς αδώνες να γνωρίσουν. Ίσως έτσι να είχε απαλλαγεί η Ελλάδα από τον τουρκικό ιμπεριαλισμό για πολύ χρόνο! Δεν το έκαναν και δεν έχουν έως τώρα καμία δεκαετολογία να προτάξουν. Αυτά που λένε, ότι ο σαλιναμός της χώρας μας υστερούσε συντηρητικά από εκείνον των Τούρκων και ότι η Κύπρος «ήταν μακριά» και κάτι τέτοια, δεν είναι σοβαρά κρήματα. Αυτό που διαπιστώνεται είναι ότι την πιο κρίσιμη στιγμή του «Αττίλα Ι» η ελληνική στρατιωτική ηγεσία υπήρξε ανάξια της αποστολής της, για να μην πω προδοτική.

Ύστερα από αυτά τα γεγονότα, η ανακωχή, που έγινε στις 22 του μηνός, δεν έγινε κατόπιν αιτήσεως της Ελλάδας. Οι Αμερικανοί πίεσαν γι' αυτήν και σαν κυβέρνηση της χώρας χρησιμοποίησαν... τον Αραπάκη! Έγινε λοιπόν η συμφωνία, που εξαγγέλθηκε από το αμερικανικό υπουργείο των Εξωτερικών, στις 22 του μηνός. Τη ζήτησαν οι Αμερικανοί για να βοηθήσουν τους Τούρκους, οι οποίοι βρίσκονταν σε αθλία κατάσταση και, βέβαια, πέτυχαν αυτή την ανακωχή κι έτσι, ορδήσαν οι Έλληνες δεν αντέδρασαν, οι Τούρκοι εγκατεστάθηκαν οριστικά στην Κύπρο.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ «ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ»

Και έρχεται, βέβαια, κατόπιν η κυβέρνηση της «Εθνικής Ενότητας». Στις 24 Ιουλίου, ορκίζεται ο κ. Καραμανλής με Πρόεδρο τον κ. Γκιζίκη, δηλαδή επίσημη αναγνώριση της χούντας! Πρώτο κλιμάκιο της κυβερνήσεως, βασικά άνθρωποι του καλαϊκού στενού περιβάλλοντος του κ. Καραμανλή, γεφυροποιοί, αδρανήσαντες ή διατηρήσαντες και φιλικές σχέσεις με τη δικτατορία. Η παρουσία του κ. Μαύρου έδωσε την εντύπωση της κυβέρνησης της Εθνικής Ενότητας. Αλλά ο κ. Μαύρος δεν ήταν αρχηγός του Κέντρου, ήταν απλά ένα επίλεκτο στέλεχος της Ενότητας Κέντρου.

Αμέσως μετά, εξεδόθη το διάταγμα 519/26.7.74, διά του οποίου εγερρηγότο αμνηστία για όλα τα εγκλήματα της χούντας. Έτσι, κανείς δεν διώχθηκε για τον «Αττίλα Ι», ούτε για τον «Αττίλα ΙΙ», όπως δεν διώχθηκε την εποχή εκείνη κανένας από τους υπαυθόνους της 21ης Απριλίου. Εν τούτοις αντεπάτη, όσον αφορά τους υπαυθόνους της 21ης Απριλίου, η αμνηστία, με τη συντακτική πράξη της 3ης Οκτωβρίου, η οποία εξεδόθη όταν ο στρατηγός της Χωροφυλακής Παρριός πήγε και βρήκε στην κατοικία του στο Λαγονήσι τον Γεώργιο Παπαδόπουλο και του είπε: «Μου δένεις την υπόσχεση ότι δεν θα καταβείς στις εκλο-

γός». Όταν ο Παπαδόπουλος είχε «όχι» και άφησε μάλιστα ανοιχτό το θέμα της καθόδου του, προχώρησαν στην έκδοση αυτής της πράξης, διά της οποίας ήρθε η αμνηστία για τους πρωταίτιους της 21ης Απριλίου. Τον Οκτώβριο τους έστειλαν στην Τζιά και κατόπιν τους παρέπεμψαν στο δικαστήριο, όπως γυαρίζετε. Έμειναν, αντίθετα, «αδιάκτοι» οι υπεύθυνοι του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου και του «Ατίτλια» I και II, και στάλθηκαν στις φυλακές, αφού δικάσθηκαν, αυτοί που έκαναν το Πραξικόπημα της 21ης Απριλίου, χωρίς να συμμετέχει σ' αυτούς ο Γκιζίκης, σαν να μην ήταν επίσης συνδούχος!

Ο κ. Καραμανλής, όπως ξέρετε, έστειλε την επομένη της ορκισμοσίας στη Γενική τον Μαύρο, να πάρει μέρος στην Τριμερή Συνδιάσκεψη, η οποία έπρεπε να δει πώς θα εφαρμόζονταν η απόφαση 353 του Συμβουλίου Ασφαλείας της 20ής Ιουλίου του 1974. Η Συνδιάσκεψη όμως δεν ασχολήθηκε μ' αυτό το θέμα. Ασχολήθηκε με το θέμα του καθορισμού των ορίων, τα οποία ήταν υπό τον έλεγχο της Τουρκίας· διότι συνεχώς οι Τούρκοι παρεβίαζαν την ανακωχή και προωθούσαν τις γραμμές τους σε τμήματα της Κύπρου έως τότε ελεύθερα.

Το αποτέλεσμα της πρώτης φάσεως των διαπραγματεύσεων ήταν μια συμφωνία που επιβεβαίωσε ξανά την υπέρταση του παράγματος κατά μήκος της διαμορφωμένης πλέον τουρκικής περιοχής, αλλά και πάλι χωρίς να ζητηθούν εγγυήσεις, και από τους Βγ-γλέζους και από τους Αμερικανούς, ότι οι Τούρκοι θα σταματούσαν εκεί που ήταν οι γραμμές της νέας ανακωχής.

Στις 31 Ιουλίου συνλήφθη ο Τούρκος συνταγματάρχης ο οποίος είχε μαζί του το πλάνο για τον «Ατίτλια II».

Την 1η Αυγούστου, εφδόθη η πρώτη συντακτική πράξη επαναφοράς του Συντάγματος του 1952, η οποία βέβαια απέκλειε τον βασιλέα από το να επιστρέψει πίσω και το οποίο δημοσιεύθηκε όλον αυτόν τον κοχλασμό της ψυχής των βασιλοορόνων εναντίον του κ. Καραμανλή.

Στις 6 Αυγούστου, εκδόθηκε από την Τουρκία η NOTAM 714, διά της οποίας ζητούσε τον έλεγχο του μισού εναερίου χώρου του Αιγαίου. Η ελληνική κυβέρνηση υποχρεώθηκε να βγάλει βραδέτερα τη NOTAM 1066, που κήρυττε προσωρινά ολόκληρο τον χώρο του Αιγαίου ως επικίνδυνη ζώνη. Στις 13 Σεπτεμβρίου, το υπουργείο Εξωτερικών εξέδωσε τη NOTAM 1157, που κήρυξε ολόκληρο το FIR Αθηνών επικίνδυνη περιοχή για όλη την Αεροπορία.

Στις 9 Αυγούστου, ο κ. Μαύρος επέστρεψε στη Γενική και βρέθηκε, όπως είπα, προ απαράδεκτων αξιώσεων του Γκιζικίδη. Γι' αυτό περήφανα διακήρυξε ότι «αντί για την ταπείνωση, θα

προτιμήσουμε τον πόλεμο» και δείχνει τις διαπραγματεύσεις το βράδυ της 13ης.

Βέβαια, το τι πρότειναν οι Τούρκοι εκτίνο το βράδυ και πώς αντιδράσει ο κ. Μαύρος θα τα ποιέμε σε κάποια άλλη στιγμή. Εδώ εξιστορώ τα γεγονότα, για να συναγάγουμε ορθώς τα συμπεράσματα όταν έλθει η ώρα.

Ο «ΑΤΤΙΛΑΣ II» (14-16 Αυγούστου)

Στις 14 Αυγούστου, έγινε ο «Αττίλας II». Καθ' όλο το διάστημα, από τις 24 Ιουλίου έως τις 14 Αυγούστου, δεν εστάλη σχεδόν ούτε ένα φυσίγγι στην Κύπρο. Επομένως, ο «Αττίλας II» ήταν ένας περίπατος για τους Τούρκους. Και τότε, ο κ. Καραμανλής διακήρυξε αφενός μεν ότι «η Κύπρος είναι μακριά και δεν μπορούμε να τη βοηθήσουμε» και αφετέρου ότι «θα φύγουμε από το ΝΑΤΟ».

Καθ' όλο το διάστημα που παραβίαζαν οι Τούρκοι την εκτετασία και έστειλαν δυνάμεις, η Ελλάδα δεν έκανε καμία διαμαρτυρία, εκτός από μία στον κ. Ετσεβίτ, στις 28 Ιουλίου, με την οποία ο κ. Καραμανλής ηρωαίτο να συναντηθεί μαζί του.

Η «ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ» ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

Για ένα διάστημα κατά την περίοδο αυτή, εγώ, όπως σας έχω ήδη εκθέσει, ήμουν στις ΗΠΑ και έχω πολλή σημασία να σας εξιστορήσω τα γεγονότα, γιατί θα δείτε και τη στάση που πήρα και πως μεταχειρίσασα έπαιχα, όταν επέστρεφα εδώ.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Πότε ήλθατε στην Ελλάδα; Ιωάννης Ζιγής: Στις 3 Αυγούστου του 1974. Αυτό θα σας πω τώρα, γιατί έχουν την αξία τους. Όταν στις 24 Ιουλίου τη νύχτα, στο διαμέρισμά μου στην Ουάσιγκτον, άκουσα ότι ορκίστηκε ο κ. Καραμανλής από τον Γκαζίκη με έπιπσε φοβερή απογοήτευση. Σας το λέγα, επί τα λόγια της τιμής μου: Είναι πολύ σπάνιο στη ζωή μου να δακρίσω και έχω περάσει πολλές φουρτούνες, αλλά εκείνη τη νύχτα δάκρυσα! Ήξερα τα σχέδια των Αμερικανών, ότι έψαχναν να βρουν έναν ισχυρό άνδρα για να συνεχίσει τη δικτατορία, τον οποίο θα περιβαλλαν με το «καμουφλάζ» της αποκαταστάσεως της Δημοκρατίας.

Αισθινήθηκα πάρα πολύ μεγάλη πικρία και ανησυχία. Εξελάγην, πώς ήταν δυνατόν να κληθεί ο Καραμανλής, όταν η εναντίον του καταφορά στις ΗΠΑ ήταν τόσο γενική.

Ο Τζακ Άντερσον, στα δύο άρθρα στην «Ουάσιγκτον Ποστ», στις 27.5.74 και στις 23.7.74 — αναφέρονται τα κείμενα στο βιβλίο μου «Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο», στις σελίδες 225 και 330 — λέει ότι ούτε οι υπάλληλοι του Στάνιτ Ντηνάρ-

τιμην δεν μπορούσαν να αντιληφθούν πώς ήταν δυνατόν να επιστρέψει ο Καραμανλής και να αναλάβει την εξουσία. Αντιλαμβάνοσθε, λοιπόν, ότι μου δημοσιοποίησε ένα άγχος, πώς εκλήθη ο Καραμανλής.

Την επομένη, στις 25, με πήρε από την Αθήνα ο μακαρίτης Δημήτρης Παπασιέρου, ο οποίος καθ' όλη την απουσία μου ήταν ο σύνδεσμός μου με τον πολιτικό κόσμο — αυτό το ξέρουν οι πάντες — και πολύ στενοχωρημένος μου λέει: «Να ορκισθεί το πρώτο κλιμάκιο της δημοκρατικής κυβέρνησης και να μην είσαι ο πρώτος υπουργός. Αυτό είναι απαράδεκτο! Θα ζητήσω να δει τον Καραμανλή αμέσως και θα διαμαρτυρηθώ έντονα».

Εγώ, για να μη ριζω λάδι στη φωτιά, του είπα ότι εφόσον ορκίσθηκαν στον Γκιζίκη ήξερε ο Καραμανλής ότι εγώ δεν μπορούσα να ορκιστώ. Όταν ήμουν στη φυλακή, δεν έκανα αίτηση αναθεωρήσεως για να μη θεωρήσω έστω και τυπικά νόμιμο το καθεστώς, δεν υπέβαλα αίτηση ανεγκόστου βλάβης της υγείας μου για να βγω από τη φυλακή, όταν αρρώστησα σοβαρά εκεί μέσα. Έτσι, είπα στον Παπασιέρου, ο οποίος ήταν εξαλλος: «Αυτό, λοιπόν, θα κατάλαβε ο Καραμανλής και γι' αυτό δεν με κάλεσε». Μου λέει: «Θα πάω και θα κάνω φασαριά και θα σου τηλεφωνήσω».

Όλα αυτά είναι γνωστά, γιατί δεν λέγονται για πρώτη φορά. Πήγε την επομένη, είδε τον Καραμανλή και ορκίσθηκε υπουργός Γεωργίας και σταμάτησε η υπόθεση.

Μετά από 2-3 ημέρες, με ξαναπήρε τηλέφωνο και τον ρώτησα, τι γίνεται με το ΝΔ 519. Γιατί έβγαλαν αυτό το διάταγμα που αμνήστει τους ανθρώπους της δικτατορίας. Και μου είπε: «Δεν ξέρω, θα σου πω».

Έγιναν πολλά τηλεφωνήματα για να γυρίσω πίσω, αλλά εγώ δεν γύρισα αμέσως και αυτό γιατί κυκλοφορούσε η φήμη ότι οι χουνταίοι, επιφελοόμενοι των φιλογουνοτικών στοιχείων στην Αμερική, θα κατελάμβαναν την πρεσβεία μας και θα ανεκήρυσσαν μια «εξόριστη Κυβέρνηση» στις ΗΠΑ. Άρχισα, λοιπόν, να οργανώνομαι, αν συνέβαινε αυτό, να πάμε να κάνουμε κατάληψη της πρεσβείας. Όταν είδα ότι ο κίνδυνος αυτός δεν υπήρχε, σηκώθηκα και ήλθα πίσω.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ήλθα πίσω με μια μεγάλη ηθική ικανοποίηση. Κρατούσα στα χέρια μου δύο τρομακικά πράγματα. Το ένα ήταν η επιστολή του Τζον Μπρόντμπα, μέλους του Κογκρέσου, με ημερομηνία 3 Αυγούστου. Η επιστολή αυτή μου στάλη σε απάντηση των εκκλήσεων που έκανα στα μέλη του Κογκρέσου που ήταν Έλληνες

εκ καταγωγής και τους έλεγα: «Θα αφήσετε τον Κίσινγκερ να καταστρέψει την Κύπρο και την Ελλάδα». Και μου απάντησε με αυτή την επιστολή: «Ευχαριστώ πάρα πολύ για την πρόσφατη επιστολή σας και το υλικό που μου στείλατε. Και πιο κάτω, μου λέει: «Βουλεύομαι μαν απόφαση, που μόλις κατεδόθη στη Βουλή από 83 μέλη του Κογκρέσου, διά της οποίας ζητείται να φύγουν αμέσως τα τουρκικά στρατεύματα από την Κύπρο. Πολλοί από εμάς εξετάζουμε την περίπτωση να προωθήσουμε μια τροπολογία για τη διακοπή της αμερικανικής στρατιωτικής και οικονομικής βοήθειας προς την Τουρκία». Αυτό είχα ζητήσει από τους φιλόλληγες, από την αμερικανική ηγεσία, από οικίονες οι οποίοι δεν ήταν τυφλά όργανα του δαυμόνιου Κίσινγκερ. Μου ήλθε η επιστολή — την καταθέτω στα πρακτικά — και έτσι επέστρεψα γιμάτος ικανοποίηση ότι τουλάχιστον βοηθούσα την πατρίδα μου, βοηθούσα την ιδέα της ελευθερίας. Έφερνα, όμως, μαζί μου και μερικά άλλα πολύτιμα μηνύματα προς την κυβέρνηση, για τα οποία θα σας μιλήσω σε λίγο.

Έφθασε στο αεροδρόμιο, το βράδυ της 3ης Αυγούστου, πραγματικά πολύ καταβεβλημένος, διότι ξεκίνησα με πυρετό, βρήκα στο Λονδίνο απεργίες, και έφθασα τελικά πολύ άρρωστος. Παρά τούτα είχα το κουράγιο να πω δυο λέξεις στον κόσμο ο οποίος είχε συγκεντρωθεί για να με υποδεχθεί — και ήταν πολλός. Περισσότερο να σας πω ότι ούτε ο κ. Καραμανλής ούτε ο κ. Μαύρος αξίωσαν να έλθουν στην υποδοχή μου, ούτε να στείλουν έστω έναν εκπρόσωπό τους. Οι μόνοι από την κυβέρνηση που ήλθαν ήταν ο Παπασιώρος και ο Πρωτοπαπάς. Και οι δυο, όχι ως μέλη της κυβέρνησεως, αλλά από προσωπική τους πρωτοβουλία. Βέβαια, δεν έδωσα σημασία στο γεγονός. Είπα, ίσως είναι πολύ απασχολημένοι. Στο Ελληνικό, είπα στον κόσμο τέσσερα πράγματα. Το πρώτο που πρέπει να γίνει είναι να αλλάξει η στρατιωτική ηγεσία της Ελλάδας. Τους είπα ότι αυτοί δεν είναι Έλληνες αξιωματικοί. Αυτοί είναι πράκτορες.

Δεύτερον, να πάψει η εξωτερική πολιτική να είναι μονοδιάστατη. Να μην ακουμπούμε μόνο στον Κίσινγκερ, διότι έως τότε δεν είχε γίνει καμία επαφή με τους Σοβιετικούς.

Τρίτον, να καταργηθεί η ψευδοκυβέρνηση της χούντας στην Κύπρο και να γίνει πραγματική κυβέρνηση εθνικής ενότητας.

Και τέταρτον: Το πιο αποφασιστικό όπλο για την Ελλάδα ήταν η απειλή να κλείσει τις αμερικανικές βάσεις, αν ο Κίσινγκερ δεν έβγαζε τους Τούρκους από την Κύπρο.

Είπα επίσης στους ξένους ανταποκριτές ότι το Κυπριακό είναι «το Ουότεργκαϊτ του Κίσινγκερ». Και δήλωσα ακόμη σαν ρεαλιστής ότι θα υποστηρίξω την κυβέρνηση, εάν και εφόσον

προχωρήσει στον δρόμο της δημοκρατίας και της συμπαρίστασης του Ελληνισμού της Κύπρου.

Πήγα κατόπιν και κατόρθωσα ένα στεφάνι στον τάφο του Γεωργίου Παπανδρέου, και πραγματικά σχεδόν αναισθητός έρθωσα στο ξενοδοχείο μου.

Ήλθαν τέσσερις γιατροί από πάνω μου και επί τέσσερις ώρες κάθονταν και δεν μου επέτρεπαν να έλθο σε επαφή με τον κόσμο που ερχόταν να με καλωσορίσει.

Στις 10.30 περίπου, ήλθε ο μακαρίτης Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Οι γιατροί δεν ήθελαν να τον αφήσουν να μπει στο δωμάτιό μου. Επέμεινα όμως να τον δω, γιατί δεν ήξερα πώς θα ζημερευτά.

Και του είπα τότε του Κανελλόπουλου — διότι είχαμε μια πολύ εγκάρδια σχέση, αφού καθ' όλη τη δικτατορία, εκείνος, ο Μπαίρος και εγώ ήμασταν οι εκπρόσωποι του πολιτικού κόσμου (των δύο κομμάτων μας, αλλά και των κομμουνιστών ακόμα, τους οποίους βοηθήσαμε, όπως και όλων των μικροτέρων κομμάτων): «Σε παρακαλώ, να σηκωθείς από 'δώ και να πας αμέσως να βρεις τον κ. Καραμανλή και να του πεις ότι αυτοί που είναι σήμερα στη στρατιωτική ηγεσία είναι προδότες. Ότι τον έχουν παραπλανήσει. Έχουν κάνει ό,τι είναι δυνατόν για να καταστραφεί η Ελλάδα, για να είναι ευχάριστοι στους Αμερικανούς — στον Κίσσιγκερ και στη CIA. Να διορίσει δε αμέσως έναν πραγματικά Έλληνα αξιωματικό ως αρχιστράτηγο. Να πάρει τον Τζαννιτή, που ήταν βασιλόφρων, να πάρει τον Σιαπκαρά, που είναι απολιτικός. Είναι Έλληνες αξιωματικοί. Να κάνει ό,τι έκαναν ο Πλάστήρας και ο Βενιζέλος στον Έβρο το 1922. Να διορίσει έναν Πάγκαλο αρχιστράτηγο, διότι μόλις τον διορίσει θα αλλάξει η κατάσταση».

Και προσέθεσα: «Να μη μιλάμε ότι τα πάντα εξαρτώνται από τους εξοπλισμούς, από τη σχετική δύναμη των Ενόπλων Δυνάμεων Ελλάδας-Τουρκίας. Έχτισ, κύριε Καραμανλή, αυτή τη στιγμή ένα καταλυτικό όπλο: να απειλήσεις το κλείσιμο των βάσεων. Εάν το κάνεις, ο κ. Κίσσιγκερ θα σε προσκινά, θα πίνει στα πόδια σου».

Είπα, επίσης, στον Π. Κανελλόπουλο να αξιοποιήσουμε την παρουσία μας στο ΝΑΤΟ. Δεν το φανταζόμουν ότι ο Κίσσιγκερ ήθελε να βγάλει την Ελλάδα από το ΝΑΤΟ και να αφήσει όλον απόν τον τερτίστιο Οργανισμό στα χέρια των Τούρκων.

Τελείωσε αυτή η συζήτηση με τον Κανελλόπουλο, με τυχαρίστησα, αφού μου ευχήθηκε "περαστικό", και έφυγε.

ΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΣ

Περυτέρως, μετά από 2-3 μέρες βλέπω ότι ήμουν «ρετσόλα που γρατα». Οι εφημερίδες και η τηλεόραση σχεδόν με αγνοούσαν ή έγραφαν πράγματα ανακριβή και παραπλανητικά. Έκανα τον σταιρό μου. Τι συμβαίνει;

Έμαθα κατόπιν. Το αποτέλεσμα του ότι έστειλα τον Κωνσταντόπουλο στον Καραμανλή με τα παραπάνω μηνύματα ήταν να δοθεί εντολή στις εφημερίδες και στη ραδιοτηλεόραση «να μην προβάλλεται ούτε η φωνή ούτε η μορφή του Ζιγδή»!

Αυτό αποδεικνύεται και από τη δήλωση του Δ. Τσάτσου, που ήταν τότε υφυπουργός Παιδείας, τον Ιανουάριο 1975 στη Βουλή. Είναι στη σελίδα 336 των πρακτικών της 17.7.75.

Καίτη Κουκουριάννη: Ο κ. Τσάτσος τι δήλωσε;

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζαϊκόλιας): Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι. Καταργείται το Προεδρείο. Αφήστε τον μάρτυρα να συνεχίσει.

Καίτη Ζιγδή: Ο κ. Τσάτσος δήλωσε στη Βουλή ότι, πράγματι, δόθηκαν εντολές σε βάρος του κ. Ζιγδή για την εμφάνισή του από την τηλεόραση και τον Τύπο. Βέβαια, ξέρω τώρα τι ελέχθη σε βάρος μου και τι εντολές δόθηκαν.

Πραγματικά έκανα τον σταιρό μου, διότι εγώ έφερα την επιστολή του Μπεραδέμα και τα άλλα μηνύματα φίλων μας. Ήθελα να βοηθήσω την κυβέρνηση Καραμανλή και να γίνει αντικείμενο διάξεως, προγραφής; Δεν μπορούσα να καταλάβω πού βρισκόμουν!... Ήταν δε τόσο καταληκτικό τα πράγματα ώστε επέτρωσαν σε όλες τις οργανώσεις να κάνουν συλλογητήριο για τους Κυπρίους, σ' όμοια δε που ήμουν πρόεδρος της «Πανελληνίας Επιτροπής Συμπαραστάσεως του Κυπριακού Λαού» δεν το επέτρωσαν; δηλαδή είχα προγραφεί!

Δεν πήγε αμέσως το μυαλό μου στο κακό. Συνέχισαν τα πράγματα, προκηρύχθηκαν εκλογές με την εννοχόμενη. Ενώ ήμουν ένα από τα δύο, ή από τα τρία, εάν θέλετε, ηρετικά στελέχη της Ένωσεως Κέντρου, και με τον Μαύρο και με τον Μπαλατζή είχαμε συμφωνήσει να κάνουμε μία τριμελή ηγεσία έως τις εκλογές, όταν όμως συνήλθαμε στο ξενοδοχείο για τον σκοπό αυτόν, σηκώνεται ο Μπαλατζής και λέει: «Προτείνω αρχηγόν τον Μαύρο». Έμειναν όλοι με ανοικτό το στόμα. Μετά, έμαθα ότι δόθηκε εντολή στον κ. Μπαλατζή να ενεργήσει έτσι, αφού προηγουμένως του υποσχέθηκαν από την κυβέρνηση ότι, εάν αφήσει τον Ζιγδή, θα επιστρέψουν στις θέσεις τους οι ηγεσίες των συνεταιρισμών, που είχε πάψει η χούντα — πράγμα το οποίο και έγινε.

Κατόπιν, έγινε η Ένωση Κέντρου-Νέας Δυναμίας ενό ο Μαύ-

ρος είχε πει ότι ο Ζιγδής είναι «μότμος αρχηγός», όταν εξελήγη εκείνος, ύστερα από την πρόταση Μπαλιουζή, γίνεται εν μια νυκτί και μόνη, μια σύσκεψη στο σπίτι κάποιου γιατρού στο Κολωνάκι και δημοσιογραφείται εν αγνοία μου η Ένωση Κέντρου-Νέες Δυνάμεις. Έτσι βρίσκομαι εκτός κόμματος και όχι απλάς εκτός Εκτελεστικής Γραμματείας! Μου αρνούνται ακόμα και να είμαι υποψήφιος στη Ρόδο!...

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίνας): Μήπως θα πρέπει να περάσει αυτή την περίοδο σύντομα;

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όχι, είναι ενδιαφέρουσα, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγδής: Έχει σημασία γιατί αυτό θα σας σώσει από ένα κόμπλεξ από το οποίο διακατέχονται μερικοί από σας. Λέει ότι έχω ένα κόμπλεξ εναντίον του κ. Καραμανλή. Πού είναι αυτό; Εγώ ήλθα εδώ με τις καλύτερες διαθέσεις. Προσπάθησα να κάνω ό,τι μπορούσα, να ενισχύσω την κυβέρνηση του στο έργο της. Και τι σκέπταζα; Την απηνή διάξη! Και τώρα άκουσα ότι είμαι κομπλεξικός ή ότι έχω προσωπικά με τον κ. Καραμανλή! Αυτά είναι κατασκευάσματα για να δικαιολογήσουν το πιο σημαντικό πράγμα μετά τη μεταπολίτευση: ότι μόνον ο Ζιγδής αντελήφθη την εγκατάλειψη του Ελληνισμού της Κύπρου από την κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας, για να έχουμε δήθεν αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα! Και επειδή ήταν ο μόνος που το είπε και το κατήγγειλε, υφίσταται έκτοτε τα πηρά όλων αυτών οι οποίοι είναι συνένοχοι του μεγάλου εθνικού εγκλήματος, της εγκατάλειψης του κυπριακού Ελληνισμού, ως και αυτών που ακολούθησαν, χωρίς να το θέλουν έστω, την πολιτική της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας.

ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΑΤΤΙΛΑ II»

Κύριοι, για να συνεχίσω την αφήγηση των γεγονότων, θα αναφέρω τι συνέβη μετά από την ανάληψη της εξουσίας από τον κ. Καραμανλή, γιατί αξίζει τον κόπο.

Η εγκατάλειψη της Κύπρου στους Τούρκους οδήγησε, όπως ξέρετε, με τον «Αττίλα II» στην κατοχή του 37,5% των οδωφάν της, από το 2,5% που ήταν μετά τον «Αττίλα Ι». Δείτε, λοιπόν, τι γραμμή ακολούθησε για το Κυπριακό ο κ. Καραμανλής καθώς μετά από τον «Αττίλα II».

Μου έδωσε ξένος διπλωμάτης τα πρακτικά του Εθνικού Συμβουλίου της Εθναρχίας, στα οποία ο κ. Κληρίδης φέρεται να λέγει, στις 8 Μαρτίου 1976 (τα κατέθεσα και υπάρχουν και στα Πρακτικά της Βουλής, της 16.12.77), σχετικά με τις απόψεις του κ. Κ. Καραμανλή, που είχε συναντήσει την προηγούμενη στην

Αθήνα: «Ο χρόνος εργάζεται εναντίον των συμφερόντων των Ελληνοκυπρίων. Προσωπικά φρονώ ότι υπό τις περιστάσεις η πλέον συμφέρουσα διά την ελληνοκυπριακή πλευράν λύσις είναι η διζωνική λύσις, με ασθενή κεντρική κυβέρνηση, ης δεν θα παρέχη εις τους Τουρκοκυπρίους την ανεξάρτητην παραμορφώσιμας της αναπτύξεως των Ελληνοκυπρίων, ούτε πηγήν νέων προστριβών μεταξύ των δύο πλευρών». Η δήλωσις αυτή του Κληρίδη ουδέποτε διαφωτίσθηκε. Επομένως, ο κ. Καραμανλής πήρε θέση υπέρ της «Συννομοσπονδίας», της καταλύσεως δηλαδή ουσιαστικά του ανεξάρτητου κράτους της Κύπρου — υπέρ της διχοτομήσεως!...

Στο Συμβούλιο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, από αδράνεια δική μας, αποφεύχθηκε η καταδίκη της Τουρκίας για τα βασανιστήρια και τα εγκλήματα, που έκανε στην Κύπρο.

Στα μέσα του 1978, η κυβέρνηση Κάρτερ, πιεζόμενη από τους Τούρκους και από τους φίλους τους στο Κογκρέσο, άρχισε να μιλάει για άρση του εμπάργκο κατά της Τουρκίας. Τα μάθαμε αυτά, μας ειδοποίησαν οι φίλοι μας γεροσυνασπείς και βουλευτές των ΗΠΑ, και πήγα και είδα τον κ. Καραμανλή — τότε ήμουν βουλευτής, μόλις είχε γίνει αρχηγός της Ενώσεως Κέντρου — και του είπα: «Κύριε Πρόεδρε, έτσι όπως πάμε, θα αρθεί το εμπάργκο. Και θα αρθεί με 2-3 ψήφους. Γι' αυτό σας συνιστώ να στείλετε μια κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία στις ΗΠΑ. Να πάει κι εγώ, έχω πολλούς φίλους, θα μιλήσουμε, και είμαι βέβαιος ότι θα κερδίσουμε, δεν θα αρθεί το εμπάργκο». Ο κ. Καραμανλής αρνήθηκε κατηγορηματικά, με αποτέλεσμα να αρθεί το εμπάργκο με μια διαφορά 2-3 ψήφων, αν θυμάμαι καλά...

Ο κ. Γουαζλίν Ρουσσίδης, υφυπουργός άλλοτε του Νίξον, Κύπριος την καταγωγή, γράφει σ' ένα άρθρο του στις 26.7.87, στην «Καθημερινή»: «Ο Χένρι Κίστινγκερ είχε δυνατότητα να ελέγξει τους Τούρκους το 1974». Γράφει επίσης για τις προσπάθειες που κατέβαλε ο ίδιος για την επιβολή του εμπάργκο στην αποστολή όπλων στην Τουρκία και υποστηρίζει ότι ήρθε το εμπάργκο και «λόγω αδυναμίας της ελληνικής πλευράς».

Ο κ. Καραμανλής ανέλαβε την ευθύνη της άρσεως του εμπάργκο, διότι δεν έκανε αυτό που έπρεπε να κάνει ως Έλληνας κυβερνήτης. Υπάρχει, όμως, και το άλλο: τον Μάρτιο, είχε συναντηθεί με τον κ. Εισαβίτ στο Μοντράι.

Για τις συναντήσεις εκείνες υπάρχει το βιβλίο του Ν. Μαραγκού «Καραμανλής-Εισαβίτ, Μοντράι/Αθήνα 1977», και δεν χρειάζεται να μακρολογήσω. Όσα γράφονται εκεί μέσα είναι ηλεγμένα στοιχεία από πολλές πηγές και απ' αυτά φαίνεται ότι μεταξύ των φιλικών χειρονομιών που υποσχέθηκε ο Καραμαν-

λης στον Επικεβίτ, για να βελτιωθούν δέθεν οι σχέσεις μας, ήταν να μην αντιδράσει η Ελλάδα στην άρση του εμπάργκο.

Λόγω, βεβαίως, της αποχωρήσας μας από το ΝΑΤΟ, αμέσως είχαμε τις διακοδικτήσεις των Τούρκων στον αναίριο χώρο, κατόπιν είχαμε τις αξιότιμες συνεκμεταλλεύσεις των πετρελαιοίων του Αιγαίου και κατόπιν είχαμε τα περί επιχειρησιακού ελέγχου στο Αιγαίο. Αυτά, βεβαίως, μας βασάνισαν και μας βασανίζουν έως σήμερα, και αυτά δημοσιεύτησαν τα αδιέξοδα περί των οποίων όλοι είμαθα ενήμεροι και για τα οποία όλοι υποφέρουμε.

ΟΙ ΕΝΟΠΙΑΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Κύριε Πρόεδρε, το βασικό επίχειρημα της εγκατάλειψης του Ελληνοκομού της Κύπρου, τόσο από τη χούντα όσο και από τη λεγόμενη κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας, τη Νέα Δημοκρατία και τον αρχηγό της, στηρίζεται σε ένα βόθρο: στο ότι δήθεν η σύγκριση των Ενόπλιων Δυνάμεων Τουρκίας και Ελλάδας ήταν τόσο συντριπτικά υπέρ της Τουρκίας ώστε, αν εμείς τολμούσαμε να στείλουμε ένα φιστίγιο στην Κύπρο, θα αυτοκτονούσαμε. Αυτή είναι η κυρία απολογία που προβάλλει η χούντα και στη συνέχεια η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, που τη διαδέχθηκε.

Πρώτα από όλα, να ποιος τι δυνάμεις υπήρχαν στην Κύπρο — ελληνικές και τουρκικές. Επειδή έως σήμερα αυτά τα πράγματα δεν είχαν δοθεί με επίσημα στοιχεία, διαπιστώνω με ευχάριστη έκπληξη — γιατί νόμιζα ότι θα σας τα έλεγα εγώ — ότι προσφάτως τα έδωσε το «Έθνος».

Πρόεδρος (Πανσυνίας Ζακαλίνας): Έχουμε πλήρη ενημέρωση στο ΓΕΕΘΑ των δυνάμεων που υπήρχαν. Δεν έχω, όμως, αντίρρηση να συνεχίσετε.

Ιωάννης Ζιγής: Στο «Έθνος» της 12ης Νοεμβρίου έχουμε τι δυνάμεις υπήρχαν στην Κύπρο, ελληνικές και ελληνοκυπριακές, και τι δυνάμεις τουρκικές και τουρκοκυπριακές. Στο δε «Έθνος» της 13ης Νοεμβρίου έχουμε τα στοιχεία του εξοπλισμού των Ενόπλιων Δυνάμεων Ελλάδας και Τουρκίας. Αυτά είναι επίσημα στοιχεία, που προέρχονται από το Διαθέσιμ Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών του Λονδίνου. Επομένως, δεν μπορούμε σήμερα να μιλάμε χωρίς να αναφερόμαστε στα συγκεκριμένα και επίσημα αυτά στοιχεία.

Μεταξύ των άλλων που λέγονται, σχετικά με τον τρόπο που έγινε η επιστράτευση, είναι ότι αυτή απέδειξε πως δεν είχαμε Ένοπλες Δυνάμεις, ούτε οργάνωση, ούτε τίποτα. Απίδειξε τη γυμνότητα της στρατιωτικής ετοιμασίας της χούντας. Πρέπει, όμως, να είμαστε δίκαιοι σε όλα τα πράγματα, και θα σας πω ότι

η χούντα, τόσο του Παπαδόπουλου όσο και του Ιωαννίδη, προέβη σε σοβαρές παραγγιλιές οπλικών συστημάτων, και ήδη τον Ιούλιο και τον Αύγουστο είχαμε στη διάθεσή μας σύγχρονα όπλα, που μας δίδαν μια συντριπτική υπεροχή έναντι των Τούρκων. Επειδή έχω πάρα πολλά στοιχεία στον χαρτοφύλακά μου, θα τα βρω και θα τα θέσω υπόψη σας.

Η επιστράτευση, που έγινε, ήταν γενική επιστράτευση. Και αυτό ήταν το έγκλημα. Δεν γίνονται ποτέ γενικές επιστρατεύσεις. Ήταν έγκλημα αυτό, και δεν ήταν αθέο έγκλημα. Για να σας το αποδείξω θα σας πω τι λέει ο ταξίαρχος Δημητρώπουλος, διευθυντής του όου Επιτελικού Γραφείου του ΓΕΣ, στον ναύαρχο Μπάλα. Ξέρετε, ο ναύαρχος Μπάλας ήταν ανακριτής το 1975: «Το πρωί, ο Μπονάνος, στις 8 π.μ., διάταζε να προχωρήσει η διαδικασία μερικής επιστράτευσης. Το μεσημέρι, πολλοί συνάδελφοι μου ανέφεραν ότι το ραδιόφωνο είχε ότι αποφασίσθηκε γενική επιστράτευση». Βλέπεται τι φοβερά είναι τα πράγματα; Ακριβώς για να παραλύσουν τις ελληνικές δυνάμεις, έκαναν αυτή τη μεταβολή άνθρωποι, οι οποίοι προφανώς ήταν πράκτορες όχι μόνον του Κίσιπινγκερ, αλλά και του Εισαφέι. Και γι' αυτό έγινε το καμφοζίο.

Παρά ταύτα η επιστράτευση αυτή δεν παρέλυσε τις ελληνικές δυνάμεις. Στα αντιτορπιλικά, έλαφνα, πήγαν π.χ. 1.000 επίστρατοι. Τα αντιτορπιλικά χρειάζονταν 50. Τους πήραν τους 50. Από απόψεως στοιμότητας, τα αντιτορπιλικά έχουν εντάξει. Έτσι έγινε για όλους τους κλάδους και για όλα τα όπλα. Την απόδειξη ότι δεν παρέλυσε την αποδοτικότητα των Ενόπλιων Δυνάμεων η επιστράτευση παρέχουν οι εκθέσεις οι οποίες έγιναν αργότερα, επί Αβέρωφ, και τις οποίες ζήτησαν ορισμένοι στρατηγοί να φέρουν στη δημοσιότητα. Τους απαγορεύτηκε. Νομίζω από τον στρατηγό Ντάβο, κατ' εντολήν Αβέρωφ.

Πρόεδρος (Πανσενίας Ζακαλιάς): Κύριε Πρόεδρε, μια διακρίνιση θέλω. Από ποιον απαγορεύθη;

Ιωάννης Ζιγής: Από τον ΑΓΕΣ στρατηγό Ντάβο.

Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

Κύριοι, τι χρειάζεται να συζητούμε; Η ίδια η στρατιωτική ηγεσία της χούντας, οι τέσσερις, υπέβαλαν στον υπουργό Εθνικής Αμύνης, στις 3 Αυγούστου 1974, την περίφημη δήλωση στην οποία ομολογούν ότι πρόδωσαν την πατρίδα τους και την Κύπρο, υπακούοντας στις συμβουλές και στις εντολές του Τάσκα και του Κίσιπινγκερ.

Τι χρειαζόμαστε άλλων μαρτύρων; Και η κυβέρνηση Εθνικής

Ενότητας, αντί να τους στείλει στο στρατοδικείο την ίδια ημέρα, τους διατήρησε στην εξουσία, για να διευκολύνει προφανώς τον θρόμβο του «Αττίλα II». Γιατί εμείς δεν στέλναμε ούτε ένα φουσίγιο, οι δε Τούρκοι συνεχώς έστελναν ό,τι μπορούσαν και δεν μπορούσαν στην Κύπρο, για να ενισχύσουν τις δυνάμεις τους.

Επειδή δεν θέλω σε θέματα για τα οποία δεν είμαι αρμόδιος να αφήρω γνώμες, ζήτησα, προτού έλθω να καταθέσω εδώ, τη συμβουλή, όπως σας είπα, πολύ εμπειρική εν αποστρατιακή Ελληνική αξιωματικών. Ένας ήταν ο στρατηγός Σιαπκαράς. Ο Σιαπκαράς, νομίζω ότι, ήλθε και σας έδωσε τις εκθέσεις του. Δεν χρειάζεται να πω τίποτα γι' αυτόν.

Ένας δεύτερος είναι κάποιος από τους αξιωματικούς ε.α., τον οποίο δεν μπορώ να ονομάσω, γιατί υπάρχουν ειδικοί λόγοι. Αυτός, κύριε Πρόεδρε, κατήρτισε αυτή τη μελέτη με τίτλο «Ήττα χωρίς πόλεμο», την οποία καταθέτω.

Πρόεδρος (Παισιανός Ζακαλίος): Ανώνυμα όμως, κύριε Πρόεδρε;

Ιωάννης Ζιγδής: Αυτή πρέπει να την ξέρετε, γιατί...

Πρόεδρος (Παισιανός Ζακαλίος): Είναι ανυπόγραφη η μελέτη;

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν έχει υπογραφή. Δεν μπορεί ο άνθρωπος να δώσει το όνομά του ακόμη. Έως σε ένα-δύο μήνες να μπορεί. Υπάρχουν κάποιοι ειδικοί λόγοι.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Εφόσον δεν έχει υπογραφή...

Πρόεδρος (Παισιανός Ζακαλίος): Κύριοι συνάδελφοι, κατατίθεται με την ένοψη αυτήν.

Ιωάννης Ζιγδής: Κρατάει την ανωνυμία του. Ανώνυμος αξιωματικός των Ενόπλιων Δυνάμεων είναι.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδής καταθέτει στη Γραμματεία της Επιτροπής την προαναφερθείσα μελέτη).

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Και θα τύχει, κύριε Πρόεδρε, της αξιολόγησης, που θα τύχουν όλες οι άλλες ανώνυμες επιστολές;

Πρόεδρος (Παισιανός Ζακαλίος): Μάλιστα.

Ιωάννης Ζιγδής: Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει όλες τις όψεις της στρατιωτικής πλευράς του Κυπριακού και δίνει πάρα πολλά στοιχεία για την κατάσταση των τουρκοικών Ενόπλιων Δυνάμεων, κρίσεις Τούρκων, αξιωματούχων του ΝΑΤΟ, Αμερικανών κ.λπ. Μια τόσο πλήρης παρουσίαση του θέματος δεν έχει γίνει, κατά την άποψή μου, έως σήμερα από κανέναν άλλον.

Βέβαια, υπάρχουν, κύριοι, όπως γνωρίζετε, ένα σειρά δημοσιεύματα τα οποία καταγράφουν τον μύθο ότι η Ελλάδα ήταν

* Δημοσιεύτηκε αργότερα. Είναι του υπάρχου ε.α. Κ. Σιαδόπουλου.

ανίκανη να στείλει βόμβες στην Κύπρο και ότι, αν το επιχειρούσε, θα οδηγούμασταν σε καταστροφή — θα γινόταν επέκταση του πολέμου στο Αιγαίο, στον Έβρο και στα νησιά. Και αυτό είναι μισαισόρημα. Σας καταθέτω την έκθεση — είναι του ίδιου ανώτατου αξιωματικού — η οποία καταργείται και τον μέθο αυτών.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει στη Γραμματεία της Επιτροπής την προαναφερθείσα έκθεση).

Δεν ξέρα, αν η Επιτροπή σας είχε το βιβλίο του Κωνσταντίνου Νούσκα, υποστρατήγου, «Αλήθειες από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο». Αν δεν το έχετε...

Αριστοτέλης Παυλίδης: Αυτός δεν ήλθε εδώ.

Ιωάννης Ζιγής: Νομίζω ότι υπάρχουν δύο. Αυτός λέγεται Κωνσταντίνος. Νομίζω ότι κάποιος άλλος Νούσκας πέρασε από εδώ. Δεν είμαι βέβαιος. Υπάρχει το βιβλίο αυτό, το οποίο εξέδωσε. Εγώ να σας το καταθέσω και, βεβαίως, στις το χρησιμοποιείτε, όπως νομίζετε.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει στη Γραμματεία της Επιτροπής το προαναφερθέν βιβλίο).

Βεβαίως, γνώρίζετε αυτά, που δημοσιεύθηκαν στις εφημερίδες των Αθηνών, την έκθεση του αντιστρατήγου Ιωάννου, τις δηλώσεις Σιαπκαρά, εκτός από αυτά που κατέθεσε εδώ πέρα. Χθες, ο Ιωάννης Μπήτος, ο οποίος ήλθε νομίζω εδώ πέρα, έδωσε στην «Καθημερινή» μίαν επιστολή. Δεν χρειάζεται να σας τη δώσω. Την έχετε.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Μας τα είπε εδώ.

Ιωάννης Ζιγής: Η επιστολή «παραλειπούμενά του Φακίλου» είναι στην «Καθημερινή» της 29ης-30ής Νοεμβρίου 1987 — Ιωάννης Μπήτος, αντιστρατήγος εν αποστρατεία. Δεν χρειάζεται να την καταθέσω, την έχετε. Θα έχετε, ασφαλώς, και τα άλλα δημοσιεύματα του Μπήτου, τα οποία είναι των ημερών 23.6.1987, 8.5.1987 και 15.7.1987 και 30.11.1987.

Αριστοτέλης Παυλίδης: Το τελευταίο είναι κυριακάτικο, κύριε Πρόεδρε, στην «Καθημερινή».

Ιωάννης Ζιγής: Ναι. Βεβαίως, ο αντιπύραρχος Μέγκουλης δίνει μίαν αποστομωτική απάντηση στον κύριο Αβέρωφ, ο οποίος έλεγε ότι δεν μπορούσαμε να στείλουμε αεροπλάνα στην Κύπρο. Έχω εδώ πληθώρα εκδόσεων οι οποίες δείχνουν την εγκληματική συμπεριφορά της στρατιωτικής ηγεσίας, τόσο στον «Ατίλα Ι» όσο και στον «Ατίλα ΙΙ». Δημοσιεύθηκαν στο «Καλάμι», στο «Ποντίκι», σε άλλες εφημερίδες. Νομίζω ότι τις έχετε. Δεν χρειάζεται να τις αναπτύξω. Δεν είναι έτσι, κύριε Πρόεδρε; Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Μάλιστα. Όλα υπάρχουν

στο δελτίο Τύπου, που τηρούμε.

Ιωάννης Ζιγής: Επίσης, αξίζει να δείτε και ένα δημοσίευμα στην «Εστία», του γιου του Μακαρέζου, στο οποίο φαίνεται πόσο άρησαν όσκλη την Ελλάδα και την Κύπρο οι πρώτες κυβερνήσεις Καραμανλή. Και χρειάστηκε η κυβέρνησή μας — της Ενότητας Κέντρο —, το 1964, να σταθεί την περίφημη μεραρχία, η οποία έφυγε από την Κύπρο στις αρχές της δικτατορίας. Τα έχετε και αυτά, δεν χρειάζεται να τα καταθέσω.

Αριστοτέλης Παυλίδης: Τη θεωρείτε αξιόπιστη;

Ιωάννης Ζιγής: Σ' αυτά τα θέματα είναι πολλές φορές αξιόπιστοι οι χουντικοί, διότι ξέρουν τι λένε.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Και η «Εστία» είναι αντικειμενική! **Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος):** Σας παρακαλώ.

Ιωάννης Ζιγής: Εμένα η «Εστία» με πολέμα, αγαπητέ κύριε Παναγιωτόπουλε, πρώτος είπα ότι «η μεγάλη ιδέα της γενιάς μας είναι η εκβιομηχάνιση». Το 1945, τότε που ήσαν όλοι απελευθερωμένοι και νόμιζαν ότι διαλύεται το ελληνικό κράτος, εγώ είπα ότι, με τον οριστό πλοίο που έχουμε και με την άλλη φυσική προέκταση που διαθέτουμε, μπορούμε με την εκβιομηχάνιση σαν «μεγάλη ιδέα» να φτιάξουμε μια μεγάλη Ελλάδα. Η «Εστία» με κατηγορεί τότε ότι τα είπα αυτά για να... υπονομεύσω τα εθνικά μας συμφέροντα στην Ανατολική Ρωμυλία και στη Βόρειο Ήπειρο!... Το ότι όμως πήρε τη στάση αυτή δεν μου επιτρέπεται να πω ότι οτιδήποτε δημοσιεύεται στην «Εστία» είναι αναξιόπιστο, είναι ανακριβές.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ούτε εγώ το λέω.

Ιωάννης Ζιγής: Άρα η βλασφημία. Ούτε κι εσείς το λέτε! Επομένως, μην κάνετε τέτοιες παρεμβάσεις, όπως αυτή που κάνατε προ ολίγου.

Η ΜΕΤΑΚΛΗΣΗ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Όπως σας είπα, η μετάκληση του κ. Καραμανλή στην Ελλάδα υπήρξε ένα σοκ για μας που ήμασταν στην Ουάσινγκτον. Υπήρξε σοκ και για πάρα πολλούς Έλληνες. Και διερωτάται κανείς: Πώς έγινε αυτή η μετάκληση; Η επίσημη εκδοχή είναι, βεβαίως, πάρα πολύ αφελής.

Ενώ συνήλαθε στις 2 μ.μ. της 23.7.74 το συμβούλιο των πολιτικών και των στρατιωτικών, και είχαν αποφασίσει να δώσουν την εντολή στον κ. Κανελλόπουλο, με τον κ. Μαύρο συμπαραστάτη, κατόπιν, όταν έφυγαν οι πολιτικοί στις 5.45 μ.μ., ο κ. Αβέρωφ, που δεν έφυγε, πήγε και είδε στο γραφείο του τον Γκιζίκη. Και ο Γκιζίκης τηλεφωνεί αμέσως στον Καραμανλή, αίρει την εντολή από τον Κανελλόπουλο και φέρνει εδώ πέρα

πρωθυπουργό τον κ. Καραμανλή!

Βέβαια, αυτή η ιστορία δεν πείθει κανέναν. Αντίθετα, στον Τόπο δημοσιεύθηκαν διάφορες άλλες εκδοχές, τις οποίες παρακολούθησα με ενδιαφέρον, μερικές από τις οποίες φαίνονται αξιόπιστες.

Ένα πρώτο σχετικό δημοσίευμα ήταν το ακόλουθο: Όταν ήταν στη σύσκεψη οι πολιτικοί αρχηγοί και οι άλλοι, ήλθε ένα τηλεγράφημα — ή από το ΝΑΤΟ ή από την Ουάσιγκτον — στην ΚΥΠ, στον στρατηγό Σταθόπουλο. Το τηλεγράφημα αυτό πήγε στον Αχιλλέα Καραμανλή, από τον Αχιλλέα Καραμανλή πήγε στον Αβέρωφ, όταν διεκόπη η σύσκεψη στρατιωτικών-πολιτικών, και με το τηλεγράφημα αυτό ο Αβέρωφ, συμπαραριστάμενος από τον Αραπάκη, τον Παπανικολάου και άλλους, υποχρέωσε τον Γκιζίκη να αφαιρέσει την εντολή από τον Κωνσταντόπουλο και να τη δώσει στον Καραμανλή.

Πρέπει να γνωρίζετε ότι, προτού δοθεί η εντολή στον Κωνσταντόπουλο, προτάθηκε το όνομα του Καραμανλή. Και ο Γκιζίκης απέρριψε την πρόταση κατηγορηματικά. Ήταν μια τέτοια «βολτ φος» (υπαναχώρηση) που δεν μπορεί να την καταλάβει άνθρωπος, εάν δεν παρενβήσαν άλλοι παράγοντες.

Προσπαθούν να πουν ότι ένας από τους λόγους (που έγινε αυτό το «βολτ φος» του Γκιζίκη) είναι ότι ο Κωνσταντόπουλος είχε κατά τη σύσκεψη ότι «δεν θα σας κυνηγήσω τώρα, εσάς που είσθε υπεύθυνοι για την 21η Απριλίου ή για το πραξικόπημα και για τον "Αττίλα Γ", αλλά μόλις έλθει η ώρα θα το κάνω». Υπάρχει η άποψη ότι αυτό φόβισε τους ένοχους ηγέτες της χουντικής στρατιωτικής ηγεσίας, και γι' αυτό υπαναχώρησαν.

Υπάρχει όμως και τούτος σε ενίσχυση της πρώτης εκδοχής: γράφτηκε σε εφημερίδα ότι ο Παλαιίνης ήταν μεταξύ αυτών που πήραν το τηλεγράφημα στην ΚΥΠ και το πήγαν στον Αχιλλέα Καραμανλή. Αυτός το διαψεύδει σε μια επιστολή του που δημοσιεύθηκε στην «Αεριανή» (14.6.87) και λέγει τούτο: «Την ώρα εκείνη, πράγματι, με πήρε ο Σταθόπουλος από την ΚΥΠ και μου είπε: "Εδώ, ο Αχιλλέας Καραμανλής διαμαρτύρεται γιατί δεν κλήθηκε ο αδερφός του στη σύσκεψη"». Αυτό είναι μια σχετική επιβεβαίωση.

Επίσης, ο συνταγματάρχης Δημήτρης Παπαποστόλου γράφει σε μια εφημερίδα των Αθηνών («Ελευθέρη Ώρα», 21.6.87) ότι ήλθε σήμα, και έτσι ανετίθη η εντολή στον Καραμανλή.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακιάκος): Σήμα από ποιό;

Ιωάννης Ζίγγης: Από το ΝΑΤΟ ή από την Ουάσιγκτον.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακιάκος): Με αποδέκτη ποιον;

Ιωάννης Ζιγής: Με αποδέκτη τον Σουθόπουλο της ΚΥΠ.
Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Προσωπικώς ή προς την ΚΥΠ;

Ιωάννης Ζιγής: Στον διοικητή της ΚΥΠ, το οποίο απευθύνεται στον Αχιλλέα Καραμανλή. Ο Αχιλλέας Καραμανλής έπρεπε να κινηθεί με το τηλεγράφημα αυτό.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, να το διακρινίσουμε, γιατί θα γίνουν ερωτήσεις σ' αυτό, και για να προφθάσω τους συναδέλφους. Επίσημο σήμα από την Ουάσιγκτον ή το ΝΑΤΟ απευθυνόταν προς τον Αχιλλέα Καραμανλή ή προς την ΚΥΠ;

Ιωάννης Ζιγής: Κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες, ήλθε σήμα από την Ουάσιγκτον ή από το ΝΑΤΟ στην ΚΥΠ. Η ΚΥΠ το έδωσε στον Αχιλλέα Καραμανλή. Και ο Αχιλλέας Καραμανλής κινήθηκε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Ωραία, τώρα διακρινίστηκε.
Ιωάννης Ζιγής: Λοιπόν, αυτά είναι η μια έκδοσή. Δεν είναι έτσι;

Ιωάννης Βαφτισιώτης: Δεν διακρινίστηκε ποιος ήταν ο αποδέκτης του σήματος.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Η ΚΥΠ. Αυτό προσπάθησα να διακρινίσω, διότι θεώρησα παράλογο η Ουάσιγκτον ή το ΝΑΤΟ να απευθύνει σήμα προς έναν ιδιώτη. Ο κ. Πρόεδρος είπε ότι το σήμα απευθύνεται προς την ΚΥΠ και η ΚΥΠ κάλεσε τον Αχιλλέα Καραμανλή για να κινηθεί. Αυτή είναι η θέση που παίρνει.

Ιωάννης Ζιγής: Σας είπα, για τον κ. Καραμανλή, ότι ήταν μεταξύ των πιθανών προέδρων όταν θα αποκαθίστατο η Δημοκρατία.

Χρήστος Φωκιάτουλας: Δεν σας ακούω, κύριε Πρόεδρε. Μήπως, μπορείτε να μιλάτε πιο δυνατά;

Ιωάννης Ζιγής: Με συγχωρείτε, αλλά πρέπει, κύριε Πρόεδρε, να ξεκουραστώ λίγο.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Θέλετε να διακόψουμε για 10 λεπτά, κύριε Πρόεδρε;

Ιωάννης Ζιγής: Μάλιστα.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Διακόπτουμε, λοιπόν, για 10 λεπτά, για να ξεκουρασθείτε, κύριε Πρόεδρε.

(Μετά τη διακοπή)

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Επαναλαμβάνεται η συνεδρίαση. Συνεχίστε, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγής: Κύριε Πρόεδρε, σας έλεγα ότι έως τις 23 Ιουλίου στην Ουάσιγκτον δεν έγινε λόγος περί Καραμανλή. Μας είχαν δώσει την εντύπωση ότι έμαχταν για πολιτικό ο οποίος θα υποσχόταν ότι δεν θα έστειλε βοήθεια στην Κύπρο και δεν θα γινόταν πόλεμος με την Τουρκία, για να μην καταρρεύσει η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Αυτή ήταν η κατάσταση. Το ότι έγιναν πολλές προσπάθειες εκείνη την περίοδο για τον Καραμανλή είναι γνωστό. Ο Κούσουλας σας το δήλωσε, έκανε διαβήματα ο ίδιος. Το ότι γινόταν φοβερή προσπάθεια για τον κ. Καραμανλή αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι η Ντόντσι Βέλλε, στις 21 Ιουλίου, εξέπεμψε το διάγγελμα Ντόβου και 250 αξιωματικών, του οποίου η γνησιότητα δεν έχει επιβεβαιωθεί από κανένα. Ήταν πλαστό και χρησιμοποιήθηκε για να δημιουργηθούν εντυπώσεις.

Πρέπει να σας επαναλάβω, κύριοι, ότι η 28ή Ιουλίου ήταν πολύ κρίσιμη ημέρα. Το απόγευμα, είχα παρευτεί στο Συμβούλιο Ασφαλείας και είδα πώς κλήθηκε η απόφαση 353. Απελευθερώθη, πήγα στην Ουάσιγκτον και έγραψα μια έκκληση για τις Ένοπλες Δυνάμεις με την οποία τους ζητούσα εντός της ημέρας να καταργήσουν την προδοτική γαίντα. Τηλεφωνήσαμε με τους φίλους του «Γερικ Λόμπ» στο BBC, το οποίο ήταν κλειστό. Βρήκαμε όμως στην Ντόντσι Βέλλε τον Μαρτόπουλο, του τη διαβήσαμε και μας είπε ότι τους σόζουμε, γιατί τα είχαν χαμένα. Μας διαβεβαίωσε ότι θα την έδινε πρώτη, σαν διάγγελμα στο βραδινό δελτίο, ο ίδιος. Το βράδυ όμως την έδωσε δεύτερη, αφού πρόβαλε το διάγγελμα του στρατηγού Ντόβου.

Εδώ στην Αθήνα, ο κ. Αβέρωφ, ο Αραπάκης, ο Παπανικολάου ήταν σε στενή συνεργασία με τον Τάσκα. Ο Τάσκα προσπαθούσε από καιρό να κλασάρει την ιδέα Καραμανλή. Εν τούτοις η άρνηση της Ουάσιγκτον ήταν απόλυτη. Πώς έγινε τελικά δεκτός ο Καραμανλής, πώς μετεκλήθη; — αυτό είναι το ερωτηματικό. Γι' αυτό σας είπα ότι υπάρχει ξένος δάκτυλος. Και αυτό επιβεβαιώνονται απ' όσα γράφει ο κ. Μαύρος.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, είναι δυνατόν να ορίσουμε την ώρα που θα τελειώσουμε;

Ιωάννης Ζιγής: Έχω πολλά πράγματα ακόμα να πω. Ίσως χρειαστεί άλλη μία συνεδρίαση.

Πρόεδρος (Παιωνίας Ζακαλίνας): Να συνεχίσουμε, κύριοι συνάδελφοι.

Ιωάννης Ζιγής: Να συνεχίσουμε για να τελειώσω αυτό το κεφάλαιο, και τα άλλα να τα αφήσουμε σε μια προσεχή συνεδρίαση, γιατί είναι πράγματι κουραστικό.

Πρόεδρος (Παιωνίας Ζακαλίνας): Να συνεχίσετε τότε, να κλεί-

σοιμε αυτήν την ενότητα και μετά να αποφασίσουμε αν θα διακόψουμε για άλλη συνεδρίαση.

Ιωάννης Ζιγός: Γράφει, πράγματι, ο κ. Μαύρος στα «Νέα» της 23.3.86: «Τι οδήγησε τον κ. Καραμανλή στην απόφαση να απεστρέψει εκείνο το βράδυ. Αν ήταν το τηλεφώνημα του κ. Αβέρωφ ή η μεσολάβηση κάποιου ξένης δύναμης, είναι ερώτημα που πρέπει να τεθεί στον ίδιο». Όταν έχετε μια τέτοια δήλωση από τον κ. Μαύρο...

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Πότε την έκανε αυτήν τη δήλωση.

Ιωάννης Ζιγός: Το είπα στις 23.3.86.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Πού την έκανε;

Ιωάννης Ζιγός: Στα «Νέα», σας είπα. Υπάρχει και η δήλωση του Δ. Παπακωνσταντίνου — λιγότερο σημαντική — η οποία δημοσιεύθηκε σε αθηναϊκές εφημερίδες.

Τα πράγματα, λοιπόν, έχουν ακόμη μία σκιά μυστηρίου. Έως το μεσημέρι, ο Καραμανλής βρισκόταν σε επαφή με τον βασιλέα, και έως το μεσημέρι τον διαβεβαίωνε ότι «δεν υπάρχει φασ από την Αθήνα». Και απότομα, το βράδυ, έγινε το φασ! Ο ίδιος ο Γρ. Μπανάος, στο βιβλίο του «Αλλάθια», αναφέρει: «Άλλωστε, το ότι ο κ. Καραμανλής επηρέαζε πλήρως ενήμερος επί των τελευταίων εξελίξεων της Αθήνας και εμβοδεύετο η έλευσίς του εις την Ελλάδα, προκύπτει και από όσα ανακοίνωσαν ο Αβέρωφ στον πατριάρχη Ματάση — υψισπιστήν του Μπανάου — όταν τον εκάλεσε να πάρη μέρος στη σύσκεψη των πολιτικών, στρατιωτικών ηγετών. Είπε ο Αβέρωφ: "Ο Καραμανλής στοιμάζει τις βαλίτσες του"». Εμβοδεύετο, δηλαδή, η μετάκλησίς του από τους στρατιωτικούς ηγέτες της χούντας και τον Αβέρωφ.

Ο Σπύρος Θεοτόκης γράφει στο βιβλίο του «Πολιτικά αναμνήσεις», σελ. 241: «Ενώ ο Καραμανλής κατά τις πρωινές ώρας της 23ης Ιουλίου τηλεφώνη προς τον Βασιλέα εις Λονδίνο, ότι εις τας Αθήνας δεν μας θέλουν, περί την μεσημβρίαν της ίδιας ημέρας, του έλεγε ότι η εξέλιξις της καταστάσεως παρουσιάζει βελτίωσιν και κατά τας απογευματινές ώρας, ότι "με καλόν επιγόντος εις Αθήνας, ίνα αναλάβη τον σχηματισμόν κυβερνήσεως" και τον διαβεβαίωνε ότι εις την Αθήνα θα φροντίση πάραυτα να ρυθμίση τας περί τον θεσμόν και το πρόσωπόν του απαραίτους εκκρεμοτήτας».

Δείτε, λοιπόν, τι γίνεται: Οι Αμερικανοί ψάχνουν να βρουν άνθρωπο, που θα τους δώσει τη διαβεβαίωση που σας είπα. Προβάλλουν τον Στεφανόπουλο — δεν δέχεται. Προβάλλουν τον Γαρουφαλιά — δεν γίνεται αποδεκτός. Ο Καναλιόπουλος στη σύσκεψη πολιτικών-στρατιωτικών λέει ότι θα διαεί τις χει-

ντικοί και δίνει την εντύπωση ότι θα συνεχίσει τον αγώνα για την Κύπρο. Η δουλειά του είναι να στείλει ενισχύσεις στους Κυπρίους αδελφούς μας. Ακριβώς τότε, φαίνεται ότι δόθηκε η υπόσχεση στους Αμερικανούς, στο Παρίσι, ότι αναλαμβάνει ο κ. Καραμανλής την ευθύνη να μη βοηθήσει την Κύπρο, να μην κηρύξει τον πόλεμο με την Τουρκία, για να σωθεί το ΝΑΤΟ, καλύπτοντας αυτά όλα με τον μανδύα της αποκαταστάσεως της δημοκρατίας στην Ελλάδα. Και προσέζει κάτι το φοβερότερο, όπως προκύπτει από διάφορα έγγραφα:

Στη συμφωνία, που έγινε το απόγευμα ή το μεσημέρι, στο Παρίσι, ήσαν παρόντες και Τούρκοι αντιπρόσωποι του Ετσεβέτ! Το μεσημέρι της 23ης, όταν έγινε η συμφωνία στο Παρίσι, υπήρχαν και Τούρκοι. Και θα σας πω αμέσως γιατί.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, να το διευκρινίσετε, γιατί θα υπάρχουν ερωτήσεις.

Ιωάννης Ζιγής: Αυτό είναι.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Καταθέτετε για κάποια σύσκεψη που έγινε στο Παρίσι το μεσημέρι στις 23;

Ιωάννης Ζιγής: Πρέπει το μεσημέρι της 23ης να έγινε η κυρία σύσκεψη.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Πρέπει; Πρέπει να έχει γίνει κάποια σύσκεψη.

Ιωάννης Ζιγής: Πρέπει να έχει γίνει κάποια σύσκεψη μεταξύ Καραμανλή, εκπροσώπων του Ετσεβέτ και εκπροσώπων του Κίσιπνγκερ, στην οποία εδόθη από τον πρώτο διαβεβαίωση ότι «δεν θα βοηθήσουμε τους Κυπρίους και δεν θα γίνει πόλεμος με την Τουρκία». Επομένως, θα σωθεί η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Και ότι αυτό θα σερβιριζόταν στον ελληνικό λαό με τον μανδύα της «αποκαταστάσεως της δημοκρατίας στην Ελλάδα»!

Αυτό το γεγονός προκύπτει και από αυτά που συνέβησαν αθώς αμέσως, όταν ήλθε ο Καραμανλής στην Ελλάδα.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Από πού τα γνωρίζει αυτό ο κ. μάρτυς;

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Νομίζω, κύριοι συνάδελφοι, ρώτησα: Πρέπει να έγινε σύσκεψη, ή έχετε στοιχεία; Και απήντησε ο κ. μάρτυς.

Ιωάννης Ζιγής: Μη βιάζεστε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Διευκρινίστες δίδω, κύριε Πρόεδρε, προς τα μέλη της Επιτροπής. Προσπαθώ να διευκολύνω να λύσουμε αυτό το θέμα.

Σας ρώτησα αν έχετε στοιχεία για τη σύσκεψη, μας είπατε «πρέπει» και συνεχίζετε τον συλλογισμό σας. Αυτό το «πρέπει»

προσέπτε απ' ό,τι έγινε αργότερα — και ακοίμε.

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΕΤΣΕΒΙΤ

Ιωάννης Ζιγής: Ο κ. Καραμανλής ήλθε εδώ μετά τα μεσάνυχτα της 23ης προς την 24η. Ξέρτε τι συνέβη; Την ίδια ημέρα — 24 Ιουλίου — ο κ. Ετσεβίτ κάθισε στη γραφομηχανή του και έγραψε ένα συγχαρητήριο τηλεγράφημα προς τον Καραμανλή, το οποίο έστειλε με ειδικό αποσταλμένο αεροπορικάς στην Αθήνα. Επειδή στον Καραμανλή την ίδια ημέρα και απήντησε αυτός χωρίς καθυστέρηση, ευχαριστώντας. Αυτό έγινε στις 24 Ιουλίου. Για τον κ. Καραμανλή, που ορίστηκε ο πρόεδρος της υποτιθέμενης εθνικής κυβέρνησεως της Ελλάδας, κάθεται ο ίδιος ο Ετσεβίτ στη γραφομηχανή του, γράφει αυτό το μήνυμα, το στέλνει στην Ελλάδα, και αυτό επιδίδεται την ίδια ημέρα στον Καραμανλή! Δεν είναι αυτά περίεργα πράγματα;

Την πληροφορία την έχω από το έργο του Νεοκλή Σαρρή «Η άλλη πλευρά», τόμος πρώτος, σελίδες 364 και 365, που παίρνει τα στοιχεία του από Τούρκους συγγραφείς που ασχολήθηκαν με το θέμα και πολλούς άλλους. Το καταθέτω στα Πρακτικά.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει στην Επιτροπή τα προαναφερθέντα στοιχεία).

Είναι επιστολή που έγραψε στη γραφομηχανή ο ίδιος ο Ετσεβίτ, στις 24, την παρέδωσε σε ειδικό αποσταλμένο, που ήλθε εδώ στην Αθήνα αεροπορικάς, και την επέδωσε ο Τούρκος πρεσβυτής στον Καραμανλή, την ίδια ημέρα.

Ελευθέριος Κισσάλης: Το είπε και ο Μπουνίνος αυτό.

Ιωάννης Ζιγής: Την άλλη ημέρα, η τουρκική εφημερίδα «Μιλλιέτ», στις 25.7.74, δημοσιεύει μια γελοιογραφία, που είναι ο κ. Ετσεβίτ, η κάλη και ο Καραμανλής. Δηλαδή, «εμείς σε φέρνουμε στην εξουσία και αποκαθίσταται η Δημοκρατία!»...

Πάρτε την, γιατί είναι πολύ αποκάλυπτική.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει στην Επιτροπή την προαναφερθείσα γελοιογραφία).

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Η τουρκική άποψη αυτή είναι.

Ιωάννης Ζιγής: Υποτίθεται ότι μιλούμε για πολύ σοβαρά πράγματα, για τραγικά πράγματα. Και, όσο κι αν μου αρέσει το χιούμορ και η θυμοσοφία, νομίζω ότι και από απόψεως σημαντικών δυνάμεων δεν μπορούμε να ανθίζουμε εκ' άπειρον. Γι' αυτό, σας παρακαλώ, εγώ θα είμαι στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση, αλλά μη διακόπτετε ασκόπως σ' αυτήν τη φάση.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Τώρα, ο μάρτυς υποκατίστηκε το πρόεδρείο, όπως αντιλαμβάνοσθε.

Πρόεδρος (Παισανίης Ζακαλιός): Κύριοι συνάδελφοι, η κακή αρχή έχει γίνει από πολύ ναυρί. Το προεδρείο, λοιπόν, έχει μία δυνατότητα, την ανοχή τη δική σας, για να δικαιώνει τη συζή-

τηση. Άλλον τρόπο δεν έχει.

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν ήταν δε η πρώτη ή η δεύτερη φορά που οι Τούρκοι λένε στον Καραμανλή: «Σ' εμάς οφείλεις ότι γύρισες στην Ελλάδα, και σ' εμάς οφείλεται η αποκατάσταση της δημοκρατίας». Ορίστε, το τέλος του προξενείου Κωνσταντινουπόλεως, με δηλώσεις του Τουρκιμέν, στις 23 Ιουλίου 1981:

«Σημερινός τουρκικός Τύπος αναγράφει ότι σε απάντηση ερωτήσεως δημοσιογράφου σχετικής με μήνυμα Προέδρου Δημοκρατίας κ. Καραμανλή, επί τη 7η επέτειο της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, κ. Τουρκιμέν είπε χθες τα εξής: Πληροφορηθήκαμε με έκπληξη και λύπη τους λόγους του κ. Καραμανλή. Παρά τον μεγάλο σεβασμό μας προς τον θεσμό του Προέδρου της Δημοκρατίας και προς το πρόσωπο του κ. Καραμανλή, οφείλουμε να τονίσουμε ότι ο κ. Καραμανλής τελεί εν πλάνη. Κόσμος όλος γνωρίζει διά ποίων αποτελεσμών λόγων κατασχίνας τα γεγονότα του Ιουλίου 1974. Δεν είναι δυνατόν να λησμονηθούν λόγοι μακαρίτου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, όστις είχαν είπη τον Ιούλιο του 1974 στο Συμβούλιο Ασφαλείας ότι η Κύπρος υπέστη ελληνικήν εισβολήν. Από της άλλης πλευράς, είναι χρήσιμο να υπομνησθή υπό ποίους όρους πραγματοποιήθησαν οι εν Ελλάδι πολιτικές εξελίξεις του 1974, τις οποίας θεωρούμε όλοι αίσιας. Σχετικά με τα ανωτέρω προσέθετο ότι, όσας μας περιέλαβε μέσω δυτικών συναδέλφων, τουρκική κυβέρνηση διασηραστήθη από μήνυμα και εξενίσθη δότι έγινε κατά την παρούσα συγκυρία, αλλά προτίμησε αφήσει περάσουν μερικές ημέρας για να δώσει απάντηση. For the record: Δήλωσε κ. Τουρκιμέν, μετεδόθη περιλήπτικώς από την τηλεόραση στο χθεσινό δελτίο ειδήσεων του μεσονυκτίου».

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδής καταθέτει στα Πρακτικά το σχετικό έγγραφο).

Είδατε τι λέει σε διπλωματική γλώσσα.

Έχουμε και ένα τηλεγράφημα του Εβρέν. Κωνσταντινουπόλη, 28.9.86: «Επίθεση εις βάρος της Ελλάδας έκανε χθες αργά το απόγευμα ο Τούρκος πρόεδρος Εβρέν, μιλώντας στους δημοσιογράφους στην κωμόπολη Τζερνέζ στη Θράκη, μετά την ολοκλήρωση της άσκησης Μεχμετζικ '86 (Φανταράκι του '86), που γινόταν σε μικρή απόσταση από τα ελληνικά σύνορα. Η γειτονική χώρα μιλάει για απειλή, αλλά η Τουρκία δεν ασκεί ούτε επεκτατική ούτε επιθετική πολιτική. Παράδειγμα η Κύπρος, όπου οι τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις πήγαν για να εξασφαλίσουν την ειρήνη. Τόνισε ο Τούρκος πρόεδρος, προσθέτοντας, ότι αν δεν επενέβαιναν οι τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις στη γειτονική χώρα, θα συνέχιζε να βρίσκεται στην εξουσία η χού-

νια των συνταγματάρχων. Κατά συνέπεια, η επέμβαση στην Κύπρο ήταν αιτία της αποκαταστάσιμης της δημοκρατίας στη γαϊτονική χώρα».

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγός καταθέτει στα Πρακτικά το σχετικό τηλεγράφημα).

Το ότι υπήρξε συμφωνία μεταξύ Εταεβίτ και Καραμανλή φαίνεται εξάλλου από το έγχο με το οποίο ο Καραμανλής κάθε τόσο ρωτάει τους Τούρκους: «Καλά, βρε παιδιά, ήταν νόμος ο "Αττίλας Γ" και ιδιοκιοιολογίτο. Γιατί κόνατε τον "Αττίλα Η"». Αυτό γράφει στο γράμμα του προς τον πρωθυπουργό της Τουρκίας Νταμερέλ, στις 19.5.76. Και αυτό επαναλαμβάνει στον Εταεβίτ κατά τη συνάντησή τους στο Μοντραί (16.3.78).

Τι τους λέγει: «Είχαμε συμφωνήσει να μείνιτε στον "Αττίλα Γ" και κατόπιν να μεκρίσουμε την Κύπρο με διπλωματικές διαπραγματεύσεις. Γιατί σπεύσατε και με γελοιοποιήσατε στον ελληνικό λαό».

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Αυτό είναι δική σας ερμηνεία.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκας): Αφήστε, κύριε Παναγιωτόπουλε, να καταθέσει ο κ. μάρτυς.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Δεν μπορούμε να τον αφήσουμε, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκας): Κύριοι συνάδελφοι, εάν παρεμβαίνετε στην κατάθεση του μάρτυρος, θα γίνει κομφουζιο. Αυτό είναι ερμηνεία. Δεν αντιλαμβάνονται οι κύριοι συνάδελφοι ότι είναι ερμηνεία του μάρτυρος. Το αντιλαμβάνονται. Αφήστε, λοιπόν, να προχωρήσουμε. Συντχιστε, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγός: Βεβαίως, είναι ερμηνεία του μάρτυρος, αλλά, ξέρετε, τα έγγραφα, τα ντοκουμέντα μιλούν μόνο τους. Και εδώ πέρα πρόκειται περί διπλωματικών εγγράφων. Δεν ήταν δυνατόν ο Τουρκμάν να εκφρασθεί όπως εκφράσθηκε, εάν δεν ήξερε ότι υπάρχει κάποια συμφωνία. Να μη μασάμε τα λόγια μας. Στις 23 Ιουλίου, συμφωνήθηκε μεταξύ Εταεβίτ και Καραμανλή, οι Τούρκοι να μείνουν εκεί που ήσαν στην Κύπρο και κατόπιν, όταν θα εδραιωνόταν η κυβέρνηση του Καραμανλή στην Ελλάδα — η δημοκρατική κυβέρνηση —, τότε να γίνει η συμφωνία περί διαμελισμού της Κύπρου, όπως ήταν το μόνιμο πρόγραμμα της αμερικανικής κυβέρνησης.

Ο κ. Καραμανλής εξαπατήθηκε. Τον εξαπάτησαν και ο Εταεβίτ και ο Κίσεινγκερ, διότι αυτά που έπαθε στις 14 Αυγούστου ήταν πραγματικά αναπάντεχα. Και εδώ ακριβώς έγκνεται όλη η ουσία του προβλήματος.

Η συμφωνία που έγινε με την ελληνική κυβέρνηση — διότι με τη χούντα δεν αξίζει να ασχολούμεθα πολύ —, να μείνει ο

«Αττίλας» εκεί που ήταν και κατόπιν να ρυθμιστεί η τύχη της Κύπρου, είναι κάτι το πάρα πολύ σοβαρό και ο ελληνικός λαός από το πόρισμά σας θα μάθει ακριβώς την αλήθεια.

Θα σας πω, χωρίς να θέλω να πάω σε άλλη ενότητα της ομαλίας μου, ότι το γεγονός ότι οι Τούρκοι γέλωσαν τον Καραμανλή αποδεικνύεται και από τη στάση την οποία τήρησε μετά τον «Αττίλα» απέναντί τους. Διότι κάθε φορά που έρχεται σε επαφή μαζί τους εκφράζει αυτό το παράπονο. Αλλά διατυπώνουν το ίδιο παράπονο και ο Ράλλης και η κυρία Βλάχου. Ο Ράλλης στο Στρασβούργο — Συμβούλιο Ευρώπης, 10.5.79 — λέει: «Καλά, δίκαιος ο "Αττίλας Ι". Γιατί κόματε τον "Αττίλα ΙΙ"». Το ίδιο ομολογεί, σε μια συνέντευξη με τον Ιεκτοί, η κυρία Βλάχου («Μόλιετ», 14.6.76).

Το ότι όμως υπήρξε συμφωνία η οποία δικαιολογούσε την τουρκική επίθεση φαίνεται και από αυτά τα οποία δήλωσε η κυρία Βλάχου στο BBC, για να προσιδιάσει την αγανάκτηση και του Μακίντζι και ενός παρατυμμένου Κυπρίου δικηγόρου. Ακούστε: «Η αυτοεξόριστη στο Λονδίνο Ελένη Βλάχου, στις 21 Ιουλίου 1974 και περί ώρα 6 μ.μ., δήλωσε στον αγγλικό ραδιοσταθμό BBC, εις επίθεσον εκατομμυρίων ακροατών, ότι η τουρκική εισβολή ήταν επιχείρηση αστυνομική και ότι μετά την επαναφορά της συνταγματικής τάξεως οι Τούρκοι θα φύγουν».

Αυτά τα λέει η κυρία Βλάχου στο BBC. Σε διαμαρτυρία του μέτχοντος της εκπομπής Κυπρίου δικηγόρου Χρήστου Ποιργουρίδη, ότι ήταν εθνικώς απαράδεκτο να μας αστυνομούν οι Τούρκοι, και σε παρατήρηση άλλου συνταξιωτού, του Μακίντζι (συνεργάτου του περιοδικού «Economist»), ότι επρόκειτο περί πραγματικής εν ψυχρά εισβολής και ότι οι Τούρκοι θα ενίσχυναν τα μακρόχρονα διχοτομικά τους σχέδια, το μόνο που βρήκε να αντιτάξει η κυρία Βλάχου ήταν: «Δεν είμαι εναντίον των Τούρκων, αλλά κατά της ελληνικής χούντας». Μηδισμός ή μηδενισμός σε όλη του την έκταση (μαρτυρία του αυτόπτη μάρτυρα, Κυπρίου αγωνιστού Σωκράτη Ηλιάδη σε επιστολή του στην «Εστία» της 13.8.82).

Κόριοι, δεν θα το σχολιάσω. Καταθέτω το έγγραφο στην Επιτροπή σας για να δείτε ότι η προδοσία της Κύπρου σχεδιάσθηκε και χαλκαίσθηκε από Έλληνες της Αθήνας, του Λονδίνου και των Παρισίων.

Πρέπει να σας προσθέσω ότι ο κ. Καραμανλής βγήκε στις 16 Ιουλίου και δήλωσε από το Παρίσι, «αγανακτισμένος και κατάπληκτος για το πραξικόπημα της χούντας», ότι «τίθεται στη διάθεση του Έθνους», ότι «κατ'ήν τη στιγμή υπάρχει η δυνατότης της εξόδου από την αναμαλία, κατά τρόπον ασφαλή και

ακίνδυνο για τη χώρα», ότι «μετά τινά χρόνο η δυνατότης αυτή της εμνημικής και αφίσσπου μεταβολής δεν θα υφίσταται». Είπε ότι διά τους λόγους αυτούς, «τίθεται στη διάθεση της χώρας».

Είδατε πόσο αφίσσπος και φυσική ήταν η αποκατάσταση της δημοκρατίας! Θεσιδέσαμε την Κύπρο για να έχουμε τη δημοκρατία της ενσχυμένης αναλογικής το 1974!...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Στις 16 δεν είχε γίνει ακόμη η εισβολή.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Κύριε Παναγιωτόπουλε, θα το ρωτήσω εγώ, να διευκρινισθεί.

Κύριε Πρόεδρε, θέλουμε να διευκρινίσουμε το εξής: Οι δηλώσεις της κυρίας Βλάχου στο BBC είναι στις 21 Ιουλίου η δήλωση Καραμανλή είναι στις 16 Ιουλίου, μετά το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου.

Ιωάννης Ζιγής: Απολύτως σάφαινοι. Και τι σημαίνει αυτό; Ότι η γραμμή Κίσιουγκερ, την οποία σας διάβασα στο γαλλικό βιβλίο του Βανζ, την οποία και απεδέχθησαν η Δεξιά στην Ελλάδα — ο κ. Καραμανλής, ο κ. Αβέρωφ και οι στρατιωτικοί της χούντας — άρχισε να υλοποιείται με το πραξικόπημα και, εν όψει αυτού του γεγονότος, ο κ. Καραμανλής διακηρύχθηκε στις 16 Ιουλίου ότι ήλθε η ώρα να αποκατασταθεί η δημοκρατία, χωρίς αιματοχυσίες και χωρίς βία, φυσιολογικά, και ότι «αν δεν επωφεληθούμε αυτής της ευκαιρίας, δεν θα έχουμε δημοκρατία ποτέ. Για να επιβεβαιωθεί, αυτό που είπε ο κ. Αβέρωφ, ότι «όλη την υπαιτιότητα, όταν έγραφα στον Καραμανλή, του έλεγα ότι μόνον με εθνική συμφορά θα αποκατασταθεί η δημοκρατία». Βλέπετε πώς δέονται όλα αυτά. Μόνον με εθνική συμφορά! Και γ' αυτό σπούσαμε να επωφεληθούμε της εθνικής συμφοράς, που λίγο τη δημιουργήσαμε οι ίδιοι και κατόπιν σπούσαμε να την εκμεταλλευθούμε, για να αποκαταστήσουμε τη δημοκρατία!...

Κύριε Πρόεδρε, αυτά που λέγει δεν είναι καταθέσεις ενώπιον συμβολαιογράφου. Δεν είναι έτσι.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Φυσικά.

Ιωάννης Ζιγής: Για τούτο, όσο είναι ανθρώπινως δυνατόν, μη βιασθείτε να πείτε στην Επιτροπή την άποψή σας. Γιατί υπάρχουν και τα απόρρητα έγγραφα του Σουλτή Ντηπάρταμεντ και του Φόρτν Όρφις. Δεν δημοσιεύονται αμέσως, θα δημοσιευθούν κάποτε. Μερικά τα ξέρουμε, δεν μπορούμε να τα αναφέρουμε, όμως, εδώ πέρα. Αλλά θα αποδειχθεί και από την Ιστορία ότι αυτά που υποστηρίζει ο Ζιγής τα λέει εν γνώσει απορρήτων εγγράφων, τα οποία δεν μπορεί να κοινοποιήσει.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Όχι, κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε.

Ιωάννης Ζιγής: Αυτό είναι μια προσθήκη που κάνω. Αυτά που

σας διάβασα είναι στοιχεία αναμφισβήτητα. Σας λέγω παραπά-
νω...

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Μισό λεπτό, κύριε Πρόεδρε, απαντήστε μου στο εξής: Ισχυρίζεστε αυτήν τη στιγμή και κα-
ταθέτετε ενώπιον της Επιτροπής ότι γνωρίζετε απόρρητα έγγρα-
φα του Στάιητ Ντηπάρτεμεντ και του Φόρεϊν Όφφισ τα οποία
περιέλαβαν σε γνώση σας και βάσει των οποίων κάνετε την κα-
τάθεσή σας;

Ιωάννης Ζιγής: Ακούστε, η κατάθεσή μου γίνεται βάσει των
στοιχείων, που σας διαβάζω.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Σύμφωνα. Τα απόρρητα έγ-
γραφα γιατί τα επικαλείσθε;

Ιωάννης Ζιγής: Αναφέρεται στα απόρρητα έγγραφα για να
δείξε το γενικό πλέγμα της πολιτικής των ΗΠΑ και ενός τμή-
ματος του ελληνικού πολιτικού κόσμου κατά την περίοδο εκεί-
νη. Το βιβλίο αυτό που σας διάβασα, του Γαλλικού Ινστιτούτου
Διεθνών Σχέσεων, βεβαίως, στηρίζεται σε έγγραφα τα οποία
έμαθε είτε από διπλωμάτες φίλους του είτε από στρατιωτικούς.
Δεν μπορεί ακόμη συγκεκριμένα να τα αναφέρει. Αλλά εγώ δεν
αναφέρομαι στα συγκεκριμένα γεγονότα τα οποία περιγράφουν
τα έγγραφα. Σας μιλά για το γενικό πλαίσιο των διεθνών σχέ-
σεων της εποχής εκείνης. Δεν μπορώ να σας πω τίποτε περισ-
σότερο. Πολλά πράγματα, που λέγαμε στη Βουλή του '56 και
σθεραίνοντο εξαιρετικά, σήμερα επιβεβαιώθηκαν από τα απόρ-
ρητα έγγραφα του Στάιητ Ντηπάρτεμεντ ή του Φόρεϊν Όφφισ,
που δημοσιεύθηκαν πρόσφατα και στην Ελλάδα. Έκανα απλά
μια νύξη, για να γνωρίζετε ότι δεν μπορούμε να έχουμε σε όλα
τα θέματα τις επίσημες αποδείξεις του εγγράμματος.

Κύριε Πρόεδρε, να σταματήσουμε;

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Όχι, δεν θα σταματήσουμε στη 1.30,
εκτός εάν δηλώσει ο κ. Ζιγής...

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Με συγχωρείτε, κύριε συνά-
δελφε, ελάτε να κάνετε επίς τον πρόεδρο, να τελειώνουμε. Η
μόνη λύση είναι να παραδώσουμε την προεδρία σε όλους και να
τελειώνουμε.

Κύριε Πρόεδρε, να συνεχίσουμε έως τις 2.00, αφού ολοκλη-
ρώσετε άλλη μία ενότητα.

Ιωάννης Ζιγής: Εντάξει, κύριε Πρόεδρε.

(.....)

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Ο κ. Πρόεδρος έκλεισε αυτή
την ενότητα και είπε να σταματήσουμε. Εφόσον συνεχίζουμε
σημαίνει λογικά ότι θα μπει σε μια άλλη ενότητα, που θα την
τελειώσουμε σε 20 λεπτά.

ΚΑΡΑΜΑΝΑΗΣ ΚΑΙ ΧΟΥΝΤΑ

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν ξέρω αν θα την τελειώσω σε 20 λεπτά, πάντως μπαίνω σε άλλη ενότητα.

Κύριε Πρόεδρε, η επιτυχία έκρινε πάρα πολλούς Έλληνες, και έκρινε και την τύχη της χώρας, και θα την κρίνει για πολύ καιρό. Για να δοίμε, αυτός που ήλθε για να αποκαταστήσει τη δημοκρατία στις 23 Ιουλίου, και ο οποίος ανέλαβε την υποχρέωση να σώσει τον Ελληνισμό της Κύπρου, ποιες σχέσεις είχε με τη χούντα.

Πρόεδρος (Παισανίος Ζακαλίκοξ): Αναφέρασθε στις σχέσεις Καραμανλή-χούντας.

Ιωάννης Ζιγδής: Μάλιστα.

Πρόεδρος (Παισανίος Ζακαλίκοξ): Σ' αυτό το κεφάλαιο δεν μπορούμε να μπούμε.

Ιωάννης Ζιγδής: Οδηγεί, ξέρετε, σε αυτά που σας είπα προηγουμένως. Διότι δεν θα σας δώσω επίσημο έγγραφο για κάθε πλευρά της μεγάλης υποθέσεως. Έχω διάφορα άλλα, τα οποία οδηγούν σ' αυτό το συμπέρασμα.

Πρόεδρος (Παισανίος Ζακαλίκοξ): Έχουν γραφτεί πολλά για τη σχέση των πολιτικών με τη χούντα. Την Επιτροπή δεν την ενδιαφέρει αυτή τη στιγμή αυτό το πράγμα. Αυτό έχει κριθεί.

Ιωάννης Ζιγδής: Ασφαλώς, σας ενδιαφέρει η τύχη του Ελληνισμού της Κύπρου και η τύχη της Ελλάδας ούρια.

Πρόεδρος (Παισανίος Ζακαλίκοξ): Δεν μας ενδιαφέρει να έχουμε αναφορά στο τι έχει γραφτεί για τη σχέση πολιτικών με τη χούντα.

Ιωάννης Ζιγδής: Θα σας διαθέσω αποσπάσματα αναργείων του κ. Καραμανλή ή δηλώσεών του που έχουν σχέση με το Κυπριακό και με τη δημοκρατία στην Ελλάδα.

Πρόεδρος (Παισανίος Ζακαλίκοξ): Οι δηλώσεις αυτές είναι γνωστές στην Επιτροπή.

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν είναι όλες γνωστές. Διότι σχεδόν κανένας άλλος δεν έχει ασχοληθεί όσο έχει ασχοληθεί αυτός που καταθέτει αυτή τη στιγμή. Έχω δει τη βιβλιογραφία την αγγλική, την αμερικανική και τη γαλλική, που δεν είναι εύκολο για όλους τους Έλληνες να το κάνουν. Εδώ π.χ. έχω το Postscript to the Soulitzmatyergier. Δεν νομίζω ότι πολλοί Έλληνες το ξέρουν αυτό. Έχω και ένα σωρό άλλα κείμενα, τα οποία νομίζω ότι πρέπει να θέσω υπόψη της Επιτροπής σας.

Πρόεδρος (Παισανίος Ζακαλίκοξ): Κύριε Πρόεδρε, θα προτιμούσα να θέσετε υπόψη της Επιτροπής όλα αυτά ως στοιχεία, αλλά να μην τα καταθέσετε ως μαρτυρία.

Ιωάννης Ζιγδής: Ο τρόπος με τον οποίο καταθέτω είναι ελεύθερος.

λίθος» για να δημιουργηθεί το οικοδόμημα. Δεν μπορώ να πηδώ από το ένα τμήμα στο άλλο και δεν μπορώ να κάνω διατυπώσεις χωρίς να αναφέρονται στα σχετικά στοιχεία. Για να καταλάβετε τι υποστηρίζω πρέπει να ξέρετε επάνω σε ποια στοιχεία βασίζομαι.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Έχουν γραφεί χιλιάδες σελίδες για τη στάση του κάθε πολιτικού κατά τη διάρκεια της επταετίας.

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν το αρνιόμαστε αυτό. Η 23η Ιουλίου είναι μια σημερινή ημέρα για την ιστορία του Ελληνισμού, που δεν ξέρω πώς θα τελειώσει. Προσπαθώ να σας δώσω όσα στοιχεία συνέλεξα, για να πάψουμε να ακολουθούμε την πολιτική που ακολουθήθηκε τότε και να προλάβουμε μία καταστροφή η οποία διαγράφεται αμέσως για το Αιγαίο, βραδύτερα για τη Δυτική Θράκη και τελικά για όλο τον Ελληνισμό. Να διαπιστώσουμε ποια λάθη κάναμε, να μην τα επαναλάβουμε για να μην καταστρέψουμε τον Ελληνισμό για ιδιοτελείς, ψυχολογικούς ή άλλους λόγους.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Το βήμα αυτό δεν είναι πάντοτε κατάλληλο για να αναφερθούμε σε όλη την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας ή στο τι πρέπει να γίνει. Εμείς ερευνούμε την περίοδο της Κυπριακής κρίσεως. Αυτό που έχετε και αφορούν την οποιαδήποτε πολιτική που ακολουθήσει το Α ή Β άτομο κατά τη διάρκεια της επταετίας μπορεί να διατυπωθούν σε ένα βιβλίο, σε ένα άρθρο κ.λπ. Εδώ, όμως, το να δεχθούμε αυτά τα στοιχεία δεν μας βοηθά σε τίποτα.

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν μπορείτε να μου στερήσετε τη δυνατότητα να τα θέσω υπόψη σας. Διότι διαφορετικά, τι κάνουμε; Φιλολογούμε.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ας πει ό,τι θέλει, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Κύριοι συνάδελφοι, η Επιτροπή, εδώ, νομίζω ότι έχει ένα συγκεκριμένο πλάνο δουλειάς.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, σας ζήτησα τον λόγο.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Ναι, κύριε Κουτσογιάννη, θα σας τον δώσω τον λόγο, αλλά πρέπει να δοίμε για ποιο θέμα μιλάμε. Από 'κει πέρα, όμως, αν επεκταθούμε, αν αψητή τη στιγμή αρχίσουμε όλη την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας, ή τη στάση του κάθε πολιτικού της Ελλάδας κατά την επταετία, πρώτον, δεν μας ενδιαφέρει και, δεύτερον, δεν είναι αρμοδιότητα δική μας. Πώς να το κάνουμε;

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Εάν ο κ. Ζιγδής πίστευε την πολιτική του Καραμανλή, θα ήταν σπαθός του.

Ιωάννης Ζιγδής: Τώρα αστειεύμαστε;

Νικόλαος Ψαρρούδης: Ο κ. Καραμανλής δεν είναι ένας ομοσθέντε πολιτικός. Έχουν σημασία τα στοιχεία τα οποία καταθέτει.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακλίνας): Συμφωνώ, αλλά προτείνω, για να έχουμε και μια συνέπεια προς τις αρχές που θέσαμε, όλα αυτά τα στοιχεία να κατατεθούν την Επιτροπή, τα οποία και θα τα μελετήσει η Επιτροπή. Θα τα μελετήσει αντικειμενικά, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζίγδης: Για να μη συνεχίζετε, εγώ θα σας πω ευχαρίστως τι λένε αυτά τα στοιχεία, τα οποία θα καταθέσει — γι' αυτό τα έφερα άλλωστε.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, θέλω τον λόγο επί διαδικαστικού.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακλίνας): Μισό λεπτό, μόνον επί της διαδικασίας, θα παρακαλώ, όχι επί της ουσίας.

Ο κ. Μαρκόπουλος έχει τον λόγο.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, για να διευκολύνω παίρνω τον λόγο. Κατ' αρχήν, νομίζω ότι πολύ σωστά λένε να μας καταθέσει τα έγγραφα στοιχεία τα οποία έχει. Επειδή όμως ο κ. μάρτυς λέει ότι εκ' αυτών στηρίζει την προσωπική του γνώμη για ένα θέμα, νομίζω ότι μισό λεπτό μπορεί να μας πει την προσωπική του γνώμη και, αν ερωτηθεί, αν συνεχώς μπορεί να αναφερθεί σε στοιχεία τα οποία θα καταθέσει εγγράφως. Αυτό ήθελα να πω, κύριε Πρόεδρε. Ευχαριστώ πολύ.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Συμφωνώ και εγώ, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακλίνας): Ο κ. Κουτσογιάννης έχει τον λόγο.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, εφόσον αυτά που θέλει να καταθέσει ο κ. μάρτυς, όπως δηλώνει, έχουν σχέση με το Κισριακό και τα γεγονότα εκείνης της εποχής — εφόσον το δηλώνει ότι έχουν σχέση — είμαστε υποχρεωμένοι να τα ακούσουμε.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακλίνας): Κύριοι συνάδελφοι, νομίζω ότι υπήρξα σαφής. Ο κ. μάρτυς δήλωσε ότι τα στοιχεία που θα καταθέσει έχουν σχέση με την πολιτική που ακολουθήθηκε και πρέπει να ακολουθηθεί για να μην έχουμε νέα συμφορά στο Αιγαίο, στη Δυτική Θράκη, στη Μακεδονία κ.λπ. Δεν νομίζω ότι είναι αντικείμενο της δικής μας Επιτροπής να εξετάσει αυτό το θέμα. Είναι μια πολιτική άποψη, αξιοσέβαστη, του κ. Ζίγδη, την οποία μπορεί να καταθέσει σαν μελέτη, σαν επιστολή, σαν άρθρο ή στιδήποτε άλλο. Εμάς μας ενδιαφέρουν τα στοιχεία τα οποία μας φέρνει ο κ. μάρτυς εδώ και έχουν σχέση με την κρίσιμη περίοδο που μας ανέθεσε η Βουλή σαν έργο να ερευνησού-

με. Από 'κεί και πέρα, δεν καταλαβαίνω την οποιαδήποτε άλλη επέκταση του θέματος.

Ιωάννης Ζιγδής: Ίσως θεωρητικά να έχετε δίκιο. Εάν με αφήνατε, θα καταλαβαίνατε γιατί σας το λέω αυτό.

Σας είπα για κάποια συμφωνία μεταξύ Καραμανλή και Κίσιγκειρ. Ξέρετε ότι έχουμε αποδείξεις εδώ ότι ο Καραμανλής ζήτησε τη βοήθεια του Νόρσταϊντ, του άλλοτε αρχηγού του ΝΑΤΟ, για να επιβάλει δικτατορία στην Ελλάδα και ότι ο Νόρσταϊντ τού είπε: «Δεν είναι δική μου δουλειά».

Χρήστος Φωτιάπουλος: Κύριε Πρόεδρε, τι είναι αυτά που λέει **Ιωάννης Βαρβιτσιώτης:** Κύριε Πρόεδρε, τώρα πρέπει να μου δείξετε οποιαδήποτε τον λόγο.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώκης): Αυτά, κύριε μάρτυς, έχουν καμία σχέση με το Κυπριακό.

Χρήστος Φωτιάπουλος: Ο Καραμανλής ήθελε να επιβάλει δικτατορία στην Ελλάδα, που κινήγαγε τους συνταγματάρχες;

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριοι συνάδελφοι, γιά σταθείτε, μην εξάψετε!

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώκης): Κύριε μάρτυς, δεν είναι δυνατόν να εκτοξεύετε μια τέτοια κατηγορία. Δεν είναι δυνατόν να λέγονται αυτά τα πράγματα εδώ. Δεν μας ενδιαφέρουν αυτά.

Γιάννης Παπαγιωτόπουλος: Ο Καραμανλής είναι πολύ πιο δημοκράτης από σας...

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώκης): Δεν μας ενδιαφέρουν αυτά. Να μη γράφονται στα πρακτικά, παρακαλώ.

Χρήστος Φωτιάπουλος: Κύριε Πρόεδρε, ο κ. Ζιγδής πρέπει να ντρέπεται.

Ιωάννης Ζιγδής: Προσέξτε, αυτά που λέτε δεν σας τμούν. Χάσατε τον έλεγχο της γλώσσας σας.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώκης): Κύριε μάρτυς, η κατηγορία είναι βαρυτάτη. Αυτήν την καταγγελία, την οποία κάνετε, μπορούσατε να την κάνετε στη Βουλή, ή οποιαδήποτε έξω, υπεύθυνα.

Χρήστος Φωτιάπουλος: Δεν τον δέχεται κανείς γιατί ξέρουν ποιος είναι.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώκης): Κύριε Φωτιάπουλε, αφήστε. Αυτά είναι για άλλους χώρους, δεν είναι για εδώ.

Ιωάννης Ζιγδής: Πώς έγινε το έγκλημα της 23ης Ιουλίου, πρέπει να το μάθετε.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώκης): Δηλαδή στις θεωρείτε έγκλημα την 23η Ιουλίου. Ωραία! Αυτό, κύριε Πρόεδρε...

Ιωάννης Ζιγδής: Ναι, δότι θυσιάστηκε ο Ελληνισμός της Κύπρου.

Γιάννης Παπαγιωτόπουλος: Τι είναι αυτά που λέει, κύριε Πρόεδρε;

Χρήστος Φωτιάσιουλας: Κύριε Πρόεδρε, παρακαλώ να ανακαλέσει.

Πρόεδρος (Παισιωνίας Ζακαλίκος): Κύριοι συνάδελφοι, διακόπτω τη συνεδρίαση. Θα συνεχίσουμε την Πέμπτη, στις 10 το πρωί.

Εν συνεχεία, την ώρα 13.50, λήγει η συνεδρίαση.

Ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής

Π. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ

Ο Γραμματέας

Ι. ΓΑΛΒΙΝΑΣ

Ο Μάρτυς

Ι. ΖΙΓΑΗΣ

Γ. ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Το τρίτο μέρος της καταθέσεως έγινε στις 3.12.1987. Ακολουθεί το κείμενο:

Πρόεδρος (Παισιωνίας Ζακαλίκος): Οφείτε, κύριε Πρόεδρε, συνεχίστε την κατάθεσή σας.

Ιωάννης Ζιγής: Κύριε Πρόεδρε, θα παρακαλούσα να με ακούσετε, και όταν τελειώσω να μου υποβάλλετε τις ερωτήσεις, για να προβάω σε διάφορες διαικρινίσεις ή και απαντήσεις. Και τούτο για να συντομώσουμε και επιπλέον για να είναι και συντηρημένα η κατάθεση διότι, όταν υπάρχουν διακοπές, όπως καταλαβαίνετε, δεν είναι δυνατόν να είναι τόσο σαφής σε σημεία τα οποία είναι λεπτά.

ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Για να προχωρήσουμε κάπως συστηματικά, θα μπω στο θέμα του υπομνήματος, το οποίο υπέβαλε ο κ. Καραμανλής στην Επιτροπή σας, διότι αυτό θα μας βοηθήσει στην εξέταση του προβλήματος γενικώς.

Σήμερα με το υπόμνημα, ο κ. Καραμανλής συντέλεσε Πολιτικό Συμβούλιο στις 3, στις 13 και 14 Αυγούστου. Και ήλθε στην Αθήνα στις 24 Ιουλίου. Στις 23, η Κύπρος εκάγεται. Ο Ελληνισμός της Κύπρου βρισκόταν υπό το πέλμα του «Αττίλα» και δεν ξέραμε τι θα γίνει.

Ο οποιοσδήποτε πρωθυπουργός — και αν έμεινε στην Ελλάδα και γνώριζε τα γεγονότα — θα έπρεπε αμέσως να συγκαλέσει Πολιτικό Συμβούλιο για να ενημερωθεί επί της καταστάσεως. Αυτό το θεώρησε περιττό ο κ. Καραμανλής.

Επίσης, ένας νέος Πρωθυπουργός, και μάλιστα εργαζόμενος από το εξωτερικό, θα έπρεπε σε μια τόσο τραγική κατάσταση να συγκαλέσει συμβούλιο και των αποστράτων πολιτικών ηγετών της χώρας. Είχαμε και έχουμε αξιωματικούς οι οποίοι διέπρεψαν πράγματι στους πολέμους, στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και στους άλλους, των οποίων η γνώμη θα ήταν αποφασιστική για την αντιμετώπιση αυτού του ισχάτου κινδύνου, τον οποίο διέτρεχε ο Ελληνισμός της Κύπρου. Δεν έγινε τίποτα.

Πρέπει να σας πω το εξής: πολλοί από αυτούς τους στρατηγούς θεώρησαν καθήκον τους να πάνε να ζητήσουν να δουν τον κ. Καραμανλή και να τον ενημερώσουν. Ένας από αυτούς ήταν ο στρατηγός Σιαπκαράς, ο οποίος είχε δηλώσει: «Ζήτησα να συναντήσω τον Καραμανλή. Εγώ ζήτησα τότε, μέσω των υπουργών της τότε κυβερνήσεως Εθνικής Ενότητας εκ. Παπακωνσταντίνου, Γκίκα, Μάιρου, να συναντήσω τον πρωθυπουργό κ. Καραμανλή. Ήθελα να τους ενημερώσω διότι ήμουν βέβαιος ότι η τότε στρατιωτική ηγεσία, λόγω των αθλιών της, θα τον παρατλανούσε».

Ερώτηση: Το πετύχατε;

Σιαπκαράς: «Όχι. Και όχι μόνον αυτό, αλλά τότε υπήρχαν και ζούσαν πεπειραμένοι στρατηγοί, πρώην αρχηγοί ΓΕΕΘΑ, διατελέσαντες στρατηγοί στον πόλεμο κ.λπ. Δεν φώναζαν κανέναν. Τα βρήκαν μόνοι τους. Συνέπραξαν με τους στασιαστές. Γιατί» — συνέντευξη στρατηγού Σιαπκαρά στην «Αυριανή» (21.6.77).

Μεταξύ των παλαιών στρατιωτικών οι οποίοι την εποχή εκείνη ήταν σημαντικοί, ήταν ο Δημήτριος Παπαδόπουλος, σηματούρχης στην Αλβανία, ο Παταίκας, διοικητής Στρατιάς, ο Δράκος, ο Γρηγορόπουλος, ο Θρασόπουλος Τσεκαλιώτης, ο οποίος μάλιστα, σε μια αφήγηση που μου έστειλε τελευταία σε ένα βιβλίο του στο οποίο αναφέρεται και στο δράμα της Κύπρου, λέει ότι «ζήτησα να βοηθήσω, αλλά δεν μου απήντησαν καν!».

Έτσι, λοιπόν, στις 3 Αυγούστου γίνεται το πρώτο Πολιμικό Συμβούλιο. Την ίδια ημέρα υποβλήθηκε και η περίφημη έκθεση των πρεσβέρων επιτελαρχών, που είναι καθαρή ομολογία προδοσίας. Τι λέει: «Δεν εξτέλεσαν το καθήκον τους οι εκ. Πολιμικοί ηγέτες για τη σωτηρία του Ελληνισμού της Κύπρου, διότι έτσι το ήθελε ο κ. Τάσκα και ο κ. Σίσκος».

Υστερα απ' αυτή την έκθεση, έπρεπε άμεσα αυτοί να συλληφθούν και να παραπεμφθούν στο στρατοδικείο, για τα περαιτέρω. Όμως όχι μόνον δεν συνέβη τίποτε τέτοιο, αλλά διατηρήθηκαν στη θέση τους, με αποτέλεσμα η πολιτική της εγκατάλειψης της Κύπρου επί χούφτας, επί Ιωαννίδη, να συνεχισθεί

και από την κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας!...

Μοιραία σύμπτωση: εγώ ήλθα από τις ΗΠΑ εκείνη την ημέρα και αφέλης, διότι νόμιζα ότι θα βοηθούσα τη νέα Κυβέρνηση, δηλαδή, και στο αεροδρόμιο και κατόπιν το βράδυ στον κ. Καλλιτάσιω, ότι «ο κ. Καραμανλής πρέπει να δώσει αυτούς τους στρατιωτικούς ηγέτες διότι δεν είναι Έλληνες αξιωματικοί, είναι πράκτορες».

Καταλαβαίνετε τώρα γιατί την επομένη, αντί να δω την κυβέρνηση να μου λέει «ευχαριστώ», έσπευσε να με θέσει περίπου εκτός πολιτικής ζωής, να με κάνει τον «αποδιοπομπαίο τράγο» της πολιτικής ζωής της χώρας!

Η διατήρηση αυτής της ηγεσίας σήμαινε την επίσημη διακήρυξη ότι ο Ελληνισμός της Κύπρου θα εγκαταλειφθεί. Και, πράγματι, εγκαταλείφθηκε. Διότι από της 24ης Ιουλίου έως της 14ης Αυγούστου, που έγινε ο «Αττίλας II», δεν πήγε καμία βοήθεια στους Κυπρίους. Υπάρχουν, βεβαίως, οι ισχυρισμοί ότι ήταν αδύνατον να ενισχύσουμε την Κύπρο τότε με δυνάμεις από την Ελλάδα. Βεβαίως, αυτοί οι ισχυρισμοί δεν προβάλλονται πλέον σοβαρά, διότι έχουν καταρριφθεί κατά τρόπο φοβερό και από τον Σιαπάρό και από τον Μπήτο και από τον Ιωάννου κ.ά. Και ο Κοιφής, νομίζω, σας τα είπε, με τρόπο ώστε δεν χρειάζεται εγώ να επιμείνω περισσότερο. Ορισμένα σημαντικά στοιχεία τα οποία έχω, θα σας τα υποβάλω αργότερα. Πάντως, στο βιβλίο του Μαραγκού «Καραμανλής-Επιστέφ, Μοντραί» υπάρχει ειδικό κεφάλαιο, στις σελίδες 122-143, όπου ανασκευάζονται, όσο υποστήριξε ο κ. Αβέρωφ. Υπάρχει, βεβαίως, και το βιβλίο του Σπύρου Παπαγεωργίου, που δημοσιεύθηκε στην «Εστία» με τον τίτλο «Υπόμνημα Καραμανλή» από 18.6 έως 13.7.87, το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό και το οποίο θέτω υπόψη της Επιτροπής σας.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει το σχετικό κείμενο).

Είναι ανάγκη να υποστηρίξουμε ότι δεν μπορούσαμε να στείλουμε ενισχύσεις, διότι συνέπεσε να έχουμε μια φοβερή υπεροχή την εποχή εκείνη. Πώς; Είχαμε, όπως ξέρετε, τα 22 Φάντομ, τα οποία δεν είχαν οι Τούρκοι. Είχαμε 4 τορπιλακάτους σύγχρονες, είχαμε τα 4 υποβρύχια, τα γερμανικά και είχαμε 11 αντιτορπιλικά έναντι 10 των Τούρκων.

Εάν, στις 22 Ιουλίου, έκαναν χρήση των υποβρυχίων και των Φάντομ, οι Τούρκοι θα κέρριζαν μια ήττα η οποία θα βαστούσε για αιώνες και θα απηλλάσσεται για πάντα από τον τουρκικό επικρατοισμό η Ελλάδα. Επειδή, όμως, οι άνθρωποι αυτοί υπόκεινται σε εντολές άλλων δυνάμεων και όχι της Ελλάδας, γι' αυτό φθάσαμε στο γύλι, ο «Αττίλας», ο οποίος ήταν υπό διήλι-

ση, ο οποίος εκλιπαρούσε διά του Κίσεινγκερ εκχειρία, να γίνει κυρίαρχος της Κύπρου.

Είπαν ότι «ναι, είχαμε αυτόν τον οπλισμό, αλλά είχε διαλυθεί ο στρατός. Απόδειξη, η γενική επιστράτευση». Προσέζητε, η γενική επιστράτευση πράγματι γελοιοποίησε τη χούντα, αλλά δεν έβλαψε καθόλου την αποτελεσματικότητα των Ενόπλιων Δυνάμεων. Δείτε, π.χ. για ένα αντιτορπιλικό χρειαζόνταν 50 άνδρες και πήγαν 1.000. Τους 50, που χρειαζόνταν, τους πήρε, οι άλλοι 950 έμειναν έξω στη στεριά και, βεβαίως, φάνταζαν εναντίον της χούντας. Αλλά το αντιτορπιλικό είχε τον εξοπλισμό του και σε άνδρες και σε πολεμοφόδια.

Επομένως, το θέμα της επιστρατεύσεως είναι ειδικό γιατί, όπως σας διάβασα προχθές, ενώ ο αρμόδιος αξιωματικός του ΓΕΕΘΑ πήρε, στις 8.30 το πρωί, εντολή για μερική επιστράτευση, περίργως στις 11.00 τα ραδιόφωνα μιλούσαν για γενική επιστράτευση. Ήταν κι αυτό μια πράξη σφακοτάζ για να μη βοηθήσουμε την Κύπρο.

Η κατάσταση των τουρκικών δυνάμεων, όπως θα δείτε στην έκθεση του αναπτάου αξιωματικού την οποία σας έδωσα προχθές, ήταν αξιοθρήνητη, σύμφωνα με ομολογίες και Τούρκων και Αμερικανών και ΝΑΤΟικών αξιωματούχων.

Βέβαια, στην αρχή οι δυστυχημένοι οι Κύπριοι και η ΕΛΔΥΚ πολέμησαν μόνοι τους, χωρίς να υπάρχει στρατιωτική ηγεσία. Ο Γεωργιάσης και οι περί αυτόν έμειναν έως τις 10 π.μ. περίπου, αδρανούντες. Και επειδή αντέδρασαν οι κατώτεροι αξιωματικοί, οι άνδρες έκαναν ό,τι μπορούσαν. Όταν ήλθε από την Αθήνα η εντολή να απαντήσουν στην τουρκική εισβολή, είχαν ήδη δημιουργηθεί κτελεσμένα γεγονότα. Και η κατάσταση απέβη πολύ επιζήμια για την ΕΛΔΥΚ και για την Εθνοφρουρά. Παρά ταύτα, οι κατώτεροι αξιωματικοί, και της ΕΛΔΥΚ και της Εθνοφρουράς, εξετέλεσαν το προς την πατρίδα καθήκον τους. Και έχει υποχρέωση η Ελληνική Πολιτεία να το αναγνωρίσει, πράγμα το οποίο δεν έγινε, κύριε Πρόεδρε, έως σήμερα. Δεν μπορούμε τους αξιωματικούς και τους άνδρες, τους ήρωες εκείνων των ημερών, να τους εμφανίζουμε ότι ήταν δειλοί, απότριδες, ή ότι υπηρετούσαν άλλες σκοπιμότητες. Δεν είχαν ηγεσία. Εάν είχαν στρατιωτική ηγεσία, ο «Αττίλας» θα υφίστατο συμφορά, καταστροφή.

Βέβαια, όσο περνούσαν οι ημέρες, ιδίως μετά την ανάληψη της εξουσίας από την κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας, και έβλεπαν ότι δεν εβοηθούντο από κανέναν, έσπασε το ηθικό τους. Στις 14 Αυγούστου, όταν εξαπολύθηκε ο «Αττίλας II», αυτοί δεν είχαν ούτε φυσίγγια. Να τους κατηγορούμε τώρα ότι έχασαν το

ηθικό τους. Είναι πράγμα απαράδεκτο.

Υποστηρίζεται επίσης ότι δεν μπορούσαμε να στείλουμε δυνάμεις στην Κύπρο, γιατί οι περισσότεροι αξιωματικοί του λακωνοπεδίου της Αττικής ήταν Ιωαννινοί. Ένας λόγος περισσότερο που μπορούσαν να στείλουν δυνάμεις. Γιατί, αν άλλαζαν την ηγεσία και, αντί αυτούς που ήταν πρόκτορες, έβραζαν έναν πραγματικό Έλληνα αξιωματικό επικεφαλής, όλοι οι Ιωαννινοί θα έσπουδαν σφαλώς να υποστηρίξουν τη στρατιωτική αυτή ηγεσία. Διότι υπήρχαν πατριώτες αξιωματικοί μεταξύ των Ιωαννινδικών αξιωματικών. Παραδείγματος χάριν, ο Δημήτρης Παπαποστόλου, ο οποίος — ξέρετε την περιπέτειά του — ενώ ήταν με πλοίο έξω από την Κύπρο και επρόκειτο να αποβιβασθεί επικεφαλής των Κυπρίων σφελωντών, πήρε εντολή την τελευταία στιγμή και το πλοίο πήγε στη Ρόδο!...

Αν υπήρχε νέα ηγεσία, ένας Σιακκάρης, ένας Τσακαλάτος — δεν ξέρω ποιος άλλος — τότε, βέβαια, όλοι αυτοί θα υπάκουαν και θα βοηθούσαν. Άλλωστε ο Ιωαννινός ήταν έξω φρενών, εναντίον του Μπουνδου και των άλλων, όταν διαπίστωσε ότι τον πρόδωσαν.

Επίσης, και αυτή ακόμα η ηγεσία που υπήρχε, αν ήθελε ν' αρνηθεί τον καιρό της, μπορούσε να βάλει σε πλοία όλες αυτές τις μονάδες και να τους πει «Πας στέλω στην Κύπρο». Είμαι βέβαιος ότι, ούτε ένας απ' αυτούς τους αξιωματικούς δεν θα έλεγε «όχι». Διότι μπορεί να ήταν χουντικοί, μπορεί να ακολούθησαν τον Ιωαννινό, δεν ήταν όμως απότριδες. Να είμαστε αντικειμενικοί, όταν κρίνουμε τις πράξεις και τις ιδέες των ανθρώπων. Επομένως, το γεγονός ότι οι αξιωματικοί της Αττικής δημιουργούσαν διάφορα προβλήματα καθημερινά για την κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας είναι προφανώς εν αμαρτίαις.

Έγιναν και τα Πολιτικά Συμβούλια της 13ης και της 14ης Αυγούστου. Έχετε ακούσει τι σας είπε ο κ. Αβέρωφ στη Βουλή, έχετε δει και στην έκθεση του κ. Καραμανλή τι λέγεται. Δεν μου λένε, ήταν δυνατόν αυτή η ηγεσία, η οποία από τις 15 Ιουλίου έως τις 14 Αυγούστου δεν δέχθηκε να στείλει οποιαδήποτε βοήθεια στην Κύπρο, να το έκαμε στις 13 και 14 Αυγούστου; Είναι δυνατόν να υποστηρίξουμε τέτοια πράγματα; Εφόσον κρατήσαμε αυτήν την ηγεσία οριστικά, αφήσαμε αβοήθητη την Κύπρο, την αφήσαμε στα χέρια του «Αττίλα». Ο δε «Αττίλας», όπως ξέρετε, συνεχώς έπαιρνε ενισχύσεις, σε τρόπον ώστε στις 13-14 του μηνός να είναι περίπου μία μεραρχία.

Για να μη νομίζετε ότι λέγω μόνον δικά μου, θα σας διαβάσω τι λέγει με δύο λόγια ο κ. Αβέρωφ και τι απαντά ο κ. Μαύρος επί της υποθέσεως αυτής: «Απόβωση στην Κύπρο είχε αποφα-

οίσει το καλοκαίρι του '74 ο τότε Πρωθυπουργός κ. Κωνσταντίνος Καραμανλής μετά την τουρκική εισβολή. Το πώς ακριβώς σχεδιάσθηκε αυτή η επιχείρηση και πώς τελικά ματαιώθηκε αποκαλύπτει σήμερα με συνέντευξη του προς "Το Βήμα" ο τότε υπουργός Εθνικής Αμύνης κ. Ε. Αβέρωφ — αυτό είναι από «Το Βήμα».

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Κύριε Πρόεδρε, επί διαδικαστικού θέματος τον λόγο.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Να τελειώσει την ανάγνωση του. Καταλαβαίνω ποιο είναι το διαδικαστικό.

Ιωάννης Ζιγδής: «Η περίπτωση της (ματαιωθείσης τελικώς) αποβάσεως του Ελληνικού Στρατού στην Κύπρο μετά τον "Αττίλα II" δεν είναι εντελώς άγνωστη... Η σημερινή μαρτυρία όμως του Ε. Αβέρωφ έχει την ιδιαίτερη σημασία της, καθώς είναι η πρώτη φορά που, πάντα κατά τρόπον επίσημο, επιβεβαιώνεται η ιστορία της "Μεραρχίας της Κρήτης", όπως έχει μείνει στα αρχεία του υπουργείου Εθνικής Αμύνης».

(«Το Βήμα», 25 Ιουλίου 1985, συνέντευξη με τον κ. Αβέρωφ).

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, να υπενθυμίσω ότι στους φακέλους της Επιτροπής μας υπάρχουν όλα αυτά τα στοιχεία. Αν θέλετε, με βάση αυτά τα στοιχεία να πείτε τις δικές σας εκτιμήσεις, συμπληρώνοντας με άλλα στοιχεία, ναι. Αλλά να μη μας τα διαβάζετε, γιατί αυτά τα έχουμε.

Ιωάννης Ζιγδής: Ευχαριστώ, που μου το λέτε.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Δηλαδή, είναι όλα γνωστά αυτά που λέτε.

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριε Πρόεδρε, την πληροφορία θα προσπαθήσω να την αξιοποιήσω.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, τον λόγο θέλω για μισό λεπτό.

Ιωάννης Ζιγδής: Παρακαλά, μη με διακόπτετε. Κύριε Πρόεδρε, όταν μιλάτε εσείς, να μην επιμβαίνουν και οι άλλοι συναδέλφοι, γιατί δεν μπορώ να σας παρακολουθήσω.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, ξέρω να κάνω τη δουλειά μου.

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν μπορώ να τουκόννομαι. Εμένα μου αρέσει να χαμογελάω!

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Σύμφωνοι, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγδής: Το να υψώνουμε τη φωνή δεν πάει σε μια Επιτροπή σαν κι αυτήν εδώ.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Κύριε Πρόεδρε, ο κ. μάρτυς θα μας υποδείξει τι θα κάνουμε;

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, ξέρω να κό-

να τη δουλειά μου, κι εσείς σαν παλαιός κοινοβουλευτικός πρέπει να δεχθείτε ότι, όταν υπάρχει ένα προεδρείο, αυτό καταυθύνει τη συζήτηση.

Ιωάννης Βαφειτσούλης: Κύριε Πρόεδρε, τον έχουμε ανεχθεί τόσον καιρό.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, προσπαθή να σας δώσω να αντιληφθείτε ότι τα στοιχεία αυτά τα έχουμε όλα.

Ιωάννης Ζιγής: Χαίρομαι που τα έχετε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Επομένως, με το να λέτε τα ίδια στοιχεία δεν προσθέτετε κάτι.

Ιωάννης Ζιγής: Χαίρομαι πολύ.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Εμείς αυτή τη στιγμή θέλουμε από τη δική σας μαρτυρία να προσθέσουμε στοιχεία στους φακέλους μας.

Ιωάννης Ζιγής: Προσέξτε, κύριε Πρόεδρε. Ελέγχθη εδώ, αλλά και ο Τύπος υπεισήριξε χθες, ότι έδωσα μια κατάθεση άνω στοιχείων.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, μην ξανααναφέρετε τον Τύπο, σας παρακαλώ. Αυτό δεν αφορά την Επιτροπή, για τον εξής απλοϊστάτα λόγο: Τι έγραψε ο Τύπος; Ο Τύπος έγραψε ότι χθες τις ερωτήσεις σας τις υπέβαλε ο κ. Μπασιγιάννης. Από εκεί θα καταλάβετε τι γράφει ο Τύπος. Επομένως, αγνοήστε τον Τύπο.

Ιωάννης Ζιγής: Και αυτό ήταν υποβολιμαίο. Αλλά, τέλος πάντων, ας προχωρήσουμε, κύριε Πρόεδρε.

(.....)

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, θα παρακαλέσω το εξής: Συμπληρώστε τους φακέλους μας, καταθέστε μας στοιχεία και γεγονότα τα οποία από την όλη δραστηριότητά σας έχουν υποπέσει στην αντίληψή σας.

Ιωάννης Ζιγής: Κύριε Πρόεδρε, θα κάνω μια κατάθεση όπως νομίζω ότι πρέπει να γίνει σύμφωνα με τη συνείδησή μου.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, θα παρακαλέσω το εξής: Εδώ, αυτή τη στιγμή εμείς έχουμε έναν περιορισμένο ορίζοντα. Κάτι αναζητούμε. Όλοι οι μάρτυρες που κατέθεσαν εδώ, κατέθεσαν από δύο πηγές: είτε από δική τους αντίληψη τι έζησαν ή από πληροφορίες που περιέλαβαν σ' αυτούς από τρίτους και, μάλιστα, συνδεδόσαμε την κατάθεσή τους με την πηγή των πληροφοριών τους ή προσεκόμισαν στοιχεία. Θα παρακαλέσω, λοιπόν, αυτό το οποίο γίνεται τώρα με αναφορά σε συνεντεύξεις, σε στοιχεία που είναι γνωστά στην Επιτροπή, να μην το κάνετε. Αν έχετε να καταθέσετε δική σας εμπειρία,

δική σας γνώση ή καταθέσεις τρίτων σ' εσάς, ναι, ή νέα στοιχεία, που δεν έχουμε στην Επιτροπή. Διαφορετικά, όπως αντιλαμβάνεσθε, δεν είναι το βήμα αυτό κατάλληλο για οποιαδήποτε άλλη κατάθεση.

Παρακαλώ, σαν παλιός κοινοβουλευτικός βοηθήστε μας στο έργο μας. Δεν μπορώ να σας πω τίποτε άλλο.

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριε Πρόεδρε, σας ευχαριστώ πολύ.

Ελευθέριος Κιοσκλής: Κύριε Πρόεδρε, δυο λόγια θέλω να πω επί της διαδικασίας.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Επί της διαδικασίας ο κ. Κιοσκλής έχει τον λόγο.

Ελευθέριος Κιοσκλής: Κύριε Πρόεδρε, θέλω να αναφερθώ στην άποψη που εκφράσατε, η οποία βλέπω ότι υποστηρίζεται και από άλλους συναδέλφους. Η άποψη έχει την έννοια ότι ο κ. Ζιγδής, προσερχόμενος εδώ να εξετασθεί, ξέρει και εκείνος τι περιέχει ο φάκελός μας. Ενώ ο φάκελος είναι μια έρευνα η οποία γίνεται θεωρητικό τουλάχιστον και τοπικά με μυστικότητα και, επομένως, δεν μπορεί να ξέρει ο μάρτυς εάν το τάδε έγγραφο το οποίο επικαλείται το ξέρουμε εμείς ή το έχουμε μέσα στον φάκελο. Φυσικό, λοιπόν, είναι εκείνος να καταθέσει εκείνα τα στοιχεία τα οποία νομίζει ότι είναι σημαντικά ή είναι ωφέλιμα για την έρευνα η οποία γίνεται. Γι' αυτό, λοιπόν, υπάρχει αυτή η αντίθεση μεταξύ της καταθέσεως και των επικλήσεων των εγγράφων και των στοιχείων τα οποία εμείς γνωρίζουμε και έχουμε στον φάκελο.

Θα ήθελα, λοιπόν, εδώ να κάνω μια πρόταση. Ο κ. Ζιγδής ξέρει και τι έγγραφο έχει, όπως έχει και απόψεις πάνω στα έγγραφα αυτά. Θα πρότεινα, εάν ο κ. Ζιγδής το δεχόταν, ότι έγγραφο έχει τα οποία στην κατάθεσή του πρόκειται να επικαλεσθεί ή ερωτώμενος από τους συναδέλφους να τα επικαλεσθεί, να τα καταθέσει αμέσως. Διότι τα έγγραφα αυτά είναι δυνατόν να χαρακτηρισθούν από την Επιτροπή ως στοιχεία. Οι κρίσεις, όμως, οι οποίες βγαίνουν από τα έγγραφα αυτά, όπως και ο κ. Πανωγιωτόπουλος νομίζω το είπε, ανήκουν στην Επιτροπή και όχι στον μάρτυρα. Αν, όμως, ο κ. μάρτυς ερωτηθεί να εκφέρει κρίση επί ενός γεγονότος ή επί ενός εγγράφου, τότε έχει καλώς.

Ήθελα, λοιπόν, να πω ότι θα δικαιωνθεί και ο κ. Ζιγδής, εάν καταθέσει όσα στοιχεία έχει υπόψη του τα οποία, μελετώμενα από την Επιτροπή, μπορεί να παράσχουν γεγονότα και πληροφορίες χρήσιμες στην Επιτροπή. (...)

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Κύριε Κιοσκλή, η απάντηση είναι η εξής: Αυτή η πρότη σκέψη σας είναι λογική, αλλά θέλω να προσθέσω ότι ο κ. Ζιγδής και κάθε μάρτυς πρέπει να γνωρίζει

πως ό,τι έγγραφα έχουν κοινολογηθεί — όπως είναι: συνεντεύξεις σε εφημερίδες, δημοσιεύσεις σε περιοδικά, βιβλία που έχουν εκδοθεί — η Επιτροπή τα έχει στον φάκελό της, ή οφείλει να τα έχει στον φάκελό της — μπορεί και να μην τα έχει. Πάντως, πρέπει να το θεωρήσετε δεδομένο ότι τα έχουμε.

Έγγραφα λοιπόν νέα, κύριε Πρόεδρε, θα είναι εκείνα τα οποία έχουν περιέλθει σ' εσάς, όπως η επιστολή Μπαράδης, όπως κάποια άλλα έγγραφα που πιθανώς θα έχετε, τα οποία δεν έχουν κοινολογηθεί. Στο δεύτερο σκέλος της προτάσεώς σας, συμφωνώ να καταταθούν από τον κ. Ζιγδη και στη συνέχεια της κατάθεσής του να πει ότι «από το έγγραφο εκείνο και το έγγραφο βήτα προκύπτει αυτό το οποίο το συνδυάζω και με την προσωπική μου γνώμη, που απέκτησα από την τότε συνομιλία ή από το τρίτο έγγραφο που έχω στα χέρια μου».

Για να βάλουμε, κύριε Πρόεδρε, μια σειρά στην κατάθεσή σας διότι, όπως αντιλαμβανόσθε, εάν ανατρέξουμε σε όλα τα δημοσιεύματα και κάνουμε κριτική, δεν θα φύγουμε ούτε του χρόνου από 'δύ. Η κριτική είναι δικαίωμα του καθενός, αλλά, εάν η Επιτροπή εδώ έχει το αποδεικτικό υλικό, όλες τις δημοσιεύσεις συν τις δικές σας προσωπικές μαρτυρίες και των άλλων μαρτύρων, νομίζω ότι μπορεί να προχωρήσει. Θα παρακαλώ, λοιπόν, για την ομαλή διεξαγωγή της σημερινής συνεδρίασης να ακολουθήσουμε αυτήν την τακτική.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Κύριε Πρόεδρε, μπορώ να έχω τον λόγο;

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακωλάκος): Ναι, ορίστε, κύριε Δαμανιάδη.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Κύριε Πρόεδρε, θα συμφωνήσω με την πρόταση του συναδέλφου κ. Κισσέλη. Όμως εγώ θα έλεγα ότι γνωρίζουμε όλοι ότι αυτή η Επιτροπή δεν είναι μόνον ανακριτικό όργανο, είναι και πολιτικό όργανο συγχρόνως. Και σαν πολιτικό όργανο εξετάζει και την πολιτική διάσταση του άλλου προβλήματος που λέγεται Φάκελος της Κύπρου, Τραγωδία της Κύπρου. Εφόσον, λοιπόν, κατά τη δική μου άποψη τουλάχιστον, τα πράγματα έχουν και αυτήν τη διάσταση, θα πρέπει να εξετάζουμε και από πολιτικής πλευράς την όλη υπόθεση. Επομένως, ένας μάρτυρας, όταν καταθέτει ενάγων της Επιτροπής, έχει το δικαίωμα να καταθέτει και την πολιτική του άποψη πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Άρα, πρέπει να έχει την ευχέρεια και την άνοση ν' αναφέρεται σε έγγραφα τα οποία — άσχετα αν έχουν κατατεθεί στην Επιτροπή ή είναι υπόψη της Επιτροπής — θα μπορεί να τα επικαλείται και να τα σχολιάζει, καταθέτοντας για τα συγκεκριμένα γεγονότα. Επομένως, καταλήγω

ότι δεν πρέπει να πούμε ότι ο μάρτυρας δεν έχει το δικαίωμα να εκφέρει πολιτική άποψη πάνω στο θέμα.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Δεν το είπα κανείς αυτό, κύριε συνάδελφε.

Αλέξανδρος Δαμιανίδης: Κύριε Πρόεδρε, αν αποκλείσουμε τον κ. Πρόεδρο από το να καταθέσει ορισμένα πολιτικά γεγονότα τα οποία βγαίνουν μέσα από ορισμένα έγγραφα τα οποία έχει η Επιτροπή στη διάθεσή της — αυτό δεν έχει σημασία —, τότε ουσιαστικά τον περιορίζουμε στο να μας καταθέσει για το αν πήγε κολαμικό πλοίο ή δεν πήγε, αν τιθώνεται ο Γεωργιάσης ή τιθώνεται ο Μπονάκος. Εγώ, όμως, νομίζω ότι ο κ. Ζίγδης, όπως και κάθε πολιτικός άνδρας που έρχεται ενώπιον της Επιτροπής να καταθέσει ως μάρτυρας δεν είναι δυνατόν να μας καταθέσει τέτοια πράγματα. Η Επιτροπή έχει ανάγκη από την πολιτική του κατάθεση πιο πολύ από τα συγκεκριμένα στρατιωτικά γεγονότα.

Και εγώ, ως μέλος της Επιτροπής, θα παρακαλούσα να μην υποδείξουμε τον μάρτυρα κ. Ζίγη να καταθέσει ό,τι γνωρίζει πάνω στην πολιτική διάσταση του προβλήματος και, φυσικά, με την παράκληση να μην πλατειάζει ο κ. Ζίγδης πάνω στα συγκεκριμένα γεγονότα. Και πιστεύω ότι ο κ. Ζίγδης έχει το γνώσιμον και γνωρίζει τι πρέπει να καταθέσει. Με αυτήν την παράκληση...

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Κύριε συνάδελφε, δεν μπορούμε ν' ακολουθήσουμε αυτή τη διαδικασία, γιατί υποκαθίσταται πλήρως η Επιτροπή. Η Επιτροπή, βάσει των στοιχείων, θα δώσει την πολιτική διάσταση. Αν αυτή τη στιγμή ο κάθε μάρτυρας εδώ αρχίσει και κάνει κριτική από τη δημοσίευση α' ή τη δημοσίευση β', δεν είναι μαρτυρική κατάθεση. Πώς θα είναι μαρτυρική κατάθεση;

Αλέξανδρος Δαμιανίδης: Κύριε Πρόεδρε, εφόσον δεχτούμε ότι είναι και πολιτικό το πρόβλημα και η Επιτροπή έχει...

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Μα, δεν θα μας το πουν οι μάρτυρες αυτό, κύριε συνάδελφε. Την πολιτική διάσταση θα μας τη δώσει η Επιτροπή.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Αντιπαράσταση... (δεν ακούσθηκε).

Αλέξανδρος Δαμιανίδης: Δεν υπάρχει πολιτική αντιπαράσταση. Δίνει την πολιτική διάσταση του προβλήματος. Δεν αντιπαράκειται ο μάρτυρας με την Επιτροπή. Αλλάζω, αν είχε αυτό το πράγμα. Εγώ τουλάχιστον δεν θα το δεχόμουν. Ο μάρτυρας καταθέτει και την πολιτική του άποψη πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Όχι, κύριε συνάδελφε. Τότε υποκαθίσταται η Επιτροπή. Αυτή είναι η άποψη του Προε-

δρείου. Γι' αυτό είναι η Επιτροπή, για να δώσει την πολιτική διάσταση.

Αλέξανδρος Λαμιανίδης: Δεν θα μπορέσει η Επιτροπή να μορφοποιήσει πολιτική άποψη, αν δεν έχει τις πολιτικές καταθέσεις των μαρτύρων.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκας): Την πολιτική του άποψη ο μάρτυρας θα τη δώσει όταν ερωτηθεί ποια είναι η άποψη του. Αν κρίνει η Επιτροπή ότι πρέπει να του υποβάλει ένα ερώτημα για το α' ή β' δημοσίευμα, ναι. Όμως, από εκεί και πέρα, αν έλθουν και παραθέσουν όλα αυτά τα δημοσιεύματα και αρχίσουν να κάνουν κριτική, αυτή δεν είναι η αποστολή του μάρτυρα. Δεν βγαίνουμε πουθενά έτσι. Θα σου έλθει ο στρατηγός και θα κάνει κριτική του σχεδίου «Κ» και θα πει «κακώς έγινε το σχέδιο, κατά την άποψη μου είναι αυτό», θα έλθει ο άλλος πολιτικός και θα πει μια β' άποψη. Δεν θα καταλήξουμε πουθενά. Και κατά τη Διοικησία, αλλά και κατά την απόφαση της Βουλής, δεν είναι αυτός ο ρόλος των μαρτύρων. Οι μάρτυρες πρέπει να καταθέσουν εκείνα που γνωρίζουν, εκείνα που περιήλθαν σε γνώση τους, και να μην κάνουν κρίσεις. Αυτή είναι βασική αρχή. Πώς να το κάνουμε;

Ιωάννης Ζιγής: Κύριε Πρόεδρε, να σας βοηθήσει, για να μη χάσουμε την ώρα μας. Εγώ θα προσπαθήσω, όταν καταθέτω, ν' αναφερθώ σε πολύ λίγα χαρτιά, και αυτό απλώς για να στηρίξω αυτά που λέγω. Πρέπει να ξέρετε, κύριε Πρόεδρε, ότι αυτός που σας μιλά έπαιξε πρωτεύοντα ρόλο σε πολλά απ' αυτά τα γεγονότα.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκας): Αυτό θέλουμε, κύριε Πρόεδρε, την προσωπική σας μαρτυρία στα γεγονότα.

Ιωάννης Ζιγής: Ακριβώς, και καταθέτοντας λέγω, επίσης, γιατί πήρα αυτή ή εκείνη τη θέση. Δεν μπορούσα να λέγω όλη την ώρα «ναι» και «ναι». Όταν κάνα μια κρίση, τη στηρίζω κάποτε-κάποτε σε κάποια αναφορά και στην άποψη κάποιας άλλης προσωπικότητας ή και σε κάποιο έγγραφο. Επομένως, να μην παρατραβιάμε το σχοινί, γιατί η συζήτηση καταντά βυζαντινισμός, πράγματι.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκας): Θα παρακαλέσω, σ' αυτό το στάδιο που ανέφερα πριν, να συνεχίσετε.

Ιωάννης Ζιγής: Ναι, και σας λέγω ότι τα Πολιτικά Συμβούλια που έγιναν την 13η και την 14η δεν είχαν σοβαρότητα, και απόδειξη είναι ότι και ο κ. Μαύρος αποδέχεται την άποψη αυτήν. Εγώ τα είπα αμέσως τότε. Και, όπως αντιλαμβάνεσθε, αυτό επαναλαμβάνω τώρα. Και ο κ. Μαύρος είπε ότι ο κ. Αβέρωφ έπρεπε να αποσιωπήσει το σχέδιο για απόφαση δική του και του

κ. Καραμανλή, που τελικά δεν έγινε, γιατί δεν συμβιβάζεται καθόλου με τη σοβαρότητα του θέματος, και ας μην προσπαθεί να εμφανίσει τον εαυτό του και τον Καραμανλή ως πολεμάρχους. Γεγονός είναι ότι ο κ. Καραμανλής δικαιολογήθηκε, γιατί εγκατέλειψε τον Ελληνισμό της Κύπρου, λέγοντας ότι «είναι μακριά η Κύπρος». Αλλά όταν υπέγραψε τη συνθήκη της Ζυρίχης, η Κύπρος ήταν πιο κοντά; Και είπε και το άλλο: «Φεύγω από το ΝΑΤΟ». Φεύγει από το ΝΑΤΟ για να βοηθήσει την άποψη του Κίσιινγκερ, που ήθελε να μας βγάλει από το ΝΑΤΟ, για να αφήσει τον περίστιχο αυτόν Οργανισμό στα χέρια της Τουρκίας; Επομένως, οι δικαιολογίες οι οποίες προβάλλονται για τα γεγονότα της 14ης είναι ένα αμελυστο κατηγορώ εναντίον της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας της εποχής εκείνης.

Ο κ. Καραμανλής, επίσης, είπε ότι όταν έφθασε στην Ελλάδα είχαν δημιουργηθεί τέτοια γεγονότα, που μόνον ο διπλωματικός αγώνας έμεινε για να σώσουμε ό,τι μπορούσαμε ακόμα να σώσουμε! Και ερωτάται: Περί ποίου διπλωματικού αγώνα μιλάμε, όταν εμείς οι ίδιοι δηλώνουμε, με τη διατήρηση αυτής της αμαρτωλής στρατιωτικής ηγεσίας, ότι δεν θα βοηθήσουμε στρατιωτικά την Κύπρο; Αφήνουμε τον εαυτό μας μόνον στη βολιμία της Τουρκίας και στο δαιμόνιο της πολιτικής του κ. Κίσιινγκερ. Δεν ήταν δυνατόν, αρέσουν διατηρήθηκε η αμαρτωλή στρατιωτική ηγεσία, να κάνουμε διπλωματικό αγώνα. Κάναμε ολίγον τι διάτρο. Στείλαμε τον δυστυχισμένο τον κ. Μαύρο στη Γενεύη την επομένη της 24ης Ιουλίου χωρίς καν να ζητήσουμε τη στοιχειώδη εγγύηση ότι οι Τούρκοι θα έμειναν εκεί που ήταν και ότι δεν θα προχωρούσαν πέρα των γραμμών της εκχειρίδας. Έπρεπε να ζητήσουμε τις εγγυήσεις και από τους Εγγλέζους και από τους Αμερικανούς και από τους Τούρκους. Δεν έγινε αυτό. Πήγαμε στη Γενεύη για να συζητήσουμε τι; Θεωρητικά την απόφαση 353 του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η απόφαση αυτή, τι έλεγε; Να αποχωρήσουν τα ξένα στρατεύματα από την Κύπρο, δηλαδή να φύγει ο «Αττίλας» από την Κύπρο. Και εμείς, τι ζητήσαμε να συζητήσουμε εκεί πέρα; Την οριστική λύση του Κυπριακού!... Τι έκαναν, λοιπόν, οι Τούρκοι; Επιμελήθηκαν αυτού και κάθονταν, και ανέβαλλαν, ανέβαλλαν, ανέβαλλαν. Και όταν φθάσαμε στις 30 Ιουλίου, τι ανακοινωθέν βγήκε από τη Συνδιάσκεψη, συμφωνούσης της ελληνικής κυβέρνησεως με τις άλλες κυβερνήσεις; Να μείνει εκεί που έφθασε ο «Αττίλας» ως εκείνη τη στιγμή. «Καλό είναι να ανατρεπούμε λίγο και μετά συνεχίζουμε ξανά τις ίδιες συζητήσεις!»... Αποτέλεσμα; Οι Τούρκοι συνεχίζουν να στέλλουν ενισχύσεις και εμείς καθόμα-

στε! Και ο κ. Καραμανλής διαμαρτύρεται μόνο μία φορά, στις 30 Ιουλίου, στον κ. Εισαβίτ, όταν ο Εισαβίτ τού λέει: «Προτείνω να συναντηθούμε και να τα κανονίσουμε οι δυο μας». Τότε μόνον διαμαρτύρεται και λέει ότι «δεν μπορώ να έλθω, να σε δω».

Διπλωματικός αγόνας, κύριοι μου, χωρίς ένοπλη δύναμη και χωρίς κίνδυνο του άλλου, του απέναντί σου, να δει ότι θα μεταχειριστείς τη δύναμη αυτή, δεν έχει έννοια. Η διπλωματία είναι ένας άλλος τρόπος διεξαγωγής του πολέμου και αντιστρόφως! Όταν ήμασταν στη Λαζάννη το 1923, με συντετριμμένη την Ελλάδα, τι έκαναν ο Πλαστήρας και ο Ελ. Βενιζέλος για να μπορέσουν να συζητήσουν με τους Τούρκους και με τους συμμάχους; Πήραν τη διαλελυμένη στρατιά της Μικράς Ασίας, της έβαλαν επικεφαλής τον Πάγκαλο και, με την απειλή ότι θα κάνουν πόλεμο, κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν την υπογραφή της Συνθήκης της Λαζάννης, η οποία έδωσε τα σύνορα του σύγχρονου Ελληνικού Κράτους.

Όταν ήλθα στις 3 Αυγούστου και ζητούσα την αντικατάσταση της στρατιωτικής ηγεσίας, δεν ήξερα τις προδοτικές της διαθέσεις, αλλά επειδή έβλεπα τι είχε γίνει έως εκείνη τη στιγμή γι' αυτό είπα: «Αλλάξτε τη στρατιωτική ηγεσία, αλλιώς θα γελοιοποιηθείτε».

Στη δεύτερη φάση της Συνδιάσκεψης της Γενεύης, οι Έλληνες εξακολουθούν να ζητούν λύση του Κυπριακού, ενώ οι Τούρκοι θέλουν να εξασφαλίσουν τις δυνάμεις τους στην Κύπρο, να τις ενισχύσουν και να διασφαλίσουν δήθεν τη θέση των Τουρκοκυπρίων. Για τούτο ο Εισαβίτ έκανε και την περίφημη πρόταση της «γραμμής Γκιουνέρ», να γίνει Διζωνική ή Πολυκαντονική Δημοκρατία.

Η ελληνική κυβέρνηση είπε για τη «γραμμή Γκιουνέρ»: «δεν τη δέχομαι και, εάν επιμένετε και μας απειλείτε, προτιμάμε τον πόλεμο από την ταπεινώση!». Και την επομένη ημέρα, στις 14, εδέχθημεν την ταπεινώση! Οι Τούρκοι προχώρησαν στον «Αττίλα Β»!

Και υπάρχουν εδώ γεγονότα τα οποία πρέπει να ξέρετε, όπως η συνέντευξη Εισαβίτ, που είναι περιττόν να σας τη διαβάσω, εφόσον την ξέρετε, τις «Το Βήμα» της 21.7.1985. Αναφέρει πώς και γιατί πρότεινε την Πολυκαντονική ή τη Διζωνική, την οποία «περιέργως» οι Έλληνες δεν συζήτησαν καν.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδής καταθέτει στην Επιτροπή το σχετικό δημοσίωμα).

Υπάρχει, επίσης, η δήλωση του κ. Μιαούρη, που ομολογεί ότι οι διαπραγματεύσεις στη Γενεύη δεν είχαν στόχο τη λύση του Κυπριακού, αλλά τη σταθεροποίηση της παρουσίας των Τούρ-

κιν στην Κύπρο και τη δημιουργία συνθηκών ασφαλείας για τους Τουρκοκυπρίους. Και ζητάει ο κ. Μαύρος στη Συνδιάσκεψη της Γενεύης να λύσουν το Κυπριακό, ενώ η 353 έλεγε να φύγουν οι Τούρκοι, και έτσι βοήθησε η ελληνική κυβέρνηση τον θρίαμβο, όχι μόνον του στρατιωτικού «Αττίλα», αλλά και του διπλωματικού.

Και έρχεται ο κ. Κληρίδης — και νομίζω και ο κ. Τσομπίδης, ο στρατηγός, αν διάβασα καλά στις εφημερίδες — και δηλώνει ότι «εκτιμώντας καλά την κατάσταση, εγώ θα υπέγραφα να πάμε στη “γραμμή Γκιουνές” κι ως με έλεγαν προδότης!»...

Αυτό είναι ένα θέμα σοβαρότατο, που είμαι βέβαιος ότι η Επιτροπή σας θα εκτιμήσει δόνοντας.

Όσον αφορά τη «γραμμή Γκιουνές», ο κ. Εισαβίτ, στη συνέντευξή του εις «Το Βήμα» τής 21.7.1985, υποστηρίζει ότι περιέκλειε το 17% της επιφάνειας της Κύπρου. Κατόπιν πήγαμε στο 37,5%, γιατί δηλώσαμε γενναίως — ότι «αντί για ταπεινώση, θα προτιμήσουμε τον πόλεμο». Και δεχθήκαμε την ταπεινώση, με διεύρυνση του χώρου του κατεχομένου από τους Τούρκους στο 37,5%.

Έχω και τους χάρτες που περιέλαβε ο κ. Νικ. Κρανιδιάτης στο βιβλίο τον με τις διάφορες φάσεις της διεύρυνσης του κατεχομένου εδάφους από τους Τούρκους — όταν ήλθε ο κ. Καραμανλής, στις 14 Αυγούστου και μετά τον «Αττίλα Β».

(Ο κ. Ζιγός καταθέτει τους σχετικούς χάρτες στην Επιτροπή).

Θα σας αναφέρω τώρα ένα θέμα σημαντικότατο. Ο κ. Καραμανλής, στο υπόμνημά του προς εσάς αναφέρεται στη γνωμοδότηση του Νομικού Τμήματος του ΟΗΕ, της 16.5.59, σύμφωνα με την οποία ουδεμία των εγγυητριών δυνάμεων μπορούσε μόνη της να προσφέρει στη βία.

Το αναφέρει αυτό ο κ. Καραμανλής εδώ, για να καταδικασθεί από την Επιτροπή σας η ιαβολή της Τουρκίας. Εν τούτοις, όταν δατείλε το γράμμα του προς τον Νταμρέλ (19.5.76) σχεδόν τη δέχεται ως νόμιμη την πρώτη φάση και ερωτά γιατί έγινε η δεύτερη φάση του «Αττίλα». Το ίδιο έκανε στο Μοντρέι με τον Εισαβίτ (10.3.78). Όλα αυτά τα κείμενα έχουν δημοσιευθεί. Γιατί θεωρεί τον «Αττίλα Ι» δικαιολογημένον και διερωτάται για τον «Αττίλα Β».

Ο κ. Ράλλης, επίσης, στο Στρασβούργο, στις 10.5.79, δέδει άρεση αμαρτιών για τον «Αττίλα Ι» και παραπονεύεται «γιατί ο Αττίλας Β». Η κυρία Βλάχου, στις 14.6.76, δέχεται ότι είναι νόμιμος ο «Αττίλας Ι», και διερωτάται γιατί ο «Αττίλας Β». Ο κ. Αβέρωφ, στις 30.10.86, στη Λαϊκή Ουμάρ της εφημερίδας

«Σαμπά», δέχεται ότι είναι νόμιμος ο «Ατιλάς Ι», «και διαρω-
τάται, επίσης, γιατί ο Ατιλάς ΙΙ».

Σας είπα ότι πήρα θέση σ' αυτά τα θέματα, και γι' αυτό έγινα
ο «αποδοκιμασιώδης τράγος» της πολιτικής ζωής της χώρας, από
τις 23.7.74, για τη Νέα Δημοκρατία!... Δεδοί τους είπα: Κύριε,
πώς τολμάτε να δικαιολογήσετε τους Τούρκους για τον «Ατιλάς
Ι» και να παραποιήσετε για τον «Ατιλάς ΙΙ»; Υπάρχει άλλη εξή-
γηση από το ότι είχατε κάνει κάποια συμφωνία με τους Τούρ-
κους στις 23 Ιουλίου, για να έλθει ο Καραμανλής εδώ πέρα;
Δηλαδή να επιτραπεί από τους Αμερικανούς να έλθει ο Καρα-
μανλής εδώ; Το ερώτημα είναι αμετάκλητο και πρέπει να δοθεί
από εσάς μια απάντηση, όποια και αν είναι η σύνθεση της Ε-
πιτροπής σας ή το είδος του δικαστηρίου που θα επιληφθεί
τελικά της υποθέσεως.

Υπάρχει, τέλος, το αξής φοβερό ερώτημα προς τον κ. Καρα-
μανλή: Με το υπόμνημα που υποβλήθηκε, μας λέτε ότι «δεν είχα-
με επαρκείς στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά σήγαμε το παν διαπλω-
ματικά για να πετύχουμε ό,τι δυστυχώς δεν πέτυχαμε».

Κύριε Καραμανλή, γιατί δεν χρησιμοποιήσατε την απει-
λή κλεισίματος των αμερικανικών βάσεων, όπως ο ταπεινός κα-
ταθέτων αυτήν τη στιγμή είχε φροντίσει, το βράδυ που έφθα-
σε από τις ΗΠΑ άρρωστος, να απεσταλεί διά του Κωνσταντίνου
στον Προϊστάμενο της Ελλάδος, νομιζοντας ότι τον βοη-
θούσε.

Γιατί, κύριε Καραμανλή, δεν το χρησιμοποιούσατε αυτό; Πό-
σο αποφασιστική είναι η απειλή, το είδατε στις 28.3.87, όταν με
την απειλή να κλείσουμε τη Νέα Μάκρη οι Τούρκοι κάθησαν
φρόνιμα και δεν έγινε η σύγκρουση που φοβόμασταν τότε.

Κύριε Πρόεδρε, η επιστολή του κ. Καραμανλή έχει πολλά
κινά. Δεν νομίζω ότι πρέπει να επικταθώ περισσότερο. Πάντως,
δεν μπορεί να κλείσουν οι εργασίες της Επιτροπής, εάν δεν
δοθεί μία απάντηση από τον κ. Καραμανλή. Πότε πήρε το γράμ-
μα του Μακαρίου.

Πρόεδρος (Παισανίης Ζακαλιώης): Κύριε Πρόεδρε, δεν μπορείτε
να μας υποδείξετε ποτέ πότε θα κλείσουν οι εργασίες της Επι-
τροπής. Νομίζω ότι είναι στοιχειώδης σεβασμός προς την Επι-
τροπή και το Προεδρείο.

Ιωάννης Ζιγής: Σας παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε, γιατί πρέπει να
έχετε σεβασμό και απέναντί μου.

Πρόεδρος (Παισανίης Ζακαλιώης): Σεβασμό έχει απεριόριστον,
κύριε Πρόεδρε, αλλά δεν μπορείτε να μας λέτε «δεν μπορείτε να
κάνετε αυτό σαν Επιτροπή».

Ιωάννης Ζιγής: Είναι τρόπος του λέγειν, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισιανίας Ζακαλίκοσ): Είσαθε πολιτικός και μετράτε τα λόγια σας.

Ιωάννης Ζίγδης: Είναι τρόπος του λέγειν. Εν πάση περιπτώσει, για τους μέλη της, για τον ελληνικό λαό, για όλους μας, πρέπει να μάθουμε τίλος πάντων τι έλεγε ο Μακάριος στο μήνυμα που έστειλε στον Καραμανλή και τι απάντηση έδωσε ο κ. Καραμανλής στο μήνυμα εκείνο.

Πρόεδρος (Παισιανίας Ζακαλίκοσ): Ποιο μήνυμα εννοείτε;

Ιωάννης Ζίγδης: Βλέπετε τι γίνεται άμα με διακόπτετε. Όταν έστειλε ο Μακάριος αντίγραφο της επιστολής της 23ης Ιουλίου προς Γκιζίκη στον κ. Καραμανλή, έστειλε μαζί και ένα μήνυμα.

Πρόεδρος (Παισιανίας Ζακαλίκοσ): Να το διακρινίσουμε.

Ιωάννης Ζίγδης: Εάν με αφήσετε να εκφρασθώ, θα το διακρινίσω! Όταν διακόπτομαι όλη την ώρα, πώς θα το κάνω; Αυτό το μήνυμα, λοιπόν, πρέπει να μάθουμε τι περιείχε, και ο μόνος που μπορεί να μας το πει είναι ο κ. Καραμανλής. Επίσης, και τι απάντηση έδωσε.

Ανδρέας Ζαΐρης: Πώς το ξέρετε ότι υπήρχε μήνυμα;

Ιωάννης Ζίγδης: Για όνομα του Θεού! Εσείς ξέρετε τα στοιχεία όλων των αρχείων και δεν ξέρετε αυτό, που το ξέρει και ο πιο κοινός άνθρωπος. Αυτό που έχει γραφτεί πάντα χιλιάδες φορές σε όλες τις εφημερίδες.

Ιωάννης Βαρβατσιώτης: Πάλι αποκόμματα θα διαβάσει ο κ. μάρτυς.

Πρόεδρος (Παισιανίας Ζακαλίκοσ): Δεν θα μας διαβάσει αποκόμματα εφημερίδων. Θα αναφερθεί στο περιεχόμενο, κατά την κρίση του, του μηνύματος που οστάλη από τον Μακάριο στον Καραμανλή, συνοδευτικό της επιστολής του Γκιζίκη.

Ιωάννης Ζίγδης: Κύριε Πρόεδρε, σχετικά με αυτά που σας είπα προηγουμένως για τον Κληρίδη και για την πρόταση του Επισκόπου στη δεύτερη φάση της Συνδιασκέψεως της Γενεύης. Εδώ πέρα έχω ένα έγγραφο που, όπως διαπιστώνω, είναι η επιβεβαίωση αυτών που είπα. Αφορά την κατάσταση του στρατηγού Τσοουμή. Το καταθέτω απλά, όπως το έχετε.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζίγδης καταθέτει στην Επιτροπή το προαναφερθέν έγγραφο).

Απ' όλα αυτά τα πράγματα, τι φαίνεται; Ότι ο κ. Καραμανλής, όταν γύρισε στην Αθήνα στις 23 Ιουλίου, δεν είχε ελεύθερα τα χέρια! Ήταν δεσμευμένα τα χέρια του, να ακολουθήσει ακριβώς την πολιτική την οποία ακολούθησαν οι στρατιωτικοί ηγέτες της χούντας έως την 23η Ιουλίου. Να εγκαταλείψει, δηλαδή, εντελώς αβοήθητο τον Ελληνισμό της Κύπρου, για να περιέλθει υπό τον έλεγχο του «Αττίλα», για να μπορέσουμε με τον τρόπο

αυτών να αποφύγουμε σύγκρουση Ελλάδας και Τουρκίας, να αποφύγουμε την καταστροφή της νοτιοανατολικής πλευράς του ΝΑΤΟ και να χαρίσουμε στην Ελλάδα τη δημοκρατία! Ακριβώς επιβεβαιώνεται αυτό που έλεγε ο κ. Αβέρωφ, ότι «η δικτατορία δεν θα πιάσει στην Ελλάδα, παρά μόνον με μία εθνική καταστροφή». Βοηθήσαμε, λοιπόν, με μία εθνική καταστροφή, να αποκαταστήσουμε τη δημοκρατία στην Ελλάδα!

Οι απόψεις που σας αναπτύσσα είναι απόψεις που συζητήσε ο πολιτικός κόσμος. Δεν υπήρχαν εχθροί και φίλοι. Το συζητούσαμε συνεχώς. Και βέβαια, όταν είδα στον «Κήρυκα» των Χανίων, την παραμονή των εκλογών του 1977, την περικοπή «οι δύο αυτοί συνεταιρείοι Κ. Καραμανλής και Γ. Μαύρος, υπεύθυνοι για τον "Αττίλα ΙΙ"...».

Πρόεδρος (Πανεπιστίας Ζακαλίνας): Το έχουμε το απόκομμα αυτό.

Ιωάννης Ζιγής: Δεν σας είπα ότι δεν το έχετε, αλλά επειδή συζητούσαμε, σας είπα ότι μόλις είδα τη δήλωση αυτή, με την οποία κατηγορούνται ο κ. Καραμανλής και ο κ. Μαύρος ότι είναι συνεταιρείοι για τη συμφωνία του «Αττίλα ΙΙ», δεν εξαπλόγη. Ξέρετε ότι με τον κ. Μητσοτάκη έχουμε πολλές διαφορές, αλλά δεν σημαίνει ότι, επειδή έχουμε διαφορές, σε όλα τα πράγματα διαφωνούμε. Αυτό ήταν ένα θέμα στο οποίο συμφωνήσαμε απόλυτα.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Πώς να μη συμφωνήσετε!

Ιωάννης Ζιγής: Ναι! Συμφωνήσαμε. Δεν είναι τόσο δύσκολο να συνεννοηθούμε, όταν μιλάει τα γεγονότα!

Σας καταθέτω απόσπασμα από το βιβλίο του Σ. Θεοτόκη «Πολιτικά αναμνήσεις», με τα τρία τηλεφωνήματα που έκανε ο κ. Καραμανλής στον βασιλιά, την ημέρα της 23ης Ιουλίου.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει σχετικό έγγραφο).

Εδώ έχω μια σειρά εγγράφων για το «Αττίλα νόμιμος». Έχω το γράμμα του κ. Καραμανλή προς Ντεμρέλ, τι είπε με τον Εισαφίτ στο Μοντραί, τι είπε ο κ. Ράλλης στο Συμβούλιο της Ευρώπης, τι είπε η κυρία Ελένη Βλάχου στον Ισκασιό και τι είπε ο κ. Αβέρωφ στη δημοσιογράφο Λεϊλά Ουμάρ, επίσης, για τον «Αττίλα» Ι και ΙΙ.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγής καταθέτει τα προαναφερθέντα έγγραφα).

Επίσης έχω μια περικοπή που μιλάει για τη συνουσία της κυρίας Βλάχου στις 21 Ιουλίου στο Λονδίνο στο BBC, την ατιδικία της με τον Μάκένζι του «Economist» και με τον Κύπριο δικηγόρο Πορφυροπίδη, με αυτόπτη μάρτυρα τον Κύπριο Σερκράτη Ηλιάδη.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγθής καταθέτει τα προαναφερθέντα έγγραφα).

Ακόμη έχω μια σειρά από κείμενα τα οποία πιθανώς δεν έχετε. Πρόεδρος (Παισαυνίας Ζακαλίκοσ): Φυσικά, θα μας τα καταθέσετε.

Ιωάννης Ζιγθής: Έχω πρώτα-πρώτα τη δήλωση του κ. Κούσουλα, πώς πήγε να φτιάξει το σύνταγμα της χούντας το 1968, και ομολογεί ότι το έκανε κατ' εντολήν του κ. Καραμανλή.

Πρόεδρος (Παισαυνίας Ζακαλίκοσ): Κατέθεσε ο κ. Κούσουλας στην Επιτροπή.

Ιωάννης Ζιγθής: Το καταθέτω για να ξέρετε ότι βεβαίως σε γεγονότα και δεν λίσω πράγματα της φαντασίας μου. Θα σας καταθέσω τη δήλωση του μακαρίτη Βαρδουγιάννη, ο οποίος εκλήθη από τον Παπαδόπουλο να πάει στο Παρίσι και να φέρει στη θέση του κ. Μακαρίνη ως προθυμοεργό τον κ. Καραμανλή. Υπάρχουν εδώ και οι εφημερίδες και τα κείμενα. Επίσης θα σας καταθέσω μια σειρά από κείμενα που προέρχονται από τον Ν. Μακαρίζο, με τα οποία αποδεικνύονται οι στενές σχέσεις και η προσπάθεια η απαγορευμένη που έκανε ο κ. Μακαρίζος, μετά την πτώση του Παπαδόπουλου, να γίνει πρόεδρος της Κυβερνήσεως ο Καραμανλής.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όλοι οι Έλληνες, τα εννέα εκατομύρια...

Ιωάννης Ζιγθής: Αυτά τα κείμενα του Μακαρίζου, ειδικώς περιλαμβάνουν τα αξιόλογα επιστολή από τις φιλικές Κορυδαλλούς, στις 18 Σεπτεμβρίου 1985. Είναι προς τον δικηγόρο του, τον κ. Χαρίτο, ο οποίος έχει εκδώσει το βιβλίο, όπως ασφαλώς θα ξέρετε — γιατί δεν τολμά να πει τίποτε, αρθραίο όλα να τα ξέρετε — έχει εκδώσει, λέγω, ένα βιβλίο με τίτλο «Η δίκη της Ευρώπης» — έχουν προσφέρει οι φιλικισμένοι στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο — με υπότιτλο «Ντοκουμέντα». Πιθανώς, θα το ξέρετε. Εκεί, υπάρχει το γράμμα αυτό από τον Κορυδαλλό. Υπάρχει επίσης και το χειρόγραφο του σε φωτοτυπία. Ακόμα, υπάρχει συμπληρωματικά από τον δικηγόρο Χαρίτο παράρτημα, στο οποίο λέγει τι ενέργειες έκανε ο Μακαρίζος, συνεργαζόμενος με τον Αχιλλέα Καραμανλή και με τον ίδιο τον κ. Καραμανλή, για να πείσει τον Δυτικό κόσμο να φέρει τον κ. Καραμανλή στην εξουσία. Λέγει τι βοήθημα έδωσε η χούντα, πώς ενίσχυε οικονομικά τον κ. Καραμανλή.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Η χούντα τον Καραμανλή!

Ιωάννης Ζιγθής: Μάλιστα! Υπάρχουν εδώ, θα τα διαβάσετε. Υπάρχουν επίσης δηλώσεις.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Του Μακαρίζου!

Ιωάννης Ζιγδής: Του Μισκαρίζου. Είναι στοιχεία που δημοσιεύθηκαν.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Κύριοι συνάδελφοι, η Επιτροπή θα εκτιμήσει αυτό που καταθέτει ο κ. μάρτυς.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Μπα, κύριε Πρόεδρε, όποτε θέλει επικαλείται τη χούντα και όποτε θέλει την κατηγορεί.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Όλα αυτά, κύριοι συνάδελφοι, θα τα εκτιμήσει η Επιτροπή. Συνεχίστε, κύριε μάρτυς.

Ιωάννης Ζιγδής: Το βιβλίο για το οποίο σας μιλώ φέρει τον τίτλο: «Η δίκη της Ευρώπης, η 21η Απριλίου στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Ντοκουμέντα. Πώς ο Καραμανλής ημνοείτο οικονομικά στο Παρίσι από το καθεστώς της 21ης Απριλίου 1967». Και υπάρχουν και άλλα πολλά στοιχεία.

Από τη μια μεριά, ο αγαπητός συνάδελφος κ. Παναγιωτόπουλος μου λέγει ότι το ξέρει το βιβλίο, και τώρα εξοργίζεται διότι λέγω το περιεχόμενο του βιβλίου. Γιατί;

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Εξοργίζομαι, που το παίρνετε σοβαρά.

Ιωάννης Ζιγδής: Όχι. Εγώ έχω να σας καταθέσω στοιχεία τα οποία εσείς θα ελέγξετε. Μπορεί αυτά που λέγει ο Μισκαρίζος να μην έχουν κυρία αξία.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Καταθέστε τα, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγδής: Θα τα καταθέσω, κύριε Πρόεδρε.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδής καταθέτει στη Γραμματεία τα προαναφερθέντα κείμενα).

Θα σας καταθέσω, κύριε Πρόεδρε, και αυτό το χαρτί, που αναφέρει τα σχετικά με το «Αττίλας νόμος». Δεν ξέρω, μήπως το έχω καταθέσει.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Το έχετε καταθέσει, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγδής: Επίσης, κύριε Πρόεδρε, θα σας καταθέσω, διότι είναι πολύ χρήσιμα — αμφιβάλλω για τη γενική παρακολούθηση από την Επιτροπή όλων των δημοσιογραμάτων — αντίγραφο και φωτοτυπία της συνέντευξης που έδωσε στη δημοσιογράφο της «Sampra» Λεϊλά Ουμάρ ο κ. Αβέρωφ, — σε μετάφραση — για να τη διαβάσετε. Νομίζω ότι θα σας κάνει πολλή εντύπωση το τι είπε στην δημοσιογράφο από την Τουρκία ο κ. Αβέρωφ.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζιγδής καταθέτει στη Γραμματεία την προαναφερθείσα φωτοτυπία με τη συνέντευξη).

Κύριε Πρόεδρε, θα παρακαλέσω στο σημείο αυτό να διακόψουμε για λίγο, διότι έχω πλέον κουρασθεί, και να συνεχίσουμε μετά.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Σύμφωνοι, κύριε Πρόεδρε. Προτού όμως διακόψουμε, κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να πω το εξής: θα είναι μεγάλο κέρδος για την Επιτροπή να συντομαίσετε, σίτιας ώστε οι συνάδελφοι να σας υποβάλουν τις ερωτήσεις και να έχουμε καλύτερη απόδοση.

Ιωάννης Ζίγδης: Ακούστε, κύριε Πρόεδρε, νομίζετε ότι είναι άξιο του Ιωάννη Ζίγδη να έλθει εδώ και να κάνει δημοσιογραφική εμφάνιση;

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Δεν είπα αυτό, κύριε Πρόεδρε. Από πού το βγάξετε;

Ιωάννης Ζίγδης: Μα, ακούστε, τι θα πει να συντομαίσει. Περισσότερο να συντομαίσει είναι δυνατόν. Εγώ νομίζω ότι κάνω έναν καταλήπτικόν άθλο αυτή τη στιγμή.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Δεν αντιδικούμε πάντα στο σημείο αυτό.

Ιωάννης Ζίγδης: Είδατε με πόση αγένεια προσπάθω πάντα να ανταποκριθώ.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Μα, φυσικά.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, πριν διακόψουμε, θέλω τον λόγο επί της διαδικασίας.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Ναι, κύριε Κουτσογιάννη. Θέλετε παρόντος του μάρτυρος;

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Βεβαίως.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Ορίστε, έχετε τον λόγο.

(Ακολουθεί η παρέμβαση η οποία έχει ήδη περιληφθεί στην εισαγωγή του κεφαλαίου με τίτλο «Η κατάθεση»).

(.....)

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Διακόπτουμε αυτή τη στιγμή, για να ξεκουραστεί ο μάρτυς για 10 λεπτά.

(Μετά τη διακοπή)

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίικος): Επαναλαμβάνεται η διακοπή συνεδρίασης. Κύριε Πρόεδρε, έχετε τον λόγο.

Ιωάννης Ζίγδης: Κύριε Πρόεδρε, θα καταθέσω μερικά έγγραφα σχετικά με τα όσα ανέφερα στην ομιλία μου.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζίγδης καταθέτει τα σχετικά έγγραφα).

Αυτά τα δύο άρθρα είναι του Τζακ Άντερσον, το πρώτο στις 27.5.74 και το άλλο στις 29.7.74. Στο πρώτο, προβλέπεται πτώση της χούντας τον Ιούνιο, βάσει πληροφοριών του Σταίητ Ντη-πάρμεντ, της CIA και άλλων. Λέει ότι θα πείσει η χούντα διότι «δεν έχουμε εμπιστοσύνη στον Ιωαννίδη, δεν ελέγχει τους αξιωματικούς όλους, και είναι δυνατόν να του κάνουν επανάσταση»

και να βγει στην Ελλάδα ένα καθεστώς εντελώς αντιαμερικανικό».

Στο δεύτερο άρθρο, της 29.7.74, έχει πλέον έλθει ο Καραμανλής, έχει γίνει ο «Αττίλας Ι» και τότε ο Τζακ Άντερσον λέει: «Λοιπών που έπεσα έξω 23 μέρες, δεν έπεσε η χούντα στις 30 Ιουνίου, αλλά μετά από 23 μέρες» και προσθέτει: «Ο Καραμανλής και οι άλλοι εξόριστοι ηγέτες ζήτησαν επανειλημμένα, αλλά μάταια, την αμερικανική βοήθεια για την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην πατρίδα τους. Αλλά η κυβέρνηση Νίξον προτιμούσε να συναλλάσσεται με τη χούντα».

Προσέξτε τώρα: «Ως την ημέρα που ο Καραμανλής εκλέχθη στην Αθήνα, σύμφωνα με τις πηγές μας, ανώτεροι υπάλληλοι του υπουργείου Εξωτερικών (Σταίητ Νηηπάρτεμεντ) κεραιόταν τη σκέψη πως μπορούσε να ξαναγυρίσει στην εξορία».

(Στο σημείο αυτό ο κ. Ζίγδης καταθέτει το σχετικό έγγραφο).

Σχετικό με τις επισφές Καραμανλή με τους Αμερικανούς και ειδικότερα με το Σταίητ Νηηπάρτεμεντ, έχω αυτές τις λίγες περικοπές, τις οποίες θέτω υπόψη της Επιτροπής σας.

Πώς επιβλήθη η δικτατορία λέγει ο κ. Καραμανλής στον Σάουρος Σούλτσμπεργκερ, στις 3.4.67, στο Παρίσι: «Η δημοκρατία ξοφλήσε στη χώρα μας. Εκ φόσεως οι Έλληνες δεν την ανέχονται. Τους χρειάζεται ένας δυνατός αρχηγός». Αυτό είναι στο Εξπρές στις 6.11.81. Κατόπιν: «Δύο παράγοντες οδήγησαν στο κίνημα: η ύπαρξη ορισμένου αριθμού φιλοδύξων αξιωματικών και η χρεοκοπία της δημοκρατίας». Αυτό είναι δηλώσεις στον Ερρίκο Ρουλό, στη «Μοντ» της 29ης Νοεμβρίου 1967.

Ο πολύ γνωστός δημοσιογράφος, ο Σάουρος Σούλτσμπεργκερ — τον οποίο όλοι ξέρουν στην Ελλάδα, τον ξέρει και όλη η υφήλιος — έχει γράψει το «Rouletière with a Chinese accent, Memoirs and Diaries 1972-73». («Υστερόγραφο με ένα κινεζικό αξόν — Αναμνήσεις και Ημερολόγια 1972-73»). Εδώ πέρα περιγράφει τι του είπε ο Νόρσταϊν, ο πώς αρχηγός του ΝΑΤΟ στην Ευρώπη, για μια επίσκεψη του κ. Καραμανλή την άνοιξη του '67, στην οποία ζήτησε (ο Καραμανλής) τη βοήθεια του Νόρσταϊν για να επιβληθεί μια δικτατορία, η οποία τελικώς θα επέβαινε υπό αυτού και θα την έκανε ανθρώπινη! Καταθέτω το έγγραφο αυτό γιατί είναι πάρα πολύ σημαντικό, όπως επίσης και τις απόψεις Καραμανλή για τις σχέσεις Ελλάδας και συμμάχων.

(Στο σημείο αυτό, ο κ. Ζίγδης καταθέτει στα πρακτικά της Επιτροπής τα σχετικά έγγραφα).

Και ένα άλλο έγγραφο, από το οποίο φαίνεται ότι ο κ. Καραμανλής ζητούσε με το ζόρι από τον Χένρυ Κίσσιγγκερ το 1973, στο σπίτι πάλι του Σούλτσμπεργκερ, τη συμπαρόσταση

των ΗΠΑ για την ανατροπή της χούντας. Ο Κίσσινγκερ του υποσχέθηκε να το συζητήσουν, αλλά δεν έδωσε συνέχεια. Προφανώς, η συνέχεια δόθηκε στις 23 Ιουλίου 1974 («L' Express», 6.11.81). Βλέπετε, λοιπόν, ότι σας αναφέρεται στηρίζεται πάντοτε — δεν είναι αυθαίρετες κρίσεις — πάνω σε ντοκουμέντα αναμφισβήτητα.

Σαν υπόλοιπα της χθεσινής μου καταθέσεως είναι η κατάθεση του στρατηγού της Χιροφιλακίας κ. Νικολάου Πορφυρού, ο οποίος, κατ' εντολήν του τότε Πρωθυπουργού, πήγε και είδε τον Γεώργιο Παπαδόπουλο στα τέλη του Σεπτεμβρίου, να τον ρωτήσει αν θα κατέβει ή όχι στις εκλογές του Νοεμβρίου του '74. Επειδή ο Παπαδόπουλος αρνήθηκε να δηλώσει ότι δεν θα κατέβαινε, γι' αυτό βγήκε η συνταγματική διάταξη στις 3 Οκτωβρίου, με την οποία όλοι οι υπεύθυνοι της 21ης Απριλίου 1967 συνελήφθησαν. Οι ένοχοι όμως για το Πραξικόπημα, τον «Αττίλα Ι» και «Αττίλα ΙΙ», έμειναν ακατάδικτοι και έως σήμερα έχουμε ως τίτλο Πρόεδρο της Δημοκρατίας τον κ. Γκιζίκη, τον οποίο και πληρώνουμε και του παρέχουμε και αυτοκίνητο! Αυτό είναι από το βιβλίο του Χαρίτου. Επίσης, υπάρχει μέσα και μια αναδημοσίευση ενός άρθρου της εφημερίδας «Έθνος» που αναφέρεται στο γεγονός αυτό.

Θα 'θελα να τελειώσω με τη διατύπωση ορισμένων απόψεων, όχι διότι θέλω να κάνω τον δύσκαλο — για να εξηγημαστέ —, αλλά διότι αυτός είναι ο τρόπος που νομίζω ότι πρέπει να τελειώσω την κατάθεσή μου.

Κύριε Πρόεδρε, είπα ότι το έργο της αποστολής σας είναι ιστορικό. Γιατί; Γιατί μοιραίως από αυτό θα βγουν συμπεράσματα, που θα χρησιμεύσουν στο έθνος για το μέλλον. Και το μέλλον είναι πολύ σκοτεινό και άβυσσος. Επομένως, τα συμπεράσματα τα οποία θα βγάλετε, το πόρισμα δηλαδή που θα βγάλετε, θα είναι πολύ χρήσιμο, και γι' αυτό αποδίδω τη σημασία την οποία βλέπετε ότι αποδίδω. Πράγματα, αφότου συζητήθη η Επιτροπή σας, πάντοτε σας έστίλνω γράμματα, σας έστίλνω στοιχεία, ζητήσα ο ίδιος να καταθέσω κ.ο.κ.

Κύριε Πρόεδρε, επιτρέψτε μου να παρατηρήσω ότι αποδεικτικό υλικό για την Επιτροπή σας είναι μόνον οι μαρτυρίες μπροστά στην Επιτροπή, είναι οι αυτοψίες και είναι οι πραγματογνωμοσύνες.

Επί του θέματος, λοιπόν, για να μη μακρηγορήσω, θα καταθέσω ένα υπόμνημα του κ. Γ. Ανδρεόπουλου, στελέχους του κόμματος και διακεκριμένου νομικού. Σύμφωνα με αυτό, τα υπομνήματα, που πήρατε από τον κ. Καραμανλή και τον κ. Μπαύρο, δεν έχουν αποδεικτική αξία. Αυτό θα το κρίνετε και εσείς.

όταν έλθει η ώρα τους. Κατά την αποψη μου, πρέπει η Επιτροπή σας να καλέσει τον κ. Καραμανλή και τον κ. Μαύρο, όπως και όλους όσους πήραν ενεργό μέρος σ' αυτά τα γεγονότα. Διότι, αν δεν τους καλέσει, δεν θα έχει το υλικό για να βγάλει ένα πόρισμα κέρως. Δεν είναι υποτίμηση κανενός. Τιμή είναι αν καλέσει τον κ. Καραμανλή και τον κ. Μαύρο και τους λοιπούς. Γιατί: Διότι βλέπετε στις ΗΠΑ, που είναι το πρόσωπο της δημοκρατίας του δυτικού κόσμου, ο κ. Ρέγκαν, εν ενεργεία Πρόεδρος, πήγε τρεις φορές στην εξεταστική των πραγμάτων επιτροπή για το Ιράν/Κιργι. Γιατί εδώ πέρα δεν ισχύουν αυτοί οι κανόνες. Γιατί δεν υπάρχει αυτή η αντίληψη ισότητας των Ελλήνων; Νομίζω, επίσης, ότι πρέπει να έλθει εδώ και ο κ. Μαρκαζίνης.

Επίσης νομίζω — εκφράζω απόψεις οι οποίες έχουν, βεβαίως, ουσιαστική σημασία — ότι αυτοί που αποφάσισαν τον Μάρτιο του 1975 την επ' αόριστον αναβολή της προεξέτασσης, της προκαταρκτικής ερευνής η οποία γινόταν τότε, κατόπιν μηνύσεων ιδιωτών, για τα γεγονότα της Κύπρου, ως και αυτοί που συμφέρησαν να αναβληθεί η εξέταση για αόριστο χρόνο, πρέπει να έλθουν εδώ και να σας εξηγήσουν πώς τα αποφάσισαν και γιατί διατήρησαν την απόφασή τους αυτή επί τόσοον χρόνο. Διότι το ότι καθυστέρησαμε επί 13 χρόνια είναι μεγάλη ζημιά για το έθνος.

Επίσης, όπως βλέπουμε και όπως διαπιστώνουμε — και δεν είναι μυστικό —, έχουν καταστραφεί πάρα πολλά έγγραφα στα υπουργεία. Έχουν καταστραφεί, ιδίως, εκθέσεις των λαβόντων μέρος στις στρατιωτικές επιχειρήσεις αξιωματικών, οι οποίες, σύμφωνα με τη διαταγή του μακαρέτη στρατηγού Αρμπούζη η οποία εζεδόθη κατόπιν εντολής του κ. Αβέρωφ, έπρεπε ή να καταστραφούν ή να επιστραφούν στο υπουργείο. Σήμερα, πάρα πολλά πράγματα δεν μπορούν να διευκρινισθούν, διότι καταστράφησαν αυτές οι εκθέσεις. Βεβαίως, υπάρχουν κωδίνες, και αυτές πρέπει να καταλογισθούν.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, αυτό είναι έργο της Επιτροπής.

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριε Πρόεδρε, λέγω την άποψη μου. Δεν είναι δυνατόν να μου λέτε πώς θα εκφράζομαι. Είναι ακατανόητο αυτό. Εγώ σας σεβόσθηκα πάρα πολύ, αλλά νομίζω ότι έκανα μια προσφορά την οποία πρέπει να εκτιμήσετε.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε. Η προσφορά σας εκτιμάται.

Ιωάννης Ζιγδής: Να εκτιμάται και με τον τρόπο που μου απευθύνσθε.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Μα, όταν αυτή τη στιγμή μός μιλάτε...

Ιωάννης Ζιγής: Εγώ σας μιλά σαν υποθινος πολιτικός.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Το δεχόμαστε αυτό.

Ιωάννης Ζιγής: Έχετε ένα όργανο, το οποίο δημιουργήθηκε...

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε...

Ιωάννης Ζιγής: Εάν εδώ λέγα ορισμένες απόψεις...

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Κύριε Πρόεδρε, σας παρακαλώ! Με συγχωρείτε. Θέλετε να διακόψετε τη διαδικασία, για να καταλάβω.

Ιωάννης Ζιγής: Μα, πώς τολμάτε;

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Όταν απευθύνεστε σ' εμένα και μου λέτε «ε, μα!» Πώς; Την ηλικία τη σεβόμαστε, τους αγώνες τους σεβόμαστε. Αυτή τη στιγμή, κύριε Πρόεδρε, η Βουλή των Ελλήνων ανέθεσε σ' εμένα να κάνω τον πρόεδρο. Αυτό πρέπει να το σεβαστούμε όλοι.

Ιωάννης Ζιγής: Θα εχάμε τελειώσει, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Όταν έρχεστε σε ένα κεφάλαιο και μας λέτε τι πρέπει να αναζητήσουμε και τι εθνικές πρέπει να καταλογίσουμε, και μας λέτε ότι κατεστράφησαν έγγραφα, ότι πρέπει να επιμερίσουμε εθνικές; Πείτε μας, σας παρακαλώ, τη δική σας μαρτυρία, αυτό θέλουμε. Γιατί οξύνουμε την κατάσταση; Ο σεβασμός είναι απερίσπαστος.

Ιωάννης Ζιγής: Εσείς οξύνετε τη συζήτηση.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Δεν την οξύνω καθόλου. Δεν είναι, όμως, δυνατόν να δεχθεί το Προεδρείο, για το κύρος της Επιτροπής, αυτές τις παρεμβάσεις σας.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, μπορώ να σας παρακαλέσω να μου δώσετε για ένα δευτερόλεπτο τον λόγο;

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Νομίζω ότι τελειώνουμε, κύριε συνάδελφε.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Ήθελα να ρωτήσω πότε θα τελειώσει ο κ. Πρόεδρος, επειδή θα ήθελα να ρωτήσω ορισμένα πράγματα και επειδή θα λείπω την επόμενη εβδομάδα στο εξωτερικό. Γι' αυτό επέλεξα.

Ιωάννης Ζιγής: Σε πάντα λεπτά θα έχω τελειώσει.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίκος): Νομίζω ότι τελειώνουμε, στα συμπέρασμα είμαστε. Συνεχίστε, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγής: Θα έλεγα, ακόμη, ότι ο Σαμπάν με καθικέτασε να έρθω να καταθέσω στην Επιτροπή. Νομίζω, επίσης, ότι θα ήταν θεάρεστον, εάν μετέβαινε ένα κλιμάκιο της Επιτροπής στην Κύπρο. Νομίζω, όμως, ότι και εδώ υπάρχουν άνθρωποι που έχουν ασχοληθεί με το Κυπριακό και θα ήθελαν να έρθουν να

καταθέσουν, αλλά θα πρέπει να κληθούν, όπως είναι ο Σόλων Γρηγοριάδης, ο Επίφορς ο Παπαγεωργίου, ο συνταγματολόγος της «Εστίας», ο οποίος έχει γράψει δύο πολύ ενδιαφέρουσες μελέτες η μία είναι «Ο έλεγχος του υπομνήματος Καραμανλή», και η δεύτερη «Η πρώτη κυβέρνηση Καραμανλή — περίοδος '55 μέχρι '62», της οποίας αντίκτυπο θα σας καταθέσω — το έχω στη βιβλίτσα μου. Χρήσιμο, επίσης, είναι να κληθεί να καταθέσει ο Νεοκλής Σαρφής της Παντείου, ο συγγραφέας του πολύ γνωστού βιβλίου «Η άλλη πλευρά».

Και τώρα, κύριοι, να έλθουμε στο τέλος.

Προτού έλθει εδώ ο Κήλυ, ο πρεσβευτής των ΗΠΑ, έκανε ορισμένες δηλώσεις. Είπε: «Πηγαίνοντας στην Ελλάδα σαν αμερικανός πρεσβευτής, θα θέσω τέρμα στη σχέση πάτριος και πελάτου, κηδεμόνος και προστατευομένου, αφέντη και θεράποντος». Ήταν μια έμπρακτη αίτηση συγγνώμης, μια δήλωση μετανοίας για όσα συνέβησαν, για τα γεγονότα ακριβώς της Κύπρου. Γιατί η αμερικανική κυβέρνηση έχει τη συνείδηση ότι και η χούντα και η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας υπήρξαν αελιάς «θεράποντος» του «αφεντικού» που λεγόταν Κίσηνγκερ.

Είναι η πιο κρυστάλλινη δήλωση, η οποία πρέπει να μας προβληματίσει. Θυμάμαι, όταν τον είδα — και γνωρίζω καλά τον άνθρωπο, γιατί ήταν εδώ κατά τη δικτατορία και είχαμε συναντηθεί όταν μίλησα στο Κογκρέσο — μου είπε ότι είναι πολλοί Αμερικανοί που δεν είναι υπερήφανοι γιατί υποχρέωσαν τους Έλληνες να συμπεριφερθούν σαν υπηρέτες τους, σαν υποτακτικοί τους. Προτού έλθει εδώ, ο πρεσβευτής αυτός έκανε τις δηλώσεις που κρανήφερα, με αυτήν την έννοια.

Κύριοι, πριν τελειώσω, επαναλαμβάνω τούτο: Εγώ, έως την 21η Ιουλίου, όχι μόνον δεν βρισκόμουν σε κακές σχέσεις με τον κ. Καραμανλή, αλλά συνέβαινε το εντελώς αντίθετο. Να μη σας επαναλάβω ότι έγινε την επταετία, όταν ήμουν εδώ, γιατί τα πράγματα είναι γνωστά. Σας είπα ότι πηγαίνοντας στις ΗΠΑ τηλεφωνήθηκα με τον κ. Καραμανλή. Στην Αμερική, μεταξύ των υποψηφιοτήτων που προέβλεπα για πρόεδρο δημοκρατικής κυβέρνησης — το λέει και ο Τζακ Άντερσον στο άρθρο του — ήταν και ο Καραμανλής. Αλλά κάθε φορά που μιλούσα για τον Καραμανλή, έβλεπα να κατεβαίνουν τα μούτρα. Τα εξηγεί αυτό ο Άντερσον.

Αν στις 23 το βράδυ — ξέρετε, οι Αμερικανοί είχαν διάφορα δόλια σχέδια να βρουν τρόπο για να συνεχισθεί η δικτατορία — άκουγα ότι ορίσθηκε ο κ. Καραμανλής Πρόεδρος της Δημοκρατίας — όπως μπορούσε, γιατί ο Γκιζίκης είχε παραιτηθεί, και ο Ιωαννίδης θα τον δεχόταν — αν γνώταν αυτό, η χαρά μου

βέβαια θα ήταν μεγάλη, θα έλεγα «Χριστός Ανόστη». Όταν, όμως, έμαθα ότι ορκίσθηκε στον Γκιζίκη, έπαθα ένα σοκ. Και είπα: «Τον ενέπλεξαν για να γίνει ένα καινουργίο πόνι για τη διαίωναση της δικτατορίας».

Και γι' αυτό βλέπετε ότι, ενώ πολλοί φίλοι μου τηλεφωνούσαν από την Αθήνα επανειλημμένα και με πολλή οργή, γιατί δεν με κάλεσε να γίνει ο πρώτος υπουργός της νέας κυβέρνησης, εγώ τους έλεγα για να τους κατευνάσω ότι ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται ότι εγώ δεν μπορώ να ορκισθώ στον Γκιζίκη.

Όταν έφυγα από την Αμερική και ήλθα στην Ελλάδα, ήλθα για να βοηθήσω τη νέα κυβέρνηση, Νόμισα ότι ήταν κυβέρνησή μας. Και ήλθα, πράγματι, με το κατόρθωμα της αποστολής Μερκερήμα. Ας τολμήσει κανείς άλλος να μου πει ότι την περίοδο εκείνη προσέφερε μεγαλύτερη υπηρεσία στον τόπο. Ήλθα με αυτό το έγγραφο, ήλθα με συμβουλές ανθρώπων του Στάιτη Ντηπάρτημεντ, του Πενταγώνου, του πολιτικού κόσμου, που μου είπαν: «Πίστι στον κ. Καραμανλή, το ταχύτερο να απαλλαγεί από τον αναγκασισμό του Κίσεινγκερ και να διώξει τους πράκτορες της CIA και της DIA που ηγούνται των Ενόπλιων Δυνάμεων. Και, αν θέλει να παραλάβει τον Κίσεινγκερ, να απειλήσει ότι θα κλείσει τις βάσεις». Μου έλεγαν επίσης: «Να μην κάνει το λάθος και φύγει από το ΝΑΤΟ, γιατί αυτό μεν θα ικανοποιήσει μερικούς οφειλές αριστερούς, αλλά θα θέσει υπό τον έλεγχο της Τουρκίας τον μεγάλο αυτόν Οργανισμό».

Επίστρεψα πολύ αυτυχής, ξέρετε, νομίζοντας ότι θα μπορούσα να φανώ πολύ χρήσιμος στον τόπο και τη «δημοκρατική» του κυβέρνηση. Καίτοι ήμουν άρρωστος — επικίνδυνα, αν θέλετε, το βράδυ της 3ης Αυγούστου — είπα στον Π. Κωνσταντόπουλο «Σε παρακαλώ, πήγαινε να τα πεις όλα αυτά — τα μηνύματα που έφερνα — στον κ. Καραμανλή». Και ποια ήταν η συνέχεια; Μετά από 2-3 ημέρες, αντιλήφθη ότι ήμουν ο προγεγραμμένος, ο «αποδιονομαζιάος τράγος», τον οποίο κινήρουν οι οφθαλμίδες, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και το κόμμα μου!... Και διερωτήθηκα: Γιατί αυτά όλα τα απίθανα; Απλοσίστατα, μ' αυτά που είπα και υπέδειξα αποκάλυπτα, χωρίς να το θέλω, ότι η εγκατάλειψη του Ελληνισμού της Κύπρου ήταν η αποστολή της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας!... Και, βέβαια, από τότε άσκησα μια πολύ ανστηρή κριτική.

Είμαι υπερήφανος διότι είμαι ο πρώτος Έλληνας, που διεπίστωσε το έγκλημα της 23ης Ιουλίου. Σ' αυτό θυσιάσα τη σταδιοδρομία μου. Η Ιστορία θα τα γράψει, όταν έλθει η ώρα. Τώρα, ας είμαι η «εχλόση» και το αντικείμενο όλων των διώξεων — ηθικών και άλλων —, τις οποίες υφίσταμαι επί 13 χρόνια.

Και θα τελειώσει με τούτο: Προσέξτε, κύριοι, στην Ελλάδα έχουμε θλιβερό προηγούμενο. Το 1916, για να έχει την εύνοια του Κάιζερ, ο τότε βασιλεύς Κωνσταντίνος, παρέδωσε το Ρούσκ και το Δ' Σέμα Στρατού στους Γερμανούς. Η 23η Ιουλίου, τι σημαίνει; Για να έχουμε την εύνοια του Κίσιπινγκερ παραδώσαμε τον Ελληνισμό της Κύπρου βορά στον «Αττίλα»!

Είναι τόσο φοβερά τα γεγονότα, και γι' αυτό πιστεύω ότι θα βγάλετε ένα πόρισμα το οποίο θα είναι ιστορικό.

Κύριοι, είμαι αιτιγής διότι εξετέλεσα ένα εθνικό καθήκον. Όσα σας είπα θα κριθούν και από σας και από την Ιστορία. Εγώ θέλω το πόρισμά σας να είναι τόσο τέλειο και τόσο αδιάβλητο ώστε να αποτελέσει μια προσφορά στο Έθνος. Αυτά, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκοξ): Όποιος από τους εκ. συναδέλφους θέλει να υποβάλει ερωτήσεις, παρακαλώ να εγγραφεί.

(Στο σημείο αυτό, ζητούν να εγγραφούν οι εκ. Δαμιανίδης, Μαρκόπουλος, Κουτσουφάνης και Παναγιωτόπουλος).

Α. ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ

Ο κ. Δαμιανίδης έχει τον λόγο.

Αλέξανδρος Δαμιανίδης: Κύριε Πρόεδρε, είχατε καταθέσει ότι ο Ρύζερ Ντιήβς, από υφυπουργός Εξωτερικών είχε τοποθετηθεί πρεσβευτής στην Κύπρο, και μας εξηγήσατε — και εγώ το δέχομαι ως πολύ λογικό — ότι δεν μπορεί ένας υφυπουργός να διορίζεται εν σιγήτιμια πρεσβευτής, είναι κατά κάποιον τρόπο ισοβιτισμός. Ήθελα να ρωτήσω — ίσως το είπατε και δεν πρόσεξα εγώ — πότε έγινε αυτός ο διορισμός του Ντιήβς στην Κύπρο ως πρεσβευτού;

Ιωάννης Ζιγδής: Στο τέλος του Ιανυαίου '74, και έδωσε τα διαπιστευτήριά του στα μέσα Ιουλίου. Όταν διάβασα στον Τύπο τον λόγο που εξεφώνησε κατά την επίδοση των διαπιστευτηρίων, είπα στους παρισταμένους καθηγητή Κουλουμπή και Νικολάου «Μα, είναι αυτό επίδοση διαπιστευτηρίων ή επικηδεύσιος». Διότι σκοπός του διορισμού του ήταν να εξουδερευθεί ο Μακάριος. Ήξερα ότι ήταν υπό εξέλιξη...

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Μια διευκρίνιση, μου επιτρέπετε;

Ιωάννης Ζιγδής: Όχι, αφήστε να τελειώσουμε πρώτα. Ας μην καταστρέφουμε τώρα τη συζήτηση.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Μα, δεν άκουσα, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκοξ): Δεν άκουσε, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγδής: Τα σενάρια περί εξουθένωσης του Μακαρίου κυκλοφορούσαν από το '71. Η εντύπωσή μου, λοιπόν, ήταν ότι είμαστε σε ένα καινοεργό σενάριο.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίνας): Συνεχίστε, κύριε Δαμιανίδη.
Ιωάννης Ζίγνης: Κύριοι, ρωτάτε σωστά. Δεν είναι ανάγκη να υπάκουμε τη φωνή. Εάν θέλει κάποιος να ρωτήσει, να ρωτάει με τη σειρά του και ήσυχα.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίνας): Κύριε Πρόεδρε, διευθύνω τη συζήτηση και τα έχω καταφέρει, νομίζω.

Αλέξανδρος Δαμιανίδης: Κύριε μάρτυς, μια δεύτερη ερώτηση: Είχατε και αρκετά για τον κ. Κίσσινγκερ και για τον ρόλο που έπαιξε πάνω σ' αυτά τα γεγονότα. Ποιας καταγωγής είναι ο κ. Κίσσινγκερ; Και θα ήθελα να μου πείτε εάν, πέρα από πολιτικούς λόγους, εξωτερικής πολιτικής δηλαδή, των Ηνωμένων Πολιτειών, είχε και λόγους συναισθηματικούς να παρεμβαίνει υπέρ κάποιας χώρας σ' αυτήν την περιοχή.

Ιωάννης Ζίγνης: Ο Κίσσινγκερ ανήκει στην κατηγορία των πολιτικών μηχανορράφων. Είναι μια περίεργη προσωπικότητα, η οποία δεν δεσμεύεται από κανόνες ηθικής. Το έχει ομολογήσει ο ίδιος στη Γερουσία. Ο κ. Κίσσινγκερ, ενεργώντας όπως ενήργησε για την Κύπρο, νόμιζε ότι εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ΗΠΑ. Και τα συμφέροντα των ΗΠΑ ήταν εκείνη την εποχή η εδραίωση του καθεστώτος της Μέσης Ανατολής, από την οποία εξαρτάται και η τύχη του Ισραήλ. Η πολιτική την οποία ακολουθούσε ο Κίσσινγκερ εξηγείται πολύ καλά στο βιβλίο του Γαλλικού Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων, το οποίο σας κατέθεσα. Όταν το διαβάσετε, θα δείτε πόσο φυσικό είναι αυτά τα οποία συνέβησαν, και το πραξικόπημα, και η εισβολή, και ο «Αττίλας Β», και η μεταχείριση των Ελλήνων...

(.....)

Αλέξανδρος Δαμιανίδης: Κάτι άλλο τώρα θα ήθελα: Η ηγεσία της χούντας πιστεύει ότι είχε διαβεβαιώσεις από τις ΗΠΑ, το ΝΑΤΟ και εξαπατήθηκε, ή συναιδητά έπραξε ό,τι έπραξε για να γίνει η εισβολή των Τούρκων και η διχοτόμηση της Κύπρου;

Ιωάννης Ζίγνης: Πιστεύω ακράδαντα — και παρακαλώ να το σημειώσετε, γιατί είναι μια εμπειρία που χρειάζεται στους Έλληνες πολιτικούς — ότι έως σήμερα οι μεγάλες δυνάμεις ενεργούν με ένα όργανο, ιδίως στα θέματα που αφορούν την εξωτερική πολιτική. Στην Αμερική, όμως, ενεργούν με 10-15 όργανα, σε τρόπον ώστε, όταν κουβεντιάζει κανείς με το Α Όργανο, να έχει την εντύπωση ότι κουβεντιάζει με τον Πρόεδρο της χώρας, ενώ μπορεί να είναι απλά ένας παραπλανητικός ενδιάμεσος, ανάλογα με τα συμφέροντα των ΗΠΑ.

Την επίσημη διπλωματική άποψη της Αμερικής την εξέφραζε στην Ελλάδα ο Τάσκα. Την πραγματική, όμως, τη διοχέτευαν οι άνθρωποι της CIA και της DIA, οι οποίοι έρχονταν σε άμεση

επαφή με τη στρατιωτική ηγεσία και τον Ιωαννίδη.

Ο Ιωαννίδης είχε έναν ελληνικής καταγωγής πρόκτορα της CIA, τον Κορομηλά (Κορόμ), σαν σύνδεσμο με την αμερικανική κυβέρνηση, για τον οποίο έγραψαν και ' επανάληψιν οι αμερικανικές εφημερίδες.

Ο Κορόμ ήλθε στην Ελλάδα και είδε τον Ιωαννίδη πριν από τις 10 Ιουλίου, για να συμφωνήσουν στη γραμμή που θα ακολουθούσε το καθεστώς, και του είπε: «Προχωρήστε, να εξοντώσετε τον Μασκάριο και κατόπιν θα κάνετε τη δεχοτόμηση της Κύπρου οι δύο κυβερνήσεις, της Άγκυρας και της Αθήνας. Λίγο νωρίτερα όμως — τον Ιούνιο — η Ουάσινγκτον για να καλοφθαί έσπευσε — αν αγαπάτε — το περίφημο τηλεγράφημα του Σίσκο προς τον Τάσκα, να πει στον Ιωαννίδη να μην κάνει τίποτα. Αυτό το έγραψε ο Τύπος της Αμερικής επανυλθμαίνα.

Οι άνθρωποι της CIA, επειδή ο Ιωαννίδης είχε πάψει να είναι της εμπιστοσύνης της Ουάσινγκτον, έρχονταν σε επαφή με τον Αραπάκη, τον Παπαϊωαννίδη και τους άλλους. Αυτοί έπαιρναν τις πραγματικές εντολές της αμερικανικής κυβέρνησης προς τη στρατιωτική ηγεσία. Ο Ιωαννίδης έπαθε σοκ όταν το πρωί της 28ης Ιουλίου είδε ότι, παρά τις διαβεβαιώσεις του Σίσκο, έγινε η εισβολή και είπε το περίφημο: «Μας εξαπατήσατε, θα κηρύξουμε τον πόλεμο».

Μόλις, όμως, είπε «θα κηρύξουμε τον πόλεμο», τον εγκατέλειψαν οι άνθρωποι του Σίσκο και άρχισαν διαβεβαιώσεις με τους Αραπάκηδες και τους άλλους, για τη νέα κυβέρνηση.

Έτσι έγινε η όλη ιστορία. Είναι να βλέπεται κανείς, γιατί από την Ουάσινγκτον είχαμε άμυστος ενδοξος για τις ενέργειες των χουνταίων, οι οποίοι ήταν εγκεφαλικά ανάμωλοι άνθρωποι. Μπροστά σ' αυτά που σκέφθηκαν και έκαναν, στέκεται κανείς ενός! Δεν μπορεί να τα καταλάβει. Και, βέβαια, ούτε να τα συγχωρήσει. Τελικά, έγιναν λεμονόκουπες, έγιναν όργανα, όχι της επίσημης αμερικανικής κυβέρνησης με τον Τάσκα, αλλά της CIA, της DIA ή και του NATO.

Αλέξανδρος Λαμιανίδης: Είπατε, κύριε Πρόεδρε, ότι το 1974, μετά τα κρίσιμα γεγονότα, πήγε ο αρχηγός της Χωροφυλακής στο Λαγονήσι, συνάντησε τον Παπαδόπουλο και του ζήτησε να μην κατεβεί στις εκλογές, με αντάλλαγμα την αμνηστία. Εγώ τη θεωρώ βαριά κοφέντα αυτήν, θα παρακαλούσα πάρα πολύ να μας δώσετε μια εξήγηση πώς το γνωρίζετε αυτό το πράγμα. Ιωάννης Ζιγής: Το γνωρίζω από το βιβλίο του Π. Χαρίτου, του οποίου σας έδωσα ένα τεύχος, ως και φωτοτυπημένα αποσπάσματα, για να τα μελετήσετε μόνοι σας αφού δεν θέλετε να σας τα διαβάσω εγώ. Υπάρχει μια κατάθεση του στρατηγού της Χω-

ροφυλακής Πορρικού και υπάρχει και ένα άρθρο του «Έθνους» της εποχής εκείνης που τα περιγράφουν αυτά λεπτομερώς.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Επίσης, κύριε Πρόεδρε, είχατε πει ότι λόγω της αποχώρησής μας από το ΝΑΤΟ δημοκορήθηκαν πολλά αδιέξοδα στη χώρα μας. Εσείς πιστεύετε ότι δεν έπρεπε να αποχωρήσουμε από το ΝΑΤΟ;

Ιωάννης Ζιγής: Ήταν έγκλημα η αποχώρηση εκείνη τη στιγμή. Ήταν η μεγαλύτερη προσφορά στον Κίρσινγκερ. Διότι, αν ήμασταν εμείς στο ΝΑΤΟ και κλείναμε τις βάσεις, ο Κίρσινγκερ θα έπρεπε στα γόνατά μας.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Μήπως με την αποχώρηση θα έπρεπε να κλείσουμε τις βάσεις για να είναι πιο ολοκληρωμένη η ενέργεια;

Ιωάννης Ζιγής: Θα μπορούσε να γίνει και αυτό, γιατί θα είχε μεγαλύτερο βάρος.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Σύμφωνα με το κλίμα που δημοκορήθηκε τότε, αλλά και με την εξέλιξη των γεγονότων, πρώτη φορά ακούω από κάποιον πολιτικό να καταδικάζει αυτή την αποχώρηση, γιατί νομίζω ότι όλος ο λαός ήταν σύμφωνα με την αποχώρηση. Ασφαλώς, δεν συμφώνησε με την επανένταξή μας στο ΝΑΤΟ.

Ιωάννης Ζιγής: Ο Κίρσινγκερ ήταν δειμόνιος. Ήθελε να μας βγάλει από το ΝΑΤΟ — ήταν σίγουρος ότι δεν θα κλείναμε τις βάσεις — γιατί ήθελε να γίνει η Τουρκία ο κυρίαρχος του μεγάλου αυτού Οργανισμού, και τοίτσι το πληρώσαμε έως σήμερα.

Όταν κατάλαβε ο κ. Καραμανλής την γκάφα του, για να μην πω το έγκλημά του, προσπάθησε να επιστρέψει στο ΝΑΤΟ. Και για να γυρίσει σ' αυτό, μπήκε στην ΕΟΚ. Ήθελε να ακούσει προηγουμένως ο κ. Καραμανλής την ΕΟΚ; Την ΕΟΚ τη χρησιμοποίησε σαν σκαλοπάτι, για να γυρίσει στο ΝΑΤΟ. Γι' αυτό μας έλεγε ότι για πολιτικούς λόγους μπήκαμε στην ΕΟΚ και όχι για οικονομικούς. Αυτό το έχει πει στη Βουλή επανειλημμένα. Το θέμα του επιχειρησιακού ελέγχου του Αιγαίου, για το οποίο υποφέραμε έως σήμερα, το οφείλωμε στην αποχώρηση. Αν δεν γινόταν η αποχώρηση, δεν θα υπήρχε θέμα επιχειρησιακού ελέγχου.

Το τραγικό, όμως, είναι ότι δεν αποχωρήσαμε στην πραγματικότητα εντελώς από το ΝΑΤΟ — ανεξάρτητα που αφήσαμε και την Justagz να ελέγχει όλους τους αξιωματικούς μας — αφήσαμε ορισμένα κλιμάκιά μας στη Νάπολι και σε άλλα ΝΑΤΟικά κέντρα. Αυτά είναι γνωστά και δεν αμφισβητούνται. Είπαμε, για να δημοκοπήσουμε έναντι της κοινής γνώμης που

ήταν αντιαμερικανική, «φρόνομε από το ΝΑΤΟ» δεν φύγαμε, όμως, στην πραγματικότητα. Αλλάς, χάσαμε το βέτο κατά της Τουρκίας. Καταλάβατε πόσο δαιμόνια ήταν η όλη σκευοθεσία; Αλέξανδρος Λαριανίδης: Είχατε και σε κάποιο σημείο της κατόρθωσής σας ότι οι Αμερικανοί δεν ήθελαν τον Καραμανλή. Εν συνεχεία, όμως, μας είπατε ότι ο Καραμανλής είχε συμφωνία με τον Κίσεινγκερ και άλλα ανάλογα. Επειδή όμως αυτά τα δύο έρχονται σε αντίθεση, θα παρακαλούσα να μας δώσετε μια πιο σαφή εικόνα των σχέσεων του κ. Καραμανλή με τις ΗΠΑ. Γιατί δεν μπορούμε να αφήνουμε οποιεσδήποτε ασάφειες και ερωτηματικά εις βάρος οποιουδήποτε πολιτικού ανθρώπου. Εγώ τουλάχιστον δεν θα το ήθελα.

Ιωάννης Ζιγής: Είναι πολύ σιωστό αυτό που λέτε. Όταν πήγα στην Αμερική, πήγα σαν εκπρόσωπος του ελληνικού πολιτικού κόσμου. Δεν ήθελα να εμφανιστώ ως οπαδός ενός κόμματος.

Χρήστος Φωτιάσογλου: Ήσασταν εξουσιοδοτημένος;

Ιωάννης Ζιγής: Τον τελευταίο άνθρωπο που είδα προτού φύγω από την Ελλάδα ήταν ο Π. Κανελλόπουλος, ο οποίος μου είπε ότι «έχουμε εμπιστοσύνη, ότι θα εκφράσεις το πνεύμα που υπάρχει». Όταν πήγα στο Λονδίνο, είδα την κυρία Βλάχου, τον Λαμπρία και πολλούς άλλους, με τους οποίους μιλούσαμε σαν φίλοι, σαν αδελφοί. Πήρα στο τηλέφωνο τον κ. Καραμανλή και ανταλλάξαμε γράμμες. Μου είπε τις απόψεις του. Και μετά έφυγα στην Αμερική. Εγώ στην Αμερική ήμουν εναντίον της χοάντας και τους έλεγα να αφήσουν αβεβήγητη τη χοάντα και εμείς θα βρούμε τον δρόμο προς τη δημοκρατία. Βέβαια, με ρωτούσαν πως είναι οι διάφορες προσωπικότητες που θα μπορούσαν να παίξουν τον ρόλο του πρωθυπουργού. Μεταξύ των προσωπικοτήτων δεν παρέλειψα ποτέ τον Καραμανλή, αλλά περιέργαζα τους έβλεπα σχεδόν πάντοτε να κατεβάζουν τα μούτρα...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Οι Αμερικανοί;

Ιωάννης Ζιγής: Και ο κ. Παναγιωτόπουλος το ξέρει, γιατί θα του το είχαν ο κ. Ράλλης και ο κ. Παλασιόπουλος. Μου έκανε εντύπωση αυτό το γεγονός και γι' αυτό, όταν έμαθα ότι γύρισε ο Καραμανλής στην Ελλάδα, έκανα τον σταυρό μου, έπαθα σοκ. Αλλά σοκ έπαθε και ο Τζακ Άντερσον, ο οποίος το έγραψε στις 29 Ιουλίου στην «Ουόσιγκτον Ποστ», που είναι ως γνωστόν μια από τις σοβαρότερες εφημερίδες των ΗΠΑ. Επομένως, κάτι παράξενο συνέβη. Πώς μεταβλήθηκαν οι διαθέσεις; Και το συμπέρασμα είναι τούτο: Οι Αμερικανοί, μετά από τον «Ατίλα Ι», έφαχναν να βρουν αντικαταστάτη της χοάντας. Όταν η χοάντα, δηλαδή ο Ιωαννίδης, είπε «θα κταθήσουμε την Τουρκία», είπαν: «Εσύ είσαι σβησμένος, πρέπει να βρεθεί νέος αρχηγός του κρέ-

τους, ο οποίος δεν θα κτυπήσει την Τουρκία και θα εγκαταλείψει τον Ελληνισμό της Κύπρου στην τύχη του». Έκιναν διάφορες προσπάθειες, έφραξαν τον Στεφανόπουλο, δεν πέτυχαν, τον Γαρουφαλιά, δεν πέτυχαν και, μη βρίσκοντας λύση, ανέθεσαν στους στρατιωτικούς να κάνουν τη σύσκεψη της 23ης Ιουλίου μαζί με τους πολιτικούς, για να βρουν προθεσουργό.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Αυτοί, όμως, ζήτησαν τον Κανελλόπουλο, δεν ζήτησαν τον Καραμανλή.

Ιωάννης Ζίγδης: Ο Γκιζίκης είχε απορρώψει κατηγορηματικά τον Καραμανλή.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Όλοι τον απέρριψαν. Και εδώ κατεπέ-
θη ότι ο κ. Αβέρωφ έπαιξε κάποιον ρόλο την τελευταία στιγμή.

Ιωάννης Ζίγδης: Αφήστε με να ολοκληρώσω. Προτάθηκε από τον κ. Αβέρωφ η υποψηφιότητα του Καραμανλή και ο Γκιζίκης την απέκρουσε κατηγορηματικά. Είπε πολλά πράγματα, μεταξύ των οποίων και ότι ο Καραμανλής ήταν μακριά επί πολλά χρόνια και δεν ήξερε τα πράγματα.

Κατά το διάστημα, όμως, των πρώτων μεταμνημονιακών ε-
ρών, έγινε η συμφωνία, στην οποία μετείχαν αντιπρόσωποι του Κίσιπνγκερ, αντιπρόσωποι του Εισαβίτ και ο κ. Καραμανλής. Για τούτο ήλθε το σήμα της Ουάσιγκτον προς την ΚΥΠ ή από το ΝΑΤΟ, όπως και ο κ. Μιχαλακόπουλος, τότε αξιωματικός, νομίζω, σας είπε, αλλά δεν μπόρεσα να το ξεκαθαρίσω.

Την τελευταία στιγμή, ο Γκιζίκης, σφόδρα αντίθετος του Καραμανλή, τον δέχεται με υπόδειξη του Αβέρωφ, ο οποίος Αβέρωφ βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τον Καραμανλή — τηλε-
φωνούντο κάθε τόσο. Ο Καραμανλής έλεγε στον βασιλιά ίσως το μεσημέρι ότι «δεν γίνεται τίποτα». Και το απόγευμα, απότομα, έγινε η αλλαγή. Γιατί δόθηκε δόθηκε η επίσημη υπόσχεση τότε ότι ο Καραμανλής, αφού γίνει αρχηγός της κυβέρνησεως, δεν θα βοηθούσε τον μαχόμενο για την υπόστασή του κυπριακό Ελληνισμό. Δεν θα γινόταν πόλεμος με την Τουρκία και δεν θα κατεστρέφετο η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Έτσι, ήλ-
θε ο κ. Καραμανλής, δεν έχω συμβολαιογραφικές πράξεις να σας παρουσιάσω, αλλά αυτό λέει η λογική, ερμηνεύοντας τις πληροφορίες και τα στοιχεία που υπάρχουν απ' όλες τις κατευ-
θύνσεις. Αν σφάλει...

Χρήστος Φωτιάδης: Δεν αποκλείει την περίπτωση και να σφάλει.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Είμαι εξουσιοδοτημένος να κάνω μια δήλωση, κύριε Πρόεδρε. Μου επιτρέπετε;

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Να τελειώσω παρακαλά, κύριε Πανα-
γιωτόπουλε. Έχω πολύ λίγο ακόμη, και μετά να κάνετε τη δή-

λωση, για να πάει και πιο σωστά η δήλωση αυτή. Κύριε Πρόεδρε, εκείνες τις κρίσιμες ημέρες, μεταξύ Αγκώρας και Αθηνών πηραιοερχόταν ο υφυπουργός Εξωτερικών κ. Σίσκο. Εγώ ήθελα την άποψή σας, και με ενδιαφέρει να μου πείτε το εξής: Ο Σίσκο πηραιοερχόταν εδώ, πράγματι, για να δοθεί κάποια λύση, να βρουν δηλαδή η Ελλάδα και η Τουρκία κάποια λύση πάνω στο Κυπριακό, ή πηραιοερχόταν για να παραπλανήσει, όπως καταθέσατε και το κατάθεσαν και άλλοι, ή να εξαπατήσει, πιο σωστά, τη στρατιωτική ηγεσία της χούντας τότε εδώ;

Ιωάννης Ζιγής: Οι επισκέψεις του Σίσκο ήταν εδώ για να παραπλανήσουν τη χούντα και να τη βάλουν στο ποσοβάρι. Ο Ετοιμίτ, ξέρετε, είχε άμεση επαφή με τον Κίσιπγκερ και κατά τον «Αττίλα Ι», όπως και οι ίδιοι οι Τούρκοι ομολογούν στα βιβλία τους. Ο Σαρής, επίσης, στο βιβλίο του «Η άλλη πλευρά του λόφου», θα δείτε ότι αφιερώνει 20 σελίδες σ' αυτό το θέμα... Συνεχώς ο Κίσιπγκερ μιλούσε με τον Ετοιμίτ. Και έστειλε αυτόν τον πονηρό τον Σίσκο, ο οποίος έφτιακε τους αρταίς εδώ και τους παραπλανούσε. Και ο μιν Ιωαννίδης, να του το αναγνωρίσουμε, υπήρχε στο τέλος πατριώτης. Είπε: «Μας παραπλανήσατε, θα χτυπήσουμε τη Τουρκία». Οι παρακάτω απ' αυτόν, όμως, είπαν: «Δίκιο έχεις αφόντη μας, εμείς θα υποκοίσομε, δεν θα βοηθήσομε την Κύπρο, δεν θα κάνομε πόλεμο με την Τουρκία, δεν θα διαταράζομε τη νοτιοανατολική πύργου του ΝΑΤΟ». Καταλαβαίνετε πώς έχουν τα πράγματα.

Αλέξανδρος Δαμιανίδης: Μία ακόμα ερώτηση και τελειώνω, κύριε Πρόεδρε. Κύριε Πρόεδρε, θέλω και τη δική σας άποψη πάνω στο εξής ζήτημα. Εδώ, από στρατιωτικούς μάρτυρες, που έζησαν ή συμμετείχαν σε εκείνα τα γεγονότα, ενώ τουλάχιστον δεν συμφωνά με την κατάθεσή τους — κατεπίθη, δηλαδή, ότι δεν υπήρχε τρόπος και κατά τον «Αττίλα Ι» και κατά τον «Αττίλα ΙΙ» να αμυνθείμε κατά της Τουρκίας. Και, μάλιστα, ενώ έθεσα το ερώτημα: Δηλαδή, αν οι Τούρκοι ήθελαν να καταλάβουν όλο το νησί και πιο πέρα να καταλάβουν και κάποια νησιά από το Αιγαίο, εμείς θα 'πρεπε να ποίμε, «επειδή δεν μπορούμε, δεν πάμε, δεν κάνομε πόλεμο». Εσείς σαν πολιτική ηγεσία κατά την περίοδο εκείνη, τι θα πράττατε στην προκομμένη περίπτωση;

Ιωάννης Ζιγής: Θα ευλογοίσα τη στιγμή, διότι ήλθαν τα πράγματα έτσι, παρά τις πονηριές του Κίσιπγκερ. Θα έστειλα μόνον εξι Φόντομ και εγκαίρως τα δύο υποβρύχια. Και θα πάθαινε η Τουρκία μια συμφορά, που θα τη θυμόταν για πάντα. Ξέρετε ότι η 23η του μηνός ήταν η ώρα της ιστορικής μοίρας. Εάν υπήρχαν κυβερνήτες πραγματικοί Έλληνες εδώ, η Τουρκία θα είχε βουλιάξει. Αυτό δεν το λέμε εμείς. Το λένε οι ίδιοι οι Τούρ-

κοι. Το λένε οι στρατιωτικοί του ΝΑΤΟ. Στην έκθεση, που σας έδωσα, του ανωτάτου στρατιωτικού, θα δείτε μαρτυρίες των Τούρκων, οι οποίοι μας λένε ότι «ήμασταν μπουκνταλάδες που δεν επιβλεφθήκαμε. Δεν ήμασταν μπουκνταλάδες. Ήμασταν ενεργούμενα.

Αλέξανδρος Δαμανιάδης: Ευχαριστώ.

ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΝΤΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκοσ): Ο κ. Παναγιωτόπουλος θέλει να κάνει μια δήλωση.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Θέλω να κάνω μια δήλωση. Είμαι εξουσιοδοτημένος από τον κ. Καραμανλή να δηλώσω ότι το σενάριο που στηρίχθηκε στη μεθυστορηματική συνάντηση του 1974, προτού έλθει στην Ελλάδα, με Αμερικανούς και με εκπροσώπους του Ετσεβίτ, ή με οποιονδήποτε Τούρκο, δεν είναι απλώς προϊόν νοσηρής φαντασίας, αλλά είναι εντυπιδήτο ψέμα. Ο κ. Καραμανλής για πρώτη φορά συνάντησε, ως γνωστόν, τον Ετσεβίτ το 1978 στο Μοντρεάλ.

Ιωάννης Ζιγής: Να καταχωρηθεί στα πρακτικά.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκοσ): Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε. Καταχωρούνται όλα στα πρακτικά. Αλλά δεν θα ήθελα συζήτηση επί της δηλώσεως.

Ιωάννης Ζιγής: Αλλά πρέπει να κάνει μία δήλωση.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκοσ): Με συγχωρείτε. Αντιδικείτε εσείς με τον κ. Καραμανλή αυτή τη στιγμή; Εσείς καταθέσατε εδώ επί τρεις ημέρες τις απόψεις σας για το Κυπριακό. Και έρχεται ο κ. Καραμανλής, ως άμεσος θιγόμενος, και κάνει κάποια δήλωση. Εσείς, ως μέλη, θα αντιδικήσετε με τον κ. Καραμανλή τώρα;

Ιωάννης Ζιγής: Όχι, κύριε Πρόεδρε. Για όνομα του Θεού! Θέλω να κάνει την ελγή δήλωση. Εγώ δεν μίλησα για συνάντηση Αμερικανών-Καραμανλή-Ετσεβίτ. Μίλησα για συμφωνία αντιπροσώπων, οι οποίοι...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Αυτό λέει.

Ιωάννης Ζιγής: Καίρομαι που κάνει τη δήλωση αυτή, αλλά θα ήθελα τον κ. Καραμανλή να έλθει να την κάνει εδώ ενόρκως.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκοσ): Αυτό είναι άλλο θέμα, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγής: Εάν τολμάει ο κ. Καραμανλής, να καταθέσει ενόρκως εδώ. Διότι ψεύδεται κατά τρόπον «καραμανλικό»!

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Είναι απαράδεκτος!

Ιωάννης Βαρφειτσιώτης: Είναι απαράδεκτος, να φύγει από εδώ μέσα!

(Θόρυβος, διαμαρτυρίες, καθυστερούσιες).

Γελάει μαζί σου όλος ο ελληνικός λαός. Καταγκιάζει! Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακωλάκος): Διακόπτεται η συνεδρίαση*.

(Μετά τη διακοπή)

Γ. ΠΕΡΑΚΗΣ

Γεώργιος Περάκης: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να παρατηρήσω ότι η δήλωση του κ. Καραμανλή μέσω του συναδέλφου κ. Παπαγιωτόπουλου είναι δικονομικά αδόκιμη, για να χρησιμοποιήσω αυτόν τον ειδική όρο. Ο κ. Καραμανλής θεωρώ ότι έχει χρέος είτε να αντικρούσει είτε να καταθέσει επί γεγονότων. Έχει κάθε δικαίωμα να ζητήσει να καταθέσει στην Επιτροπή, και θεωρώ αυτονόητο ότι η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να δεχθεί την κατάθεσή του.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακωλάκος): Ο κ. Μαρκόπουλος έχει τον λόγο.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

Χρήστος Μαρκόπουλος: Είχα πει από την αρχή, κύριε Πρόεδρε, ότι έχω μία και μόνον ερώτηση να σας κάνω. Πριν από αυτήν την ερώτηση, θα ήθελα να κάνω μία διακρινιστική, παρακαλώ. Αναφερθήκατε σε δύο συσκέψεις — Λισαβόνας και Βιέννης. Πότε ακριβώς ήταν;

Ιωάννης Ζιγής: Το 1971 είναι η πρώτη και το 1973 η δεύτερη. Το 1971 ήταν μεταξύ Παλαμά υπουργού Εξωτερικών — δεν θυμάμαι τον Τούρκο ομόλογό του. Αυτά τα έχω γραμμένα και τα ανέφερα.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακωλάκος): Υπάρχουν τα στοιχεία, κύριε Πρόεδρε, στην Επιτροπή.

Ιωάννης Ζιγής: Η άλλη ήταν τον Μάιο το 1973, στη Βιέννη. Είναι Συνδιάσκεψη του ΝΑΤΟ και εκεί συναντήθηκαν οι δύο υπουργοί Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας και συμφώνησαν ότι το θέμα θα το έλυναν οι δύο κυβερνήσεις απειθείας, όχι διά των διακοινοτικών συνομιλιών.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Όταν λέτε για τους υπουργούς Εξωτερικών, ποιους εννοείτε;

Ιωάννης Ζιγής: Της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Ο Παλαμάς;

Ιωάννης Ζιγής: Ο Παλαμάς ήταν το 1971. Το 1973 δεν θυμάμαι αυτή τη στιγμή ποιος ήταν.

* Στο σημείο αυτό κορυφώθηκε η αντικαταμεικότητα με την οποία εκτελούσε τα καθήκοντα ο Πρόεδρος Π. Ζακωλάκος!

Ένας βουλευτής: Ο Κυπραίος;

Ιωάννης Ζιγής: Όχι, ο Κυπραίος.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακωλίκος): Πρέπει να ήταν ο Τετενός.
Ιωάννης Ζιγής: Ο Τετενός έγινε υπουργός τον Νοέμβριο του '73.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακωλίκος): Πριν από τον Τετενέ, ποιος ήταν; Ήταν ο Πιπινέλης;

Ιωάννης Ζιγής: Μπορεί να ήταν ο Παλαμάς. Δεν θυμάμαι. Τι να σας πικ.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακωλίκος): Σύμφωνα. Υπάρχουν καταχωρημένα. Άλλο, κύριε Μαρκόπουλε.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Δεν έχετε, πάντως, ιδίαν γνώσιν εσείς της ουσκώπειας αυτής, και του τι συνέβη.

Ιωάννης Ζιγής: Μια, αυτά έχουν βγει δημοσίως.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Μόνον από τις δημοσιεύσεις.

Ιωάννης Ζιγής: Βέβαια, διότι εγώ δεν ήμουν στη Βιέννη.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Εντάξει. Έρχομαι στην κυρία ερώτηση που θέλω να σας κάνω, κύριε Πρόεδρε. Αυτοίματι που ξαναέρχομαι στο ίδιο θέμα, το είχα γραμμένο ήδη και ήταν το μόνο που ήθελα να σας ρωτήσω. Θα σας παρακαλέσω να μας διαφωτίσετε για το αν γνωρίζετε συγκεκριμένα εσείς εάν έγινε μυστική σύσκεψη — γιατί είπατε ότι έγινε ή πρέπει να έγινε — μεταξύ Καραμανλή, Ετσεβίτ και αντιπροσώπου Αμερικανού. Δεν θυμάμαι ποιο όνομα αναφέρετε.

Ιωάννης Ζιγής: Προσέξτε! Δεν είπα ποτέ ότι έγινε σύσκεψη Καραμανλή, Ετσεβίτ και Κίρσινγκερ. Είπα για σύσκεψη με εκπροσώπους των. Έτσι είπα.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, κάπου αναφερθήκατε και είπατε ότι πρέπει να έγινε σύσκεψη μεταξύ Καραμανλή-Ετσεβίτ.

Ιωάννης Ζιγής: Μα, δεν είναι δυνατόν εκείνη την ημέρα, στις 23 Ιουλίου...

Χρήστος Μαρκόπουλος: Όχι. Κάπου αναφέρασθε ότι πριν πρέπει να είχε γίνει.

Ιωάννης Ζιγής: Προσέξτε! Εγώ σ' αυτά που σας λέω αναφέρω στη συμφωνία που έγινε στις 23 Ιουλίου. Σ' αυτήν που, ενά ήταν απόβλητος ο Καραμανλής των Αμερικανών, έγινε ο ευνοούμενος. Σ' αυτήν τη σύσκεψη αναφέρω. Τώρα, προηγουμένως, για το τι έχει γίνει έχουν γραφεί τόσα πολλά πράγματα που, όπως καταλαβαίνετε, είναι ατελείωτα.

Χρήστος Μαρκόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, σας προσωπικά έχετε ιδίαν γνώσιν για επαφή μεταξύ Καραμανλή και Ετσεβίτ ή εκπροσώπου του Καραμανλή και εκπροσώπου του Ετσεβίτ;

Ιωάννης Ζιγός: Τι εννοείτε όταν λέτε ιδίαν γνώση; Να ήμουν παρὶν εγὼ;

Χρήστος Μαρκοπούλος: Όχι, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγός: Το έχω ακούσει.

Χρήστος Μαρκοπούλος: Δηλαδή το ακούσατε από κάποιον. Δεν μιλάμε για ὅ,τι είναι δημοσιευμένο στον Τύπο.

Ιωάννης Ζιγός: Έχουν γραφεί πολλά γι' αυτά τα θέματα. Εγώ, ὅπως ξέρετε, ήμουν στις ΗΠΑ από τον Μάρτιο ἕως τις αρχές Αυγούστου 1974. Εκεί πέρα, ακούσαμε φοβερά πράγματα. Και για συναντήσεις (που προηγήθηκαν) στο Παρίσι, μέσα στο σπίτι του Κόκκα, με τους ιδιαιτέρους του Κόκκα. Αυτά, εφόσον δεν έχω αποδείξεις στα χέρια μου, δεν μπορῶ να τα επαναλάβω. Αλλά για το ὅτι υπάρχουν πληροφορίες ἐπὶ του θέματος, υπάρχουν ἄπειρες.

Χρήστος Μαρκοπούλος: Καλῶς, κύριε Πρόεδρε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίνας): Ο κ. Κουτσογιάννης ἔχει τον λόγο.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, θα κάνω τις ερωτήσεις μου ἐγὼ με τίποτην τρόπο ἵνατε θα είναι εἰκόλο ὅ' αὐτός να είναι λιγώλογος οι ἀπαντήσεις, για να κερδίσουμε χρόνο δηλαδή. Η πρώτη ερώτησή μου είναι η εἰς: Ένας πόλεμος Ελλάδας-Τουρκίας, πόλεμος γενικός, ὄχι μέσα Κυπριακού, ήταν επιθυμητός, μπορούσε να γίνει δεκτός ἀπὸ το ΝΑΤΟ και τις Ηνωμένες Πολιτείες, ἢ ήταν ανεπιθύμητος πόλεμος;

Ιωάννης Ζιγός: Όχι. Εάν είχαμε την παλακισιὰ να πούμε «σας χτυπάμε», θα ἔμπαινε τὸ ΝΑΤΟ στη μέση να μας χωρίσει.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Μάλιστα. Επομένως, ἐγὼ ρωτῶ εάν αὐτὸν τον πόλεμο τον ἤθελε τὸ ΝΑΤΟ, τον ἐποδίακε ἢ ήταν τελείως ανεπιθύμητος.

Ιωάννης Ζιγός: Τον φοβόταν τὸ ΝΑΤΟ αὐτὸν τον πόλεμο.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Ευχαριστῶ. Αὐτὴ είναι η ἀπάντησή σας.

Ιωάννης Ζιγός: Και γι' αὐτὸ φρόντισε να τον ἀποφῆγει με τον τρόπο που σας είπα.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κάποια στιγμή, αναφερθήκατε σε μια ἐκθεση, που περιέχεται σε ἓνα κείμενο ενός ἀνόνημου αξιωματικού, ὅπως τον ἀποκαλούσατε, που αναφέρεται στη σχετικὴ ἐκθεση του ΝΑΤΟ για τις στρατιωτικὲς δυνατότητες των Τούρκων στην ἀπόφαση. Μπορείτε με δύο λέξεις να μας πείτε αὐτὴ η ἐκθεση τι λέει; Δεν τη διάβασα ἐγὼ. Με δύο λέξεις να μας πείτε. Έχει σημασία που το ρωτῶ τώρα.

Ιωάννης Ζιγδής: Από αυτήν την έκθεση φαίνεται ότι, ενώ ποσοτικά ήταν ανώτερη η Τουρκία από απόψεις Ενόπλων Δυνάμεων, ποιοτικά ήταν πολύ υποδεέστερη. Επίσης, φαίνεται ότι οι Τούρκοι ήταν ανέτοιμοι να κάνουν πόλεμο, διότι από το 1922 είχαν να πολεμήσουν.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Έχει στοιχεία που λένε ότι «ήταν κακή η κατάσταση των τουρκικών στρατευμάτων» και «ανέτοιμοι οι Τούρκοι». Καλώς, αυτό θέλω, δεν θέλω τίποτα άλλο και επιχειρησιακά.

Τρίτον, υπήρχε περίπτωση, κύριε Πρόεδρε, σας που κινηθήκατε στην Ουάσιγκτον στους χώρους του ΝΑΤΟ, μιλήσατε με επιτελείς, με πολιτικούς και με όλους αυτούς...

Ιωάννης Ζιγδής: Μόνο με τον Κίρσινγκερ δεν μίλησα.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Η εκτίμησή σας είναι ότι μπορούσαν οι Τούρκοι να δοκιμάσουν μόνοι τους την απόφαση στην Κύπρο για διχοτόμηση, χωρίς να έχουν έγκριση από κάποιον πολύ ψηλά — είτε αυτό είναι ΝΑΤΟ είτε αυτό είναι Κίρσινγκερ, δεν εξετάζω συγκεκριμένα —, οι Τούρκοι μόνοι τους μπορούσαν να δοκιμάσουν να κάνουν μια τέτοια επιχείρηση;

Ιωάννης Ζιγδής: Ήταν αδύνατον. Οι Τούρκοι δεν παρεφρόνησαν ποτέ, για να κάνουν τέτοια κουτούριδα.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Μια τέταρτη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε: Η Ελλάδα ήταν εγγυήτρια δύναμη — επικαλούμαι εδώ την πολιτική σας εμπειρία: αυτό μπορούν να μας το πουν πολλοί, αλλά ήθελα τη δική σας άποψη και δεν αναφέρεται αυτό σε πρόσωπα το τονίζω για να μην υπάρξει κάποια παρεξήγηση — Εμείς, με τη Συνθήκη Ζυρίχης και Λονδίνου ήμασταν εγγυήτρια δύναμη. Επομένως, ως εγγυήτρια δύναμη μπορούσαμε να στείλουμε — αφού προεβλέπατο άλλωστε αυτό από τα σχετικά άρθρα — δύναμη στρατιωτική κάτω στην Κύπρο φανερά, μέρα μεσημέρι, και να ανακοινώσουμε ότι στέλλουμε αυτή τη δύναμη — ως εγγυήτρια δύναμη — για να αποκαταστήσουμε το καθεστώς της Ζυρίχης. Υπήρχε, στην περίπτωση αυτή, δυνατότητα για τους Τούρκους να χτυπήσουν αυτήν τη δύναμη, που στέλλανμε εμείς ως εγγυήτρια δύναμη;

Ιωάννης Ζιγδής: Εάν τη χτυπούσαν, θα εκήρυτταν αυτοί τον πόλεμο κατά της Ελλάδας και, επομένως, «θα επίθετο εν αδίκω»!

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Επομένως, είχαμε τη δυνατότητα!

Ιωάννης Ζιγδής: Είχαμε όλες τις δυνατότητες.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, θα σας ρωτήσω κάτι σχετικά με αυτό που εγώ ονομάζω «σταθεροποίηση του αποτελέσματος». Η χώρα μας είχε δυνατότητες εκείνο τον χρόνο α-

κρυφώς. Ενωσό όταν ανέλαβε η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας, γιατί για την πλειοψηφία της χούντας δεν συζητείται, οι άνθρωποι ήταν μέσα σε σενάριο. Εμείς οι στρατιωτικοί λέμε ότι για να επιτευχθεί ένα αποτέλεσμα «α» σε μια επιχείρηση, και μάλιστα όταν είναι πολύπλοκη επιχείρηση, έχει διάφορες φάσεις. Θέλω να σας δώσω να καταλάβετε τι ρωτάω, γιατί θέλω την ακριβή απάντησή σας. Μία από τις κρίσιμες φάσεις οποιασδήποτε τέτοιας επιχείρησης είναι η σταθεροποίηση του αποτελέσματος. Δηλαδή, κατέλαβαν την Κύπρο οι Τούρκοι, αλλά εκείνη την ώρα μπορούσε η χώρα μας να αντιδράσει και να ανατρέψει το αποτέλεσμα. Για να μην ανατραπεί, έπρεπε να υπάρξουν κάποιες πράξεις ή παραλείψεις. Ερωτώ εσάς, τι μπορούσε να κάνει η κυβέρνηση — αναφέρατε κάτι, αλλά όχι πλήρως νομίζω — για να εκβιάσει ανατροπή του αποτελέσματος;

Ιωάννης Ζιγδάς: Οι μεν Τούρκοι φρόντισαν, από τις 23 Ιουλίου το βράδυ έως τις 14 Αυγούστου, να στέλνουν νέες δυνάμεις και να διευρύνουν τη ζώνη την οποία κατέλαβαν. Εμείς δεν κάναμε τίποτα, ούτε φυσήγιο στείλαμε. Και ούτε κάναμε τις καταγγελίες, εκτός από αυτήν που σας είπα του Καραμανλή προς τον Εισαγγελέτη, ότι παρεβίαζαν την εκκευρία την οποία συμφώνησαν και ότι παρεβίασαν την 333 απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Δηλαδή εμείς ακολουθήσαμε την πολιτική «απόψε με αγά μου ν' αγιάσω». Αυτή ήταν η πολιτική της κυβέρνησης του κ. Καραμανλή.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Εγώ όμως ρωτάω: Και μετά το τέλος του «Αττίλα II», δηλαδή και στις 16 του μηνός;

Ιωάννης Ζιγδάς: Βεβαίως.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Πείτε μου, σας παρακαλώ: Ποιες συγκεκριμένα κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσαν να ήταν οι πράξεις της κυβέρνησης, που δεν έγιναν και επομένως είναι παραλείψεις;

Ιωάννης Ζιγδάς: Εγώ νομίζω ότι και μετά τις 16 — και ως λένε ότι δεν είχαμε κάλυψη αεροπορική — αυτά νομίζω ότι είναι ολίγον τι μαθιστόρημα «ατζαμή υποδοκανεία», όπως αποκαλέθη από κάποιον στρατηγό ο κ. Αβέρωφ, ο οποίος έκανε αυτούς τους ισχυρισμούς. Εμείς είχαμε και σύγχρονα υποβρύχια, που δεν είχαν οι Τούρκοι και Φάντορ και F-84.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Ενωσό στο διπλωματικό επίπεδο, το οποίο επέλεξε ο κ. Καραμανλής.

Ιωάννης Ζιγδάς: Μα, στο διπλωματικό επίπεδο, εάν δεν έχουμε από πίσω σας επαρκή στρατιωτική δύναμη, τι να κάνεις; Είναι κουβέντες αυτές τώρα; Είναι κουτσομπολιά καφενό!...

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κατέλαβα ότι δεν σας δόξα να κατα-

νοήσατε απολύτως την ερώτησή μου. Ερωτά πιο συγκεκριμένα: Μπορούσαμε να απειλήσουμε πόλεμο με την Τουρκία και αυτό θα ήταν αρκετό για να εκβιάσουμε αντίθετα αποτελέσματα; Μπορούσαμε να κλείσουμε τις βάσεις; Μπορούσαμε να πούμε ότι αποχωρούμε ολοσχερώς από το ΝΑΤΟ; Είχαμε τέτοιες δυνατότητες;

Ιωάννης Ζήδης: Βέβαια. Για το κλείσιμο των βάσεων ιδίως, εάν διατυπώναμε την εποχή εκείνη τη σχετική απειλή, θα υποχρεωνόταν ο Κίσεινγκερ να έλθει εδώ, να φιλήσει τα πόδια του Έλληνα Πρωθυπουργού.

Να σας το πω. Όταν πήγα στις ΗΠΑ, και μετά την ομιλία μου στο Κογκρέσο, με κάλεσαν στο Πεντάγωνο. Και εκεί ήταν, αν αγαπάτε, ποιος; Ο αρχηγός της CIA, που ήταν εδώ στο Προξενικό την 21η Απριλίου — ο κ. Μάρρεϊ. Είχε γίνει υπουπουργός Σχέσεων Πενταγώνου και Γερουσίας. Και είχαμε επίσης μια μεγάλη σύσκεψη με εκπροσώπους του Ζοϊμβάλτ, ο οποίος ήταν ο μεγαλύτερος στρατηγικός σκεφάλος της Αμερικής. Απ' αυτές τις σφαιρές δημιουργήθηκαν φιλικές σχέσεις και βρέθηκαν με ανώτατους Αμερικανούς αξιωματικούς επικοινωνήματα. Και σε μια στιγμή — και το αναφέρω αυτό για να μείνει στα πρακτικά — ένας μου λέγει: «Λέτε ότι εσείς είσθε οι "έξυμνοι" και είναι "μπουνταλάδες" οι Τούρκοι. Εσείς είσθε οι "μπουνταλάδες"» — You are the silly ones». Ρώτησα: «Γιατί». Και μου απάντησε: «Σας δέουσι τα πάντα στην Αμερική. Γι'αυτά απ' αυτά δεν χρειάζεται να ενδιαφερθούμε για την καλοζωία σας, καθόλου. Οι Τούρκοι ακολουθούν την πολιτική της σιζύγου, η οποία εκτελεί τα σιζυγικά της καθήκοντα, αλλά ταυτόχρονα κάνει γλυκά μάτια και στον γείτονα. Έτσι, και ο σιζυγος και ο γείτονας τη γεμίζουν με δώρα. Και γι' αυτό η διαφορετική μεταχείριση της Τουρκίας και από την Αμερική και από τη Ρωσία, ενώ εσείς την πάθετε, γιατί μας τα δέουσι όλα».

Και μου είπαν και το εξής: «Διατυπώνεται η απειλή ότι θα πάρουμε τις βάσεις από την Ελλάδα! Ποιος τις λείι αυτές τις κουταμάρες; Αν υπάρχουν οι ΗΠΑ στην Ανατολική Μεσόγειο, είναι λόγω των βάσεων της Κρήτης και της Νέας Μάκρης. Αν τυχόν τις μεταφέρουμε στην Τουρκία ή στην Ιταλία, κόπηκε η Τουρκία από τον δοτικό συνασπισμό και υποθήκευσε το παν. Και γι' αυτό λέγαμε ότι είσθε μπουνταλάδες!». Αυτά, βέβαια, σε πολύ φιλικό τόνο.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Βεβαίως, το καταλαβαίνουμε, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζήδης: «Είσθε μπουνταλάδες» — μου είπε — «γιατί, ενώ έχετε όλα τα ατσά στα χέρια σας, ενώ έχετε καρέ του άσου,

υποχωρείτε σ' αυτόν που έχει κέντρο.

Κύριε Κουτσογιάννη, αν με βλέπετε και είμαι τόσο κατηγορηματικός — εγώ δεν είμαι στρατιωτικός, οι γνώσεις τις οποίες έχω είναι σε άλλους τομείς — είναι δόξα...

Κυρίως Κουτσογιάννης: Αυτές χροιάζονται, κύριε Πρόεδρε.

Κυρίως Ζιγής: Αυτά που σας λέγω τα άκουσα. Επαναλαμβάνω τι άκουσα από παράγοντες της ανώτατης στρατιωτικής ηγεσίας της Αμερικής.

Κυρίως Κουτσογιάννης: Αυτό έχει σημασία.

Κυρίως Ζιγής: Και τα άκουσα επίσης από στρατιωτικούς της Ελλάδας, στους οποίους έχω απόλυτη εμπιστοσύνη και σίβας. Γι' αυτό με βλέπετε τόσο κατηγορηματικά.

Κυρίως Κουτσογιάννης: Επειδή είπατε αρκετά, θέλω να συνοψίσω στο εξής: ανώτατοι στρατιωτικοί, από τους πιο ικανούς της Αμερικής, σας είπαν ότι οι βάσεις οι αμερικανικές εδώ είναι ισχυρότατο από στα χέρια της ελληνικής κυβέρνησης.

Κυρίως Ζιγής: Μάλιστα.

Κυρίως Κουτσογιάννης: Εντάξει, συμφωνούμε, κύριε Πρόεδρε, και προχωρούμε. Θέλω να μου πείτε δύο λέξεις για το Πρωτόκολλο της Βέρνης, το οποίο υπεγράφη μεταξύ κυβέρνησης Καραμανλή — όχι κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας — και τουρκικής κυβέρνησης.

Κυρίως Ζιγής: Το 1976.

Κυρίως Κουτσογιάννης: Μάλιστα. Μπορείτε να μας πείτε τι γνωρίζετε σχετικά, όχι μόνον από δημοσιεύματα ή ό,τι είπατε στη Βουλή.

Κυρίως Ζιγής: Σε αυτά τα πράγματα θα σας πω κρίσεις, που έχω σχηματίσει από τη μελέτη των γεγονότων. Η εντύπωσή μου είναι ότι ο Καραμανλής για να μπορέσει να επιστρέψει στο ΝΑΤΟ — γιατί είχε μεταλλάξει φοβερά, κατάλαβε το έγκλημα που είχε κάνει — ήθελε να είναι φιλικός προς τους Τούρκους και βρήκε αυτόν τον τρόπο για να αμβλύνει τις οξείτητες σχετικά με τις αξιώσεις της Τουρκίας για την υφαλοκρηπίδα στο Αιγαίο. Είναι, δηλαδή, και αυτό μια άμεση συνέπεια του τραυματισμού, που πάθαμε με το Κυπριακό.

Κυρίως Κουτσογιάννης: Δεν έχετε υπόψη σας τίποτε περί εκβιασμού των Τούρκων προς τον κ. Καραμανλή;

Κυρίως Ζιγής: Να μην επεκταθούμε σ' αυτά τα θέματα.

Κυρίως Κουτσογιάννης: Για την επιστολή Μακαρίου, κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής — αναφέρατε μερικά πράγματα, αλλά εγώ θέλω να το ξεκαθαρίσω: Η επιστολή αυτή του Μακαρίου προς τον Γκιζίκη κοινοποιήθηκε στον κ. Καρα-

μανιλή και στον τότε βασιλιά, πριν επιδοθεί στον Γκιζιέτ ή μετά;

Ιωάννης Ζιγής: Αυτό είναι ένα βασικό ερώτημα στο οποίο πρέπει να φροντίσει η Επιτροπή σας να πάρει συγκεκριμένη απάντηση από τον κ. Καραμανλή, διότι η υπόθεση δεν έχει διευκρινισθεί.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Δηλαδή σας, εξ όσων γνωρίζετε, ποί την τοποθετείτε αυτήν την ενημέρωση — προ ή μετά;

Ιωάννης Ζιγής: Όταν ο Μακαρίνης συζητεί για την επιστολή Μακαρίου την 1η Ιουλίου, αυτό σημαίνει ότι η επιστολή κυκλοφορούσε προτού επιδοθεί στον παραλήπτη.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Επίσης, κύριε Πρόεδρε, θέλω την κρίση σας στο εξής: Αφού είναι γνωστό, και έχει κατατεθεί επισήμως και υποθέτως εδώ από τους αρμοδίους, ότι η απόφαση για το Πραξικόπημα κατά Μακαρίου είχε ληφθεί από τον Απρίλιο, η επιστολή αυτή του Μακαρίου λειτουργήσε ως πρόσχημα. Το θεωρείτε αυτό ξεκούθαρ;

Ιωάννης Ζιγής: Μάλιστα, ως πρόσχημα, διότι η τελευταία σύσκεψη με την οποία αποφασίστηκε το πραξικόπημα έγινε την 1η Ιουλίου το πρωί. Τότε που έφεραν από την Κύπρο τον Γεωργίτση, τον Κομπάκη, τον Παπαδόκη. Αλλά, όπως πολύ σωστά λέτε, και όπως ομολόγησαν και οι ίδιοι, από τις αρχές του έτους ήταν έτοιμοι γι' αυτά: να εξοντώσουν τον λεγόμενο «Κάστρο της Μεσογείου».

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Μιλήσετε για καταστροφή του αρχείου, που αφορούσε την Τραγωδία της Κύπρου. Πείτε μου, αυτή η καταστροφή του αρχείου προεβλέπετο από το Σύνταγμα ή τους νόμους; Ήταν νόμιμη; Πώς το εκτιμάτε πολιτικά; Εάν σας ήρυσταν πρωθυπουργός ή υπουργός Αμύνης, θα κάνατε καταστροφή του αρχείου;

Ιωάννης Ζιγής: Αυτός, που διέταξε την καταστροφή, ομολογεί διά της πράξεώς του αυτής την ενοχή του.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Υπάρχει ένα δημοσίευμα στην εφημερίδα «Εστία», του 1975, που αναφέρεται σε μια συνέντευξη του Τούρκου υπουργού Αμύνης στο Βέλγιο, ο οποίος Τούρκος υπουργός κατά την περίοδο του «Αττίλας» είπε...

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίνας): Δεν πρέπει πρώτα να υποβάλετε το ερώτημα, αν το ξέρει αυτό ο μάρτυς για να απαντήσει; Αν του πείτε σας τι είπε, από εκεί και πέρα τι γίνεται;

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, ζητά να κάνει την πολιτική εκτίμησή του σε στοιχείο που κατέθεσε.

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλίνας): Γνωρίζετε αυτήν τη συνέντευξη, κύριε Πρόεδρε;

Ιωάννης Ζιγδής: Ας μας την πει, υπάρχουν τόσες δηλώσεις!

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλλίκος): Δεν την ξέρετε.

Ιωάννης Ζιγδής: Μπορεί να την ξέρει, ας την ακούσει.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Ο Τούρκος υπουργός Αμύνης δήλωσε ότι, εάν επικρατούσαν στον ουρανό της Κύπρου ελληνικά αεροπλάνα, τα τουρκικά στρατεύματα θα αποχωρούσαν αμέσως από την Κύπρο.

Ιωάννης Ζιγδής: Υπάρχουν τέτοιες δηλώσεις. Δεν μπορώ, όμως, να την επιβεβαιώσω επί λέξει όπως την αναφέρατε. Αλλά τέτοιες δηλώσεις υπάρχουν αρκετές.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Μήπως κροβούντο οι Τούρκοι ότι το σενάριο δεν θα πάει καλά;

Ιωάννης Ζιγδής: Αυτοί έκαναν... τον στυφό τους, όταν πέτυχε ο «Αττίλας Ι»!

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Η συμφωνία της Ζυρίχης και του Λονδίνου έδωσε στους Τούρκους κάποια ποσοστά 40% στις Ένοπλες Δυνάμεις, στην αστυνομία, στη διοίκηση 35% κ.λπ. Έχω ρωτήσει και τον κ. Αβέρωφ σχετικά. Αυτό το 40% περίπου το βλέπουμε και στη διχοτόμηση. Αυτό αποδεικνύει ότι υπήρχε μικρό σενάριο περί διχοτόμησης από πολύν καιρό.

Ιωάννης Ζιγδής: Βεβαίως. Η πολιτική της διχοτόμησης αρχίζει να ουσιαστικοποιείται στα 1956, με τον Τζιν Φόστερ Ντάλλες. Ποια είναι η διαφορά μας με τους Τούρκους; Οι Τούρκοι έχουν μακροπρόθεσμη πολιτική. Εμείς την αλλάσαμε όχι μόνο με την αλλαγή των κυβερνήσεων, αλλά και των υπουργών. Αυτή είναι η φοβερή υποροχή των Τούρκων απέναντί μας.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε μάρτυρ, ο πρεσβευτής της Αμερικής στην Κύπρο, ο Ρότζερ Νάιτβις, και ο πρεσβευτής της Αμερικής στην Ελλάδα Τάσκα, κατά τη διάρκεια των γεγονότων, ο μιν ένας πήθανε από αδέσποτη σφαίρα, ο δε άλλος από τροχαίο ατύχημα. Εσείς πιστεύετε ότι είναι έτσι, όπως ανακοινώθηκε, ή βλέπετε ότι έχει σχέση με εκείνα τα γεγονότα;

Ιωάννης Ζιγδής: Εδώ πέρα, δεν μπορεί κανείς παρά να κάνει εκτιμήσεις. Όπως είδα στον διεθνή Τύπο, ο Τάσκα δολοφονήθηκε. Πρέπει να είχε διαφορές με τον Ιταλό χρηματοδότη της χούντας. Είχαμε δύο δολοφονίες, του Τάσκα και του Ιταλού χρηματοδότη, περίπου την ίδια περίοδο. Ο Τάσκα έγινε πολύ αντιπαθής όταν αποκάλυψε την πολιτική του Κίσιπινγκερ, που οδήγησε την Ελλάδα στην καταστροφή. Ισχυρίστηκε ο Τάσκα ότι εκείνος έπεισε τον Μπουνάνο και τον Αραπάκη — κατόπιν των εντολών της Ουάσινγκτον — να μη βοηθήσουν την Κύπρο. Έκανε δηλώσεις φοβερές στο Κογκρέσο και στα γαϊμάτα της ΑΧΕΠΑ, και ύστερα από αυτά έγινε αντιπαθίστατος. Γι' αυτό

λένε ότι ο θάνατός του δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά δολοφονία.

Για τον άλλον, τον Ντέηβις, το θέμα πράγματι με συγκινεί. Σας είπα, όταν αυτός πήγε να παρουσιάσει τα διαπιστευτήριά του, ήταν πολύ εχθρικά διατεθειμένος κατά του Μακαρίου. Έκανε, όμως, έναν τόσο εγκωμιαστικό λόγο που είπα: «Είναι διαπιστευτήριο αυτό ή επικήδευος». Αυτός φοβόμαι ότι έπεισε τον Μακάριο να μην πάρει κανένα μέτρο για να αμυνθεί κατά του πραξικοπήματος. Ο προκάτοχός του το '72, όταν απειλείτο πάλι πραξικόπημα, επενέβη και το σταμάτησε. Θα έδωσε τέτοιες διαβεβαιώσεις ο Ντέηβις και δεν τις πραγματοποίησε. Σας είπα ότι και η σύζυγος του Δημητρίου μου απεκόλυε: «Μας εξαπάτησαν η CIA και οι Αμερικανοί».

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε μάρτυς, αναφερθήκατε στα γεγονότα της περιόδου της εκχειρίδας ανάμεσα σε «Αττίλα» I και II και είπατε ότι έγινε ένα Πολιτικό Συμβούλιο στις 3 Αυγούστου και μετά στις 13, στις 14 γινιόριζο εγώ.

Ιωάννης Ζιγής: Στις 13 και 14. Τρία είναι τα συμβούλια: 3, 13 και 14.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Εγώ ρωτάω το εξής. Υπουργικό Συμβούλιο, που να αντιμετωπίσει την κρίση, γινιόριζοτε αν έγινε;

Ιωάννης Ζιγής: Δεν έμαθα ποτέ μου.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Δότι στην επιστολή, που διαβάζατε ο κ. Καραμανλής λέει ότι κάλεσε τους αρμοδίους υπουργούς. Επομένως, δεν αναφέρεται σε Υπουργικό Συμβούλιο.

Ιωάννης Ζιγής: Δεν αναφέρεται σε Υπουργικό Συμβούλιο, ούτε πρόβαλε αποφάσεις Υπουργικού Συμβουλίου, τουλάχιστον καθ' όσον ξέρω.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Είναι φυσικό για μια κυβέρνηση να αντιμετωπίζει ένα τέτοιο εθνικό θέμα και να μη συγκαλείται καν το Υπουργικό Συμβούλιο;

Ιωάννης Ζιγής: Δεν ξέρω αν δεν συνήλθε το Υπουργικό Συμβούλιο.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Το βεβαιώνει ο κ. Καραμανλής.

Ιωάννης Ζιγής: Σας είπα τούτο, ότι εάν ομοσδήποτε που είχε συναίσθηση των ευθυνών του ανέλαβαν την κυβέρνηση υπό τις συνθήκες που την ανέλαβε ο κ. Καραμανλής, είχε την υποχρέωση να κάνει Πολιτικό Συμβούλιο, να καλέσει ακόμα όλους τους πολιτικούς, όλους τους στρατιωτικούς, να καλέσει όλο τον πολιτικό κόσμο, όχι μόνον το Υπουργικό Συμβούλιο. Να συγκαλέσει ένα είδος, όπως λέγαμε άλλοτε, «Συμβουλίου του Στέμματος». Ενώ ο κ. Καραμανλής διαχειρίστηκε τα πάντα μόνος του, με τον κ. Αβέρωφ, ως καλορίζο.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Καλώς. Κύριε Πρόεδρε, αναφερθήκατε

σε δηλώσεις του κ. Μαύρου ως «Το Βήμα» της 17.8.82, όπου δηλώνει ότι το πραξικόπημα έγινε κατόπιν συνεννοήσεως Αθηνών-Αγκίρας. Μπορείτε αυτό να το ξεκαθαρίσετε;

Ιωάννης Ζιγδής: Ο Μακάριος, τον Σεπτέμβριο του 1974, στη Γενεύη, συναντήθηκε μυστικά με τον κ. Μαύρο και του είπε ότι αυτό το πραξικόπημα και η εισβολή έγιναν κατόπιν συμφωνίας Αγκίρας και Αθηνών. Υπάρχουν δύο εκδοχές σ' αυτό: η μία είναι — και σ' αυτό πρέπει να ερωτηθεί ο κ. Μαύρος — όταν λέμε Αθήνα εννοούμε τη χούντα ή Έλληνες πολιτικούς, υπό την ευρύτερη έννοια;

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Κύριε Πρόεδρε, από την άλλη κατάρθεσή σας είδα ότι επικεντρώνετε, όσον αφορά την τελική τύχη του «Απίπια», στις 23 Ιουλίου, όταν πρέπει να έγινε κάποια έκτακτη συμφωνία, που να έδωσε τη συνέχεια και την τελική λύση. Αυτό το σενάριο, που ήταν περίπου 30 ετών, και αυτή η επιχείρηση έχει σχεδιασθεί, όπως το έχουν δηλώσει οι πάντες και δεν είναι κρυφό, και 1-2 χρόνια νωρότερα, εζ, όσον εκζητείται, πρέπει να έχει ληφθεί απόφαση και να εκπονείται η συγκεκριμένη συνταξιοδότηση, για το πώς θα γίνει αυτό. Ερωτώ: Είναι δυνατόν να περιμένει ο Κίτσινγκερ να δει τι θα κάνει στις 23 Ιουλίου, και δεν υπολογίζουμε ότι μπορεί να είχε στοιμάσει νωρότερα και παρουσίαζε ότι δεν το είχε στοιμάσει;

Ιωάννης Ζιγδής: Όταν δεν μπόρεσαν να δολοφονήσουν τον Μακάριο, τους ξέφυγε η κατάσταση. Είχαν άλλο σενάριο. Μάλιστα ο Μακάριος τους ξέφυγε, πήγε στη Βρετανία κ.λπ. Οι Έλληνες είχαν αρχίσει να εξαγριώνονται. Οι Αμερικανοί ζητούσαν μίαν «ελληνική» κυβέρνηση, που θα είχε το κουράγιο, για να μην καταστραφεί η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, να εγκαταλειφθεί ο Ελληνοισμός της Κύπρου!... Φρόντισαν να πλησιάσουν διάφορους, δεν τους έβρισκαν διατεθειμένους και κατέληξαν το πρωί της 23ης να δώσουν εντολή στους στρατιωτικούς να καλέσουν τον πολιτικό κόσμο σε σύσκεψη για να δουν τι θα αποφασίσει. Και ξαφνα από τον ουρανό έρχεται ο Καραμανλής. Κάτι συνέβη!

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Επιμένετε σ' αυτήν την άποψη.

Ιωάννης Ζιγδής: Τι κάνει νιάου-νιάου στα κορμιδιά;

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Γιατί εσείς νομίζετε ότι δεν άνοιξε ο Φάκλος της Κύπρου από το 1974 έως το 1986, που τον ανοίξαμε εμείς;

Ιωάννης Ζιγδής: Γιατί τότε ο Ζιγδής θα κατέθετε, ήταν πρόσφατα τα γεγονότα, και θα καταλάβαιναν οι πάντες γιατί ο Ζιγδής εκηρόχθη «εχθρός της πατρίδος» από την κυβέρνηση Καραμανλή! Όπως επίσης και πολλοί άλλοι, οι οποίοι πήθναν. Εάν το

άνοιγμα γινόταν το 1974 ή 1975, υπήρχαν γεμάτα τα αρχεία μου με στοιχεία και ζούσαν στην Αμερικοί αυτοί με τους οποίους μιλήσα.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Δηλαδή πιστεύετε ότι αυτό έγινε δόλια; Ιωάννης Ζιγής: Δόλια, για να συγκαλυφθεί η ενοχή των υπευθύνων.

Ιωάννης Κουτσογιάννης: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε, τελείωσα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Ο κ. Παναγιωτόπουλος έχει τον λόγο.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Κύριε Πρόεδρε, η χούντα ήταν υπεύθυνη για το Πραξικόπημα στην Κύπρο. Με τους Τούρκους βρισκόμασταν σε μια ουσιαστική αντιδικία.

Ιωάννης Ζιγής: Σε «φιλικοί» σχέσεις;

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Πόρτοι η χούντα. Αν λοιπόν άνοιγε ο Φάκελος της Κύπρου την επομένη ημέρα, θα προέκυπταν ευθύνες άμεσες για τη χούντα, ως υπαίτιας του πραξικοπήματος της Κύπρου.

Ιωάννης Ζιγής: Βέβαια.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Οι Τούρκοι, ως κριτός, τους ενδιαφέρει αν η κυβέρνηση στην Ελλάδα ήταν δημοκρατική, χουντική ή φασιστική — δηλαδή στις διεκδικήσεις τους: Δεν θα τους δίναμε επιχειρήματα από τις ευθύνες, που θα προέκυπταν για μια ελληνική κυβέρνηση χουντική.

Ιωάννης Ζιγής: Οι Τούρκοι ενδιαφέρονταν για μια κυβέρνηση, που θα τους εξυπηρετούσε. Και επειδή ο κ. Καραμανλής υποσχέθη ότι θα τους εξυπηρετήσει...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Αυτό είναι μια υπόθεση.

Ιωάννης Ζιγής: Όχι, δεν είναι υπόθεση.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Εγώ σας ρωτά, τα κορίσματα από τον Φάκελο της Κύπρου μπορούσαν να τα λειτουργήσουν υπέρ απέν οι Τούρκοι;

Ιωάννης Ζιγής: Δεν καταλαβαίνα.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Θα σας το πω με νομική έκφραση. Οι Έλληνες διέπραξαν το πραξικόπημα της Κύπρου. Παράνομες πράξεις.

Ιωάννης Ζιγής: Ο ίδιος ο Εισεβίτ και ο Ολτσάυ, που ήταν αντιπρόσωπος της Τουρκίας στα Ηνωμένα Έθνη, είπαν ότι το Πραξικόπημα ήταν εντελώς ελληνοκυπριακή υπόθεση και ότι ουδείς Τούρκος ή Τουρκοκύπριος εθίγεται. Όταν είδαν όμως πώς εξελίσσονται τα πράγματα, ο Εισεβίτ, μαθητής του Κίτσου-

γκερ, σφήρασε την «εν θερμώ» διπλωματία και έκανε την α-σβολή.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Πάντως, ο Φάκελος της Κύπρου εκθέτει την τότε ελληνική κυβέρνηση, τη χουντική, στον διεθνή χώρο.

Ιωάννης Ζιγής: Θα μπορούσαν, όμως, να θεραπευθούν τα ε-γκλήματα της χούντας.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Το αν θα θεραπευθούν, είναι δική μας κυριετική υπόθεση, αλλά έναντι των τρίτων η Ελλάς και η Τουρκία είναι δύο χώρες αντιδικοί και ό,τι διαπράττεται από οποιανδήποτε ελληνική κυβέρνηση, είτε είναι φασιστική ή δη-μοκρατική, έχει τις συνέπειες για τη χώρα. Ο Φάκελος της Κύ-πρου κρατείται χωρίς να ανοίξει και από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ επί μία δετία.

Ιωάννης Ζιγής: Κακώς.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: 'Όταν λέμε γι' αυτήν την επιστο-λή, που κατά την άποψή σας εγράφη δα΄ χειρός Αβέρωφ...

Ιωάννης Ζιγής: Όχι κατά την άποψή μου. Το λένε οι πληρο-φορίες, που υπάρχουν.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ναι. Σεις το αποδέχεσθε αυτό το σενάριο;

Ιωάννης Ζιγής: Δεν μπορώ να το απορρίψω επιτάλως.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δηλαδή ο Μακάριος ήταν και αι-τός παράγων του σεναρίου.

Ιωάννης Ζιγής: Τον Μακάριο τον παγίδευσαν.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Θεωρείτε ασφαλή τον Μακάριο;

Ιωάννης Ζιγής: Όχι ασφαλή, για όνομα του Θεού! Ούτε ότι μόνον οι ασφαλείς παγιδεύονται. Εδώ, όμως, τον παγίδευσαν τον Μακάριο. Ήθελαν να προκαλέσουν αυτήν την «αποκατάσταση της δημοκρατίας» με εθνική συμφορά. Τον έσπρωξαν, λοιπόν, να κάνει αυτήν την επιστολή, για να τα σπάσει με τη χούντα...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δηλαδή ο Μακάριος έγινε όργανο αυτής της σκευωρίας.

Ιωάννης Ζιγής: Επαγιδεύθη. Άλλο είναι όργανο και άλλο πα-γίδευση.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δηλαδή δεν εξετίμησε σωστά την κατάσταση και επαγιδεύθη.

Ιωάννης Ζιγής: Όταν και ο Αβέρωφ και ο Κρανιδιώτης και οι πάντες, τον ειδοποιούσαν ότι θα γίνει πραξικόπημα, αυτός ε-γρόν ηγόραζε! Και διαρωτότο ο κόσμος, όσοι τον ήξεραν, τι έπαθε. Και τότε υπήρξε η άλλη υπόνοια, ότι εστηρέθη στις διαβεβαιώσεις του Ντήλβις, ότι δεν θα γίνει πραξικόπημα.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Είπατε ότι ο Καραμανλής εξηνα-

γκόστη — λόγω του λάθους που έκανε να αποχωρήσει από το ΝΑΤΟ — να μπει στην ΕΟΚ. Έτσι δεν είναι;

Ιωάννης Ζιγής: Το είπε ο ίδιος.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δηλαδή ο Καραμανλής, κατά τη γνώμη σας, την ΕΟΚ δεν την ήθελε ούτε να τη δει.

Ιωάννης Ζιγής: Θέλετε τώρα να σας πω τα περί ΕΟΚ; Είναι η πολιτική μου ιστορία, οι σχέσεις Ελλάδας-ΕΟΚ...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όχι τώρα.

Ιωάννης Ζιγής: Σας λέω μόνον το εξής. Μεγαλύτερος εχθρός της ΕΟΚ στην Ελλάδα δεν υπήρξε από τον Καραμανλή.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Αυτήν την απάντηση θέλω.

Ιωάννης Ζιγής: Αν θέλετε να σας πω την ιστορία...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όχι, αυτήν την απάντηση θέλω.

Είπατε ότι, αν στέλναμε μερικά Φάντομ στην Κόπρα, θα λυνόταν το θέμα. Και σας ρωτάς: Ξέρετε τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1974 αν είχαμε Φάντομ και αν ήταν έτοιμο πόλεμο;

ΜΑΡΥΣ: Είχαμε 22 Φάντομ, εκ των οποίων 18 είχαν πληρώματα υποδειγματικά προετοιμασμένα.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ήταν, λοιπόν, τα Φάντομ αξιόμαχα.

Ιωάννης Ζιγής: Αξιωμαχότατα. Τόσο αξιόμαχα ώστε, όταν έκαναν ασκήσεις στην Αμφιλοχία, έμεινε κατάπληκτος ο κόσμος για τη δεξιότητα των χειριστών.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκας): Να βοηθήσα, λίγο, κύριε μάρτυς: μήπως τα F-84;

Ιωάννης Ζιγής: Όχι, μιλάω για τα Φάντομ. Ο κ. Γκουιντμπάστερ, ο αρχιστράτηγος, τον οποίο εγώ κατηγορήσα, όπως σας είπα, στο Κογκρέσο και κατόπιν στον Τύπο, έδωσε τη διαβεβαίωση ότι η Ελληνική Αεροπορία ήταν υποδειγματική για όλο το ΝΑΤΟ.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Επαναλαμβάνω την ερώτησή μου. Καταθέτετε ότι τον Ιούλιο και τον Αύγουστο τα Φάντομ ήταν εις θέση να διαξεγάγουν πόλεμο.

Ιωάννης Ζιγής: Μάλιστα.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Η επόμενη ερώτηση είναι η εξής: Κύριε μάρτυς, τίσθε έμπειρος, αν μη τι άλλο.

Ιωάννης Ζιγής: Μερικοί το αρνούνται.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Είσθε έμπειρος. Η κυβέρνηση, το βράδυ που ορκίσθηκε ο Καραμανλής Πρωθυπουργός, ήταν μία κυβέρνηση η οποία φρεσιολογικά διεδέχθη μία άλλη, δηλαδή, σε ένα κράτος που λειτουργούσε ομαλά, χωρίς εσωτερικά προβλήματα, διότι η δημοκρατία είχε κυριαρχήσει στον ελληνικό χώρο. Όλα τα κομμάτια, κατά την κοινή έκφραση, και όλα τα

όργανα λειτουργίας του κράτους ήταν στα χέρια των δημοκρατών το βράδυ της 23ης Ιουλίου.

Ιωάννης Ζιγής: Όχι, ήταν στα χέρια της χούντας. Όταν ήλθε ο Πλαστήρας στην Αθήνα μετά από την καταστροφή της Μικράς Ασίας, όλος ο μηχανισμός του κράτους ήταν στα χέρια των βασιλικών. Επειδή, όμως, την κυβέρνηση ανέλαβε ένας άντρας, ένας πατριώτης, κατέκτησε όλες τις δημοτικές υπηρεσίες, όλο τον στρατό, και μας οδήγησε στον θρίαμβο — θρίαμβο το λέμε — της Συνθήκης της Λαϊκής.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Και στη δολοφονία των έξι.

Ιωάννης Ζιγής: Μπα, τώρα πού θέλτε να μπούμε;

Πρόεδρος (Παυσανίας Ζακαλιώτης): Να μην μπούμε σε άλλα θέματα, γιατί θα μελέξουμε.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Εντάξει, το παραλείπω αυτό. Πέστε μου, κύριε μάρτυς, ο Πλαστήρας είχε τον στρατό μαζί του;

Ιωάννης Ζιγής: Ο Πλαστήρας πήρε έναν στρατό καταστραμμένο.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Τον είχε μαζί του;

Ιωάννης Ζιγής: Όχι. Το μόνο που είχε ο Πλαστήρας ήταν το σύνταγμα του οποίου ηγείτο. Όταν έβαλε, όμως, τον Πάγκαλο αρχιστράτηγο, όλοι οι πατριώτες υπάκουσαν! Και για να ξέρουμε τι λέμε: οι βασιλικοί δεν σημαίνει ότι είναι υπερχωρικά, όλοι απάτριδες ή ότι οι κομμουνιστές είναι απάτριδες, ή και οι χουνταίοι ακόμα είναι απάτριδες. Αυτά να μας λείνουν.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Χαίρομαι που το λέτε.

Ιωάννης Ζιγής: Αν εξαρτήτικ της ιδεολογίας, υπήρχαν τμήματα του λαού και του στρατού που ήταν πατριώτες περισσότερο από εμάς.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Και τώρα ερχόμαστε στην 23η Ιουλίου, το μεσημέρι, στη σύσκεψη που είπατε ότι έγινε με τους πολιτικούς αρχηγούς.

Ιωάννης Ζιγής: Το απόγευμα έγινε η σύσκεψη. Αρχισε η σύσκεψη στις 2.10' και σταμάτησε στις 5.45'.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Μάλιστα. Επειδή είναι συνάδελφοί σας, πρώην συνεργάτες σας και προ της δικτατορίας, δεν μπορείτε να δικαιολογηθείτε και να μας πείτε ότι δεν ξέρετε όλες τις λεπτομέρειες των εξελίξεων της ημέρας εκείνης. Σας κρωτώ το εξής: Ο Κανελλόπουλος, ως Προϊδρυπουργός με αντιπρόεδρο τον Μαύρο, εάν είχαν την αποφασιστικότητα που έπρεπε της στιγμής εκείνης, μπορούσαν να ορκισθούν εκάστη τη στιγμή.

Ιωάννης Ζιγής: Βεβαίως. Και αυτό είναι το έγκλημα του Μαύρου. Ο Μαύρος, βρίσκοντας μια δικαιολογία, την οποία δεν κατενόησα...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ούτε εμείς την κατανοήσαμε.
Ιωάννης Ζιγός: Ο κ. Μαύρος είχε στον Κανελλόπουλο «δεν είμαι αρχηγός της Ενότητας Κέντρου και πρέπει να πάω να συνεννοηθώ με τους φίλους μου». Και πήγε στον κ. Λαμπράκη — τον ιδιοκτήτη του «Βήματος» —, δεν πήγε στους φίλους του Δόθλια, όμως, ο χρόνος αυτός για να γίνουν τα περίεργα πράγματα, τα οποία έγιναν, μέσα σε μιάμιση ώρα, να καθαρευθεί δηλαδή ο Κανελλόπουλος...

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δηλαδή, αποδίδετε ευθύνη στον Μαύρο που δεν ορκίστηκαν αμέσως την ώρα εκείνη;

Ιωάννης Ζιγός: Βεβαίως.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δεν θέλω τίποτε άλλο, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγός: Ο δε Κανελλόπουλος, δεν ξέρω εάν θα ορκιζόταν στον Γκιζίκη, διότι ο Γκιζίκης προσφέρθηκε να παρατηρηθεί. Είχα μία συζήτηση με τον μακαρίτη. Αλλά και άλλοι μού είπαν ότι σκεπτόταν όταν ήταν στο σπίτι του να έλθει σε επαφή με τον βασιλιά, για να μπορέσει να ξεφύγει από το φάντασμα του δικτατορικού καθεστώτος, που ήταν η Προεδρία του Γκιζίκη.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Πάντως, εδέχθη να λάβει μέρος στη σύσκεψη, που έγινε υπό την προεδρία του Γκιζίκη.

Ιωάννης Ζιγός: Δεν υπήρχε άλλη διέξοδος.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Και μια τελευταία ερώτηση: Εσείς, ακόμη και όταν ήλθατε τις πρώτες ημέρες του Αυγούστου στην Αθήνα και όλο εκείνο το πρώτο τρίμηνο, ήσασταν βέβαιοι ότι είχε εγκαθιδρυθεί η δημοκρατία ή κάθε μέρα υπήρχαν εκκρεμότητες;

Ιωάννης Ζιγός: Όχι. Διατηρούμεν. Εάν ήμουν ο Καραμανλής, μόλις με φώναζε ο Γκιζίκης, θα του έλεγα: «δέχομαι την παραίτησή σας». Και θα ανέβαινα στο μπαλκόνι των Ανακτόρων και θα φώναζα στις χιλιάδες των Ελλήνων που ήταν συγκεντρωμένοι από κάτω «Ελληνική Λαίε, καταργήθηκε η χούντα. Η δικτατορία τέλειωσε! Είναι δημοκρατική η νέα κυβέρνηση».

Τι θα έκαναν οι χουνταίοι αξιωματικοί, όταν όλες οι μονάδες ήταν γεμάτες από πιστράτους; Θα έφευγε όλη η δύναμη από τη χούντα και θα πήγαινε στους δημοκρατικούς ανθρώπους.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ήσασταν βέβαιοι και για την επομένη αντίδραση αυτού του λαού μέσα σε πέντε λεπτά;

Ιωάννης Ζιγός: Ήμουν βέβαιοι.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ο λαός, λοιπόν, τα εκατομμύρια των Ελλήνων, που θα τους έλεγε ο Καραμανλής ότι καταργήθηκε η χούντα, θα χειροκροτούσαν ατλάς;

Ιωάννης Ζιγός: Όχι μόνον! Θα υπάκουαν και στις διαταγές

του. Πρέπει δε να ξέρετε ότι θα είχε ενισχυθεί και από τον Ιωαννίδη, διότι ο Ιωαννίδης, όταν διαπίστωσε ότι τον πρόδωσαν οι στρατηγοί του, ήταν εξη φρονιάν εναντίον τους και γι' αυτό ζητούσε να τους κρεμάσει.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ξέρετε ότι ο Καραμανλής ήλθε με το αεροπλάνο του Ζισκάρ Ντ' Εσταίν;

Ιωάννης Ζιγής: Ναι. Αυτό είναι πολύ ύποπτο. Και ακούστε γιατί είναι ύποπτο. Όταν έγινε η πρόταση του Βαλντεγάιμ να σταματήσουν τον «Αττίλα II», η Αμερική, η Αγγλία και η Γαλλία είχαν «όχι». Επομένως, έστειλε ο Ζισκάρ Ντ' Εσταίν τον Καραμανλή εδώ πέρα για να διευκολύνει τον «Αττίλα II».

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ξέρετε γιατί έγινε η χρήση του αεροπλάνου του Ζισκάρ Ντ' Εσταίν;

Ιωάννης Ζιγής: Δεν άκουσα!

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Ξέρετε, εάν τυχόν και ' αρχήν ο κ. Καραμανλής στο σπίτι του, όταν τον πήραν στο τηλέφωνο; Τα ξέρετε αυτά;

Ιωάννης Ζιγής: Αφήστε τα αυτά.

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Δεν έχω άλλη ερώτηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΦΕΤΣΙΩΤΗΣ

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαρίας): Ο κ. Βαρφειτώτης έχει τον λόγο.

Ιωάννης Βαρφειτώτης: Κύριε μάρτυς, θα συμπύκνωσω μια ερώτηση του κ. Παναγιωτόπουλου. Είπατε ότι δόθηκε η εντολή σχηματισμού κυβέρνησας στον Κανελλόπουλο και τον Μαύρο.

Ιωάννης Ζιγής: Στον Κανελλόπουλο.

Ιωάννης Βαρφειτώτης: Και ότι ο κ. Μαύρος ήταν και αυτός πρόθυμος να συμμετάσχει στην κυβέρνηση Κανελλόπουλου.

Ιωάννης Ζιγής: Όχι πρόθυμος. Είπε «να το εγκρίνουν οι φίλοι μου».

Ιωάννης Βαρφειτώτης: Μάλιστα. Εάν ο Κανελλόπουλος την ώρα που του δινόταν εντολή έλεγε «φρονάζτε έναν παπά για να ορκιστώ», θα είχε ορκιστεί Προϊθπουργός;

Ιωάννης Ζιγής: Θα ορκιζόταν.

Ιωάννης Βαρφειτώτης: Άρα, όλο αυτό το σενάριο περί δήθεν συσκευίας στο Παρίσι πώς δένεται με το γεγονός ότι ο Κανελλόπουλος θα ήταν ήδη Προϊθπουργός;

Ιωάννης Ζιγής: Προσέξτε! Να αρχίσουμε πάλι την ίδια ιστορία; Εδώ αναζητείτο άνθρωπος...

Ιωάννης Βαρφειτώτης: Μα, αναστρέψτε ο Κανελλόπουλος.

Ιωάννης Ζιγής: Μα, δεν έδανε εγγυήσεις ότι δεν θα κηρύξει τον

πόλεμο κατά της Τουρκίας, ότι θα αφήσει αβοήθητη την Κύπρο...

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Μπα, εάν ορκιζόταν, δεν θα ήταν Πρωθυπουργός;

Ιωάννης Ζιγός: Σταθείτε. Εάν αναλάμβανε ο Κανελλόπουλος, θα είχαμε αποστολή όλων των διαθέσιμων δυνάμεων στην Κύπρο.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: ... (δεν ακούγεται).

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίκος): Έχετε άλλη ερώτηση, κύριε συνάδελφε;

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Τώρα, σχετικά με την αποχώρησή μας από το ΝΑΤΟ, θα σας διαβάσω μια συνέντευξη την οποία δώσατε σχετικά με αυτό το θέμα.

Ιωάννης Ζιγός: Διαβάστε την. Χαίρομαι πολύ που την βρήκατε. Δεν ήθελα να περιαιτιολογή.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Διαβάζει: «Ορθή και επιβεβλημένη η αποχώρησή μας από το ΝΑΤΟ. Αποτελεί την πρώτη έμπρακτη εκδήλωση της εγκαταλείψιμης της μονοδιασπαστικού εξωτερικής πολιτικής που περισσότερο από κάθε άλλη φορά είναι καταστροφική σήμερα».

Ιωάννης Ζιγός: Διαβάστε και παρακάτω τι λέει.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: «Δεν αρκεί όμως να καταργηθούν οι βάσεις του ΝΑΤΟ. Ουσιαστικότερη σημασία έχει η κατάργηση των αμερικανικών βάσεων κ.λπ., κ.λπ.».

Ιωάννης Ζιγός: Η δήλωση αυτή νομίζω ότι είναι ένας από τους τίτλους τιμής, που μου αναγνωρίζονται. Εκτόνη την εποχή, εγώ δεν μπορούσα να βρω και να επιτύχω κατά της κυβερνήσεώς μας, θα ήταν έγκλημα. Έκανα, λοιπόν, αυτή τη διατύπωση και λέει: «Γιατί, κύριε Καραμανλή, να φύγεις από το ΝΑΤΟ και να αφήσεις την Lusmagg (την αμερικανική στρατιωτική Αποστολή) εδώ να δουλεύει τα πάντα». Το λέει η δήλωση και αυτό παρακάτω. Με τη δήλωση αυτή, δεν ήθελα να πάω σε μια τόσο κρίσιμη στιγμή κόντρα στην πολιτική της κυβερνήσεώς μας, και τίπα «καλάς». Λέω παρακάτω, όμως, «αφού έχετε το επιχείρημα των βάσεων, γιατί δεν το χρησιμοποιήσατε;» και παρακάτω, «γιατί αφήνετε την Lusmagg ακόμα να ελέγχει της Ένοπλης Δυνάμεις μας, αφού λέτε ότι φεύγετε από το ΝΑΤΟ;». Λοιπόν, κύριε Βαρβιτσιώτη, να διαβάσετε όλη τη δήλωση.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Αρχίζετε συγχαιρώντας.

Ιωάννης Ζιγός: Διότι είμαι πατριώτης εγώ και δεν πάσχω από κομματικές διαστροφές. Εγώ ποτέ το κομματικό συμφέρον δεν το πρόταξα του εθνικού συμφέροντος. Και γι' αυτό είμαι εδώ που είμαι.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Είναι ότι θα μπορούσε η κυβέρνηση τότε, μεταξύ πρώτου και δεύτερου «Αττίλας», να ενισχύσει στρατιωτικά την Κύπρο.

Ιωάννης Ζιγής: Το είπα επανειλημμένα, μην επανερχόμαστε.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Να σας διαβάσω μια δήλωση του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου στις 13.8.74:

Ιωάννης Ζιγής: Μα, ξέρω τι θα πείτε.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Λέει: «Υπάρχει στρατιωτικός κίνδυνος να μην γνωρίζω ότι η ελληνικοκυπριακή σύγκρουση ενισχύει τους Τούρκους. Δεν αναφέρομαι μόνο στο θέμα εφοδιασμού, που είναι ευκολότερο για την Τουρκία και δυσχερέστερο για την Ελλάδα. Αναφέρομαι κυρίως στην αεροπορική κάλυψη του εδάφους της Κύπρου, κάτι που ζήσαμε κι εμείς από πολύ κοντά κατά τον Μάρτιο του '64. Δεν καταλογίζω, συνεπώς, ευθύνες στην κυβέρνηση που διαδέχθηκε τη γαλιάνη».

Ιωάννης Ζιγής: Καλά, τι θέλετε να κάνει ο άνθρωπος εκείνη την εποχή που παίζονταν η τύχη της Ελλάδας. Έπρεπε να κάνουμε κοιμητική πολιτική όλες τις ώρες; Για τ' όνομα του Θεού!

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Γιατί από το 1981 όταν ανέλαβε την εξουσία δεν έπαιξε στρατιωτική δύναμη;

Ιωάννης Ζιγής: Δεν είμαι απολογητής του Ανδρέα Παπανδρέου να σας δώσω απαντήσεις σ' αυτού του είδους τα ερωτήματα.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Υπάρχει μια δήλωση του κ. Λαμπρία στις 2.8.74.

Ιωάννης Ζιγής: Την απάντηση να διαβάσετε. Του είπα ότι δεν έπρεπε να μάθει να λέγει ψέματα στο Λαϊκό!

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζαχαρίας): Να διαβασθεί η δήλωση.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Η δήλωση Λαμπρία είναι η ακόλουθη: «Προσωπικά γνωρίζω ότι ο κ. Ζιγής εξέφραζε τον θαυμασμό του για τον Καραμανλή, τον οποίο και θεωρούσε ως τη μοναδική λύση του ελληνικού προβλήματος. Θα μου ήτο αποκατηνόνιστο το γιατί τώρα ο κ. Ζιγής μεταβλήθη εις εμπιστή πολέμιον του κ. Προθυπουργού, εάν δεν γνώριζα επίσης προσωπικώς ότι ο κ. Ζιγής εκπαίδεξε, αλλά ανεπιτυχώς, να μετασχη της κυβέρνησης».

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζαχαρίας): Τώρα, η απάντηση η δική σας, κύριε Πρόεδρε.

Ιωάννης Ζιγής: Πάρα πολύ ευχαριστώ τον κ. Βαρβιτσιώτη. Για πέντε, τότε είναι η δήλωση του Λαμπρία.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Η δήλωση του Λαμπρία είναι στις 8 Οκτωβρίου.

Ιωάννης Ζιγής: Όχι, κάνει λάθος.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Δεν νομίζω ότι κάνει λάθος, τον Οκτώβριο πρέπει να είναι.

Ιωάννης Ζιγός: Υπήρξε, πράγματι, αυτή η δήλωση του κ. Λαμπρία και η απάντησή μου ήταν ότι στην Αγγλία δεν έπρεπε να μάθει «την ευγενή τέχνη της υποκρισίας και της ανακριβείας». Και ότι όχι μόνον δεν θέλησα ποτέ να γίνω υπουργός του κ. Καραμανλή, αλλά και όταν μου εγένοντο έμμισσε βουλευτικές-σεις η απάντησή μου ήταν εντελώς αρνητική. Εγώ αναλαμβάνω την υποχρέωση, κύριε Πρόεδρε, εντός της ημέρας να σας στείλω φωτοτυπία της δηλώσεως. Διότι για ένα πράγμα δεν μπορεί κανείς να κατηγορήσει τον Ζιγό: ότι είναι ιδιοτελής πολιτικάντης.

Γιάννης Παναγιωτόπουλος: Μα, δεν μπορούσε να είναι και άλλη η απάντησή σας, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώης): Αυτή είναι η απάντηση.

Ιωάννης Ζιγός: Γιατί το ανέφερε τώρα ο κ. Βαρβιτσιώτης;

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Γιατί ο κ. Λαμπρίας ακόμα και σήμερα ισχυρίζεται ότι τον πίεζατε να μεσολαβήσει στον Καραμανλή για να μπειτε στην κυβέρνηση.

Ιωάννης Ζιγός: Όλες σας οι πληροφορίες είναι ανακριβείς. Αυτάμωι, γιατί κινεστρέφετε την εντύπωση που έχομε για σας.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώης): Αυτή είναι η απάντηση του μάρτυρος. Άλλη ερώτηση έχετε, κύριε Βαρβιτσιώτη;

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Βεβαίως. Στις συστάσεις, στα Πολιμικά Συμβούλια της 3ης και 15ης Αυγούστου, κύριε μάρτυς, όπου συναζητήθη το θέμα της δυνατότητας στρατιωτικής επιβάσεως στην Κύπρο, έλαβε μέρος και ο κ. Μαύρος;

Ιωάννης Ζιγός: Ο Μαύρος, για τις 13 και 14.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Για τις 3 και 15 σας λέω.

Ιωάννης Ζιγός: Στις 3, δεν ήρθε. Έμαθα, όμως, ότι υπεβλήθη στο Πολιμικό εκείνο Συμβούλιο η ομολογία προδοσίας των τρισάρων επιτελαρχών.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Εγώ σας λέγω, λοιπόν — και πάρτε το ως δεδομένο αυτό —, ότι ο κ. Μαύρος έλαβε μέρος στα Πολιμικά Συμβούλια της 3ης και 15ης Αυγούστου.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλιώης): Της 15ης ή της 13ης.

Ιωάννης Ζιγός: Δεν είχε Πολιμικό Συμβούλιο στις 15. Ήταν στις 13 και 14. Ο Μαύρος ήταν ακόμα στη Γενεύη, επέστρεψε στις 15 το πρωί.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Στις 14 του μηνός, κύριε Πρόεδρε. Έλαβε μέρος ο κ. Μαύρος και συμφώνησε και αυτός στο ανέφικτο. Πώς κρίνεται αυτήν τη συμπεριφορά του κ. Μαύρου;

Ιωάννης Ζιγός: Ο Μαύρος έκανε κάποια δήλωση, την οποία

σας διάβασα προηγουμένως, για τους πολεμάρχους, που ήθελαν να ξεκινήσουν.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Αφήστε τα μετά.

Ιωάννης Ζιγδής: Για τις 14 σάς μιλάω. Έκαμε δήλωση, την οποία δεν ακούσατε προηγουμένως.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Την έκανε δύο χρόνια μετά.

Ιωάννης Ζιγδής: Τι είναι αυτό που λέτε τώρα;

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Τι είναι αυτό που λέγω τώρα; Πότε την έκανε τη δήλωση ο κ. Μαύρος;

Ιωάννης Ζιγδής: Κύριε Πρόεδρε, λοιπάρι πολλά.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίνας): Λέτε, κύριε Ζιγδή, ότι ο κ. Μαύρος έκανε κάποια δήλωση. Πότε την έκανε; Στις 14 Αυγούστου ή μετά;

Ιωάννης Ζιγδής: Μεταγενέστερα την έκανε, κρίνοντας τα γεγονότα. Όταν άκουσε τις παραποληγίες του Αβέρωφ, είπε: «Να μη μου κάνεις και τον πολέμαρχο τώρα».

Γεώργιος Παναγιωτόπουλος: Όταν αντιέκοψαν πλέον πολιτικά.

Ιωάννης Ζιγδής: Όλα κομματικά θα τα βλέπομα.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίνας): Να ξεκαθαρίσουμε ένα πράγμα. Κύριε Ζιγδή, το ερώτημα είναι: Ο κ. Μαύρος έλαβε μέρος στο Πολιτικό Συμβούλιο της 14ης;

Ιωάννης Ζιγδής: Δεν ξέρω.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίνας): Ωραία, έλξτε.

Ιωάννης Ζιγδής: Εγώ ξέρω ότι ο Μαύρος ήταν και τη νύχτα ακόμη στη Γενεύη. Πήραν ένα αεροπλάνο, έφθασε στην Αθήνα όταν γινόταν το Συμβούλιο ή είχε τελειώσει, δεν το ξέρω.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίνας): Ωραία, αυτή είναι η απάντησή.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Το ερώτημα προχωρεί, κύριε Πρόεδρε. Ας πάρει ως δεδομένο — διότι είναι δεδομένο, προκύπτει από τα πρακτικά — ότι έλαβε μέρος στις δύο αυτές συσκέψεις και ο κ. Μαύρος, συμφώνησε απολύτως για το ανέκδοτο της στρατιωτικής βοήθειας στην Κύπρο. Πώς κρίνετε την άποψη του κ. Μαύρου;

Ιωάννης Ζιγδής: Εγώ τι να σας πω. Πρώτα-πρώτα, δεν ξέρω αν αυτά που λέτε είναι ακριβή.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Πάρτε τα ως δεδομένα, υπάρχουν εδώ.

Ιωάννης Ζιγδής: Ο κ. Μαύρος ήταν μέλος της κυβέρνησης. Τυπικός έχει ευθύνη, την ίδια ευθύνη που έχουν και οι άλλοι. Αυτά είναι στοιχειώδη. Γιατί τα ρωτάτε; Για να κάνουμε εντύπωση; Σε ποιον;

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Σ' εσάς, κύριε μάρτυς!

Ιωάννης Ζίγδης: Σ' εμένα; Δεν ξέρετε πόσο με διασκεδάζετε!
Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Ξέρετε κι εσείς πόσο μας διασκεδάζατε τρεις μέρες;

Ιωάννης Ζίγδης: Γι' αυτό όταν πάτε σπίτι σας κρύβετε το πρόσωπό σας από τον καθρέφτη. Μου το είπε η υπηρέτριά σας!

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Αυπάμαι πάρα πολύ διότι ο κ. Ζίγδης, μη έχοντας επιχειρήματα, κατόργησε σ' αυτό που είπε προηγουμένως. Απαζώ να του απαντήσω, διότι η πολιτεία ενός εκάστου είναι γνωστή.

Ιωάννης Ζίγδης: Μη μου πιας!

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίνας): Κύριε Πρόεδρε, μία δήλωση κάνει ο κ. Βαρβιτσιώτης, αφήστε να καταχωρηθεί.

Γιάννης Παναγιωτόπουλος: Πάντως, η δήλωση της υπηρέτριας δεν έπρεπε να καταχωρηθεί.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Η βλάβη της πολιτείας φαίνεται και από τον αριθμό των ψήφων που έχει πάρει ο καθένας. Κατόπιν αυτής της τροπής, παραιτούμαι των υπολοίπων ερωτήσεων που έχω προς τον μάρτυρα, διότι τον θεωρώ αναξιόπιστο.

Ιωάννης Ζίγδης: Κύριε Πρόεδρε, συμβιβάζεται με τη στοιχειώδη καλή κοινωνική συμπεριφορά η χρησιμοποίηση αυτού του όρου από τον κ. Βαρβιτσιώτη;

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίνας): Αυτό θα αξιολογηθεί από την Επιτροπή.

Ιωάννης Ζίγδης: Εδώ είμαστε μία κοινοβουλευτική επιτροπή. Επιτρέπεται να απειθύνονται χυδαίες εκφράσεις και χαρακτηρισμοί; Από ποιον; Από έναν κ. Βαρβιτσιώτη! Δεν ντρέπόμαστε λίγες.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίνας): Ο κ. Παπακωνσταντίνου, παρακαλώ.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Από έναν κάποιο κ. Βαρβιτσιώτη απευθίνομαι προς το Προεδρείο...

Ιωάννης Ζίγδης: Θα συνεχίσουμε έτσι; Κύριε Πρόεδρε, σας ζητώ να πάρετε κάποια μέτρα.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίνας): Το Προεδρείο δεν έχει κανέναν κώδικα δεοντολογίας να επιβάλει ποινές ή να αφαιρέσει τον λόγο. Απλώς, καταχωρούνται τα εκατέρωθεν επιχειρήματα στα πρακτικά. Δεν μπορώ να κάνω τίποτε άλλο.

Ιωάννης Βαρβιτσιώτης: Κύριε Πρόεδρε, εγώ πιστεύω ότι η φρόση του κ. μάρτυρα για έναν κάποιο κ. Βαρβιτσιώτη μπορεί να του επιστραφεί υπό την έννοια ότι εγώ προσωπικά ηνέχθημ επί τρεις ημέρες συνεχώς έναν κάποιο κ. Ζίγδη.

Πρόεδρος (Παισωνίας Ζακαλίνας): Μάλιστα.

Ιωάννης Ζίγδης: Μα, είναι ανείθνος! Και το δέχσαθε εσείς

αυτός είναι έφρις κατά της Επιτροπής σας. Σας είσθε μηδέν και ο κύριος αυτός είναι ο κριτής των μαρτύρων. Γιατί το δέχαστε αυτό και δεν τον αποβάλλετε;

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Δεν έχω δυνατότητα να αποβάλλω κανέναν. Απλώς, καταχωρούνται για αξιολόγηση.

Ιωάννης Ζίγδης: Καρεντίο θα το κάνουμε εδώ μέσα;

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Το Προεδρείο νομίζει ότι δεν έδωσε την αίσθηση καρεντίου αυτές τις τρεις ημέρες, κύριε Πρόεδρε. Το Προεδρείο πιστεύει ότι δεν έδωσε την αίσθηση του καρεντίου σε κανέναν. Σας παρακαλώ, τελειώσαμε σχεδόν.

Ιωάννης Ζίγδης: Κύριε Πρόεδρε, δεν μπορώ ν' απαντή σε τέτοιες ερωτήσεις.

ΜΕΡΙΚΟΙ ΑΛΛΟΙ ΝΕΟΔΗΜΟΚΡΑΤΕΣ

Ανδρέας Ζαΐμης: Κύριε Ζίγδη, είπατε τον κ. Αβέρωφ κολωούζο.

Ιωάννης Ζίγδης: Θα πρέπει να ντρέποσθε παραποιώντας την έννοια των λόγων μου!

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Θα παρακαλέσω να τελειώσουμε. Ο κ. Παπακωνσταντίνου έχει τον λόγο για μία ερώτηση.

Μιχαήλ Παπακωνσταντίνου: Ήθελα να ρωτήσω το αξίως: Η Επιτροπή μας εξετάζει τους μάρτυρες ως μάρτυρες, όπως κάνει κάθε ανακριτική επιτροπή αυτού του είδους, εξεταστική επιτροπή, οι οποίοι έχουν ιδίαν γνώσιν εργαζόμενων γεγονότων που καταθέτουν. Δεν νομίζετε, κύριε μάρτυς, ότι από την κατάθεσή σας δημιουργείται η εντύπωση ότι το 95% προέρχεται από αναγνώσεις εφημερίδων, βιβλίων που γράφτηκαν για την Κύπρο και μόνον 5%, ίσως και λιγότερο, από προσωπική γνώση;

Ιωάννης Ζίγδης: Αυτά είναι τα μαθηματικά σας, αγαπητέ μου συνάδελφε, που πάντοτε μας διασκεδάζουν. Με τα δικά μου μαθηματικά, είναι το αντίθετο.

Μιχαήλ Παπακωνσταντίνου: Είναι το αντίθετο;

Ιωάννης Ζίγδης: Βέβαια.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε μάρτυς, αυτή είναι η απάντησή σας.

Μιχαήλ Παπακωνσταντίνου: Μισό λεπτό, κύριε Πρόεδρε.

Πρόεδρος (Παισανίας Ζακαλίκος): Κύριε Παπακωνσταντίνου, δεν σας αφήρεσα τον λόγο. Ολοκληρώσατε.

Μιχαήλ Παπακωνσταντίνου: Θα το ολοκληρώσω, διότι νομίζω ότι η κατάθεση του κ. Ζίγδη, απ' αρχής μέχρι τέλους, ήταν μια κατάθεση αξιολόγησης γεγονότων κατά την κρίση του, φυσικά. Νομίζω ότι η κατάθεση του κ. Ζίγδη ήταν κατάθεση ενός Έλληνα πολίτη, αν θέλετε, ενός Έλληνα πολιτικού, ο οποίος παρηκολούθησε τα γεγονότα και η οποία θα ταίριαζε περισσό-

τιρο σε μια συζήτηση για το Κυπριακό στη Βουλή, και λιγότερο ως κατάθεση μάρτυρα στην Επιτροπή. Αποκθύνομαι, λοιπόν, στον κ. Πρόεδρο και στα μέλη και παρακαλώ να εκτιμηθεί η κατάθεση κάτω απ' αυτό το πρίσμα. Αυτή η κατάθεση θα ήταν μια συζήτηση στη Βουλή, αξιολογώντας τα γεγονότα και όχι κατάθεση μάρτυρα που ξέρει τα γεγονότα, από ιδίαν γνώσιν.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Η Επιτροπή, κύριε συνάδελφε, θα αξιολογήσει την κατάθεση του κ. μάρτυρος, και θα λάβει υπόψη της όλα τα στοιχεία σύμφωνα με την εντολή της Βουλής και τη Δικονομία.

Ιωάννης Ζιγής: Κύριε Πρόεδρε, είναι ερώτηση αυτή τώρα;

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Δεν είναι ερώτηση. Κάποια δήλωση είναι.

Ιωάννης Ζιγής: Για να μπει το όνομά του στις εφημερίδες!

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Τελειώσαμε, κύριε Πρόεδρε. Ευχαριστούμε για την κατάθεσή σας και παρακαλώ, κύριε Πρόεδρε, να συναντηθείτε με τη Γραμματεία για τη διαδικασία αναγνώστως των πρακτικών και υπογραφήσ εκ μέρους σας.

Ιωάννης Ζιγής: Κύριε Πρόεδρε, θα σας στείλω και σήμερα, αν προηθάσω, φωτοτυπία της δηλώσεώς μου σε απάντηση εκείνης του κ. Λαμπρία.

Πρόεδρος (Παισιονίας Ζακαλίνας): Φυσικά. Σας ευχαριστούμε πολύ.

Ιωάννης Ζιγής: Και εγώ σας ευχαριστώ πολύ.

ΤΕΛΟΣ

ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

Οι δύο δηλώσεις μου, που σύμφωνα με την υπόσχεσή μου απέστειλα στον προεδρεύοντα της Επιτροπής, έχουν ως εξής:

α) Δήλωση της 13ης Αυγούστου 1974 για την αποχώρηση από το ΝΑΤΟ, και

β) Δήλωση (8 Οκτωβρίου 1974) των ισχυρισμών Λαμπρία.

ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΝΑΤΟ

(15 Αυγούστου 1974)

«Με πνέσμα συμπαραστάσεως προς την Κυβέρνησιν, διά την αντιμετώπισιν της εθνικής συμφεράς που μας εκληροδότησε η Δικτατορία, προβαίνω εις τας ακόλουθους δηλώσεις:

1. Ορθή και επιβεβλημένη η αποχώρησις από το ΝΑΤΟ. Αποτελεί την πρώτην έμπρακτον εκδήλωσιν της εγκαταλείψεως της μονοδιαστάτου εξωτερικής πολιτικής, που περισσότερον από κάθε άλλην φοράν είναι καταστρεπτική σήμεραν.

2. Δεν αρκεί όμως να καταργηθούν οι βάσεις του ΝΑΤΟ. Οικονομικότεραν σημασίαν έχει η κατάργησις των Αμερικανικών Βάσεων, διότι, ως αποδείχθη, αντί προστασίας στηρίζουν πολιτικήν η οποία απέβη αλευθρία για τον Ελληνισμό. Όλος ιδιαίτερος πρέπει να καταργηθούν το ταχύτερον οι επαίσχυντοι συμφωνίαι περί λιμενικών δυσκολύνσεων.

3. Ουδείς λόγος υπάρχει διά την λειτουργίαν Αμερικανικής Στρατιωτικής Αποστολής. Αι ΗΠΑ, ως όλα οι άλλοι χέραι, πρέπει να περιορισθούν εις ένα γραφείον Στρατιωτικού Ακολούθου εις την Πρεσβείαν των. Διά της Στρατιωτικής Αποστολής, ως γνωστόν, εξηραλίσθη ο άμεσος έλεγχος των ελληνικών μονάδων υπό των Αμερικανών, η διασφορά συνειδήσεων και η κατασκευή πρακτόρων.

4. Πρέπει άμεσα να αποκοπή η εξάρτησις της ΚΥΠ από την CIA. Περί αυτού δεν χρειάζεται να προστεθή οιαδήποτε σχόλιον.

5. Είναι αναποχάρητος υποχρέωσις να επαναλάβω ότι η διπλωματική μάχη είναι αδύνατον να διεξαχθή επιτυχώς, εάν δεν αναδιοργανωθούν άρδην αι Ένοπλοι Δυνάμεις. Και τούτο σημαίνει πρωτίστως αντικατάστασις της υπαθόνουσ δια την σημαντήν αβλιότητά ηησσίας και την απαιτηφοράν παντός εκτός υπηροσίας ικανού αξιωματικού.

6. Επιβάλλεται όποις το ταχύτερον ο λαός της Πρωτευούσης εις κίνδημον εύλλαλητήριον διασκηρίξη την αλληλεγγύην του προς τον σφαγιαζόμενον αλλ' ηρωικώς ανθιστάμενον Κυπριακόν Ελληνισμόν. Διά του τρόπου αυτού θα παρουσηθή και εις την Κυβέρνησην το τεκμήριον της λαϊκής συμπαροστάσεως εις τον αγώνα διά την περίσσειαν των εθνικών δικαιών.

ΔΙΑΦΕΥΞΗ ΛΑΜΠΡΙΑ

(8 Οκτωβρίου 1974)

«Ο Υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ κ. Π. Λαμπρίας, αναφερόμενος εις τα προχθεσινά δηλώσεις του πρώην υπουργού κ. Γ. Ζιγδή, καθ' ως κ. Καραμανλής αποδεικνύεται δημόσιος κίνδυνος», πρόβη εις την ακόλουθον δήλωσιν:

«Προσωπικός γνωρίζω ότι ο κ. Ζιγδης εξέφραξε τον θαυμασμόν του διά τον κ. Κωνσταντίνον Καραμανλήν, τον οποίον θεωρούσε ως την μοναδικήν λύσην του ελληνικού προβλήματος. Θα μου ήταν ακατανόητον το διατί τώρα ο κ. Ζιγδης μετεβλήθη εις εμπιστήν πολέμιον του πρωθυπουργού κ. Καραμανλή, αν δεν εγνώριζα επίσης προσωπικός ότι ο κ. Ζιγδης επιδιώκεν αλλά ανεπιτυχώς να μετάσχη της παρούσης Κυβερνήσεως».

Ο κ. Ζιγός, εις απάντησιν της ανωτέρω δηλώσεως, εδήλωσε τα εξής:

«Το ότι επιζήτησα να μετάσχω στην Κυβέρνηση του κ. Κ. Καραμανλή αποτελεί ακλόνητος μυστός. Ειλικρινά λυποίμαι για τον κ. Λαμπρία.

Απόστολος της εθνικής ενότητος, για την οποία και επιλακίσθηκα καθ' όλην την περίοδον της δικτατορίας, απέβλεπα και προς τον κ. Καραμανλήν σαν ένα από τους πιθανούς Προέδρους Κυβερνήσεως της Εθνικής Ενότητος.

Στον κ. Καραμανλήν, μετά την πύαση της Κοίντης, δόθηκε η ευκαιρία να γίνη Εθνάρχης. Προτίμησε να γίνη Ηρόστρατος του ναού της Εθνικής Ενότητος, τον οποίον έκτισε η κοινή δοκιμασία του λαού μας:

Πρώτον, σχηματίζοντας Κυβέρνηση στην οποία μετέχουν και πρόσωπα στενότερα συνδεόμενα με την δικτατορία.

Δεύτερον, παρασκευάζοντας ένα εκλογικό πραξικόπημα που θα προκαλέση εθνικό διχασμό.

Δεν χρειάζεται να προσθέσω άλλα. Απλώς παραπέμπω στις δηλώσεις μου της Κυριακής, που εξακολουθούν να παραμένουν αναπάντητες.

Όσον αφορά την Ένωσιν Κέντροι, θα αναμείνω να πληροφορηθώ τον τρόπον εφαρμογής των δημοκρατικών αρχών της Κοινοβουλευτικής Ομάδος. Και θα σχολιάσω δεόντως τις αποφάσεις της».

Υ. Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΥΠΟΥ

Μια σοβαρή συνέντευξη Τύπου, μετά τις ασχημίες, που σημειώθηκαν κατά την κατάθεσή μου στην Επιτροπή, κρίθηκε επικαιρική για να καταγγείλει στον ελληνικό λαό ο «χουλιγκανισμός» στον οποίο επιδόθηκαν ορισμένοι Καραμανλικοί βουλευτές για να την εμποδίσουν. Ένας δεύτερος λόγος ήταν η παραβίαση από τους ιδίους του απορρήτου των συνεδριάσεων της Επιτροπής. Και ένας τρίτος, τα ψεύτικα ανακοινωθέντα που δόθηκαν από τους ιδίους στον Τύπο για την παρακλάνηση του ελληνικού λαού.

Για να αποφευχθούν περὶ νέας ασχημίες και να αποδοθεί η συνέντευξη αντικειμενικά από τον Τύπο ο κ. Ζήγος κάλεσε να παρευρεθεί σ' αυτήν ο κ. Β. Κοραχάκης, πρόεδρος της ΕΣΗΕΑ. Ατυχώς ο κ. Κοραχάκης, όπως δήλωσε αργότερα, δεν μπόρεσε να παρευρεθεί στη συνέντευξη, που τελικά δόθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 1987 στο ξενοδοχείο «King George», επειδή τόσο η αίθουσα της ΕΣΗΕΑ όσο και η αίθουσα των ξένων ανταποκριτών δεν ήταν «διαθέσιμα» την εβδομάδα εκείνη.

Η απουσία του προέδρου της ΕΣΗΕΑ συνετέλεσε στο να μη λάβουν τελικά δείγματα «χουλιγκανισμού» από ελάχιστους Καραμανλικούς «θεωμιστές» και η παρουσίαση της συνέντευξης από ένα μέρος του Τύπου να παραποιηθεί κατά φασόλο μάλλον τρόπο, με πρωταγωνίστρια τη σοβαροφανή... «Καθημερινή»!

Η ανεπαρκής και όχι πάντοτε καλόπιστη παρουσίαση της συνέντευξης επέβαλε την καταχώρησή της σε κυρία περίληψη στο φύλλο της 1ης Ιανουαρίου 1988 της εφημερίδας της ΕΔΗΚ «Κεντρώος Επάλξεις».

Την αναδημοσιεύουμε χωρίς τροποποιήσεις.

ΚΑΤΗΓΟΡΩ ΤΟΝ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ
ΩΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟ ΤΟΥ «ΑΤΤΙΛΑ»
ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Η καταλυτική μαρτυρία των γεγονότων της 23-24/7/1974
ΠΡΩΤ: Ο Κ. Καραμανλής ανεπιθύμητος στην Ουάσινγκτον και
την Αθήνα.

ΑΠΟΓΕΥΜΑ: 2-5.45 μ.μ. Στη σύσκεψη των στρατιωτικών και

ΚΕΝΤΡΟΕΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ-Ε.ΔΗ.Κ.

Όμιλος 2α α' Αιθούσα, γκαλερί 21 α' 1 Γενναίου 1948 - 9 Γενναίου 2αο, Τραπεζική 18 α' Τηλ. 2402711

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ιωάννης Ζιγός

ΚΑΤΗΓΟΡΩ ΤΟΝ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ ΩΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟ ΤΟΥ "ΑΤΤΙΛΑ"

Η ιστορική συνέντευξη του Προέδρου της ΕΔΗΚ στις 11 Δεκεμβρίου 1987

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Η ιστορική μελέτη και μελέτη των 20-24/1/1974

πολιτικών ο Γκιζίκης απορρίπτει κατηγορηματικά την πρόταση Αβέρωφ να δοθεί η εντολή για τον σχηματισμό πολιτικής κυβέρνησης στον Κ. Καραμανλή. Η εντολή δίδεται στον Π. Κανελλόπουλο.

5.45 μ.μ. Διακοπή της σύσκεψης μέχρι τις 8 μ.μ. για να καταρτίσει ο Π. Κανελλόπουλος τον πίνακα υποψηφίων της κυβέρνησής του. Λίγο μετά τη διακοπή και εντελώς αφηρημένα, ο Π. Κανελλόπουλος πληροφορείται τηλεφωνικά από τον Γκιζίκη ότι του αφαιρείται η εντολή, η οποία δίδεται στον Κ. Καραμανλή, που έρχεται σε λίγες ώρες από το Παρίσι!...

24 ΙΟΥΛΙΟΥ

ΠΡΩΓ: Ο Κ. Καραμανλής ορκίζεται πρωθυπουργός στον Γκιζίκη, Πρόεδρο της κοινοτικής Δημοκρατίας. Σχηματίζει τη λεγόμενη «κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας». Εγκαταλείπει αβοήθητη την Κύπρο με αποτέλεσμα να εξασφαλισθεί ο θρίαμβος του «Αττίλα Β», στις 14 Αυγούστου 1974!...

ΤΕΛΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Για τη συγκρότηση του εγκλήματος, ο Κ. Καραμανλής προετοίμασε βιαστικά εκλογές για τις 17 Νοεμβρίου 1974. Επειδή ο Γ. Παπαδόπουλος αρνείται να υποσχεθεί ότι δεν θα μετέσχει στις εκλογές, αφέρεται η αμνηστία για τους «πρωταίτιους της 21ης Απριλίου 1967», που τελικά στέλνονται στον Κοροδαλάδο. Αντίθετα, οι υποθήκιοι του Προζυγκισμού κατά του Μακαρίου (15 Ιουλίου 1974) και του «Αττίλα» Ι και Β, με επικεφαλής τον Γκιζίκη, απολαύουν μέχρι σήμερα κάθε τιμής για τα εγκλήματατά τους κατά του έθνους!...

ΤΟ ΑΜΕΛΙΚΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Αναπάντητο παραμένει μέχρι σήμερα το αμελικτό ερώτημα: Πώς έγινε η απίθανη εκκίνη υπαναχώρηση του Γκιζίκη στις 23 Ιουλίου, που σε λίγες ώρες ανακάλεσε την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης από τον Π. Κανελλόπουλο και την ανέθεσε στον «ανεπιθύμητο» από Αθήνα και Ουάσινγκτον Κ. Καραμανλή;

Η μόνη πιστική απάντηση: Αθήνη εντολής Συμμαχικού παράγοντα από Γκιζίκη, ύστερα από «σημανίση» Κ. Καραμανλή — Κίσιπινγκερ — Εποεβίτ, η Ελλάδα να εγκαταλείψει την Κύπρο αβοήθητη, για να μη γίνει πόλεμος με την Τουρκία και καταστραφεί η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ.

Η ΝΕΜΕΣΙΣ

Και τώρα, ύστερα από 13 χρόνια, θα μιλήσει επιτέλους η Νέμεσις:

Η τμή και η ευθύνη ανήκει στην Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό.

Α. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Οι λόγοι που την επέβαλαν

«Κυρίες και κύριοι, σας ευχαριστώ για την καλωσύνη σας, να έχετε σ' αυτή τη συνέντευξη Τύπου.

Νομίζω ότι είναι μια από τις σπουδαιότερες, που έχω δώσει στην πολιτική μου σταδιοδρομία, διότι αφορά θέματα υπόστασης του ελληνικού έθνους, της δημοκρατίας, του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος, αλλά και της αποστολής του Τύπου στη χώρα μας.

Υποτίθεται ότι όλα αυτά συνδυάζονται με την εξυπηρέτηση του λαού. Και σαν πολιτικός, που άσπρισαν τα μαλλιά του στην υπηρεσία του, έχω την υποχρέωση να δώσω αυτή τη συνέντευξη για να καταγγείλω:

Πρώτον: Τον «χουλιγκανισμό», που αρχίζει να μπαίνει στη Βουλή.

Δεύτερον: Την ασύστολη παραβίαση του απορρήτου των συνεδριάσεων της Επιτροπής για το Κυπριακό.

Τρίτον: Την παραπλάνηση του Τύπου από αριθμένους βουλευτές, οι οποίοι νομίζουν ότι έτσι εξυπηρετούν το κομματικό τους συμφέρον, με απώτερο σκοπό την παραπλάνηση του λαού μας.

Οι εκδηλώσεις του «χουλιγκανισμού»

Ξίρετε ότι η Βουλή από τις 21.2.1986 αποφάσισε τη σύσταση μιας Εξεταστικής των πραγμάτων Επιτροπής για το μεγάλο θέμα, το Κυπριακό, που είναι βέβαια μετά τη Μικρασιατική καταστροφή η μεγαλύτερη εθνική τραγωδία της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Η Επιτροπή αυτή κάποτε με κάλεσε να καταθέσω. Υπήρξαν διάφοροι αντιρρήσεις από την πλευρά της ΝΔ, που τελικά εξουδετερώθηκαν. Και εγώ, εκτελώντας το καθήκον μου, πήγα να καταθέσω για πρώτη φορά στις 12 Νοεμβρίου 1987. Και τι συνέβη; Πέρασα μάχη άρα περίπου περμένοντας σε διπλό γραφείο, διότι, όπως μου είπαν, «η Επιτροπή συζητάει διαδικαστικά θέματα». Στην πραγματικότητα, η Επιτροπή ασχολήθηκε με το να δαμάσει τον κ. Ι. Βαρβιτσιώτη και μερικούς άλλους ομοϊδεάτες του, που προφανώς για να ικανοποιήσουν ή

να καταστήσουν αδύνατη την κατάθεσή μου, επιδόθηκαν σε ένα ιστορικό ζήτημα ήθρων εναντίον μου. Ο κ. Βαρβιτσιώτης ειδικότερα, με αποκάλεσε «παράφρονα» και άλλα πολλά ανάλογα. Του ζητήθηκε τόσο από τον πρόεδρο κ. Μπισσαγιάννη όσο και από βουλευτές του ΠΑΣΟΚ και τον πρόεδρο της «Χριστιανικής Δημοκρατίας» κ. Ν. Φαρουκίση να ανακαλέσει τις ήθρες, αλλά αυτός τελόντας προφανώς σε «διατεταγμένη υπηρεσία» δεν το έκανε, για να γραφούν προς στανίαν του... δόξαν οι ήθρες στα πρακτικά!...

Δημοσιογράφος: Πριν καταθέσετε, κύριε Πρόεδρε;

Ιωάννης Ζιγής: Πριν καταθέσω! Δεν ήμουν καν στην αίθουσα των συνεδριάσεων. Παρήμεινα σε ένα διπλανό γραφείο. Όταν με κάλεσαν και μίληα, είδα τα πρόσωπα ορισμένων κάποις... περίεργα! Ανύποπτος για το τι συνέβη, άρχισα ήρεια την κατάθεσή μου. Με άκουσαν επί τρεις ώρες με πολύ ενδιαφέρον σαν μαθητές τον δάσκαλο, όπως μου δήλωσαν αργότερα αρκετοί, διότι τους παρουσίασα όλο το πλέγμα του Κυπριακού προβλήματος από το 1950 έως τις 23 Ιουλίου 1974. Αναφέρθηκα στην προσωπική μου προσφορά στον αγώνα απελευθέρωσης του κυπριακού Ελληνισμού. Αναφέρθηκα επίσης στο ότι η μεγάλη μου συμβολή κατά την περίοδο της δικτατορίας ήταν ότι υπήρξα ένας από τους πρωταγωνιστές της ενότητας του πολιτικού κόσμου. Και όταν πήγα στις ΗΠΑ, ήμουν σχεδόν ο μοναδικός εκπρόσωπός του και ο εκεί εκφραστής της ενότητας. Είχαμε άριστες σχέσεις με την ΕΡΕ και με τον κ. Καραμανλή.

Όταν πήγα στο Λονδίνο, είδα και την κυρία Βλάχου και τον κ. Αμπριά και πολλούς άλλους εξοριστούς. Όταν με κάλεσαν από την Ουάσιγκτον να πάω στις ΗΠΑ, επικοινωνήσα τηλεφωνικά με τον Καραμανλή, που βρισκόταν στο Παρίσι, για να μάθω τις απόψεις του σχετικά με τις τελευταίες εξελίξεις και το γράμμα που έπρεπε να ακολουθήσω.

Να μη σας περιγράψω τι έκανα στις ΗΠΑ, για να μην τρώμε τον χρόνο μας*. Πολέμησα τη δικτατορία και αγωνίστηκα για το Κυπριακό. Κατά το διάστημα των πενήντα μηνών που έμεινα στις ΗΠΑ, όλες οι ενέργειές μου γίνονταν γνωστές στον πολιτικό κόσμο της Αθήνας διά του Δ. Παπασιώρου. Αυτός τις μάθαινε πρώτος, τις τύπωνε και τις μοίραζε σ' άλλους. Στο τέλος, ο Δ. Παπασιώρου εκλήφθη από τον στρατιωτικό επίτροπο να απολογηθεί για τη δράση του αυτήν. Δεν πρόλαβαν όμως να τον παραπέμψουν στο στρατοδικείο, λόγω της εξέλιξης των γεγονότων του Ιουλίου 1974.

* Αυτό τα έχω εκθέσει στο βιβλίο μου «Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο» τόμος πρώτος μήνες αγώνα στις ΗΠΑ, Αθήνα 1975.

Επομένως, όχι μόνο δεν είχα κανένα κόμπλεξ κατά Καραμανλή ή κατά κανέναν άλλου, αλλά υπήρξα στις ΗΠΑ η ενσάρκωση της ενότητας του πολιτικού κόσμου και όσα λέγονται περί του αντιθέτου είναι καθαρός κακοήθισμος.

Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες Βαρβιτσιώτη, Παναγιωτόπουλου και μερικών άλλων να δημιουργήσουν επεισόδια, η συνεδρίαση ολοκληρώθηκε ομαλά, όπως απαιτεί η σοβαρότητα της αποστολής της Επιτροπής. Τους αντιμετώπισα με ψυχραιμία σαν άτακτους μαθητές, με χιούμορ και λίγη ειρωνεία!...

Ειδικά μετά την πρώτη συνεδρίαση πληροφορηθήκα τα κατορθώματα του κ. Βαρβιτσιώτη. Αλλά και ο Τύπος τα περιέγραψε την επομένη εκτενώς. Επιπλέον, όπως ανέφερε το «Έθνος» στις 20.11.87, ο κ. Βαρβιτσιώτης δήλωσε ότι «θα γίνει χαμός στην προσεχή συνεδρίαση της Επιτροπής», στην οποία θα συνεχίζοταν η κατάθεσή μου.

Στο «Έθνος», επίσης, στις 30.11.87 είδα να αναφέρεται ότι ο κ. Βαρβιτσιώτης υπήρξε «συνομιλητής» του Παπαδόπουλου, όπως δε προκύπτει και από συνέντευξη του Μισοβίνου στην εφημερίδα «Απογορευτική», 19.5.80 — το φύλλο της εφημερίδας κατέθετη στην Επιτροπή — υπήρξε και δικός του συνομιλητής.

Κατόπιν όλων αυτών και για να μη δημιουργηθούν προβλήματα κατά τη συνεδρίαση της 1.12, όταν θα συνέχιζα την κατάθεσή μου, απειθνήσμενος στον προεδρεύοντα κ. Ζακωλάκο, του είπα: «Σας δατάλα ήδη μια επιστολή για την απαράδεκτη συμπεριφορά του κ. Ι. Βαρβιτσιώτη. Βλέπω από τις δηλώσεις του ότι έχει την πρόθεση να συνεχίσει και σήμερα. Από το "Έθνος" και την "Απογορευτική", εξάλλου, βλέπω ότι ήταν "συνομιλητής" της χούντας. Γι' αυτό είμαι υποχρεωμένος να σας ρωτήσω τι μέτρα θα λάβετε για να διαφυλαχθεί το κύρος της Επιτροπής. Είναι προφανές ότι αυτή δεν μπορεί να έχει μέλη της ούτε παραξένια ούτε "συνομιλητές"».

Ο προεδρεύων δήλωσε ότι δεν είχε αρμοδιότητες για να επιβάλει την τάξη!... Ο δε κ. Βαρβιτσιώτης μας δήλωσε ότι «κρατήθηκε από τη χούντα τρεις μήνες» — χωρίς να αναφέρει πότε και πού — και ότι «συνομιλήσε μόνο μία φορά με τον Παπαδόπουλο». Από δημοσιεύματα όμως στον Τύπο φαίνεται ότι αυτό έγινε περισσότερες φορές και επί Παπαδόπουλου και επί Ιωαννίδη¹.

¹ Πράγματι, στο «Έθνος» της 15ης Νοεμβρίου 1987, στη στήλη «Όσα δεν είρασαν στα πρακτικά, ο βουλευτής κ. Ι. Κουτσογιάννης καταγγέλλει τον κ. Βαρβιτσιώτη ως «συνομιλητή του Παπαδόπουλου, ενώ ο στρ. Γρ. Μισοβίνος, ΑΕΔ της χούντας, τον αναφέρει ως δικό του «συνομιλητή» («Απογορευτική» 27.7.86 — συνέντευξη Μισοβίνου).

Αλλά για να μη χάνεται η ώρα, δέχθηκα και προχώρησα στην κατάθεσή μου με διακοπές, αρκετές ώρες και φειδωλίες εκ μέρους του σκληρού πατέρα των νεοδημοκρατών (Καραμανλικών) μελών της Επιτροπής.

Κατά τη διάρκεια της κατάθεσής μου αυτοί μπαρόνιζαν — καίτοι οι συνεδρώσεις της Επιτροπής είναι μυστικές — από την αίθουσα, για να έλθουν προφανώς σε επαφή και να πάρουν οδηγίες από τον «αρέντη» τους.

Το ίδιο περίπου συνέβη και κατά την τρίτη κατάθεσή μου, στις 3.12, όταν πήραν και ανακοίνωσαν δήλωσή του κ. Κ. Καραμανλή, σε απάντηση των όσων υποστήριξα στη συνεδρίαση εκείνη...

Επειδή όλες αυτές τις ώρες και τους «χουλιγκανισμούς» τα αντιμετώπιζα με χιούμορ και ειρωνεία, δεν κατάφεραν να καταστρέψουν την κατάθεσή μου, όπως επιζητούσαν.

Για τούτο προέβησαν στο τρίτο τους έγκλημα: καίτοι οι συνεδρώσεις της Επιτροπής είναι μυστικές, αυτοί έδωσαν δελτία στον Τύπο, για να παραπλανήσουν τις εφημερίδες και να παρουσιάσουν στην κοινή γνώμη την κατάθεσή μου διάστρεβλωμένη, όπως τους συνέφερε!...

Αυτά όλα, βέβαια, είναι εγκλήματα εναντίον του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος και του Τύπου, αλλά και του λαού, που υποτίθεται ότι υπηρετούμε.

Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι μόνο μια μικρή ομάδα των βουλευτών της ΝΔ επιδόθηκαν στον «χουλιγκανισμό» και τις άλλες ανεπίτρεπτες εκδηλώσεις. Η πλειοψηφία παρακολουθούσε με ειπρίπεια την κατάθεσή μου της 12.11. Στη δεύτερη και την τρίτη, γνωρίζοντας ότι οι σκληροπυρηνικοί θα εξακολουθούσαν το κατάρθμά τους, δεν προσήλθαν οι περισσότεροι. Αυτό υπήρξε ένας αξιοπρεπής τρόπος αποδοκιμασίας των συνεδίων τους.

Ο φόβος της ψιλοερκίας

Η Επιτροπή του Κυπριακού έχει συσταθεί με καθυστέρηση 12 χρόνων, για να διερευνήσει τις συνθήκες και να καταλογίσει τις ευθύνες για τη μεγαλύτερη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνική συμφορά.

Εκείνοι που επεβάλλετο από την αρχή να κληθούν και να καταθέσουν ήταν όσοι ανήκαν στην πολιτική και στρατιωτική ηγεσία του Ιουλίου-Αυγούστου 1974 και πρώτος απ' όλους ο κ. Κ. Καραμανλής, που ήταν ο Πρωθυπουργός στην περίοδο που ολοκληρώθηκε η καταστροφή («Αττίλας II»).

Με την αποκλή ότι θα αποχωρήσουν, οι νεοδημοκράτες βου-

λαυτές-μέλη της Επιτροπής, την υποχρέωσαν να δεχθεί όχι κατάθεση, αλλά υπόμνημα του Κ. Καραμανλή. Τοίτο, όμως, δεν έχει καμία αποδοκτική αξία κατά τον Κανονισμό της Βουλής και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αποδοκτική αξία έχουν μόνον οι καταθέσεις μαρτύρων και οι κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αποφάσεις και πραγματογνωμοσύνες.

Πρέπει να σημειωθεί ότι τα περισσότερα ή και όλα τα ποινικά αδικήματα έχουν ήδη παραγραφεί. Γι' αυτό ο μάρτυρας που καταθέτει έναν βασικό κίνδυνο διατρέχει να διαχθεί για ψευδορκία. Και γι' αυτό προφανώς και η τόση εμμονή να μην καταθέσει στην Επιτροπή ο κ. Κ. Καραμανλής. Η κατάθεση δεν είναι πράξη μειωτική για έναν τέως, όταν στις ΗΠΑ ο εν ενεργεία πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Ρήγκαν επανειλημμένα εκλήθη και κατέθεσε στην επιτροπή της Γερουσίας για το Ιράν-γκιες.

Στον φόβο της ψευδορκίας, επίσης, πρέπει να αποδώσουμε το γεγονός ότι ο Κ. Καραμανλής, για να διαφύγει την κατάθεσή μου, δεν προσήλθε ο ίδιος να καταθέσει, αλλά το έκανε διά του κ. Παναγιωτόπουλου, διαπράττοντας και προσωπικό το αδίκημα παραβίασης της μυστικότητας των εργασιών της Επιτροπής.

Ο κ. Παναγιωτόπουλος πράγματι είπε (όπως έγραψαν οι εφημερίδες): «Είμαι εξουσιοδοτημένος από τον Κ. Καραμανλή να δηλώσω ότι το σενάριο που στηρίχθηκε στη μίσθοστορηματική συνάντησή του το 1974 με Κίσσινγκερ και Ετασβίτ δεν είναι απλώς προϊόν νοσηρής φαντασίας, αλλά εντυπωσιακό ψέμα. Είναι στους πάντες γνωστό ότι ο Κ. Καραμανλής για πρώτη φορά συνάντησε τον Ετασβίτ το 1978 στο Μοντρεάλ».

Η απάντησή μου ήταν άμεση:

«Δεν μίλησα για συνάντηση Καραμανλή - Ετασβίτ - Κίσσινγκερ στις 23 Ιουλίου. Μίλησα για "Συμφωνία Καραμανλή και εκπροσώπων Κίσσινγκερ και Ετασβίτ" την ημέρα εκείνη, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που υπάρχουν. Για τοίτο προκαλώ τον κ. Καραμανλή, αν τολμάει, να έρθει στην Επιτροπή και να καταθέσει ενόρκως πάνω στο θέμα. Όλα τα άλλα είναι καλλικαρισμοί εκ του ασφαλούς».

Η λιποταξία Καραμανλή, η άρνησή του, δηλαδή, να προσέλθει στην Επιτροπή και να καταθέσει, καθιστά πρόβλημα πολύ δυσκολότερο το έργο της, γιατί αυτός και μόνον θα μπορούσε να την ενημερώσει για πολλές πλευρές του κυπριακού δράματος.

* Και η «δήλωση» αυτή του κ. Καραμανλή δόθηκε με παραποιήσεις στον Τύπο. Πράγματι, στη σχετική ανακοίνωση δεν γίνεται αναφορά σε «συνάντηση» — την οποία από ποτέ δεν πρόβαλα —, αλλά σε «Συμφωνία Καραμανλή - Κίσσινγκερ - Ετασβίτ»!

Η επιστολή π.χ. Μακαρίου προς Γκιζίκη, που χρησιμοποιεί στη χούντα σαν πρόσχημα για το εναντίον του πραξικόπημα — ενώ αυτό είχε αποφασισθεί μήνες νωρίτερα — ήταν γνωστή στην Αθήνα πριν από τις 3 Ιουλίου, ημέρα επίδοσης της στον αποδέκτη. Σωλητηρόπουλος, μάλιστα, από τους Μαρμαζίνη και Παλαμά στο κέντρο «Μαύου Πάνου» της Κηφισιάς, την 1η Ιουλίου (βλ. Σπ. Μαρμαζίνη: «Αναμνήσεις 1973-74», Αθήνα 1979, σελ. 641 κ.ε.).

Πώς η απόρρητη αυτή επιστολή έγινε γνωστή στην Αθήνα, προτού δοθεί στον Γκιζίκη;

Αντίγραφο της επιστολής αυτής είχε σταλεί με ειδικό αποσταλμένο στον Κ. Καραμανλή στο Παρίσι και στον Κωνσταντίνο στο Λονδίνο.

Παραμένουν άγνωστα: Πότε ο Μακάριος έστειλε το αντίγραφο με συνοδευτικό απόρρητο μήνυμα στους δύο αυτούς παραλήπτες. Τι περιείχε το απόρρητο μήνυμα. Και ποια ήταν η απάντηση που έδωσε στον Μακάριο ο Κ. Καραμανλής, όταν πήρε την επιστολή και το μήνυμα.

Παραμένουν άγνωστα επίσης, εάν ο Μακάριος κίνηγησε απ' αυτούς ή παγιδεύθηκε να γράψει την επιστολή αυτή από ελλαδίτες πολιτικούς. Ήταν, πράγματι, όπως ισχυρίζονται οι χουντικοί, ο Αβέρωφ που του την έστειλε σε σχέδιο με τον Νόβα;

Όλα αυτά είναι θέματα που κρίνει να διερευνήσει η Επιτροπή της Βουλής. Και στα περισσότερα από αυτά μόνον ο Κ. Καραμανλής μπορεί να τη διαφωτίσει.

Η «απεικλήση» Κ. Καραμανλή

Για να μην καθυστερούμε, να μπούμε αμέσως στα κρίσιμα γεγονότα του Ιουλίου-Αυγούστου 1974:

1) Η χούντα καταργήθηκε από τον κ. Σίσκο το πρωί της 20ής Ιουλίου 1974, όταν ο Ιωαννίδης του είπε το περίφημο «Μας εξυπατάσατε. Θα κηρύξουμε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας». Από τη στιγμή εκείνη έπαψε να υπάρχει η κυβέρνηση Ανδρουτσόπουλου και ο κ. Σίσκο «ανακήρυξε» σε κυβερνήτη τον νυιάρχο Αραπάκη, με τον οποίο έκλεισε και τη συμφωνία εκχειρίδας στην Κύπρο της 22ας Ιουλίου, την οποία είχαν τόση ανάγκη οι τουρκικές δυνάμεις εισβολής.

Επιτρέψτε μου μια μικρή παρένθεση. Μια ολοκληρωμένη και αντικατοπτρική εικόνα της πολιτικής των ΗΠΑ για το Κυπριακό από το 1956 έως σήμερα και ιδιαίτερα για τον ρόλο που έπαιξε ο Κίσσινγκερ για την προπαρασκευασία και τον θρίαμβο του «Αττίλα» δίδει ο Σαχίμ Βανός στο βιβλίο του «Κόπος: μια μικρή νήσος και οι Μεγάλες Δυνάμεις» (Γαλλικό Ιν-

στιτούτο Διεθνών Σχέσεων, Παρίσι 1985).

Χρήσιμα, επίσης, για τον ίδιο σκοπό είναι και τα Απομνημονεύματα του Τζέιμς Κάλλαχαν, τ. Πρωθυπουργού της Μ. Βρετανίας, και ειδικότερα το κεφάλαιο για την Κύπρο («Time and Changes», Λονδίνο 1987).

Για τη συμπαράσταση εξάλλου του Κίσιπγκερ στον πρωθυπουργό της Τουρκίας Εταϊβίτ αναφέρονται από τουρκικής πλευράς αρκετές μαρτυρίες Τούρκων συγγραφέων και δημοσιογράφων, όπως αναλυτικά περιλαμβάνονται στο βιβλίο «Η άλλη πλευρά» του Νεοκλή Σαρρή, Κλεινία η παρένθεση.

Από τις 20 Ιουλίου, η αμερικανική κυβέρνηση αγωνιζόταν να βρει πρωθυπουργό που θα εγκατέλειπε την Κύπρο στον «Αττίλα», για να μη γίνει πόλεμος με την Τουρκία και καταρρεύσει η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Έτσι ο ίδιος ο Κίσιπγκερ, χωρίς να το ξέρουν οι Έλληνες, πληροφορήσε τους πάντες το μεσημέρι της 22ας Ιουλίου, ότι θα αλλάξει η κυβέρνηση της Ελλάδας!...

Λίγο αργότερα, όπως εκθέτω στο βιβλίο μου «Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο» (σελ. 261 κ.ε. και σελ. 432 κ.ε.), με πήρε στο τηλέφωνο ο κ. Τζαν Νεϊν, ο διευθυντής του Ελληνικού Τμήματος του Στάιτ Ντιπάρτμεντ, να μου ζητήσει τη γνώμη μου για μια κυβέρνηση με Πρωθυπουργό τον Στέφανο Στεφανόπουλο και υφυπουργούς Εξωτερικών και Εθνικής Αμύνης τους Γαρουφαλιά και Μαρκιζίνη.

Με την άνοξη που μου έβριζε η φιλική μας σχέση, του απόνησα με τα λόγια του Καμπρόν, διότι υποψιάστηκα ότι η πρόταση ήταν πονηρή και αποσκοπούσε να διαπιστώσει την αντίδρασή μου στη διατήρηση του καθεστώτος της τυραννίας υπό νέα μορφή. Υποψιάστηκα, δηλαδή, επανάληψη του παρόμοιου της κυβέρνησης Μαρκιζίνη. Ακαλοϊθήσαν φήμες για κυβέρνηση Παλαμά, Γαρουφαλιά κ.ά. Το μόνο όνομα που δεν αναφέρθηκε, ήταν του Κ. Καραμανλή.

Γι' αυτό, όταν τη νύχτα της 23ης προς 24η Ιουλίου άκουσα το ραδιόφωνο να λέγει ότι έρθασε στην Ελλάδα και ορκίστηκε πρωθυπουργός στον Γκιζίκη ο Κ. Καραμανλής, πόνεσα πολύ, διότι αντιλήφθημ ότι οι Αμερικανοί πέτυχαν τον σκοπό τους: βρήκαν πρωθυπουργό με «κύρος», που θα εγκατέλειπε την Κύπρο και θα συνέχιζε το δικτατορικό καθεστώς.

2) Στο σημείο αυτό χρειάζεται μία άλλη παρένθεση. Ο κ. Κ. Καραμανλής, όπως είναι γνωστό, δήλωσε στις 16 Ιουλίου 1974 ότι «έθετε τον εαυτό του στη διάθεση της χώρας για την έξοδο από την ανωμαλία κατά τρόπον ασφαλή και ακίνδυνον».

Εν τούτοις κανείς Αμερικανός πολιτικός ή αμερικανική αρη-

μερίδα αναφέρθηκεν στον Κ. Καραμανλή έως τη νύχτα της 23ης προς την 24η Ιουλίου, καίτοι η Νύκτασι Βίλλα, μετέδωσε στις 21 Ιουλίου το δήθεν μήνυμα Ντάβου και 250 αξιωματικών της Μακεδονίας, που ζητούσαν να επιστρέψει ο Κ. Καραμανλής καίτοι, επίσης, ο Τάσκα με τους φίλους του — Αβέρωφ κ.ά. — από την Αθήνα εξακολούθησε να ζητάει από τον Κίσιπινγκερ να κληθείσει τον Κ. Καραμανλή. Αλλά και άλλοι, όπως οι ίδιοι ομολογούν, π.χ. ο κ. Κοσόπουλας, έκαναν διαβήματα στο Σουίτη Ντηπάρτμεντ για τον ίδιο σκοπό, χωρίς αποτέλεσμα.

Έτσι εδραιώθηκε η εντύπωση ότι συνεχίζονταν η αμερικανική δυσμένεια κατά του Κ. Καραμανλή, την οποία διαπιστώσαμε όλοι όσοι κατά τη δικτατορία βρεθήκαμε στις ΗΠΑ. (Μεταξύ αυτών ήταν, ως γνωστόν, και οι Γ. Ράλλης και Δ. Παπασιόρου, όπως συμφάνησε και ο κ. Γ. Παναγιωτόπουλος την 1η και 3η Δεκεμβρίου). Τέλος στην παρένθεση.

3) Το πρωί της 23ης Ιουλίου, καταλήθηκε «πίστημα» από τη στρατιωτική ηγεσία η κυβέρνηση Ανδρουτσάπουλου και αποφασίστηκε η σύγκληση σύσκεψης, υπό την προεδρία του Γκιζίκη, των στρατιωτικών και πολιτικών της χώρας για τον σχηματισμό πολιτικής κυβέρνησης.

Η σύσκεψη άρχισε στις 2 μ.μ. Κατ' αυτήν, ο Ε. Αβέρωφ πρότεινε μετάκληση του Κ. Καραμανλή. Η πρόταση όμως απορρίφθηκε κατηγορηματικά από τον Γκιζίκη, με το επιχείρημα ότι ο Κ. Καραμανλής έλειπε πολλά χρόνια από τη χώρα, ήταν μακριά και η κυβέρνηση έπρεπε να σχηματιστεί αμέσως.

Έτσι αποφασίστηκε να οριστεί προθυποργός ο Π. Καναλλόπουλος, ο οποίος ζήτησε να μετάσχει στην κυβέρνηση του και ο Γ. Μαύρος, που χωρίς να είναι αρχηγός, εκπροσωπούσε στη σύσκεψη την Ένωση Κέντρου. Η ορκισμοσία όμως δεν έγινε αμέσως, γιατί ο Γ. Μαύρος ήθελε να «σταβουλεύεται» τους φίλους του, τόσο βουλευτές της Ένωσης Κέντρου.

Η σύσκεψη διεκόπη στις 5.45 μ.μ., όταν έφυγαν όλοι οι πολιτικοί, για να επαναληφθεί στις 8 μ.μ. Εν τω μεταξύ, ο Π. Καναλλόπουλος θα κατήρτιζε τον κατάλογο των υπουργών στο σπίτι του και ο Γ. Μαύρος θα συναντιόταν με τους φίλους του.

Μετά την αποχώρηση όλων των πολιτικών, έμεινε μόνος σ' ένα μικρό δωμάτιο στο Προεδρικό Μέγαρο ο Ε. Αβέρωφ, ο οποίος ύστερα από λίγο, συνοδευόμενος από τους Αραπάκη, Παπανικολάου, Πηλιχό κ.ά., επέστρεψε στο γραφείο του Γκιζίκη και τον έπεισε να αποσύρει την εντολή από τον Καναλλόπουλο και να τη δώσει στον Κ. Καραμανλή!

Ποια, όμως, ήταν τα νέα συντηρητικά επιχειρήματα που συνετέλεσαν στην απίθανη αυτή αλλαγή, ποτέ δεν έγιναν γνωστά.

Ο Κ. Καραμανλής, με τον οποίο μίλησαν στο τηλέφωνο, συμφώνησε να έλθει στην Αθήνα από το Παρίσι την ίδια νύχτα για να αναλάβει την κυβέρνηση!

Ύστερα απ' αυτά, ο Γκιζίκης τηλεφώνησε στον Π. Κανελλόπουλο, ο οποίος είχε καταρτίσει τον κατάλογο των υπουργών της κυβέρνησής του, για να του ανακοινώσει την ανάκληση της εντολής από αυτόν και την ανάθεσή της στον Κ. Καραμανλή. Μαζί με τον Π. Κανελλόπουλο ήταν και ο Γ. Μαύρος, ο οποίος δεν πήγε στη συνάντηση των βουλευτών-φίλων του, αλλά στον διαιτητή του «θήματος» Χρ. Λαμπράκη, με τις γνωστές διασυνδέσεις. Και ο μιν Κανελλόπουλος δέχθηκε την είδηση με στωικότητα. Παρίργως, όμως, ούτε ο κ. Γ. Μαύρος διαμαρτυρήθηκε για τη σοβαρή αυτή προσβολή του Π. Κανελλόπουλου. Και οι δύο μετέβησαν κατόπιν στο Προεδρικό Μέγαρο στις 8 μ.μ., για να συναντήσουν τους άλλους πολιτικούς, όπως συμφωνήθηκε.

Ο Π. Κανελλόπουλος, όταν ήλθε ο Κ. Καραμανλής και ορκίστηκε πρωθυπουργός, αρνήθηκε να γίνει μέλος της κυβέρνησης, ενώ ο Γ. Μαύρος έγινε αντιπρόεδρος και υπουργός Εξωτερικών (βλ. Γ. Δρόσος: «Συμφωνία και απολειψήροση», 1975).

Η είδηση της «μετάκλησης»

Ύστερα από όλα αυτά, επιτακτικό προβάλλει το ερώτημα: Ποιά οφείλεται αυτή η τόσο δραματική και απίστευτη μεταβολή; Πώς μεταπίστηκε ο Γκιζίκης και δέχθηκε πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή, που είχε απορρίψει πριν από λίγες ώρες τόσο κατηγορηματικά;

Ι. Η μόνη αξιόπιστη απάντηση είναι αυτή κατά την οποία ο Ε. Αβέρωφ διαβίβασε στον Γκιζίκη μήνιμα του Κίσσιγκερ ή της CIA, σύμφωνα με το οποίο έπρεπε να καλέσει στην πρωθυπουργία τον Κ. Καραμανλή και τούτο κατόπιν «Συμφωνίας», που «κλείστηκε» την ημέρα εκείνη στο Παρίσι μεταξύ του Κ. Καραμανλή και εκπροσώπων των Κίσσιγκερ και Εταξβίτ.

Κατά τη «Συμφωνία» αυτή, η Ελλάδα: α) δεν θα έστελνει στρατιωτική βοήθεια στην Κύπρο, για να μην προκληθεί πολεμική σύγκρουση με τους Τούρκους, που θα οδηγούσε σε καταστροφή της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ, με αντάλλαγμα την ανάθεση στον Κ. Καραμανλή της διακυβέρνησης της χώρας. Κατά τη «Συμφωνία» αυτή, επίσης: β) δεν θα γινόταν δίωξη της ηγεσίας της χούντας — τόσο των υπευθύνων του πραξικοπήματος και του «Αττίλα Ι» όσο και των πρωταγόνων της 21ης Απριλίου 1967, και γ) θα ελιότο το θέμα της μορφής του πολιτεύματος, όπως ζητούσαν οι βασιλόφρονες.

Στην παραπάνω Συμφωνική εντολή, ο Γκιζίκης δεν μπορούσε

παρά να υποκρίνεται «αυτοανατιμωρόμενος».

2. Είναι το άκρον άωτον της αφέλειάς να υποθέσει κανείς ότι τις κρίσιμες εκείνες ώρες ο Πρόεδρος της χουντικής Δημοκρατίας θα μπορούσε να ονομάσει πρεσβυποικεργό, χωρίς την έγκριση του κ. Κίσσινγκερ!...

Είναι εξίσου αφελές ότι η «Συμφωνία» πραγματοποιήθηκε απότομα και χωρίς προετοιμασία. Απλά έκλεισε την 23η Ιουλίου. Προηγήθηκε μεγάλη προπαρασκευαστική τόσο από τον ίδιο τον Κ. Καραμανλή όσο και τους φίλους του Αβέρωφ, Αραπάκη κτλ.

Ο Τάσκα, επίσης, και άλλες υπηρεσίες της κυβέρνησης των ΗΠΑ ενεργούσαν προς την αυτήν κατεύθυνση, παρά την επίσημη «θεσμίτευση» του Σπείτς Ντηπάρτμεντ προς Καραμανλή. Για τον «πολυκεντρισμό» της αμερικανικής διπλωματίας, σας παραπέμπω στο βιβλίο μου, που προανέφερα: «Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο», σελ. 203 κ.ε.

Πολύτιμη είναι η μαρτυρία του Σ. Σουλτζιμπέργκερ στο περιοδικό «L' Express» (6.11.81) για τις προσωπικές προσπάθειες του Κ. Καραμανλή προς την κατεύθυνση αυτήν. Ο γνωστός φιλέλληνας δημοσιογράφος οργάνωσε στο σπίτι του, στο Παρίσι, «γεύμα γνωριμίας» των Χ. Κίσσινγκερ και Κ. Καραμανλή το 1973.

Ο Κ. Καραμανλής ζήτησε από τον Αμερικανό υπουργό Εξωτερικών τη συμπαράσταση των ΗΠΑ για την ανατροπή της χούντας.

— Τι θέλετε να κάνουμε; ρώτησε τότε ο Κίσσινγκερ.

— Να «επιβείτε», απάντησε ο Καραμανλής.

Ο Κίσσινγκερ υποσχέθηκε να συζητηθεί το θέμα κατά την επιστροφή του στο Παρίσι σε πρόγραμμα εργασίας, «άν ο Καραμανλής του το ζητούσε». Ο Κ. Καραμανλής του απηρέθωνε σχετική επιστολή, χωρίς όμως να λάβει ποτέ απάντηση, μολοντί ο Κίσσινγκερ πέρασε έκτοτε και ' επανέληψη από το Παρίσι.

Προφανώς, η απάντηση Κίσσινγκερ εδόθη στις 23 Ιουλίου 1974, στο Παρίσι, όταν οι Αμερικανοί δεν έβρισκαν άλλον Έλληνα ηγέτη να υποσχεθεί την εγκατάλειψη της Κύπρου, για να μη γίνει πόλεμος με την Τουρκία, να σωθεί η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ και να αποκατασταθεί... η δημοκρατία στην Ελλάδα!...

Για την επίσημη επιβεβαίωση όλων αυτών, πρέπει φυσικά να έχουμε την ιστομονή, ισότιμου δημοσιοευδών τα απόρρητα αρχεία του Σπείτς Ντηπάρτμεντ.

3. Την εκδοχή του μηνύματος από τον Κίσσινγκερ, CIA — ή και από παράγοντες του ΝΑΤΟ — έχουν περιγράψει διάφορα δημοσιογραφικά όργανα. Σύμφωνα με αυτά, το απόγναιμα της

23ης Ιουλίου ήλθε τηλεγραφικό μήνυμα από τη CIA ή το ΝΑΤΟ στον διοικητή της ΚΥΠ Σταθόπουλο, που έδωσε την εντολή να κληθεί να αναλάβει την κυβέρνηση ο Κ. Καραμανλής.

Το μήνυμα εδόθη στον Αχ. Καραμανλή και αυτός διά του Πηλιχού, των αδελφών Παλαϊνή κ.ά., το διαβόησε τον Ε. Αβέρωφ, που ήταν στο Προεδρικό Μέγαρο. Αυτός, με τη σειρά του, συνοδεύόμενος από τους Αραπάκη, Παπανικολάου κ.ά., το παρουσίασε στον Γκιζίκη, που έσπειρε να συμφοραθεί (βλ. σχητ. «Αυριανή» 24.7.83 και 23.2.86, «δημοκρατικός λόγος» 16.6.87 και 21.6.87, και «Ελληνικός Κόσμος» 23.12.86 και 21.6.87).

Την άποψη αυτήν υποστηρίζει σε άρθρο του και ο συνταγματάρχης κ.α. Δ. Παπακοστόπουλος. («Ελεύθερη Ώρα», 21.6.87).

Στην επιστολή του στην «Αυριανή» της 14.6.87, ο τριτοπύργος Χ. Παλαϊνής υποστηρίζει ότι δεν πήρε μέρος στο διάβημα, αλλά πληροφορήθηκε από τον Σπυράκο της ΚΥΠ ότι ο Αχ. Καραμανλής, κατά την ώρα της σύσκεψης των στρατιωτικών με τους πολιτικούς, του διαμαρτυρόταν γιατί δεν είχε κληθεί να συμμετάσχει σ' αυτήν και ο αδελφός του από το Παρίσι.

4. Το ότι δεν υπήρχε καμία προτίμηση για την υποψηφιότητα Κ. Καραμανλή στην Αθήνα αποδεικνύεται και από τα τηλεφωνήματα, που έκανε ο ίδιος προς τον πύκα βασιλιά Κωνσταντίνο την ημέρα εκείνη.

Όπως γράφει πράγματι, ο Σπ. Θεοτόκης στο βιβλίο του «Πολιτική αναμνηστική» σελ. 241 (βλ. και «Ελεύθερη Ώρα», 3.4.86), ο Κ. Καραμανλής τηλεφώνησε προς τον Κωνσταντίνο το πρωί της ημέρας εκείνης ότι «Εις τας Αθήνας δεν μας θέλουν». Σ' ένα δεύτερο τηλεφώνημα, όμως, κατά το μεσημέρι, του έλεγε: «Η εξέλιξις της καταστάσεως παρουσιάζει βελτίωσιν».

Θα πρέπει να παραθέσω εδώ ολόκληρη την περιουσία από το βιβλίο του Θεοτόκη:

«Ενώ όμως εις την Αθήνα η χουντική Κυβέρνησις είχε διαλυθεί και ο "πρόεδρος" της χουντικής "δημοκρατίας" στρατηγός Γκιζίκης, διατελών εν κλήρει συγχύσει, εκάλυσε τους εν Ελλάδι πολιτικούς εις σύσκεψιν, εκείνην την δραματικήν ημέραν πραγματοποιήθησαν τρία τηλεφωνήματα μεταξύ Βασιλέως και Καραμανλή. Και τα τρία έγινοντο με πρωτοβουλίαν του τ. Πρωθυπουργού από το Παρίσι.

Στο πρώτο τηλεφώνημα, που πραγματοποιήθη τας πρωινάς ώρας, ο Καραμανλής ειπε προς τον Βασιλέα:

— Μεγαλειότητι, φαίνεται ότι εις τας Αθήνας εμάς δεν μας θέλουν.

Ολίγον αργότερον, περί την μεσημβρίαν, ο Καραμανλής επη-
λεφώνησε και πάλιν:

— Μεγαλειότατε, η εξέλιξη της καταστάσεως παρουσιάζει βελτίωσιν. Θα έχω συντόμως νεότερα και θα Σας κρατήσω πλήρους ανήμερον.

Πράγματι, τας απογοητευτικὰς ώρας τηλοφώνησε διά τρίτην φοράν και είπε τα ακόλουθα:

— Μεγαλειότατε, τα πρόγματα μετεβλήθησαν. Με καλὸν επειγόντως στην Αθήνα διά να αναλάβω τον σχηματισμὸν της νέας κυβερνήσεως. Επιθυμῶ, προ της αναχωρήσεώς μου διά την πατρίδα, να Σας διαβεβαιώσω, ότι στην Αθήνα θα φροντίσω πάσαντα να ρυθμίσω τας περί τον θεσμὸν και το πρόσωπὸν Σας απαραίδεκτους εκκεραμοτήτας.

Αντί, βεβαίως, αὐτὸν, ἄλλα συνέβησαν...».

5. Η «βελτίωσις» την οποία αναφέρει στο τηλοφώνημά του προς τον Κωνσταντῖνο ο Κ. Καραμανλῆς κατὰ το μεσημέρι, οφείλεται πιθανότατα στο ὅτι ο Ε. Αβέρωφ, καίτοι αρχικὰ δεν εἶχε συμπεριληφθῆί στον κατάλογο τῶν πολιτικῶν που θα ἔπιπυον μέρος στη σύσκεψη στο γραφεῖο του Γκιζίκη, με πρωτοβουλία του προσωπικοῦ φίλου του ταγματάρχη Μαιύτση, επιτελοῦς του Μπονάνου, προσκεκλήθη σ' αὐτήν.

Ο Ε. Αβέρωφ, που ἦταν σε συνεχὴ επαφὴ με τον Κ. Καραμανλῆ, ανακοίνωσε στον Μαιύτση, και αὐτὸς στον Μπονάνο, στις 13.30, ὅτι ο «Κ. Καραμανλῆς ετοιμάζει τις βελτίωσες του» (βλ. Γρ. Μπονάνου «Ἡ Αλήθεια»).

Προφανῶς, ο Ε. Αβέρωφ εἶχε πληροφορηθῆί ἀπὸ τον Κ. Καραμανλῆ τὴ «Συμφωνία» που ἔκανε με τοὺς εκπροσώπους του Κίσιουγκερ και του Ετοαβίτ, και ἔτσι ἦταν αισιόδοξος. Επειδὴ ὅμως δεν εἶχε ἔλθει ἀκόμα επίσημο μήνυμα, στη σύσκεψη που επακολούθησε (ο Αβέρωφ) δεν μπόρεσε να επιβάλει τὴ λύση Καραμανλῆ και ἡ πρότασή του γιὰ πρόσκληση του Κ. Καραμανλῆ βρέθηκε τὴν κατηγορηματικὴ ἀρνήση του Γκιζίκη.

Ὅταν ὅμως μετὰ τις 5.45 ἔφθασε τὸ μήνυμα στην Αθήνα, τότε το παρουσίασε στον Γκιζίκη, ο οποίος υπετέχθη αμέσως στη Συμμαχικὴ εντολή.

Τὸ ὅτι με τον τρόπον αὐτὸν ἐγινε ἡ «μετάκλησις» του Κ. Καραμανλῆ ἀποδεικνύεται και ἀπὸ τις ἄλλες μαρτυρίες που διαθέτομε.

Μαρτυρίες ἀπὸ τὴν ἀμερικανικὴ πλευρὰ

1. Ο γνωστὸς Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος Τζακ Ἄντερσον ἔγραψε στην «Ουάσιγκτον Ποστ», στις 29 Ιουλίου, τα ακόλουθα:

«ΟΙ ΗΠΑ ΑΓΝΟΗΣΑΝ ΤΙΣ ΕΚΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ»

Τὸν Τζακ Ἄντερσον «Ουάσιγκτον Ποστ», Δευτέρα 29 Ιουλίου, 1974.

Προείπαμε στις 27 Μαΐου πως «η στρατιωτικὴ χροιά που

κατέχει την εξουσία τώρα στην Ελλάδα θα ανατραπεί πριν το τέλος του Ιουνίου». Κάνουμε λάθος στην ημερομηνία 23 μέρες. Η πρόγνωση μας βασιζόταν σε παρατηρήσεις ειδικών του Σπείχη Νηπάρταμεντ, της CIA και του Πενταγώνου.

.....
Ο Καραμανλής και άλλοι εξόριστοι ηγέτες ζήτησαν επανειλημμένα, αλλά μάταια, την αμερικανική βοήθεια για την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην πατρίδα τους. Αλλά η κυβέρνηση Νίξον προτιμούσε να συναλλάσσεται με τη χούντα. Ως την ημέρα που ο Καραμανλής εκλέχθη στην Αθήνα, σύμφωνα με τις πηγές μας, ανώτεροι υπάλληλοι του υποργείου Εξωτερικών ειρηνεύονταν τη σκέψη πως μπορούσε να ξαναγορίσει στην εξουσία...

Ήταν τόση η αντιπάθεια κατά Κ. Καραμανλή στο Σπείχη Νηπάρταμεντ ώστε και την ημέρα που εκλέχθη στην Αθήνα ανώτεροι υπάλληλοι του ειρηνεύονταν τη σκέψη πως μπορούσε να ξαναγορίσει στην εξουσία!

Προφανώς δεν πληροφορήθηκαν εγκαίρως τη «Συμφωνία Κ. Καραμανλή - Κίσιπινγκερ - Ετσεβίτ» της 23.7 και γι' αυτό η έκπληξή τους όταν ο Καραμανλής ξαναγορίσε στην εξουσία.

2. Έμμεση αλλά πολυσήμαντη απόδειξη της παρέμβασης του Συμμαχικού παράγοντα είναι και η δήλωση του Γ. Μαύρου («Τα Νέα», 23.3.1986):

«Τι οδήγησε τον κ. Καραμανλή να επιστρέψει εκείνο το βράδυ (23.7.74); Αν ήταν το τηλεφώνημα του κ. Αβέρωφ ή η μεσολάβηση κάποιου ξένου; Δένιας, είναι ερώτημα που πρέπει να τεθεί στον ίδιο».

Και, φυσικά, όλοι συμφωνούμε με τον Γ. Μαύρο: Το ερώτημα πρέπει να απαντηθεί από τον ίδιο τον Κ. Καραμανλή στην Επιτροπή για το Κυπριακό.

Μαρτυρίες από την τουρκική πλευρά

Στοιχεία που αποδεικνύουν τη «Συμφωνία Κ. Καραμανλή - Κίσιπινγκερ - Ετσεβίτ» της 23ης Ιουλίου προέρχονται και από την τουρκική πλευρά.

1. Ποια εξήγηση, πράγματα, μπορεί να δοθεί στο γεγονός ότι στις 24 Ιουλίου ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Μπουλέντ Ετσεβίτ, που είχε εξαπολύσει ακήρυκτο πόλεμο κατά της Ελλάδας, έστειλε στον νεο-ορκισθέντα Έλληνα Πρωθυπουργό την ακόλουθη συγχαρητήρια επιστολή, που έγραψε ο ίδιος στη γραφομηχανή και τη διεβίβασε στον Κ. Καραμανλή με ειδικό αποσταλμένο αεροπορικός την ίδια ημέρα:

«Σας συγχαίρω με τα πιο θερμά μου αισθήματα για την ανά-

ληψη από μέρους σας των καθηκόντων του προέδρου της ελληνικής κυβέρνησης...) Από την ημέρα της αναλήψως των καθηκόντων της κυβέρνησής μου, η πιο μόχθη επιθυμία της υπήρξε η δυνατότητα δημιουργίας ενός φιλικού διαλόγου και μιας συνεργασίας με την γείτονα και σύμμαχό μας Ελλάδα».

«Βασική είναι η ελπίδα μου ότι ως έμπειρος πολιτικός άνδρας, ο οποίος γνωρίζει την αξία που κομίζει, τόσο διὰ την Ελλάδα και την Τουρκία όσο και διὰ την παγκόσμια ειρήνη, η στενή και υγιής συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών, θα ανταποκριθείτε σ' αυτή μου την επιθυμία.

«Η αληθομόνητη συμβολή σας κατά τη διάρκεια των προηγούμενων περιόδων των αυτών καθηκόντων σας, ενισχύει την ελπίδα μου αυτήν. Είμαι βέβαιος ότι χαράττοντας τον δρόμο που ανοίγεται προς το λαμπρό μέλλον των δύο λαών μπορούμε εύκολα να λησμονήσουμε τις παλιές αναμνήσεις του παρελθόντος. Σας εύχομαι επιτυχία στις προσπάθειές σας, που θα αναλάβετε για την ειρήνη της χώρας σας».

(Βλέπε: Νεοκλή Σαρρή «Η άλλη πλευρά», τόμος Α', σελ. 365).

Ακόμα πιο εντυπωσιακή είναι η γελοιογραφία που δημοσίευσε η «Μίλλιέτ» στις 25.7.74, που εμφανίζει τον Εταϊβίτ να υποδέχεται τον κ. Κ. Καραμανλή στο βήθρο της δημοκρατίας, την κάλη.

2. Την άποψη ότι η επιστροφή του Κ. Καραμανλή εξασφαλίστηκε με συμμετοχή και του Εταϊβίτ ενισχύουν οι δηλώσεις Τούρκων επιστημών κάθε φορά που εκ μέρους του κράτους έγιναν δηλώσεις επικριτικές για τη στάση της Τουρκίας. Οι Τούρκοι επίσημοι, όμως, μεν, αλλά σαφώς, που λένε ότι στην Τουρκία οφείλεται η επιστροφή της «δημοκρατίας» στην Ελλάδα και η άνοδός του στην εξουσία. (Αναφέρω στις δηλώσεις Τουρκικών, άλλοτε πρέσβευς και υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας, στις 23.7.81 και του προέδρου Κενάν Εβρέν, στις 28.9.86).

Ιδού, τα σχετικά κείμενα:

α) TELEX 23 Ιουλίου 1981. Δηλώσεις Τουρκικών

«Σημερινός τουρκικός Τύπος καταγράφει ότι, σε απάντηση ερωτήσας δημοσιογράφου σχετικής με μήνιμα Προέδρου Δημοκρατίας κ. Καραμανλή επί τη εβδόμη επέτειο της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, κ. Τουρκιμέν είπε χθες τα εξής:

«...Πληροφορηθήκαμε με έκπληξη και λύπη τους λόγους του κ. Καραμανλή. Παρά τον μεγάλο σεβασμό μας προς τον θεσμό Προέδρου Δημοκρατίας και προς το πρόσωπο κ. Καραμανλή, οφείλουμε να τονίσουμε ότι ο κ. Καραμανλής τελεί εν πλάνη. Ο κόσμος όλος γνωρίζει διὰ ποίον αποτελούν λόγων κατατιστό-

νης τα γεγονότα του Ιουλίου 1974. Δεν είναι δυνατόν να λησμονηθούν λόγοι Μακαρίου, όστις είχε τον Ιούλιο 1974 στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ότι Κύπρος υψώθη ελληνικήν εισβολήν.

«Από της άλλης πλευράς είναι χρήσιμο να υπομνησθεί υπό ποίους όρους πραγματοποιήθησαν οι εν Ελλάδι πολιτικές εξελίξεις του 1974 τις οποίες όλοι θεωρούμε αίτια».

Σχετικά με ανωτέρω προσθέτω ότι, όπως μας περιήλθε μέσω Δυτικών συναδέλφων, τουρκική κυβέρνηση διατηρησθήτη από μήνυμα και εξηνίσθη δόξει έγινε κατά την παρούσα συγκυρία, αλλά επροτίμησε αφήση περάσουν μερικές ημέρες για να δώση απάντηση for the records».

β) Δηλώσεις Εβρέν. Κωνσταντινούπολη 28.1.86 — (ΑΠΕ)

Επίθεση σε βάρος της Ελλάδας έκανα χθες αργά το απόγευμα ο Τούρκος Πρόεδρος Κενάν Εβρέν μιλώντας στους δημοσιογράφους στην κομόπολη Τζερνές στη Θράκη μετά την ολοκλήρωση της άσκησης «Μεχμετζίκ '86» (Φαίταρσίκι '86) που γινόταν σε μικρή απόσταση από τα ελληνικά σύνορα.

«Η γειτονική χώρα μιλάει για απειλή, αλλά η Τουρκία δεν ασκεί ούτε επεκτατική ούτε επιθετική πολιτική. Παράδειγμα η Κύπρος όπου οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις πήγαν για να εξασφαλίσουν την ειρήνη» (sic), τόνισε ο Πρόεδρος, προσθέτοντας ότι «αν δεν επρόκειτο οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις στη γειτονική χώρα, θα συνέχιζε να βρίσκεται στην εξουσία η χούντα των συνταγματάρχων» (sic), κατά συνέπεια, η επέμβαση στην Κύπρο ήταν αιτία της αποκατάστασης της δημοκρατίας στη γειτονική χώρα».

3. Αλλά υπάρχουν και άλλα ακόμα, σοβαρότερα: ο Κ. Καραμανλής στο υπόμνημά του προς την Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό θυμάται ότι, σύμφωνα με τη Γνωμοδότηση του Νομικού Τμήματος του ΟΗΕ της 19.5.1959, η εισβολή στην Κύπρο ήταν «αποβαίρητη και παράνομη». Τότε πώς εξηγείται ότι στην επιστολή του προς Νιζαμρέλ (της 19.5.76) και στις συνομιλίες του με τον Εισαβέτ στο Μονραϊ (10.3.78) δέχεται ότι ο «Αττίλας Ι» ήταν δικαιολογημένος και κοφράζει τόσο έντονα το παράπονο γιατί να γίνει «Αττίλας ΙΙ»; Ο Κ. Καραμανλής λέγει περίπου: Γιατί με εμπόηζατε και κάνατε τον «Αττίλα ΙΙ», όταν εμείς είχαμε όλη την καλή διάθεση, δεχόμενοι τον «Αττίλα Ι», να διαπραγματευθούμε μαζί σας την οριστική λύση του Κυπριακού; Γιατί με εκθέσατε στον λαό μου και διεθνώς;

Με το ίδιο πνεύμα μίλησε και ο Γ. Ράλλης, στις 10.5.79, στο Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ελένη Βλάχου σε συνέντευξή της με τον Ιακωβί, στις 14.6.76, όπως και ο Ε. Αβέρωφ στη δημοσιο-

γράφου Ατίλα Ουμάρ της εφημερίδας «Σαμπάχ», στις 30.10.86 («Τα Νέα», 3.11.86) (βλ. και Ν. Καραμανλής «Καραμανλής-Εταεβίτ», σελ. 71 κ.ε.). Ιδού τα κείμενα:

α. «...την 20ην Ιουλίου 1974, η Τουρκία εισέβαλε εις την Κύπρον επωφελομένη του προξενικού της συνταγματάρχην εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και ισχυριζόμενη ότι σκοπός της επεμβάσεως ήτο η αποκατάστασις της νομιμότητος. Η νομιμότης όμως αποκατεστάθη μετά τρεις ημέρας εις την Κύπρον εις το πρόσωπον του κ. Κληρίδη και εις την Ελλάδα με την επιστροφήν μου. Ο σκοπός, επομένως, της τουρκικής επεμβάσεως εγένετο εκπληρωθεί και λογικός η Τουρκία θα έπρεπε να αποσύρει τα στρατεύματά της από την Κύπρον. Αντί τούτου, μετά τρεις εβδομάδας και ενώ διεξήγοντο διαπραγματεύσεις εις Γενεύην διά την εξεύρεσιν λύσεως, ο τουρκικός στρατός εξαπέλυσε δεύτεραν επίθεσιν και κατέλαβε το 40% ο της νήσου.

Εάν διά την πρώτην εισβολήν υπήρχε κάποιο πρόσχημα, διά την δεύτεραν ουδεμία δικαιολογία υπάρχει και ούτε, άλλωστε, εδόθη από τουρκικής πλευράς. Η ελληνική πλευρά θα εδικαιούτο κάλλιστα να ζητήσει την επαναφοράν του προηγούμενου καθεστώτος της Ζυρίχης, του οποίου εγκυρήσει δυνάμεις είναι η Ελλάς και η Τουρκία, επιδεικνύουσα εν τούτοις καλήν θέλησιν η ελληνική πλευρά αποδέχεται ρυθμίσει του προβλήματος επί μιας βάσεως, ισοθετώσει θέσει αι οποίαι δύνανται να ικανοποιήσουν σχεδόν όλα τα λογικά αιτήματα, που θα μπορούσαν να έχουν οι Τούρκοι»

(Επιστολή Κ. Καραμανλή στον Σουλείμάν Νταμαρέ, πρωθυπουργό της Τουρκίας, στις 19.5.76 — «Καθημερινή», 23.5.1976).

β. «Στις διαπραγματεύσεις του Μοντραί (10.3.78) ο κ. Καραμανλής μου είπε: «Είχατε δίκαιο πραγματοποιώντας την πρώτη φάση των πολεμικών σας επιχειρήσεων (σ.μ.: εννοεί τον «Ατίλα Ι») αλλά δεν έπρεπε να πραγματοποιήσετε τη δεύτερη φάση» (σ.μ.: εννοεί τον «Ατίλα ΙΙ»).

(Συνέντευξη Μπασιλέντι Εταεβίτ στη «Μιλλιέτ», 25.7.86).

γ. «...Σ' ό,τι αφορά την εισβολή στην Κύπρο, αξίζει να παρατηρηθεί ότι η Τουρκία εξαπέλυσε όχι μία, αλλά δύο στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον της νήσου. Εάν η πρώτη από αυτές τις επιχειρήσεις θα μπορούσε να εξηγηθεί με τα επιχειρήματα που επικαλέστηκε ο κ. Εταεβίτ, η δεύτερη ήταν αδικαιολόγητη από πάσης απόψεως. Διότι τον Αύγουστο του 1974 η νομιμότητα είχε ήδη αποκατασταθεί τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα στα πρόσωπα του κ. Κληρίδη και του κ. Καραμανλή αντίστοιχα».

(Ομιλία Γ. Ράλλη, υπουργού Εξωτερικών, στο Συμβούλιο Ευρώ-

της 10.5.79 — «Το Βήμα», 11.5.79).

δ. «Πεκτοί: Πάντως, θέλω να επιστημάνω τα εξής: η πρώτη απόφασή μας στην Κύπρο ήταν νόμιμος.

Βιάχου: Ναι».

(Συνέντευξη της κυρίας Ελένης Βιάχου, βουλευτούς Επικρατείας, στον Τούρκο δημοσιογράφο Ιπκοσί, «Μιλλέτ», 14.6.76).

ε. «Το Κυπριακό θα συνεχίσει να είναι ένα θέμα που θα απασχολεί και τις δύο χώρες. Και ο Ντενκτάς, όπως ο Ανδρέας Παπανδρέου, είναι πολύ δύσκολος άνθρωπος. Εσείς είχατε δικιο που κάνατε την πρώτη απόφαση στην Κύπρο για να προφυλάξετε τους Τούρκους. Δεν υπήρχε όμως ανάγκη για τη δεύτερη. Μην ξεχνάτε ότι τότε ήταν η χούντα. Η πρώτη απόφαση ήταν ένα καλό μάθημα στους δικούς μας, τους φανατικούς Έλληνες. Μετά, όμως, θα έπρεπε όλοι οι στρατιώτες να αποσυρθούν».

(Συνέντευξη του Ε. Αβέρωφ στη Λεβιά Οσμάρ — «Σαμπάχ», 30.10.86).

στ. Αποκαλυπτική της άρρωστης νοοτροπίας της ομάδας των Καραμανλικών είναι και η παρακάτω περιήχη:

η. «Η αυτοεξόριστη στο Λονδίνο Ελένη Βιάχου στις 21 Ιουλίου 1974 και περί όραν 6 μ.μ. δήλωνε στον αγγλικό ραδιοσταθμό BBC εις επίθεσον εκατομμυρίων ακροατών, ότι η τουρκική εισβολή ήταν «επιχείρηση αυτονομική» και ότι «μετά την επαναφορά της συνταγματικής τάξεως οι Τούρκοι θα φύγουν»!!! Σε διαμαρτυρία του μετέχοντος της εκπομπής Κυπρίου δικηγόρου Χρ. Πουργουρίδη ότι ήταν εθνικώς απαράδεκτον να μας αποτυπωθούν οι Τούρκοι και σε παρατήρηση άλλου συνομιλητού (του MacKenzie, συνεργάτη του περιοδικού «Economist») ότι επρόκειτο περί πραγματικής εν ψυχρώ εισβολής και ότι οι Τούρκοι θα ενίσχυναν τα μικρότενά διχοτομικά τους σχέδια, το μόνο που βρήκε να αντιτάξει η Ελένη Βιάχου ήταν: «Δεν είμαι εναντίον των Τούρκων, αλλά κατά της ελληνικής χούντας!». Μηδισμός ή μηδενισμός σε όλη του την έκταση... (μαρτυρία του επίθεσου μάρτυρα, Κυπρίου αγωνιστή Σωκράτη Ηλιάδη, σε επιστολή του στην «Εστία» τής 13.8.82. Βλ. «Κύπρος, ο φάκελος της μεγάλης προδοσίας» Κ. Π. Παναγιωτάκος, Αθήνα '86, σελ. 59).

4. Την ύπαρξη της «Συμφωνίας» με τον Ετσεβέτ αποδεικνύει έμμεσα και το γεγονός ότι και μετά από τον «Αττίλα II» ο Κ. Καραμανλής όχι μόνο δεν κήρυξε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας, προφασίζόμενος στρατιωτική αδυναμία, αλλά ούτε τις διπλωματικές σχέσεις με τη χώρα αυτή διέκοψε!... Απλάς την κατήγγειλε στη διεθνή κοινή γνώμη!...

Με τον «Αττίλα I» είχαμε την επίθεση των τουρκικών δυνά-

μων κατά της ΕΛΔΥΚ. Η χούντα απείλησε την κήρυξη πολέμου και καταργήθηκε αμέσως από τον Σίσκο!

Στις 24 Ιουλίου, ο Κ. Καραμανλής ανέλαβε την εξουσία. Παραγνώρισε το γεγονός της επίθεσης κατά της ΕΛΔΥΚ, που συνέχιζαν οι τουρκικές δυνάμεις στην Κύπρο. Παραγνώρισε το γεγονός ότι οι Τούρκοι με τη ΝΟΤΑΜ 714 κήρυξαν τον μισό αναήρτο χώρο του Αιγαίου επικίνδυνη ζώνη. Και διά του κ. Μαύρου συνέχιζε τις διαπραγματεύσεις στη Γενεύη!...

Είναι δυνατόν να γίνει κατανοητή μια τέτοια στάση, εάν δεν υπήρχε η «Συμφωνία» Κίσσινγκερ-Ετσέβιτ-Καραμανλής.

Υπάρχει εξάλλου, η περίφημη γελοιογραφία του «Δημοκρατικού Λόγου» τον Αύγουστο 1986 με τη χαρακτηριστική φράση «Καραμανλή πες αλεύρι, ο Ζιγδης σε γαρνίσει».

Ο ίδιος ο κ. Κ. Καραμανλής εμφανίζεται να χρησιμοποιεί την ίδια φράση σε τηλεφωνική του συνομιλία με τον Κ. Τσάτσο, που δημοσίευσε το «Καλάμι» στις 17 Δεκεμβρίου 1987 και αναδημοσίευσε ο Τύπος την επομένη.

Το σχετικό δημοσίευμα είχε ως εξής:

«Νέες τηλεφωνικές συνομιλίες του τύπου Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Κ. Καραμανλή δημοσίευσε χτες το "Καλάμι" από τις κασέτες που έχει στη διάθεσή του.

Από τις συνομιλίες αυτές είχε ενδιαφέρον ο διάλογος του κ. Καραμανλή με τον οκλαπόντα Κινοσταντίνο Τσάτσο, στις 6 Αυγούστου του 1985, μετά τη δημοσίευση στο "Βήμα" αποσπασμάτων από τα απηντημονήματα του Εμβέρ Χότζα.

Καραμανλής: Πεσ αλεύρι. Ο Εμβέρ Χότζα σε γαρνίσει. Εμένα με γαρνίσει πάλι ο Ζιγδης.

Τσάτσο: Άλλος αυτός πάλι. Δεν ντρέκεται!!!

Καραμανλής: Λέει ότι το '74 με φέραν οι Αμερικανοί. Ξαν να μην ξέρουν όλοι οι Έλληνες πώς έγινε η ιστορία της επανάδου μου.

Τσάτσο: Ο Λουσαρίδης.. αυτά που είπα για το Λονδίνο.

Καραμανλής: Με ρωτούν καμιά φορά γιατί δεν πάω στην Κύπρο, που με κάλεσαν. Τους είπα, εάν δεν αναγνωρίσετε τις υπηρεσίες που πρόσφερα στο νησί σας, δεν θα πατήσω ποτέ!

Τσάτσο: Αυτό του Λουσαρίδη ήταν χυδαίο. Χυδαίο.

Καραμανλής: Μα, το ξεκίνησε ο κ. Μαύρος. Φαίνεται, είναι οργανωμένα.

Τσάτσο: Θα δώσω απάντηση για όσα λέει ο Χότζα.

Καραμανλής: Χέσ' τα! Τι να κόνεις τώρα απαντήσεις...

Τσάτσο: Για σένα.

Καραμανλής: Άσ' τα να πάνε στο διάβολο...»

ΚΑΙΝΕΝΑ ΚΟΛΑΤΑ,
ΤΕΙ' ΑΝΕΛΠ... Ο ΖΥΓΑΝ
ΣΕ ΓΥΡΕΙ!!!

ΣΗΜΟΠΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

12 ΜΕ. 1996

Τεύχος 162 ΚΤΟΧΥΡΑΦ

Τα γεγονότα επιβεβαιώνουν τη «Συμφωνία της 23ης Ιουλίου»
1) Είναι απόλυτη αφύπνιση να θεωρείται ότι είναι δυνατόν να υπάρχουν συμβολαιογραφικά έγγραφα για «Συμφωνίες» σαν αυτή που έγινε μεταξύ Κ. Καραμανλή — εκπροσώπων Κίρσιιγκιερ και Εταεβίτ. Αυτό θα ήταν εξωφρενικό.

Ακόμα και στη συνάντησή του με τον Εταεβίτ το 1978 στο Μοντραί, ο Κ. Καραμανλής όχι μόνο δεν δέχθηκε να γραφούν συμφωνίες, αλλά ούτε και πρακτικά των συνομιλιών να κρητηθούν!... Απέκλεισε ακόμα και την παρουσία του στενού του συνεργάτη και υπουργού Εξωτερικών Παν. Παπαληγούρα — και αντίστοιχα του Τούρκου υπουργού Εξωτερικών — όπως ο ίδιος ομολόγησε.

Τα στοιχεία, όμως, που δόθηκαν ήδη αποτελούν την αδιάσειστη επιβεβαίωση της «Συμφωνίας», τόσο από την αμερικανική όσο και από την τουρκική πλευρά. Αλλά η πιο πανηγυρική επιβεβαίωσή της είναι ο τρόπος με τον οποίο υλοποιήθηκε — η πολιτική, δηλαδή, που ακολουθήθηκε από τις 24 Ιουλίου έως τον «Αττίλα Β» και μεταγενέστερα.

Η πολιτική αυτή και μόνη, ακόμα και χωρίς τη «Συμφωνία» της 23ης Ιουλίου, αποτελεί το πιο αμείλικτο κατηγορώ κατά του Κ. Καραμανλή και των συνεταίρων του στην κυβέρνηση της λεγόμενης «Εθνικής Ενότητας». Αυτό δεν σημαίνει, φυσικά, ότι όλα τα μέλη της κυβέρνησης εκείνης είναι συνυπεύθυνα, διότι ένας πολύ μικρός αριθμός μόνον από τους υπουργούς έπαιρναν μέρος στη διαμόρφωση της πολιτικής αυτής.

Η δόξη ανεπάρκεια των Ενόπλιων Δυνάμεων

1. Βασική υποχρέωση του Κ. Καραμανλή από τη «Συμφωνία» ήταν να αφήσει αβρόβητο τον κισριακό Ελληνισμό, για να μην προκληθεί σύγκρουση με την Τουρκία και καταρρεύσει η νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Γι' αυτό:

α) Από τις 24 Ιουλίου μέχρι τις 14 Αυγούστου, δεν εστάλη ούτε ένα φυσόγγιο στην Κύπρο, καίτοι οι Τούρκοι συνεχώς ενίσχυαν τις δυνάμεις τους, σε τρόπον ώστε να μπορέσουν να εξασφαλίσουν τον θρίαμβο του «Αττίλα Β» στις 14-16 Αυγούστου.

β) Πρέπει να σημειωθεί ότι στις 31 Ιουλίου είχε συλληφθεί Τούρκος αξιωματικός των τεθωρακισμένων (ταγματάρχης Μουσταφά Τσιετινιά) με το σχέδιο του «Αττίλα Β». Και στο γεγονός αυτό ουδεμία ελληνική αντίδραση σημειώθηκε.

γ) Η ελληνική απραξία επιστημοποιήθηκε με τη διατήρηση στη θέση της τής εγκληματικής στρατιωτικής ηγεσίας της χού-

ντας (ο υφάρχος Αραπάκης και ο πύραρχος Παπανικολάου έμειναν έως και τον Ιούνιο 1975).

δ) Οι επιτελάρχες της χούντας υπέβαλαν στις 3 Αυγούστου την περίφημη αναφορά τους στον κ. Αβέρωφ, με την οποία ομολογούσαν ότι, πιστοί στις εντολές Σίσκο και Τάσκα, εγκατέλειψαν και μετά τον «Αττίλα Ι» τον κυριακό Ελληνισμό στη μοίρα του. Μια οποιαδήποτε κυβέρνηση, που δεν ήταν δέσμιος από μιν συμφωνιών, αλλά είχε αίσθημα στοιχειώδους εθνικής τιμής, θα τους έσπευτε αμέσως στο στρατοδικείο. Η κυβέρνηση «Εθνικής Ενότητας», αντίθετα, τους διατήρησε στη θέση τους για να φθάσουμε στον «Αττίλα ΙΙ».

2. Οποιοσδήποτε πρωθυπουργός αναλάμβανε την εξουσία κάτω από τις συνθήκες της 24ης Ιουλίου, θα έσπευδε αμέσως να κάνει *Πολιτικό Συμβούλιο*.

α) Ο Κ. Καραμανλής το θεώρησε πολυτέλεια, έχοντας πλήρη εμπιστοσύνη προφανώς στους τέσσερα επιτελάρχες της χούντας, των οποίων συμφερόσταν τις απόψεις. Έτσι συνκάλεσε Πολιτικό Συμβούλιο μόνο στις 3 και κατόπιν στις 13 και 14 Αυγούστου, όταν εξαπολύθηκε ο «Αττίλας ΙΙ».

β) Ένας Πρωθυπουργός, που δεν ήταν δεσποτισμένος, θα καλούσε τους πιο επιφανείς απόστρατους στρατιωτικούς ηγέτες της χώρας για να τους συμβουλευθεί για την κατάσταση. Όχι μόνο δεν το έκανε, αλλά και όσοι του ζήτησαν να τον δουν και να του πουν τις γνώμες τους δεν τους δέχθηκε, π.χ. οι Σιακωράς, Θρ. Τσακαλώτος κ.ά.

γ) Ένας μη δεσποτισμένος Πρωθυπουργός θα καλούσε και την πολιτική ηγεσία, να τη συμβουλευθεί. Θα έκανε τρόπον τινά ένα «Συμβούλιο Στέμματος». Και αυτό το απέφυγε.

3. Σαν δικαιολογία για τη μη αποστολή βοήθειας στην Κύπρο επικαλείται ο Κ. Καραμανλής την πλήρη αδυναμία μας λόγω της τουρκικής υπερσπλίας και της μεγάλης απόστασης της Κύπρου από την Ελλάδα.

α) Ο ισχυρισμός ότι δεν είχαμε τις απαιτούμενες στρατιωτικές δυνάμεις για να αντιπαχθείμε στην τουρκική εισβολή στην Κύπρο και στην απειλή στο Αιγαίο είναι εντελώς ανακριβής. Απόδειξη αυτού αποτελεί ο πίνακας των στρατιωτικών δυνάμεων Ελλάδας-Τουρκίας, το καλοκαίρι του 1974, που δημοσίευσε το Διεθνές Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών του Λονδίνου με τον τίτλο: «Η στρατιωτική κατάσταση του 1974-75» (βλ. «Έθνος», 12 και 13.11.87).

Από τα στοιχεία αυτά φαίνεται ότι το αντίθετο είναι η αλήθεια. Εάν πράγματι υπήρχε ικανή κυβέρνηση και ικανή στρατιωτική ηγεσία το Πεντάγωνο της Κύπρου (όπου έγινε η πράξη

απόβαση), θα ήταν ο τάφος του τουρκικού ιμπεριαλισμού, για πολλές δεκαετίες.

Η Ελλάδα είχε τέσσερα υπερσύγχρονα υποβρύχια άνω των 1.000 τόνων (γερμανικά). Είχε 22 υπερσύγχρονα Φάντομ. Είχε τέσσερις υπερσύγχρονες πυραυλακάτους καταθινομένων βλημάτων, που δεν είχε η Τουρκία. Είχε 11 αντιτορπιλικά, ενώ η Τουρκία μόνον 10.

β) Καίτοι η ελληνική ηγεσία αρνήθηκε να χρησιμοποιήσει τα υπερσύγχρονα αυτά όπλα, οι τουρκικές δυνάμεις κατά τον «Αττίλα Ι» αυτοεξουπελάστηκαν. Και είναι καταλυτική η κριτική που υψώθησαν τόσο από Τούρκους όσο και από Αμερικανούς και ΝΑΤΟικούς στρατιωτικούς εμπειρογνώμονες. Μέχρι την εκκείρα της 22ας Ιουλίου έχασαν 27 αεροπλάνα και άλλα τόσα αχρηστεύτηκαν (το 32ο/ο, δηλαδή, του άλου αριθμού που διέθεταν). Η επίλεκτη τουρκική μονάδα αλεξιπτωτιστών είχε καταστραφεί. Η ίδια η τουρκική αεροπορία βρόησε ένα αντιτορπιλικό της, το «Κοζάν Τεπέ»!...

Μέχρι την ανακίχη της 22ας Ιουλίου, οι Τούρκοι είχαν καταλάβει το 2,5/ο του κυπριακού εδάφους και η θέση τους ήταν εξαιρετικά επισφαλής.

Μόνον η προδοτική «αυτοσυγκράτηση» της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας τους έσωσε.

γ) Είναι επίσης ασύστατο το ότι δεν μπορούσαμε μετά τις 24 Ιουλίου να σταλείμε ενισχύσεις στην Κύπρο, δήθεν λόγω αλκείφειας αεροπορικής και υποβρυχιακής κάλυψης. Με τα Φάντομ, τα F-84 και τα υποβρύχιά μας κτλ., αυτό δεν ήταν καθόλου ακατόρθωτο.

δ) Τα περί αποστολής μεραρχίας, με την οποία ασχολήθηκαν τα Πολεμικά Συμβούλια στις 13 και 14 Αυγούστου, ως και τα περί νησοτομής, στην οποία θα επέβαινε ο Κ. Καραμανλής και οι συνεργάτες του, είναι ολίγον τι φαιδρά και έχουν σκοπό να παραπλανήσουν την κοινή γνώμη.

Αυτά είχαν εκτεθεί για πρώτη φορά από τον Ε. Αβέρωφ εις «Το Βήμα» στις 25.7.85 και στη Βουλή στις 21.2.86. Επαναλαμβάνονται τώρα στο υπόμνημα Κ. Καραμανλή, για να εμφανιστεί ο ίδιος ως απειμάνιος πολέμαρχος, που αναγκαιώστηκε από τη στρατιωτική ηγεσία και τον Αβέρωφ!... Ήταν όμως δυνατόν η στρατιωτική αυτή ηγεσία, που όρησε την Κύπρο αβοήθητη από το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου μέχρι την 14η Αυγούστου — γιατί δήθεν δεν διέθετε τις απαιτούμενες δυνάμεις —, να αλλάξει γνώμη την κρίσιμη εκείνη ημέρα και να διαφύσει τον εαυτό της; Το πράγμα σπεύεται σοβαρότητας.

Άλλωστε τα μύθεστορήματα αυτά περί «αρμόδας» τα γελοιο-

ποιεί ο Γ. Μαύρος με δήλωσή του (βλ. «Το Βήμα», 28.7.1985):

«Με... τα ζωντανά θέματα έπρεπε να ασχοληθεί ο κ. Αβέρωφ και όχι με το σχέδιο να γίνει απόβαση στην Κύπρο με επικεφαλής τον ίδιο και τον κ. Καραμανλή, μεταβαλλόμενοι σε παλαμάρχους. Ο κ. Αβέρωφ έπρεπε να αποσιωπήσει το σχέδιο για απόβαση δική του και του κ. Καραμανλή, που τελικά δεν έγινε, γιατί δεν συμβιβάζεται καθόλου με τη σοβαρότητα του θέματος».

4. Ως λόγος της αδυναμίας ενισχύσεως του κυπριακού Ελληνισμού προβάλλεται, επίσης, ότι οι ελληνικές δυνάμεις λόγω της γενικής επιστράτευσης είχαν πλήρως αποδιοργανωθεί. Ο ισχυρισμός δεν είναι ορθός. Η επιστράτευση διατάχθη αρχικά ως «μερική» στις 8.30 π.μ., και στις 11.00 π.μ. έγινε ανεξήγητα «γενική». Προφανώς σαμποτάζ των αντιτιθεμένων στη σύγκρουση με την Τουρκία (βλ. κατάθεση ταξιάρχου Δημητρώπουλου, διευθυντού του Επιτελείου Γραφείου ΓΕΣ, στον ναύαρχο Μπέλικα). Όπως ήταν φυσικό, η «γενική» επιστράτευση δημιούργησε μεγάλη αναστάτωση και εξόθεσε τη χούντα. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι με την επιστράτευση οι μονάδες δεν απέκτησαν το προσωπικό που τους ήταν απαραίτητο για πλήρη ετοιμότητα, όπως αποδείχθηκε και από τις εκθέσεις των εξεταστικών επιτροπών που όρισε ο κ. Αβέρωφ, αλλά δεν επέτρεψε τη δημοσίευσή τους.

5. Επίσης δεν είναι σοβαρός ο ισχυρισμός ότι η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή δεν μπορούσε να σταλεί βοήθεια στην Κύπρο γιατί οι μονάδες της Αττικής ήταν υπό τον έλεγχο του Ιωαννίδη και αναμοτοίσεως για την ανατροπή του νέου καθεστώτος.

Οι μονάδες αυτές δεν θα αντιδρούσαν, εάν στέλνονταν στην Κύπρο, στα νησιά και τον Έβρο, γιατί δεν έπαιαν να είναι Έλληνες οι αξιωματικοί τους.

Η σωστή λύση, βέβαια, θα ήταν η αλλαγή της στρατιωτικής ηγεσίας, οπότε και οι άνθρωποι του Ιωαννίδη θα υποστήριζαν ένθερμα τη νέα, αφού η παλαιά είχε προδώσει τον Ιωαννίδη και αυτός ήταν πολύ εχθρικά διατεθειμένος απέναντί της.

6. Ο μύθος της ανικανότητας της Ελλάδας να αντιμετωπίσει τον «Αττίλα» στην Κύπρο, ή ακόμα και στο Αιγαίο, καταρρίπτεται από τις εμπειριστικαμένες εκθέσεις του στρατηγού Α. Σαπκαρά, που υπέβαλε και στην Επιτροπή, του «ανάπτυτου στρατιωτικού», συγγραφέα της μελέτης «Ήττα χωρίς πόλεμο», που κατέθεσε στην Επιτροπή, της μελέτης του Στ. Παπαγιαννίου «Το Υπόμνημα Καραμανλή» στην «Εστία» (από 8.6.87 έως

* Αρχότερα δημοσιεύθηκε με το όνομα του συγγραφέα, ανωνυμάρχει ο κ. Κ. Σκαδάκουλου.

14.7.87), του Ν. Μαραγκού «Καραμανλής-Εισαφέιτ, Μοντρεάλ» (κεφ. «Ο κ. Αβέρωφ και ο Αιτίλιας Π», σελ. 122-143). Καταρρίπτεται επίσης από τα άρθρα του αντιστρατηγού Γεωργίου Ιωάννου στην «Ελευθεροτυπία» (20.8.87), του στρατηγού Μπήτου στην «Καθημερινή» (8.5.87, 23.6.87, 15.7.87 και 30.11.87), ως και τις καταθέσεις στην Επιτροπή του περσάρχου Κουρή, του στρατηγού Τσουμή κτλ.

7. Το επισφράγισμα της εγκατάλειψης της Κύπρου ήταν, βέβαια, η «ηρωική» διακήρυξη του Κ. Καραμανλή ότι αυτή «βρισκείται πολύ μακριά», και γι' αυτό δεν μπορούμε να τη βοηθήσουμε. Φαίνεται ότι ήταν πλησιέστερα όταν υπέγραφε τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και η Ελλάδα γινόταν εγγυήτρια της ανεξαρτησίας της!...

8. Η αποχώρηση επίσης από το ΝΑΤΟ ανταποκρινόταν απόλυτα στα σχέδια του κ. Κίσσινγκερ, γιατί έτσι αφηνόταν ελεύθερη η Τουρκία να αλληλίζει στον τερματισμό αυτόν Οργανισμό. Την απόφαση αυτή, ως γνωστόν, χαρακτήρισε — όταν την άκουσε — ως «μεγάλη γκάφα» ο εκπρόσωπος στο ΝΑΤΟ και άλλοτε πρόεδρος της Ολλανδίας στην Αθήνα. Ήταν όμως πολύτιμη και για τη παρακλίση της κοινής γνώμης, που ήταν πολύ εχθρικά δόξοθευμένη κατά των ΗΠΑ.

Οι συνέπειες της αποχώρησής μας υπήρξαν βαριές και ακόμη τις υφιστάμεθα, όσον αφορά τον επιχειρησιακό έλεγχο στο Αιγαίο, γα να μην αναφερθώ σε τίποτα άλλα.

Ο Διπλωματικός Αγώνα

1. Ο ισχυρισμός του Κ. Καραμανλή στο υπόμνημά του ότι κατά την επιστροφή του στις 24.7.74 υπήρχε δυνατότητα μόνον «διπλωματικού αγώνα» για να «παρασιώσει» ότι ήταν δυνατόν να περιωθηθεί, είναι εξίσου αβάσιμος.

α) Αποδεικνύει ήδη ότι υπήρχαν άλλες οι δυνατότητες για έντολο αγώνα κατά του «Αιτίλια». Η πολιτική που ακολούθησε, όμως, ο Κ. Καραμανλής κατέστησε και τον διπλωματικό αγώνα χωρίς περιεχόμενο. Πράγματι, η διατήρηση της στρατιωτικής ηγεσίας έπεισε τους Τούρκους και τις ΗΠΑ ότι σε καμία περίπτωση δεν θα χρησιμοποιούετο βία εκ μέρους μας και επομένως μπορούσαν να κάνουν ό,τι ήθελαν, όπως και το έκαναν.

β) Η αποστολή του Γ. Μάιρου στη Γενεύη στις 25.7 για την εφαρμογή δήθεν της Απόφασης 353 του Συμβουλίου Ασφαλείας (αποχώρηση ξένων στρατευμάτων από την Κύπρο) ήταν εσπευσμένη και αποσκοπούσε πραγματικά στην εφαρμογή των απότερων επιδιώξεων της συμφωνίας Σίσκο-Αραπάκη τής 22ας Ιουλίου.

Ο Γ. Μπαϊρος κατάλη στη Γενεύη χωρίς να ζητηθούν εγγυήσεις ότι θα επηρείτο η εκκείρεια της 22.7, που άρχισε να παραβιάζεται από το ίδιο βράδυ. Πάντως, διπλωματικός αγónας χωρίς στρατιωτική δύναμη είναι αδιανόητος.

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, ο Ελ. Βενιζέλος και ο Ν. Πλαστήρας έσπεισαν να διορίσουν αρχιστράτηγο του διαλελυμένου στρατού τον Θ. Πάγκαλο, που τον αναδιοργάνωσε χωρίς να χάσει χρόνο και έτσι, με την απειλή επανάληψης του πολέμου, έγινε δυνατή η υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης, που καθορίζει τα σύνορα της σύγχρονης Ελληνικής Πολιτείας.

Για τον λόγο αυτόν ακριβώς μετά την επιστροφή μου από την Ουάσιγκτον, στις 3.8.74 υπέδειξα να αλλάξει η στρατιωτική ηγεσία, διότι διαφορετικά ο διπλωματικός αγónας ήταν καθαρή φενάκη.

2. Κατά τη δεύτερη φάση των διαπραγματεύσεων της Γενεύης, η ελληνική αντιπροσωπεία ζητούσε «λύση» του Κυπριακού αντί την αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων από την Κύπρο, ενώ οι Τούρκοι ζητούσαν εξασφάλιση των δυνάμεών τους στην Κύπρο, ως και διασφάλιση των Τουρκοκυπρίων εκότου να βρεθεί οριστική λύση. Έλληνες και Τούρκοι ζήτησαν την Απόφαση 153 του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Ο Ετσεβίτ υποστηρίζει ότι πρότεινε ως οριστική λύση τη Δεζωνική ή Παλοκυντονική Ομοσπονδία και προσωρινά τη λύση της «Γραμμής Γκιονός» — που αντιπροσωπεύει το 17% του εδάφους της Κύπρου, η οποία όμως δεν έγινε δεκτή ή την απέκρυψε η ελληνική αντιπροσωπεία από την κυβέρνηση (βλ. «Το Βήμα» 23.7.86 και «Τα Νέα» — Γ. Μπαϊρος — 23.3.86. Βλέπε, επίσης, κατάθεση στρατηγού Τσακμή στην Επιτροπή για τις απόψεις Γλαύκου Κληρίδη, ο οποίος φαίνεται να διαφωνούσε με την απόρριψη της πρότασης για τη «Γραμμή Γκιονός»).

Όπως λέγεται, στις τελικές προτάσεις του Γκιονός ο Μπαϊρος αντίταξε: «Από την ταπεινώση η Ελλάδα θα προσηύσει τον πόλεμο» — και δίκυψε τις διαπραγματεύσεις στις 13.8. Για να διακηρύξουμε την επομένη από την Αθήνα ότι, για να αποφύγουμε τον πόλεμο, δεχόμαστε την ταπεινώση του «Αττίλα Πα!»...

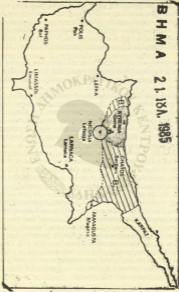
Έτσι, ο διπλωματικός αγónας του κ. Καρμανλή ήταν και αυτός χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο.

Η «ΠΡΟΤΑΣΗ» ΕΤΣΕΒΙΤ

Έντονη γραμμοσκίαση στον χάρτη: «Η περιοχή που ελεγχόταν από τις μονάδες του τουρκικού στρατού». Ελαφρά γραμμοσκίαση: «Η πρόταση επέκτασης Ετσεβίτ».

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΕΠΙΣΕΒΤ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ
ΕΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ

Β Η Μ Α 21.18λ. 1985

Η προσωρινή λύση την οποία ο Εισεβίτ ισχυρίζεται ότι υπέβαλε στη δεύτερη συνδιάσκεψη της Γενεύης με την έγκριση του κ. Κίσεινγκερ, οσάου να βρεθεί η οριστική:

«Προτείνουμε την αποστρατιωτικοποίηση της στενής αυτής (ελαφρά γραμμωσκίαση στον χάρτη) λωρίδας, που φθάνει μέχρι τον τουρκικό τομέα της Αμμοχώστου και τον βλεγγό της από τα Ηνωμένα Έθνη και διοίκησή της από τους Τουρκοκυπρίους, αποστρατιωτικοποιημένη όμως.

(.....)

Η πρότασή μας, όμως, συνάτησε την αδιαφορία, όχι μόνον της αντιπροσωπείας της Ελλάδας και της Κύπρου, αλλά ακόμη και την αδιαφορία του Κάλλαχαν — παρά τις παραινύσεις του Κίσεινγκερ, που υπεστήριζε πως αυτή ήταν μια λογική μεσολαβητική πρόταση. Όταν η πρόταση αυτή απορρίφθηκε, αισθανθήκαμε πως δεν έχουμε άλλη λύση από το να προχωρήσουμε μόνον μας στη δεύτερη στρατιωτική ενέργεια και να εξασφαλίσουμε με δική μας πρωτοβουλία την απαιτούμενη ασφάλεια για τους Τούρκους και τα τουρκικά στρατεύματα πάνω στο νησί.

[«Το Βήμα» «Ανακρίνει τον Ατιλά» — συνέντευξη με Εισεβίτ, 21 Ιουλίου, 1985].

Η απειλή κλεισίματος των αμερικανικών βάσεων

Βέβαια, ο Κ. Καραμανλής δεν χρησιμοποιείσος ποτέ την απειλή κλεισίματος των αμερικανικών βάσεων για να εξασφαλιστεί μ' αυτήν η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο ή τουλάχιστον για να προληφθεί ο «Ατιλάς II». Τόσσο αποτελεί ένα φοβερό κατηγορώ κατά της κυβέρνησης της δήθεν «Εθνικής Ενότητας». Και αυτός είναι ένας άλλος λόγος, που αποφεύγει ο Κ. Καραμανλής την Επιτροπή για το Κυπριακό, όταν μάλιστα έχουμε πρόσφατη την εμπειρία απειλής κλεισίματος της βάσεως της Νέας Μάκρης κατά την αλληνοτουρκική κρίση της 28ης Μαρτίου 1987.

Η μορφή του πολιτεύματος και η σύνταξη προς τους υπεθίνους του «Ατιλάς»

Η «Συμφωνία» Καραμανλή-Κίσεινγκερ-Εισεβίτ της 23ης Ιουλίου προέβλεπε όσον αφορά τα εσωτερικά προβλήματα της χώρας:

α) Την προστασία της ηγεσίας της δικτατορίας και των υπεθίνων για το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, και την τουρκική ασφάλει στην Κύπρο.

β) Την τακτοποίηση του θέματος της μορφής του πολιτεύματος.

Το δεύτερο το άφησε σε εκκενρότητα ο Κ. Καραμανλής με τη Συντακτική Πράξη της 1ης Αυγούστου, που επανέφερε εν ισχύ το Σύνταγμα του 1952, εκτός από τις διατάξεις περί της μορφής του πολιτεύματος. Γι' αυτό και η οργή εναντίον του όλων των βασιλοφρόνων της χώρας. Αλλά και για την προστασία των υπευθύνων της χούντας, η ιστοργή του Κ. Καραμανλή υπήρξε άμεση και αποφασιστική, όχι όμως αμερόληπτη και ανιδιοτελής. Έτσι:

α) Οριστήκε πρωθυπουργός στον Γκιζίκη, αντιγαυριζοντας με τον τρόπο αυτόν το καθεστώς της δικτατορίας, ενώ θα μπορούσε να αναλάβει ο ίδιος ως Πρόεδρος ή αντιβασιλέας εφόσον, μάλιστα, ο Γκιζίκης εκδήλωνε την επιθυμία να παραιτηθεί.

β) Διατήρησε τη στρατιωτική ηγεσία στη θέση της και όταν αυτή υπέβαλε την έκθεσή της της 3ης Αυγούστου, με την οποία ομολογούσε την εκληματική εγκατάλειψη της Κύπρου, για να είναι αρεστή στους Τάσκα και Σίσκα. Διατήρησε ακόμη στη θέση του και τον ταξίαρχο Γεωργίτση, διοικητή της Εθνοφυλακής, μέχρι τις 6 Αυγούστου.

γ) Προήγαγε τον Δ. Ιωαννίδη στις 9.9 σε υποστράτηγο.

δ) Εξέδωσε το ΠΔ 519 στις 26.7.74 με το οποίο έδινε γενική αμνηστία για τα εγκλήματα της δικτατορίας, στα οποία περιλαμβάνονται και εκείνα του Προβλοκοπήματος της 15.7.74, ως και του «Αττίλα».

ε) Εν τούτοις, όταν ο Παπαδόπουλος ανήγγηκε να δηλώσει ότι δεν θα έπαιρνε μέρος στις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου εξέδωσε τη Συνταγματική Πράξη της 3.10.74, με την οποία αφαιρούσε την αμνηστία από τους πρωταίτιους της 21ης Απριλίου 1967 (έκθεση στρατηγού Χαροφυλακής Παρρηκού) και έτσι έστιαλε στις φυλακές όλους αυτούς, ενώ οι υπεύθυνοι για το προξικόπημα κατά του Μακαρίου και τον «Αττίλα» στόγγυαν κάθε τμής (Γκιζίκης, στρατηγοί και ναύαρχοι της δικτατορίας κτλ.).

Τα ακόλουθα κείμενα είναι πολύ εύγλωττα:

ι) Απόσπασμα από την οφημερίδα «Εθνος» (1.2.84):

«Ο Σπύλιανός Παπακός δηλώνει, με υπόμνημά του στον Άρειον Πάγον την 31ην Ιαν. 1984, ότι η φυλάκιση των αξιωματικών πολιτικών κρατουμένων της 21ης Απριλίου 1967 οφείλεται στο γεγονός ότι ο κ. Καραμανλής δεν ήθελε την κάθεδον του Γεωργίου Παπαδόπουλου ως αρχηγού κόμματος στις ελεύθερες βουλευτικές εκλογές τον Νοέμβριο του 1974. Στις 23 Σεπτεμβρίου 1974 το πρακτορείο Ράουτερ μετέδωσε ότι ο Γεώργιος Παπαδόπουλος θα κατήρχετο ως αρχηγός δημοκρατικού κόμματος στις επικείμενες τότε βουλευτικές εκλογές. Την επομένη ημέραν 24 Σεπτεμβρίου 1974, ο στρατηγός της Χαροφυ-

λακής κ. Ν. Πορρικός επισκέφθηκε τον Παπαδόπουλο στο Λαγονήσι κατ' εντολήν του υπουργού Δημοσίας Τάξεως της κυβερνήσεως Καραμανλή, και του είπεν ότι, αν δεν διαφύσκη την είδηση της καθόδου του στις βουλευτικές εκλογές, ο Πρωθυπουργός θα λάβη μέτρα εναντίον του μέχρι φυλακίσεως. Ο Παπαδόπουλος αρνήθηκε, και τότε άρχισε η διαδικασία της διάζευξας και της φυλακίσεως αυτού και των συντρόφων του.

ii) Ένορκως κατάθεση του στρατηγού της Χιροφυλακής κ. Νικολάου Παρρικού ενώπιον του πταισματοδίκου Αθηνών την 2η Φεβρουαρίου 1982: «Ο στρατηγός, και πρώην υπαρχηγός της Χιροφυλακής, μαρτυρεί ένορκως ενώπιον δικαστού, ότι πράγματι επισκέφθηκε την 24ην Σεπτεμβρίου 1974 τον Παπαδόπουλο στο Λαγονήσι κατ' εντολήν του υπουργού Δημοσίας Τάξεως της κυβερνήσεως Καραμανλή, για το θέμα της καθόδου του Γεωργίου Παπαδοπούλου ως αρχηγού κόμματος στις βουλευτικές εκλογές τον Νοέμβριο του 1974. Στην κατάθεση αναφέρονται επί λέξει τα εξής: "Μεταξύ των αναφερομένων ήγεται εμμέσως και η περίπτωση αποστολής μου την περίοδον τούτην, 24.9.74, εις την εν Λαγονησία Αττικής κατοικίαν του Παπαδοπούλου Γεωργίου, τη εντολή του τότε υπουργού Δημοσίας Τάξεως, Σκοπός της επισκέψεώς μου ήτο να διαπιστωθή, εάν επροτίθετο ούτος να προβή εις διάφυσιν των φημών περί καθόδου του εις την πολιτικήν εις τας επικείμενας εκλογάς. Επί του αντικειμένου τούτου η απάντησις υπήρξεν αρνητική»'.

iii) Το πρακτορείο Ριάιτερ στις 23 Σεπτεμβρίου 1974, μετέδιδει πληροφορία από την Αθήνα ότι ο Γ. Παπαδόπουλος ετοιμάζοταν να εξαγγείλει την ίδρυση πολιτικού κόμματος υπό την ηγεσία του. Το πρακτορείο πρόσθεσε ότι «με τη δημιουργία κόμματος υπό τον Παπαδόπουλο πολιτικοποιούνται αυτόματα οι επαναστάτες και έτσι απομακρύνεται ο κίνδυνος νέου πραξικοπήματος». Την επομένη, 24 Σεπτεμβρίου, ο τότε επιδιωρητής της Χιροφυλακής και μετέπειτα β' υπαρχηγός, υποστράτηγος Ν. Πορρικός, ενεργώντας κατ' εντολήν του τότε υπουργού Δημοσίας Τάξεως Σ. Γκίκα, επισκέφθηκε τον Παπαδόπουλο σπίτι του και του είπε:

«Κύριε πρόεδρε, σας επισκέπτομαι κατ' εντολήν της κυβερνήσεως. Επιθυμία του Πρωθυπουργού είναι να μην προβείτε σε οποιανδήποτε δήλωση και βεβαίως να εγκαταλείψετε κάθε σκέψη καθόδου σας στις εκλογές. Γιατί σε διαφορετική περίπτωση θα υποχρεωθεί και είναι αποφασισμένος να πάρει μέτρα εναντίον σας, μέχρι φυλακίσεως».

* Παν. Χαρίσιος: «Η όκη της Ευράτης — Η 21 Απριλίου στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, Αθήνα-Ρόδος, 1985».

Ο Παπαδόπουλος αρνήθηκε και είπε ότι τις αποφάσεις τις παίρνει μόνος του. Από εκεί και πέρα άρχισαν οι διαόξεις με καρ' οίκον περιορισμό, εκτόπιση στην Κέα και τελικά φυλάκιση και καταδίκη.

Μια πρώτη σύνοψη

Από όσα προηγήθηκαν προκύπτει σαφώς ότι η «Συμφωνία» Καραμανλή-Κίσηνγκερ-Εισκερίτς της 23ης Ιουλίου εφαρμόστηκε με απόλυτη ακεφβεια όσον αφορά την εγκατάλειψη του κυπριακού Ελληνισμού στον «Αττίλα». Για τις εσωτερικές ρυθμίσεις τα πράγματα εξελίχθηκαν εντελώς διαφορετικά. Τόσο ο πάας βασιλιάς Κωνσταντίνος όσο και οι «πρωταίτιοι της 21ης Απριλίου», αρχικά σύμμαχοι του κ. Καραμανλή, θεσιιάστηκαν στα προσωπικά του συμφέροντα. Γι' αυτό και η αγανάκτηση και το άσβεστο μίσος που τρέφουν γι' αυτόν.

Η Αποκάλυψη

Βέβαια, απόδειξη όλων αυτών — πρώτα να το αναφέρω — αποτελεί και η συμπεριφορά της κυβέρνησης της λεγομένης «Εθνικής Ενότητας» προς αυτόν που σας μιλά, μετά την επιστροφή του από την Ουάσιγκτον, στις 3 Αυγούστου 1974. Γόρσια από τις ΗΠΑ με άλλους τους τίτλους τιμής ακαταπαύστων αγώνων τριπάρων μηνών για τη δημοκρατία και την προάσπιση του κυπριακού Ελληνισμού. Υπήρξε ο μοναδικός Έλληνας πολιτικός που βρέθηκε στην Ουάσιγκτον την κρίσιμη εκείνη περίοδο της Κυπριακής Τραγωδίας και πολέμησε όχι χωρίς επιτυχία για τα εθνικά μας δίκαια. Πέτυχα πράγματι να κινητοποιήσω για τους δύο στόχους που ανέφερα την προεδρευτική ηγεσία της Βουλής των Αντιπροσώπων και της Γερουσίας των ΗΠΑ. Πέτυχα, επίσης, να εξασφαλίσω την υποστήριξη ισχυρών πανεπιστημιακών και δημοσιογραφικών κύκλων. Συντέλεσα πολύ στην κινητροποίηση του προεδρευτικού τμήματος της Ομογένειας. Για όλα αυτά ο Σάββας Κωνσταντόπουλος έγραφε στον «Ελεύθερο Κόσμο» στις 9 Ιουνίου 1974: «Ότι τα οστά του Ζίγη δεν θα επιτραπή να ταφούν στην Ελλάδα» στον οποίον απάντησα: «Θα γυρίσω ελευθερωτής, πολύ ταχύτερα από ό,τι περιμένετε».

Αποτέλεσμα των προσπαθειών αυτών ήταν και η επιστολή Μπραδέμα, την οποία θα παραβλέπω πιο κάτω, με τη οποία ο ελληνικής καταγωγής κόγκεροισαν μου ανακοίνωσε ότι 83 μέλη του Κογκρέσου κατέθεσαν πρόταση για να υποχρεωθεί το Στείητ Ντηπάρτεμεντ να εξαναγκάσει τους Τούρκους να αποχωρήσουν από την Κέπρο, ως και σχέδιο τροπολογίας της Βουλής

και της Γερουσίας για την επιβολή «εμπάργκο» κατά της Τουρκίας. Το σύνθημά μου εξάλλου ότι «το Κυπριακό είναι το Ουδέτεργκέιτ του κ. Κίσιπινγκερ» είχε μια μεγάλη επιτυχία και κωλοφόρησε διεθνώς.

Επιστρέφοντας στην πατρίδα μου είχε επιφορτιστεί από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία των ΗΠΑ, που ήταν αντίθετες με την πολιτική Κίσιπινγκερ, να διαβιβάσω στην ελληνική κυβέρνηση βασικούς συστάσεις και μηνύματα για την πολιτική που έπρεπε να ακολουθηθεί χωρίς χρονοτριβή για την προώθηση των ελληνικών συμφερόντων.

Από τα μηνύματα αυτά ξεχωρίζω τέσσερα, που ήταν και τα βασικότερα: α) Αποκοπή χωρίς καθυστέρηση της στρατιωτικής ηγεσίας της χούντας, που δεν εξιστηρενοίσε ελληνικό συμφέροντα, αλλά ακολουθεύσε τυφλά εντολές του κ. Κίσιπινγκερ και των συνεργατών του. β) Διαρισμός αρχιστρατήγου. γ) Ταρματισμός της μονοδιάστατης εξωτερικής πολιτικής, και δ) Άμεση απειλή κλεισμάτων των αεροκοντακίων βάσεων, για να υποχρεωθεί η κυβέρνηση των ΗΠΑ να εξαναγκάσει τους Τούρκους σε αποχώρηση από την Κύπρο.

Η τελευταία αυτή ενέργεια, όπως μου τονίστηκε από πολλούς φίλους μας, ήταν το πιο αποτελεσματικό όπλο που είχε στη διάθεσή της η Ελλάδα για να υποστηρίξει τα δικά της.

Στο αεροδρόμιο του Ελληνικού, μου υπολάχθη μια πολύ θερμή υποδοχή από τον λαό της Αθήνας. Η κυβέρνηση, αντίθετα, αγνόησε την επιστροφή μου! Το βράδυ, στο ξενοδοχείο μου, κάθι με υψηλό πορετό, δέχθηκα παρά τις αντιστάσεις των γιατρών τον αξιωματικό Π. Κανελλόπουλο, ο οποίος ήθελε να με καλωσορίσει. Τον παρικόλισα να διαβιβάσει τα παραπάνω μηνύματα και μερικά άλλα στον πρωθυπουργό κ. Καραμανλή το ίδιο βράδυ, αν ήταν δυνατόν.

Από την επομένη όμως αντιλήφθηκαν ότι η συμπεριφορά της κυβέρνησης απέναντί μου ήταν «περιέργη». Οφείλω να ομολογήσω ότι, έχοντας επιτελέσει το καθήκον μου στο έπακρο προς το Έθνος και τη Δημοκρατία, περίμενα μια εντελώς διαφορετική υποδοχή από τη λεγομένη «δημοκρατική» κυβέρνηση. Περίμενα κάποια αναγνώριση της προσφοράς μου. Περιέργως, έγινε το αντίθετο!... Πράγματι, δυο-τρεις μέρες μετά την άφιξή μου, η κυβέρνηση έδωσε εντολή στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο να μην προβάλλουν ούτε τη φωνή ούτε τη μορφή μου. (Την αποκάλυψη έκανε στις 17.1.1975 ο κ. Δημ. Τσάτσος τ. υφυπουργός Παιδείας της κυβέρνησης «Εθνικής Ενότητας», στη Βουλή — βλ. Πρακτικά, σελ. 336). Επακολούθησαν και άλλες εχθρικές ενέργειες της κυβέρνησης. Εμπόδισε π.χ. πολλές εκδη-

λώσεις της «Επιτροπής Συναρμότωσης του Κυπριακού Αγώνου», την οποία είχα ιδρύσει εσθής μετά τον «Αττίλα II», λίγο βραδύτερα, όταν προκηρύχθηκαν οι εκλογές, είδα τον Γ. Μιούρο και τον Αλ. Μπαλτατζή — προφανώς, ύστερα από υπόδειξη του κ. Καραμανλή — όχι μόνο να συναμοτούν να μην εκλεγεί από τους πένε βουλευτές της Ένωσης Κέντρου η τριμελής επιτροπή την οποία θα απαρτίσαμε για να διοικήσει το κόμμα μέχρι τις εκλογές, αλλά και να μεθοδεύουν την εκπαρθέρωσή μου από αυτό. Τούτο και πέτυχαν, διαλύοντας την Ένωση Κέντρου και δημιουργώντας ένα νέο κόμμα, την Ένωση Κέντρου-Νέες Δυνάμεις, που μου αρνήθηκε και αυτήν την υποψηφιότητα ως βουλευτή στην ιδιαίτερή μου πατρίδα, τη Δωδεκανήσου!... Στη συνέχεια, η Νομαρχία Δωδεκανήσου και άλλοι παράγοντες κατάβαλαν κάθε «επαινετή προσπάθεια» για την αποτυχία του συνδυασμού, που κατήρτισα. Πράγμα που πέτυχαν, παρά το γεγονός ότι γενική ήταν η εντύπωση κατά την έναρξη της προεκλογικής περιόδου ότι ύστερα από τους επόχρονους εφέντες μου κατά της δικτατορίας θα εκλεγόμουν διά βίης βουλευτής από τους συμπατριώτες μου.

Βέβαια, στην αρχή, μου ήταν ακατανόητη και μου προξενούσε μεγάλη πικρία η εχθρική αυτή στάση της κυβέρνησης. Δεν χρειάστηκε όμως να περάσει πάρα πολύς χρόνος για να αντιληφθώ τι ακριβώς συνέβαινε. Πράγματι, οι προσπάθειες, που έφερα από τις ΗΠΑ και οι οποίες έγιναν πολύ τιμημένα δεκτές από την κοινή γνώμη, ήταν εντελώς αντίθετες με τις δογματικές που είχε αναλάβει ο Κ. Καραμανλής για να επιστρέψει στην εξουσία. Με τις προσπάθειες αυτές, δηλαδή, γνώσαν η πλήρης αποκάλυψη της αντίθετικής γραμμής την οποία ακολουθούσε με τόση εμμονή αυτός και η κυβέρνησή του. Για τούτο και η προσπάθεια να με κάνουν να σιωπήσω, να με εξουθενώσουν πολιτικά, βίβαια, δεν το πέτυχαν. Αλλά με την πολιτική τους ζημίωσαν σοβαρότατα τη χώρα και τη δημοκρατία. Και γι' αυτό ο Κ. Καραμανλής και οι συνεργάτες του είναι υπόλογοι ενάντιον της Ιστορίας. Για όλους αυτούς τους λόγους, αντίθετα, αυτός που σας μιλά είναι περήφανος και για την προσφορά του, αλλά και για τη μεγάλη βλάβη της πολιτικής του σταδιοδρομίας την οποία υπέστη. Είναι όμως βέβαιος ότι η Ιστορία μια μέρα θα του αναγνωρίσει και την προσφορά και τη θυσία. Και θα καταδικάσει τελειωτικά τον σύγχρονο Αντακίδα και τους συνεπιούρους του.

Να σας διαβάσω τώρα το κείμενο των επιστολών Μπραδέμα, τις οποίες ανέφερα πριν από λίγο:

α) «Κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτιών

Ευχαριστώ πάρα πολύ για την πρόσφατη επιστολή σας και το υλικό που μου στείλατε. Φυσικά, η κατάσταση στην Ελλάδα έχει αλλάξει ριζικά τις τελευταίες λίγες μέρες και είμαι βέβαιος ότι συμμαρτυρείτε τη δική μου απέραντη ικανοποίηση που μια δημοκρατική κυβέρνηση βρίσκεται τώρα ξανά στην εξουσία.

Μου φαίνεται, εν τούτοις, ότι η μελλοντική σταθερότητα των κοινοβουλευτικών θεσμών στην Ελλάδα εξαρτάται κατά ένα μεγάλο μέρος από μια αποτελεσματική λύση της κρίσης στην Κύπρο. Γι' αυτόν τον λόγο, ένας αριθμός από εμάς στο Κογκρέσο αξιωνόμαστε από το Σπείκτ Νηρηφόρνετ να άσκησει πίεση στους Τούρκους ν' αποσύρουν τις δυνάμεις τους από τη νήσο Κύπρο.

Επισκελίσια μίαν απόφαση που μόλις κατατέθηκε στη Βουλή από 33 μέλη του Κογκρέσου και η οποία είναι βέβαιος ότι θα υπογραφεί από περισσότερα ακόμη μέλη την προαχθή εβδομάδα. Επιπλέον, αρκετοί από εμάς εξετάζουμε την περίπτωση να προκηθίσουμε μια τροπολογία για τη διάκοπή της αμερικανικής βοήθειας προς την Τουρκία, εκτός αν η Τουρκία απομακρύνει τα στρατεύματά της από τη νήσο Κύπρο.

Με τις καλύτερες ευχές,

Ιωάννης Μπραδέμας

Μέλος του Κογκρέσου.

β) Σχέδιο κοινής απόφασης της Βουλής και της Γερουσίας των ΗΠΑ.

«Ο κ. Μπραδέμας (για τον εαυτό του), ο κ. Κάρος, ο κ. Γιάτρων, ο κ. Σαρμπάνης και ο κ. Μπόρναλης κατέθεσαν την κατωτέρω Κοινή Απόφαση, η οποία παραπέμφθηκε στην Επιτροπή επί των...

ΚΟΙΝΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

ληφθείσα από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, με τη συναίνεση της Γερουσίας.

Επειδή η διευθέτηση της ταρινής συγκρούσεως στη Δημοκρατία της Κύπρου είναι ζωτική για την ειρήνη και την ασφάλεια της Ανατολικής Μεσογείου και εναρμονίζεται με το συμφέρον της παγκόσμιας ειρήνης και σταθερότητας.

Επειδή η διευθέτηση εξαρτάται από το δικαίωμα του

κυπριακού λαού να καθορίζει ο ίδιος τις τύχες του και από την προσπάθεια των Ηνωμένων Εθνών να ενεργούν ως διαπραγματευτικό σώμα.

Επειδή η Απόφαση 2077 (XX), που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση στις 18 Δεκεμβρίου 1965, "καλεί όλα τα κράτη (...) να σεβαστούν την κυριαρχία, ενότητα, ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα της Δημοκρατίας της Κύπρου και να απέχουν από κάθε επέμβαση, που στρέφεται εναντίον της".

Επειδή η συνεχιζόμενη παρουσία ξένων στρατευμάτων στην Κύπρο υποσιτάει την ικανότητα του κυπριακού λαού να επιλύσει τη δική του κρίση, καθώς και τις προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών να αποκαταστήσουν την ειρήνη.

Επειδή η Απόφαση 353, που ψηφίστηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας στις 20 Ιουλίου 1974, απαιτεί τον άμεσο τερματισμό της ξένης στρατιωτικής επεμβάσεως στη Δημοκρατία της Κύπρου και "ζητεί την αποχώρηση, χωρίς καθυστέρηση, από τη Δημοκρατία της Κύπρου των ξένων στρατευμάτων που βρίσκονται εκεί όχι βάσει διεθνών συμφωνιών...".

Επειδή η δήλωση για την Κύπρο, που έχει υπογραφεί από τους υπουργούς Εξωτερικών της Βρετανίας, Τουρκίας και Ελλάδας στη Γενεύη, στις 30 Ιουλίου 1974, κάνει έκκληση για μια "έγκαιρη και σταδιακή μείωση του αριθμού των ενόπλιων δυνάμεων" από το κυπριακό έδαφος.

Επειδή η συνεχιζόμενη παρουσία ξένων στρατευμάτων στην Κύπρο παραβιάζει διεθνείς συμφωνίες και αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών, απειλεί την ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα της νήσου, υπονομεύει την ειρήνη και σταθερότητα στην Ανατολική Μεσόγειο και θέτει σε κίνδυνο και αυτήν ακόμα την υπόσταση του ΝΑΤΟ.

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΤΑΙ από τη Βουλή των Αντιπροσώπων (με τη συναίνεση της Γερουσίας) (να προταθεί) όλα τα ξένα στρατεύματα που έχουν εμπλακεί τώρα στην Κύπρο, να αποσυρθούν άμεσα, ούτως ώστε τα Ηνωμένα Έθνη να μπορέσουν να αποκαταστήσουν την ειρήνη στη νήσο και να εξασφαλιστεί στον κυπριακό λαό το δικαίωμα να καθορίζει ο ίδιος τη μοίρα του.

2 Αυγούστου 1974α.

Αξίζει να σημειώσουμε εδώ ότι η πρόταση για την επιβολή

εμπάργκο στην Τουρκία έγινε τελικά αποδεκτή από τη Γερουσία των ΗΠΑ. Και έτσι η Τουρκία στερήθηκε την πολύτιμη αμερικανική στρατιωτική και οικονομική βοήθεια μέχρι το καλοκαίρι του 1978, όταν καταργήθηκε επί προεδρίας Κάρτερ. Λίγο πριν από τη σχετική ψηφοφορία στη Γερουσία και επειδή οι πληροφορίες μας έφεραν ότι η νέα πρόταση θα περιόριζε ή θα απορριπτόταν με λίγες ψήφους, πρότεινα στον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή, σαν αρχηγός του τρίτου κόμματος στη Βουλή, να σταλεί στην Ουάσιγκτον κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία, η οποία θα εργόταν σε επαφή με τους γεροισιαστές και τους άλλους παράγοντες, για να τους εξηγήσει ότι η άρση του εμπάργκο όχι μόνο δεν θα διευκόλυνε, αλλά θα καθιστούσε δυσκολότερη τη λύση του Κυπριακού. Προσφέρθηκα, μάλιστα, να συμμετάσχω ο ίδιος στην αντιπροσωπεία, για να κινητοποιήσω τους πολλούς φίλους και συνεργάτες, που διάβητα από την παραμονή μου στην Ουάσιγκτον το 1974. Ο Κ. Καραμανλής δεν αποδέχθηκε την πρότασή μου. Και τούτο διότι, όπως λέγεται, όταν τον Μάρτιο του ίδιου έτους συναντήθηκε στο Μοντράι με τον κ. Ετσεβίτ, είχε αναλάβει την υποχρέωση να μην αντιταχθεί στην άρση του εμπάργκο. Η πρόταση στη Γερουσία πέρασε με ελάχιστες ψήφους, πράγμα το οποίο δεν θα γινόταν αν είχε σταλεί στην Ουάσιγκτον η κοινοβουλευτική επιτροπή την οποία πρότεινα.

Και η μικρή αυτή ιστορία αποτελεί μian άλλη «προσφορά» του κ. Καραμανλή προς τον κυπριακό Ελληνισμό!...

Ι. Συμπεράσματα

1) Από το ίδιο το υπόμνημα του κ. Καραμανλή, όπως και από τα γεγονότα και τα άλλα υφιστάμενα έγγραφα που ανέφερα, αποδεικνύεται ότι η επιστροφή του στην Αθήνα ήταν αποτέλεσμα της «Συμφωνίας» της 23.7, που έκανε με τους Κίσιπινγκερ και Ετσεβίτ για την εγκατάλειψη του κυπριακού Ελληνισμού, προς αποφυγήν πολέμου με την Τουρκία, που θα κατέστρεφε τη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Το «σοκ» που υπέστη ο ελληνικός λαός από τον «Αττίλα Β» υποχρέωσε τον Κ. Καραμανλή να προχωρήσει βιαστικά στις εκλογές της 17.11.74, για να τον πείσει ότι η συμφορά της Κύπρου οδήγησε σε αποκατάσταση της δημοκρατίας!... Και αυτές έγιναν με τα πονηρά συνθήματα «Καραμανλής ή τανκς», «Καραμανλής ή πόλεμος». Έτσι κερδήθηκαν οι εκλογές από τη ΝΔ και μπήκαμε στη νέα φάση του πολιτικού βίου, με ανοικτή την πληγή της Κύπρου.

2) Προβάλλει γενικό το συμπέρασμα από τα παραπάνω ότι υπήρχε «προφητικός» ο κ. Αβέρωφ, που έλεγε ότι «μόνο με ε-

θνική συμφορά θα πύσει η δικτατορία». Η δικτατορία, πράγματι, έπαισε με την εθνική συμφορά της εγκατάλειψης του κυπριακού Ελληνισμού στον «Αττίλα». Και για τούτο δεν μπορεί να αμφισβητηθεί αυτό, που ο Κ. Μησοστάκης διακήρυξε από τον «Κήρυκα» των Χανίων, στις 17.11.1977, ότι «ο Κ. Καραμανλής και ο Γ. Μαύρος είναι οι δύο συντεταίροι υπεύθυνοι του Αττίλα II». Ο Κ. Μησοστάκης, ως γνωστόν, ήταν το δεξί χέρι του Κ. Καραμανλή ολόκληρη την περίοδο της παραμονής του στο Παρίσι κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

3) Πριν τελειώσει θα ήθελα να σας υπενθυμίσω ότι ο πρέσβης Ρ. Κήλι, προτού έλθει στην Ελλάδα, έκανε τις περιήψεις δηλώσεις του, ότι οι σχέσεις ΗΠΑ και Ελλάδας θα παύσουν να είναι σχέσεις «πυλαγωγικές», δηλαδή «προστατή και προστατευόμενου», «αφάντη και υπηρέτη». Οι δηλώσεις αυτές αποτελούν μια έμμεση μν. αλλά σαφή αίτηση συγγνώμης για τη μεταχείριση που έπαισε η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ στην περίοδο της γαόντας και της κυβέρνησης «Εθνικής Ενότητας» του Κ. Καραμανλή.

Το τελικό συμπέρασμα από όλη αυτή την υπέθεση, όπως τόνησα και στην Επιτροπή της Βουλής, είναι ότι: Στα 1916 ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, για να έχει την εύνοια του Κάιζερ, παρέδωσε το Ρουσόβ και το Δ' Σέμα Στρατού στους Γερμανούς.

Ο Κ. Καραμανλής, για την εύνοια του Κίσεινγκερ και την επιστροφή του στην εξουσία το 1974, παρέδωσε τον Ελληνισμό της Κύπρου στον Αττίλα!

Ο πρώτος υπήρξε για τους οπαδούς του ο «φύλαξ Στρατηλάτης» και ο δεύτερος ο «Εθνάρχης» ενώ στην πραγματικότητα είναι ο σύγχρονος Ανταρκίδας.

Μια άλλη περίπτωση, που η Ιστορία επαναλαμβάνεται.

Η παραπλάνηση του Τίτου

Και τώρα, να μου επιτρέψετε να προσθέσω μερικά δείγματα παραποίησης των απαντήσεών μου σε ερωτήματα της καραμανλικής ομάδας βουλευτών κατά την κατάθεσή μου στις 3.12.1987:

α) Ο κ. Βαρβιτσιώτης αναφέρθηκε σε δηλώσεις του Π. Λαμπρία, υφυπουργού Προεδρίας στην κυβέρνηση «Εθνικής Ενότητας», σύμφωνα με τις οποίες «το μένος του κ. Ι. Ζήδη κατά της Κυβερνήσεως Εθνικής Ενότητας είναι ότι επιζητούσε να γίνει υποεργός και δεν έγινε»...

Τον παρέλαψα στη σχετική δήλωσή μου, της 8.10.74, την οποία δεν ανέφερε, όμως, στους δημοσιογράφους και η οποία έχει ως εξής:

«Το ότι επιζήτησε να μετάσχω στην κυβέρνηση του κ. Κα-

ραμηνιλή αποτελεί κακήθης ψεύδος. Ειλικρινά λυπόμαι για τον κ. Λαμπρίαν.

Έχασε επίσης την απάντησή μου προς τον Δ. Παπακώρου από την Ουάσιγκτον στις 24.7, όταν μου εξέφρασε την αγανάκτησή του, γιατί δεν ήμουν μεταξύ των όσων ορκίστηκαν με το πρώτο κλιμάκιο υπουργών της νέας κυβέρνησης: «Μην οργίζεσαι. Ξέρουν ότι εγώ δεν είναι δυνατόν να ορκιστώ στον Γαζίκη...».

β) Ο κ. Βαρβιτσιώτης ανέφερε ότι για την αποχώρηση από το ΝΑΤΟ στις 14 Αυγούστου 1974 — την οποία χαρακτηρίζω σαν εθνικό έγκλημα — με δηλώσεις μου της εποχής «συνεχάρην την κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας για την πρόξη εκείνη».

Επισυνάπτω τις δηλώσεις μου της 15.8.74, από τις οποίες φαίνεται σαφές ότι χαρακτήρισα «ρόθι και επιβεβλημένη» την αποχώρηση από το ΝΑΤΟ για να μπορέσει — χωρίς να φανεί την κρίσιμη εκείνη στιγμή ότι υπάρχει διάσπαση του πολιτικού κόσμου της χώρας — να τονίσει ότι η εγκατάλειψη της μονοδιάστατης εξωτερικής πολιτικής, το κλείσιμο των αμερικανικών βάσεων και το σταμάτημα λειτουργίας της αμερικανικής στρατιωτικής αποστολής αποκλείσαν την επιβαλλομένη εθνική πολιτική. Εξάλλου η άρθνη αναδιοργάνωση των Ενόπλιων Δυνάμεων, η αποκοπή δηλαδή της χυδαίας στρατιωτικής ηγεσίας, υπογραμμίζονταν ότι ήταν βασική προϋπόθεση για να δοθεί επιτυχώς η διπλωματική μάχη.

γ) Ο κ. Βαρβιτσιώτης εμφανίζει σαν τερατολογία τη γνώμη μου ότι ο κ. Κ. Καραμανλής υπήρξε στο παρελθόν εχθρός της ΕΟΚ. Ξεχνάει προφανώς ότι το 1957 ο τότε υπουργός Οικονομικών της Δυτικής Γερμανίας Έρχαρτ μάς κάλεσε να συμμετάσχουμε ως ιδρυτικό μέλος στην ΕΟΚ και ο κ. Κ. Καραμανλής αρνήθηκε και προτίμησε την ΕΖΕΕ, («Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών»), για να είναι πιστός στις εντολές των Βρετανών προστατών του (βλ. και σχετικό άρθρο Γρηγόρη Κασσιμάτη εις «Το Βήμα», 28.2.1961). Στα 1961, όταν αντιλήφθηκε ότι η ΕΖΕΕ ήταν χωρίς περιεχόμενο, ο κ. Κ. Καραμανλής, αντί να ζητήσει ένταξη στην ΕΟΚ, που θα δόταν τότε με εξαιρετικά ευνοϊκούς όρους, προτίμησε τη Σύνδεση. Για το θέμα αυτό επικρίθη τότε στη Βουλή από εμένα ως εκπρόσωπο της Κεντρίας αντιπολίτευσης και άλλους (Πρακτικά Βουλής, 31.1.1962).

Στα 1975, ο κ. Κ. Καραμανλής για πρώτη φορά ζητάει να ενταχθούμε στην ΕΟΚ. Αυτό για να μας βοηθήσει να μπούμε και πάλι στο ΝΑΤΟ, από το οποίο με τότε αφροσύνη φύγαμε στις 14.8.74.

Φαίνεται, άλλωστε, ότι υπήρξαν και συμμαχικές πιέσεις σ'

αυτό, γιατί έτσι θα δυνάται η Ελλάδα περισσότερο με τη λύση, όπως αποδεικνύεται και από το άρθρο της «Herald Tribune» της 26.6.79, ημέρα κατά την οποία έγινε η συζήτηση στη Βουλή για την κήρωση της συμφωνίας ένταξης στην ΕΟΚ.

Ο κ. Κ. Καραμανλής, στην κατηγορία ότι δεν είχε ετοιμάσει την οικονομία της χώρας για την ένταξη, είπε το γνωστό «θα σας ρίξω στη θάλασσα, για να μάθετε να κολιματίετε!» Και αναγνώρισε ότι οι βασικοί λόγοι που ζήτησε την ένταξη ήταν πολιτικοί και όχι οικονομικοί (βλ. Πρακτικά Βουλής, 26.6.79. Αγόρευση μου της ημέρας εκείνης).

δ) Οι Καραμανελικοί βουλευτές της Επιτροπής μετέδωσαν επίσης παρακλισητικά στον Τύπο το ύψος της χρησιμοποίησης του αεροπλάνου του τότε Προέδρου της Γαλλίας Ζισκάρ ντ' Εστοάιν για την επιστροφή του Κ. Καραμανλή στην Ελλάδα.

Έχασαν προφανώς τι γράφα στα απομνημονεύματά του ο βοηθός Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Έρχαρτ, σύμφωνα με τα οποία, ενώ ο τότε Γενικός Γραμματέας Βαλντεγάμ ζήτησε από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ, της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας να επέμβουν και να αποτρέψουν τον «Αττίλα II», και οι τρεις κυβερνήσεις αρνήθηκαν. Από την περιγραφή που θα σας διαθέσω φαίνεται ότι ο Ζισκάρ ντ' Εστοάιν ήταν σύμφωνος με τον Κισσινγκερ στην πολιτική της διχοτόμησης της Κύπρου.

«...Ο πρώτος Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ Κουρτ Βαλντεγάμ αγανάκτησε όταν οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις ΗΠΑ, Βρετανία και Γαλλία αρνήθηκαν να ανταποκριθούν στην έκκλησή του να παρεμποδίσουν την Τουρκία να διευρύνει το προγεφύρωμά της μετά την πρώτη φάση της εισβολής, τον Ιούλιο 1974.

...Ο Βαλντεγάμ είπε στους πρόεδρους των τριών δυνάμεων, ότι «οι Τούρκοι είναι αυταρχισμένα, ξέροντας ότι κανένας δεν θα σηκώσει το δαχτυλάκι του να πιάσει μια μικρή χώρα που πιάστηκε στην αναταραχή της Ιστορίας».

...Από αυτή τη άποψη, η Κύπρος είναι συνδεδεμένη σαν επικρουστήρας σε άλλα μεγαλύτερα προβλήματα.

(Σερ Μπράιαν Έρχαρτ, βοηθός Γραμματέας του ΟΗΕ: «Μια ζωή στον πόλεμο και την ειρήνη» (Απομνημονεύματα), Σάντρουκ Γουόκλεϊ, 1987).

ε) Ο κ. Βαρβιτσιώτης πληροφόρησε τον Τύπο θριαμβευτικά, ότι «δεν έδωσε καμία απάντηση στη πρότασή του τι νόημα είχε η "Συνάντηση των Παρισίων" που προβάλλει, αφού είχε αποφασιστεί ο σχηματισμός κυβέρνησης στην Αθήνα υπό τον Παν. Κανελλόπουλο». Είναι αδιανόητο να μην κατάλαβε τι είπε, και προφανώς υποκρίνεται. Διότι η «Συμφωνία των Παρισίων είχε σαν αποτέλεσμα να μην ορκιστεί η κυβέρνηση Κανελλόπουλου,

που θα έσπελνε βοήθεια στην Κύπρο, και αντίθετα να ορκιστεί η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή, που άφησε την Κύπρο στα χέρια του «Αττίλα».

στ) Είπε επίσης στους δημοσιογράφους ότι απαξίωσαν να θέσουν ερωτήσεις οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, ενώ αντίθετα πληθώρα ερωτήσεων έθεσαν, και μάλιστα ουσιαστικών, οι κκ. Διαμανίδης, Κουτσογιάννης, Μαρκόπουλος κ.ά.

ζ) Τέλος, εμφάνισε μαζί με τους εταιρείους του ότι στις συνεδριάσεις της 1ης και 3ης Δεκεμβρίου προήδρευσε ο κ. Μπισσαριάννης, ενώ όπως είναι γνωστό χρέη προέδρου ασκούσε ο αντιπρόεδρος κ. Παυσανίας Ζακαλίκος.

Αυτά είναι μερικά χαρακτηριστικά δείγματα της ευσυνειδήτης παραποίησης των όσων συνέβησαν και ελέγχθησαν κατά τις καταθέσεις μου της 1ης και 3ης Δεκεμβρίου.

Η αντιμετώπιση των «χοιλιγκανισμών» με την ειρωνεία και το χιούμορ

α) Όταν ο κ. Βαρβιτσιώτης έφθασε στο κορύφωμα της χοιλιγκανικής του συμπεριφοράς, αποκαλώντας με «Καρογιάζη», του απάντησα με το χιούμορ στα χείλη: «Τώρα με κάνεις να πιστώσω ότι λέει η υπηρέτριά σου ότι δηλαδή όσον πας στο σπίτι σου, αποφεύγεις να κοιτάξεις το πρόσωπό σου στον καθρέφτη, γιατί ντρέπεσαι!...».

β) Στον κ. Παναγιωτίδου, που ρώτησε τι εννοούσα με τη φράση μου «Σε ξέρει όλη η Καβάλα», απάντησα: «Ξέρει ότι είσαι πολύ εκδηλωτικός και πολλές φορές ξεχνάς και ξεπερνάς τα όρια της απρέπειας».

γ) Στον κ. Φανόπουλο, που έβγαζε κραυγές, είπα: «Γιατί θέλετε να πείσουμε να σας λέμε Φανόπουλο και προτιμάτε να σας λέμε Φανόπουλα».

δ) Στον κ. Ζαίμη, που η ευσυνειδησία του πολλές φορές πρόδιδε απορίες για πρόδηλα πράγματα, του είπα: «Οι νησιώτες είμαστε πονηροί! Πώς να μας καταλάβετε εσείς οι Μισοράτες, που είστε αγαθοί άνθρωποι!...».

ε) Στον κ. Μ. Παπακωνσταντίνου, που για να μπει το όνομά του στις εφημερίδες την τελευταία στιγμή είπα ότι η κοιτίσή μου ήταν κατά 95% αγόρευση και 5% μαρτυρία, απάντησα: «Αυτό είναι μαθηματικό της Κοζάνης και ελικρινά με διασκεδάζουν...».

Τίποτα από αυτά δεν ανέφεραν στους δημοσιογράφους οι σκληροπυρηνικοί καρομανλικό βουλευτές, διότι καταλαβαίνουν ότι με το χιούμορ και την ειρωνεία οι «χοιλιγκανισμοί» επιδόσεις τους γέλοιοποιήθηκαν.

Συμπληρωματικό

Βέβαια, δεν περιορίστηκε σ' αυτά η κατάθεσή μου, αλλά δεν νομίζω ότι μπορεί να της δώσει πλήρη δημοσιότητα. Ίσως, όμως, πρέπει να προσθέσω και τα ακόλουθα: Απ' όσα ακούσατε και θα διαβάσετε, θα δείτε πόσο κενόπιστος είναι ο ισχυρισμός που προβάλλουν οι Καραμανέλικοι κεντρικές της Επιτροπής ότι η κατάθεσή μου δεν βασίζεται πάνω σε στοιχεία. Το αντίθετο είναι προφανές.

Επιπλέον, είναι ότι ο κ. Καραμανλής απορείγει να καταθέσει από το «πρόγραμμα ανωτερότητας», που τον διακρίνει! Ασφαλώς όμως και από τον φόβο μιας διάξεης για ψευδορκία!...

Υποστήριξα ότι μεταξύ των μαρτύρων πρέπει να είναι και η πολιτική ηγεσία που δέχθηκε το 1975 την επ' αόριστον αναβολή της διερεύνησης του Κυπριακού.

Επίσης, ο κ. Σπ. Μαρκεζίνης.

Ζήτησα το κείμενό της Επιτροπής να μεταβεί στην Κύπρο, για να εξετασεί Κύπριοις μάρτυρες.

Θυμώ την κατάθεση του Ν. Σαρρήν επίσης αναγκαία.

Ζήτησα να εξεταστούν όσους έχουν σημαντικό συμβολή στην περιγραφή και ανάλυση των γεγονότων, όπως ο Νεοκλής Σαρρής της Πανετίου, ο Σπ. Παπαγεωργίου της «Εστίας», ο Σ. Γρηγοριάδης του «Έθνους» κ.ά.

Όλας, όμως, οι προτάσεις μου αυτές χαρακτηρίστηκαν από τους κεντρικούς του Καραμανλισμού απαράδεκτες υποδείξεις στην Επιτροπή για την επίτευξη του έργου της!... Στην άποψη αυτή συμφωνήσει απεχώς και ο συμπαθής προεδρεύων της Επιτροπής κ. Π. Ζακολίκας, επιρροασμένος από τους εκβιασμούς των χοιλιγκαν-μελών της.

Βασική Βιβλιογραφία

1) Ιωάννη Γ. Ζίγδη: «Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο (τέσσερις μήνες αγώνα στις ΗΠΑ)», Αθήνα 1975.

2) Ν. Σαρρής: «Η άλλη πλευρά», Αθήνα, 1977-81 (τρεις τόμοι).

3) Ν. Μαραγκός: «Καραμανλής-Εισαφέτ-Μοντραίο», Αθήνα 1987.

4) Π. Χαρίτου: «Η 21η Απριλίου» στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, Αθήνα-Ρόδο, 1985.

5) Σπ. Παπαγεωργίου: («Έλλην Κύπριος») «Καραμανλής και Κυπριακός», «Εστία» 12.8-8.12.87. (Η πληρέστερη έκδοση της πρώτης προδημοσίευσής Καραμανιλή και των Συνθηκών Ζυρίχης-Λονδίνου. Βασίζεται και στα απόρρητα αρχεία του Φόρρεν Όφφισ).

Για τους εκπροσώπους των εφημερίδων υπάρχει φέκελος στον οποίο περιέχονται όλα τα ενδιαφέροντα έγγραφα για το Κυπριακό.

Εδώ θα σταματήσω, αφού βέβαια ευχαριστήσω όλους όσους προσήλθατε να με ακούσετε.

Η συνέντευξη αυτή, χωρίς μεταφροσύνη, είναι ιστορική και είμαι βέβαιος ότι οι περισσότεροι από σας θα είναι Περήφανοι στο μέλλον διότι είχαν τη δυνατότητα να την παρακολουθήσουν. Και τώρα αναπόκειται σ' εσάς, σαν ευθυνώδητους λειτουργούς του Έθνους, να παρουσιάσετε τα όσα ακούσατε με τρόπο περικεκτικό και αντικειμενικό για την ενημέρωση του κυρίαρχου λαού μας.

Σας ευχαριστώ.

ΜΕΤΑ ΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στη συνέντευξη έλαβαν μέρος πάνω από 20 δημοσιογράφοι, που εκπροσωπούν άλλες σχεδόν τις εφημερίδες της Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Όμως μια μικρή ομάδα από αυτούς, προφανώς σε «διατεταγμένη υπηρεσία», προσπάθησαν με δυσκολίες και άσχετες ερωτήσεις να διαταράξουν ή και να εμποδίσουν την αλυσόληρωση της συνέντευξης. Απέτυχαν, όμως, οικτρά, με το γιόμορ, την ειρωνεία και κάποτε-κάποτε τον σαρκασμό!

Μετά την περάτωση της ομιλίας του, ο πρόεδρος της ΕΔΗΚ κ. Ι. Ζιγής ζήτησε από τους παρισταμένους να υποβάλουν ερωτήσεις. Όσες όμως υπεβλήθησαν ήταν επανόληψη αυτών τις οποίες είχαν διατεθείσει ο κ. Βαρβιτσιάνης και οι Καραμανλικοί ανώδελφοί του και στις οποίες είχαν ήδη δοθεί κατηγορηματικές απαντήσεις κατά τη συνέντευξη. Γι' αυτό είναι εντελώς περιττό να τις αναφέρουμε καν.

Χαρακτηριστικό της συντριπτικής αντίστασης της συνέντευξης είναι ότι οι φιλοκαραμανλικές εφημερίδες δημοσίευσαν ανάγνωμα και όχι τυπογράφα άρθρα, που κατά πολύ φθηνό τρόπο παραποιούσαν το περιεχόμενό της. Αυτά, βέβαια, είναι συμπτώματα «χοιλαγκανισμοί», ο οποίος φαίνεται ότι εισβάλλει και στον Έθνο. («Κεντρικές Επάλξεις», Ιανουάριος 1988).

ΤΑ ΝΤΟΒΟΥΜΕΝΤΑ

(Από τις «Κεντρικές Επάλξεις», Φεβρουάριος 1988)

Συμπληρώνουμε σήμερα τη δημοσίευση της συνέντευξης Ζιγής με την καταχώρηση των στοιχείων τα οποία δεν διάβασε ο

Πρόεδρος της ΕΔΗΚ, αλλά παρέδόθησαν στους δημοσιογράφους για μάλτη.

Πρέπει να σημειωθεί και τούτο: ήταν τέτοια η απήχηση της δημοσίευσης της συνέντευξης, ώστε όλος ο φιλοκαρμανλικός Τύπος κατέρρευσε στη μόνη δυνατή γι' αυτόν διέξοδο: τη σωπή!... Δεν τόλμησε να κάνει ούτε δοσμενή ή παρακληνητικό σχόλιο — σχεδόν στο σύνολό του!...

Α. ΔΗΛΩΣΕΙΣ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ

1. Η επιβολή της δικτατορίας

Αποκαλυπτικός των περί δημοκρατίας απόψεων του Κ. Καραμανλή είναι οι αποκλειστές παρκοσφές από κείμενα και δηλώσεις του.

α) Από επιστολή του στον Κ. Τσάτσος στις 25.10.66, που δημοσιεύθηκε στον «Ελεύθερο Κόσμο», στις 8 Αυγούστου 1975:

«Δεν αποκλείεται ο Γ. Παπανδρέου να καταστήσει αναπόδρεπτον την εκτροπή... Θα πρέπει να είναι... όπως σου έγραφα, σχετικός νόμισμας, ελεγχόμενη και να έχει σκοπόν την καταστροφή των πυλών και την ανασύνταξιν της δημοκρατίας, που για πολλούς λόγους είναι ασταθής στον τόπο μας. Αν δεν την κάμντε εσείς υπό την ημίαν αυτήν μορφήν, θα την υποστήτε...».

β) «Η δημοκρατία ξεράθηκε στη χώρα μας. Εκ φύσεως οι Έλληνες δεν την ανέχονται. Τους χρειάζεται ένας δυνατός ηγέτης».

(Δηλώσεις Κ. Καραμανλή στην Σύνορον Σουλτζμπέργκερ στις 3 Απριλίου 1967. Περιοδικό «L' Express» 6.11.81).

γ) «Ουδείς είναι εις θέσιν να ανατρέψη ένα υγιές καθεστώς. Δύναται τις να είπη ότι η Δημοκρατία εδολοφονήθη εν Ελλάδι υπό ελεύθερον καθεστώς και ότι οι συνταγματάρχοι δεν έκανον άλλο παρά να της δώσουν την χαριστική βολή... Δεν γνωρίζω αν υπήρχε κομμουνιστικός κίνδυνος και εις ποίαν έκτασιν. Γνωρίζω όμως ότι υπήρχε κάτι χειρότερον: η πολιτική και ηθική αναρχία».

(Συνέντευξη Κ. Καραμανλή προς τον κ. Ερίκ Ρουλά, της «Μοντε», 29 Νοεμβρίου 1967).

2. Ο Κ. Καραμανλής υποψήφιος δικτάτορ

«Νέα Υόρκη, 5 Σεπτεμβρίου, 1973. Χθες βράδυ δειπνήσαμε με τον Λάρρυ Νόρσταντ... Ο Λάρρυ είπα ότι την άνοιξη 1967, όταν είχε αποστασιασθεί και ζούσε στη Νέα Υόρκη, πήρε ένα μήνυμα

από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, τότε Έλληνα πρωθυπουργό, ο οποίος ήδη ήταν εξόριστος στο Παρίσι και ο οποίος παραθέριζε στο Νάσάου. Ο Καραμανλής ζήτησε επιγόνους να τον δεχθεί ο Νόρτμαντ στο σπίτι. Πήγε αεροπορικά στη Νέα Υόρκη για μυστική επίσκεψη μιας μέρας και ρώτησε τον Λάβερν εάν θα μπορούσε να πείσει τις ΗΠΑ να υποστηρίξουν ένα πραξικόπημα στην Ελλάδα εκείνη την άνοιξη. Ο Νόρτμαντ το απέφυγε και είπε ότι δεν μπορούσε στην πραγματικότητα να ανακατευτεί με τέτοιες υποθέσεις. Προφανώς ο Καραμανλής αναφερόταν στο σχεδιαζόμενο πραξικόπημα από μια ομάδα Ελλήνων στρατηγών, οι οποίοι συνισμοτάζουν να καταλάβουν την εξουσία στο όνομα του βασιλιά και να εγκαταστήσουν ένα ισχυρό συντηρητικό καθεστώς υπό τον Καραμανλή. (Ατυχώς οι στρατηγοί μίλησαν πάρα πολύ για το θέμα αυτό και η συνισμοσία διέρρευσε σε μια ομάδα συνταγματάρχων υπό τον Παπαδόπουλο, οι οποίοι κινήθηκαν γρήγορα και κυβέρνησαν ακόμα την Ελλάδα).

(Σ. Α. Σουλτζμπίργκερ, στο βιβλίο του «Postscript with a Chinese accent. Memoirs and Diaries, 1972-1973», Νέα Υόρκη, 1974, σσ. 76-77).

3. Απόψεις Κ. Καραμανλή για τις σχέσεις Συμφόχων-Ελλάδας
α) «Κατ' αρχήν είμαι κατά των επιβόλων τις τας εσωτερικός υποθέσεις μας. Σήμερα, όμως, οπότε η χώρα μου υποφέρει από μια βαθειάν εσωτερικήν και εξωτερικήν κρίσιν, η υποστήριξις των φίλων και συμμάχων της και προπαντός της Βρετανίας θα ήτο πλέον η καλύτερος».

(Δηλώσεις Κ. Καραμανλή στους «Times» του Λονδίνου, στις 30.11.67).

β) Με αυτήν την αντίληψη δεν εκπλήσσει η ακόλουθη μαρτυρία του Σ. Σουλτζμπίργκερ:

Το 1973, οργάνωσα στο σπίτι μου στο Παρίσι γούμα γνωριμίας προς τιμήν των Χένρυ Κίσσινγκερ και Κ. Καραμανλή.

Ο Κ. Καραμανλής ζήτησε από τον αμερικανό υπουργό Εξωτερικών τη συμπαράσταση των ΗΠΑ για την ανατροπή της χούντας.

«Τι θέλετε να κάνουμε», ρώτησε τότε ο Κίσσινγκερ.

«Να επίβλεπε», απάντησε ο Καραμανλής!

Ο Κίσσινγκερ υποσχέθηκε να συζητήσει το θέμα κατά την επιστροφή του στο Παρίσι, «εάν ο Καραμανλής του το ζητούσε» σε πρόχειμα εργασίας. Ο Καραμανλής του απήθινε σχετική επιστολή, χωρίς όμως να λάβει ποτέ απάντηση, μελώνότι ο Κίσσινγκερ πέρασε έκτοτε κατ' επινάληψη από το Παρίσι.

(Άρθρο του Σ. Σουλτζμπίργκερ στο περιοδικό «L' Express», 6.11.81, σελ. 72).

Προφανώς η απάντηση Κίσινγκερ δόθηκε στις 23 Ιουλίου 1974 στο Παρίσι, όταν οι Αμερικανοί δεν έβρισκαν άλλον Έλληνα ηγέτη να υποσχεθεί την εγκατάλειψη της Κύπρου, για να μη γίνει πόλεμος με την Τουρκία, να σωθεί η νοτιοατλαντική πύργος του NATO και να αποκατασταθεί... η δημοκρατία στην Ελλάδα!...

Β. ΣΧΕΣΕΙΣ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΧΟΥΝΤΑΣ

1) Πολύ χρήσιμη είναι μια επιστολή του Δημ. Γ. Κούσουλα, καθηγητή σε αμερικανικό πανεπιστήμιο και συνεργάτη της χούντας για τη σύνταξη του «Συντάγματος» 1968.

Η επιστολή έχει ημερομηνία 3.2.84, απώλη στο δελτίο «Εμπιστευτικό Γράμμα» και δημοσιεύθηκε στο «Καλόμα» με τίτλο «Το κρυφό κώλυο χούντας-Καραμανλή» στις 22.1.1987.

Ο Δημ. Γ. Κούσουλας ομολογεί:

«Εκλήθην το 1967 να βοηθήσω στη σύνταξη του συντάγματος του 1968. Η συμβολή μου έγινε εν γνώσει και βάσει οδηγιών του κ. Καραμανλή. Η συμβολή μου συνίστατο αποκλειστικά στον εκσυγχρονισμό του Συντάγματος του 1953, βάσει των κοινοβουλευτικών που είχε χαράξει το 1962 ο κ. Καραμανλής».

2) Στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» της 22ας Αυγούστου 1982 δημοσιεύεται συνέντευξη με τίτλο «Ο Π. Βαρδολιγιάννης εξομολογείται και αποκαλύπτει». Στη συνέντευξη αυτή, ο Π. Βαρδολιγιάννης αναφέρει τις επαφές του με τον Παπαδόπουλο για να κληθεί ο Καραμανλής να αναλάβει την προεδρευση. Μιλά για την εντολή που του έδωσε ο Παπαδόπουλος να μεταβεί στο Παρίσι και να προσφέρει την προεδρευση στον Καραμανλή εκ μέρους του, μετά τα γεγονότα του Πολυτεχνείου:

«Τηλεγράφησα με αγωνία στο Παρίσι: "Θα σε δα στο σπίτι του Λεβέντη", μου απάντησε στο τηλέφωνο ο Καραμανλής. "Έλα αμέσως εδώ"».

Πράγματι, στις 25 Νοεμβρίου ο Π. Βαρδολιγιάννης πήγε στο αεροδρόμιο για να πάρει το αεροπλάνο για το Παρίσι. Λόγω όμως του πραξικοπήματος του Ιωαννίδη, οι πτήσεις δεν εκτελέστηκαν και έτσι ματαιώθηκε η συνάντηση με Καραμανλή.

Τα γεγονότα αυτά ο Π. Βαρδολιγιάννης διδάει και στο τόμος που κυκλοφόρησε πριν από τις εκλογές του 1981 με τίτλο «Η αλήθεια και το μέλλον».

3) Στο βιβλίο του Παναγιώτη Γ. Χαρίτου, δικηγόρου, «Η δική

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΠΑΥΛΟΣ Ι. ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΠΡΩΤΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ - ΔΟΥΛΕΥΤΗΣ ΡΕΦΟΥΜΑΝΗΣ

της Ευρώπης. Η 21η Απριλίου στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Ντακομίντο: Πώς ο Καραμανλής πονοείτο οικονομικώς στο Παρίσι από το καθεστώς της 21ης Απριλίου 1967. Αθήνα-Ρόδος 1985» περιλαμβάνεται φωτοτυπία δήλωσης του Νικ. Μακαρέζου, η οποία αναφέρεται στην «οικονομική εγνοία του καθεστώτος της 21ης Απριλίου 1967 προς τον Κωνσταντίνο Καραμανλή και την πρόταση του Κ. Καραμανλή προς τον Νικ. Μακαρέζο για πολιτική συνεργασία τον Νοέμβριο 1973». (Στο υπόμνημα γίνεται αναφορά και στον Αχ. Καραμανλή σαν ενδιαμέσο για να μην καθυστερήσει η αποστολή των χρημάτων που έπαιρνε ο κ. Κ. Καραμανλής στο Παρίσι από τη χούντα).

Την επιβεβαίωση των όσων ισχυρίζεται ο Ν. Μακαρέζος, παρέχει και η ακόλουθη παράγραφος ενός άρθρου του Τζακ Άντερσον στην «Ουάσιγκτον Ποστ»:

Προειδοποιήσεις για την επερχόμενη καταγίδα δόθηκαν πρόσφατα, όταν μια αποστολή μελέτης του Κογκρέσου επέστρεψε τον περασμένο Ιανουάριο από την Αθήνα και ανέφερε ότι «η παρούσα Κυβέρνηση δεν μπορεί να κρατήσει πολύ».

Τις ΗΠΑ έχουν επισκεφθεί επίσης πρόην Έλληνες αξιωματούχοι για να ζητήσουν την αμερικανική συμπαράσταση για κάποιο είδος «δημοκρατικής αποκαταστάσεως».

Ο Νικόλαος Μακαρέζος π.χ., ένας από τους αντιπροέδρους της κυβερνήσεως Παπαδόπουλου, ζητάει επίμονα την υποστήριξη για την επιστροφή του τίτλος πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή, που ζει τώρα στο Παρίσι.

(Τζακ Άντερσον: «Προβλέπεται πτώση της ελληνικής χούντας», «Ουάσιγκτον Ποστ», 27 Μαΐου 1974).

Ο Π. Χαρίτος έχει στα χέρια του επιστολή του Νικ. Ι. Μακαρέζου από τις φιλικές Κορυθαλλούς με ημερομηνία 18 Σεπτεμβρίου 1983 στην οποία αναφέρονται λεπτομερέστερα οι επαφές Καραμανλή-χούντας.

Σ' ένα τρίτο σημείωμα του δικηγόρου κ. Χαρίτου, στις 23 Ιουλίου 1987, δίδονται λεπτομέρειες για τις προσπάθειες του Ν. Μακαρέζου τον Μάρτιο-Απρίλιο 1974 να προωθήσει στις ΗΠΑ τη λύση Καραμανλή, ως και συνεντεύξεις του προς την γερμανική ΤV την 7η Μαΐου 1974, αλλά και στον γερμανικό Τύπο της εποχής εκείνης.

Τα πιο ενδιαφέροντα αποσπάσματα των δηλώσεων του Ν. Μακαρέζου προς τις γερμανικές εφημερίδες και περιοδικά περιλαμβάνονται σε ειδικό σημείωμα του δικηγόρου κ. Χαρίτου.

ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Επιστολή Κοίτσουλας

Με αρκετή καθυστέρηση έλαβα αντίτυπο του δελτίου σας «Εμπιστευτικό Γράμμα» της 21ης Δεκεμβρίου 1963, τόμος 17, στο οποίο αναφέραστε στο πρόσωπό μου.

Επειδή υποθέτω ότι θέλετε οι πληροφορίες που δημοσιεύονται στο «Γράμμα» να είναι απόλυτα ακριβείς, σας γράφω τις παρακάτω γραμμές για δική σας ενημέρωση, αλλά και για τη σωστή ενημέρωση του αναγνωστικού σας κοινού:

1. Το όνομά μου είναι Δημ. Γ. Κοίτσουλας, όχι Γ. Κοίτσουλας.

2. Δεν είχα καμία απολύτως ανάμειξη στη σύνταξη του δεύτερου Παπαδόπουλικού Συντάγματος. Εκλήθην το 1967 να βοηθήσω στη σύνταξη του Συντάγματος του 1968. Η συμβολή μου έγινε εν γνώσει και βάσει οδηγιών του κ. Κ. Καραμανλή. Η συμβολή μου συνίστατο αποκλειστικά στον εκσυγχρονισμό του Συντάγματος του 1953 βάσει των κριτηθόδων που είχε χαράξει το 1962 ο κ. Καραμανλής. Ίσως σας διαφάνη ότι το σημερινό Σύνταγμα είναι κατά μέγιστο μέρος αντιγραφή και προσαρμογή του Συντάγματος του 1968.

(«Κατάμνη», 22.1.87).

2. Μαρτυρία Πιπύλου Βαρδολογιάννη

Κάποτε ο Γεώργιος Παπαδόπουλος αποφάσισε να πολιτικοποιηθεί το καθεστώς με την κυβέρνηση Μαρκεζίνη με πρόγραμμα εκλογής. Με την αναγγελία της αποφάσεως αυτής οι δυνάμεις που καταδοκίμαζαν και ήταν αντίθετες προς πάσαν έννοιαν πολιτικοποίησεως αντιδράσαν με όλα τα μέσα για την αποτυχία της προσπάθειας αυτής. Σημειωθήκαμε ακόμη δεν μπορώ να αντιληφθώ γιατί ο πολιτικός κόσμος πλην ελάχιστων εξαιρέσεων αντιδράσε κατά βίαιο τρόπο και αρνήθηκε οποιονδήποτε συζήτηση. Το Πολυτεχνείο και η εθνική τραγωδία της Κύπρου ήταν το τίμημα των γεγονότων που επηκολούθησαν. Έστειλα επιστολή προς τον Γεώργιο Παπαδόπουλο (η οποία δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Ακρόπολις» το Δεκέμβριο του 1975, χωρίς βεβαίως ποτέ να διαφωσθώ) όπου έγραφα μεταξύ άλλων: «με τα όρματα μάχης θα κερδίσατε ασφαλώς στρατιωτικώς την μάχη εναντίον του λαού, αλλά χάνεται οριστικώς και αμετακλήτως η ψυχική επαφή μεταξύ του λαού και των στρατευμένων παιδιών της Ελλάδος. Χρωιάζεται το ταχύτερον να δώσετε πολιτική λύση του προβλήματος». Εφ' όσον η κυβέρνηση Μαρκεζίνη δεν έγινε δεκτή ούτε ως λύση ούτε ως πολιτική πράξη, δεν άμενα πάρα μία γενναία απόφασις:

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ, «Πιστεύω», έγγραφο

τότε, «απ' όσες φορές έχω συζητήσει με τον κ. Καραμανλή (τον οποίον ενθέρωνα για τις επαφές μου), ότι θα ήταν διατεθειμένος να οδήγησει την χώρα εις την ομαλότητα αναλαμβάνοντας την ευθύνη της κυβερνήσεως». Έγραφα ότι «νομίζω ότι οι Ένοπλιες Δυνάμεις οι οποίες με τόση συμπάθεια και σεβασμό έβλεπαν στο παρελθόν τον Κωνσταντίνου Καραμανλήν δεν θα αρνηθούν να υποστηρίξουν μια τέτοια λύση». Απάντηση στο γράμμα μου ήταν η πρόσκλησή μου στο Πολιτικό Γραφείο από τον Γ. Παπαδόπουλο, ο οποίος μου είπε: «Πηγαίνετε να βρήτε στο Παρίσι τον Καραμανλή και απ' όσον δεχθεί να επικοινωνήσω μαζί του και θα του παραδώσω την κυβέρνηση για να οδήγησει τον λαό στην ομαλότητα».

Επειδή η αποστολή μου ήταν σοβαρή, επικοινωνήσα αμέσως με δύο εκ των στενωτέρων συνεργατών του, τους Αγαθαγγέλιου και Σκαυδέλλη, οι οποίοι κατενόησαν την σημασίαν των ενεργειών μου, δέχθηκαν την λύση και με πρότρωναν να φύγω αμέσως για το Παρίσι. Τηλεγράφησα αμέσως στον Πρόεδρο Κωνσταντίνου Καραμανλή και συμφωνήσαμε να συναντηθούμε την επομένη μέρα του προσβασιού Τάση Λαβέντη. Έβγαλα τα εισιτήριά μου από το πρακτορείο «Αργί» αλλά όταν έφθασα στο αεροδρόμιο αντιλήφθηκα ότι ο Παπαδόπουλος είχε καταργηθή και η χώρα έφτανε σε νέα περιπέτεια. Εάν όλα εφάδιζαν καλά, θα είχαμε ένα χρόνο ναρίτερα την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητος και χωρίς την τραγωδία της Κύπρου. Την ημέραν εκείνη μου ήλθε στη μνήμη η φράση του γγέτου Κωνσταντίνου Καραμανλή, ο οποίος σε μια συζήτησή μας το 1968 είχε προβλέψει την κατάσταση με τα λόγια: «Κάποια μέρα θα αναγκασθή ο Παπαδόπουλος να παραδώση την εξουσία, αλλά φοβούμαι ότι δεν θα έχη τη δύναμη να επβάλει την απόφασή του...».

Παύλος Βαρδινογιάννης, τής υπουργός-βουλευτής Ρεθύμνης,
«Η Αλήθεια και το Μέλλον».

3. Μαρτυρία Ν. Μακαρέζου

Ιδιόχειρες δηλώσεις Νικ. Μακαρέζου

α) «Προς τον δικηγόρον κ. Παναγιώτην Χαρίτων εις Ρόδο. Εν φυλακαίς Κορυθαλλού, τη 20ή Αυγούστου 1984

Κύριε Χαρίτε,

Εν όψει της εκκρεμοσύνης Δίτης την οποίαν διεξάγετε διά λογαριασμόν μου εις το Ευρωπαϊκόν Δικαστήριον, παρακαλώ όσας καταστήσετε γνωστά και τα ακόλουθα, αναφορικάς προς τας σχέσεις του Καθεστώτος μας μετά του κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Πέραν των γνωστών προτάσεων τας οποίας ο κ. Καραμανλής

έκαμε προς τμή προσωπικός, τον Νοέμβριον του 1973, διά πολιτικήν συνεργασίαν, οι μηνιαίαι χρηματικαί χορηγήσεις εις συνάλλαγμα, οι οποίαι κατά την διάρκειαν των Κυβερνήσεών μας αποστέλλοντο διά της Τραπεζής της Ελλάδος, προς τον κ. Καραμανλήν στο Παρίσι και οι οποίαι ήσαν ύψους τοιαούτου, ώστε να δύναται να συντηρήται ούτος, κατά την εις το εξωτερικόν διαμονήν του, αποτελούν την πλέον χαρακτηριστική απόδειξιν των σχέσεων μεταξύ του κ. Καραμανλή και της Εθνικής Επαναστατικής Κυβερνήσεως της 21ης Απριλίου 1967.

Ο αδελφός του κ. Καραμανλή, κ. Αχιλλέας Καραμανλής, συχνά τηλεφωνούσε εις Επιτελείς μου διά να παρακαλέσθαι να μη καθυστερήσθαι η αποστολή των χρημάτων τα οποία ελάμβανε εις συνάλλαγμα ο κ. Κωνσταντίνος Καραμανλής στο Παρίσι.

Πέραν αυτού, ο κ. Καραμανλής έπυχε της ανοσίας μας όταν, δι' ειδικής αποφάσεως της Νομοματικής Επιτροπής, την εποχήν της διακυβερνήσεως της χώρας από ημάς, έλαβεν ούτος εις το εξωτερικόν σε συνάλλαγμα τα χρήματα που απέκτησε από την πώληση ακινήτου εις την Ελλάδα.

Φιλικάτα
N. ΜΑΚΑΡΕΖΟΣ

(«Η Δίκη της Ευράτης», σσ. 153-154).

β) «Φυλακί Κορυδαλλού,
τη 18η Σεπτεμβρίου 1985
Κόριε Καρίτο,

Ανταποκρινόμενος εις αιτήματά σας, όπως παράσχω πλείονα, ει δυνατόν, στοιχεία επί των δύο θεμάτων, τα οποία ήγονται εις την από 20.8.1984 επιστολήν μου προς υμάς, αναφορικάς προς τας σχέσεις του Αιγυπτιακού Επαναστατικού Καθεστώτος μετά του κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, προκειμένου να χρησιμοποιήσεται ταύτα εις το Ευρωπαϊκόν Δικαστήριον, κατά την διεξαγωγήν της δίκης, την οποίαν διεξάγετε διά λογαριασμόν μου, ως συνήγορός μου, δηλώ τα ακόλουθα:

Πρώτον, όσον αφορά εις την αποστολήν συνάλλαγματος προς τον κ. Καραμανλήν εις Παρισίους, όπου δέμενον ούτος, μέσω της Τραπεζής της Ελλάδος, είχε καθορισθή, δι' αποφάσεως της Νομοματικής Επιτροπής, της οποίας ήμην Πρόεδρος, να αποστέλλεται ανελλιπώς — και αποστέλλετο — η σύνταξις τούτου, ανερχομένη εις γύρω (1.000) δολάρια μηνιαίως. Επίσης, είχαν εγκριθή υπό της Νομοματικής Επιτροπής η αποστολή εις αυτόν, εις συνάλλαγμα του προόδιου εκ της πώλησεως διαμερίσματος, εμρισκομένου εις την περιοχήν Κολωνακίου και ανήκοντος εις την σύζυγόν του. Το ποσόν αυτό ήτο αρκούσας

σημαντικών, δεν ενθουσιάζει όμως σήμερα το ακριβές αυτό ύψος. Οι παρασχεθείσες, ως ανωτέρω, εγκρίσεις υπό της Νομοσυντακτικής Επιτροπής ήσαν μὲν νόμοι, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς τότε κοινῆς νομοθεσίας, ἀλλ' ἦσαν χαρακτηριστικῶς ἐκδηλωμένοι νὰ δοθοῦν ἢ μὴ, κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν τῆς Νομοσ. Επιτροπῆς. Τα σχετικά στοιχεία ἐπὶ τοῦ ανωτέρω θέματος υπάρχουν εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Υποεπιτροπῆς Πιστώσεων τῆς Νομοσ. Επιτροπῆς τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὅπου καὶ δύνανται νὰ ἀναζητηθοῦν.

Διότι, ὡς πρὸς τὸ θέμα τῶν προτάσεων ἐκ μέρους τοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραμανλῆ πρὸς ἐμὲ, διὰ συγκεκριμένης μορφῆς πολιτικῆν συνεργασίας, προτάσεων υποβληθεῖσάν κατά τὴν διάρκειαν τῶν ἐπισκευῶν τοῦ Πολυτεχνείου τῶν Νοεμβρίων τοῦ 1973, περιορίζομαι νὰ ἀναφέρω μερικὰ μόνον ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα αὐτῶν. Ταῦτά εἰσι:

— Ἦτο ἔτοιμος νὰ προβῆ εἰς σαφεῖς ἐνεργείας (δηλώσεις κ.λπ.) εἰς τὴν κατ'ἀλλήλων στιγμὴν, διὰ: α) Νὰ δικαιώσῃ τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τὸ 1967. β) Νὰ διακηρύξῃ ὅτι υπῆρξαν υγιεῖς δυνάμεις μεταξὺ τῶν φορέων τῆς Ἐπανάστασης, αἱ ὁποῖαι ὅμως — ὅπως καὶ ἐκεῖνος, παλαιότερον — δὲν ἠδυνήθησαν, λόγω ἐγγενῶν καὶ ἐξωτερικῶν αἰτιῶν νὰ ολοκληρώσῃσι προστηρόντως τὴν ἐπιτολήν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων κ.λπ.

— Ἐδέχτο ὡς ἀνεγκαίαν τὴν εἰς τὸν σχεδιασμὸν τῶν μελλοντικῶν ἐπιλέξιμων πρόβλεψιν τῆς θέσεως καὶ τοῦ υπεύθυνου ρόλου τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Ἦτο δὲ ἔτοιμος νὰ συμφωνήσῃ εἰς ἀποδοχὴν σχήματος ἐν τῇ Κυβερνήσει, διασφαλίζοντος τὸν υπεύθυνον ρόλον τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τὴν Κρατικὴν Ἐξουσίαν καὶ τὴν μὴ ἀσύστολον ἐπέμβασιν τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας εἰς τὰ εσωτερικὰ τῶν.

— Ἐκ τῶν ἐπιφανῶν τοῦ με ἰθυνοῦσας προσωπικοτήτας τῆς πολιτικῆς, οικονομικῆς κ.λπ. ζωῆς τῆς Ἑλλάδος εἶχε διαπιστωθεῖ ὅτι ἠνωθεὶς, ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἡ πρὸς ὀμαλὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς Χώρας ἀποδοχὴ σχήματος "δεξιῶν" Καραμανλῆ-Μεταφύζου, με τὴν στήριξιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ με εὐλικρινῆ ἀναφορὰν πρὸς τὸν Λαόν. Τοῦτο θὰ ἀξιοφύλαξε τὴν ἀνεγκαίαν τότε σαρωτικὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸ πολιτικὸν προσκήνιον ὅλων τῶν παρρημασμένων πολιτικῶν δυνάμεων, τὴν συγχέρισιν ἀναντιστάς τῶν (παλαιῶν τοῦ ἄνταρον) καὶ τὴν διὰ συντριπτικῆς πλειοψηφείας ἐγκαθίδρυσίν τῶν εἰς τὴν Ἠγεσίαν τοῦ ἔθνους.

— Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἐξέγερσις τοῦ Πολυτεχνείου, προέβλεπε τὴν ἀποκατάστασιν-εὐφραίσιν τῆς δημοσίας τάξεως, μερίμνη ἀποκλειστικῶς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, διὰ μέτρον καὶ

συμπεριφοράς μη προκαλούσης το λαϊκόν αίσθημα.

— Επισταύειν ότι όλοι οι παλαιοπολιτικοί καταδικάσθησαν οριστικά, διότι ενώ είχαν παρακινήσει — δι' ενεργειών των — "τας αναρχικάς εκδηλώσεις του Πολυτεχνείου", δεν έσπεισαν εγκαίρως (έστω μέχρι της μεσημβρίας της Παρασκευής) να τας καταδικάσουν και να εκτονήσουν το μαχητικόν κλίμα που επικράτη. Διά τον λόγον αυτόν, οι παλαιοπολιτικοί δεν θα έπρεπε να έχουν λόγον επί των προγραμμάτων διά τας μελλοντικάς εξελίξεις.

Γενικός ειπείν, διά του συνόλου των προτάσεων του προς εμέ, οι οποίαι σημασιωτέον απετέλουν μίαν βέβαιον εκινήσεως διά τας μεταξύ μας διαπραγματεύσεις και επομένως ηθέλοντο να βέλτισταθούν αύται περαιτέρω, ο κ. Κ. Καραμανλής "παρεδίδετο άνευ όρων". Εκείνο δε το οποίον δύναται να λεχθή μετά βεβαιότητος, τάρα, είναι ότι, ως την περίπτωσιν εκδικασήσεως της προταθείσης, τότε, ισ' αυτού λόπου το ελάχιστον το οποίον θα ηθένατο να επιτευχθή διά το Έθνος θα ήτο η αποφυγή της επισυμβέσης βραδύτερον συμφοράς της Κύπρου.

Κρίνω ότι δεν πρέπει να παραλείπω εδώ να αναφέρω ότι, κατά τα μέσα Ιανουαρίου του 1974, ο κ. Καραμανλής εκόλυσε εις το διαμέρισμά του, άρρασκόμενος ως Παρισίους, στενότατον συναντήσιν μου και φίλον μου, διατελέσαντα Υπουργόν Αναπτυξιατήν Υπουργού Συντονισμού και αφού συζητήσασε με' αυτού διά μακρόν την εν Ελλάδι πολιτικήν κατάστασιν και τας λεπτομερείας τήν ως άνω προς εμέ προτάσεων του διά πολιτικήν συντηγασίαν, έκλυσε την συζήτησιν, υπογραμμίσας, επί λέξει, προς αυτόν τα ακόλουθα: "Να πής στον κ. Μακαριόζο ότι, ό,τι έχει να γίνει, πρέπει να γίνει ως το Πάσχα. Μετά το Πάσχα αποδυναμώνεται".

Όλα τα υπόλοιπα, λίαν ενδιαφέροντα στοιχεία των προτάσεων Κ. Καραμανλή, καθώς και τας ημετέρας επ' αυτών ενεργείας, με πυκνήν τεκμηρίωσιν διά υποκειμέντων και αξιολόγησιν μαρτυριών, θέλω εκθέσει εις το Ευρωπαϊκόν Δικαστήριον, επ' όσον θα εξησφαλιζετο μερίμνη υμών, κ. Χαρίτο, διά καταλλήλων νημάτων ενεργειών, η πρόσκλησίς μου και η ημερίσσίς μου εις αυτό ως μέντορος-μηνυτοί.

Φιλικάτατα

(Υπογραφή)

(N. Ιωάν. Μακαριόζος)

γ. Επεξηγήσεις

1) Τοξίδη Ν.Μ. στις ΗΠΑ: 15 Μαρτίου 1974 έως 12 Απριλίου 1974.

2) Στις 25 Νοεμβρίου 1973, ο Ν.Μ. έλαβε το πρώτο Μνημόνιο με τις προτάσεις του «Κ». Οι προτάσεις είχαν αποσταλεί από το Παρίσι στις 16 Νοεμβρίου, με τον αδελφό του «Κ», Αχιλλέα. Το Μνημόνιο αυτό είχε διατυπωθεί με τα δεδομένα τα προ της 25ης Νοεμβρίου (Παπαδόπουλος Πρόεδρος Δημοκρατίας-Μαρκαζίνης Προεδραουργός).

Ο Ν.Μ. εζήτησε να προσαρμοσθούν οι προτάσεις «Κ» στα νέα δεδομένα, τα από της 25ης Νοεμβρίου ισχύοντα (Ιωαννίδης-Ανδρουτσόπουλος) και διεβιβάσθη νέο προσηρμοσμένο Μνημόνιο.

Μόλις το έλαβε ο Ν.Μ., ήρχισε τις προσπάθειες επαφής με Ιωαννίδη διά την προώθηση της λύσεως «Κ», κατόπιν διαπραγματεύσεων, που θα είχαν ως βάση τις προτάσεις «Κ», βελτιωμένες και συμπληρωμένες.

3) Παράλληλα και μεταξύ άλλων ενεργειών του Ν.Μ. έδωσε συνεντεύξεις προς α) την γερμανικήν εφημερίδα «Frankfurter Allgemeine Zeitung», β) την αυστριακήν εφημερίδα «Die Presse» και γ) το γερμανικόν περιοδικόν «Bunte». Η «Frankfurter Allgemeine Zeitung» δημοσίευσε σιγανών σχετικών άρθρων την 12ην, 13ην και 14ην Δεκεμβρίου 1973, καθώς και την 5ην Ιανουαρίου 1974. Η αυστριακή «Die Presse» δημοσίευσε άρθρον στις 14 Δεκεμβρίου 1973 και το γερμανικόν περιοδικόν «Bunte» στις 28 Φεβρουαρίου 1974.

Οι δηλώσεις του Ν.Μ., που δημοσιεύθηκαν στην γερμανικήν και αυστριακήν εφημερίδα μεταδόθηκαν κυρίως από τα μεγάλα ξένα τηλεοπτικά πρακτορεία και τους ραδιοφωνικούς σταθμούς, ενώ οι δύο ξένες εφημερίδες εκυκλοφόρησαν ελεύθερα στην Ελλάδα.

Τέλος, την 7ην Μαΐου 1974 (μετά την επιστροφή Ν.Μ. από ΗΠΑ) έδωσε τηλεοπτικήν συνέντευξιν προς την γερμανικήν ΤΥ (Zweites Deutsches Fernsehen, παρουσία του δημοσιογράφου G. Ederer). Μεταξύ των ερωτήσεων ως τας οποίας απήγησεν ο Ν.Μ. ήταν και η εξής:

Ερώτησις 2α: Είς τας εν λόγω ενεργείας σας, περιλαμβάνονται και τωσύνται διά την λεγομένην «λύσιν Καραμανλής»;

Απάντησις: Μάλιστα, δύνανται να είπω, ότι την κυρίαν προσπάθειαν των ενεργειών μου αποτελούν εκείναι αι οποίαι αναφέρονται ως την «λύσιν Καραμανλής», όπως την χαρακτηρίσατε... κ.λπ.

Ιωάννης Χαρίτος
Δικηγόρος, Ρόδος 23.7.87.

δ. Δηλώσεις Μακαρίζου υπέρ Καραμανλή

Τα πλέον ενδιαφέροντα αποσπάσματα των δηλώσεων του Ν. Μακαρίζου προς τις ζώνες εφημερίδες και περιοδικά υπέρ του Καραμανλή είναι τα ακόλουθα:

Α. «Frankfurter Allgemeine Zeitung», 12.12.1973 (δύο πρωτοσέλιδα δημοσιεύματα).

1) Τρίστηλο με τίτλο «Αι Αθήναι περιμένουν την επιστροφήν του Καραμανλή», και υπότιτλο: «Ο Μακαρίζος ελπίζει σε Δημοκρατία με καινούργια μορφή - εμπιστοσύνη στον Ιωαννίδη».

Μερικά αποσπάσματα του εν λόγω δημοσιεύματος έχουν ως εξής: Αθήναι, Δεκ... Ο κ. Μακαρίζος προσέθεσε: «Έχω πεισθεί ότι η ώρα για τη λύση Καραμανλή έρχεται. Ως κεφαλή του κράτους ο Καραμανλής θα εξασφάλιζε την εγγύηση ότι τα πράγματα στη δημοκρατία θα πάρουν ομαλό δρόμο»... Πάντως ο πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως διατύπωσε την πρόθεση να συνεργασθεί με τον κ. Καραμανλή κάθε από οποιαδήποτε μορφή. Ο κ. Μακαρίζος φαίνεται ότι ορμάει από το γεγονός ότι οι Αρχηγοί των Ενόπλιων Δυνάμεων — με τη συναίνεση του Ιωαννίδη — επιθυμούν, στην κλεισιμηνία τους, τη λύση αυτής της μορφής... Με τον Καραμανλή θα μπορούσαν να αναπτυχθούν συγχρόνως και οι συντηρητικές και οι προεδρευτικές δυνάμεις της χώρας... Ο πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως που είχε αποκλειστεί «αρχιτέκτονας του οικονομικού θαύματος» για την περίοδο από το 1967 έως και το 1971, πιστεύει ότι η αναμόρφωση της Δημοκρατίας θα επιτευχθεί... δεν αμφισβάλλει επίσης, ότι η Ελλάδα θα παραμείνει στο ΝΑΤΟ. Η Ελλάδα, είπε, ανήκει στην Ευρώπη και αυτό αποτελεί βάση της συντηρητικής πλειοψηφίας των Αξιωματικών όλων των κλάδων των Ενόπλιων Δυνάμεων... Διαβεβαίωσε δε ο κ. Μακαρίζος, ότι θα αγωνισθεί υπέρ της παραμονής της χώρας στην Ατλαντική Συμμαχία.

2) Δίστηλο, με τίτλο: «Τελικά ο Καραμανλής». Σ' αυτό, μεταξύ των άλλων, αναφέρεται: «...Η πρόταση να αναλάβει την προεδρία ο Καραμανλής προέρχεται τώρα από τον Νικόλαον Μακαρίζου, τον μετριοπαθέστερο, λογικότερο και πολιτικότερο από τους άνδρες των τελευταίων χρόνων και ενός από τους Αρχηγούς του κινήματος του 1967...».

Β. «Frankfurter Allgemeine Zeitung» 13.12.1973. Σε δημοσίευμα με τίτλο «Ο κ. Καραμανλής για τη στάση των πολιτικών κατά τα επεισόδια του Πολυτεχνείου, στις 17 Νοεμβρίου 1973», μεταξύ των άλλων, υπογραμμίζεται: «Από αξιόπιστες πηγές έγινε γνωστό ότι ο ιδρυτής της ΕΡΕ κ. Καραμανλής, ο οποίος τώρα διαμένει στο Παρίσι και ήταν προθυποεργός επί οκτώ χρόνια στην Ελλάδα, καταδικάζει τη στάση την οποία τήρησαν οι πο-

λιτικοί στην Αθήνα κατά την κρίσιμη χρονική περίοδο μεταξύ 5 και 17 Νοεμβρίου. Ο κ. Καραμανλής τους καταλογίζει ότι, με τις δηλώσεις τους, έδωσαν θάρρος στους στασιαστές.

Γ. «Frankfurter Allgemeine Zeitung» 14.12.1973.

Δημοσιεύει νέα ανταπόκριση από την Αθήνα, του Kruger, με τίτλο: «Η Κυβέρνηση των Αθηνών προχωρεί με προσοχή», και υπότιτλο: «Ο Ιωαννίδης αποδίδει συζητήσεις και δημοσιεύματα περί Καραμανλή — Κρατούμενοι αφήθηκαν ελεύθεροι».

Στο δημοσίευμα αυτό, μεταξύ των άλλων, αναφέρονται: «Την Πέμπτη (13 Δεκεμβρίου) δεν μπορούσαν ακόμα οι ελληνικές εφημερίδες να γράψουν για τις εξηγήσεις που έδωσε ο Νικόλαος Μακαρέζος στην “Frankfurter Allgemeine Zeitung”, σύμφωνα προς τις οποίες, ο πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως Παπαδοπούλου τάχθηκε υπέρ επιστροφής του Κ. Καραμανλή από την αυτοεξορία του στο Παρίσι. Ο Ν. Μακαρέζος, ο οποίος είναι πρόθυμος να δεχθεί πολιτική συνεργασία με τον Καραμανλή, με οικονομική μορφή, συζητήσε και τη δυνατότητα ν’ αναλάβει την Προεδρία ο ιδρυτής της ΕΡΕ. Ο Ν. Μακαρέζος, ο οποίος πρέπει να θεωρηθεί ως πρόσωπο που δεν προβαίνει σε απερίσκεπτες πολιτικές δηλώσεις, μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με τις αντιλήψεις των ισχυρών του σημερινού καθεστώτος...» κ.λπ.

Δ. «Frankfurter Allgemeine Zeitung» 5.1.1974.

Γράφει μεταξύ των άλλων: «...Στη συνομιλία του με τη F.A.Z., στις 11 Δεκεμβρίου 1973, ο πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως Νικ. Μακαρέζος χαρακτήρισε την παρέμβαση του Κ. Καραμανλή στην κορυφή της Πολιτικής, κατά την παρούσα εξέλιξη της Δημοκρατίας, υποστηρίζει δε ιδιαίτερα την εκλογή του Προέδρου... Ο Κ. Καραμανλής δεν προέβη σχετικά σε δηλώσεις και δεσμευτικές δηλώσεις στο Παρίσι, προφανώς για να μη διασχεράνει τις εμπιστευτικές επαφές με τους επιστήμιους στην Αθήνα, καθώς επίσης και για να αποκλείσει ενδεχομένως παρερμηνείες... Βεβαίως, ο Μακαρέζος απεκάλυψε ένα απειρολάχιστα από το πλέγμα των επί του θύματος πύλλοις του...».

Ε. «Die Presse» 14.12.1973.

Τίτλος: «Είναι ο Καραμανλής ο άνθρωπος των Αθηνών για την αίρως», και υπότιτλο: «Ο Αρχιτέκτονας της Οικονομίας Μακαρέζος προβάλλει μόνο στην επιστροφή του δημοφιλούς αυτοεξοριστού μία οικουρία».

«...Ο Μακαρέζος, ως μοναδική λύση για να βγει η χώρα από το αδιέξοδο, βλέπει ότι πρέπει να οδηγηθεί στον δρόμο της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Για τον σκοπό αυτόν θα πρέ-

πει να κληθεί ο άλλοτε Πρωθυπουργός κ. Καραμανλής... Ο Μακαρίτης πιστεύει ότι ως Αρχηγός του Κράτους, ο Καραμανλής, θα μπορούσε να διαδεχθεί τη στρατιωτική κυβέρνηση...».

Γ. ΑΠΟΦΕΙΣ ΚΑΡΑΜΑΝΑΗ ΓΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ

α) «Εκείνο που υπέδειξα δύο φορές και που θα επαναλαμβάνω συνεχώς είναι να καλέσει (η χουντική κυβέρνηση) τον βασιλέα, που συμβολίζει τη νομιμότητα και να παραχωρήσει τη θέση της *εις μίαν άμεσον και ισχυράν κυβέρνησιν*. Η κυβέρνηση αυτή, ασκούσα δι' ορισμένον χρόνον εκτάκτους εξουσίας θα διαμορφώσει μακράν από πάθη και αντακδικήσεις τας συνθήκας που θα επιτρέψουν να λειτουργήσει η Δημοκρατία εις την Ελλάδα και να αποφασίσει ο κυρίαρχος λαός εγροίμως και ελευθέρως διά το μέλλον του».

(Δήλωση Κ. Καραμανλή, «Βραδυνή» 23.4.77).

β) Τη γενική θέση του Κ. Καραμανλή κατά τη δικτατορία δίνει επιγραμματικά ο *Γκεώργιος Τζερμπίς* στο βιβλίο του «Ο Καραμανλής του αντιδικτατορικού αγώνα», στη σελ. 387:

«Όπως ξέρει ο αναγνώστης αυτού του βιβλίου, η προσωπική μου άποψη είναι, παρά τα όποια και όσα του "αλλά", ότι ο Καραμανλής ήσαν την εποχή της ιταλαιάς — και πάντως ύστερα από τη ρητή δήλωσή του της 30ής Σεπτεμβρίου 1969 για την προσωπική συμβολή του — *ενδόχεια έτοιμος να τολμή επικεφαλής μιας Κυβέρνησης για την "ομαλή μετάβαση στη δημοκρατία"*».

Προφανώς όμως δεν ήθελε να διακινδυνεύσει τίποτα προσωπικά και γι' αυτό ο Καραμανλής υπήρξε ο μόνος πολιτικός ηγέτης που δεν επεδόκμασε την εξέγερση των φοιτητών στο Παλιτεχνείο για να μη δυσαρεστήσει τη χούντα, από την οποία περίμενε να του παραδώσει την εξουσία.

Για τούτο, όταν του προσφέρθηκε στις 23 Ιουλίου 1974 να επιστρέψει στην Ελλάδα, *ορκιζόμενος στον Γκιζίκη και διατηρώντας τη στρατιωτική ηγεσία της χούντας*, για να μη συγκρουσθείμε με τους Τούρκους, έσπειρε να επιφεληθεί της ευκαιρίας για την ομαλή μετάβαση στη δημοκρατία, αδιαφορώντας για την Κύπρο που σφάδαζε κάτω από το πέλμα του εισβολέα.

Γι' αυτό ακριβώς και οι συχνές δηλώσεις των Τούρκων από τον Εταεβίτ ως τον Τουρκμέν ότι "πρέπει να είμαστε αγνώμονες στους Τούρκους, διότι με την εισβολή σιδηρώκαμε από τη δικτατορία"».

Δ. ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

1. Για τις σχέσεις της στρατιωτικής ηγεσίας της χώρας με τον πρόξυνο των ΗΠΑ Χένρυ Τάσκα πολύ αποκαλυπτικό είναι το ακόλουθο απόσπασμα από το βιβλίο του Σταύρου Ψυχάρη «Τα Παρασκήνια της Αλλαγής» (σεσ. 44-45):

Όπως ομαλόγησαν τα μέλη της ανώτατης ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων — Μπονίνος, Αραπάκης, Παπανικολάου και Γαλιανοστός — το πρωί της 21ης Ιουλίου 1974 αποφάσισαν την καθάρωση του Ιωαννίνδη. Και αυτό πραγματοποιήθηκε στις 23 Ιουλίου με την κοινή σύσκεψη των στρατηγών και των πολιτικών αρχηγών, οπότε εκλήθη ο κ. Καραμανλής να επιστρέψει και να αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας.

Για τον σχηματισμό μιας ολοκληρωμένης εικόνας των εξελίξεων είναι χρήσιμο στα σημεία αυτά να αναφερθεί το ακόλουθο περιστατικό:

Σε φιλική συγκέντρωση, στην οποία συμμετείχαν μέλη της στρατιωτικής ηγεσίας, στο Λαόπειο, τον Μάρτιο 1974, ο τότε πρόξυτος των ΗΠΑ στην Ελλάδα κ. Χένρυ Τάσκα έλεγε: «Λοιπόν, δεν νομίζετε ότι μπορεί να γίνει κάποια πολιτικοποίηση; Έχω μιλήσει με πολλούς πολιτικούς... Και νομίζω ότι ο Αβέρωφ έχει μερικές πολύ χρήσιμες ιδέες. Μπορεί να γίνει πολιτική μεταβολή και οι Ένοπλες Δυνάμεις να αποτελούν την εγγύηση ότι... όλα θα πάνε καλά...»

Οι συνδαιτυμόνες του αμερικανικού πρέσβειας, ακούγοντας τον επίσημο εκπρόσωπο του Σουλτή Νηληράρεινι, κοινοδοούν τα κεφάλια τους συγκοιτώνοντας. Ένας από αυτούς — ο τότε αρχηγός Ναυτικού —, ο ναύαρχος Π. Αραπάκης είπε: «Έχετε δίκιο, κύριε πρεσβευτά. Πρέπει να προχωρήσουμε σε πολιτικοποίηση...». Και ο Τάσκα απάντησε: «Πραγματικά. Γιατί δεν το λέτε στον Ιωαννίνδη». «Θα ήταν καλύτερο να το πει κάποιος τρίτος, σαν πρόταση που να μην προέρχεται από μας. Και έτσι θα μπορούμε καλύτερα να την υποστηρίξουμε, χωρίς να φανεί ότι υποστηρίζουμε κάτι που οι ίδιοι έχουμε ζητήσει...», απάντησε ο Π. Αραπάκης. «Καλά. Αναλαμβάνω εγώ να το πω στον Ιωαννίνδη...», είπε τότε ο παραιτούμενος μεγαλοασχεματιστής και προσωπικός φίλος του πρέσβειας των ΗΠΑ Τομ Πάτας.

2. Επιστάγραμμα όλων αυτών των ανεπίτρεπτων σχέσεων της στρατιωτικής ηγεσίας με τον πρεσβευτή μιας ξένης χώρας — έστω φίλης και συμμάχου — είναι και η αποκάλυψη που έκανε ο Χένρυ Τάσκα στην επιτροπή της Γερουσίας των ΗΠΑ στις 27.9.1975:

«Μίαν ημέρα μετά την εισβολή, την 21η Ιουλίου, συντητήθη με τους ηγέτες των ελληνικών ΕΔ και τους προειδοποίησα να μην επιτεθούν. Αργότερα, η CIA με ενημέρωσε ότι η προειδοποίηση ελήφθη σοβαράς υπ' όψιν... και έτσι η Ελλάς απέφυγε τον πόλεμο με την Τουρκία».

3. Την επίσημη επιβεβαίωση των παραπάνω απίστευτων ενεργειών αποτελεί η απόρρητη έκθεση των τέσσάρων επιτελαρχών που υπεβλήθη στον νέο υπουργό Εθνικής Αμύνης Ε. Αβέρωφ στις 18.74. Είναι μια κινική ομολογία ότι οι τέσσερις αυτοί στρατιωτικοί ηγέτες δεν ήταν τίποτα άλλο παρά «ενεργοί μνησται» του κ. Τάσκα, ως και του Σίσκου, υφυπουργού τότε Εξωτερικών των ΗΠΑ.

Η έκθεση αυτή αναφέρει:

«...Επιδείχθη, πράγματι, αυτοσυγκράτησις από ημετέρας πλευράς κατόπιν και των παρατηρήσεων της υπό τον Σίσκο Αμερικανικής Αντιπροσωπείας, ούτινος κατά την παραμονήν της επίθεσας, 19ην Ιουλίου, ως μακρὴν σύσκεψιν με συμμετοχὴν Πρωθυπουργού, Υπουργού Εξωτερικῶν και Αρχηγού ΕΔ, ετόνισαν την ανάγκην αποφυγῆς οιασδήποτε ενεργείας θεωμένης να επιφέρη τραγηδιὰν και συμφορὰν εἰς την πατρίδα. Ετόνισαν ὅτι εμπλοκὴ εἰς πόλεμον Ελλάδος-Τουρκίας θα διέσπει την Νοτιοανατολικὴν πύργον του ΝΑΤΟ, θα εζημιώσῃ το εθνικὸ συμφέροντα Ελλάδος-Αμερικῆς και θα διήνοιγε την ὁδὸν των Ρώσων προς Ανατολικὴν Μεσόγειον».

Πέραν τούτου, οἱ Σύμμαχοι Διοικηταὶ ΝΑΤΟ, διὰ των ημετέρων Μονίμων Αντιπροσώπων ως και ο Πρέσβις Τάσκα την κρίσιν της εισβολῆς συνέστησαν αυτοσυγκράτησιν και αποσώβησιν Ἑλληνοτουρκικῆς σφραξίσεως. Κατόπιν εντόνου παρεμβάσεως των Αμερικανῶν, η Κυβέρνησις ἐτήρησεν ἀνάλογον πολιτικὴν προς αποφυγὴν γενικωτέρας εμπλοκῆς. Εἰς την πολιτικὴν ταύτην συνετέλεσαν και οἱ πληροφορίες ΝΑΤΟ και ἐξ ἄλλων πηγῶν, ὅτι Ρωσικὰ αεροσκάφη και ἄλλαι κινήσεις Ρώσων πλοικῶν παρατηρήθησαν προς Ουγγαρίαν και Βουλγαρίαν...».

Η έκθεση αυτή έπρεπε να οδηγήσει τους συντάκτες της, την ίδια ημέρα που υπεβλήθη, στο στρατοδικείο. Ο υπουργός Εθνικής Αμύνης, όμως, και η κυβέρνηση της λεγομένης «Εθνικῆς Ενότητας» κράτησαν την αμαρτωλή αυτή στρατιωτική ηγεσία στη θέση της, για τον τελικό θρίαμβο του Αττίλα III...

Ε. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΗΠΑ — Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΕΝΡΥ ΚΙΣΣΙΝΓΚΕΡ

1. Μια αντικειμενική και ολοκληρωμένη ανάλυση των διεθνών διαστάσεων του Κυπριακού δίδεται στη μελέτη του Σαμίχ Βανός: «Κύπρος: μια μικρή νήσος και οι Μεγάλες Δυνάμεις» (Εξωτερική Πολιτική, Γαλλικό Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, 1985), από την οποία παραθέτουμε μερικές πολύ χρήσιμες παρατηρήσεις:

— Μια νήσος αιχμάλωτος της γεωπολιτικής;

...Μπορούμε να διακρίνουμε τίσιερς διαδοχικές φάσεις στην κυπριακή πολιτική των ΗΠΑ (σελ. 158).

α. Η πρώτη μεταξύ του 1963-67 καθοδηγείτο από την πεποίθηση ότι... η καλύτερη λύση για την Κύπρο σε σχέση με τα δυτικά συμφέροντα στη Μεσόγειο ήταν η ένωση της νήσου με την Ελλάδα, με παραχώρηση στην Τουρκία σημαντικών στρατιωτικών βάσεων, δηλαδή η δεχτοδότηση.

β. Με την κρίση του Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 1967, οι ΗΠΑ αντιλήφθηκαν ότι η έκρηξη βίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων στην Κύπρο μπορούσε να οδηγήσει σε μια επικίνδυνη ένταση μεταξύ των δύο εγγυητριών δυνάμεων, δηλαδή της Τουρκίας και της Ελλάδας. Ενώ εξακολουθούσαν να βλέπουν τον Μακάριο ως μια προοπτικότητα ελάχιστα «εξυπόλητη» και «δύσκολη», προσπαθούσαν, λαμβάνοντας υπόψη τη διεθνή υποστήριξη την οποία απολάμβανει, να συνηθίσουν «να συγκατοικούν μαζί τους» και προτιμούσαν να διατηρούν το status quo.

γ. Μετά το 1971, ανασχυμένοι ανησυχία από την παρουσία στην Ελλάδα και την Τουρκία στρατιωτικών καθεστώτων ελάχιστα οικείων στις αντιδράσεις της κοινής γνώμης των χωρών τους και επομένως πιο εύκολα κτηροποιούμενων, οι Αμερικανοί φαίνονταν να επανέρχονται στις προηγουμένες προτάσεις τους για δεχτοδότηση, προσφέροντας τις καλές υπηρεσίες τους για συναντήσεις κορυφής των δύο κυβερνήσεων, καταβάλλοντας όμως ταυτόχρονα προσπάθεια να μην εμφανιστούν πολύ φανερά ως υποκινητές αυτής της λύσης.

Μετά τις αλλαγές της ηγεσίας, που συνέβησαν στην ελληνική χώρα τον Νοέμβριο 1973, και ιδίως μετά τους πρώτους μήνες του 1974, η αποκάλυψη της διαφοράς μεταξύ της επιφάνειας και της ουσίας της αμερικανικής πολιτικής εντάθηκε σοβαρά, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο για την κρίση του θέρους 1974. Η Ουάσινγκτον υποστήριζε δημόσια τον δεκακοινοτικό διάλογο, αλλά δεν έκανε τίποτα για να αποτρέψει, εάν δεν ενίσχυε παρασκευαστικά, τους Έλληνες συνταγματάρχες στην προσπάθειά τους να εξοντώσουν τον Μακάριο.

Εκτός από τις περιόδους έντονης κρίσης, που ήταν δυνατόν να προκαλέσουν το χειρότερο ενδεχόμενο για την Ουάσιγκτον, δηλαδή τη σύγκρουση των δύο χωρών που αποτελούν τον ανατολικό «σύρτη» του ΝΑΤΟ, η διχοτόμηση ή ένα είδος «συγκυριαρχίας» της Κύπρου από τα κράτη της Ελλάδος και της Τουρκίας υπήρξε φανερά η συγκεκριολογούμενα, αναλόγως της συγκυρίας, μια σταθερή γραμμή της κυπριακής πολιτικής των ΗΠΑ και θα παραμείνει η ιδεώδης λύση στα μάτια τους.

Δύο δείκτες ενισχύουν ιδιαίτερα τις παραπάνω υποθέσεις. Ο πρώτος είναι το «Σχέδιο Άτσουσον» του 1964... (σχέδιο διπλής ένωσης...). Ο δεύτερος είναι η αμερικανική στάση, όταν κλείστηκε μια συμφωνία μεταξύ του τουρκικού και ελληνικού κράτους το 1971 στη Λισαβόνα και τον Μάιο 1973 στη Βιέννη, που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη μεσολάβηση του ΝΑΤΟ (σελ. 160). Και είναι γεγονός ότι σε ανάγκαια της συνάντησής της η ελληνική κυβέρνηση πήρε την απόφαση να αντικαταστήσει τον Πρόεδρο Μουκάρι με κάποιον πιο φιλοαμερικό. Αυτή η απόφαση, όταν μεταδόθηκε στην αμερικανική κυβέρνηση, έτυχε της επιδοκιμασίας της, με συμβουλή όμως στους συνταγματάρχες να αποφύγουν κάθε λύση που θα μπορούσε να ανοίξει τον δρόμο σε μια σύγκρουση των δύο σημαίων χωρών του Αιγαίου...

«Μόνον "εν θερμώ" μπορεί κανείς να κρίνει ουσιαστικά τη σχέση των εθνικών και διεθνών δυνάμεων», έλεγε ο Χ. Κίσιπινγκερ. Μια εμπειρία που γίνεται πλατιά αποδεκτή για το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1974, το οποίο προκάλεσε την τουρκική επέμβαση στο νησί, είναι αυτή που το αποδίδει στην «εν θερμώ» διπλωματία και τη «Real Politik» του Χ. Κίσιπινγκερ.

Εν τούτοις, οι «ειδήσεις» των Μεγάλων Δυνάμεων έχουν τη σχετική τους αυτονομία: ο Εισέβιτ, ο Τούρκος πρωθυπουργός, θα εφαρμόσει, όχι χωρίς επιτυχία, σαν καλός μαθητής του Κίσιπινγκερ, τον οποίο γνώριζε από παλιά στο Χάρβαρντ, την «εν θερμώ» διπλωματία στην Κύπρο — μια μικρή λεπτομέρεια, που δυνατόν να διέφυγε από τα σχέδια των στρατηγών του υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ και του Πενταγώνου...

2. Τη στοργή και την εμπιστοσύνη του Χ. Κίσιπινγκερ προς τον Μπ. Εισέβιτ, τόσο κατά την εκδήλωση του «Αττίλα Ι» όσο και μετέπειτα, περιγράφουν αρκετά παραστατικά στα βιβλία τους οι Τούρκοι συγγραφείς Σαγκλαμάρ και Μπαρβίντ, όπως λεπτομερώς αναφέρεται στο βιβλίο του Ν. Σαρρόφ «Η Άλλη Πλευρά» σσ. 233-243 και 365-368.

Αλλά και ο Ελληνοκύπριος Ευγένιος Ρισσώδης, που υπήρξε βοηθός υπουργός Οικονομικών στην κυβέρνηση Νίξον, είναι κατηγορηματικός για την εθίση του Κίσιπινγκερ κατά την κυ-

πριακή κρίση. Η «Καθημερινή» της 26ης Ιουλίου 1987 δημοσιεύει άρθρο ανταποκριτή της με τον τίτλο: «Σύμφωνα με αποκαλύψεις του Ελληνοαμερικανού Ευγένιου Ρωσσόιδη, ο Χ. Κίσινγκερ είχε δυνατότητα να ελέγξει τους Τούρκους το 1974».

Γράφει συγκεκριμένα:

«...Είμαι πιστός ρεπουμπλικάνος, όπως γνωρίζετε, αλλά δεν κρύβε τα συναισθήματά μου για τον Κίσινγκερ. Δεν ξεχνώ άλλωστε τα απαράδεκτα σχόλια που έκανε κατά των Ελλήνων σε μια επίθεσή του κατά του Μπραδήςμα...». «Ο Κίσινγκερ παραβίασε εκκαμμένα την αμερικανική νομοθεσία, έχοντας πλήρη έλεγχο της καταστάσεως, θα πρόσθετα, μάλιστα, πως επειδή ακριβώς ο Νίξον και το περιβάλλον του βρίσκονταν σε παραλλοσία, ο Κίσινγκερ είχε ακόμα μεγαλύτερη δύναμη και έλεγχο. Για μήνα παραμένει ανοικτό το ερώτημα και χρειάζεται περισσότερη έρευνα για το κατά πόσον ο Κίσινγκερ βοήθησε και στήριξε το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου». Μέχρι στιγμής, από τις τόσες έρευνες του Κογκρέσου, τα στοιχεία δείχνουν ότι πράγματα βοήθησε στον σχεδιασμό του... Ο υπουργός Αμύνης Άρθουρ Σέιπσονγκ προχώρησε λίγο, δηλώνοντας ότι η Τουρκία ξεπέρασε κάθε όριο με τη δεύτερη εισβολή, αλλά την άλλη μέρα ο Κίσινγκερ απέρριψε τη θέση τους.

3. Ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας και μεταγενέστερα πρωθυπουργός Τζέιμς Κάλλαχαν, στα απομνημονεύματά του («Time and Changes», Λονδίνο 1987) αφιερώνει ένα κεφάλαιο για την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Σ' αυτό περιγράφεται σαφώς η καταστροφική πολιτική των ΗΠΑ, οι οποίες δεν έδειξαν την παραμικρή διάθεση να εμποδίσουν την τουρκική εισβολή, αλλά αντίθετα, με την ανοχή τους υπέβαλαν την πραγματοποίησή της.

Ο Κάλλαχαν λέει σ' ένα σημείο:

«Ήμουν αποφασισμένος, αν χρειαζόταν, να χρησιμοποιηθεί βία στην Κύπρο, γι' αυτό, όμως, θα έπρεπε να υπάρχει σαφής σύμπτωση απόψεων με τις ΗΠΑ και ότι θα ήταν πλήρως διασφαλισμένη η υποστήριξή τους».

Μια πολύ ενδιαφέρουσα περικοπή, επίσης, είναι και η ακόλουθη, η οποία δίνει το μέτρο της σιθής του Κίσινγκερ:

«Από τα χρόνια μετά τα γεγονότα, οι "Τάιμς" υποστήριξαν σ' ένα κύριο άρθρο ότι ήταν ένα "σοβαρό, απεχχάρητο λάθος παράλειψης" για τη Βρετανία το ότι δεν επέδωσε ένα τηλεγράφο στην Τουρκία όταν η δεύτερη Συνδιάσκεψη της Γενεύης κατέρρισε. Οι "Τάιμς" πίστευαν ότι η ενέργεια αυτή μπορούσε να αποτρέψει τους Τούρκους στρατηγούς από το επαναλάβουν τις εξδροπραξίες. Μια αντίθετη άποψη υποστηρίζεται από τον Χέν-

ρι Κίσεινγκερ, ο οποίος έγραφε ότι καμία πίστη από τις ΗΠΑ την εποχή εκείνη, θα είχε επιτύχει. Όλες οι γνώμες είναι θεωρητικές, αλλά είμαι πεπεισμένος ότι η Βρετανία θα ερπαιστοπούσε με στρατιωτική καταστροφή, εάν οι βρετανικές δυνάμεις, που αριθμητικά υστερούσαν πολύ και είχαν εκπαιδευτεί να φοδώνε μια βόσση, προχωρούσαν στην επίθεση παρά την αντίθεση των ΗΠΑ. Η αποτυχία που θα ακολουθούσε θα έμοιαζε μ' ένα δεύτερο Σουέζ» (σελ. 356).

4. Αλλά και η ακόλουθη περικοπή είναι από άλλη άποψη πολύτιμη διότι αποδεικνύει ότι τα όσα ο Αβέρωφ ανέπτυξε στη Βουλή στις 21.2.86 και επανέλαβε ο κ. Καραμανλής στο Υπόμνημά του προς την Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό (περί μεραρχίας που αποφάσισε ο δεύτερος να στείλει στην Κύπρο μετά την εξαπόλυση του «Αττίλα II», περί «αρμύδας» η οποία θα την μετέφερε και στην οποία θα επέβαινε ο ίδιος και οι συνεργάτες του) είναι μάλλον αποκόμματα έντονης φαντασίας.

Γράφει, πράγματι, ο Κάλλιαχαν στο βιβλίο του (σελ. 355-356): «Στις 5 π.μ. της ίδιας μέρας (14 Αυγούστου 1974), το Ελληνικό Υπουργικό Συμβούλιο συνήλθε στο υπουργείο Εθνικής Αμύνης. Με την εξαίρεση του Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή, εκείνοι που ήταν παρόντες ζήτησαν η Ελλάδα να κηρύξει αμέσως πόλεμο κατά της Τουρκίας. Ο Πρωθυπουργός, που κράτησε την ψυχραιμία του σ' όλη την περίοδο, πρότεινε ως εναλλακτική λύση η Ελλάδα να ζητήσει από το ΝΑΤΟ άμεση βοήθεια, σύμφωνα με το δόγμα ότι επίθεση εναντίον ενός μέλους του ήταν επίθεση εναντίον όλων των μελών. Το ελληνικό Υπουργικό Συμβούλιο συμφώνησε, αλλά ο Τζόζεφ Λουνς, ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, πληροφορήθηκε από τους Τούρκους την επόμενη μέρα ότι "μια επίσκεψη απ' αυτόν δεν θα εξυτηρητούσε κανένα χρήσιμο σκοπό και μπορούσε να είναι αντιπαραγωγική". Ο Λουνς υποχώρησε. Ο Καραμανλής είδε ότι δεν υπήρχε τίποτα περισσότερο που μπορούσε να κάνει για να σώσει την ενότητα της Κύπρου. Απέσυρε την Ελλάδα από το ΝΑΤΟ και, όσο και να μην ήταν ευχάριστο τοίδο, με την ενέργεια αυτήν έσωσε τη χώρα από έναν πόλεμο που θα μπορούσε να είναι καταστροφικός για το μέλλον του νέου δημοκρατικού καθεστώτος».

5. Έτσι, λοιπόν, ο Κ. Καραμανλής — πιστός σε ό,τι συμφώνησε με τους Χ. Κίσεινγκερ και Μπ. Εϊσεβίτ — ήταν ο μόνος από το Υπουργικό Συμβούλιο εναντίον της κηρύξεως πολέμου, που θα υποχρέωνε το ΝΑΤΟ να επέμβει αμέσως υπέρ της Κύπρου και της Ελλάδας, για να μην καταστραφεί η νοτιοανατολική πτέρυγά του!...

Και επέβαλε τη «λύση» της αποχώρησης της Ελλάδας από τον πανίσχυρο αυτόν στρατιωτικό Οργανισμό, για να τον αφήσει στον απόλυτο έλεγχο της Τουρκίας, όπως ήθελε ο Κίσινγκερ!...

Με την «ηρωική» αυτή λύση, το μόνο που σώθηκε ήταν, βέβαια, το «ενδοδημοκρατικό καθεστώς» που επέβαλε, διότι την εμφάνισε δημοκρατικά σαν έκφραση των αντιαμερικανικών αισθημάτων του λαού μας, εκμεταλλευόμενος την αφύλαξη των πολλών...

Έτσι ολοκληρώθηκε η τραγωδία του κυπριακού Ελληνισμού και εξασφαλίστηκε η διατήρηση του Κ. Καραμανλή στην εξουσία...

24η Ιουλίου — 15η Αυγούστου 1974

Σήμα Κίσινγκερ 23.7.1974

Κατ' αρχήν, πώς επέτρεψε την κλήση του ο Καραμανλής στην Αθήνα, ανατρέποντας τον αποφασισθέντα εν τω μεταξύ σχηματισμόν κυβερνήσεως εκ μέρους του Π. Κωνσταντοπούλου; Απλοστίαια, με την από μέρους του υποκίνησην αποστολής «Σήματος» υπό της CIA (εντολή Κίσινγκερ) προς την Ελληνικήν ΚΥΠ (Σταθόπουλου), με το οποίον υπεδείκνυτο εις τον Γκιζίκην όπως η «Μεταπρόλιτευσις» συντάσσθῃ με πρωθυπουργίαν Καραμανλή!

Θαυμάσατε, Έλληνας, τον Αισχύροφιλον πολιτικόν ηγήτην!...

Και τι έπραξεν ο Κ. Καραμανλής επανέλθόν «μετά φωνήν και λαμπάδων» εις Αθήνας και την Εξουσίαν;

(.....)

Μήπως διέταξε τις Στρατιωτικές Δυνάμεις της Χώρας να ενεργήσουν παν το δυνατόν για την αντιμετώπισιν και την τελικήν ανατροπήν εκείνης της πράγματι ελαχίστης Τουρκικής Δυνάμεως που προ τριών ημερών είχεν αποβιβασθεί εις Κερύνεια, σχηματίζοντας ένα εντελώς ερασιτεχνικό προγεφυρώμα; Μα, πώς να κινή κινή τέτοια, αφού εκείνος ήταν και είχε από το Παρίσι συναινέσει στην εισβολή των Τούρκων;...

Και έτσι, ήταν πια αναγκασμένος να ανέχεται την υπό των Τούρκων συνεχή και αμχαρητή επέκτασιν του μικρού προγεφυρώματος, προκειμένου να χωρέση τοίσο και τα άλλας απαραίτητους διά τα μελλοντικά των σχέδια δυνάμεις των.

Και παρά την πλήρη αποκάλυψιν των Τουρκικών μελλοντικών προθέσεων διά της εις Κύπρον σιλλήψεως Τούρκου αξιωματικού φέροντος πλήρες Στρατιωτικόν Σχέδιον διά την επικείμενην «Επιχείρησιν Αττίλας II» (έλασε μόνον ο καθορισμός της

«Όρας Ήμέρας»), ο Κ. Καραμανλής, ο Προέσπουργός της Μη-
τρός Ελλάδος, ουδέν έπραξε. Και πάλιν δεν απέστειλε εις Κύ-
προν δυνάμεις, και πάλιν δεν προέβη εις έντονον προαιδοποίη-
σιν-απειλήν προς την Τουρκία!

Εδώ, όμως, για να είμεθα δίκαιοι, πρέπει να δικαιολογήσουμε
τον Κ. Καραμανλή. Κι αυτό γιατί, αν προέβαινε σε κάποιες
τέτοιες ενέργειες, ήτο πολύ πιθανόν να του απαντούσε ανοεχτά
ο Εισαφέτ: «Μα, καλά, κέρτε Καραμανλή, από δεν είσαι εκείνος
που μας εξήτησες να αποβιβασθούμε στην Κύπρο και να δοθεί
έτσι σε σας η δικαιοσύνη να επαναφέρεις την δημοκρατία στην
Ελλάδα». Οπότε τι θα γινόταν; «Ριζίμι των σκυλαίων» ο Κ. Κα-
ραμανλής!

Δημ. Ε. Παπαποστόλου, Συν/γης ε.α.
«Ελευθέρη Όρα», 21.6.87

ΣΤ. ΟΙ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Το Διεθνές Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών του Λονδίνου έδ-
δει τους ακόλουθους δύο πίνακες.

(Επιτηρώδα του Ινστιτούτου: «Η στρατιωτική κλίση του
1974-75»)

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ την 15η Ιουλίου 1974

α) Ελληνοκύπριος:

- Προεδρική φρουρά 500 άνδρες. Πολύ ελαφρός οπλισμός. Νο-
μοφόρων, πιστή στον Μακάριο.
- Εθνοφρουρά 12.000 άνδρες (8.000 στην ενέργεια, 4.000 στην
εφεδρεία).

Σύνθεση: 15 τάγματα, 3 μονάδες διοίκησης, 1 θωρακισμένο
σύνταγμα, 1 σύνταγμα πυροβολικού.

Οπλισμός: 32 άρματα T-34, θωρακισμένα αυτοκίνητα 50, θω-
ρακισμένα οχήματα προσωπικού, 30 πυροβόλα μέχρι 100 χλμ.

Η Εθνοφρουρά διοικείται από 650 αξιωματικούς εξ Ελλάδος.

- Εφεδρικό Σώμα 5.000 άνδρες. Πολύ ελαφρός οπλισμός, πι-
στός στον Μακάριο.

β) Δυνάμεις των δύο κοινοτήτων (σε πλήρη κατάσταση κινη-
τοποίησης).

- Οι Ελληνοκύπριοι 15.000, πολύ ελαφρά οπλισμένοι.
- Τουρκοκύπριοι 15.000, πολύ ελαφρά οπλισμένοι.

γ) Ελληνικός τακτικός δυνάμεις (ΕΛΔΥΚ) 950 (1 τάγμα).

δ) Τουρκικός τακτικός δυνάμεις 750 (1 τάγμα).

ε) Βρετανικός δυνάμεις 8.000 (περιλαμβάνουν ένα τάγμα πεζικού 1 μοίρα αναγνώρισης, μία μοίρα μαχητικών αεροπλάνων και δύο μοίρες βομβαρδιστικών).

στ) Δύναμη του ΟΗΕ στην Κύπρο (ΟΥΝΦΙΚΥΠ) 2.188, περιλαμβάνοντας 780 Άγγλους.

ΠΙΝΑΚΑΣ II
ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΟΥ 1974

	ΕΛΛΑΣ	ΤΟΥΡΚΙΑ
Στρατός	121.000	365.000
Αεροπορία	22.700	48.000
Ναυτικό	17.600	40.000

Ανάλυση κατά κλάδο όπλα

A' Στρατός Ξηρός

	ΕΛΛΑΣ	ΤΟΥΡΚΙΑ
Θαλασσοπόλες ταξιαρχίες	0	4
Θαλασσοπόλες μεραρχίες	1	1
Ελαφρές θαρ. μεραρχίες	0	2
Ελαφρές θαρ. ταξιαρχίες	0	3
Μεραρχίες πεζικού	11	12
Ανεξάρτητες ταξιαρχίες πεζικού	13	5
ΛΟΚ-Αλεξιπτωτιστές, ταξιαρχίας	1	1
Σύνταγμα θαλασσοπόλεου υπικού	0	2
Άρματα πаланά	940	2.000
Άρματα νέα AMX30	60	0
Πύργιοι εδάφους εδάφους τάγματα	2	3

B' Ναυτικό

	ΕΛΛΑΣ	ΤΟΥΡΚΙΑ
Υποβρύχια παλιά	3	15
Υποβρύχια νέα	4	0
Περιπολάκτοι με πυραύλους Εξοστ	4	0
Αντιτορπιλέα	9	14
Πλοία συνοδείας	4	7
Τορπιλάκτοι	12	14
Περιπολέα	3	11
Κανονιοφόρα	5	27
Ναρκαλιποτικά		14 20
Αποβατικά		22 90

Γ' Αεροπορία

	ΕΛΛΑΣ	ΤΟΥΡΚΙΑ
Αεροπλάνα α' γραμμής	220	360
5 μοίρες μαχητικών με 18 Φάντομ		
και 62 F-84 1 μοίρα μαχητικών με Φάντομ		
Μαχητικά F-104	40	33
Αντιγαιτίστας F-5A	40	25
Μαχητικά F-100	0	60
Αντιγαιτίστας F-102	16	30
Αντιγαιτίστας F-5A	0	28
Αντιναυρίστας F-84	18	36
Αντιναυρίστας F-5A	14	0
Μεταφορικά	82	44

(Βλ. Εφημερίδα «Έθνος», 12, 13.11.87).

**Ζ. ΜΙΑ ΚΑΘΑΡΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ
Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟΥΣ
ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΣΜΥΡΝΗ (1955)**

Στις 17.2.1989 έκανα τις ακόλουθες δηλώσεις:

Η αποκάλυψη από την τουρκική εφημερίδα «Χουριέτ» του γεγονότος ότι οι βανδαλισμοί του τουρκικού όχλου κατά της ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης και των Ελλήνων αξιωματικών του ΝΑΤΟ στη Σμύρνη, στις 6 και 7 Σεπτεμβρίου 1955, δεν ήταν αυθόρμητοι αλλά προσχεδιασμένοι από την τουρκική κυβέρνηση, συμβάλλει σημαντικά στην κατανόηση μιας βίβρατης σελίδας της νεότερης ιστορίας μας...

Τους βανδαλισμούς αυτούς παρουσίασε επίσημα και ανεπίσημα η Τουρκία' σαν αυθόρμητη εκδήλωση του τουρκικού λαού, όταν πληροφορήθηκε ότι το σπίτι που γεννήθηκε ο Κεμάλ στη Θεσσαλονίκη έγινε αντικείμενο εμπρησμού από... Έλληνες!...

Με το πρόσχημα αυτό η Τουρκία επιχειρεί να καταινιάσει την αγανάκτηση της διεθνούς κοινής γνώμης για τα απίθανα εγκλήματα του τουρκικού όχλου και να τη στρέψει κατά της Ελλάδας.

Το σπίτι, όμως, του Κεμάλ δεν αποκοιμήθηκε να κάψει Έλληνες. Το κατόρθωμα ανήκε στον κλητήρα του Τουρκικού Προξενείου και στον Τούρκο «φραιτητή» Οκτάβ Εγκίν, οι οποίοι ενήργησαν κατόπιν εντολών της τουρκικής κυβέρνησης.

Τόσον ο κλητήρας Χασάν όσο και ο Εγκίν συνελήφθησαν μετά από λίγες ημέρες από τις ελληνικές αρχές, με πρωτοβουλία του τότε Γενικού Γραμματέα του υπουργείου Βορείου Ελλάδος Ν. Βλαχογιάννη και ομολόγησαν την ενοχή τους απερίφραστα σε τρόπον ώστε η δικογραφία που σχηματίστηκε από τον τότε εισαγγελέα ορετών Περικλή Παναγιωτόπουλο να είναι καταλυτική.

Κατόπιν αυτού, επρόκειτο να παραπεμφθούν σε δίκη τον Οκτώβριο του 1955, όταν έφτασε στη Θεσσαλονίκη ο Δ. Μπαμπάκος, ο Υπουργός Βορείου Ελλάδος της νεοδιορισθείσας κυβέρνησης Καραμανλή. Ο Μπαμπάκος απέπεμψε τον εισαγγελέα Παναγιωτόπουλο στη Ρόδο και δόρασε στη θέση του τον Αντεισαγγελέα Καπετανίδη, υπό την επίβλεψη του οποίου συντάχθηκε νέα δικογραφία με ψευδή και αναλόγιστα στοιχεία. Το αποτέλεσμα ήταν να απαλλαγούν οι δύο ένοχοι του εμπρησμού και να φυγαδευτούν στην Τουρκία, όπου έγιναν δεκτοί ως εθνικοί ήρωες! Στη συνέχεια ο Οκτάβ Εγκίν διορίστηκε Νομάρχης και

μετά Αρχηγός της Κ.Υ.Π. Τουρκίας.

Η ενέργεια αυτή του Κ. Καραμανλή αποτελεί καθαρή προδοσία, γιατί στέρησε από την Ελλάδα την επίσημη απόδειξη, ότι τα γεγονότα της Θεσσαλονίκης και Σμύρνης είχαν προετοιμαστεί από την τουρκική κυβέρνηση. Κι έτσι έδωσε την Τουρκία από την καταδίκη της παγκόσμιας κοινής γνώμης.

Αλλά, υπάρχει και κάτι άλλο πολύ χειρότερο. Ο νέος Υπουργός Βορείου Ελλάδος, Δημ. Μπαμπάκος, ήταν μέλος της Επιτροπής του Ελληνικού Κοινοβουλίου, που πήρε μέρος στη «Συνδιάσκεψη για τη Συνίσταξη», την οποία οργάνωσε στα τέλη Αυγούστου 1955, στο Ελσίνκι, η Διεθνής Κοινοβουλευτική Ένωση. Μαζί του ήταν και ο τ. Υπουργός Γ. Παπαθανάσης. Και οι δυο τους εκπροσωπούσαν τον «Ελληνικό Συνασπισμό», ενώ το τρίτο μέλος της Επιτροπής, ο συντάκτης της δήλωσης αυτής, εκπροσωπούσε την Αντιπολίτευση.

Στο Ελσίνκι, μετά ένα φοβερό λόγο του Τούρκου αντιπροσέπου για το θέμα της Κύπρου και τους δήθεν βανδαλισμούς των Ελληνοκυπρίων κατά των Τουρκοκυπρίων, έλαβα το λόγο για την αποκατάσταση της αλήθειας.

Μετά την ομιλία μου με πλησίασε ο τότε Αρχηγός των Φιλελευθέρων της Μεγάλης Βρετανίας Κλέμεντ Ντέιβις, ο οποίος με προσκάλεσε σε πρόγραμμα και μου ανακοίνωσε ότι ο Ήντεν διαρκώς απαραίτητη την ανάμιξη της Τουρκίας στο Κυπριακό, για να μην επιταχυνθεί επίλυσή του. Και ότι ο ίδιος προέτρεπε την τουρκική κυβέρνηση να προχωρήσει σε βίαιες εκδηλώσεις, για να ενισχύσει την αξίωση της Τουρκίας για συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου 1955 επρόκειτο να γίνει στο Λονδίνο η 3η Συνδιάσκεψη Μεγάλης Βρετανίας — Ελλάδας — Τουρκίας για το Κυπριακό. Για το λόγο αυτό, ο Στεφανόπουλος, Υπουργός τότε των Εξωτερικών, βρισκόταν ήδη εκεί. Ο Κλέμεντ Ντέιβις μου συνέστησε να αποποιήσω αμέσως τον Στεφανόπουλο για τα σχέδια του Ήντεν και να του γνωρίσω ότι ο ίδιος ήταν διατεθειμένος να προσφέρει τις «καλές του υπηρεσίες» για να αποφευχθούν οι επικείμενοι βανδαλισμοί.

Τον ευχαρίστησα και ζήτησα τη συνδρομή των δύο συναδέλφων μου, του Μπαμπάκου και του Παπαθανάση, επειδή εγώ ανήκα στην Αντιπολίτευση, ώστε να ενημερωθεί, χωρίς καθυστέρηση, ο Στεφανόπουλος στα όσα μου απεκάλυψε ο Κλέμεντ Ντέιβις. Οι δύο συναδέλφοί μου, όμως, αρνήθηκαν και τότε θεάρησα σαν ορθότερο να μην πάρω μόνος μου την πρωτοβουλία της ενημέρωσης για την αποφυγή των παρρησιολογιών.

Το πρωί της 7ης Σεπτεμβρίου έφτασα στον Πειραιά, οπότε

μήκοι στο κλοίο οι κρημνισοπαύλες φρονίζοντας για τα εγκλήματα του τουρκικού όχλου κατά των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης—

Ήταν ατυχώς η επιβεβαίωση των πληροφοριών που μου είχε δώσει ο Κλέμεντ Ντέηβις.

Αργότερα, βέβαια, οι δύο συνάδελφοί μου ομολόγησαν ότι η στάση τους στο Ελσίκι ήταν σοβαρό λάθος και ότι τα πράγματα θα εξελίσσονταν διαφορετικά, αν ειδοποιείτο έγκαιρα ο Στέφ. Στεφανόπουλος.

Εκείνο, όμως, που είναι καταληκτικό είναι ότι με το σχηματισμό της κυβέρνησης Καραμανλή, μετά το θάνατο του Παπάγου, ο Δημ. Μπαμπάκος έγινε Υπουργός Βορείου Ελλάδος και δεν ήταν δυνατόν να μην είχε ενημερώσει τον Κ. Καραμανλή για τις αποκαλύψεις και την προσφορά του Κλέμεντ Ντέηβις. Η ενέργειά του, επομένως, να φροντίσει να απευθεθούν και να φυλακιστούν οι δύο Τούρκοι, έπρεπε να προέρχεται από τον ίδιο τον Προθυπουργό. Γιατί τέτοια πρωτοβουλία δεν μπορούσε να πάρει Υπουργός και μάλιστα με τις εμπειρίες του Μπαμπάκου από το Ελσίκι.

Έτσι, όμως, η Ελλάδα έγινε συγκατηγορούμενη της Τουρκίας και πήραμε την περίφημη επιστολή Τζιμ Φόστερ Ντάλλας, Υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, με την οποία οι θύτες και τα θύματα αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο! Και το χειρότερο, η Τουρκία λίγο αργότερα αναγνωρίστηκε σαν ένας από τους τρεις επίφοβους για την επίλυση του Κυπριακού!

Με τον τρόπο αυτό ο Κ. Καραμανλής εκπλήρωσε προφανώς τις υποσχώσεις του «ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ» για το Κυπριακό, βάσει του οποίου, ορίστηκε Προθυπουργός της χώρας, μετά το θάνατο του Παπάγου, παρά πόσαν κοινοβουλευτική τάξη, για να μας οδηγήσει στις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου και τον «Απί-λα II».

Τα παραπάνω καθόρισαν και στην Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό. Τίποτα, όμως, το σχετικό δεν αναφέρεται στο περίφημο Πόρισμα, στο οποίο συγκαλύφθηκε και αυτή η πλευρά της Κυπριακής Τραγωδίας.

Κάποτε, όμως, η ιστορία θα μιλήσει. Ιδίως όταν οι Βρετανοί θα δώσουν στη δημοσιότητα τα απόρρητα του Φόρσιν Όφφισ, όπως γίνεται κάθε χρόνο.

Πάνω στο μεγάλο αυτό θέμα έχει ιδιαίτερη αξία η επιστολή του τ. Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Βορείου Ελλάδος Ν. Βλαχογιάννη, που δημοσιεύτηκε στην «Εστία».

ΠΩΣ ΣΥΝΕΚΑΛΥΦΘΗ ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟΝ ΕΓΚΛΗΜΑ

Εκς το φύλλον 10ης Σεπτεμβρίου της «Εστίας» και εις το τέλος της 25ης συνεχίας του λίαν αποκαλυπτικού ιστορήματος του Έλληνος Κυπρίου υπό τον τίτλον «Ο άλλος Φάκλος — Καραμανλής και Κυπριακόν», αναγράφονται τα ονόματα εμού και του αιμνήστου εισαγγελέως Περ. Παναγιωτοπούλου, ως πατριωτῶν τιμηθέντων ἀντί και χάριν των ενόχων Τούρκων, διὰ τα προ 32 ἀκριβῶς ἐτὼν γεγονότα ἐν Θεσσαλονίκῃ, Κωνσταντινουπόλει και Σμύρῃ.

Πρὸς ἐνημέρωσιν των ἀναγνωστῶν της «Εστίας», ἐκ' οὐκ αἰρίας, μάλιστα, της ἐν λόγῳ μίσης ἐπιτείου, ἀλλὰ προτίστως και κυρίως πρὸς συμπλήρωσιν του μέρους αὐτοῦ της γραφομένης το πρώτον ἀληθοῦς ιστορίας διὰ τον Καραμανλήν, ἐπιβάλλεται νὰ ἀποκαλυφθῶν τα ἀκόλουθα.

Την ἑσπέραν της 6ης Σεπτεμβρίου 1955, διεπράχθη ἐν Θεσσαλονίκῃ, που ἔδραζε τας πρώτας ἡμέρας της διεθνούς Ἐκθέσεώς της, δυναμιτιστικῆ ψευδοεκπόμπου κατὰ τον καὶ τουρκικὸν προξένου και της συνεχομένης ἐς αὐτὸ ὁμοίας, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Κεμάλ Ἀτατούρκ, προπαρασκευασθεὶς ἐπιμελῶς ὑπὸ ἐπισήμων Τούρκων, διὰ νὰ ἐπινακαλοσθήσων, μὲτ' ὀλίγας ὥρας — την πρῶτὴν της ἐπομένης — οἱ προγραμματισθέντες βανδαλισμοὶ κατὰ τον Ἕλληνα ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ὡς ὑπεύθυνος, τότε, Γενικὸς Γραμματεὺς του υπουργείου Βορείου Ἑλλάδος, ἀνατληθέν κατὰ νόμον τον ἀκουσιζόντα ὑπουργόν Γ. Κοσμάν, ἐτέθη ἀπὸ της πρώτης στιγμῆς ἐς ἀκτῆσαν και συνέλαβον τους αὐτοκρούς της ἀποπείρας, ἤτοι τον κλητήρα του τουρκικοῦ προξενίου Χασιάν και τον ἐξ Ἀγκώρας ἄθῶντα (ἐπιστρέφοντα) τούρκον φοιτητὴν του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Ουαὺ Ἐρκίν. Ἀμφότεροι ἐμολόγησαν την πρῶτην των, διαταχθεὶσαν ὑπὸ της Ἀγκώρας και του Τούρκου γενικοῦ προξένου της Θεσσαλονίκης.

Διὰ δηλώσειν μου πρὸς ξένους και Ἕλληνας δημοσιογράφους, γενομένης ἀμέσως, κατήγγειλα την κυβέρνησιν της Ἀγκώρας και ἀντέκρουσα, μετὰ διαρκῶν, την ἀπὸ τηλεφώνου πρὸς ἐμὲ αὐστηρὴν παρατήρησιν του ἀντιπροέδρου της Κυβερνήσεως, Παν. Κανελλοπούλου, ὁ οποίος, μάλιστα, μου εἶπεν, ἐς ἔντονον ὄρος: «Μὲ ποῖον δικαίωμα συνέλαβετε τους Τούρκους;», διὰ νὰ λάβῃ την ἀπάντησιν ὅτι «παν ὅ,τι ἐπραξα ἦτο δικαίωμά μου, ὡς ἀρμοδίου και υπεύθυνου, ἀλλὰ και ὡς Ἕλληνος, ἐκτελούσιντος το πρὸς την Πατρίδα καθήκον του».

Με την ἐποτείαν του αιμνήστου εισαγγελέως Παναγιωτοπούλου, στενοὶ συνεργάτου μου ἐς την ὑπόθεσιν αὐτὴν, ὁλο-

ελευθέρη η ανάκρισις και με την δικογραφίαν πλήρην και τας μαγνητοταινίας της αμολογίας των ενόχων, καθαρίσθη η δικασίμος διά το δεύτερον 15ήμερον του Οκτωβρίου 1955. Την όμην όμην Οκτωβρίου, ήτοι ένα ακριβώς μήνα μετά την κατά του τουρκικού προξεντίου δυναμιτιστικήν απόπειραν, απόθανεν ο Παπάγος και ανέλαβε — κατά τα γνωστά εις πάντας και λεπτομερές εξιστορούμενα υπό του Έλληνοσ Κυπρίου — ως προθυποουργός ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Αμέσως τότε, ετοποθέτησεν εις την Βόρειον Ελλάδα ως υπουργόν τον βουλευτήν και ειδικόν ποινικολόγον Δημ. Μπαμπάκου, με εντολήν να μεταδώσει και την κατά των Τούρκων ενόχων δίκην.

Ότιος αφιχθείς εις Θεσσαλονίκην, προέβη εις ταχυτάτην απομάκρυνσιν του εισαγγελέως Παναγιωτακοπούλου, εξακοντισθέντος εις Ρόδον, αναθέσας την όλην υπόθεσιν εις συμφοιτητήν και φίλον, τον αντισυγγελέα πρετών Καπετανάκην, εις χείρας του οποίου περιήλθε και η σχετική δικογραφία. Τον υποφαινόμενον — τη αξιόση του Τούρκου προθυποουργού Μεντερές, ως επληροφορήθη μετό πεντάμηρου — υπεχρέωσαν εις παραίτησιν, λέγοντας ότι ο Καραμανλής ήθελε Μακεδόνα φίλον του και όχι Παλαιοκλαδίτην, ως Γενικόν Γραμματέα εις το υπουργείον Βορείου Ελλάδος.

Ευθός μετά την παραίτησίν μου, αποφάσισα να παραμείνω εις την Θεσσαλονίκην, προς καθημερινήν παρακολούθησιν της δικαστικής εξώδου της υποθέσεως. Οι άνθρωποι του Καραμανλισμού, όμην, μη επιθυμούντες όπως παραμείνω, με απομάκρυναν αμέσως, διά πλαστού εξ Αθηναίων τηλεγραφήματος περί... σοβαρού τραυματισμού της παιδικής θυγατέρός μου! Όταν επιστρέψα εσπειρασμένος εις τας Αθήνας, επληροφορήθη τα της πλαστότητος του τηλεγραφήματος και επιστρέψα, αμέσως, εις την Θεσσαλονίκην, όπου, όμην, διεπίστισσα ότι την προτεραίαν η υπόθεσις είχε διαγραφή εκ του πινακίου, διότι ο εισαγγελέας Καπετανάκης ήσκησεν όφεισιν κατά του παραεκμπτικού βουλευτή του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών. Μετά 4μηνον και εφοδ' εμεσολάβησαν ει εκλογαί του Φεβρουαρίου 1956 και η εις αυτός νίκη της ΕΡΕ του Καραμανλή, επληροφορήθη ότι συνετάγη νέα δικογραφία, με στοιχεία ψευδή και ανυπόστατα. Με αποκορύφωμα την απαλλαγήν των δύο ενόχων του βομβισμού και την φυλάξουσίν των εις Τουρκίαν (ως αποκάλυψεν, αργότερον, δι' άρθρου του, ο προ διετίας αποθανών Ίων Δραγούμης).

Εις την Κωνσταντινούπολιν, ο φοιτητής Οκτώ Εγκίν εγένετο δεκτός ως... εθνικός ήρικ και, μετ' ου πολύ, ετοποθετήθη ως βολής (νομάρχης) εις την Τροίαν, οπόθεν και επραγματοποίησε, κατά τα έτη 1964-65, διαγμοίς των Ελλήνων των δύο μαρτυρι-

κάν νήσιον Ίμβρου και Τενέδου, διά να ανέλθη, μετά έτη, εις την θέσιν του αρχηγού της τουρκικής ΚΥΠ!

Ότω επερματίσθησαν τα γεγονότα εκείνα του Σεπτεμβρίου 1955 και εκ των 150.000 Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως απέμειναν, μετά τους τότε βανδαλισμούς και τας αφορήτους πιέσεις που επηκολούθησαν, ελάχιστα χιλιάδες. Όσον διά την συντροφίαν των υψηλά ισταμένων ενόχων του στραγγαλισμού της αληθείας, εκανήθηον εις την εξουσίαν το 1974, διά να συνεχίσουν, φου! την ιδίαν πολιτική. Γενόμενοι δε δεκτοί, μετά... λαμπάδων υπό αρχέλων, οδήγησαν την «μακρύν αιραιοκομήτην» Κύπρον και τη διάσμοιρον χώραν μας εις το σημερινόν κατήντημά των!

VI. ΤΟ ΠΟΡΙΣΜΑ

Παρά τις καταγγελίες μου προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής, αλλά και τον Πρόεδρο της Βουλής για τον απαράδεκτο τρόπο συμπεριφοράς των Καραμενλικών «χοίλιγκων» κατά την κατάθεσή μου, δεν έλαβα καμία ικανοποίηση! Κανένα, εξάλλου, μέτρο δεν ελήφθη κατά των παραγοποιών. Χωρίς απούλησμα, βέβαια, απέβη και η συνάντηξη Τύπου, παρά τη μεγάλη απήχηση που είχε στην κοινή γνώμη.

Για τον λόγο αυτόν, έχωσα από τότε την εμπιστοσύνη ότι η Επιτροπή θα εκτελούσε ικανοποιητικά το έργο της. Στο μεταξύ, λόγω των οικονομικών (Κοσκινά, «αγορά του αιώνα», τηλεφωνικών υποκλοπών κ.λπ) είχε οξυνθεί σε υπερβολικό βαθμό η πολιτική κρίση, και το ενδιαφέρον τόσο των κομμάτων όσο και της κοινής γνώμης έπαιε να είναι ιδιαίτερα έντονο για το Κυπριακό.

Παρά ταύτα, παρακολούθησα συστηματικά τις εργασίες της Επιτροπής και, κατά διαστήματα, όταν μάλιστα διαπιστώσα τον κίνδυνο κάποιας σοβαρής παραβίασης του Κανονισμού της Βουλής, έκανα δηλώσεις, τις οποίες κοινοποιούσα πάντα στον Πρόεδρό της.

Μιαν από αυτές εξέδωσα στις 24.7.1988, μετά την ανακοίνωση στην Επιτροπή της απόφασης των βουλευτών της ΝΔ ότι θα πάψουν να συμμετέχουν στις εργασίες της, λόγω δηλώσεων του τότε Πρωθυπουργού, που έγιναν πριν από λίγες μέρες και τις οποίες αυτοί θεωρούσαν σαν επέμβαση στο έργο της. Τελικά, το θέμα τακτοποιήθηκε και για ένα διάστημα οι νεοδημοκράτες βουλευτές παρακολούθησαν κανονικά το έργο της Επιτροπής.

I. Η έννοια του πορίσματος

Στις 2.6.88, μετά την έγγραφη δήλωση των 11 μελών της Νέας Δημοκρατίας ότι αποχωρούν από την Επιτροπή γιατί ο ρυθμός των εργασιών της είναι πολύ βραδύς και την υποβολή από αυτούς ενός κειμένου 107 σελίδων με τον τίτλο «Πόρισμα βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας», έκανα την ακόλουθη δήλωση:

«Επειδή η διαμάχη για την Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής για το Κυπριακό τείνει να προσλάβει διαστάσεις ανεπίτρεπτα υπερβολικές και πολύ επικίνδυνες για το δημοκρατικό μας πο-

λίτιμα, επιβάλλεται να γίνουν οι ακόλουθες παρατηρήσεις:

1) Σύμφωνα με το άρθρο 148 του Κανονισμού της Βουλής, η Εξεταστική Επιτροπή "μετά την ολοκλήρωση της έρευνας αξιολογεί τις αποδείξεις που συνάβει και συντάσσει αιτιολογημένο Πόρισμα, στο οποίο καταχωρίζονται και οι γνώμες της τυχόν μειοψηφίας".

Σύμφωνα με τον Κανονισμό, επομένως, η Εξεταστική Επιτροπή συντάσσει μόνον ένα Πόρισμα. Και το Πόρισμα αυτό περιλαμβάνει υποχρεωτικά απόψεις μελών που τυχόν έχουν διαφορετική γνώμη επί συγκεκριμένων τμημάτων του. Ο Κανονισμός δεν αναγνωρίζει τέτοια αρμοδιότητα στα κόμματα, αλλά μόνο στα μέλη της Επιτροπής.

Εφόσον, επομένως, δεν υπάρχει μέχρι σήμερα Πόρισμα της Επιτροπής, είναι αδιανόητο να υποβάλλονται «Πορίσματα» μελών της και πολύ περισσότερο κομμάτων. Τέτοιο δικαίωμα δεν έχουν ούτε τα μέλη ούτε τα κόμματα. Συνεπώς:

α) Το Προεδρείο της Επιτροπής δεν μπορεί να δεχθεί τέτοια ανύπαρκτα νομικώς έγγραφα. Πρέπει να τα επιστρέψει στους συντάκτες τους, ως απαράδεκτα.

β) Η αποχώρηση ενός μέλους ή κόμματος από την Επιτροπή, του στερεί το δικαίωμα να εκφράσει επίσημα και υπούθυνα — σαν μέλος της Επιτροπής — τις απόψεις του στο Πόρισμα.

2) Υπάρχει, βέβαια, σημαντική καθυστέρηση στην ολοκλήρωση του Πορίσματος της Επιτροπής. Αλλά αυτή δεν προήλθε μόνον από μια κατώθηση. Βασικός λόγος ήταν και η στάση των μελών της διαπύστατης ΝΔ πάνω σε σοβαρά θέματα και η συνεχής απειλή της να αποχωρήσει, εάν δεν ικανοποιούντο οι αξιώσεις της.

Ο εκβιασμός αυτός συνετέλεσε πολύ στην καθυστέρηση της Επιτροπής. Και για απόδειξη αρκούν μόνο δύο παραδείγματα:

α) Ενώ σύμφωνα με την απόφαση της Βουλής της 21.2.86, που συνέστησε την Επιτροπή, αντικείμενό της ήταν η εξέταση όλου του Κυπριακού από τη δημιουργία του μέχρι και την αναστήριξη του παρόντος κράτους του Ντενκτάς, η ΝΔ επέμεινε να περιορισθεί η έρευνα μέχρι και τον "Αττίλα Ι" — να μείνει, δηλαδή, αδιερεύνητη η φάση του "Αττίλα ΙΙ" και οι επόμενες.

Η ΝΔ, προφανώς φοβόταν διαπίστωση ευθυνών για τους ηγέτες της, που αποτέλεσαν την κυβέρνηση "Εθνικής Ενότητας" και τις κυβερνήσεις της ΝΔ μετά τις εκλογές του 1974.

Η ΝΔ, εξάλλου, δεν δέχθηκε να εξεταστούν ως μάρτυρες από την Εξεταστική Επιτροπή πολιτικοί — ακόμα και αυτοί που ήταν πρωταγωνιστές των εξελίξεων. Η μόνη εξαίρεση υπήρξε ο Ε. Αβέρωφ και ο υποκαθήμενος, ο οποίος μόνον με κώβαιο

υπομονή μεταίωσε τις προσπάθειες ορισμένων γνωστών προσκενητών της Πολιτείας να τον εμποδίσουν να καταθέσει, προσφέροντας σε καθαρές εκδηλώσεις πολιτικού "χουλιγκανισμού".

Έτσι δεν εκλήθησαν να καταθέσουν όχι μόνον πολιτικοί από τον ελληνικό χώρο, αλλά και Κύπριοι, που μπορούσαν να προσκομίσουν πολλά χρήσιμα στοιχεία.

3) Ο θεσμός των Εξεταστικών Επιτροπών είναι βασικός για το δημοκρατικό πολίτευμα. Ακόμα και στις ΗΠΑ — όπου έχουμε προεδρικό πολίτευμα — ο θεσμός είναι ζωτικός. Οι Εξεταστικές Επιτροπές εκεί δεν διστάζουν να καλέσουν και τον ίδιο τον αρχηγό του κράτους να καταθέσει, όπως έγινε τρεις φορές με τον πρόεδρο Ρήγκαν για το Ιράν/Κιρτ.

Με την άρνηση της ΝΔ και τον εκβιασμό της Επιτροπής να μην κληθείσει τον κ. Κ. Καραμανλή, διότι αυτό θα ήταν δείγμα μείσσης του, είναι προφανές ότι ο θεσμός εξευτελίζεται και ομολογείται ότι οι βουλευτές δεν μπορούν να εκτελέσουν την κατά το Σύνταγμα (άρθρο 68) αναγκατική αποστολή τους για τα μεγάλα εθνικά θέματα.

Αυτό, βέβαια, αποτελεί καθαρή υπονόμευση του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος.

4) Βέβαια, στην εξάλειψή της αντιπαράθεσης μεταξύ των δύο "μεγάλων" κομμάτων, που δημοοργησε η εισηγμένη αναλογική, αυτό αποτελούν λεπτομέρειες. Αλλά θα αποτελέσει πραγματικό εθνική τραγωδία, εάν ο ελληνικός λαός στερηθεί της δυνατότητας να μάθει την αλήθεια για τη μεγάλη δοκιμασία του κυπριακού Ελληνισμού, που μπορεί να γίνει μοιραία για ολόκληρο το έθνος.

2. Οι συγκαταθήσεις του Κ. Καραμανλή και μερικοί άλλοι

Ενώ πλησίαζε να λήξει και η τελευταία προθεσμία που δόθηκε στην Επιτροπή για να υποβάλει το πόρισμά της (31.10.88), εντάθηκαν οι προσπάθειες εκ μέρους της Νέας Δημοκρατίας αυτό να είναι ευνοϊκό για τον ιδρυτή της. Ταυτόχρονα άρχισαν να κυκλοφορούν φήμες ότι ορισμένοι κύκλοι του ΠΑΣΟΚ — για να αμφιβάλουν τις αντιθέσεις του κόμματός τους με τη Νέα Δημοκρατία — ήσαν έτοιμοι να συμβιβασθούν πάνω στο μεγάλο αυτό εθνικό θέμα.

Για τους λόγους αυτούς έκανα την ακόλουθη ανακοίνωση στις 11.10.88:

«Η υπονόμευση των βασικών κοινοβουλευτικών θεσμών αποτελεί υπονόμευση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής αποτελεί έναν τέτοιο θεσμό. Και όμως,

τελευταία, παραμονές της λήξης απ' αυτήν των αποφάσεων για τον καταλογισμό των ευθυνών σχετικά με την Κυπριακή Τραγωδία, υφίσταται επέκταση, που καταρρακώνουν το κύρος της, από διπλή κατούθυνση:

α) Από την παράταξη της Αντιπολίτευσης:

αα) Ο βουλευτής κ. Αν. Παπαλεγούρας φέρνει στη δημοσιότητα τις εργασίες της Επιτροπής, καίτοι αυτές κατά τον Κανονισμό είναι μυστικές. Ακολουθεί, βέβαια, το παράδειγμα των συναδέλφων του της ΝΔ, που αποχώρησαν από την Επιτροπή. Αλλά ζητεί, επίσης, να περιληφθεί στο Πόρισμα της Επιτροπής και εκείνο που είχαν συντάξει οι βουλευτές της ΝΔ, πριν την αποχώρησή τους. Τούτο είναι παράνομο. Το μόνο που επιτρέπεται είναι οι δικές του παρατηρήσεις (του κ. Παπαλεγούρα) να προστεθούν στο Πόρισμα της αλειοψηφίας της Επιτροπής.

αβ) Επιστρατεύθηκαν, εξάλλου, 20 απόστρατοι ανώτατοι αξιωματικοί, για να διακηρύξουν ότι ο κ. Κ. Καραμανλής δεν έχει ποινικές ή πολιτικές ευθύνες για το γεγονός ότι μεταξύ 24 Ιουλίου 1974 έως 14 Αυγούστου 1974 δεν στάλθηκαν ενισχύσεις στην Κύπρο, με αποτέλεσμα να θριαμβεύσει ο "Αττίλας II". Το κύρος των απόψεών τους, εν τούτοις, είναι πολύ ημφίβολο διότι πρόσον υπηρέτησαν σε καίριες θέσεις κατά την περίοδο της χούντας και της κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας", επομίζονται σοβαρές ευθύνες για "τη διάλυση" των Ενόπλων Δυνάμεων την περίοδο εκείνη — όπως ισχυρίζονται. Το βέβαιον, όμως, των ισχυρισμών τους είναι ανώτατο και μάλιστα κατά τρόπο θλιβερό. Και τούτο γιατί δεν έχουν προφανώς διαβάσει τι έγραψαν Τούρκοι αξιωματικοί και πολιτικοί για το "χάλι" των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων μέχρι την 8η Αυγούστου 1974, όταν χάρη στις συνεχείς ενισχύσεις που πήραν και τη δική μας αδρόνεια έγιναν ικανές να κάνουν τον περίπατο του "Αττίλα II". Αν είχαν διαβάσει τις τουρκικές ομολογίες δεν θα διακινδύνωναν τέτοιες απόψεις, γιατί μετά τον "Αττίλα I" οι ελληνικές δυνάμεις, και ιδίως το Ναυτικό και η Αεροπορία μας, ήσαν ποιοτικώς ανώτερες.

αγ) Επιστρατεύθηκαν, επίσης, χθες και ορισμένοι υπουργοί της λεγομένης κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας" για να υποστηρίξουν κάτι ανάλογο. Αλλά μια από τις σοβαρότερες καταγγελίες κατά της Κυβέρνησης εκείνης είναι ότι για το θέμα της Κύπρου δεν χρησιμοποιήθηκε το Υπουργικό Συμβούλιο, αλλά μόνο μερικοί υπουργοί. Η σημερινή, επομένως, δήλωσή τους αποτελεί στυγρή ενέργεια, διότι υπεισθιμίζει το βασικό αυτό σφάλμα. Με αυτήν όμως θέλουν, φαίνεται, να κορράσουν την αγνωμοσύνη τους προς τον κ. Κ. Καραμανλή, διότι τους έκανε

υπουργός, ξεχνώντας ότι έτσι του επέτρεψαν να ονομάσει την προσυμποπαγή του κυβέρνηση "κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας"!

αδ) Είναι περιττό να σχολιάσουμε τις επιθέσεις του κ. Κ. Μητσοτάκη κατά της Επιτροπής. Φαίνεται ότι έχει ξεχάσει εντελώς την περίφημη παράγραφο του "Κήρυκα" των Χανίων της 17.11.77, που λέει: "Ας μάθουν, όμως, αυτοί οι δύο συνεταίροι (Κ. Καραμανλής και Γ. Μαύρος) υπαίθιοι του Αττίλα II..."

αε) Υπάρχει, τέλος, η επίθεση του κ. Έβερτ. Αλλά και αυτή δεν έχει άλλη αξία παρά σαν μια νέα προσημίωση για την αρχηγία της ΝΔ, προς την οποία — όπως έχει δικαίωμα — αποβλέπει.

β) Το δυστύχημα είναι ότι δεν λείπουν τελευταία φήμες για άμυελες προσπάθειες υπονόμευσης του κύρους της Επιτροπής και από κυβερνητικές πλευρές (ΠΑΣΟΚ). Παράδειγμα, η παρακάτω — εκτός από τις ανάλογες φήμες — παράγραφος κυβερνητικού δημοσιογραφικού οργάνου, που έχει ως εξής: "Ο Αβέρωφ θα πληρώσει, τελικά, την Κυπριακή Τραγωδία, που προκάλεσε ο δεύτερος Αττίλας. Φυσικά μαζί με την τότε χουντική στρατιωτική ηγεσία, με τις θέσεις της οποίας συνέπλευσε πλήρως! Χάρη στη μεγαθυμία της κυβέρνησης ο Κ. Καραμανλής και τούτη τη φορά τη γλιτώνει..."

γ) Ο ελληνικός λαός, όμως, περιμένει από την Επιτροπή να προσδιορίσει αντικειμενικά τις ποινικές και πολιτικές ευθύνες για τη μεγαλύτερη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εθνική συμφορά της Κύπρου.

Οι δύο μεγάλες κοινοβουλευτικές παρατάξεις αδιαφορούν, προφανώς, γι' αυτό και ενδιαφέρονται για ένα «κοινοβουλευτικό» της υπόθεσης, που εξιστορείται την καθμία κοιματικά!

Δεν είναι αυτή μια πολύ επικίνδυνη υπονόμευση του πολιτεύματος;

Εμείς δεν θέλουμε να πιστέψουμε ότι η Επιτροπή θα υποχωρήσει στις πιέσεις και τους εκβιασμούς, αλλά αντίθετα θα κάνει το καθήκον της, σύμφωνα με το Σύνταγμα, προς τη χώρα.

3. Ο συνεχιστής του έργου της χούντας

Επειδή οι προσπάθειες των κύκλων της ΝΔ για την παράνομη συγκάλυψη των ευθυνών του ιδρυτή της συνεχίστηκαν, έκανα τις ακόλουθες δηλώσεις, στις 21.10.88:

«Συνεχίζεται αμείωτη σε ένταση η συγχωρδία των καραμανλικών και κριφοκαραμανλικών κύκλων για τον εκβιασμό της Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής, να μην καταλογίσει ευθύνες στον ηγέτη τους, όσον αφορά τον "Αττίλα II".

Το γεγονός αυτό αποτελεί σκάνδαλο, διότι αποσκοπεί στην υπονόμευση του κύρους ενός βασικού θεσμού του πολιτεύματος — της Εξεταστικής Επιτροπής — ως και την παραπλάνηση του λαού σχετικά με τους υπαίτιους της ολοκλήρωσης της Κυπριακής Τραγωδίας.

α) Η Επιτροπή της Βουλής καταλογίζει τις ευθύνες της χούντας στο τμήμα του Πορίσμάτος της για τον "Αττίλα Γ" και στα προηγούμενα. Για τον "Αττίλα Π" είναι υποχρεωμένη να καταλογίσει ευθύνες σ' αυτούς που κυβερνούσαν τη χώρα, όταν ολοκληρώθηκε η Κυπριακή Τραγωδία. Και τη χώρα κυβερνούσαν τότε οι κκ. Κ. Καραμανλής και Ε. Αβέρωφ, με τη συνεργασία στον διπλωματικό τομέα του Γ. Μαύρου.

β) Το Υπουργικό Συμβούλιο δεν χρησιμοποιήθηκε στους χειρισμούς του Κυπριακού. Χρειάζονταν, προφανώς, μόνο για να δώσει στον κ. Κ. Καραμανλή την παραπλανητική ιδιότητα του Προέδρου της κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας". Και γι' αυτό υπήρξε βασικό λάθος της Επιτροπής τό ότι στα μέλη της επέθετο ερώτημα εάν η κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας μπορούσε ή όχι να βοηθήσει την Κύπρο στρατιωτικά κατά τον "Αττίλα Π". Το λάθος αυτό της Επιτροπής εκμεταλλεύονται τώρα οι καραμανλικοί και φιλοκαραμανλικοί εναντίον της.

γ) Κατηγορούν οι κύκλοι αυτοί την Επιτροπή ότι αποσκοπεί να συγκαλύψει τις ευθύνες της χούντας! Εκείνος, όμως, που όχι μόνον προσπάθησε να συγκαλύψει, αλλά αφησίμωσι τη χούντα και συντάχθηκε μαζί της είναι ο κ. Κ. Καραμανλής.

Πράγματι, όπως ανέλαβε την εξουσία ορκίστηκε στον "Πρόεδρο" Γκιζίκη, αναγνωρίζοντας έτσι τη χούντα. Διατήρησε στις ΕΔ την προδοτική και ανίκανη στρατιωτική της ηγεσία, που η ίδια ομολόγησε στις 3 Αυγούστου ότι παρέβη τις εντολές που πήρε να βοηθήσει την Κύπρο, ακολουθώντας πιστά τις "νοθεσίες" των κκ. Σίσκο και Τάσκα. Και ο Κ. Καραμανλής διατήρησε την ηγεσία αυτή μέχρι και μετά τον "Αττίλα Π", μερικά δε από τα μέλη της μέχρι και τα μέσα του 1975! Με την ηγεσία αυτή των ΕΔ, η οποία πρόδωσε την Ελλάδα και την Κύπρο κατά τον "Αττίλα Π", ήταν δυνατόν να σταλούν ενισχύσεις στην Κύπρο στο διάστημα 24 Ιουλίου-14 Αυγούστου 1974; Όχι, βέβαια!

δ) Το ότι είναι θρασύς βιασμός της αλήθειας ο ισχυρισμός ότι δεν μπορούσαμε να βοηθήσουμε στρατιωτικά την Κύπρο την περίοδο εκείνη, αποδεικνύεται και από μαρτυρίες των Τούρκων, διότι η κατάσταση των τουρκικών ΕΔ ήταν αθλία. Διαπρεπείς Έλληνες στρατιωτικοί, όπως οι στρατηγοί Α. Σιαπκαράς, Θρ. Τσακολιάτος κ.ά., υποστηρίζουν με ακλόνητα επιχειρήματα ότι

μπορούσαμε και οφείλαμε να ενισχύσουμε την Κύπρο. Ο Θρ. Τσακαλώτος, μάλιστα, αντιδρώντας στους προκλητικούς ισχυρισμούς ορισμένων "στρατιωτικών", για το αντίθετο, αισθάνθηκε την ανάγκη σε άρθρο του στο "Έθνος" της τελευταίας Κυριακής (16 τρέχ.), στο οποίο και παραπέμπομε, να επαναλάβει ότι οι ισχυρισμοί της αδυναμίας αποστολής ενισχύσεων είναι εντελώς ασύστατοι.

ε) Ο Κ. Καραμανλής μόλις ανέλαβε την εξουσία φρόντισε να απαλλάξει τη χούντα και ισχυρά από κάθε ευθύνη, εκδίδοντας το διάταγμα αμνηστίας για όλα τα χουντικά εγκλήματα, στις 26.7.74. Γι' αυτό κανείς χουντικός δεν τιμωρήθηκε για τα εγκλήματα και τις προδοσίες μέχρι την ανάληψη της εξουσίας από την κυβέρνηση του κ. Κ. Καραμανλή. Αλλά ούτε ο Γ. Παπαδόπουλος ούτε ο Δ. Ιωαννίδης θα ήταν στον Κορυδαλλό, εάν ο πρώτος δεν αρνιόταν να δηλώσει ότι δεν θα κατέβηκε στις εκλογές του Νοεμβρίου 1974. Για να αποτρέψει αυτό ο Κ. Καραμανής εξέδωσε το Διάταγμα της 4.10.74, με το οποίο εξαιρούσε τους πρωταίτιους της 21.4.67 από την αμνηστία που παραχώρησε στις 26.7.74!

στ) Αλλά δεν είναι μόνον αυτές οι ευθύνες του Κ. Καραμανλή. Γιατί, π.χ., καίτοι του υπειδείχθη, δεν αποκύβησε τον κ. Κίσσινγκερ ότι θα κλείσει τις αμερικανικές βάσεις, εάν ο τελευταίος δεν υπεχρώσει τους Τούρκους να φύγουν από την Κύπρο;

ζ) Μετά τον "Αττίλα ΙΓ" έσπασε να φύγει από το ΝΑΤΟ για να διαμαρτυρηθεί, δήθεν, επειδή η Συμμαχία έμεινε αδρανής, ενώ στην πραγματικότητα άφησε αυτόν τον τεράστιο Οργανισμό "Έξαρτο αμπίλι" στα χέρια της "συμμάχου" Τουρκίας, όπως ακριβώς επιθυμούσε ο κ. Κίσσινγκερ — προσποιούμενος τον "αντιΝΑΤΟϊκό", για να τριπαίζει ορισμένους αφελείς αριστερούς ψηφοφόρους.

Αποτέλεσμα της μοιραίας εκείνης πράξης, την οποία ο Ολλανδός εκπρόσωπος στο ΝΑΤΟ αποκάλεσε "τεράστια γκάφα", είναι η σημερινή κατάσταση στο Αιγαίο, όπου η Τουρκία απέκτησε δικαιώματα, τα οποία εκμεταλλεύεται σήμερα ως βάρος μας και τα οποία δεν είχε πριν το 1974.

η) Δε σημασθεί, επίσης, ότι καθ' όλη την περίοδο που οι Τούρκοι έκληγαν την ΕΛΔΥΚ, εμείς όχι μόνο δεν αποκύβησε την κήρυξη πολέμου, αλλά ούτε διεκόψαμε τις διπλωματικές σχέσεις, για να αφήσουμε έτσι την τουρκική διπλωματική αντιπροσωπεία να δρα ανενόχλητη μέσα στην ελληνική επικράτεια.

θ) Πρέπει να σημασθεί, τέλος, ότι η αξίωση της ΝΔ να περιληφθεί στο Πρόγραμμα της Επιτροπής και το "Πρόγραμμα" των

μελών της, που αποχώρησαν απ' αυτήν, είναι σαφώς αντίθετη με τον Κανονισμό της Βουλής.

γ) Δεν χρειάζεται να προχωρήσουμε σε άλλες πλευρές των εθνικών του Κ. Καραμανλή και του Ε. Αβέρωφ. Πρέπει, όμως, να υπογραμμίσουμε ότι οι με τόσην ελαφρότητα προσπαθόντες να απαλλάξουν την ηγεσία τους από τις ευθύνες ολοκλήρωσης της Κυπριακής Τραγωδίας διαπράττουν έγκλημα κατά του λαού και του πολιτεύματος. Και τούτο διότι εκτός των άλλων ανοίγουν τις θύρες σε κάποιον νέον "Εθνάρχη", ο οποίος, για να είναι αρεστός στους Σομαχούς, θα συμπληρωθεί κατά τον ίδιο τρόπο με τον ηγέτη της κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας", σε μια καταστροφή εκδήλωση του κυριακού σπασταρισμού, αυτή τη φορά στο Αιγαίο». Σε κάποιον νέον Ανταρκίδα!...

4. Η γελιοποίηση

Στις 29.10.88, και πριν από την κατάθεση του Πορίσματος στην Ολομέλεια, υπογράφηκε, λόγω των απήσεων φημών, που έγιναν οντοσότητες, για το περιεχόμενό του, να κάνει τις ακόλουθες δηλώσεις:

«Όπως φαίνεται απ' όλο σχεδόν τον Τύπο, επήλθε συμφωνία μεταξύ Κυβέρνησης και Αξωματικής Αντιπολίτευσης ν' απαλλαγεί από κάθε ευθύνη για τον ολοκλήρωση της Κυπριακής Τραγωδίας ο κ. Κ. Καραμανλής και οι στενοί του συνεργάτες, που με το ψευδώνυμο της κυβέρνησης "Εθνικής Ενότητας" ανέλαβαν τη διακυβέρνηση της χώρας από την 24η Ιουλίου μέχρι τον θρίαμβο του "Αχιλλέα ΙΙ" στις 14 Αυγούστου 1974.

α) Ο απίθανός αυτός συμβιβασμός έγινε, όπως λέγεται, για να μη διαταραχθεί η εθνική μας ομογένεια και αποτελεί δείγμα της κριμότητας του πολιτικού μας κόσμου!...

Βέβαια, εάν — πράγμα το οποίο δεν πιστεύουμε — η Επιτροπή εκδώσει Πόρισμα με αυτό το περιεχόμενο — όταν σύμφωνα με την απόφαση της Βουλής, που την συνέστησε, το άνοιγμα του "Φακίλου της Κύπρου" έγινε για να πληροφορηθεί ο ελληνικός και ο κυπριακός λαός ποιοι είναι υπεύθυνοι για την Κυπριακή Τραγωδία —, θα αυτογελοιοποιηθεί και θα επιφέρει βαρύ πλήγμα σ' έναν βασικό θεσμό του Συναγματος και στο δημοκρατικό πολιτεία.

Δεν πιστεύουμε, επαναλαμβάνουμε, ότι η τριετής εργασία αυτών που ήμιναν πιστοί στην αποστολή τους θα καταλήξει σε τέτοια γελιοποίηση.

β) Είμαστε βέβαιοι, αντίθετα, ότι από το Πόρισμα θα λάμψει η αλήθεια. Και αυτή είναι με δυο λόγια ότι: Τη διχοτόμηση, που προγραμματίσασε από το 1956 ο Ντάλλας και ανέθεσε από τότε η

Μεγάλη Βρετανία, επιχειρήσει να πραγματοποιηθεί δυναμικά το καλοκαίρι του 1974 ο Κίσεινγκερ με τα ενεργήσιμά του της χούφτας. Αλλά, όταν αντιλήφθη ότι η ολοκλήρωση του σχετιζόμενου με το καθεστώς της τυραννίας της 21ης Απριλίου θα οδηγούσε στο αθεράτευτο μίσος του ελληνικού λαού εναντίον των ΗΠΑ και του Δυτικού Κόσμου γενικότερα, μετακάλυψε τον κ. Κ. Καραμανλή για να συγκαλύψει το έγκλημα με τον παραπλανητικό μανδύα της αποκατάστασης της δημοκρατίας στην Ελλάδα!...

γ) Η "εθνική προσφορά" του Κ. Καραμανλή και των συν αυτώ υπήρξε βαρύτατο πλήγμα κατά του Ελληνισμού και όχι απλώς κατά της Κύπρου, γιατί εκτός των άλλων κατέστρεψε το θεμέλιο της στρατηγικής για την εθνική άμυνα της χώρας μας.

δ) Η συντηγασία εξάλλου των αριστερών κομμάτων για την αμνηστιαση — και, γιατί όχι, και την παρασημοφόρηση — των υπαιθίων της εθνικής αυτής μεθοδεσίας, αποτελεί ένα πολύ περίεργο φαινόμενο πολιτικής αντίφασης. Θέλουν να περιορίσουν τις ευθύνες της Κυπριακής Τραγωδίας στους Συμμάχους και είναι έτοιμοι να απαλλάξουν τους Έλληνες που υπήρξαν τα όργανα της εκτέλεσης των επιδιώξεων των πρώτων!... Έτσι επαναλαμβάνεται από τους "προοδευτικούς" κύκλους της χώρας, τη φορά αυτή, η εναπόθεση των ευθύνων για τις εθνικές μας συμφορές στους ξένους και η αμνηστιαση όλων των Ελλήνων οργάνων τους — αυτών που η πολιτική τους στάση οφείλεται στις πελατειακές σχέσεις που καλλιεργούν με τους εκάστοτε "Προστάτες" μας.

ε) Η υπόθεση του "Φακέλου της Κύπρου" είναι, πράγματι, πολύ σοβαρή. Και αλίμονο στα Έθνος, εάν με τόση εικολία οι ηγέτες του αμνηστειούν ή και επιβραβεύουν τους υπαιθίους για τα εκάστοτε εθνικά εγκλήματα και τις τραγωδίες που συνδέονται με αυτά, για λόγους... εθνικής ομοψυχίας!*

5. Αθέτηση λόγου... «βλακεία»

Ατυχώς, όπως παρουσιάζονταν από την εθνογραφία ολοκλήρου σχεδόν του Τύπου, το Πρόγραμμα της Εξεταστικής Επιτροπής, που κατατέθη στην Ολομέλεια του Σώματος στις 31.8.88, υπήρξε περισσότερο από απογοητευτικό. Είναι απαράδεκτα άριστο σχετικά με τις ευθύνες του κ. Καραμανλή για την ολοκλήρωση της Κυπριακής Τραγωδίας. Προφανώς, είναι προϊόν συμβιβασμού μεταξύ κύκλων του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ για το «κοκολλάμα» της υπόθεσης, στο οποίο έπαιξε ασφαλώς ρόλο και η όξυνση της κρίσης για τα σκάνδαλα.

Απόδειξη του γεγονότος αυτού αποτελεί ο τίτλος που χρησι-

μπορεί σε σχετικό άρθρο το σημαντικότερο κυβερνητικό δημοσιογραφικό όργανο η «Λυριανή» (που στην περίπτωση αυτήν εκφράζει τους διαφωνούντες του ΠΑΣΟΚ): «Αδυνατό το ΠΑΣΟΚ τον κ. Καραμανλή!»... Και μεγαλύτερη ακόμη απόδειξη αποτελεί ο τίτλος με τον οποίον η ίδια εφημερίδα αναγγέλλει, στις 31.10.88, την κατάθεση του Πορίσματος στη Βουλή: «Λόγια... βλακείας γλύτωσε την παρακομή ο κ. Καραμανλής. Είχε παγιδευτεί από τον Αβέρωφ!».

Όλα αυτά, φυσικά, δικαιολογούν τις παρατηρήσεις που είχαμε διατυπώσει, με σκοπό την αποτροπή μιας τέτοιας εκτροπής της Επιτροπής από την αποστολή της.

Και πρέπει να τονίσουμε για μία ακόμη φορά ότι και τις δηλώσεις αυτές, τόσο τα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης — Ραδιοφωνία και Τηλεόραση — όσο και η πλειοψηφία του Έθνους, ή αποσιώπησαν πλήρως ή παρακοίησαν άθλια!...

6. Μερικά στοιχεία του πορίσματος

Το Πόρισμα υπογράφεται από 18 βουλευτές — 16 του ΠΑΣΟΚ, 1 της ΧΔ και 1 του ΚΚΕ — με μία αποχή ενός ανεξάρτητου. Οι τρεις που δεν ανήκουν στο ΠΑΣΟΚ υπέβαλαν σημειώματα διαφωνίας επί σημαντικών κεφαλαίων του Πορίσματος. Άξια ιδιαίτερης υπογράμμισης είναι η διαφωνία του εκπροσώπου της ΧΔ κ. Ν. Φαρουάκη σε κύρια κεφάλαιά του.

Μαζί με το Πόρισμα δημοσιεύεται και το κείμενο που υπεβλήθη στον Πρόεδρο της Επιτροπής από τους 11 βουλευτές της ΝΔ την 1.6.88, μαζί με τη δήλωση ότι αποχωρούν από τις εργασίες της Επιτροπής. Το γεγονός αυτό αποτελεί, ασφαλώς, αντιπρόκλητη παραβίαση του Κανονισμού του Σώματος.

Το Πόρισμα περιορίζεται στη διερεύνηση της περιόδου μεταξύ του πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου 1967 και του 1974, και διαπιστώνει:

α) Βαρύτατες ποινικές ευθύνες της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας της χούντας για την απομάκρυνση της μεραρχίας στα τέλη του 1967, το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, την μη αποστολή ενισχύσεων στην Κύπρο μεταξύ 15-20 Ιουλίου 1974 και την αντιμετώπιση του «Αττίλα».

Συνιστά την άρση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου του 1974, με την οποία αναστάλη η δίαιξη των υπαιθύνων, ως και την υποβολή του σχετικού τμήματος του Πορίσματος στη Δικαιοσύνη.

β) Για την περίοδο, όμως, μετά την ανάληψη της εξουσίας από τη λεγόμενη κυβέρνηση «Εθνικής Ενότητας», το Πόρισμα είναι πολύ αδύνατο:

α) Η στρατιωτική ηγεσία έχει βαριές ευθύνες γιατί:

i) Υποστήριξε «συνειδητά και εν ομοφωνία» μονήριμα την αδυναμία αποστολής στρατιωτικών ενισχύσεων στην Κύπρο, επισείοντας παράλληλα τον κίνδυνο ελληνοτουρκικού πολέμου...

ii) Δεν εξετάσισε την εντολή του Πρωθυπουργού της 3ης Αυγούστου για τη συγκρότηση μεραρχίας που θα απεστέλλετο στην Κύπρο.

iii) Δεν ενημέρωσε τον Πρωθυπουργό για τη δυνατότητα αποστολής μιας επίλεκτης δύναμης με ελαφρύ οπλισμό.

iv) Έδωσε εντολή στον αρχηγό ΓΕΕΘΑ Κ. Καραγιάννη για την παράδοση του κυπριακού ιδρύματος στον τουρκικό στρατό, χωρίς όμινα.

Για τις παραπάνω πράξεις και παραλείψεις, η στρατιωτική ηγεσία φέρει βαριότατες ποινικές ευθύνες, συλλογικά και ατομικά, γιατί πρόκειται περί ανωτάτων αξιωματικών.

β) Ο υπουργός Εθνικής Αμύνης Ε. Αβέρωφ έχει ευθύνες:

i) Γιατί «έφραξε ως ΥΕΘΑ να παρακαλοηθείσει την εκτέλεση της εντολής του Πρωθυπουργού, της 3ης Αυγούστου, και να μην ανεχθεί — αν όχι να προκαλέσει — την κακή λειτουργία της ηγεσίας των Ενόπλιων Δυνάμεων, ούτε να αποκρούει από τον Πρωθυπουργό την μη εκτέλεση της εντολής του.

ii) Δεν ενημέρωσε, ούτε πρότεινε στον Πρωθυπουργό τη δυνατότητα αποστολής στην Κύπρο επίλεκτων μονάδων, και

iii) Παρόμοια να εισηγηθεί στον Πρωθυπουργό την αντικατάσταση της χουντικής στρατιωτικής ηγεσίας, καίτοι γνώριζε ότι βαρύνονται με την επιτυχία της απόβασης των τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο κ.λπ.

γ) Ο κ. Γ. Μαύρος δεν ασχολήθηκε με το «στρατιωτικό σκέλος» του Κυπριακού και χείρισμός έκανε μόνο στον διπλωματικό τομέα, μετά από εντολή ή οπωσδήποτε μετά από συνεργασία και συνεννόηση με τον Πρωθυπουργό. Ο κ. Γ. Μαύρος, επομένως, δεν υπέχει ποινικές ευθύνες.

δ) Ο Πρωθυπουργός κ. Κ. Καραμανλής αναμείχθηκε και στα δύο σκέλη του Κυπριακού:

Στον διπλωματικό τομέα έκανε χείρισμούς με τους οποίους δεν «παρέβλεπε κάποια συγκεκριμένη ενέργεια, που θα έπρεπε να γίνει στον τομέα αυτόν και δεν έγινε».

Τον στρατιωτικό τομέα, όμως, εμπιστεύθηκε στον Ε. Αβέρωφ, τον οποίον περιέβαλε με απόλυτη εμπιστοσύνη, παρά το γεγονός ότι γνώριζε και από την προηγούμενη συνεργασία τους τις θέσεις του σχετικά με την αποστολή βοήθειας από την Ελλάδα στην Κύπρο κ.λπ.

Και προσθέτει το Πόρισμα:

«Με τα δεδομένα αυτά, παραμένουν στην Επιτροπή τα ακόλουθα ερωτήματα:

i) Γιατί ο Κ. Καραμανλής, έμπειρος πολιτικός, μια και δεν προζώρησε στην αντικατάσταση της χουντικής στρατιωτικής ηγεσίας... δεν επέλεξε στρατιωτικούς της εμπιστοσύνης του ως προσηλατικούς του συμβούλου, ώστε να μπορεί να ελέγχει την ορθότητα των εισηγήσεων της στρατιωτικής ηγεσίας, ως και του ΥΕΘΑ Ε. Αβέρωφ;

ii) Γιατί ο Κ. Καραμανλής, έμπειρος πολιτικός, δεν αντέληφθη τη μεθοδευμένη και συνεχή υπονόμευσή του από τη χουντική ηγεσία των Ενόπλιων Δυνάμεων, που είχε σαν συνέπεια την απώλεια του 38% της Κύπρου;

Δεν γνωρίζουμε εάν το κόστος της αντικατάστασης της στρατιωτικής ηγεσίας θα ήταν μεγαλύτερο από το κόστος διατήρησής της! Από το αποτέλεσμα, όμως, κρίνουμε ότι η αντικατάσταση θα είχε μικρότερο κόστος!!!...»

Το Πάρισμα από όλην, προφανώς, ανάξιο σοβαρού σχολιασμού. Αξίζει μόνο να σημειωθούν τα ακόλουθα:

— Η Επιτροπή, δεν ασχολήθηκε με το κρίσιμο θέμα του πώς έγινε η μετάκληση του κ. Καραμανλή, στις 23.7.1974, από τον Γκαζίκη, μετά την αρχική του άρνηση και την ανάθεση της εντολής για τον σχηματισμό κυβέρνησης στον Π. Κανελλόπουλο.

— Αγνόηται όλα τα έγγραφα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν στον διεθνή και ελληνικό Τύπο — μερικά των οποίων θέσαμε υπόψη της — για τις σχέσεις του Κ. Καραμανλή με τη χούντα, με παράγοντες της αμερικανικής κυβέρνησης προσκεκλιμένους στον Κίεσινγκερ, ως και τις δηλώσεις του Εισαβίτ και άλλων Τούρκων επισήμων για τους λόγους που έγινε ο «Αττίλας II» κ.λπ.

Όσον αφορά τον διπλωματικό τομέα, για τον οποίον η Επιτροπή δεν βρέσκει κανένα λόγο επικρίσεως, σημειώνουμε:

α) Την παράλειψη διαμαρτυρίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ και στο ΝΑΤΟ για τη συνεχή παραβίαση της εκκευρίας της 22.7.1974 από την Τουρκία.

β) Την αποφυγή ακόμα και προσεκρινής διακοπής των διπλωματικών σχέσεων με την Τουρκία, η οποία επέτρεψε στον Τούρκο πρέσβη να συνεχίσει τις επαφές του με χουντικούς παράγοντες έως και μετά τον θρήμβο του «Αττίλα II».

Περαιτώ να τονισθεί ότι διπλωματικοί χειρισμοί χωρίς πολεμική ισχύ είναι άνω περιεχομένου. Εφόσον, επομένως, ο Κ. Καραμανλής διατήρησε τη χουντική στρατιωτική ηγεσία, που θεωρούσε «εδόνητη την άμυνα της Κύπρου», έδωσε στους Τούρ-

κοις όλες τις δυνατότητες να συμπεριφέρονται όπως αυτοί ήθελαν, για να φθάσουν στον θρίαμβο του «Αττίλα Πα».

«Σκορδαλιά χωρίς σκόρδο!..»

Αλλά δεν χρειάζεται να επεκταθούμε περισσότερο. Γι' αυτό, άλλωστε, όταν μου ζητήθηκε η γνώμη μου από δημοσιογράφους και ειδικότερα για όσα αναφέρονται στον Κ. Καριμανλή, έκανα την 1.11.1988 την επιγραμματική δήλωση:

«Το Πόρισμα αυτό είναι σκορδαλιά χωρίς σκόρδο!..».

Είναι, τέλος, περιττό να ασχοληθούμε καθόλου με το Πόρισμα των 11 βουλευτών της ΝΔ. Πρόκειται για παιδαριώδες κομματικό ανέγνωμα.

Όλοι, όμως, όσοι ασχοληθήκαμε με τη μεγάλη αυτή εθνική υπόθεση, είχαμε την ελπίδα ότι κατά τη συζήτηση του Πορίσματος από την Ολομέλεια της Βουλής θα γινόταν η επιβαλλόμενη κριτική και τελικά θα έπαιρνε τη σωστή διατύπωση.

Αλλά και απ' αυτό η διάψευση των ελπίδων μας υπήρξε εξίσου ολοκληρωτική, όπως θα αναφέρουμε πιο κάτω.

7. Η Κυπριακή Βουλή και ο «Φάκελος της Κύπρου»

Στις 11.11.88, δημοσιοεύθηκε στις εφημερίδες η είδηση ότι η Κυπριακή Βουλή αποφάσισε να ανοίξει τον «Φάκελο της Κύπρου». Η είδηση ήταν λίγο περίεργη, γιατί η Κυπριακή Βουλή είχε πάρει αντίλογη απόφαση πριν από μερικά χρόνια, και ανεμόντο ότι το Πόρισμά της θα χρησιμοποιεί και για την Επιτροπή των Αθηνών.

Όπωςδήποτε, μετά τις πληροφορίες αυτές, στις 12.11.88 έκανα την ακόλουθη δήλωση:

«Η ΕΔΗΚ απευθύνει τα συγχαρητήριά της στην Κυπριακή Βουλή για την απόφασή της να ανοίξει, έστω και καθυστερημένα, τον «Φάκελο της Κύπρου». Χωρίς διαρεύνηση της κυπριακής πλευράς είναι αδύνατον να καταλογιστούν αντικειμενικά οι αιτίες για τη μεγαλύτερη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή τραγωδία του σύγχρονου Ελληνισμού.

Αλλά η Κυπριακή Βουλή έχει και ένα άλλο πλεονέκτημα. Λόγω του ότι η Κύπρος ανήκει στη Βρετανική Κοινοπολιτεία, θα μπορέσει να διερευνήσει πολλά βρετανικά αρχεία και να εξετάσει Βρετανούς μάρτυρες για τον πληρότερο, υπό τις σημερινές συνθήκες, δυνατόν προσδιορισμό των βρετανικών και γενικότερα των συμμαχικών αιθηνών.

Ατυχώς, κανένα Πόρισμα δεν έχει ακόμα δει το φως της δημοσιότητας από την Κυπριακή Βουλή. Από την κυπριακή πλευρά, μάλιστα, έγινε μια ενέργεια, η οποία συνετέλεσε στο «θήφι-

μο» του μεγάλου εθνικού θέματος, όπως φαίνεται από τα επόμενα.

8. Στις ελληνικές καλένδες το Πόρισμα

Ενώ περιμέναμε ότι η ανεπάρκεια του Πορίσματος θα θεραπευόταν με τη συζήτησή του από την Ολομέλεια και έντονες υπήρξαν οι αιτήσεις για τον προσδιορισμό σύντομης ημερομηνίας διεξαγωγής της συζήτησης, ο Πρόεδρος της Βουλής, στις 12.2.89, ανακοίνωσε ότι αυτή αναβάλλεται επ' αόριστον, χωρίς να ζητήσει ούτε τη συγκατάθεση του Σώματος.

Μετά από αυτό, στις 13.2.89, έκανα την ακόλουθη δήλωση: «Η αποστολή στις... καλένδες του Πορίσματος της Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής για το Κυπριακό καθιστά αδύνατη την παραπομπή στη Δικαιοσύνη των υπευθύνων για τη μεγαλύτερη εθνική τραγωδία μετά τη Μικρασιατική καταστροφή.

Το έργο της Εξεταστικής Επιτροπής διεξήχθη κάτω από πολυπλακτού είδους πιέσεις και το Πόρισμα — όπως και άλλοτε το είχαμε — είναι κάθε άλλο παρά πλήρες και αντικειμενικό. Η συζήτηση στην Ολομέλεια θα αποδείκνυε τις αλλεπάριες του, σε τρόπον ώστε η Δικαιοσύνη να επιληφθεί όλων των υπευθύνων, μεγαλόσχημων και μη, της εθνικής τραγωδίας.

Σήμερα, με την απόφαση του Προεδρείου της Βουλής συγκαλύπτεται η μεγάλη αυτή εθνική μειοδοσία και οι υπεύθυνοι ανενόχλητοι αφήνονται να απολαμβάνουν τα αμαρτωλά υλικά και ηθικά προνόμια που τους εξασφάλισαι...

Σαν δικαιολογία φέρεται η επιστολή του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Βασιλείου προς το ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ, με την οποία τους παρακαλεί να μη γίνει συζήτηση στην Ολομέλεια, για να μην επηρεαστούν αρνητικά οι διεξαγόμενες διακοινοτικές διαπραγματεύσεις. Πριν από ένα μήνα, όμως, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Βουλής παρέλαβε επίσημα το Πόρισμα από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Βουλής και ανακοινώθηκε τότε ότι η Κυπριακή Βουλή θα άρχιζε ανάλογο έργο, πράγμα που χαροποίησε όλους τους πραγματικούς πατριώτες, διότι έτσι θα ολοκληρωνόταν η εικόνα των υπευθύνων της εθνικής μειοδοσίας.

Είναι αδύνατον να αντιληφθεί κανείς για ποιους λόγους ο κ. Βασιλείου απέστειλε την επιστολή αυτήν. Υπάρχει η εντύπωση ότι ενήργησε κατόπιν πιέσεων από την Ελλάδα, διότι δεν είναι κατανοητόν πώς η ολοκλήρωση της διερεύνησης των υπευθύνων για την τραγωδία του Ελληνοκυπριακού της Κύπρου θα εξασθενούσε την ελληνοκυπριακή αλληλεγγύη στις συζητήσεις της με τους Τουρκοκυπρίους. Η κοινή λογική λέει το αντίθετο.

Αλλά και γενικότερα η απόφαση του Προεδρείου είναι εθνικά απαράδεκτη, γιατί θα επιστρέφει σε μια νέα εθνική κρίση — ίσως στο Αιγαίο — την ίδια δραστηριότητα που έγινε για το Κυπριακό, αφού οι ένοχοι για τέτοια εγκλήματα, από κομματικούς ή άλλους λόγους, μένουν ατιμώρητοι και αφήνονται ελεύθεροι να απολαμβάνουν τις αντεθνικές δόξνας τους.

Αυτό ήταν το θλιβερό τέλος της κοινοβουλευτικής διαχείρισης της μεγαλύτερης εθνικής τραγωδίας της εποχής μας! Η κάλυψη του σύγχρονου Ανταρκίδα και των συν αυτών!...

VII. Η ΝΕΜΕΣΙΣ

Μετά από τον θλιβερό τρόπο με τον οποίο τελείωσε το άνοιγμα του «Φακέλου της Κύπρου» και ενώ οι ένοχοι της εθνικής τραγωδίας έπαψαν να φοβούνται για τις συνέπειες των αθηνών τους, παρενβή η Νέμεσις, με δύο γεγονότα:

Το πρώτο ήταν η αποκάλυψη των Πρακτικών του περιφημου Σεμιναρίου της Ρώμης (19-23 Νοεμβρίου 1973), και

Το δεύτερο η δημοσίευση των Απορρήτων Αρχείων του Φόρεν Όφφισ, του 1959.

Με το πρώτο αποκαλύφθη ο προπαγανδικός ρόλος, που έπαιξε ο Ε. Αβέρωφ σε συνεννόηση με τον Κ. Καραμανλή στην ανεπίσημη αυτή Συνδιάσκεψη, που ήταν προκατασκευαστική της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο.

Με το δεύτερο αποδείχθη πόσο εθελόδουλοι ήταν οι Κ. Καραμανλής και Ε. Αβέρωφ απέναντι στους μεγάλους μας «Προστάτες» — Μεγάλη Βρετανία και ΗΠΑ — και πόσο ανειλικρινείς απέναντι στην Μακάρη και την Ελληνική Βουλή, αφού — εκτός των άλλων — κρέτησαν μυστικές τις τρεις σημαντικές Συμφωνίες, που υπέγραψαν στη Ζυρίχη και το Λονδίνο, για το μέλλον της άτυχης Κύπρου.

A. ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

Στα τέλη Φεβρουαρίου 1989, τέσσερις δεκαετή μήνες μετά την υποβολή στην Ολομέλεια της Βουλής του Πορίσματος της Επιτροπής για τον «Φάκελο της Κύπρου», δημοσιεύθηκε στην Αθήνα το βιβλίο του Μιχάλη Γγυστίου, Κύπριου δημοσιογράφου στη Νέα Υόρκη, που φέρει τον τίτλο: «Το "Σεμινάριο της Ρώμης" — Νοέμβριος '73... Τότε που παίχτηκε η τύχη της Κύπρου». Εκδότης, η εβδομαδιαία εφημερίδα «Το Ποντίκι».

Το βιβλίο αυτό ένωσε το μυστήριο σχετικά με την άτυχη Συνδιάσκεψη της Ρώμης, του Νοεμβρίου 1973, που έγινε γνωστή ως «Σεμινάριο της Ρώμης» και φέρετο ότι έπαιξε αποφασιστικό ρόλο για την εξέλιξη του Κυπριακού και συγκεκριμένα στην κρίσιμη φάση από την περίοδο του Πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου έως την τουρκική εισβολή.

Η διεξαγωγή του Σεμιναρίου αυτού ήταν γνωστή από το 1975, μετά από μια δήλωση του Γλαύκου Κληροδής εις «Το Βήμα», ο οποίος, όμως, δεν έδωσε περισσότερα στοιχεία, διότι φαίνεται ότι συμφωνήθηκε να κρατηθούν απόρρητα.

Για το Σεμινάριο αυτό μιλά επίσης στο βιβλίο του «Πέρα από τα Σύνορα 1974-77» Αθήνα 1983, ο Δημ. Μπίτσιος, πρεσβευτής και υπουργός Εξωτερικών του Καραμανέλη.

Με το βιβλίο, όμως, του Μιχ. Ιγνατίου διαλευκάνθηκε η υπόθεση, γιατί ο συγγραφέας κατόρθωσε να συγκεντρώσει τα επίσημα έγγραφα και πολλά άλλα στοιχεία που υπάρχουν και να συνομιλήσει με τα περισσότερα μέλη που πήραν μέρος στο Σεμινάριο. Έτσι, έχουμε σήμερα μια πλήρη σχεδόν εικόνα για το τι ελέγχθη σ' αυτό, ποια τα συμπεράσματα και ποιες οι συνέπειές του.

Από το βιβλίο του Μ. Ιγνατίου πληροφορούμαστε ότι το περίφημο αυτό Σεμινάριο συνήλθε στο Παλιότο Καρνάου της Ρώμης, στις 19-23 Νοεμβρίου 1973, με αντικείμενο τη διερεύνηση των προοπτικών για την επίλυση του Κυπριακού.

Οργανιστής ήταν το «Κέντρο Μεσογειακών Σπουδών», του οργανισμού «American Universities Field Staffs», πίσω από το οποίο βρισκόταν, από πολλές εμάλλεις, ο Κίσιπγκερ και η CIA.

Πρόεδρος του Σεμιναρίου ήταν ο Γιουγκοσλάβος διπλωμάτης Βλαντιμίρ Βέλτσιτ, που έλαβε μέρος στις διαπραγματεύσεις για τον καθορισμό των συνόρων μεταξύ Ιταλίας και Γιουγκοσλαβίας, στην Τεργεστή, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στο Σεμινάριο μετείχαν 20 μέλη, που ανήκαν στις εξής κατηγορίες:

1. Οι δύο επίσημοι διαπραγματευτές: Ο Γλαύκος Κληροδής, Πρόεδρος της Κυπριακής Βουλής, και ο ηγέτης των Τουρκοκυπρίων Ρασούφ Ντενκτάς.

2. Αμερικανοί:

α. Σάουρος Βανς, πρώην υπουργός Αμύνης και μετέπειτα υπουργός Εξωτερικών.

β. Λούσιους Μπατλ, βοηθός υπουργού Εξωτερικών.

γ. Φίλιπ Τάλμποτ, πρώην πρεσβευτής των ΗΠΑ στην Αθήνα.

3. Βρετανός Μάικλ Στούαρτ, πρώην πρεσβευτής στην Αθήνα.

4. Έλληνας: α. Ευάγγελος Αβέρωφ, πρώην υπουργός Εξωτερικών.

β. Δημήτριος Μπίτσιος, πρώην πρεσβευτής και μετέπειτα υπουργός Εξωτερικών.

5. Τούρκοι:

α. Αϊντίν Γαλτσίν, καθηγητής Πανεπιστημίου, αντί του τ.

Προέβουλευσε Νιχάτ Ερίμ, που εμποδίστηκε την τελευταία στιγμή να έλθει στη Ρώμη.

β. Μίλη της πρεσβείας στη Ρώμη.

δ. Διάφοροι καθηγητές, μεταξύ των οποίων μερικοί ελληνικής καταγωγής ή υπηκοότητας, όπως οι:

α. Σπύριδω Κυριακίδης, καθηγητής στο Νέο Τζέρσεϊ.

β. Δρ Πήτερ Λουίζος, καθηγητής της London School of Economics.

γ. Ρούντολφ Νότιελ της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και πρώην σύμβουλος Σχεδιασμού της κυβέρνησεως της Κυπριακής Δημοκρατίας κ.ά.

Δύο γεγονότα υπήρξαν καθοριστικά για τη σημασία του Σεμιναρίου αυτού:

Το πρώτο είναι η πρόταση του Ε. Αβέρωφ για την κατάργηση του «ενιαίου» της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως καθόριζε το Σύνταγμα του 1960 με τα 13 σημεία του Μακαρίου, και

Δεύτερον Η δήλωση Βανς ότι, σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, οι ΗΠΑ δεν θα επέμβουν, όπως έγινε επανειλημμένα στο παρελθόν.

Για την πρόταση Αβέρωφ υπάρχουν τα απομαγνητοφωνημένα Πρακτικά του Σεμιναρίου, αλλά αυτή αναγράφεται συνοπτικά και στην επίσημη έκθεση που κατήρτισε ο καθηγητής Ελάν Κέντουρι μετά τη λήξη των εργασιών του.

Παραθέτουμε το σχετικό απόσπασμα από τα πρακτικά:

«... Όπως φαίνεται, λοιπόν, υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό θεμάτων προς διευθέτηση, παρά το γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται επί πέντε χρόνια. Το κατά συνέπηση συμπέρασμα (conclusion) του σεμιναρίου ήταν ότι, για λόγους τόσο εξωτερικούς όσο και εσωτερικούς, η διευθέτηση της κυπριακής διένεξης ήταν εντεινόμενη επίγονα. Ένα μέλος, μάλιστα, ο κ. Αβέρωφ, πρότεινε ένα σχέδιο (scheme) για τη γαρίωση των υφιστάμενων διαφορών, που να αντανακλά αυτήν την αίσθηση του επίγοντος. Πρότεινε να ζητηθεί από τους δύο συνομιλητές να προσκομίσουν εντός μιας περιόδου δύο μηνών μια λίστα συμπροσημασμένων σημείων και μέσα σ' ένα ακόμα δεκαπενθήμερο μια λίστα σημείων στα οποία δεν πρόκειται να υπάρξει συμφωνία. Αυτός ο κατάλογος θα υπεβάλλετο στη συνέχεια σε μια επιτροπή τριών "σοφών προσωπικοτήτων" ("wise men"), όπως π.χ. ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών (σ.σ.: ήταν τότε ο Κουρτ Βάλντχάιμ) και άλλες παρόμοιες προσωπικότητες, το κύρος και η ανεξαρτησία των οποίων θα τους καθιστούσε αποδοκίμους στα διάφορα μέρη. Η Επιτροπή αυτή θα καλούτο να καταλήξει εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστή-

ματος σε ομόφωνη απόφαση για τα επίμαχα σημεία. Θα ήταν αισιαστικό να είχαν οι Κύπριοι πριν από αυτό εκφράσει τη βεβαίωσή τους να δεχθούν τη διαίτησία των "σοφών προσωπικοτήτων", μέσα δημοψηφίσματος. Αλλά είναι προφανές ότι πριν αποδεχθούν μια παρόμοια πρόταση, οι ηγέτες των δύο Κοινοτήτων θα έπρεπε να την υποβάλουν σε προσεκτική εξέταση και ότι, εάν επρόκειτο να συμφωνήσουν μ' αυτήν, το σχέδιο που ιχνηλάτησε ο κ. Αβέρωφ θα έπρεπε να αναλυθεί με ακριβείς και εξειδικευμένες λεπτομέρειες.

Το δεύτερο καθοριστικό γεγονός είναι η δήλωση του Σάουερς Βανς ότι «το Κυπριακό είναι εντάξει αναμείχτως μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Μπορεί μάλιστα να προκληθεί και επέμβαση της Τουρκίας, αλλά αυτή τη φορά μην ελπίζετε ότι θα επέμβει η Αμερική να σταματήσει την Τουρκία».

Ανάλογη δήλωση έκανε και ο Μάικλ Στοούαρτ, ο πρώην πρεσβευτής της Μεγάλης Βρετανίας στην Αθήνα.

Οι δηλώσεις αυτές ήταν μια προειδοποίηση, ένα «πράσινο φως» για τον «Αττίλα». Και αυτό επιβεβαιώνεται από τη δήλωση, που έκανε ο Ντενκτάς στον Κληρίδη με αρκετή ειρωνεία, όταν συναντήθηκαν για πρώτη φορά μετά την εισβολή: «Θέα, η Αμερική σάς προειδοποίησε ότι δεν θα επέμβει να εμποδίσει την Τουρκία!»

Η πρόταση Αβέρωφ για την κατάργηση του «κνιαίου» της Κυπριακής Δημοκρατίας (για τη διχοτόμηση) δεν έγινε πηχιά. Είναι προϊόν πολλών διασκέχσεων με τον Κ. Καραμανλή, αλλά και με άλλους, παρά τους περί του αντίθετου ισχυρισμούς του Αβέρωφ.

Πράγματι, ο Αβέρωφ, ο οποίος λόγω της απημεσίας του Αυγούστου 1973 απελευθερώθηκε από την ΕΑΤ/ΕΣΑ, όπου κρατείτο εξαιτίας του «Κινήματος του Ναυτικού», έφυγε από την Αθήνα με διπλωματικό διαβατήριο, για να παραστεί στο Σεμινάριο, αφού προηγουμένως ενημέρωσε για το θέμα τη χούντα του Παπαδόπουλου. Από την Αθήνα πήγε στο Παρίσι, όπου συναντήθηκε με τον Κ. Καραμανλή. Από 'κει, πήγε στη Ρώμη με τον παλιό του συνεργάτη Δ. Μπίτσιο και μετέπειτα υπουργό Εξωτερικών του Καραμανλή, όπου είχε επανειλημμένες συνομιλίες με τον Σάουερς Βανς. Κατόπιν, όταν άρχισε το Σεμινάριο, ζήτησε και μίλησε στις 20 Νοεμβρίου αντί της 21ης, προφανώς λόγω των γεγονότων του Πολυτεχνείου στην Αθήνα.

Αφού έκανε την πρότασή του, έφυγε από τη Ρώμη (21 Νοεμβρίου) ταυτόχρονα με τον Βανς, ο οποίος καταβλήθηκε στην Ουάσινγκτον. Ο Αβέρωφ πήγε στο Παρίσι, για να ενημερώσει τον Κ. Καραμανλή για τις εργασίες και τα συμπεράσματα του

Σεμινάριο. Βραδύτερα, επέστρεψε στην Αθήνα και δεν παρέλειψε να ενημερώσει τη νέα γαίντα του Ιωαννίδη, με δύο υπομνήματα προς τον νέο Πρόεδρο Γκιζίκη.

Η έκθεση του Κέντουρι τελειώνει με το εξής συμπέρασμα:

«... Το Κυπριακό πρόβλημα, όπως το είδε το Σεμινάριο, είναι κατά πρώτο λόγο πολιτικό και συνταγματικό ζήτημα και η λύση του πρέπει να είναι του ιδίου χαρακτήρα. Η ασφάλεια των Κυπρίων, αλλά και η ειρήνη τους στην πιο φυσική της μορφή εξαρτάται από μια πολιτική διαθετήση, η οποία με τη σειρά της θα καταστήσει εφικτή τη λειτουργία μιας ομαλής συνταγματικής κυβέρνησης—

Αλλά, όλα αυτά αναπόκρινται να απορροφηθούν από τους ίδιους τους Κυπρίους...»

Όπως φαίνεται από την έκθεση αυτήν, τα συμπεράσματα του Σεμιναρίου ήταν ότι επιβάλλεται η αναθεώρηση του Συντάγματος της Κύπρου, με την κατάργηση της «κνιαίου» κρέτους. Τον χωρισμό αυτόν έπρεπε να τον αποδεχθούν οι ίδιοι οι Κύπριοι. Εάν δεν επιτυγχάνετο η ορθή αυτή λύση και επερχόταν σύγκρουση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, οι ΗΠΑ και η άλλη εγγυήτρια δύναμη, η Μεγάλη Βρετανία, δεν θα παρενέβαιναν, όπως στο παρελθόν, για να την εμποδίσουν.

Βέβαια, στην κατάργηση του «κνιαίου» της Κυπριακής Δημοκρατίας βασικό εμπόδιο ήταν ο Μακάριος, ο οποίος, επομένως, έπρεπε ή να εξοντωθεί ή να περιορισθεί στα ήθηροκτυτικά του καθήκοντα. Ο Μακάριος τουλοχρόνως σθεταρείτο ιπαύθνος για το γεγονός ότι το κομμουνιστικό κόμμα έγινε ο ρυθμιστής των πολιτικών εξελίξεων στην Κύπρο και τον εξασθέασε να «προσδοθεί σε άρμα άσχητο με τα δετικά συμφέροντα».

Τα γεγονότα που επακολοθήθηκαν δεν επέτρεψαν να υλοποιηθούν αυτές οι άγραφες Σηφρονίες, που προφανώς έγιναν στη Ρώμη, παρά μόνον τον Ιούλιο 1974.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τον μήνα εκείνον διοργανώθηκε από την Αθήνα και η απόπειρα κατά του Μακαρίου στον Άγιο Σέργιο, που απέτυχε.

Γι' αυτό, προφανώς, επακολοθήθηκε το πραξικόπημα και η εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο. Οι ΗΠΑ, όπως και η Μεγάλη Βρετανία, έμειναν τιμωρώς ουδέτερες απέναντι στην τουρκική πρωτοβουλία.

Την κρίσιμη στιγμή, μετακλήθη ο Κ. Καραμανλής από τον Κίσσιγγκερ, με το γνωστό μήνυμα που έφτασε στην ΚΥΠ, για να πραγματοποιηθεί η πρόταση Αβέρωφ της Ρώμης — η διχοτόμηση, δηλαδή, της Κύπρου.

Βέβαια, η μετάκληση του Κ. Καραμανλή εμφανίστηκε ότι

απέβλεπε δέχθεν στην κατάληψη της χούντας και την «αποκατάσταση» της δημοκρατίας. Αλλά αυτό ήταν το πρόσχημα για να συγκαληφθεί η εγκατάλειψη της Κύπρου στον «Αττίλα».

Αυτή ήταν η μεγάλη προσφορά του Κ. Καραμανλή, του Ε. Αβέρωφ και των συνταίρων τους στην υπόθεση της διαφύλαξης και αποδιάθεσης του κυπριακού Ελληνισμού, ο οποίος από την εποχή εκείνη απειλείται με εξαφάνιση.

Πώς προετοιμάστηκε το πραξικόπημα της 21.4.1967

Στο βιβλίο του Μιχαήλ Ξυγαριού υπάρχει και το ακόλουθο σημείωμα του εκδότη, που αποτελεί επιβεβαίωση των όσων υποστήριξα πριν και μετά το πραξικόπημα της 21.4.1967 στην Ελλάδα, αλλά και στις ΗΠΑ.

Το παραθέτω γιατί είναι πολύ χρήσιμο:

«Τον Απρίλιο του 1967, έγραψα στο Πανεπιστήμιο του Ουασίνγκτον ένα τριήμερο σημείωμα (10-12 του μήνα) με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 20 χρόνων από την εξαγγελία του Δόγματος Τρούμαν, με τίτλο «Η Ελλάδα από την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου». Οργανωτές ήταν — εκτός από το ίδιο το Πανεπιστήμιο, βέβαια — το υπουργείο Εξωτερικών (που κάλεσε τα έξω) και η CIA, η οποία μετείχε «διακριτικά» — ή τουλάχιστον προσπαθούσε να είναι τέτοια η συμμετοχή της. Ανάμεσα στους προσκεκλημένους ήταν ο αρχιεπίσκοπος Αμερικής Λέκαςος και τρεις τουλάχιστον καθηγητές από αυτούς που αργότερα συνδέθηκαν με τη στρατιωτική χούντα: ο Ζέππος (από το Πανεπιστήμιο της Αθήνας), ο Φραγκόστας (από το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης) και ο Κοϊσόουλας!

Ένας μεγαλοπράκτορας της CIA, ο Νικίταλ Χ. Μερκούστηρ, ήταν στα μέσα και στα έξω. Αίτηο μετά ήρθε στην Ελλάδα (όπου είχε υπηρετήσει πιο καλιά, όπως επίσης σε Κωνσταντινούπολη, Άγκυρα, Βηρυτό, Παρίσι, Βερολίνο, από το '45 που μπήκε στο Σουίτη Ντηπάρτμεντ, σε ηλικία 28 χρόνων, ενώ στη CIA μπήκε το '55) και προετοίμασε στην προετοιμασία του κλίματος πριν βρουν τα παντα...

Η συζήτηση γρήγορα ξέφυγε από το ιστορικό πλαίσιο και άρχισε να περιστρέφεται γύρω από ένα όλο και πιο... επίκαιρο θέμα: την επιβολή στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα! Το θέμα θα μπορούσε να πει κανένας ότι καλύφθηκε πλήρως, αφού οι ομιλητές ξεκίνησαν από την ιστορική πλευρά του και όρτησαν μέχρι την... πρακτική τους το σήμερα!

Εκπληκτοι μερικοί Έλληνες καθηγητές και φοιτητές, γνωστοί δημοκράτες (ανάμεσά τους και τ. υπουργός της σημερινής κυβέρνησης), άκουσαν τον Μερκούστηρ να δηλώνει χωρίς κινέ-

να δικτατορία και χωρίς καμιά διπλωματικότητα ότι «εκλογές δεν θα γίνουν στην Ελλάδα», απαντώντας στο ερώτημα αν βλέπει τον Γεώργιο Παπανδρέου νικητή των εκλογών που μόλις είχαν προκηρυχθεί για τις 28 Μαΐου! Κι όταν προσπάθησαν να αντιδράσουν, γιουχαίστηκαν από τους συνέδρους σαν «κομμουνιστές» και «παραχωποκοί!». Ήταν οι μέρες που ο Τύπος των Ηνωμένων Πολιτειών είχε αρχίσει να μιλάει για τις ελληνικές εκλογές σε συνδυασμό πάντα με τους «σοβαρούς κινδύνους που εγκομινοούσαν για τους δημοκρατικούς θεσμούς της Ελλάδας» («Τάιμς»).

Στην πραγματικότητα, το μέλλον της Ελλάδας είχε κριθεί (από τις ΗΠΑ) αρκετά καιρό πριν — και ήταν πολύ συγκεκριμένα: στρατιωτική δικτατορία! Οι... λεπτομέρειες (αν δηλαδή επρόκειτο να αναστείλει ο βασιλιάς — με τους στρατηγούς — ορισμένα άρθρα του Συντάγματος και πρόλαβαν οι συνταγματάρχες ή αν η «επίσημη Αμερική» δεν ήθελε δικτατορία, αλλά κινήθηκαν μυστικές υπηρεσίες κ.λπ.) δεν είχαν — τότε — ιδιαίτερη σημασία, μπροστά στο γεγονός αυτό: καθαυτό ενώ τα πολιτικά κόμματα και ο λαός βιάζονταν προς τις κάλπες, οι Αμερικανοί και τα ανάκτορα (μαζί ή χάρια ή... και μαζί και χάρια!) ετοίμαζαν στρατιωτική δικτατορία, πριν κλείσουν δύο χρόνια από το βασιλικό συνταγματικό πραξικόπημα του Ιουλίου 1965, δηλαδή την αντροπή της νόμιμης κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου και τον σχηματισμό «κυβέρνησης» αποστατών.

Στην ίδια εφημερίδα («Τάιμς της Νέας Υόρκης»), σχεδόν ένα μήνα μετά το πραξικόπημα των συνταγματάρχων, ο Μ. Τσαίλντς έγραφε:

«Όπως αποδείχθηκε, η άκρα μυστική σύσκεψη κορυφής που έγινε στην Ουάσινγκτον στα μέσα Φεβρουαρίου, έμοιαζε με θρήνο ελληνικού χορού για την επερχόμενη τραγωδία. Γύρω από το τραπέζι κάθονταν στρατιωτικοί, μυστικοί πράκτορες και κρατικοί υπάλληλοι — όλοι οι εκπρόσωποι της εξουσίας, για να εξετάσουν το ελληνικό πρόβλημα. Οι αναφορές της CIA δεν άφηναν καμία αμφιβολία ότι επρόκειτο να εκδηλωθεί στην Ελλάδα πραξικόπημα, εν γνώσει, αν όχι και υπό την καθοδήγηση, του Κιανταντίνου...

Το σοβαρό πρόβλημα που απασχολούσε όσους μετείχαν στη σύσκεψη ήταν εάν υπήρχε ελπίδα να επιζητεί μια κοινοβουλευτική κυβέρνηση, έστω και μετά την απομάκρυνση του Γ. Παπανδρέου και του γιου του απ' την πολιτική σκηνή. Αυτή άλλωστε ήταν και η επιδίωξη των Ελλήνων στρατιωτικών και της άκρας Δεξιάς. Απομάκρυνση του Γ. Παπανδρέου σήμαινε και απομάκρυνση του συμβόλου της δημοκρατίας. Ήδη είχε ολο-

ελεγχθεί η εκπόνηση ενός "σχεδίου" και διεξάγονταν έρευνες για την εξακρίβωση της ενδεχόμενης συμμετοχής του Ανδρέα σε μια προδοτική συννομοσία.

Όσοι συμμετείχαν στη σύσκεψη, ύστερα από μερικές σημαδιακές και ενταγμένες εκδηλώσεις των συνεπειών, συμφώνησαν ότι δεν μπορούσαν να προβούν σε καμία ενέργεια.

Ο Ουόλτερ Ρόστον, σύμβουλος του Προέδρου επί θεμάτων εθνικής ασφαλείας, λέγεται ότι έκλεισε τη σύσκεψη με αυτά τα λόγια: "Ελπίζω, κύριοι, να αντιλαμβάνεστε ότι τα συμπεράσματά στα οποία καταλήξαμε εδώ, ή μάλλον στα οποία δεν μπορούσαμε να καταλήξουμε, καθιστούν αδύνατη οποιαδήποτε επίμβαση στις μέλλοντικές πολιτικές εξελίξεις της Ελλάδας".

Ήταν μια πολύ γλαφυρή παρουσίαση μιας πολύ πιεζής απόφασης: εγκαθέρυση δικτατορίας στην Ελλάδα...

Β. ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Η δημοσίευση των απορρήτων αρχείων του Φόρστν Όφφις, του 1959, που έγινε την 1.1.90, αποκάλυψε μεταξύ άλλων ότι στη Ζυρίχη και το Λονδίνο συνομαλογήθηκαν μεταξύ των κυβερνήσεων Μεγάλης Βρετανίας, Ελλάδας και Τουρκίας, εκτός από τις επίσημες Συμφωνίες, που ανακοινώθηκαν αμέσως και τρεις άλλες, που κρατήθηκαν μυστικές από τον Μακάριο, τον Ελληνισμό της Κύπρου και τον ελληνικό λαό γενικότερα.

Πράγματι, τούτο επιβεβαιώνει το ακόλουθο απόρρητο έγγραφο με αριθμό R6C 1073/59 της 21.9.59:

«Ο υπουργός Εξωτερικών ενημέρωσε την Άγκυρα (τηλεγράφημα Νο 1363) ότι θα ήθελε να δει τις μυστικές συμφωνίες υπό συζήτηση. 2. Υπάρχουν, συνολικά, τρία μυστικά έγγραφα, (α) Το "Συμφωνημένο Έγγραφο" που υπεγράφη από τους τρεις υπουργούς Εξωτερικών κατά την τελευταία ημέρα της Διάσκεψης του Λονδίνου. (Σελίδα 39 του Αρχείου). (β) Η "Συμφωνία Κυρίων" που υπογράφηκε από τους πρωθυπουργούς της Ελλάδας και της Τουρκίας κατά το τέλος της Διάσκεψης της Ζυρίχης, στις 11 Φεβρουαρίου, και επιδείχθη εμπιστευτικά σ' εμάς όταν έγινε η διάσκεψη του Λονδίνου (Σελίδα 43 του Αρχείου). (γ) Ένα ακόμα αλληλοτουρκικό διμερές έγγραφο που υποθέτουμε ότι συμφωνήθηκε, επίσης, στη Διάσκεψη της Ζυρίχης, το οποίο δεν έχουμε δει, και του οποίου την ύπαρξη δεν γνωρίζουμε μέχρις ότου ο κύριος Ζορλού το ανέφερε στον Σερ Ντ. Μπάροουζ στις 17 Σε-

πτεμβρίου (τηλεγράφημα Άγκυρας Νο 1362, παράγραφος 2).

P.A. Γουίντ-Γκίρι
21 Σεπτεμβρίου 1959.

Από τις μυστικές αυτές Συμφωνίες, το Φόρεϊν Όφφισ έδωσε στη δημοσιότητα την 1.1.90 τη «Συμφωνία Κυρίων» που υπέγραψαν στη Ζυρίχη οι τότε πρωθυπουργοί της Ελλάδας και Τουρκίας, Καραμανλής και Μεντερές, η οποία έχει ως εξής:

«Συμφωνία Κυρίων»

«1. Η Ελλάδα και η Τουρκία θα υποστηρίξουν την είσοδο της Δημοκρατίας της Κύπρου στο ΝΑΤΟ. Η εγκυρότητα τις βάσεων του ΝΑΤΟ εις την Νήσον, ως και η σύνθεσις αυτών, εξαρτάται εκ της συμφωνίας των δύο κυβερνήσεων. 2. Συντηρήθη μεταξύ των δύο πρωθυπουργών ότι θα παρέμβουν παρά τα Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας της Κύπρου, αντιστοίχως, επί τα σκοπού όπως τεθούν εκτός νόμου το Κομμουνιστικόν Κόμμα και η κομμουνιστική δράσις. 3. Ο πρώτος διοικητής του Τριμελούς Στρατηγείου, του προβλεπομένου υπό του άρθρου 3 της Συνθήκης Συμμαχίας μεταξύ της Δημοκρατίας της Κύπρου, της Ελλάδος και της Τουρκίας, θα ορισθή διά κλήρου. 4. Συντηρήθη ότι αμέσως μετά την υπογραφήν των Συνθηκών δέον να αρθούν τα ισχύοντα σήμερα εν Κύπρω έκτακτα μέτρα και ότι δέον να προκηρυχθή γενική αμνηστία. 5. Το Σύνταγμα θα καταρτισθή, εντός του συντάκτικου δυνατού χρονικού διαστήματος, υπό επιτροπήν αποτελούμενην εξ ενός αντιπροσώπου της Ελληνικής και Τουρκικής κυβερνήσεως, αντιστοίχως. Η επιτροπή αυτή, ήτις θα ενισχυθή ως το έργον της υπό ενός νομικού εμπειρογνώμονος, έχοντος ιδιότητα συμβούλου και εκλεγχομένου υπό των Υπουργών των Εξωτερικών της Ελλάδος και της Τουρκίας, οφείλει να λάβη υπ' όψιν της και να σεβασθή επικριβώς, κατά τας εργασίας της, τα τεθέντα εις τα κείμενα της Διασκέψεως της Ζυρίχης σημεία και να εκπληρώση το έργον της συμφώνως προς τας ούτω καθιερωθείσας αρχάς.

Εν Ζυρίχη, τη 11η Φεβρουαρίου 1959.

Η Συμφωνία αυτή γνωστοποιήθηκε, μετά την παρέλευση αρκετών μηνών, στον Μακάριο από τον Καραμανλή, αλλά και στον Κικουτσόκ από τον Μεντερές (βλ. Νικ. Κρανιδιάτη «Τα δύσκολα χρόνια», σελ. 546).

Λίγες μέρες μετά την 1.1.90, απεικαλόφηθη μεταξύ των απορρήτων εγγράφων που δόθηκαν στη δημοσιότητα και το «Συμφωνηθέν Έγγραφο» («Συμφωνηθέντα Πρακτικά»), το οποίο δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», την

12.1.90, με την ακόλουθη μορφή:

«1. Οι Μόνιμοι Αντιπρόσωποι των Τριών Κυβερνήσεων στο Βορειοατλαντικό Συμβούλιο θα υποβάλουν έκθεση στο Συμβούλιο για τη διάσωση του Λονδίνου. 2. Προτού γίνει το νέο Κράτος στην Κύπρο, είναι πρόωρο να υπάρξει συζήτηση για την πιθανή είσοδο της Δημοκρατίας της Κύπρου στο ΝΑΤΟ. 3. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υπέδειξε ότι, ανάμεσα στις υποχρεώσεις που θα αναλάβει από τη βρετανική κυβέρνηση η Δημοκρατία της Κύπρου, θα είναι η διασφάλιση και η απόλυση ορισμένων διευκολύνσεων και εγκαταστάσεων στην Κύπρο για την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών. 4. Η Δημοκρατία της Κύπρου, το Βασίλειο της Ελλάδος και η Δημοκρατία της Τουρκίας θα αλληλοσυμφουλαούνται και θα συνεργάζονται με το Ηνωμένο Βασίλειο για την κοινή άμυνα της Κύπρου».

Το πλήρες, όμως, κείμενο του εγγράφου αυτού, όπως αναδημοσιεύτηκε στο «Ποντίκι» της 19.1.1990, από την κυπριακή εφημερίδα «Σημερινή», έχει ως εξής:

«ΑΠΟΡΡΙΠΤΟ

ΣΥΜΦΩΝΗΘΕΝΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Μεταξύ των Υπουργών Εξωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας, του Βασιλείου της Ελλάδος και της Δημοκρατίας της Τουρκίας:

1. Οι μόνιμοι αντιπρόσωποι των τριών Κυβερνήσεων στο Βορειοατλαντικό Συμβούλιο θα υποβάλουν έκθεση στο Συμβούλιο για τη διάσωση του Λονδίνου.

2. Προτού δημιουργηθεί το νέο Κράτος, στην Κύπρο, είναι πρόωρο να υπάρξει συζήτηση για πιθανή είσοδο της Δημοκρατίας της Κύπρου στο ΝΑΤΟ.

3. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υπέδειξε ότι, ανάμεσα στις υποχρεώσεις που θα αναλάβει από τη Βρετανική Κυβέρνηση η Δημοκρατία της Κύπρου θα είναι η διασφάλιση της χρήσεως, από τις Ηνωμένες Πολιτείες, ορισμένων διευκολύνσεων και εγκαταστάσεων.

4. Η Δημοκρατία της Κύπρου, το Βασίλειο της Ελλάδος και η Δημοκρατία της Τουρκίας θα αλληλοσυμφουλαούνται και θα συνεργάζονται με το Ηνωμένο Βασίλειο για την κοινή άμυνα της Κύπρου.

5. Ερωτήσεις ή δυσκολίες, οι οποίες πιθανώς να προκύψουν αναφορικά με την εφαρμογή και επιχείρηση των στρατιωτικών αναγκών του Ηνωμένου Βασιλείου, θα είναι υπό κανονικές συνθήκες θέμα για συζήτηση και διευθέτηση μεταξύ των στρατιωτικών αρχών του Ηνωμένου Βασιλείου στην Κύπρο, αφενός, και

του τριμελούς αρχηγείου στρατού των Κυπριακών Ελληνικών και Τουρκικών δυνάμεων, αφετέρου.

6. Είναι αναγκαίον να διατηρηθεί η συνέχιση της δημόσιας υπηρεσίας στην Κύπρο. Γι' αυτόν τον σκοπό θα δοθεί κάθε ενθάρρυνση στα σημερινά μέλη της δημόσιας υπηρεσίας για να συνεχίσουν στην υπηρεσία της Νέας Δημοκρατίας της Κύπρου. Όποιο μέλος της δημόσιας υπηρεσίας, που επιθυμεί ή χρειάζεται να σταματήσει, θα έχει εγγυημένη σύνταξη στην οποία αυτοί ή τα εξαρτάμενα πρόσωπα ίσως να δικαιούνται, και ένα σχέδιο αποζημιώσεων όπως αυτό που υιοθετήσαμε σε άλλες περιοχές όπου έχουν γίνει παρόμοιες συνταγματικές αλλαγές θα εφαρμοστεί δίχως καθυστέρηση, μετά από συζήτηση με τους Συνδέσμους των υπαλλήλων. Πληρωμή αποζημιώσεων και συντάξεων στους πρώην και νυν δημόσιους λειτουργούς θα είναι μια από τις υποχρεώσεις της Δημοκρατίας της Κύπρου.

7. Το Άρθρο 1 της Συνθήκης των Εγγυήσεων δεν θα αποκλείει τη Δημοκρατία της Κύπρου από το να παραμείνει εντός της Κοινοπολιτείας και της περιοχής της Ξερόλινας. Η παράγραφος 23 της Βασικής Δομής, δεν θα αποκλείει τη Δημοκρατία της Κύπρου από το να συνεχίσει να εφαρμόζει το σύστημα της προτίμησης της Κοινοπολιτείας.

Εκ μέρους της κυβέρνησεως του Ηνωμένου Βασιλείου
και Β. Ιρλανδίας

Υπογραφή:
Selwyn Lloyd

Εκ μέρους της κυβέρνησεως του Βασιλείου της Ελλάδος.

Υπογραφή:
E. Ανετοφ-Τουζίτα

Εκ μέρους της κυβέρνησεως της Δημοκρατίας της Τουρκίας.

Υπογραφή:
Fahri R. Zorlu

Λονδίνο, Φεβρ. 19, 1959.

Είναι περιττό να αναλύσουμε τη σημασία των άρθρων της Συμφωνίας αυτής. Πρέπει μόνο να επισύρουμε την προσοχή του αναγνώστη στο άρθρο 3, που διασφαλίζει στρατηγικά δικαιώματα των ΗΠΑ προτού ακόμα ανακηρυχθεί η νέα ανεξάρτητη Δημοκρατία της Κύπρου.

Η τρίτη, όμως, Συμφωνία δεν δόθηκε στη δημοσιότητα και μάλιστα πάντοτε άγνωστη. Υπογράφη από τους υπουργούς Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας, Αβέρωφ και Ζορίλο, στη Ζυρίχη.

Κατά τη βρετανική νομοθεσία, η κυβέρνηση έχει τη δικαιοσύνη να δίδει στη δημοσιότητα τα απόρρητα έγγραφα ύστερα από 30 χρόνια, βασικά για να βοηθήσει τους ιστορικούς.

Έγγραφα, όμως, που μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα σε κυβερνήσεις ή ζώσες προεκποικιότητες μπορεί να τα κρατήσει κωδίκου συμπληρωθούν 50 χρόνια.

Όπως είναι γνωστό, ο Κ. Καραμανλής προκλήθηκε, εφόσον οι Βρετανοί δεν έφεραν την παραπάνω Συμφωνία στη δημοσιότητα, να την φέρει ο ίδιος. Όπως αναμενόταν, όμως, δεν τόλμησε να το κάνει!..

Αλλά και ο υπουργός Εξωτερικών της «Οικουμενικής» κυβέρνησης Α. Σαμαράς, που ανήκει στη ΝΔ, επικαλύφθηκε καλαιδί βασιλικό διάταγμα που απαγορεύει «την κοινολόγηση υπηρεσιακών Φακέλων του υπουργείου Εξωτερικών, που αναφέρονται στην τρέχουσα Σθεσία», για να μην το κοινοποιήσει στη Βουλή, όπως του ζητήθηκε.

Και μόνον από την αποκάλυψη του γεγονότος ότι, εκτός από τις επίσημες Συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου (που έφεραν τα τουρκικά στρατεύματα στην Κύπρο, κατέστησαν την τουρκική μειονότητα του 18% ποσόνημη με την ελληνική πλειοψηφία του 80% και προέκτισαν τη νεοσύστατη «Κυπριακή Δημοκρατία» με ένα Σύνταγμα που δεν μπορούσε να λειτουργήσει), υπήρξαν και άλλες, που κρατήθηκαν μυστικές, αποδεικνύει το μέγεθος της ενοχής του τότε Πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή και του υπουργού Εξωτερικών Ε. Αβέρωφ στην εξαπάτηση του Μακεδονίου, του Ελληνισμού γενικά, που τελικά οδήγησε στην τραγωδία της ελληνικής Μεγαλονήσου.

Γ. Η ΔΙΚΑΙΩΣΗ

Κατά τη συζήτηση στη Βουλή για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση μετά την υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου, ο Πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής, ύστερα από σχετική πρόκληση από τον Σοφ. Βενιζέλο, δήλωσε τα ακόλουθα: **Κ. Καραμανλής (Πρ. Κυβερνήσεως):** Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ετηρέθη ενήμερος καθ' όλας τας φάσεις των διαπραγματάσεων. Και, δύο ημέρας πριν αναχωρήσω διά την Ζυρίχην, είχαν συντηρασίαν μαζί του και με τον Μητροπολίτην Άνθιμον, ο οποίος ήλθεν επί τούτω εκ Κύπρου.

Είχε καθορισθή η γραμμή η οποία θα ηκολούθειτο.

Δεύτερον, όταν επανήλθον από την Ζυρίχην, την πρώτην οσπέραν, τον ενήμερουν προφορικώς και εδήλωσαν ότι είναι ικανοποιημένοι. Την δε επίσημον τον κάλεσα, παρισταμέντων τριών διπλωματικών υπαλλήλων, και όθισα υπ' όφιν του τα κείμενα και ελέγθη από τον Αρχιεπίσκοπον ότι είναι σύμφωνος

επί των κομμένων. Τότε επροχώρησα εις την πενταμερή, διότι δεν είχαν καμμίαν διάθεσιν να πάω εις περιπτώσιν μη συμφωνίας. Μετά την συζήτησιν, είπεν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ότι τας δέχομαι, ημπορεί βεβαίως εκεί να κόμω μίαν προσπάθειαν εις τα παρασκήνια ακόμα, να επιδώλω βελτίωσιν, αλλά δηλώ ότι τας δέχομαι. Αυτά, σας δηλώνω επισήμως, είναι ιστορικά και είναι διατυπωμένα εις τα πρακτικά...

Ο Αξιότιμος κ. Αρχηγός των Φιλελευθέρων ζήτησε μίαν διευκρίνησιν. Και ήτο αναγκαίον, πράγματι, να γίνη αυτή η διευκρίνησις, τόσον διά την ενθάρρυσιν της Βουλής όσον και εις απόψησιν όλων των ομιλησάντων χθες και σήμεραν...

(Πρακτικά Βουλής, 27.2.59, σελ. 165).

Η δημοσίευσιν των απορρήτων αρχείων του Φόρβιν Όφφρι αποτελεί την πλήρη δικαιοσύνην μας, και κατά τη συζήτησιν εκείνη υποβίβλαμε στον Πρόεδρο της Βουλής την ακόλουθη επιστολή:

«Κύριε Πρόεδρε,

Αδυνατών, λόγω ασθενείας, να προσέλθω εις την σημερινή συνεδρίασιν και να λάβω μέρος εις την ψηφοφορίαν επί της συζητούμενης προτάσεως δυσπιστίας, παρακαλώ υμάς όπως ανακοινώσητε εις το Σώμα την ακόλουθον δήλωσίν μου.

Θαυράν ότι:

1) Οι συμφωνίαι Ζυρίχης-Λονδίνου αποτελούν απερπώλησιν του δικαιώματός της αυτοδιαθέσεως του ελληνικού λαού της Κύπρου — ανεπίτρεπτον εις οιασδήποτε ελληνικήν κυβέρνησιν.

2) Υπό το καθιερούμενον καθεστώς της περιτορισμένης αυτονομίας, η ελληνική πλειοψηφία της νήσου καθίσταται υποτέλης εις την βούλησιν της τουρκικής μειοψηφίας.

3) Εκ τούτου, αλλά και της τριπλής συγκυριαρχίας, Μ. Βρετανίας, Τουρκίας και Ελλάδος, δημιουργούνται μεγάλοι κίνδυνοι προστριβών, ιδίως μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, προς δε και ένκοι αναμειξιάς μας εις ξένας προς την Ελλάδα γενικωτέρας περιπετειάς, και

4) Η συγκυριότητα της κυπριακής ηγεσίας διά τας συμφωνίας αυτές δεν προήλθεν εξ ελευθερίας ασκήσεως της βουλευτικής της.

Κηρύσσομαι εναντίον των υπό κρίσιν Συμφωνιών και υπέρ της προτάσεως δυσπιστίας κατά της κυβερνήσεως της ΕΡΕ, η οποία οδήγησε την χώραν εις ένα πραγματικόν "Μόναχον".

Μετά τιμής

Ι. Ζήδης

Βουλευτής Διαδοκανήσεως.

(Πρακτικά Βουλής, 28.2.59, σελ. 228).

Το κείμενο αποδεικνύεται από τα πράγματα προφητικό, εκτός από το ότι αποτελεί και μια επιγραμματική σύνοψη της τότε κατάστασης.

Πράγματι, ψευδώς διαβεβαίωσε τη Βουλή ο τότε Προέδπουργός ότι η υπογραφή των επισήμων Συμφωνιών και από τον Μακάριο, τον επίσημο εκπρόσωπο της Κύπρου, έγινε κατόπιν πλήρους ενημέρωσής του για το περιεχόμενό τους και τις σχετικές διαπραγματεύσεις.

Η πραγματικότητα ήταν ότι ο Κ. Καραμανλής ενέπαιξε τον Μακάριο και στο τέλος τον εκβίασε να υπογράψει τις προδοτικές Συμφωνίες, επιστρατεύοντας και την τότε βασίλισσα Φρειδερίκη.

Η αποκάλυψη, όμως, τώρα του γεγονότος ότι υπήρξαν και μυστικές Συμφωνίες, που φυσικά δεν κοινοποιήθηκαν στον Μακάριο, αποδεικνύει κατά τον επισημότατο τρόπο πόσο εγωόδετο ο Κ. Καραμανλής προς την Ελληνική Βουλή, όταν ισχυριζόταν ότι είχε ενημέρωσει πλήρως τον Αρχιεπίσκοπο για τις διαπραγματεύσεις και το περιεχόμενο των Συμφωνιών.

Προφητικό, βέβαια, υπήρξε το κείμενο της επιστολής μου. Οι Συμφωνίες Ζηρίχης-Λονδίνου υπήρξαν η απαρχή του κατήφορου, που οδήγησαν στον θρίαμβο του «Αττίλα II» και τη συνεχιζόμενη μέχρι σήμερα τραγωδία του και Ελληνισμού, όπως επίσης και στην εμπλοκή μας σε ζώνες για την Ελλάδα γενικότερες περιπτώσεις.

Η κλήρης αποκάλυψη των μεγάλων... εθνικών υπηρεσιών του Κ. Καραμανλή θα ολοκληρωθεί όταν δημοσιευθούν, το 1995, τα απόρρητα αρχεία του Στάιγτ Ντιπάρτεμεντ του 1974 — αυτά δημοσιεύονται μετά από 20 χρόνια. Από αυτά θα φανούν οι πραγματικοί λόγοι της μετάκλησης του Κ. Καραμανλή, κατόπιν επιταγής του Κίσσινγκερ, στις 23 Ιουλίου 1974, για να αναλάβει την προεδριουργία και να εγκαταλείψει την Κύπρο στην Τουρκία, με προκείμενο την αποκατάσταση της δημοκρατίας, όπως ήθελαν οι Μεγάλοι μας Προστάτες!!

Με την τουρκική εισβολή, όμως, στην Κύπρο, η χούντα δεν είχε πλέον γι' αυτές κανέναν λόγο υπήρξης.

Κι όμως, ο άνθρωπος αυτός κατάφερε να εμφανίσει τον καιτό του και να ανακηρυχθεί από τους συντηχόμενους του και μερικούς άλλους αφελείς σαν «Εθνάρχης» και «Θεός». Αλλά και να προβάλεται ακόμα και το 1990 σαν υποψήφιος για το Προεδρικό Αξίωμα!...

Σπάνια ένας λαός εξαπατάται τόσο έντεχνα και για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα.

Κάποτε, όμως, θα μιλήσει η Ιστορία! Και η κρίση της θα είναι

αμείλικτη! Θα τον κατατάξει ανάμεσα στους μεγάλους ενόχους για τις πιο σημαντικές συμφορές που υπέστη το Έθνος, θα τον χαρακτηρίσει ως τον νεότερο Ανταρκίδα και ο τίτλος του «Εθνάρχη» θα αποδειχθεί ένας από τους βλαβερότερους αφηγημασις, που χρησιμοποιήθηκαν για να κραιποποιήσουν μια προδοσία.

1. Ο Σπαρτιάτης ναύαρχος, που το 387 π.Χ. υπέγραψε την επαίσχυντη "Ανταρκίδα ειρήνη". Μ' αυτήν παρεχωρείτο η ανεξαρτησία της Κύπρου και όλων των ελληνικών πόλεων της Μικράς Ασίας στους Πέρσες, για να πάψει η πολεμική αντιπαράθεση μεταξύ αυτών και της Σπάρτης.

Τέσσερεις φορές ο Ανταρκίδας ανέλαβε τα ύπατα αξιώματα. Τελικά, όμως, από τύψεις συνειδήσεως αυτοκτόνησε δια λιμοκτονίας, μέσα σ' ένα ναό.

Π Ρ Ο Σ Θ Η Κ Η

Το βιβλίο, λόγω διαφόρων αντιξοοτήτων, κυκλοφόρησε μόλις στις 2 Μαΐου 1990. Δυό μέρες μετά, στις 4 Μαΐου 1990, έγινε η δεύτερη ψηφοφορία για την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά την οποίαν εξελέγη ο κ. Καραμανλής με 153 ψήφους (150 της ΝΔ, 1 της ΔΗΑΝΑ και 2 των ανεξάρτητων Μουσουλμάνων Βουλευτών).

Κατόπιν του αποτελέσματος αυτού, ο Πρόεδρος της ΕΔΗΚ κ. Ι. Ζίγδης έκανε την ακόλουθη δήλωση:

"Οι δύο Μουσουλμάνοι βουλευτές, οι υβριστές της Ελλάδας, ψήφισαν ως Πρόεδρον της Δημοκρατίας τον κ. Καραμανλή, εκφράζοντας προφανώς την ευγνωμοσύνη τους, γιατί εγκατέλειψε τον Κυπριακό Ελληνισμό, το 1974, στον Ατίλα ΙΙ κι έκτοτε το 40% της Μεγαλονήσου τελεί υπό την τουρκική τυραννία.

Τον ψήφισαν, επίσης, για να τον επιβραβεύσουν, γιατί με την πολιτεία του εξέθρεψε τις ασύστολες αξιώσεις του τουρκικού επεκτατισμού κατά των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων στο Αιγαίο και ιδιαίτερα στη Δυτ. Θράκη.

Οι διεθνείς συνθήκες, αλλά και η εσωτερική κατάσταση επέβαλλαν την εκλογή, ως Ανώτατου Αρχονταπου κατά το Σύνταγμα αποτελεί το σύμβολο της ενότητας του έθνους-μιάς προσωπικότητας, που θα ένω-νε και δε θα διαιρούσε τους Έλληνες. Η ιστορική αυτή επιταγή είναι αμείλικτη.

Εν τούτοις, η ΝΔ, το κόμμα της αμετανόητης δεξιάς, για το οποίο βασική αποστολή είναι η εξυπηρέτηση των ταξικών της συμφερόντων, επέβαλε σαν Πρόεδρον της Δημοκρατίας τον ιδρυτή και πραγματικών αρχηγόν του. Προφανώς, για να επιτύχει την επίταση του εθνικού διχασμού, που πιστεύει ότι θα τον εκμεταλλευτεί και πάλι υπέρ των δικών της συμφερόντων, παρ'όλες τις περί του αντιθέτου ωραιολογίες, που προβάλλει και θα προβάλλει εντονότερα και στο μέλλον.

Η ημέρα είναι, πράγματι, αποθράδα για την Ελλάδα....

Όταν ο κ. Καραμανλής εξελέγη για πρώτη φορά Πρόεδρος της Δημοκρατίας, του είχα δηλώσει ότι: "Δεν μπορώ να σας συγχαρώ, γιατί κατελάβατε το Ανώτατο Αξίωμα της Πολιτείας δια της διαφθοράς." Και του υπενθύμισα ότι "Πάντα, κοντά σε κάθε Καπιτάλιο, υπάρχει μια Ταρτηρία Πέτρα γι' αυτούς, που ανάξια καταλαμβάνουν τα ύπατα αξιώματα."

Ήδη, στις 9 Μαρτίου 1985, είχε την πρώτη γεύση μιας Ταρτηρίας Πέτρας.

Αμετανόητος, όμως, σαν ένας νέος Ανταρκίδας, ο κ. Καραμανλής επανέρχεται και πάλι στην εξουσία. Του εύχομαι, αφού τόσον επίμονα τον μιμείται, να μην υποχρεωθεί να το κάνει και για το τέλος, που εκείνος από τύψεις επέλεξε για τον εαυτόν του....

Αποθράδα ημέρα, η σημερινή για την Ελλάδα....

Αλλά, η Ελλάδα "ποτέ δεν πεθαίνει"!... Ο λαός θα συνειδητοποιήσει και πάλι τον κίνδυνο και θα αντιδράσει... ελληνικά!"

(ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΕΔΗΚ)

ΜΙΑ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ!...

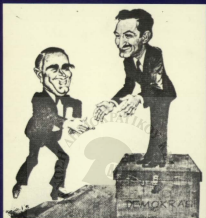
Η γελοιογραφία του εξώφυλλου δημοσιεύτηκε στην 1η σελίδα της τουρκικής εφημερίδας "ΜΙΛΛΙΕΤ", στις 25 Ιουλίου 1974, την επομένη δηλ. της ορκωμοσίας του Κ. Καραμανλή, ως Πρωθυπουργού.

Αποτελεί την πιο καταλυτική αποκάλυψη του γεγονότος ότι η επιστροφή Καραμανλή στην εξουσία και η..... αποκατάσταση της δημοκρατίας οφείλεται στη Συμφωνία με τον Ετασβίτ και φυσικά τον κηδεμόνα και των δύο, Κίσιγκερ!

ΕΝΔΕΛ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ
ΕΔΗΚ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΕΔΗΚ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΑΘΗΝΑ Τ.Κ. 105 64 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 57
& ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 2ος όροφος - Τηλ. 32.41.200 - 32.41.968